

BISERICĂ
ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNAL PERIODICŪ ECCLESIASTICŪ

Anul VI. — 1882 ; 1-12

Nr. inv.	357
Mitropolia Moldovei și Bucovinei	
STUDIUM	
Cota	Y62

nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12

„Predică cuvântul”
II. Tim. IV. 2.

BUCUREȘCI
TIPOGRAFIA CARȚILOR BISERICESCI

34, Strada Principatele-Unite, 34

1882

Nr. inv.	920
Mitropolia - Iordovel si Bucovina	
STUDIU M.	
Cota	4-62

- 2 AUG 1954
BIBLIOTECA M. PAINESCU
BIBL. DE TEOLOGIE
ada: 357

TABELA

de

Materiile ce să cuprindă în jurnalul „Biserica Ortodoxă Română“ pe anul al VI-lea

al editurii 1882.

I

CESTIUNI DE ACTUALITATE

	<u>No. jurn.</u>	<u>pag.</u>
Apelū către preoții și creștinii români orthodoxi.	I	— 1
Preotul salariat de comună.	„	— 48
Posiția materială a clerului nostru.	„	— 54
Resumat de lucrările St. Sinod din sesiunea de toamnă a anului 1881.	„	— 57
Inaugurarea Tipografiei cărților Bisericești.	„	— 63
Starea monastirilor.	II	— 90
Propunerea I. P. P. S. S. Metropoliți și P. P. S. S. Episcopii, pentru îmbunătățirea poziției preoților, fa- cută în Senatu.	„	— 97
Pozițiunea protoereilor și a proistoșilor.	„	— 112
Pozițiunea preoților.	„	— 115
Proiect de lege pentru întreținerea clerului după ra- portul comisiunei Senatului.	III	— 47
Reprezentățiunea înaintea casei reprezentanților Un- gariet de Excelenția Sa P. S. Archiepiscopu și Mitro- polit Miron Romanul în numele bisericii greco-orien- tale Române în Transilvania și Ungaria.	IV	— 225
Reprezentățiunea capitolului metropolitan greco-ca- tolic din Blajiu etc.	„	— 237
Invățământul secundar în Transilvania.	„	— 245
O nouă probă despre neplătirea salariilor la Preoții de pe la comunele rurale.	V	— 305
Proiect de lege pentru întreținerea clerului și a Bise- ricilor din comunele urbane și rurale, votatu de Senat împreună cu discuțiunile urmate.	VI	— 345

	No. jurn.	pag.
Acte de donație.....	VI	— 379
Idem.....	VII	— 446
Idem.....	VIII	— 510
Idem.....	IX	— 559
Catedrala metropolitană din Iași.....	VIII	— 474
Pozițiunea Preotului rural.....	n	— 475
Deschiderea Congresului Bisericesc din Bucovina...	n	— 481
Observațiuni asupra câtor-va articole din proiectul de lege pentru întreținerea clerului și a Bisericilor...	XI	— 625
O nuntă ortodoxă în Ierusalim.....	VII	— 398
Inconveniențele sistemului parochial.....	XII	— 726
Memoriul districtului Oltul.....	II	— 116
Tabelu de numărul indivișilor ce au trecut la reli- giunea creștină ortodoxă în cuprinsul Eparchiei Epis- copiei de Argeșiu de la anul 1875—1881.....	II	— 128
Cuvântarea Prê Sântitului Archiepiscopu și Mitro- politu Dr. Silvestru Morariu Andrieviciu, la deschiderea Congresului bisericesc al achidiecesei Bucovinei.....	X	— 609
Actu Sinodalu.....	XII	— 735

II.

SANTA SCRIPTURĂ

Cetirea și meditarea Sântelor scripturi.....	VIII	— 465
--	------	-------

III.

PARTEA ISTORICĂ

<u>Memoriu pentru cântările bisericești în România...</u>	I	— 11
Numerul Patriarhilor ortodoxi.....	n	— 50
Ciril, părintele alfabetului cirilic.....	II	— 79
Idem.....	III	— 15
Separățiunea definitivă între Biserica orientală și occidentală în timpul Patriarhului Machail Cerulariu	IV	— 205
Inmormântările în Biserica veche.....	XI	— 513
— Iulian Paravatul.....	n	— 518
Idem.....	X	— 574
Idem.....	XI	— 665
Numele ce se da primilor creștini.....	IX	— 541
Așa numita schismă bulgară.....	X	— 597
Inscripția de la Monastirea Rezhoeni.....	XI	— 649
Idem.....	XII	— 689

PARTEA DOGMATICĂ

	No. jur.	pag.
Explicarea simbolului credinței din punctul de vedere dogmatic și moral.....	I	— 5
Misterul Botezului.....	II	— 65
Idem.....	III	— 1
Idem.....	IV	— 193
— Misterul Mir-ungerei.....	V	— 257
— Idem.....	VI	— 329
Misterul Eucharistiei.....	VII	— 389
Idem.....	VIII	— 449
Păcatul contra St. Duchă.....	X	— 561

V.

INVĚTĚTURI PĂSTORALE

Indemnuri părintești către toți orthodoxii.....	III	— 7
Predica în Biserică.....	—	— 60

VI.

PARTEA OMILETICĂ

Primul discurs al St. Ioan Chrisostom, contra adversarilor vieței monachale.....	VI	— 366
Idem.....	VII	— 430
Al doilea discursu contra adversarilor vieței monastice al St. Ioan Chrisostom.....	VIII	— 487
S. Thasci Caecili Cypriani de dominica oratione. . .	IV	— 250
Idem.....	V	— 310
Idem.....	VII	— 440
Idem.....	VIII	— 499

VII.

PARTEA LITURGICĂ

Oficiile bisericești.....	II	— 73
Idem.....	III	— 38
Idem.....	IV	— 216
Idem.....	V	— 280
Diaconesele creștine.....	V	— 286
Idem.....	VI	— 334
Despre nași la botez.....	V	— 300

	<i>No. Jurn.</i>	<i>pag.</i>
Buna vestire.....	II	— 110
Symbolismul pescelui.....	IX	— 548
Serbatori nemutabile.....	XII	— 720

VIII.

REGULAMENTELE ST. SINOD

Regulament pentru reavisuirea și editarea cărților bisericești	VI	— 321
Regulament pentru relațiunile bisericeii ale clerului orthodoxu românu cu eterodoxi sau de altu ritu, și cu necredincoșii care trăiescu în Regatul României.	VII	— 385

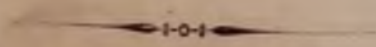
IX.

MATERII DIVERSE

Programa facultății teologice greco-orientale din Cernăuți	III	— 44
Idem.....	IX	— 558
Circularc către toți stariții și starițiile de monastiri din cuprinsul Eparchiei St. Mitropolii a Ungro-Vlachiet	III	— 54
Cronologia bisericească.....	VII	— 413
Discursu pronunțatu cu ocașia venirei în Craiova a P. S. Episcopu de Râmnicu.....	X	— 623

X.

Sumarele ședințelor St. Sinodu.....	I	— 263
Idem.....	II	— 279
Idem.....	III	— 295
Idem.....	IV	— 311
Idem.....	V	— 327
Idem.....	VI	— 343
Idem.....	VII	— 359
Idem.....	VIII	— 375
Idem.....	IX	— 391
Idem.....	X	— 423
Idem.....	XI	— 439
Idem.....	XII	— 445

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALUL PERIODICUL ECLESIASTIC

APARE O DATA PE LUNA

„Predică convântul”

II. Tim. IV. 2.

Iubiți preoți și creștini Români Orthodoxi,

Progresul ce face lumea astăzi în diferite ramuri de știință și arte în genere, precum și în diferite părți a fie-căria din acestea, este incontestabil. Conform cu dualitatea naturii omului, știința în genere se împarte în două : — una care tinde la a ușura și îmbunătăți partea dinafărică a lui, iar alta cea din năuntru. Cea întâiă ea una ce se referă mai de aproape la cerințele exterioare ale omului, care în prezent se ocupă aproape numai de ele, merge oarecum spre dezvoltare singura de sine, fiind mânată spre acesta de un interes apropiat și vedut. A doua însă — cea interioară, de și mai însemnată în sine — ca și fără ea omul nu este om, — ea una ce în aparență prezintă un interes mai departat, se dezvoltă foarte încet.

Sarcina de a îngriji de dezvoltarea acestei părți mai însemnate ce compune pre om, adică de sufletu

și a 'i da nutrimențelul corespunzătorul cu cerințele lui, cade asupra pastorilor spirițuali — asupra pastorilor bisericesci. Caci este bine constatatul ca omul, dupa scurtimea vieței lui, nu pôte cuprinde, se'u mai bine disu nu pôte avea deplina cunoșcința despre tôte ramurile de sciința.

Astul-felu fiindul lucrul, pastorul spirițual trebuie a face usu de tôte mijlocele ce potul a 'l pune in pozițiune de a merge cu buna reușita, și a corespunde câtu se pôte mai multul marel și grelei sarcini ce a luatul asupra'si. Și acêsta trebuie a o face cu atâta mai mult, cu câtu *calea care duce la impêrația cerului* pe care trebuie a'si conduce turma *este îngustă și spinoșă*, — cu câtu moralitatea este de decul de mil de ori mai greu de introdusu și înrădăcinatul in omenire, de câtu ori și ce sciința omenêșca. Acêsta se atestul nu numai de Sânta Scriptura și Sântul Parinți ai bisericei, ci și de unul dintre pagânul cei mai învețați ai timpului se'u — de filosoful Platon, care dice : *„Mie totu-dê-una mi s'a parutul, și acum mi se pare, ca tôte cele-falte sciințe nu sunt așa de grele ca sciința de a face pe omul virtuosul“*.

Între mijlocele de cari pôte face usu pastorul, pentru a putea pluti cu bunul succesul pe oceanul cel furtunosul și a ieși in urmă la limanul celu linul al ostenelelor se'le, suntul și jurnalele bisericesci, cari 'i punul la dispozițiune parte din materialul necesarul, de care voindul a se folosi, pôte a 'și mari capitalul se'u sciințificul și moralul.

Dêr fiindul-ca unul jurnalul bisericescul, dupre pozițiunea bisericei nôstre de astadul, nu se pôte edita tarul concursul pastorilor și al creștinilor, comitetul

redactor al acestui jurnal, face și acum un calduros apel la întregul cler și popor român ortodox și îl roga să da totu concursul spre a se putea continua.

Materiile ce se vor publica, vor fi ea și până acum totu după programul Sântului Sinod, prevedutu prin regulamentul special, tratându-se cât se va putea mai multe chestiuni de actualitate și relative la morala practică.

Întemeiați dar, pe bine-voitorul concursu al clerului și poporului român ortodox, care credem că nu va face dificultăți, comitetul redactoru, autorizat de Sântul Sinod, începe editarea jurnalului *Biserica ortodoxă română* și pe anul al VI-lea, de la 1-în Ianuariu 1882.

Ua-dată cu acestea comitetul se crede datoru a înștiința pe onorabilu abonați că, deca în decursul anulu trecut al editărei jurnalulu, nu li s'au trimis numerele în fie-care lună, cauza a fostu că comitetul neavându cu ce întâmpina cheltuecele, a fostu necesitatu a mai amâna editarea numerelor din urma pîna la încasarea abonamentelor. Numerele însă, de și mai târziu, s'au trimis tôte.

Sperăm înse ea, în acestu anu totul să fie bine și regulat, deca nu se va dice : „*Eu sântu a lui Pavel, eu a lui Chifu, iară eu a lui Apolos, ci eu toți vomu fi numai ai lui Christos, care singur este pacea și dragostea noastră*“.

Fie dér ca dragostea recomandată de Domnul nostru Iisus Christos să ne servescă de normă; caci numai „*ea* — ne învață Sântul Pavel — *nu primesce, nu se sumeșese, nu se pôrlă cu necuviința, nu caută*

ale sêlc, nu sê întărîta, nu gîndesce veul;“ numai ea
tôte le suferè, le crede, le sperà și le rabda. Dragostea
nici o-dinióra nu caule. Alt-fel, „*de amú aveu tóta*
sciința și credința.;... *de ne-amu da și kiar corpu-*
rile spre ardere, nici unú folosú nu ne este (1. Car.
XII. 1—8).

Președintele comitetului,

Arhiepiscopul Silvestru B. Piteștenu.

Esplicarea Simbolului Credinței

DIN PUNCTELE DE PRIVIRE

DOGMA TICU SI MORALU

ARTICOLUL V.

„Și a înviatú a treia di dupre scripturá.”

Facendú, frații mei, profesiunea noastră de credință și în acésta privință, proclamandú actul învierii Domnului, noi constatămú spre sciința și mántuirea noastră câte-va adevăruri absolutu necesare.

Așa, constatămú mai întâiú adevérul istoricú alú învierii Domnului : Domnul și Mántuitoriul nostru Iisus Christos a bine-voit, precum amú vedutu în articulele precedente, a suferi în locul neamului omeneșcú tot felul de schingiuniri, mórte și înmorméntare; acésta nu s'a negatú nici-o-data de nimine; Iudeii contemporaní, și mai eu samá carturarii și fariseii, se fáliaú că aú pututú doborâ pe acéstú dușmanú alú lorú; Pilat raportézá imediatú la Roma despre cele petrecute cu Iisus Christos Nazarineanul; Pagânii, în totú timpul persecuțiilor, imputaú chreștinilor ca se închiná ca lui Dummedeú unú om pe care Iudeii l'au restignitú pe cruce; nici unú din inimicú chreștinismului n'aú negatú nici-o-data faptul suferințelor și a morței Domnului. Timpul și locul, când și unde a fostú înmorméntatú se scie de tóta lumea. Dar de acéstú faptú sta strânsú legatú faptul învierii; caci a treia di dupa mórtea Domnului, știa deja totu Ierusalimul că Christos a înviatú; și eu tóte mesurile perfide luate de carturari și farisei pentru întuneca-

rea adevărului, vestea despre minunea învierii Domnului s'a răspândit ca fulgerul în toată lumea cunoscută pe atunci, în mai puțin de un an. Dacă acest adevăr chiar ar fi izolat și de nemeritatele împrejurări contemporane, din care am citat numai câte-va, credința despre învierea Domnului, devenită astăzi universală, ar fi de ajuns, ar fi răspunsul fără replică, contra ori-farui necredincios. Singura noastră formulă de salutare, usitată la marea serbatore a Paștii: *Christos a înviat!* și răspunsul *Adevărat a înviat!* este de ajuns pentru încredințarea fie-cărui om de bună credință; căci, a mai nega faptul, ar însemna ca presupunem pe toată lumea smintită. Din aceste puține observații ne putem încredința, fraților, ca nici un adevăr istoric nu este mai bine garantat de cât adevărul morții și învierii Domnului.

Mai departe, în acest scurt articol de credință, noi constatăm adevărul învierii și din punctul de vedere profetic; căci totul ce se referă la Iisus Christos și fundarea Bisericii creștine, este prevedut cu sute și chiar cu mii de ani mai înainte, în Sântele Scripturi ale vechiului Testament. Așa, profeții au presupus Nașterea Mântuitorului din feciără, locul nașterii, locul retragerii sale în viața privată, predica și minunile sale, patimile și morțea sa de cruce; asemenea au presupus și învierea sa cea de a treia zi. Și când mărturisim în simbolul credinței că Domnul *a înviat a treia zi după scripturi*, noi constatăm dinlic și în fața lumii întregi că toate predicările profeților sunt împlinite în persoana Mântuitorului și că prin urmare el este trimisul lui Dumnezeu, Fiul lui Dumnezeu, Domnul al tuturor celor vedute

și nevedute. Mai constatăm adevărul învierii și din înseși profetiile Mântuitorului; căci Elu a aratat mai înainte și morțea, și felul morței ce era să sufere; a spus și despre învierea sa din morți, și că acesta va urma conformă întâmplării petrecute în vechiul Testamentu cu Iona; adică, că precum acesta a stat în pântecele chitului trei zile, așa și Domnul va sta trei zile în inima pământului. Așa dar, când marturisim în simbolul credinței noastre că Mântuitorul *a înviat a treia zi după scripturi*, trebuie să recunoștem în această împrejurare din viața Domnului cea mai puternică dovadă, dată din partea lui Dumnezeu însuși, despre originea cerșea a învețaturii creștinești ce avem norocire a profesa. Trebuie să raționăm scurt și cuprindătoriu, că numai Dumnezeu a putut să cunoască lucrurile cu sute și mii de ani înainte de ivirea lor; că numai Elu poate face minuni, că învierea din morți; că prin urmare, Dumnezeu este cel care a vorbit prin profetiile Vechiului Testament; carele prin sine însuși a prespus învierea, și carele a și înviat precum a disu, prin propria sa putere. Și ast-feliu să fim purure gata, nu a ne îndoi, ci a da răspunsu solidu tuturor celor ce voiesc a ne ispiti în privirea credinței noastre.

În fine, cel mai mare adevăr ce constatăm noi prin acestu articol al credinței, este adevărul învierii generale, care și face ca articolul nostru să fie înalțat la rangul de dogmă. În cursul vieții sale pământesce Iesus Christos de mai multe ori și manifestase puterea sa contra corupțiunii și a morții, ertând pecate, vindecând boale și înviind din morți; și tocmai în aceasta și esprima misiunea sa de Mântuitoriu și

Răscumperătorii. Neamul omenesc, în urma păcatului strămoșesc, căduse sub blestemul, corupțiune sufletească și trupescă și mărte eternă. A fi scapată de aceste rele, era nevoia cea mai mare a omenirii; și Dumnezeu în nemărginita sa îndurare a aflat și aplicat mijlocul, prin trimiterea în lume a propriului său Fiu, care era destinat să se jertve în locul nostru.

— Elu cel fără de păcat, — și a sfărâma ast-feliu puterea păcatului, precum și toate relele ce decurgă din elu. Apoi, dacă înainte de păcatul nu exista *mărte*, care după disa apostolului nu este de câtă *plată a păcatului*, — negreșit că după răscumperarea de păcat, natura omenescă trebuia să se restabilească în primele sale condițiuni și prerogative; mărtea trebuia să fie înlocuită prin viață, stricăciunea prin nestricăciune și blestemul prin bine-cuvântare. Făcă ce face Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos prin patimile, mărtea și învierea sa; așa că după apostolul *înviindu din mărte*, elu se face ca o *pârgă*, ca un prim fruct al vieții eterne, câtă din partea celor adormiți. Căci, dacă *mărtea a venit printr'un omu*, *învierea* nu mai puțină *trebuia să vină printr'unu omu*; și după cumă în *Adam toți moru*, așa în *Iisus Christos toți voru învia*, fie-care în ordinea sa : Christos mai întâiu ca pârgă, apoi toți cei ce suntă ai sei, care au crezut în venirea sa (I Cor. 15, 20—23).

Pentru a înțelege bine cumă, ca urmare a învierii lui Iisus Christos, vomă învia o-dată și noi toți, și cumă mărtea va fi învinsă cu totul, trebuie a observa că, după învățatura Scripturii, prin credința în Christos și prin comunicarea cu Sântele Săle Mis-

terii, noi ne facem părtăși persoanei și meritelor Domnului, ne facem, prin urmare, părtăși și învierii sale. Ecă pentru ce Elu-însuși învăța : *Eu sunt învierea și viața, cel ce crede în mine, de va și muri, vii va fi* (Ioan 11, 25). *Eu sunt pâinea vieții, care s'a pogorât din ceri; și oricine va mânca dintr'ansa va vieți eternă; și pâinea care o dau Eu, este însuși corpul meu pe care l'u dau pentru viața lumii* (Ioan 6, 51). *Celu ce mănencă corpul meu și bea sângele meu, întru mine rămâne și eu întru elu* (Ioan 6, 57). *Celu ce mănencă corpul meu și bea sângele meu, are viața eternă, și eu l'u voi învia în ziua cea de apoi* (55).

Apostolul învață de asemenea când vorbește despre botezu : *Căți în Christos v'ați botezat, dice elu, în Christos v'ați îmbrăcat* (Gal. 3, 27). Și aiurea : *Nu știți voi că noi toți cari am fost botezați în Iisus Christos, ne-am botezat în mărtea lui? Căci prin (cu-fundările) botezului am fost îngropați cu elu, ca să murim păcatului. Deci, dacă am murit cu Iisus Christos, noi credem că vom și învia cu Elu; căci știm că Iisus Christos, înviind din morți, nu va mai muri și că mărtea nu mai are nici o putere asupra Lui* (Rom. 6; 3, 4, 8, 9).

În temeiul unei asemenea uniri cu Christos, noi ôrecum suntem și înviați cu Elu (Col. 3, 1), după cum, altă-dată, păcatuind toți în Adam părintele nostru, am fost supuși toți morții (Rom. 5; 12—19).

Cum că rezultatul meritelor Domnului și a strînsei noastre uniri cu Elu, este învierea generală, nu putem să avem, frații mei, nici cea mai mică îndoela. Învierea generală este și efectuată în principiu, și de o cam dată în spirite, prin ștergerea păcatului și stri-

careea morței; ceea ce mai așteptăm, este învierea generală a corpurilor. Și pe aceasta a nume o are în vedere apostolul cându raționéza cele următoare : *„Dacă predicăm că Christos s'a sculat din morți, cum dicit unii dintre voi că nu este învierea morților? Că de nu este învierea morților, atunci nici Christos n'a înviat, și dacă n'a înviat Christos, atunci predicarea noastră este zadarnică și credința voastră, deșartă. Ba suntem încă și marturi mincinoși ai lui Dumnezeu; căci mărturisim despre Elu că a înviat pre Christos, pre carele nu l'a înviat dacă de siguru morții nu înviază. Căci, de nu înviază morții nici Christos n'a înviat. Și dacă n'a înviat Christos, deșartă este credința voastră, și încă sunteți în păcatele voastre. Atunci și cei ce au adormit în Christos suntu perduți. De sperăm în Christos numai în viața acésta, suntem mai miseri de câtu toți ómenii“* (Corint. 15; 12—19).

Mărturisindu, Frații mei, ast-feliu, și cu credința curată și nestramutată articolul simbolului, despre care vorbim, să nu ne temem nici-o-dată de morțe, știind că va suna mai curéndu saú mai târziu óra cându morții auđindú vócea Fiiului lui Dumnezeu, vor învia. Să nu ne îndoimú despre reformarea naturei noastre trupesce, și să ne grăbimú cu reformarea duple Dumnezeu a vieței noastre temporale, pentru ca să ne arátămú, în óia cea mare a Dommului, demni de tóte bine-facerile sale, și să ne facemú partași veciniceí fericiri în unire cu Domnul și Mântuitoriu nostru Iisus Christos, caruia se cuvine mare, onóre și închináciune în veci vecilor.

ARCHIEREUL, INNOCENT M. PLOEȘTESU.

MEMORIŪ

pentru

CANTĂRILE BISERICESCI ÎN ROMÂNIA (1)

După ce Sântul Sinod într'un mod nemerit a rezolvat însemnata chestiune a emendării și tiparirii cărților bisericesti și a înființării tipografiei Bisericești, ni se înfațisdea o alta chestiune, iarăși de mare însemnătate, atât pentru trebuințele de toate dăile ale bisericești noastre cât și pentru simțul nostru național. Acesta este chestiunea cântărilor noastre bisericesti.

Precum este în genere cunoscut, cea mai mare parte a serviciului divin în biserica orthodoxa se săvârșesec prin cântare. Tot așa se urmăze și prin bisericile creștine eterodoxe. Și este foarte lesne de înțeles cauza. Cântarea este mijlocul cel mai propriu de a deștepta și a nutri sentimentele cele nobile, iar cântecul religios sentimentele cele creștineseci, care cu deosebire în timpul serviciului divin, trebuie să poséda sufletele creștinilor adunați în biserică spre slava lui Dumnezeu și spre educarea lor spirituală.

De aceea din vécurile primitive ale creștinatatei, ba încă chiar în legea veche, s'a întrebuițat în serviciile divine cântarea, fie simpla, fie mai mult sau mai puțin mesteșugita. Cu emrgerea timpului cântarea bisericescă tot mai mult s'a perfecționat. Pe lângă o mulțime de poeți, carii au compus fru-

(1) Acestu memoriu s'a cetit de autori în una din ședințele Sântului Sinodă, în sesiunea de toamnă a anului 1881.

măsele poeme ce se cânta în bisericile creștine, s'au ivit și artiști muzicanți, cari au cultivat și perfecționat modul cântării lor, și au inventat note sau semne muzicale, pentru stabilirea tonurilor întrebuițate la cântare, pentru a nu se lăsa cântarea bisericească la bunul plac, și a nu degenera prin abuzurile cântăreților nepriecpuți. Ce este mai mult, s'au înființat școli pentru predarea, conservarea și propagarea cântărilor bisericești. Așa de la vechiul al X-lea vedem între personalul curților imperiale și patriarhale de la răsăritul orthodox, Demnitarii numiți „domestici” și „maistri”, cari nu erau de cât muzicanții sau dascălii cântărilor bisericești, cari învețau și conduceau corurile cântăreților. Instituțiunea acésta a cântăreților și a școlilor de cântări bisericești, de la biserica Constantinopolitană, s'a răspândit împreună cu biserica creștina și în toate țările orthodoxe din Europa, Asia și Africa. De la Constantinopol s'a lătit cântarea și muzica bisericească în Bulgaria, o dată cu religia creștina în Rusia, în Serbia, în țările române.

În toate aceste țeri orthodoxe, împreună cu cântarea și cântăreții bisericești au existat și anume școli de cântări bisericești pentru propagarea lor și continuarea din nem în nem fără întrerupere.

De și istoria nu ne-a conservat noțiuni amănunțite despre cântările bisericești la Români în secolele trecute, nici despre școlile unde ele se predau, nici despre sistemul, după care se predau ele și se executau prin biserici; totuși din monumentele istorice găsite în țară și din acele făcute de străini despre țera noastră, putem a ne convinge că la Români, de când exista religia și biserica creștină, tot-d'a-una a existat și cântarea bisericească și împreună cu idensa școli de cântări bisericești, și anume, pe la Metropoli, episcopii, monastiri și pe la școlile sătești, ce unii dintre boeri înființau pe la proprietățile lor. Așa din documentele istorice despre introducerea uniei în vechiul al XVI-lea în Galiția, vedem că propaganda iesuitică desființase acolo toate instituțiunile bisericești orthodoxe, între altele și școlile de cântări bisericești, în cât biserica orthodoxă a Galiției rămăsese fără cântăreți. Și nici nu mai

aveau de la cine învăța. De aceea creștinii de la Peremysl trimisese câți-va dascăli sau diaci de ai lor, în Moldova, ca să învețe acolo cântările bisericești. De aceasta lipsa suferiau și orthodoxii de la Liov. Lipsa lor venind la auzul Domnului Moldovei Alexandru Lapușneanul în anul 1558, el l'a îndemnat să urmeze exemplul confrăților lor de la Peremysl și să trimită patru dascăli (diaci), ca să învețe cântarea *grecescă și sârbăcescă* (slavona) în Moldova (Иерковиле потуде икније Речин. р. 81). De unde se vede că în Moldova în vécul XVI-lea se cultiva cântarea bisericească în amândouă limbile, greacă și slavona.

Dorotheu al Monemvasiei, carele pe la finele vécului al XVI-lea a călătorit în România împreună cu patriarhul Ieremia al Constantinoplei, enumerând în Sinopsul sau cronicul sen, calitațiile cele frumoase ale Domnului Moldovei Petru Schiopul, dice între altele : „El iubea încă și cântareții și avea un iscusit dascăl de cântari”.

Arhidiaconul Pavel de Alep, descriind călătoria sa și a Patriarhului Macarie prin România, se exprima despre cântarea bisericească din Muntenia așa : „Formele de serviciu bisericesc și cântarea la Munteni sunt admirabile; caei ei sunt creștin adevărat bun și religioși”. În alt loc pomenește el de cântareții domnesci, cari servese tot-d'a-una sau în biserica Domnăcesă sau în palatul Domnitorului. La strana dreptă cântau grecesc, éra la cea stângă romănesc. Descriind serviciul divin de la curtea Domnăcesă din Târgovesea în ziua de pasci, dice că canonul pascelor s'a cântat pe *psaltica* într'un mod plăcut; mai jos spune, ca la procesie s'a cântat canonul pe psaltica grecesc și romănesc. (Arhiva istorica Hajdau, t. I, pag. 87, 98, 104).

Principele Dimitrie Cantemir, descriind ceremoniele curței Domnesci a Moldovei și ceremoniele din biserica Domnăcesă, pe la începutul vécului al XVIII-lea, pomenește de corul cântareților moldoveni și de corul cântareților greci, cari cântau în biserica curței, cei d'ânteu la strana dreptă, cei de al doilea la strana stângă. Tot el spune, ca cântarea în doué limbi, grecesc și slovenesc, de către cântareți moldoveni și greci, s'ar fi introdus în biserica Domnăcesă, de la Vasile Voda, și

se pazia și pe timpul când el scria (op. Din. Cant. t. II, descr. Mold. p. 170, București 1875).

În codica obiceiurilor veclu și noi ale curții Domnescei din Moldova, scrisă în anul 1762, între personalul curții Domnesce se pune și corul cântăreților Domnescei, compus din *protopsaltul, al doilea cântăret și peveți* (Letop. Mold. t. III, p. 03).

Biserica curții Domnescei era biserica cathedrala și servea de model pentru toate bisericile în privința podôbelor și a cântărilor. După modelul bisericii Domnescei era arangiat personalul cântăreților pe la Mitropolii, episcopii și monastiri. Pe lângă fie-care protopsalt era un număr de tineri aleși, numiți peveți (cântăreți), cari și ei la rândul lor, învățând și practicând serviciul de cântăret, deveneau psalți și protopsalți la curtea Domnesca, sau la alte biserici însemnate. Asemenea se urma și la toate bisericile cele mai însemnate. Fie-care producea cântăreți pentru celelalte biserici. Cu deosebire în timpul Domniei Fanariotilor, în principatele Române se aduceau de la Constantinopole cei mai buni cântăreți la București și la Iași, în cât serviciul divin era mai magnific în România de cât chiar la patriarhia de Constantinopole. Acești cântăreți erau datori să formeze aici în țera noui cântăreți dintre tinerii Români, cari îndestulau bisericile, mai ales pe la orașe cu cântăreți aleși.

Fericitul întru amintire Ieromonachul Macarie, pe carele eu dreptul îl putem numi primul dascăl al psaltikiei noastre românesce de astăzi, și carele a trăit pe la începutul vécului present spune că în timpurile trecute cântările bisericesci au fost foarte cultivate în țera noastră, și cântăreți în abundență, în cât un mare dascăl de cântări, grec, anume, Anastasie Rapsaniotul, venind în România ca să 'și caute norocul, „când a vedut desevărsirea meșteșugulu, și a audit prea dulcea firéscă glasuire a dascălilor de cântări din némul nostru (românesce) s'au spaiméntat și singur judecând că el nu este aicea trebuincios, s'a întors și a murit în țera lui. Acest esemplu îl aduce Macarie din timpurile cele mai înainte de densus. Dar aduce și un esemplu de aceeași natură din țilele sale : „ În tre-

cuții au venit în țările noastre cel mai întâiu dascăl de cântări al nenumului grecesc, carele cu toate că meșteșugul îl avea ca cel d'ânteu, dar la dulcêța glasului când cânta cu cei de ai nenumului nostru, dascăli Români, în simțirile ascultătorilor da un selbatie sunet ca de o eucovae, pe lângă nescerândurele bine glasuitoare. Care până ce a murit n'au defăinuat, ei mai vêrtos se minuna și lauda firêșca glasuitoare a Românilor și îndemânatica lesne-intôrcere, ceea-ce cu tôtea întregimea și cu firêșca dulcêța se atinge de inimile ascultătorilor." (vedei prefacia la Imnologia p. IX—XI).

Dar vine întrebarea : ce fel au fost cântările bisericii române? Ce sistema s'a urmat în serierea și escutarea lor? La acêsta rêspondem, ca cântările bisericii noastre au fost acele ale bisericii grecesci, sau ale marelui biserici Constantinopolitane, și sistema serierii și a escutării, a fost aceea inventata de compunetorii poemelor și cântărilor bisericesci în deosebite timpuri, și modificată în urmă de alții până la sistema psaltichiei moderne. Cel mai renumit dascăl de cântări, ca compositor și al poemelor și al cântecului Bisericii este St. Ioan Damascin, care a trăit în vécul al VIII-lea. El a regulat cântecul pe 8 glasuri sau octoichul, compunând deosebite stihuri și canóne, pe aceste 8 glasuri. El a introdus și semnele pentru a înlesni învățătura cântărilor. Semnele lui însă, precum se crede, nu erau de cât literele alfabetului grecesc, puse d'asupra textului cântărilor în deosebite pozițiuni. Aceste semne primitive treptat s'aun modificat prin alte semne nou, din care cu timpul s'aun format cunoscutele semne sau, cum le numesc Rușii, *cârlițe* ale psaltichiei vechi și noua. Organisorul psaltichiei vechi se crede a fi Ioan Cuezzel, carele cam pe la finele vécului al XVIII-lea a fost mai întâiu maistru, sau dascăl al cântăreșilor împêrătesci din Constantinople, și apoi monah la Muntele-Athonu. El a regulat și notele psaltichiei vechi, care cu varii adăoseturi făcute de alți maistri de cântări de la Constantinople au servit de norma până pe la începutul vécului present pentru cântările bisericesci în Constantinople și în țările române.

Pentru pastrarea și propagarea cântului bisericesc orientat

se pazia și pe timpul când el scria (op. Dim. Cant. t. II. descri. Mold. p. 170, Bucuresti 1875).

În condicta obiceiurilor vechi și noi ale curții Domnescei din Moldova, scrisa în anul 1762, între personalul curții Domnescei se pune și chorul cântăreților Domnescei, compus din *protopsaltul, al doilea cântăret și peceți* (Letop. Mold. t. III. p. 03).

Biserica curții Domnescei era biserica cathedrala și servea de model pentru toate bisericile în privința podôbelor și a cântarilor. După modelul bisericii Domnescei era arangiat personalul cântăreților pe la Mitropolii, episcopii și monastiri. Pe lângă fie-care protopsalt era un număr de tineri aleși, numiți peceți (cântăreți), cari și ei la rândul lor, învățând și practicând serviciul de cântăret, deveneau psalti și protopsalti la curtea Domnescă, sau la alte biserici însemnate. Asemenea se urma și la toate bisericile cele mai însemnate. Fie-care producea cântăreți pentru cele-lalte biserici. Cu deosebire în timpul Domniei Fanarioților, în principatele Române se aduceau de la Constantinopole cei mai buni cântăreți la Bucuresti și la Iași, în cât serviciul divin era mai magnific în România de cât chiar la patriarhia de Constantinopole. Acești cântăreți erau datori să formeze aici în țără nouă cântăreți dintre tinerii Români, cari îndestulau bisericile, mai ales pe la orașe cu cântăreți aleși.

Fericitul întru amintire Ieromonachul Macarie, pe carele cu dreptul îl putem numi primul dascăl al psaltikiei noastre românesce de astăzi, și carele a trăit pe la începutul vécului present spune ca în timpurile trecute cântările bisericesci au fost foarte cultivate în țără noastră, și cântăreți în abundență, în cât un mare dascăl de cântari, grec, anume, Anastasic Rapsaniotul, venind în România ca să și caute norocul, „când a vedut desevărsirea meșteșugului, și a audif prea dulcea firéscă glasuire a dascălilor de cântari din némul nostru (românesc) s'au spaiméntat și singur judecând ca el nu este aicea trebuincios, s'a întors și a murit în țără lui. Acest esemplu îl aduce Macarie din timpurile cele mai înainte de densus. Dar aduce și un esemplu de aceeași natura din zilele sale : „ În tre-

cuŃii au au venit în țerile năstre cel mai ăntăiu dascal de căntări al nămului grecesc, carele cu tăte ca mestesugul il avea ca cel d'ăntăiu, dar la dulecța glasului cănd cănta cu cei de ai nămului năstru, dascali Romăni, în simțirile ascultătorilor da un selbatic simet ca de o cucovac, pe lănga nescerăndurele bine glasuitoăre. Care păna ce a murit n'au defăimat, ei mai vėrtos se mīnna și lauda firėscă glasuitoăre a Romănilor și indemăntica lesne-întărcere, ceca-ce cu tăta întregănea și cu firėscă dulecța se atinge de inimile ascultătorilor." (veđi prefăcia la *Imnologia* p. IX — XI).

Dar vine întrebarea : ce fel au fost căntările bisericeii romăne? Ce sistema s'a urmat în scrierea și escutarea lor? La acăsta răspundem, ca căntările bisericeii năstre au fost acele ale bisericeii grecesci, sau ale marei bisericeii Constantinopolitane, și sistema scrierei și a escutărei, a fost acea inventată de compunătorii poemelor și căntărilor bisericeii în deosebite timpuri, și modificată în urma de alți păna la sistema psaltichiei moderne. Cel mai renumit dascal de căntări, ca compositor și al poemelor și al căntecului Bisericeii este St. Ioan Damaschin, care a trăit în vėcul al VIII-lea. El a regulat căntecul pe 8 glasuri sau octoichul, compunănd deosebite stiluri și canăne, pe aceste 8 glasuri. El a introdus și semnele pentru a înlesni învătura căntărilor. Semnele lui însă, precum se crede, nu erau de căt literele alfabetului grecesc, puse d'asupra textului căntărilor în deosebite poziționi. Aceste semne primitive treptat s'au modificat prin alte semne noi, din care cu timpul s'au format cunoscutele semne sau, cum le numesc Ruși, *cărlige* ale psaltichiei vechi și năua. Organisațorul psaltichiei vechi se crede a fi Ioan Cuezul, carele cam pe la finele vėcului al XVIII-lea a fost mai ăntăiu maistru, sau dascalul al căntăreților împărătesei din Constantinopole, și apoi monah la Muntele-Athos. El a regulat și notele psaltichiei vechi, care cu varii adăoseturi făcute de alți maistri de căntări de la Constantinopole au servit de norma păna pe la începutul vėcului present pentru căntările bisericeii în Constantinopole și în țerile romăne.

Pentru pastrarea și propagarea căntului bisericesc orientat

la Români, au contribuit mult, monasteriile din orient care aveau în România monastiri date sub administrația lor, și unde veneau și petreceau egumeni și călugări greci; de asemenea Domnii Fanarioși, toți deprinși la Constantinopole cu cântul psaltilor patriarchiei, pentru care mulți din acești Domni, la venirea lor la domeniile principatelor, își aduceau și psalți greci.

Trebue să însemnam aici, ca cântarea bisericeii orthodoxe, de și în originea ei a fost aceeași : cea constantinopolitană, care ca dintr'un centru mare bisericesc, împreună cu religia creștină, și cu organizarea bisericească, s'a transportat în toate țările orthodoxe ale Europei : Bulgaria, Serbia, România și Rusia ; dar cu timpul, din cauza diferenței limbilor, a împrejurărilor politice, a geniului musical al popoarelor, cântările bisericesci au suferit foarte mari prefaceri.

Așa Rusia, primind de la Constantinopole religia creștină, a primit tot-o-ură de acolo și tot personalul bisericesc : episcop, preoți, cântăreți și toate cântările de la Constantinopole. Psaltichia bisericeii grecesci s'a introdus și acolo, precum arată multe cărți vechi de psaltichie, puse pe textul slavon al stichirilor, troparelor, condacelor etc., ce se cântă în biserică : psaltichiele acestea se întind în epoca de la veacul al X-lea până la veacul al XIV-lea.

În urmă, căderea Rusiei sub jugul Tatarilor, căderea imperiului Bizantin sub jugul turcilor, autocefalia bisericeii rusești, au izolat cu totul pe Ruși de biserică Constantinopolă. Se adaogă la această ignoranță cea adâncă ce a domnit secole în Rusia, și resbóele intestinale dintre Cneji, cari își disputau domniile și împărțise țera într'u o mulțime de Cneziate. Din aceste cauze cântarea, ca și toată disciplina bisericească, a ajuns în cea mai mare confuzie și desordine. S'a format pe fondul psaltichiei grecesci o psaltichie stranie cu totul, s'au schimnosit semnele grecesci, s'au inventat uă mulțime de alte semne cu forme și numiri foarte curioase, pe care Ruși în genere le numesc *cârlige*, iar cântarea pe aceste semne o numesc *cântare cârligată* sau *pe cârlige* (крицовой пѣние). Între numirile tehnice ale acestei arte de psaltichie rusescă se găsesse

d. es. creța, tare ca tunetul, luminată, șerpăcea sau șarpea, nobul, praștia, luntrea, luntrea îndoită, prea luminată, totu ca apa, frumôsa, jidorăcea, lina, iapa sau magarița, intanțata, grozara, trei sorți, păcnița, clatinătorea și altele, pe cari nici un musicant astăzi nu le mai pôte descifra, ci numai Lipovenii își mai bat capul cu dăsele, scriindu-le și numindu-se a cânta pe ele cântecul lor bisericesc cel sâlbatic, spre a fi în toate fidele principinlu de conservare în totul a datinelor vechi bisericesei. Tot în acele carti vechi de psaltichie rusăsea, se mai găsese termenii, ea : *leghi, putere, habara, nenenaica ahata, homona*. Cele d'ântăin două cuvinte, simpli termeni musicali, cântăreții ruși le cânta împreună cu textul cântărilor. După esemplul lor adăogim, și noi până astăzi la cântarea „Sfinte Dumnedeule“ cuvântul : *putere*, alții : *puternice*, alți : *puterilor*. Cei-l'alți patru termeni următori, arată deosebite silave ce se adăogau prîntre silavele cuvîntelor cântărei, după moda grecilor, ceea-ce la Ruși nu făcea, de cât încurca și întuneca înțelesul cuvîntelor. Nenenaica rusăsea nu este alt ceva, de cât cratiua grecăsea, cuosecută și la noi și întrebuintata mai ales la finele chinonicilor. Pe lângă nenenaica rusăsea psaltichia grecăsea obiennută la noi, mai avea tereremuri, și tototole; dar în psaltichia rusăsea ele nu se găsese; caei altminterea ei ar pomeni și de *tererica* și de *tototolea*; dar se vede că ele au fost creațime a psaltilor mai din urma de la Constantinopole, pe când psaltichia rusăsea se stabilise și își luase forma sa definitivă. Cânturile psalticale rusesei erau mult mai lungi de cât cele grecesei. Așa comparând cuvântul *alibnia* cântat în amândouă felurile, grecesece și rusesee, în cel d'ântăin gasim vocala A de la început repetita numai de 3 ori, iar în cea rusăsea de 12 ori; de asemenea vocala o de la urma în grecesece repetita de 4 ori, iar în cea rusăsea de 30 ori.

Indecăind după semnele psaltichiei rusesei, care erau variu, după locuri și autori, ele nu însemnau tonuri fixe, mari sau mici, ci erau un fel de ieroglife, care făceau alusime la scinte figuri de cântare, care figuri, cine-va trebuia sa le învete din auz de la un cântăreț espert. De unde se înțelege, ca cânta-

rea era espusă capriciului și talentului cântărețului, mai mult sau mai puțin abil. De aici a și urmat aceea nepomenită confuzie în cântare și greutatea de a o înveța și de a păzi uniformitatea în cântare. Această anomalie a cântărei bisericesti în Rusia s'a continuat până în vécul al XVII-lea.

Rușii din partea sud-vestică a imperiului au păstrat mai bine vechia cântare a bisericii orthodoxe, dusa acolo de la Slavii de Sud, împreună cu cartea (literatura) bisericéscă, formată în Bulgaria. Pentru care și cântarea dusa la ei din Bulgaria, pórta până asta-di numele de cântarea *bulgară*.

Ea de asemenea se baséză pe cele 8 glasuri ale bisericii orientale, însa esceuția ei este mult mai simplă de cât aceea mestesugită a psaltichiei grecesei și rusesei. Ea de asemenea este melodică, și s'a păstrat tradițional prin practica bisericéscă și prin audire de la unii la alții.

Rușii aceștia fiind mai în contact cu țerile civilisate ale apusului, și mai de aproape cu Polonia, și chiar încorporați la ea, la densusi s'au înființat mai întéin scoli, și s'au format bărbați învățați, și mai cu deosebire în cler. Kievul a strălucit mai întéin prin cultură. Mitropolitul Petru Movilă a înființat acolo prima seóla teologică sistematică, carea a produs pe cei mai renumiți bărbați ai bisericii rusesei, cari apoi au luminat și Moscova și tot imperiul Țarilor. Tot aici mai întéin s'a simțit trebuința de a reforma cântările bisericesti și a găsi o sistemă de a înlesni învățarea lor și păstrarea nealterată. De aceea ei lăsând la o parte tóte psalticele greco-rusesei au adoptat notele liniare ale muzicii occidentale. Spre a răspunde mai bine scărei tonurilor celor 8 glasuri bisericesti, ei în loc de 4 linii, au adoptat 5 linii. Cântărilor au păstrat forma melodică a cântărilor bisericii orientale, și pe aceste note liniare au început a pune pe rând tóte cântările bisericesti. Semnele acestea sau notele de cântări, fiind-că s'au ivit mai întéin în Kiev, s'au și numit : semnele de kiev (*kievscoe znamia*). Tot acolo s'a ivit și întéiul manual de învățământul acestor noui note ale cântărei bisericesti. În jumătatea întéia a vécului al XVII-lea notele acestea liniare s'au făcut cunoscute și s'au răspândit în tóte bisericile din Rusia-

Mica și din Galiția sau Rusia-Roșie. Pe la jumătatea vechiului al XVII-lea Rușii învețau în Kiev, strămutându-se în Rusia-Mare, au dus cu sine acolo și cărțile de cântări pe note precum și meșteșugul musical cel nou, sau semiografia liniară adică notele pe linii. Nicon, mitropolitul Novgorodului, și în urma patriarh al Moscovei, fiind foarte iubitor de cântarea bisericească, cel întâiu a fost, carele a apărut însemnătatea noii metode de a cânta și de a înveța arta cântării după noua metodă; de aceea făcându-se patriarh, a lăsat această metodă prin toată Rusia, împreună cu alte reforme mari pe tărâmul bisericesc.

Cu toată împotivirea ce au întâmpinat în urma reformele bisericesci ale lui Nicon, cu toate că el a căzut jertfa intrigilor politice, și ale ignoranților, cu toată desbinarea de orthodoxie și cu tot protestul așa numiților vechi-credincioși, adică Lipovenilor, contra reformelor bisericesci ale lui Nicon, cântarea pe note liniare a rămas introdusă în biserica Rusiei. Sub Petru-cel-Mare, când catedrele erarchice cele mai însemnate din Rusia erau ocupate de bărbați formați în Academia moviliană de la Kiev, și după ce s'a înființat cârmuirea bisericească sinodala, în locul cei patriarhale, toate cântările bisericesci de peste întregul au s'au pus pe note liniare, și s'au introdus prin biserici și prin seole, ca toți să le pōta înveța și cânta: era cântările cârligate, s'au psaltichia veche rusescă au rămas în pastrarea Lipovenilor, cari au format diferite secte schismatice în siml bisericii rusesci, ca unul din argumentele validității epitetului ce ei își dau de : „vechit-credincioși creștin ruși“

Acastă cântare nouă rusescă, precum am dis este melodică, basată pe cele 8 glasuri ale bisericii orientale antice. De și tonurile principale ale suișului și pogorișului glasului sunt aceleași ca și în cântarea grecescă și românească, însă le lipsește multiplele mici variații ale glasului printre intervalele principale, prin care se deosebesc psaltichia noastră actuală, și mai ales cea veche grecescă. Acastă însă identitate fundamentală a melodiei rusesci și a celei grecesci și românești se observă numai de omeni speciali în arta, iar la auzul persō-

nelor necumosecătore, ele nu par a avea nici o analogie între deñsele, ei cu totul deosebit una de alta.

Noua arta musicala în Rusia s'a lătit repede în vécud al XVIII-lea. Afură de chorul de la capela imperială, și de cel sinodal, s'au fôrmat choruri pe la curțile magnatilor, pe la mitropolii, episcopi și pe la alte biserici însemnate. Rușii însă nu s'au mulțumit ea chorurile lor care erau compuse din multe persoane, sa cante melodie, sau unison, ei simfonie sau armonie. Acesta însă n'a fost ușor, și de multe ori în loc de armonie sau simfonie eșia o cacofonie; căci cântările erau scrise unisonic, sau pentru un glas.

Pe la începutul secolului acestuia Impêratul Alexandru, visitând gubernelile de miază-nôpte, a avut nemulțumirea de a aude acest fel de cacofonie prin biserici, și a dat ordin a se lua măsuri pentru introducerea armoniei în cântările bisericesti, Bortnianski, maestrul capelei imperiale, — un musicant talentos, fôrmat în Italia, — a învețat mai înteu armonia pe cântăreții din Petersburg, de unde apoi ea s'a răspândit și prin cele-alte gubernii. Bortnianski spre a înlesni introducerea armoniei în cântarea bisericescă a compus o mulțime de cântări bisericesti pe patru și mai multe partituri musicale, cu note deosibite pentru fie-care partitură, așa ea tôte la un loc închee cea mai sublimă armonie musicală. Cântările lui, și mai cu sêmă numeroșele lui concerturi, sunt atâtea cap-d'opere musicale, care se cântău nu numai în biserici, dar și prin case și adunări de către musicanții laici.

Cu tôte acestea în urmă s'a observat că cântările lui Bortnianski, și mai ales concertele, sunt prea artificiale, și musica lor de și fôrte plăcută și încântătore, nu corespunde cu simplitatea și dulcêța aceea naturală, ce cer canónele de la cântarea bisericescă, și de aceea ele au început a se parasi, și rar se întrebuintează prin biserici.

De aceea Livov, alt maestru al capelei imperiale și succesor lui Bortnianski, parăsind calca deschisa de Bortnianski pentru dezvoltarea și perfecționarea cântărilor bisericesti și-a luat de basă curțile musicale anterioare, publicate de Sinod, cu cântarea melodică antică, și pe acelea le-au transformat

în cântare armonica, adăugând la ele partiturile cu note, cerute pentru încheerea armoniei musicale.

Aceste noui opere musicale aprobate de Sinod, servese în tota Rusia ca cărți musicale bisericesti pentru toate corurile. Tot-o-data pe lângă dăsele se întrebuintă și cărțile de musică melodică, pentru acele biserici care nu au coruri, ci numai câte unul sau doi daseali. Trebuie să adăog aici, ca cântarea armonică sau simfonică, așa de tare s'a înradăcinat în poporul rusesc, ca chiar cântecele ordinare ei le cânta în armonie mai mulți. De asemenea în bisericile cari nu au coruri, pe la sate și orașe mici, adesea-ori se ved persoane particulare, cari au glasuri bune, mai ales în timpul liturghiei adunând-se pe lângă dasealul bisericii, și cântând toate cântările liturghiei cu o armonie foarte placută.

Încheem istoricul cântărilor bisericii rusesci prin aceste observații : 1) că în această biserică sunt două feluri de cântări : cântarea melodică și cântarea simfonică; 2) că în biserică rusescă îngrijirea principală pentru cultura cântului bisericesc o are Împăratul, carele are în palatul său o seala de model pentru cultura musicii bisericesti, și corul cel mai perfect, carele este admirat de toți, câți au avut ocașunea a-l asculta; 3) că Sinodul bisericii rusesci privighiază, ca cântarea bisericescă să progreseze și se nu se abată de la calea preserisă de canone și de părintii bisericesti, în regulele generale de compoziție și eșcutare, și nici ua cântare nu se admite în biserică fără aprobarea Sinodului.

În țările slavice de la sud, Bulgaria și Serbia, cântarea bisericescă de timpuriu a luat două direcțiuni, una grecăscă pentru bisericile catedrale unde se întrebuintă limba grăca, alta națională, pe la bisericile unde se întrebuintă limba slava. Cântarea această slavă este emosecută sub numirea de *bulgara* sau *sărbăscă*, și se întindea prin toate țările sudice, unde această limba se întrebuintă prin biserici, și anume : Bulgaria, Serbia, țările române și Galiția. Ea de asemenea avea de basă cele 8 glasuri ale bisericii orientale. Melodia însă s'a dezvoltat într-un mod tradițional, fără artă, cu turnuri produse de geniul musical al fie-cărei naționalități. Remașite ale acestui cânt

slavonese, numit altminterea *bulgărească* sau *sârbescă*, după cum și limba veche slavonă, ce se întrebuința în biserică se numea când *bulgară* când *sârbescă*, s'au păstrat în România până astăzi în unele cântări religioase, bisericesti și populare. Astu-feli este : *Canonul Floricilor*, care în Moldova se cântă până acum prin biserici; iar în Muntenia îl cântă copiii în ajunul Duminicii Stâlparilor, când umbla cu stâlparii pe la case vestind sosirea acestei sărbători. De asemenea *Marimurile* sau viliceniile de la polielele sărbătorilor. Melodiile acestea la greci sunt necunoscute.* Dintre cele populare vom numi cântările de stea : *Trei Crai de la Rasarit*, *Nunta din Căna-galilea*, *Audiți aceste tôte*, *În Vetelem s'a nascut Christos*, *Astăzi cel prea laudat*, *O dicea prea încrețat*, sau cântul catichetic. Tôte acestea sunt o rămășiță prețioasă din timpurile antice despre modul cântării usitat la Români, când se întrebuința în biserică limba slavonă, și care mod de cântare s'a perpetuat îndelung și după introducerea limbii române prin biserici, până ce apoi fu înlocuit cu cântarea după psaltichia grecească, mai ales după introducerea psaltichiei așa numită *nouă*, care a înlesnit învățarea și răspândirea cântării după psaltichie în tôte bisericile române din târguri și sate. Cântarea aceea veche slavonă s'a continuat prin unele monastiri ale Moldovei împreună cu limba slavonă până în vechiul prezent, însă în forma ce a luat această cântare în Galiția în vechiul al XVII-lea, și puse pe note liniare. Dovadă servese manuscrisele de cântări, ce s'au păstrat prin bibliotecile unor monastiri române. Voiți aminti d. es. cărțile manuscrise slavone de cântări pe note liniare din monastirea Doljesci, din ținutul Roman, aduse la această monastire de Artemon Egumenul monastirei Horecea, din Bucovina, carele cu o sută de ani în urmă, la ocazia luării Bucovinei de Austria, s'a strămutat în Moldova, la monastirea Doljesci, împreună cu călugării, cu cărțile și odorele monastirei Horecea. Tot această cântare slavonă, s'a continuat în monastirile Némțu, Secu, Verona din Moldova, însă numai la strana stânga, până la anul 1860, de către călugării ruși ce petreceau în acele monastiri. Această cântare slavonă se

mai continua și astăzi în Bucovina, în bisericile creștinilor ruteni de acolo, și este cunoscută sub numirea de *cântare bulgară*.

Melodia această veche slavonă, într-o formă mai apropiată de cântarea grecească și cu nuanțe ale cântecului național, se menține până astăzi la Sârbi și la Români din Banat și din Transilvania pe unde psaltichia grecească nu este în us, nici cunoscută măcar.

Nu de mult am avut ocazia a asculta pe un român bănățian, cum se cântă la ei cântările bisericesti. El mi-a cântat Irmosele de la Nascerea Domnului. Cântarea era tot pe glasul *ânteu*, ea și la noi, ceva însă mai trăgănată, și executată cu un ton plângător, carele mi-a amintit o doină populară, ce o audeam în copilăria mea la țară, și care se începe cu cuvintele :

„Olele frate răsleț!

Ce nu vii să ne mai vezi!“

Tot el îmi spunea, că în copilăria lui, la biserică română din Lipova, în Banat era un cântăreț bun, carele, când cânta Irmosul de la oda a 7-a : „Cucouii în buna credința fiind creșcuți, nebunésca porunea a tiranului celui păgân nebagând-o „în sémă, de gróza focului nu s'au spăimântat“... le întona cu atâta ardóre, în cât bătrânii plângeau, aducându-și aminte de persecuțiunile ce au suferit ei pentru pastrarea bunei credințe a lor strămoșesci.

Insemnău că bulgarii în timpurile din urmă au introdus la densus psaltichia grecească modernă, aplicând-o la limba lor, precum am făcut noi.

Să revenim la cântarea bisericescă din România noastră.

Am vădut că în țările noastre românesce, în Moldova și Muntenia, din vechime se obișnuia două forme de cântări : erau știute cântări, cari se cântau în grecesec după moda grecească ; și altele în slavonesce, după moda slavona antică.

Paisie Patriarhul de Alexandria și Macarie al Antiochiet, pe la mijlocul vécului al XVII-lea, aflându-se în Moscova, într-o cuvântare adresată din partea lor Rușilor în biserică în ziua de Crăciun, îndemnându-i să învețe grecesec și se cânte cel

puțin unele cântări grecești, aduce exemplul altor națiuni orthodoxe precum : Gruzii, Sârbii, Bulgarii, Muntenii, Moldovenii, cari toți cânta în bisericile lor grecești *Sânta Dumnedele și cheruvicul* (азвѣстїе въ Россїи Москва 1867, p. 116). Obiceiul acesta de a cânta câte ce-va grecești prin biserici chiar și la cele de țară pe la sate, s'a perpetuat până în zilele noastre. Noi toți am apucat cântându-se și pe la sate unele cântări grecești la liturghie, precum : Cheruvicul, Axionul etc. Pe la mijlocul vechiului al XVIII-lea se cânta în trei limbi : grecești, slavoneste și românești, precum arată Catavasierul tipărit atunci, ca cărți de cântări bisericesti, d. es. Catavasierul tipărit la Râmnic în anul 1759 de episcopul Grigorie al Râmnicului. Dintr'un manuscris de cântări bisericesti scris tot în vechiul al XVIII-lea de un preot moldoveu de țară, popa Tôler de la Bodesci, se vede că pe atunci, cântările duminicale din Octoihă se cântau slavoneste, precum și podobile. Dar la urmă sunt scrise și cântări grecești, anume : *Agios otheos ; Agios, Agios, Agios kirios Savaoth ; Se ymnomen ; Christos anesti (Troparul la pasci)*. Cât de neșemănța și bizară trebuie să fi fost cântarea grecească executată de neprocopsitul dascălu român de la țară, putem judeca după dicterile grecești scrise de el într'un mod foarte schilod : „Hs. anistis ce microthamatot thanatos batnisisas ketis etizemis inis zoi charistomenos“.

Așa dar în România au fost din vechime și până nu de mult done feluri de cântări : una grecească sau cultă, pe care o putem numi și boerescă sau nobilă, și alta slavonă și apoi românească, amândouă inculte, pe care le putem numi cântare vulgara sau țărănească, pentru care rămășițele ei, precum am spus mai sus, au rămas pînă astăzi în poporul de jos.

Melodia grecească s'a continuat în Moldova și Muntenia, întocmai ca la Constantinopole, și a primit aici aceleași variațiuni și prefaceri, cărora a fost ea supusă la Patriarhia de Constantinopole. Anume ea a degenerat mult din puritatea sa antică și sub influența cântecului turcesc a capătat figuri și forme cu totul străine de cântarea bisericască. Turcirica cântărilor bisericești creștine orthodoxe în vechiul trecut a

mers așa departe, în cât în biserică se audeau aceleași mănecle și taximuri ale cântecului turcesc, cu care rezina Bosforul la primbările și desfășurile turcilor cu caicele.

Cel întin psalt, carele a introdus în psaltikie turcismurile, precum ne spune cuviosul nostru dascăl de cântări Macarie, în prefața irmologhiului (p. VIII), a fost Petru Lampadariu Peloponessianul sên Moraitul.

Acésta direcție nebisericéscă a cântării s'a continuat și tot mai mult s'a depărtat de la vechia melodie bisericéscă, atât în Constantinopole și în tot orientul orthodox cât și la noi, tot vécul trecut și parte și în vécul present. Cuviosul Macarie vorbind de acésta epocă de cadere a cântului bisericesc dice : „Pâna în zilele lui Petru Lampadariu Moraitul o aședare de cântare era în tôte părțile: éra el puțin esînd din drumul celor vechi, și ôreși-ee strein semănând în mathele lui, ceî după dânsul, puțin de nu toți, nu numai că cu totul le-au dejghinat, dar și schimonosifuri din cap și din trup, au început a face când cântă în sânta biserică. Și de la acestia și încôce au început a se urî cele aședate și bisericesci, și pre cele de Prea-Sântul-Duh însuflate, ale nuni grețose și plieticose, și cu un cuvânt au început a se cânta cântece lumesci, și de multe ori a se auzi în sânta biserică chiar acelea pe care le cântă tureii în cafenele și prin adunările lor, și pretutindena a se auzi și a se striga: cântări noui și profora de Tarigrad, cântări noui și ifos de Tarigrad“ (p. X).

Rătacirea acésta a psaltikiei grecesci a provenit în mare parte și de acolo, ca semiografia veche sau arta de a preda înseris melodia cântărilor bisericesci, era foarte nepertectă; ea nu putea precisa cu esactitate tonurile musicale, ci făcea numai nisece indicii mai mult sau mai puțin generale, și escutarea lor depindea da la priceperea și talentul psaltului.

Acésta am observat-o și mai sus, unde am vorbit de vechia psaltikie ruséscă. Defectul acesta al psaltikiei grecesci l'am simțit și psaltii de la Constantinopole de mult și unii dintre ei sau încereat a l'înaltura. Macarie numind vechia semiografie *grea* și *ulesnicioasă*, arată și numele psaltilor greci, cari

peste
+ uor
+ taximuri

26 MĂCARIU PENTRU CĂNTĂRIILE Bisericii în ROMÂNIA
s'au încercat a o perfecționa. Așa au fost noul protopsalt Chrisanth, și preotul Balasie contemporan (în vechiul trecut). Apoi protopsalții bisericii mari Ioan și Daniil. După ei Petru Lampadariu. Semiografia introdusă de dânsii au fost mai lesnicioasă; totuși ea nu preciza tactul, variația tonurilor, ansamblu sau întregimea melodiei. Era dulceața cântărei era ne-apropiata (Macarie ibid. p. VIII).

Aceste defecte ale psaltikiei și ale semiografiei ei observându-le la începutul acestui secol, și dorind ale pune capăt, trei mari cântăreți de la Constantinopole, anume: Arhiepiscopul Chrisanth, Grigorie protopsaltul și Churmuz Skevoftaxul bisericii mari, au întreprins îndreptarea cântărilor bisericești și perfecționarea semiografiei musicale. După ce au lepădat din cântările bisuricești figurile cântecului turcesc, au alcătuit și o nouă sistemă de semiografie. Au ales din semnele sau notele vechii psaltikii numai pe cele trebuitoare noii sisteme, și le-au dat însemnări de tonuri precise, ca notelor musiciei europiene moderne. Au determinat semne pentru tonuri, pentru tact, pentru diferitele variațiuni ale glasului, semne despartitoare pentru pastrarea ansamblului melodiei etc.

Acastă nouă sistemă de psaltikie, după ce s'a aprobat și publicat în Constantinopole, a fost foarte bine apreciată și adoptată în tot orientul ortodox și în țările noastre române.

Am dis mai sus că la noi erau două feluri de cântări: una cultă sau boerescă—cea grecescă; alta necultă, țărănescă.— cea slavonă și apoi cea românească. Acastă din urmă a fost cultivată cu deosebire în monastirile române, care compuneau chinoviile noastre și care au fost rezervate monachismului român, unde n'a străbătut influența grecescă, nici limba grecescă, ca în monastirile cele închinete, unde totul era grecesc. După ce, de la vechiul al XVII-lea, au început a se tipări cărțile serviciului divin în limba română, acolo cântecul slavonesc a început a se aplica la textul cântărilor românești. Predarea acestui cântec se făcea într'un mod practic din audire în biserică, și prin predarea din auz de la cântăreții batrâni celor tineri. Urme de semiografia veche pentru cântarea slavonă sau română nu s'a păstrat nici s'a desco-

perit până acum unde-va în țările noastre. Un singur catavasiier din veacul al XVII-lea am găsit, acel amintit mai sus, edat la Râmnic, în care se vede scrise cu mâna de un cântăreț, ôre-care semne de psaltikie puse pe d'asupra rândurilor. Semnele aceste sunt foarte săracăcióse și puține, anume : o linie dréptă orizontală (—), un semn de scurtare (·), o cruce întréga (+), o cruce jumătățita (⊥), un cârlig, ca un început al semmului *ison* (⤵), o trăsura dréptă perpendiculară la sfîrșitul franei (|). Cel puțin acésta însamma, că pe atunci cântăreții se încercau a înlesni altora modul de a înveța cântările românești.

În chinoviele noastre, monașii cântăreți, de și nu cântau grecește, de cât puține cântări, ei se ocupau serios cu cultivarea psaltikiei grecești și cu aplicarea ei la cântarea românească. Cântarea monastiréscă se deosebea prin dulcéța și limitatea melodiei, prin simțul pictăței, și era ferită de tóte tureismurile psaltilor greci. Exemplul acesta l-au urmat și unii dintre psalții români laici. Ei au scris multe cântări românești pe psaltikia veche. Dar pe de o parte nefiind înemragiați și ajutați pentru tipărirea cărților lor musicale; érá pe de alta parte teméndu-se de persecuția Grecilor, ce dominau în țera și urau tot ce e românește, scrierile lor s'au perdit cu mórtea lor. Cuviosul Macarie dascalul, vorbind despre acésta dice : „Mulți și din psalții cei desevarșit din némul nostru s'au aretat cu rîvnă în vremi, ca să facă câte ce-va în limba noastră, precum fericitul întru pomenire Arsenie Ieromonahul Cozianul, Calist proto-psaltul santei Mitropolii a Bucureștilor și Șerban proto-psaltul curței Domnului. Carii nu numai Anastasimatarul Melos, cheruviecele, priceșnele tóte, catavasiiele, irmósele tóte și altele, dar și partea cea mai multă a papadikiei (cântările puse pe semne) o au prefăcut românește cu tótă desévărșita aleatuire, mînuiați dascali și aleatuitori ai vremii lor, stand, în cea veche musichie. Insa una pentru greutatea și alta pentru zavistia celor ce nu pot să vadă sporirea și să audă pre acestea în limba graiului nostru, d'împreună cu mórtea lor au perit și ostenețele lor“ (ibid p. IV).

Macarie spune și despre sine, că el mai întâiu a învețat

cantarile bisericesti dupre psaltikia veche, și mișcat din dragoste catre limba maternă, nu puține cântări românesce le-au compus pe acea psaltikie, ca să înlesnească formarea cantărilor români. Dar după ivirea psaltikiei ce-i nouă, el a parasit toate ostenețele sale de mai înainte, și s'a apucat cu mare placere a le lucra dupre sistema cea nouă. Sa-l ascultam pre el însul cum se exprima despre psaltikiea cea veche și cea nouă :

„Tot-d'auina având rivnia ca să prefac cântările bisericesti în graiul patriei, în toți anii vieței de una și acésta m'am ținut și fără pregetare, cu multă silință și cu multă scumpetate mai întâi cercând socotelele tuturor dascalilor atât a Tarigradenilor precum și a Sfiatagoreților, nu puține cărți am și prefăcut dupre aședarea aleatuierei celor vechi. Insa cu toate ca din multa silință și indeletnicirea, găsisem chipurile predarei, ôre-cum mai lesnicioasă, prea puțin spor am putut face. Fără cuvânt neapropiat de adevăr, o zadarnică osteneță și o înlelungata perdere de vreme fiind tot drumul aleatuierei celor vechi. Și întru aceleași întârit aflându-mă, când am aușit ca se lucrăza un nou metod al prefăcerii acestora, am fost întru nedomirire ! Iar după ce am vedut pre toate acestea întru o adevărată și nemincinosă întocmire cu neștrămutare și întru desevarșita lor înființare, cu cuvânt, cu adevăr, fără cea mai puțină scădere, în filosoficească și lesnicioasă îndemănare și înființasea lucrare, am proslăvit pe pre sfintul Duh, carele a insuflat acésta lucrare în dizele nôstre, am lăudat ostenețele, osărdia, intelepeiunea și eugetele cele cu dréptă socotéla ale bunilor dascali, și îndată lăsând pe cele fără cuvânt și în puțină vreme eunoscând tot eugetul cu care scriu aflătorii methodulu înființarea aleatuierei, m'am și apucat de prefăcere și din di în di sporind cu luarea aminte și cu silință am prefăcut toate cărțile sistemiei“. (prefața la Theoreticon).

La începutul vécului present era foarte greu de a lucra ce-va pentru Români și românesce. În principatele nôstre atunci totă intiligența era grecească și greceizata. Școala era grecească, în clasele superioare se vorbea și scria grecește, Domniile erau greci, boerii asemenea greci sau pământeni greceizați, în Muntenia chiar mitropolitii și episcopii erau greci. Puține inimi bă-

teau românească, puține glasuri inabușite se audeau românești dintr-acele clase superioare. Românii rămăseseră numai țeranul și cu popa lui.

Dar ideile cele mari ale revoluțiunii franceze s'gnduind pe toate popoarele Europei, cu înecutul au descoperat și pe Român și i-au împins către cultura lor națională în toate ramurile. Dorința de a avea scôla românească, biserica românească, literatura românească, domni români și boeri români, s'a dezvoltat repede și s'a pus începutul unei noue epoci a romanismului nostru.

Grecilor însă, care erau deprinși a domina societatea noastră, a o ținea în catusile ignoranței și a o exploata în profitul lor, nu le-a plăcut de fel această tendința de dezvoltare națională română și ei o au combătut cu disperare. Obiectul persecuțiunii grecesei a fost mai întâi scôla românească, pe care ei o au combătut prin toate calomniile și întregile posibile. Se ascultăm cum ne descrie dascălul Macarie persecuția grecescă asupra scôlei române: „când s'a început întâiu a se paradosi în Bucuresei sciințele filosofiei în limba noastră, pre dascăli și prin divanuri i-au purtat înrantațiții pentru ca să i împedice, și în toate dăilele cu cetele adunându-se și intramari cu limba plim de otrava în toate părțile alerga pentru ca să facă pricină și tulburări, umblând în tot chipul, ca și pre dascăli cu multe supărari să i împedice și pre ucenici să i slabéscă din osardie, și vedând că cu acestea nu pot întuneca lumina, nu se rușina prea înrantațiții de a lipi pe pereți noptea stiluri cu latraturi turbate, în care își arată pisma și tota uraciunea ce hranea în visteria inimelor lor, asupra neamului și asupra stapanitorilor și pricinuitorilor acestui folos și cu acestea se desplesnia (!) în inimile lor, ca și beșica ce se face pe apa din spume“. (Prefața Imnolog, p. XII).

Tot aceiași persecuție și reutate au manifestat grecii și contra tendinței românilor de a-și face psaltricie românească și a produce psalți români, cunosători de tehnica acestor arte, și a forma o cântare bisericescă emrațita de turcismurile grecesei. Tot Macarie ne spune următoarele despre conduita grecilor cu psalți români, că „de nu va cânta cine va cân-

Macarie
Lyppe
at. U. S. A.
Jude grec
Cant. nou

tece și amestecături de pestrefuri în sfânta biserică, nu este
primit nici dascal, iar de va cânta chiar alcături turecești,
macar să nu știe nimic bisericesc, acela este și primit și lau-
dat și deseveșit și cu ifos turece de Țarigrad“. Și mai departe:
„de ar fi cel din nēmul grecesc cât de ticalos, de ar cânta
capresec, de ar gângani ea dobitoceele, de s'ar selimonosi cât
de mult, pentru ea este din nēmul acela, îndată este și dascal
și desavêșit și cu ifos de Țarigrad: iară românul de ar avea
mestșugul și iscusința lui Orfevs, și glasul nu al lui Cucuzel,
ci al Archanghelului Gavriil, pentru că este român, îndată
îi dau titlu că nu este nimic, cânta vlaehica, n'are profora de
Țarigrad și îi împletește mii de defăimări“ (ibid. p. X).

După ce s'a introdus psaltikia cea nouă, psaltii greci din
România iarăși voiau a face și pe acésta monopolul lor, pre-
dicând că și acésta numai de la dascali elini se pôte înveța.
Tot Macarie ne spune și despre acésta când dice: „ved că mi
desert dintre psaltii greci până acolo se sue cu nesimțirea, în
cât îndresnece să scrie că „tot cel ce va voi să învețe acésta
sistemă, să caute ca să o învețe de la dascali elini, pentru că
tôte cele-l-alte nēmuri urmând europeilor nu pot să 'și aduea
glasul pe treptele scărilor, și n'am mirat de satanicésca lor
mândrie“ (ibid.).

Cu tôte opintirele grecesci contrarie, psaltikia românească
a triumfat. Ajungând la scaunul Mitropoliei Ungro-Vlaehiei
un arelupăstor român, Dionisie Lupul, îndată după înființarea
școlii române din București pentru sciințe, a înființat în
Mitropolie și școla de cântări bisericesci, și a numit la ea
învățator pe dascalul Macarie, de carele de multe ori am
amintit pînă acum, poruncindu-i a prefăce și a preda românesec
tôte cărțile de cântări bisericesci după psaltikia nouă, ceea ce
a și făcut Macarie neîntârziat și curând a dat la lumina în
anul 1823 cele din înteu trei cărți ale sale de psaltikie, ro-
mâne, anume: Anastasimatiul, Irmologiul și Theoreticonul.
Aceste cărți prime s'au tipărit la Viena, unde s'a dus însuși
Macarie, din cauza că în țera nu erau meșteri tipografi cari
să facă semnele de psaltikie. Acésta ediție se deosebese prin
eleganța caracterelor și a tiparului de tôte cele ce s'au făcut pe

urma în țera. În anul 1827, Macarie a tipărit în Bucuresei, cu semnele din tipografia lui Petru Efesiu tomul de utrenie cu bani din fondul școlilor, din ordinul Domnitorului Grigorie Ghica. Cartile acestea de psaltikie ale lui Macarie au devenit normă pentru cântarea românească bisericească și au fost bine primite în amândouă principatele și după ele s'au condus psalți români. După ele s'au predat cântările în școlile de cântări. Mitropolitul Veniamin, căruia Macarie a dedicat una din primele sale cărți de psaltikie și anume: Anastasiatarul, îndată după ivirea psaltikiei cei nouă o a introdus în biserica Moldovei, înființând în Mitropolia sa o școală de cântări după metoda nouă. În acea școală s'au predat cântările bisericesei grecești și românești și tot așa se cântau și în biserica mitropoliei în amândouă limbile, la stânga dreapta grecești, la stânga românești. Exemplul mitropoliei a urmat episcopiele Moldovei. Macarie ne spune în prefața Anastasiatarului că mitropolitul Dionisie s'a îndemnat de exemplul lui Veniamin, de a adopta psaltikia cea nouă și a înființa școala de muzică în Bucuresei.

Macarie de la Bucuresei s'a dus la mănăstirea Némțului unde a învățat pe călugări sistema nouă a cântărilor bisericesei.

În jumătatea de pe urmă a vécului al XVIII-lea după reformele introduse de starețul Paisie în organizarea mănăstirilor române, mănăstirea Némțului a devenit cea mai însemnata lavră română, care a dat direcțiune tuturor mănăstirilor românești din amândouă principatele române.

Între altele acolo a fost cea mai însemnată școală de cântări bisericesei după melodia slavonă și română. Starețul Paisie a introdus acolo pentru cântarea slavonă melodia pe note muzicale, ce se cânta în Galiția și în Rusia apusună.

Între dascălii de cântări române formați în mănăstirea Némțului este cunoscut Ieromonahul Iosif dascălul, de care amintesc și Macarie în prefața Irmologhiului (p. V), numărând între alți dascăli însemnați, ce s'au ostenit cu traducerea cărților bisericesei în timpurile de deosebită a simțului național. Dascălul de cântări Iosif a lasat o mulțime de cântări

românesci puse pe psaltikie, care însă nu s'au dat la lumină.

Aceste trei mari scõle de cântãrî : a lui Veniamin în Iași, a lui Dionisie Lupul în Bucuresti, cea din monastirea Nãmțului, condusa de Iosif și apoi de Macarie, au contribuit la romanisarea cântãrei bisericesci, la fixarea melodiei prin reguli stabile și raționate, dãnd teoria sau gramatica muzicii bisericesci și aplicãnd semnele noiei psaltikii mai la tãte cântãrile bisericesci.

În aceste scõle s'au format cei d'ãntãiu și mai renumiți psalti romãni în Moldova și în Muntenia, dintre care mulți traese și astãzi. Iarã ei la rãndul lor au format pe alții, și a îmbunãtãit și completat operele de psaltikie anteriore. Leonomul Ionita marele celsiãr al mitropoliei din Iași, pe la anul 1837, din îndemnul Archimandritului Isaia Socolãnu, a tradus pe psaltikie romãna slavele și idiomelele triodului spre ale preda elevilor seminarului. Cartea acãsta se aflã în manuscris. Pe la anul 1840 Irodiãconul Nectãrie Frimul psaltul episcopiei de Huși, au aședat pe psaltikie tãte cântãrile sfãntei liturghii, din care unele, precum : cheruvicul și axionul se cântãu pãna atmei tot grecesce. Cartea s'a tipãrit în monstirea Nãmțului.

Tot el în anul 1846, ca Archiereu Tripoleos, a edat în tipografia Mitropoliei din Iași tomul utrenii, în care cântãrile utreniei sunt mai prescurtãte de cãt în tomul lui Macarie. Cel mai renumit însă dintre psalti din scõla lui Veniamin este bẽtrẽnu psalt Dimitrie Sucevãnu, actualul protopsalt al mitropoliei Moldovei. El a îmbunãtãit mult cãrțile de cântãri bisericesci ale lui Macarie: Anastasiãtãriul cu theoreticonul și irmologidul, prin ediția sa din anul 1848 în Iași, în tipografia mitropoliei. A prelucrat și publicat în anul 1856 în tipografia monastirii Nãmțului, în trei volumuri, tãte idiomelele și slavele anuale, sub titlu de „Idiomelãriu și Doxastãriu” : carte fãrte prețioasa pentru cântãrea bisericeascã și care este cunoscutã și raspãndita în tãta Romãnia, mai ales în Moldova.

În Muntenia cel mai însemnat dascal de cântãri bisericesci romãne dupã Macarie a fost cunoscutul și stimabilul Anton Pãnu. Am vedut cã la începutul secolului present erau în Romãnia douã curente bine determinate în melodia cântãrilor

noastre bisericesci. Unul românesc, carele reprezintă geniul
 cântării românești și carele se păstrase mai mult tradițional
 prin monastiri și școlile populare, și carele la urmă s'a resu-
 mat în cântările luate pe psaltikie și publicate de nemuri-
 torul dascălul Macarie. Alt curent era acele grecești, carele re-
 prezintă și continua melodia grecească a Constantinopolei și
 carele a avut în fruntea psalți renumiți ai Orientului creștin
 grecesc. Ast-fel a fost serdarul Dionisie Fotino, autorul Istoriei
 Românilor, și carele a lasat foarte multe cântări bisericesci,
 compuse de densul pe psaltikie grecească, și pe care compo-
 nerii Anton Panu le laudă foarte mult, și pe care dice că el
 (Panu) le a pus în cunoștința publicului român, că pe Fotino
 îl numește : „Bunul său dascăl“. Alt cântăreț grec renumit
 a fost Sinesie Iviritul, călugăr de la Muntele Athos, carele a
 venit în Bucuressei și a compus și el cântări grecești. După
 introducerea psaltikiei noi pe la 1816, a venit în Bucu-
 ressei un renumit psalt grec, Petru Efesiul, carele a și înființat
 școala grecească de psaltikie nouă, la biserica S-lui Nicolae din
 Șelari, unde a învățat pe români psaltikia greacă după sistema
 nouă. Voia să și publice cântările sale în Bucuressei, pentru care
 a și isvodit întâia dată tiparul de psaltikie nouă și a înființat
 și tipografie, dar cheltuelile făcute cu aceasta, împregiurările
 politice și prefacerea urmată în țera cu revoluția de la 1821,
 l-au aruncat în miserie, în care s'a consumat trăind până la
 1840. În școala lui Efesiu s'a format și Anton Panu, precum sin-
 gur spune în introducerea de la cartea sa numită „Bazil theo-
 retic și practic al muziciei bisericesci“ (p. XXVII—XXXIII).
 Panul este mare admirător al psalților greci și al produselor
 lor. El singur spune că a învățat în școala lui Efesiu, și că a fost
 director în tipografia aceluia, unde el a și publicat cel întâiu
 axion în românesc, și a conlucrat împreună cu un alt grec,
 carele din serdarul Panaiot Enghirliul, călugărindu-se deve-
 nise Monahul Pangrație Proto-psaltul sântei Mitropolii,
 la traducerea cântărilor grecești în românesc. Adică Petru
 Efesiu, Panaiot Enghirliu și Anton Panu, s'au apucat să
 traduca românesc psaltikia grecească. Cei doi d'ânteu au

murit: ér Panu a continuat opera începută și a adus-o la sevărsire.

Fructul ostenelelor de 25 ani ale lui Panu, precum el însuși spune în introducerea menționată (p. XXXVII—XXXIX), se resună în următoarele opere musicale publicate între anii 1841—1848.

1) Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești, sau gramatica melodică. Ea are la urmă și un program despre modul predării psalticiei în seminarii;

2) Anastasimatiarii îndouit, adică zabavnic și grabnic;

3) Irmoghion sau catavasierul grabnic;

4) Privighierul și Mănicatoriul;

5) Paresimieriul;

6) Cheruvico-Kinonicariul;

7) Doxastariul în două tomuri;

8) Calofonicomul;

Iată dar, că Anton Panu, a îndestrat psaltikia românească cu un curs întreg, spre a se forma psaltii perfecți în această artă. Panu singur spune, că cântările sale sunt unele simple traduceri din grecesce (d. e. Doxastariul, după al lui Dionisie Forino), altele prelucrate sau compuse de dânsul. Nu se poate tașaduși meritele lui Anton Panu pe tărâmul literaturii musicale bisericești. El între altele ne-a lăsat cea mai perfectă teorie sau gramatică a psalticiei noue. Nu putem însă să nu regretăm, că cântările lui, nu au dulcețta melodiei române, formate în România și care distinge pe cântările lui Macarie, care sunt mult mai plăcute gustului român, ca product al simțului românesc, clironomisit de la străbuni prin multe secole. Panu în tinerețele sale a călătorit prin Bulgaria și Rusia Spiritului seu poetic iau plăcut unele turnuri ale melodiilor locale de pe acolo și le-au adoptat în cântările sale, care nu puțin le-a abătut de la gustul melodiei naționale române. El singur spune, că fie-care neam are melodia sa proprie după firea limbii, a glasului și clima locului (întrod. nota b. p. XVIII).

Cu toate acestea el în aplicarea melodiei la cântare foarte mult a sacrificat melodia română celor străine. Panu a fost

cel d'ântăiu profesor de cântările bisericesti în seminarul din Bucuresei până la morcea sa. Metodul lui de cântare s'a răspândit și a devenit predominant, mai ales în Muntenia.

Așa dar, noi astă-zi în România avem doue nuanțe destul de pronunțate în cântarea bisericescă: una a lui Macarie, care predomină mai ales în Moldova, și alta a lui Panu cu multe turnuri streine melodiei vechi române. Acésta nuanța predominantă mai ales în Muntenia.

În anul 1856, episcopul de Buzéu Filoteiu, a făcut o noua ediție de cântări bisericesti, anume a edat Anastasimatiariul și Irmologiul. Ediția acésta este o compilație din cântările lui Macarie și ale lui Panu, și anume: Anastasimatiariul întreg al lui Macarie, iar Irmologiul, cea mai mare parte al lui Panu.

În anul 1875, Oprea Dimitrescu, profesorul de cântări la seminariul din Râmnic, ucenic al lui Panu, vedând lipsa cea mare de cărți pentru predarea cântărilor, a edat în Râmnicul-Vâlcei o mică broșură, ca manual de cântări, intitulată „prîncipi elementari ai muziciei bisericesti și prescurtare din Anastasimatiariu“ în-4°, 68 de file. Carte foarte săracaciósă și defectuósă, dar din lipsă de altele mai bune, cu ea se servese astă-zi în seminarii la predarea cântărilor. Tot Oprea Dimitrescu publicase în anul 1873 o prescurtare din cântările lui Panu pentru utrenie și liturghie, sub titlu de „Antologia musico-eclisiastică.“

În același an, 1875, reposatul arhiercu Ghenație, fost episcop de Argeș, sub numirea de „Albina musicală.“ a pus pe note o mare parte din cântările prosomniace, sau podolnice ale bisericiei noastre. Autoriul, menținând în totul și fără nici o schimbare notele musicale ale textului original din. s'a cercat a modifica și crea textul român întocma după metrul silabic al textului original. Incercarea este foarte laudabilă, și ar avea de rezultat a înlesni mult cântarea și învătarea prosomniilor, precum este acésta și în greceșce. Însă acésta încercare n'a reușit, și ostenéla a fost puțin prețuită, pe de o parte pentru că textul cântărilor din acésta carte numai este acel din cărțile, pe care se cânta și se citeșce în biserică, iar pe de alta parte pentru că autoriul a introdus multe cuvinte

nom. neobicnuite în cărțile bisericești. Această reforma musicală a prosomiilor s'ar avea locul numai atunci, când textul metric s'ar introduce în cântările prosomiace, la revista ce are a se face cărților noastre bisericești. Atunci ideia repozatului arhieru, s'ar realiza și osteneța lui musicală va fi bine prețuită. Va fi bine, ca Sântul Sinod să întoacă luare aminte a comitetului redactor al cărților bisericești la reforma metrică a prosomiilor, după metoda originalului grecesc și după metoda „prohodului Domnului“ acei preluerat românește de dascalul Macarie, și carele este astăzi în us în toate bisericile din România.

Spre a completa istoricul cântărilor noastre bisericești trebuie să spunem ceva și despre starea lor în Bucovina. Acolo cântarea bisericească s'a păstrat prin o practică tradițională în starea în care se afla această cântare în Moldova cu o sută de ani în urmă, adică la timpul când Bucovina s'a despărțit de Moldova. Biserica acesta curând după înstrăinarea Bucovinei s'a izolat cu totul de biserica Moldovei, din care facuse parte. Mitropolitul Moldovei Gavriil Calimach, în anul 1781, prin declarația sa de la 24 Aprilie, a fost silit a renunța la jurisdicția sa asupra bisericii din Bucovina, și ea a fost proformă pusă sub jurisdicția mitropoliei sârbesci de la Carloveț. Cu toate acestea, biserica Bucovinei s'a păstrat independența sa națională, și în fine în anul din urmă fu rădicată la rangul de mitropolie de sine statătoare. Rânduiele bisericești și cântarea româna s'au păstrat acolo acele vechi moldovenesci, cu totă îngrijirea. Ce este mai mult, cântarea bisericească acolo a fost ferită de orîce influență, sau prefaceri, cărora a fost ea supusă în România prin reformile psaltikiei grecesci. Acolo a ajuns necunoscute chiar sennenele psaltikiei, atât vechi cât și cele noi, și cântarea românească s'a continuat și păstrat prin practica bisericească și prin învățarea în școlă din auzite. Acolo de mult s'a înființat pe lângă seminariu o deosebită școlă pentru formarea cântăreților români și ruteni, avînd fie-care limbă deosebiți profesori pentru cântare. În anul 1866 fu numit profesor de cântările bisericești române și de rânduiele bisericești. Doctorul în teologie și membru al consistoriului,

prea venerabilul protopresbiter Samuil Andrievici Morariu, actualul mitropolit al Bucovinei și Dalmației, Dr. Silvestru Morariu Andrievici. El, spre a înlesni predarea cântărilor bisericesci române și spre ale face accesibile tutulor musicanților, a pus pe note musicale liniare cântărilor bisericesci cele mai importante și mai necesare, și în anul 1879, le-a tipărit într'o carte de 97 pagine în-4°, intitulată : „Psaltikia bisericescă așezată în note musicale.“ Ea este precedată de niște scurte reguli pentru cunoșcerea și aplicarea notelor la cântare. Opera acésta este de mare preț : a) Pentru înlesnirea ce a produs la învățarea cântărilor române ; b) Pentru că a dat puțință de a sci pretutindena, cum se cântă în biserica Bucovinei ; c) Pentru că ori ce musicanț pôte să le studie și să le cânte. Autorul, a așezat cântările pe note, după cum le-a învățat el în tinerețe și le-a practicat timp îndelungat ca parochi la satul Ceahor, aprópe de Cernăuți, în eurgere de 20 de ani, și fără a cunoșce semnele psaltikiei nóstre, și a se folosi de cărțile nóstre de psaltikie. De aceea cântările acestea, ca tóte cântările păstrate tradițional și ne luate de arta, au numai defectul, că adeseori este sacrificat melodiei accentul cuvintelor textului. Acésta s'a întêmplat și la noi, d. e. cu canonul florielor, când el întéiu s'a pus pe semne de psaltikie, cântat după usul tradițional. Observăm, că mitropolitul Bucovinei este fórté iubitor de cântarea bisericescă. El, și astăzi, ca mitropolit, tot-d'a-una cântă axionul împreună cu clerul în mijlocul bisericeii, pe soala d'inaintea icónelor împărătesci. În scóla de cântări, ce este atașată la mitropolia Bucovinei, învață vre-o 40 de elevi, băcți de la țara, cântările bisericesci și tipicul, spre a putea în urma deveni cântăreți pe la biserici. Pe lângă învățământul gratis, ei au și burse pentru întreținerea lor. Melodia cântărei bisericesci române din Bucovina este aceeași ca și la noi. Aceleași 8 glasuri, aceleași prosoniți sau podobii, aceleași variațiuni ale tonurilor. Deosebirea este că ea a păstrat neat alterată melodia vechilor cântăreți români până și în defectele ei, precum sacrificarea accentelor limbii și tragănarea. Se aud adesea unele

turnuri antice, ne mai uzitate la noi, sau conservate numai în scinte cântări speciale.

Să revenim acum iarăși la sturea cântărilor bisericesci din România.

De la începutul secolului până acum noi am arătat numai progresul acel laudabil ce s'a făcut pe țărâmul dezvoltării cântului nostru bisericesc național, prin osârdia unor persoane vrednice de toată stima noastră. Vine acum rëndul să vorbim și de tristul regres ce s'a făcut și se face de un timp în ramura cântului bisericesc.

Școlile de cântări : a lui Venianin și a lui Dionisie, a continuat încă sub succesori lor, mitropolitul Grigore în Muntenia și Meletic în Moldova, apoi ele au decădut, și treptat s'au desființat. Predarea psaltikiei însă a continuat a se urma prin seminiari; dar și aci au mers decădând, din lipsa de profesori competenți în ramul acesta. Pe lângă aceea elevii seminariilor se pregătesc pentru preoție, dascălia sau psaltia trebuie să ocupe alte persoane; pe când preotul servește în altar, cântăreții trebuie să își facă serviciul lor la strane. Școlile de cântări sunt destinate anume pentru serviciul bisericesc din afara de altar. Insa aceste școlile de cântări bisericesci ne mai existând în România, cântarea bisericescă iarăși a început a se prosti și a rămânea necultivată.

Causele acestei decadente sunt multiple. Vom arăta pe cele mai principale :

1) Cea mai principală este lipsa de mijlăce. Mitropoliile, episcopiele și monastirile, unde au fost și unde ar trebui să fie școlile de cântări, cu secularisarea averilor, s'au redus la strictul necesar pentru existența zilnică. Ba în multe părți bugetul nu dă nici măcar acest strict necesar pentru serviciile bisericesci, între alții, cântăreții sunt vrednici de jălit cu întreținerea ce li se dă de la Stat.

2) Cântăreții mai înainte erau bine plătiți și întreținuți pe la mitropolii, episcopii și monastiri, ca toți artiștii distinși. Pe lângă aceea ei erau scutiți de dări, de toate angăriile, și onorați cu ranguri boeresci. Era prin urmare o clasă de oameni distinși, și asigurați în traiul lor. Până și cântăreții sau

dascăli simpli de la țară, în privirea neapăratului lor serviciu bisericesc, capătau cel puțin pământul de hrană gratis de la proprietari, și de la Stat scutire de bir și de alte havyalele. De aceea tinerii din popor, săraci, credeau o norocire de a deveni cântăreți, sau psalți, pâna și dascăli la o biserică de țară, și căutau școle, ca să învețe cântările bisericesci și să și deschidă o carieră în viața lor. Boerii pe la proprietățile lor își aveau biserici frumoase și cu îngrijire întreținute; ei frecventau cu osîrdie serviciile religioase bisericesci, și se întreceau de a avea psalți și cântăreți cât de buni, și îngrijau de traiul lor, ca de nisce ómeni foarte trebuitori.

Reformele introduse cu repegiune, returnând bazele societății noastre anteriore, au stricat și organismul bisericesc. Între altele, școlile de cântăreți s'au desființat, cântăreților li s'au luat toate scutiunile și avantajele anteriore; celor de la sate nu li s'au dat nici pământuri de hrană, nici salare, și s'au redus la aceeași pozițiune socială, ca și toți cei-alți săteni. Nu sunt scutiți nici de recrutatie, nici de gardă. Din această cauză lipsa de cântăreți pe ce merge se simte mai tare, și prin orașe, și mai vîrtos pe la sate.

3) Un spirit rîu de ireligiositate se întinde cu pași repezi asupra societății noastre. Clasele inteligente au părăsit biserică, lasând'o óre-cum numai pentru poporul de jos, carele și el la rîndul seu, imitând esemplul celor mai mari, pe care el îi crede cu patru ochi, și desperat de multele lui asupriri și de miserie, se mînie și pe Dumnezeu, și nu se duce la biserică. În acest spirit de îndiferență și antipatie către religione se crește tinerii, chiar prin școlile noastre. Nici profesorii cei mai mulți, nici elevii nu se mai duc la biserică. Serbatorile, în timpul serviciului religios, copiii de pe la școle sunt ocupați de oficeri și de profesori cu exercițiile militare, ceea-ce s'ar putea face în alt timp.

Esemplele rele de la superiori corump și pe cei inferiori. Se înțelege de la sine, că și cântarea bisericescă merge decădînd și nu se cultiva. Dascălii de cântări acei buni se perd, și alții nu sunt spre a îi înlocui. Dacă se ivesec câte unul cu

pretenție de dascăl de cântări, el în loc să facă bine, face rău, lipsit fiind de cultura trebuincioasă.

4) O alta cauză a decadenței cântărilor bisericesti este și aceea, că în clasele culte s'a decepat gustul muzicii armonice, care se obișnuiesc în toate țările civilizate ale Europei. De aceea încă de demult, mai înainte în Bucuresei, s'a format sub Domnia lui Alex. Ghica o școală de cântare bisericescă armonică sub conducerea Arhimandritului Visarion, rus de origină. Această școală a produs cel d'înteu chor român de cântări bisericesti armonice. Arhimandritul menționat a prefăcut pe românește o mare parte din cântările armonice ale bisericii rusești. Căruând după aceea, muzica această s'a introdus și în Moldova, mai înainte în seminarul de la Socola, în Domnia lui Mihail Sturza. Și aici muzica bisericii rusești a servit de basă, și chiar cântări, prelucrate la Bucuresei în școala musicală a lui Visarion. În Moldova însă această cântare chorală a întâmpinat în căruând o mare rezistență în mitropolitul Meletie, carele, deprins din tinerețe numai cu melodia bisericescă grăcă-română, nu putea suferi să audă în biserică noua cântare chorală armonică, și a mers cu ura asupra ei până acolo, că a solicitat la patriarhia de Constantinopoli o carte patriarhală, că desaprobatore noului mod de cântare bisericescă, în urmarea căria s'a și desființat chorul vocal de la seminarul Socolei. Nu mult a durat după această și chorul lui Visarion de la Bucuresei.

Cu toate acestea plăcerea de cântare bisericescă armonică s'a dezvoltat tot mai mult în societatea cultă română, și guvernul iarăși a înființat choruri vocale, de cântări bisericesti armonice, mai înainte pe la conservatoriile musicale din Bucuresei și Iași, apoi și pe la unele biserici întreținute de Stat. Insa lipsa de artiști competenți pentru dirigerea și dezvoltarea cântărilor bisericesti chorale, a fost cauza pentru care această ramură n'a progresat, ci a rămas staționară, ba încă a dat mult îndărăt. De multe ori chorurile acestea au fost dirijate de străini cu totul necunoscători de muzica bisericescă, și de trebuințele cultului. Mulți dintre ei, până și un evreu, carele ajunsese dirigintele unui chor din Bucuresei,

compunceau cântări bisericesci după capriciul lor, fără nici un normă, și fără nici un censură bisericăscă, în cât pentru omul cunoscător era și este un chin de a asculta în biserică astfel de cântări. În genere aceste choruri sunt lipsite de ori-ce control bisericesc. Ele învață și cânta în biserică numai cântări de ale liturghiei. La o mulțime de alte ocașii de solemnități religioase, chorurile tac și lipsa lor o îndeplinescu cântăreții ordinari. Chorurile noastre nu au produs până acum, de cât o mică colecțiune de cântări, și acelea rău executate și neacomodate la adevăratele trebuinți ale bisericii.

Așa dar în prezent avem în România, două feluri de cântări bisericesci: molodia veche greco-română pe semne de psaltikie, și cântarea chorală armonică pe note liniare. Dar amândouă aceste sisteme le posedăm în o stare de imperfecțiune, sau mai bine zis într'o stare decădută. Și la această stare cauza principală este că până acum nu avem nici pentru una, nici pentru alta școlă specială pentru cântul bisericesc, nici o direcțiune și nici o privighere bisericăscă pentru acest ran de musica. Cu totă această stare defectuasă a musicei chorale la noi, mulți cred că se pôte și trebuie ca ea să înlocuiască vechea noastră cântare bisericăscă, melodică, și că această, după opinia lor, nu ar mai trebui cultivată, ci lăsată în parăsire, idee foarte nenorocită și nemeditată. Datoria Sântului Sinod este de a întorce o seriösă luare aminte, și o parintăscă îngrijire asupra desvoltărei regulate a cântului nostru bisericesc, și a formărei cântăreților necesari pentru biserică României.

Cer ertare membrilor S-tului Sinod, dacă pôte au abusat de paciența Prea-Sântielor Sale, prin acest memoriu lung. Scopul meu a fost de a face un tablou istoric despre sörta cântarilor bisericesci ortodoxe orientale de la început până în prezent, spre a se vedea modul desvoltărei lor, sörta ce au avut în deosebite epoci pe la deosebite națiuni ortodoxe, starea lor presentă, și apoi a se judeca mai lesne, ce este de făcut la noi, pentru a nu lăsa cântul nostru bisericesc să se deterioreze, ci din contra să se pună pe calea desvoltărei progresive cuvenită lui, după esemplul strămoșilor noștri și a coreligionarilor noștri din alte țeri.

Me resum deci : Din cele spuse pâna aici am vedut :

1) Ca biserica româna are creată din aticitate o melodie a sa proprie pentru cântările bisericesti, creată pe bazele melodiei bisericeii orientale antice, prelucrata însa și îmbogățita de cântareți români vechi și noi, dupre geniul musical și practic românese. Pentru care între cântările noastre bisericesti sunt multe, care nu se găsece nici la una din bisericile altor națiuni omodoxe cu noi. Precum suitem datori a pas-tra și a respecta tôte produsele geniului nostru românese din trecut; și pe ele a pune basa progresului viitor, tot așa trebuie sa facem și cu cântarea noastră bisericească, care în adevăr o putem numi națională, pentru că ea este populara, și s'a identificat cu gustul și simțul religios al românului. Pe lângă aceea, cântarea această este foarte bine acomodată serviciului bisericesc, lesnicioasă și îndemânică, căci cu două cântareți, la nevoie și cu unul, se pôte face tot serviciul divin, în tôte fazele lui. Ceea ce nu este tot așa cu cântările chorale, care cer glasuri multe și alese, și cheltueli mari, care nu se pot întimpina de cât numai de bisericile avute; ăra pentru bisericile noastre, care mai tôte sunt serace de tot, nici nu pôte fi vorbă de cântări chorale. Afară de aceea cântările bisericeii noastre sunt așa de multiple și varii, în cât cel mai bun chor, la multe casuri nu le-ar putea esecuta, ei trebuie să aibă alătura cu dênșii cântareți ordinari, care să'i ajute.

Așa dar din tôte acestea puncturi de vedere, cântarea melodică a bisericeii noastre naționale trebuie cultivată și dezvoltata în viitor, cu aceeași îngrijire ea și în trecut. În prima linie trebuie a se introduce unitatea cântarei în tôte bisericile României, în locul arbitragiului și al bunului plac al cântareților, stabilindu-se cărți de cântări de model, cu care toți să se conformeze în tótă țera, și să se înființeze scoli speciale pentru formarea de cântareți buni.

2) Musica armonică, care este mult iubita în societatea omniului culti, sa se cultive într'un mod regulat, și anume pentru bisericile care vor avea mijloce de a întreținea choruri. Insa tôte aceste choruri să fie sub privigherea autorităților bisericesci, să nu esecute prin biserică, de cât cântări

de acele aprobate de Sântul Sinod, și după cărțile anume recomandate de dânsul. Cu modul acesta se va introduce regula și uniformitatea și în acest sistem de cântare bisericescă, care astăzi este lasat la bunul plac al musicanților, din care cei mai mulți, având pretenția de autori de piese musicale, n'au idee de calitățile cântării bisericese, și supera audul și simțul religios cu turnuri musicale produse de fantasia lor sau imitate pe cântare teatrală.

3) Mult contribuie la decadenta și parăsirea cântărilor bisericese și semnele de psaltikie, cu care acele cânturi sunt serise. Cu tótă întinderea ce a luat în timpul nostru studiul musical în tóte ramurile lui vocale și instrumentale, cântul bisericesc a rămas nebagat în sémă și uitat, din cauza că artiștii musicanți nu cunosc semnele musicale ale cântului nostru bisericesc. Ele au ajuns acum un anachronism. Prin scóle este pusă musica și se predă pe la multe din ele, însă de cântarea bisericescă nu se aude nimic nicăirea, pentru că nimeni dintre profesori nu cunoșce semnele psaltikiei. Chiar în scólele normale, care sunt destinate pentru formarea învățătorilor pentru scólele rurale, de și este prevedută și cântarea bisericescă, spre a se respândi pe la scólele populare, se predă cântul choral, carele la țera nu se póte aplica, cu copii de la vârsta de 7—12 ani. Scólele acestea ar face un mare serviciu bisericeii și cântării bisericesei, dacă melodia bisericescă ar fi transcrisă pe note liniare, într'un anume manual de cântări bisericesei, carele să coprină colecțiunea cântărilor celor mai necesare serviciului divin, și care să se predea prin scólele populare. Prin acésta, scóla satéscă macar s'ar pune iarăși în legătura cu biserica. Copii n'ar sta simpli privitori în biserica, ei ar lua parte prin cântare și cetire. S'ar desvolta în ei gustul musical, s'ar forma cântăreți pentru sate, de care astăzi este mare lipsa. Pe de alta parte și chiar dragostea către scóla și emulațiunea de ași da copii la scóla, s'ar redica mult în clasa noastră agricolă, când parințiar vedea pe copii lor cetind și cântând în biserica. Astăzi mulți dintre sâteni urasc scóla și pe învățatori; caei ved în ea ceva ce nu are nici o legatura morală cu dânsii. Nici învățatorul

44 MELODIA PENTRU CANTAREA Bisericească

nier copii nu merg la biserică; ei în timpul serviciilor divine ei fac exercițiu militar, și deca merg de câte-va ori pe an la biserică, ei stau acolo numai ca simpli privitori.

4) Din lipsa scôlelor speciale de cântare bisericească, ne lipsese cântăreții, cântarea degenerază, lipsită de direcție și lasată arbitrarului și ignoranței.

5) La acesta contribuie tot atâta și lipsa de cărți de cântări regulate, atât pentru bisericii cât și pentru scôle.

6) Unitatea noastră cere unitate națională și pe tărânnul bisericesc în toate ramurile, în special și în ramura cântului bisericesc. Aceleași cântări melodice și armonice să se audă în toate bisericile României. Sântul Sinod este îndatorit prin legea sa fundamentală a pastra această unitate disciplinară și națională.

7) Este de dorit, ca cu timpul în simiografia musicală a bisericii noastre să nu fie două feluri de semne, adică notele liniare și semnele psaltikiei; căci acesta contribuie mult spre a isola cântarea bisericească melodică de cea armonică, și ale iustreina cu totul una de alta. Cine învață pe una, nu învață pe cea-l-alta. Cine învață notele liniare, își deschide calea către totă sciința musicală a lunei civilizate; cel cu semnele, după totă ostenela ce 'și dă, el nu scie alta de cât cântările bisericesci. Cântarea pe semnele actuale este amenințată a deveni cu timpul nedescifrată, ceea ce s'a întâmplat cu psaltikia veche. Astă-đi numai este nimeni care se pôtă descifra cărțile rămase din timpurile, când era la modă acea semiografie. Acesta însă nu se pôte întâmpla cu notele liniare care sunt cunoscute în totă lumea. Pe lêngă aceea transcrierea cântărilor noastre melodice pe note liniare va face un mare bine națiunei în genere: va contribui la răspândirea cântului bisericesc din România și în cele-l-alte provincii române, unde el nu pôte străbate din caasă că este ascuns sub vëlul semnelor de psaltikie care sunt pe acolo cu totul necunoscute.

Pe basa acestor trebuinți urgente, și reclamate de ordinea și progresul ce trebuie să domnescă în biserica română în toate ramurile ei, vin cu respect a supune la delibărarea și hotărîrea Sântului Sinod următoarele măsuri ce ei cred că trebuie a se lua pentru îmbunătățirea cântului nostru bisericesc.

PROIECT DE REGULAMENT

*Pentru regularea și îmbunătățirea cântului bisericesc
în România.*

Art. 1. Să se înființeze la amândouă Mitropoliile și la toate episcopiile câte o școală de cântari bisericesti.

Art. 2. Să se înscrie în bugetele respective câte 4000 lei pentru întreținerea acestor școli, din care 1000 să se dea celui mai bun cântăreț respectiv, spre a preda cântările, era restul să se dea ca ajutor pentru întreținerea elevilor recrutați dintre copii săraci, cari au terminat cursul învățământului primar și vor avea calitățile cerute, spre a deveni cântăreți.

Art. 3. Să se institue de către Sântul Sinod o comisie compusă din trei cântăreți cei mai buni ce se găsesc astăzi în țară, care să aleagă dintre melodiile astăzi existente în România, pe acele mai bune și mai conforme cu cântarea noastră veche națională, să le coregă și aranjeze sistematic, după întrebuințarea lor în biserică. Colecția apoi să se supună la cercetarea și aprobarea Sântului Sinod, după care ele să devină normă pentru cântarea bisericescă și pentru predarea ei în școală.

Art. 4. Membrilor comisiunii de cântari li se va da o diurnă de 150 lei pe lună în tot timpul ocupațiunii cu această lucrare, care în tot cazul nu trebuie să dureze mai mult de două ani.

Art. 5. Să se institue o altă comisie, tot de Sântul Sinod, compusă cel puțin de două, cei mai buni artiști dintre dirigenții corurilor existente, care să aleagă și să completeze cântările armonice chorale, ce merită a fi executate la serviciile divine și la alte solemnități religioase, la care se cere cântarea chorală. Precum: rânduiala liturgiei ordinare anuală și a postului mare, rândueala tedeumului, a cununiei, a înmormântărei, a aghiasmei. Cântările să fie conforme spiritului bisericesc, fără prelungire prisoselnică și fără turnestreine de musica bisericescă. Comisiunea această va fi r

buită, ea și cea mai de sus. Lucrarea ei iarăși se marginesce pe termen de două ani.

Colecția acésta de cântări chorale de asemenea se va supune cercetării și aprobării Sântului Sinod. Nu va fi permis a se cânta prin biserici alte cânturi chorale, afara de acele revizuite și aprobate de Sântul Sinod.

Art. 6. Atât cântările melodice, cât și acele chorale, după ce vor primi aprobarea Sântului Sinod, se vor recomanda D-lui Ministru de culte spre a se tipări cu cheltuiala Statului, și a se da spre întrebuintare unde se vor cere, pe la biserici și scóle.

Art. 7. Se va publica de ministerul cultelor concurs cu un premiū suficient, pentru acel maistru de musică, care ar face cea mai nemerită operă de cântări melodice bisericesci, aședate pe note liniare pentru predarea melodiei bisericesci în scólele normale și rurale din țeră, spre a se putea cu modul acesta respândi cântarea bisericesci și a înlesni formarea cântăreților pe la sate.

Opera acésta trebuie să coprindă : 1) Câte-va stichiri de normă ale fie-căruia din cele 8 glasuri ce compun melodia bisericeii nóstre; 2) prosomieile sau podobiele; 3) rinduiala liturgiei ordinare și a postului mare; 4) axiónele sərbătorilor împērătesci.

Manualul acesta se va supune cercetării și aprobării Sântului Sinod, după a căruia recomandare, D. ministru il va tipări într-un număr suficient de esemplare, care se va da gratis pe la tóte scólele rurale din țeră și va servi de normă pentru predarea cântărilor bisericesci prin scólele normale și rurale.

Art. 8. Va bine merita de la biserică și nație acel maistru de cântări chorale, care se va osteni spre a prefăce în cântări armonice chorale melodia usitată în biserică română; precum și acela carele va întreprinde a pune pe note liniare tóte cântările melodice ale bisericeii nóstre.

Cu modul acesta s'ar simplifica mult modul învățării cântărilor, și n'ar fi nevoie de două sisteme de scris și de învățat arta cântării, adică de semne de psaltikie și de note liniare.

Cei ce învață notele, nu pot citi semnele, cei cu semnele nu pot înțelege notele, și cântarea noastră bisericească rămâne izolată de arta generală musicală.

Art. 9. Până la isprăvirea și publicarea cărților de cântări bisericesci, prevădute în articolele precedente, Înălți Prea Sântiți Mitropoliți și Prea Sântiți Episcopi sunt în drept a nu permite să se escute prin biserici și la ori-ce servicii religioase, cântări care nu corespund spiritului bisericesc și regulilor melodiei și armoniei, care trebuie să distingă cântarea bisericească.

Art. 10. Sântul Sinod să mijlocască la D. ministru de culte, cerând ca D-sa, printr'un proiect de lege să cêra la Corpurile legiuitoare îmbunătățirea pozițiunii cântăreților bisericesci, anume : *a*) celor de pe la moșiele Statului să li se dea pământuri de hrană ; ér celor de pe la moșiele particulare, comunele să fie datóre a le da salarie cel puțin de câte 200 franci de unul pe an ; *b*) celor de pe la orașe, să li se dea salarie măcar de câte 100 franci pe lună din fondurile bisericilor, sau la lipsa și neajunsul fondurilor bisericesci, din veniturile comunale.

Art. 11. Pentru încuragiarea și emularea culturii cântărilor noastre nationale bisericesci, cântăreților distinși, mai ales profesorilor de cântări bisericesci, precum și celor ce au lucrat și publicat opere aprobate în ramul acesta, să li se dea semnele de onóre și distincțiune, ca și altor cetățeni meritoși.

Episcop Melchisedek.

În unul din numerile acestui jurnală din anul trecută, vorbindă despre mijlăcele de subsistență ce se oferă preotului, au arătată că suntă preoți pe la comune care au câte cinci lei pe ană; cu tôte că suntă și de aceia care au și numai câte trei lei, și chiar cari n'au nimică. În ună altă numără, vedendă atâtea și atâtea mijlociri din partea I. I. P. P. S. S. Mitropolită și P. P. S. S. Episcopă împarte, și a S-lui Sinodă în genere, și chiar făcendă-se proiecte de îmbunătățirea sôrtei bietului preotă de pe la comune de către onor. Cameră a deputaților, l'am însciințată cu bucurie despre acêsta și i-am nutrită speranță de o sôrta mai bună în viitoră. Pe lângă acestea, speranțele bietului preotă și ale nôstre ale tuturor s'au mai nutrită și de numeroșe circulări ale autorităților competente către domni Prefecți de județe, prin care li se puneau îndatorirea a regula prin consiliile județene și comunale ca să prevață prin bugete salare satisfăcătoare preoților. Făcutu-sa ceva? Nu seim. Se dice numai că pe la unele comune s'ar fi calculată banul dată ca leturghie, banul dată pentru boteză, înmormântări etc., și cu modul acesta s'ar fi însumată câți-va lei pe lună seă pe ană. Dacă acêstă este îmbunătățire sau nu, lăsămă să judece fie-care omă cu minte sănătôsă. Dar să lăsămă d'ua-cam-dată cestiunea, *ce sumă este prevădută prin bugetu pentru preotă, și să vedemă, câtă și cându priimesce el aceia ce i se prevede.*

Atâtă dupre informațiună verbale priimate de la ună din preoți, câtă și înscrisă primite de la ună din prea cucernici protoierei, preoții de pe la comunele

rurale, nu și primesc micul lor salariu prevădutu prin bugetă cu anu. Primari și perceptori îi amână din di în di, pâna când dilele se facu an, așa ca astăzi suntă preoți care nu și au primitu salariul aprópe pe câte cincî și șese an. Ei bine, de ce o așa tiranie asupra bietului preotă! Nu are și elă greutați și necesități de totu felul ca și cei-lalți cetățeni?

Dar reul acesta nu este de ieri senu de alalta-ieri, ci el se perpetuă de la darea legi comunale actuale. Ună asemenea reu nu pôte a nu fi cunoscutu autoritaților competente respective, și cu tôte acestea, cu tôte circulările, el totu nu încetăza. Dacă s'au luatú totu felul de măsuri posibile și reul totu nu se pôte înlătura, nu remâne alta de câtú sa se schimbe legea. Noi insistămú în acésta, și rugămú pe autoritațile competente a propune schimbarea articolului din legea comunală relativú la plata salariilor preoților de pe la comunele rurale în sensul: — *ca ele să se plătescă de catre casierii generali din capitalele județelor*. Acésta este dorința chiar a preoților cari s'au plânsu și se plângú asupra reului de care vorbimú; caei fiecare preotă vine, dacă nu în fie-care lună, cel puțin în trei luni nă-dată în capitala județului, când își pôte primi și salariul. Prin acestú mijlocu, dupre părerea noastră și dorința suferinșilor, preoții ar putea fi plătiți la timpú și abuzurile ar înceta. (1)

† Silvestru B. Piteștenu.

(1) NB. Toți Prea Cucernicii Protoieroi și Cucernicii Preoți suntă rugați a informa redacțiunea câtú se pôte mai desú despre greutațile și neajunsurile ce le întempina din cauza neingrijirii autoritaților respective; pentru ca ast-fel se pôte fi pusă în pozițiune de a cere înlăturarea reurilor de care suferú.

Numărul Patriarhilor ortodoxi

În biblioteca universităţii din Bucureşti se afla un manuscris care conţine o istorisire pe largă a totu ce s'a făcut şi s'a disu în contra patriarhului de Rusia Nicou, reformatoru al limbei din cărţile bisericesti slavone, în secolul al XVII-lea. Autorul acestei istorisiri, foarte partinitore şi pasionate, dedicată Tarului Alexie Mihailovică, este Paisie Ligari-dis, Mitropolitu de Gaza. Elu a fostu născutu în insula Chios, fu însa educatu în Roma în Seminariul Gregoriană, unde duple un studiū de 16 ani, a prămitu titlulu de doctoru în Filosofă şi Teologia. Duple ce a datu probe îndestule că este credinciosu doctrine-lor papiste, a fostu hirotonitu Mitropolitu de Gaza şi s'a trimisū în Orientu ca să facă propagandă. Dar Paisie vedēndu-se între ortodoxi şi scăpatu de mâinele papiştilor, a reintratū în sîmul Bisericeii ortodoxe şi a începutu a combate prin mai multe scrieri erudite erorile lui Calvin şi ale Bisericeii de Roma. Venindū în Constantinopolu, Paisie fu bine prămitu de catre Patriarhul, care l'a recunoscutu ca Mitropolitu ortodoxu de Gaza. Elu a venitū apoi în Moldova, unde s'a numitu profesorū la scōla domnēscă din Iaşi, şi de aci a trecutū în Rusia, unde Biserica se afla într'o stare foarte tristă în urma destituirei

Patriarchului Nikon. Paisie a luat parte ca unu instrumentu al împaratului la toate cercetarile ce s'au facutu în contra acestui învetațu Patriarchu, și a avutu o influența forte mare în Sinodul care a pronunțatu desțituirea sa, și apoi fu chiar numitu președinte al Sinodulu care a guvernatu Biserica multu an în locul patriarchului. Paisie a muritu în Rusia pe la anul 1678 (*Vedī Σάββα, νεοελληνική φιλολογία*, pag. 314 și urm.).

Din numeroșele opere compuse de Paisie, câte-va sunt publicate, multe însă sunt înca ne editate și între acestea este, întru cât scim, și istoria Sinodului din Moscova menționată mai sus și intitulată : *Εκθεσις ἡρώων διηγήσις τῆς μερικῆς Συνόδου τῆς ἐν τῇ κλεινῇ Μοσχοῦ διαγενομένης κατὰ τοῦ πατὸς Νικωνος Πατριάρχου συντεθεισα παρὰ τοῦ ταπεινοῦ Μητροπολίτου Γάζης κυροῦ Πολίτου, τοῦπίπλῃρον λιγαρείου τοῦ Νισπολίτου.*

În curându vomu da o analiză a acestui interesant manuscriptu; de o cam dată comunicam aci numai câte-va observațiuni curioșe ce se afla în cartea I, cap. 4, asupra numărului patriarhilor ortodoxi.

În capitolulu 2 și 3 Paisie istorisesece înființarea patriarhiei în Rusia; cum patriarchul Ieremia de Constantinopolu, venindu în Moscua spre a cere ajutoșe, a proclamatu pe Iov patriarchu; cum dou archierei greci și anume : Dositeiu Monemvasias și Arsenie Elasonos, cari însoțiau pe Ieremia, au staruitu să oprască pe acesta de a face unu asemenea actură o hotarîre sinodică și fără consimțimentulu celor-alti trei patriarhi; citedă o parte din epistola patriarchulu Meletie de Alexandria unde imputa lui Ieremia acesta ilegalitate; și arata infine cum s'au împacatu lucrurile. Apoi în capitolulu 4, intitulatu

„Resumatul al privilegiilor patriarhicesei”, Paisie cauta a justifica înființarea patriarhatului în Rusia.

Cum ea Biserica creștina, dice Paisie, trebuia sa aiba unei patriarhate, s'a prețis deja de prooroculu Isaia care dice (cap. 19, V. 18):

„In ziua aceea unei cetăți vor fi în pământul Egiptul, vorbindu limba Canaanului și jurându în numele lui Savaoth. Una se va numi Asedec”.

Aceste unei cetăți închipuiese cetățile unde s'a înființat patriarhate care cu drept cuventu s'a numit *capite* ale celor alte biserici, grecește *ΚΑΡΑΙ*, un cuvânt care arată tot de odată și numele acestor orașe (*K*—Constantinopolu, *A*—Alexandria, *P*—Roma, *A*—Antiochia, *I*—Ierusalim). Dar după ce patriarhul de Roma s'a separat de cei-l'alți patriarhi ortodoxi a trebuit ca să se înlocuieșcă prin altu cine-va spre a se completa numărul de unei capite, și foarte bine s'a făcutu că s'a înlocuitu prin patriarhul din Rusia, căci astfelu s'a păstrat litera *R*.

Aceste unei scaune patriarhicesei cu dreptu cuventu se potu compara cu cele unei simțuri ale omului, precum și cu cele unei feciore înțelepte (Math. 25, 5). Ierusalim, dice Paisie, represintă fără îndoiala simțul vederii, fiind-că aci s'a vedutū ânteu și s'a cunoscutū Domnul nostru Iisus Christos, și de aci pornindū aceia cari l'a vădutū, aū predicatū evangelia în tōta lumea. Antiochia represintă simțulu mirosului, căci de aci a eșitū mirosul cel bun al numelui creștinilor și s'a respânditū până la marginele lumii; adică în Antiochia întâiu aū luat numele de creștini aceia cari credeau în Christos; (Fapt. Apost.

11, 26). Acesta o confirmă și Evodiu care a succedat pe Apostolul Petru pe scaunul Antiochier.

Roma reprezintă simțul gustului, fiind-că aici a gustat Petru mărtașia de martiriu pentru numele Domnului. A fost dar trebuință, după ce Roma s'a des-părțit, ca simțul gustului să fie reprezentat prin o altă Biserică, ca să nu rămână Biserica fără gust.

Alexandria reprezintă simțul auzului, fiind-că aici, în Egiptu s'a auzit prin Magi înfricoșata și minunata scire despre născerea Fiului lui Dumnezeu.

În fine, Roma cea nouă, Constantinopolul, reprezintă simțul pipăitului, care este mai general din-tre toate simțurile, de aceea și Biserica de Constanti-nopol se numește ecumenică, adică a toată lumea.

După această vorbire Paisie despre cele-1alte Bi-serici autocefale, aratăndu drepturile reale sau pre-tinse ale fiă-cărcia din ele.

Z.

Posiția materială a clerului nostru

Sub acestu titlu publicamă mai la vale o petiție, pe care șapte-spre-zece preuți rurali din județul Braila au adresatū înca din luna lui Decembrie trecutū P. S. Episcopū al Dunarei de jos, St. Sinodū și D-lui Ministru de culte. Plângerea preuților din Braila este fôrte justă; miseria clerului nostru sâtescū a atinsū ultimul seū gradū, și nu numai în județul Braila, ci pretutindenea în țară.

Ne grabimū dar și acum, ca tot-dé-una, a recomanda locurilor competente acéstă plângere, și a le ruga să bine-voiască a ținea sēmă de cuprinsul ei.

„Cunósceți suferințele și lipsurile, ce îndură dîlnic clerul nostru din parochiele rurale. Cunósțeți d'asemenea, că tôte legile și regulamentele, privitóre pe cele-lalte clase ale societăței, se esecuta mai multū seū mai puținū cu fidelitate; numai legele și regulamentele, privitóre pe clerū, remânū, în tot-dé-una literă mórta.

„Deși pâna acum nu este bine specificată îngrijirea materială, ce trebuie a se avea pentru servitorii altarului, totuși dispozițiunile legii comunale (art. 9 din legea modificată și 11 din legea de la 1864) prescriu categoric, că comunele rurale, ca și cele urbane, suntū datóre a îngriji de clerul și biserica câriea aparținū. Iar regulamentul St. Sinodū (promulgat la 1878) în articolul 4 dice că: „pentru întreținerea clerului de

pre la bisericile comunale se va lua de norma întreținerea clerului de la bisericile statului atât urbane cât și rurale.“

„Aceste dispozițiuni destul de clare au rămas uitate și nimenea dintre conducătorii comunelor nu s'au gândit a le aplica.

„Scimă că încercări de a ni se ameliora s'orta s'au făcută adese-ori; dar ele n'au trecut nici-o-data din domeniul ideilor în al realității. Ast-fel ne aducem aminte de mai multe circulări ale D-lor miniștri de interne, prin care punem în vedere consiliilor județene să observe a se aloca în bugetele comunelor rurale sumele, necesare pentru întreținerea clerului și a bisericii.

„Scimă iarăși, că în urma parinteșcei interveniri a Inalt Prea Sântitului Metropolitu Primatu, se sezisaza, anul trecut Camera de chestiunea acésta și s'a și votat o propunere a D-lui deputatú Pantazi Ghica, pentru a se avea în vedere, ca de urgență să presinte onor. guvernă o lege, regulătoare a poziției materiale a clerului.

„Tote aceste încercări generose au rămas fara vrîmă rezultatú practicú și simțitú, caei nici consiliile județene și comunale, nici onor. Camera n'au luatú nici o măsură până în presentú. Iar clerul a rămasú tot clasa cea mai demoșcenita în statul nostru.

„Fiindú că miseria a atinsú până la osú ființa noastră; fiindú că suntemú părinți de familie și priu urmare cu sarcini sociale numeroșe; fiindú că, în fine, și noi suntemú fi ai acestei țeri, și în urmare este justú a nu fi tratați așa de vitregú. De aceea subsemnații preuți rurali din județul Braila venimú cu ferbinți lacrami și ve rugamú sa bine-voiti

a ne ajutora și a usa de puternica autoritate și staruința, spre a se regula o dată și sórta noastră.

„Pâna la regulara definitiva a sortet clerului prin o lege speciala, respectuos vè rugamũ, ca se mijlociți a ni se face prin consiliile comunale și județene, ce acumã suntũ chiar convocate, înbunatațirele strict reclamate de necesitațile actuale.

Suntemũ a cu respectũ, prea plecați servi.

(Urmězã sènuaturile a șèpte-spre-dece preuți).

1881 Decembrie.

(Posta).

Resumatū de lucrările Sântului Sinodū

din

SESIUNEA DE TOMNA A ANULUI 1881

St. Sinodū s'a deschis la 5 ale lunei Noemvrie prin decretu regalū, cititū de D-nul Ministru al Cultelorū și Instrucțiunei publice. După citirea discursului I. P. S. Mitropolitū Președinte în care s'a atinsū cestiunile : Iniințarea Facultăței de Theologie; rezultatul lucrărei comisiunei însărcinate cu instalarea tipografiei pentru reimprimarea cărților bisericesci și îmbunătățirea stărei materiale a clerului laicu; D-nul Ministru de Culte și Instrucțiune arată în amănunțime St. Sinodū mesurile ce guvernul Maiestăței Săle Regelū a luat în privința a câte trele cestiunile atinse de Inalt P. S. Președinte în discursul I. P. S. Săle. Tot odată rogă pe St. Sinodū a se ocupa în acēstă sesiune de organisarea Seminariorū și regularea parochiilorū. La 10 Noembrie complectându-se numărul membrilor, St. Sinodū își alege secretariū biuroulū și comisiunea de petițiuni. Iea actū de adresa I. P. S. Mitropolitū al Moldovei și Sucevei prin care comunică St. Sinodū efectuarea chirotoniei în Archiepiscopie a Archimandritului Narcis Crețulescu cu titlu de Botoșanēnu. Se iea actū de asemenea de 3 adrese ale D-lui Ministru de Culte prin care supune la cunoștința St. Sinodū :

- 1) Sanționarea regulamentului St. Sinodū, respectivū de *relațiunile bisericesci ale clerului bisericei Ortodoxe Romāne, cu creștinii eterodocși din Regatul Romāniei*; 2) Sanționarea regulamentului relativū la *revisuirea și editarea cărților*

58 *RESUMAT DE DOCUMENTE*

bisericescilor române, și al 3) Resultatul mijlocirii făcută de St. Sinodul, ca elevii seminaristilor interni, cari după terminarea cursului vor înbrățișa vre un serviciu bisericesc, să fie apărați de serviciul militar până voru atinge etatea canonică de chirotonie. Care rezultatul constă în comunicatul Onor. Ministerul de Resbelu, că va căuta a se conforma dispozițiunilor St. Sinodul; dar că în materie de recrutare seminaristii urmăză să se adreseze la timp cu actele lor de scutire la cosiliile de revisie.

Maî departe St. Sinodul alege comisiunea pentru studiarea proiectului de lege pentru seminaristii. După această sulevându-se chestiunea regulării parochiilor. I. P. S. Mitropolitul al Moldovei și P. S. Episcopul de Romanul observă că St. Sinodul a regulat o dată printr'unul regulamentul parochiile, și că prin urmare ar trebui să se aplice acela. I. P. S. Mitropolitul Primatul constată necesitatea de a se ocupa de această chestiune, arătându că pe la unele locuri sunt parochiile numai cu câte 20 de familii. I. P. S. Mitropolitul al Moldovei și P. S. Episcopul de Romanul susținându cele șise maî susu adaugu că pentru această, decă este că St. Sinodul să maî revie, să ceru nisce preparative care nu se potu avea la momentul; căci reclamă întinse corespondențe cu protoiereii și chiar cu autoritățile laice administrative locale.

P. S. Episcopul de Romanul roga pe I. P. S. președinte a pune la ordinea șilei petițiunea studenților de la facultatea teologică din Cernăuți. Cu această ocaziune P. S. Sa maî arată că la facultatea teologică din Cernăuți maî sunt încă și alți trei studenți români cari din zelul lor cel mare către studiul s'au hazardat a se duce cu spesele lor proprii, care acum le sunt departe de a le fi satisfăcătoare, și roga pe St. Sinodul ca să intervină la Onor. guvernul să prevadă în budgetul anului viitor subvențiunii și pentru acești 3 studenți. I. P. S. Mitropolitul al Moldovei comunicându că și I. P. S. Sa a primit asemenea petițiune pe care a recomandat o D-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice, arată tot-odată că și la Athena este un student dudu totu

cu spesele lui proprii, care acum de asemenea se plânge că are mari lipsuri; și că prin urmare roagă pe St. Sinodul, ca, cându se va face mijlocire pentru cei de la Cernăuți să se facă și pentru acesta.

Luându-se actul de referatul secretarului St. Sinodul relativ la cărțile cumpărate pentru biblioteca St. Sinodul, se decide, pe de o parte a se trece aceste cărți în inventariu, iar pe de alta, ca pe viitoru să se cumpere cărțile numai cu avizul St. Sinodul.

În două ședințe P. S. Episcopul de Romanu dă citire Memoriului relativ la cântările bisericesci precum și unui regulamentu pentru editarea lor, după care St. Sinodul alege o comisiune din sânul său spre a revedea proiectul de regulamentu relativu la cântările bisericesci.

St. Sinodul ascultându raportul comisiunei de petițiuni relativu la apelul preoților Emanoil Dateu și Stefan Călinescu, care au eutezatul a face o hirotonie de preotu, contra sentinței pronunțată de consistoriul St. Mitropolii a *Ungro-Vlachiei*, se unesce cu concluziunile raportului Comisiunei: — *de a se respinge apelul preoților în chestiune pentru că nu încocă nici unu motivu de câtu miseria în care se găsescu, și că procedura consistorială este în totă regula, și sentința basată pe Sântele Canone.*

În urmarea referatului unei comisiuni, St. Sinodul autorisază pe preotu C. Moșescu, a și retipări cartea: „*Manual de explicarea liturgiei*”, cu modificările făcute.

În alte două ședințe se citește proiectul de lege pentru seminariul, revedut de comisiunea aleasă spre acestu limitu, față fiindu și D-nul Ministru, și se aprobă de St. Sinodul cu ore-care modificări cerute de unii din P. P. S. S. membrii și de către D. Ministru.

Se citește petițiunea preotului Michail Pârvulescu din Ploesci, pe lângă care înainteză St. Sinodul 3 exemplare din opera prelucrată de cucernicia sa: „*Cursu elementarū despre dogmele și misterele religiunii creștine*”, cerendū aprobarea ei, și St. Sinodul decide a se trimite la comisiunile de revisuire respective. Cu această ocaziune P. S. Silvestru Pi

teștenu arătându că lipsește unul dintre membrii Comisiunii pentru revisuirea cărților didactice, St. Sinodul alege ca membru al acestei Comisiuni din București pe D. Dr. N. Nitzulescu.

Ascultându-se raportul comisiunii de petițiuni asupra apelului preotului Nicolae Voinescu, fost în serviciul Bis. Isvorul-nou din capitală, în contra sentinței Consistoriului St. Mitropolii a Ungro-Vlachiei, St. Sinodul aprobă concluziunea raportului. — *de a se respinge apelul și a se confirma definitivă deciziunea consistoriului de caterisire, ca fundată pe Sântele Canone, și regulamentul St. Sinodului.* Idem raportul comisiunii asupra apelului făcutu de preotul Ilie Borcea din Comuna Valea-Secă, județul Bacău, în contra sentinței consistoriului St. Episcopit de Roman. St. Sinodul aprobă concluziunea raportului, — *de a se respinge apelul acestu preot și a se aproba definitivă deciziunea consistoriului de caterisire ca una ce este fondată pe lege.*—Cu această ocaziune St. Sinodul decide: 1) Ca hotăririle St. Sinodului relative la caterisiri să se comunice de către Biuroul Chiriarchului respectiv, și acesta din parte să se reguleze a se înmâna apelantului prin protoereul respectiv o întocmai copie dupe adresa I. P. S. Președinte, luându cuvenita adevărită de primire; și al 2) (după propunerea D-lui Ministru) ca în casuri de apeluri să se publice numai hotăririle St. Sinodului, iară nu și totă discuțiunea urmată.

Se cetesce în două ședințe proiectul de regulamentu relativu la cântările bisericesci redactatu de comisiunea St. Sinodului, și St. Sinodul aprobă acestu regulamentu cu ore-care modificări cerute de unii din P. P. S. S. membri și de D. Ministru.

În privința petițiunii maistrilor de musică bisericescă și vocală—D-nii Gavril Musicescu, G. I. Dima și Gr. I. Georgiu din Iași, St. Sinodul unindu-se cu concluziunile raportului comisiunii, decide a nu da cursu dorinței exprimate de D-ilor până ce mai întâiu nu se va face colecțiunea de cântări bisericesci melodice, prevădute prin art. 4 și 5 ale regulamentului pentru regularea și îmbunătățirea cântului bi-

sericesc în România, votată deja de St. Sinodul; de și propunerea făcută de menționatul D-ni, este destul de laudabilă și le face onoare. În cestiunea apelului făcută de preotul Ion Cucu, din orașul Bêrlad, contra hotărârei consistoriului St. Episcopii de Huși, St. Sinodul ia următoarea hotărâre : *St. Sinodul casază din hotărârea consistoriului Eparchiei de Huși partea privitoare la trimiterea preotului Ion Cucu pentru totu-de-una într'o monastire, fiind-că aplică o pedepsă neprevăzută prin regulamentul de disciplină bisericască al St. Sinodul.*

Relativă la petițiunea cântăreților și a paraclisierchilor de la bisericile Statului din Urbea Iași, St. Sinodul decide, a se trimite o întocmai copie de pe acea petițiune și adresa I. P. S. Mitropolitul al Moldovei, pe lângă care se anexază petițiunea, D-lui Ministru al Cultelor, cu mijlocirea de a întorče luarea aminte la starea miserabilă a bisericilor și a face să li se crească salariile prin budgetul anului viitor.

Ascultându-se raportul comisiunei de petițiuni asupra adresei P. S. Episcopul al Hușilor No. 956, prin care se supune Sântului Sinodul cazul unei căsătorii în speța a 5-a, Sântul Sinodul decide, — a se răspunde P. S. Episcopul al Hușilor, că preotul care a celebrat cununia în cestiune să se canonisească, după cum P. S. Sa va găsi de cuviință. Si totu-o-dată să se facă mijlocire la onor. guvernul, pentru punerea în armonie a legii civile cu legea bisericască în ceea ce privește căsătoriile.

În fine, St. Sinodul a cercetat și aprobată compturile casei jurnalului *Biserica orthodoxă română* pe anii din urmă și pe al cincilea, precum și pe a cărților de Te-Deumuri.

De asemenea a cercetat și aprobată compturile comisiunei însărcinată cu instalarea tipografiei pentru imprimarea cărților bisericăști, autorisându totu-o-dată pe aceeași comisiune de a continua cu instalarea și chiar administrarea noii tipografii pînă la noua regulare din partea Sântului Sinodul.

După toate aceste St. Sinodul alege comisiunea pentru revizuirea cărților bisericăști care se compune din : D-nii

V. A. Urechia, Dr. N. Nitzulescu, Dr. G. Zotu, G. Erbicenu
și P. S. Silvestru B. Piteștenu.

În decursul acestei sesiuni St. Sinodul s'a ocupat și cu
mai multe cereri de călugărit, dintre care pe cele în regulă
le-a admis iar pe cele-l'alte le-a amânat.

În ultima ședință P. S. Calistrat Bârlădenul aducându la
cunoscința Sântului Sinodul scirea că P. S. Episcopul al Ar-
geșului a oferit Facultăței de Theologie fondul de 30,000
lei pentru ca din venitul lor să se facă stipendii pentru stu-
denții de la această facultate. Sântul Sinodul în unanimitate
exprimă mulțumirile s'ele P. S. Episcopul de Argeș.

Totul în această ultimă ședință sulevându-se cestiunea
studentilor de la Facultatea Theologică din Cernăuți, pre-
cum și de la Athena. D-l Ministru arată că pentru anul
budgetar viitorul este cu neputință nu numai de a
crea noi burse, dar chiar și de a crește pe ale acelor care
le au deja. Promite însă că va face totul posibilul ca din
cheltueile extraordinare ale Ministerului de Culte, să ajute
pe acei de la Facultatea Theologică din Cernăuți cu plata
taxelor de înscriere.

† **Silvestru B. Piteștenu.**

Tipografia „Cărților Bisericesci“

ACTŪ DE INAUGURARE

Astăzi, Duminică, șapte-spre-dece Ianuarie, ora 12 din
zi, anul mântuirii una mie opt sute optzeci și doi.

**În zilele Maiestăților Lor Regele CAROL I și
Regina ELISABETA.**

*În timpul Arhipăstoriei Înaltu Prea Sfințitului
Metropolită Primatū al României D. D. CALINIC
MICLESCU;*

Fiindū Ministru Secretarū de Statū la Departamentul
Cultelor și Instrucțiunei publice, Ecselenția Sa Domnul
V. A. URECHIA.

Iar

Membrūi activi ai Comisiunei, întocmite pentru înființarea
Tipografiei „Cărților bisericesci“, fiindu : P. S. Silvestru
Balanescu Piteștenu, P. S. Inocent Moisiu Ploestenu, și
Parintele Arclumandritu Genadie Enacenu;

Ne-amu întrunitū în localul Tipografiei, situatū
în strada Principatele-Unite No. 34, din culōrea Al-
bastră, București, unde imediat, dupa săvârșirea
actului divin al sfințirei santei ape, prin care s'a
invocatū darul Sântului Spiritu, pentru protegerea
și prosperarea acestui stabilimentu, eminentu bise-

ricescu și națională, s'a procedat la tragerea primei
côle imprimată din jurnalul „Biserica Ortodoxă Ro-
mână“, anul al VI-lea (1882).

Dreptu care, spre eterna memoriă, s'a dresatî actul de față.

Membrii Comisiunii :

† *SILVESTRU B. PITEȘTENU.*

† *INNOCENT M. PLOEȘTENU.*

ARCHIM. GENADIE ENĂCENU.

Persônele asistente :

M. Moisiu Iconom.

Protos. Valerian, preotî oficiantî.

V. T. Cusen.

Avesalom Georgescu.

Nae Georgescu.

C. Bardezký.

Popescu Ioan.

Tănase Pavelescu.

Personalul Tipografiei :

Mircea Ionescu, dirigentu.

Radu Grigorescu, compositoru.

C. Brăse, mașinistu.

Costică Georgescu, puitoru.

Monah Gabriel, supraveghiatoru.

M. Tonciu, rotari.

I. Niculescu, rotaru.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNAL PERIODIC ECLESIASTIC

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvântul“

II. Tim. IV, 2.

Misteriul Botezului ⁽¹⁾*Originea și puterea harică a botezului după învelătura
Sânței Scripturi și a Sânței Biserici.*

Botezul ocupă primul loc între mijloacele dinafarice a sântirei omului. Pentru creștinu botezul este sântitū prin însuși esemplul lui Iisus-Christos când l'a primitū de la Ioan (Mat. III, 13), în care timpū spiritul lui Dumneđu s'a pogorātu asupra lui în chipū de porumbū, iar vocea părintelui l'a marturisitū de Fiu al seu, fiind cerurile deschise. În con-vorbirea cu Nicodim Mantuitorul înveța : „ *Amin, amin* *dic voue : de nu se va nasee cine-va din apa și*

(1) Cu ocașia articolului intitulatū : „Răspunsu la nedomirirele unui cetățianū“, publicatū în No. al 6-lea din anul al V-lea, am promisū că partea dogmatică a misterilor S-ței noastre Biserici orthodoxe, se va publica treptatū, după theologia dogmatică a Arhiepiscopului de Cernicov Filaret. Aceșta promisiune acum începe a se aduce în implinire. Ori-ce preotu, va adăoge multū la capitalul cunoștințelor sale speciale, cetindū cu atențiune asemenea desvoltari și explicațiuni ale misterilor S-ței noastre Biserici orthodoxe.

din *spiritu*, nu va putea intra întru *imperăția lui Dumnezeu* (Ión III. 5). Prin aceste cuvinte Mântuitorul arată necesitatea renașterii despre care vorbise și mai înainte, precum și mijlocul de renaștere; renașterea, dice El, trebuie să se facă din *apă* și din *spiritu*. Asemenea legatură de idei arată că cuvintele Mântuitorului : *spiritu* și *apă* au însemnare determinată, pe când deică le-am schimba înțelesul simplu și natural, însemnarea lor ar fi nedeterminată. Chiar și pozițiunea persoanei către care s'a dis aceste cuvinte, întărește convingețiunea în propria și naturala însemnare a cuvintelor : *apă* și *spiritul*. Nicodim scia botezul cu apă, dar nu scia botezul efectuat de *spiritu*; și Mântuitorul i dice că este necesar și unul și altul. Pe lângă acestea, în urmarea acestei convorbiri, vedem că și discipulii lui Iisus au botezat pe mulți în pământul Iudei, și prin aceea iau făcutu adeptii Lui (Ión III. 32; XXV. 26, C. IV. 1). Probă evidentă că lor le era cunoscută voia Marelu lor învățătoru despre instituirea botezului, exprimată în convorbirea cu Nicodim.

Iisus Christos înainte de înălțarea sea la ceru, trimițendă pe discipulii săi în totă lumea le-a ordonat în modu solemnel dicendū : „*Mergendū învățați toate neamurile botezându-i pre ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sântulu Spiritu*” (Mat. XXVIII).

Timpul cându s'a manifestatū acéstă voe, probéza că botezul s'a instituitū de Dumnezeu ceriulu și al pământulu ca unū ce esențial și necesar pentru mântuire; iar legătura ideei arată că acéstă îndatorire să pune nu numai asupra Apostolilor, ei și asupra succesorilor lor. Cuvintele și împrejurările acestei ordo-

nanțe lemurită ne arată, că botezul se înstituește pentru toți cei ce primesc învățătura lui Iisus.

Istoria Apostolilor și epistolele lor arată că ei, câte-o-dată, puneau în vedere ascultătorilor ca să se boteze (act. II, 38 și 41, IX, 18; XXII, 16), câte-o-dată chiar botezau — precum Filip pe Eonuch (act. VIII, 32), Petru pe Corneliu (act. X, 47, 48), Pavel pe Lida (act. XVI, 15) și pe pazitorul temniței cu familia lui (33); — câte-o-dată scriau despre botez, ca despre o sciută și neaparată condițiune pentru a fi creștin (I Cor. I, 18; Efes. VI, 5; Evrei VI, 1,2). Tóte aceste lucrări ale Apostolilor probéza că botezul este instituit de Iisus Christos, care este capul Bisericeii, și tot-o-dată este necesar pentru mântuire.

În S-ta Scriptură botezul se presintă ca o lucrare prin care se dă celui ce să botézá un deosebitú char nevedutú.

Dupe învățătura Sântei Scripturii, cel ce se botéza cu asemenea botezú, primește ertarea păcatelor și dreptul de participare fiască la darurile lui Dumnezeu. Botezul să numesce d'a dreptul botezú întru ertarea păcatelor (Act. II, 38; XXII, 16). Apostolul arată Corintenilor că ei până la botezú erau destranați, idolatri, etc. și în urmă dice despre lucrarea botezului; „*ci v'afi spalatu, v'afi sanțitu, v'afi îndreptatu prin numele Domnului Iisus și prin spiritul Dumnezeului nostru*“ (I Cor. VI, 11; IX, 10; Conf. Efes. V, 26). Aci, aa) prin espresiunea *v'afi spalatu*, Apostolul lemurită arata la spalarea cu apă; bb) Spalarea cu apă ı atribuesce precum spalarea acelor pecate de care Corinteni erau patați până la acel timp.

aşa şi îndreptarea. satii aceea ce este totu una, dreptul de a se socoti îndreptaţi înaintea lui Dumnezeu; *cc*) Spalarea şi îndreptarea a pus-o el în dependenţa de numele Domnului, ca Răscumpătorii, şi de spiritul lui Dumnezeu, ca sântilor, etc.; *dd*) În Botezarea cu apa arată puterea charului nevedutu, care comunica celui ce se boteza curăţire şi ertare de păcate.

Acelaşi Sântu Apostolă serie, că Christos a sântitu biserica „*curăţindu-o cu bae de apă în cuvântu*“ (Efes. V. 26); aici, *a*) este evidentu că *bae de apă* se numesce botezul, şi curăţirea ômenilor se pune în depedenţa de acêsta *bae*; acêsta se întăresce şi prin însuşi scopul apostolului — care este de a arata lucrarea dragostei lui Christos catre noi; *b*) *în cuvântu*: în care? Apostolul exprimă vorba *cuvântu*, fără articol, aceea ce vrea să dica că înţelege ce-va deosebitu de bae de apă, d. e. învăţătura lui Christos în genere; şi pentru aceea *cuvântul* aci dētermină numai pe singurū botezul prin care este curăţita biserica, — deosebindu-l de ori-care altu botezū; şi prin urmare, exprimă *cuvântul*, care necesarmente trebue a se pronunţa la botezul creştinū, pentru că botezul acesta să fie botezul lui Christos cel curăţitor. Apostolul, vorbindū despre aceea ce a facutu Christos pentru biserica, nu a avutu necesitate a dice directū şi nici nu a dis (ceva) despre acel sântitorū, care prin meritele Lui săvērşesce sântirea în *bae de apă*: dar el a lāsatū a se vedea acea idee, când a vorbitū despre luminarea bisericēi în *cuvânt*. Prin urmare, apostolul atribuesce botezului institutu de Christos, puterea charicā sântitōre, care lucră în unire cu *cuvântul* determinativū.

Mai departe Apostolul dice credincioşilor, „*că voi*

cu toți santeți fi ai lui Dumnezeu prin credința întru Christos Iesus. Că, ori-căți întru Christos v'afi botezată, în Christos v'afi și îmbracată. (Gal. III, 26, 27). Aici, *aa*) cuvintele din urma ale Apostolului confirmă adevăritatea celor d'antăiu; credincioșii, după cuvintele Apostolului s'au făcut prin botezu fi ai lui Dumnezeu, pentru că s'au îmbracată în Christos, s'eu aceea ce este totu una, au primitu chipul lui Christos celui dreptu (Confr I. Cor. XII, 13). Prin urmare, *bb*) Apostolul atribue botezului acea putere, că prin el cei ce se botéză se facu asemenea dreptu-lui Christos, iar prin aceea și fi ai lui Dumnezeu, și prin urmare, primescu dreptul la viața și fericirea eterna. În același înțelesu au învețat și Mântuitorul dicend : *Cel ce va crede și se va boteza mântuise-ra* (Marcu XVI, 16).

„Căci printr'unu spiritu, a scrisu apostolul, noi toți într'unu corpă ne-ambotezatu, ori Judei, ori Elini, ori sclavi, ori cei liberi : și toți într'unu spiritu ne-am adapată” (I. Cor. XII, 13). Cuvintele acestea arata, că prin misterioasa lucrare a spiritului lui Dumnezeu, care sa face la botezu, cel botezatú face parte din corpul lui Christos, din Biserică, și totu-o-data începe a se folosi de drepturi la darurile iubirei lui Dumnezeu ce se dau prin Christos pentru biserica lui.

O altă lucrare nevedută a puterii charice care lucrează în botezu constă în aceea, că cel botezatú intra în viața charică și primeșce puteri de a viețui conformu voiei lui Dumnezeu. Ast-fel de lucrare atribuesce Mântuitorul botezului (Ión III, 3, 5.), numindu'l renaștere din apă. El învața că prin lucrarea Sântului Spiritu în botezu omul se renasee, se face om

noii, cu predispozițiunile capabile de a intra în împărația lui Dumnezeu; iar atribuindu-l lucrarea renașterii precum Spiritului așa și apei, evidentă arată că apa botezului nu este numai un semn al charului.

Apostolul în Epistola către Tit (III, 3, 5) vorbește mai înainte, că și noi — care acum nesimțim bine dispuși, după spirit — *eram ôre cândă fără de minți, neascultători, etc.* după aceea adaugă : „*nu din lucrările cele întru dreptate care amă făcută noi, ci după a lui milă ne a mântuită pre noi prin baia născerei ce de a doua, și a înouirii Sântului Spirită*“. Aici, *aa*) botezul se prezintă sub forma spălării în bae; *bb*) bae renașterii se prezintă nu numai ca semnul renașterii, dăr și ea însăși se numește bae renașcătoare, și lucrarea ei se numește alt-fel înouire; *cc*) Asemenea lucrare a ei se pune în depedență de puterea Sântului Spirită, iar nu de faptele dreptilor; *dd*) În fine, fiind-că Apostolul prezintă starea celui ce se renaște prin char în bae botezului, într'un chip cu totul contrariu stării celui nerenăscut prin acéstă bae : apoi arătându în botezul cu apă puterea charică care lucrează misterios, atribuiesce lucrării aceste puteri, precum slăbirea inclinațiunilor către păcat, care au dispus pe om la diferite lucrări și cugetări pecătiale, așa și comunicarea unui nou principiu de viață spirituală, celui ce să boteză.

Și dar, învătătura revelată relativă la puterea misterioasă a botezului creștinesc constă în următoarele: *a*) prin botez să iartă, celui ce crede în Christos, toate păcatele și primesce dreptul de fiu al lui Dumnezeu, ertându-se, prin urmare, și păcatul original; *b*) prin lucrarea botezului puterile spiritului să înno-

escu, și prin urmare să slăbescă și lucrarea corupțiunii ereditate.

Sânta Scriptură nici într'unu locu nu ne spune, ca prin botez să nimicește cu totul corupțiunea ereditata, din contră și renașterea esclama : „*Daca dicem că păcat nu este întru noi, pre noi înșine ne înșalamu.*” (1 Ión 1, 8.).

Totu în acestu chip să presinta misterioșele lucrari ale botezului și la parinții Bisericei și în învețatura comună a ei.

Părinții Bisericei au numit botezul bac misterioșă (1), bac mântuitoare (2) curățire mântuitoare (3), claru al punerei de fiu (4), apa a vieții (5), bac a renașterei (6), cauza a înoierii și a renașterei (7).

Din aceste numiri ale botezului se vede îndestul de lemurit că parinții bisericei au atribuitu misteriu lu botezului o lucrare misterioșă și mântuitoare a clarului, și au reportatū la acestā lucrare ertarea și curățirea peccatelor celu ce se botéză, precum și introducerea lu în biserica creștină și comunicarea unei vieți harice.

Aceste lucrări ale botezului, ei le-au descrișu și cu cuvinte lemurate. Așa, St. Ión Chrisostom a scrisu despre cei botezați dicendū : „*Iată să bucurā de libertate aceia, care mai înainte erau sclavi; și acum ei, nu nu-*

(1) Sânti Efrein, Gregorie Nisul.

(2) Sântul M. Iustin. Dialog cu Trifon.

(3) S. Ambrosiu, De interpret, Daniil 2, 4 § 14. Tertulianu — despre botezū, cap. 5, 6, 7.

(4) S. Efrein — despre amore și misericordie. M. Vasile — despre botez. Convorb. 13. cap. 5.

(5) Iustin Dial. cu Trifon, cap. 14. Ciprian epist. 63 catre Cecilia.

(6) Theofil catre Autol 2, 16.

(7) Grigorie Nisul. Cuv. la Nascerea lui Iisus Christoa.

mai suntu liberi, ei și sâniși și drepti; nu numai suntu drepti, dar și fiți, succesori și membrii; nu numai suntu membrii, ei și biserică a Spiritului. Vedți, câte suntu darurile botezului* (1). St. Grigorie de Nazianz arată că în botez este așa de strânsa legătura a apei cu puterea Sântului Spiritu cum a fost și este între cele doua naturi ale lui Iisus Christos (2). „Să pogorâ Spiritul din ceru — a dîs Tertulian — și rămăne asupra apei, sântindă-o prin sine, și sântita fiind ea, imprimă puterea sânteniei* (3). S-tul Ciril al Ierusalimului, esplică minunată de bine credința bisericeii, relativa la lucrarea nevedută a botezului, când dice: „Apa cuprinde exteriorul, iară Spiritul într'ună chipu nepriceputu spală pe însuși sufletul. Și ce te minunedî? Ica exemplu de la ună corpă nînsemnată, ușor, și întelesu de toți. Când focul intră în grosimea ferului, atunci și partea rece se înferbântă, și cea întunecată sa luminează. Deci dar, dăca focul, care de asemenea este ună corpă, pătrundend corpul ferului lucrăză cu așa ușurință, apoi de ce te miri dăca Sântul Spiritu intră în interiorul sufletului?“ (4)

† Silvestru B. Piteștenu.

(1) Omil. către cei din nou luminați.

(2) Cuventu despre botez.

(3) De Baptis. c. 4.

(4) Cuv. 17 către cei chemați. Totu așa de lemuritu a vorbitu despre puterea charică a botezului S. Varnava în Epistolia sa § 2; Irineu Adv. haer. lib. 3. c. 19; Cyprian Ep. 2; S. Vasilie Cont. Evnom. lib. 385.

Oficiile bisericesci ⁽¹⁾

După constituțiunea Bisericei orientale, Episcopul însarcină cu o parte a afacerilor sale relative la administrațiunea eparhiei saū la exercitarea jurisdicțiunii sale, pe clericii capabili din eparhia sa ; sau elū se servește întru acēsta de consiliile lor. Asemenea clericii suntū chieați mai cu deosebire a ajuta pe Episcopū și în funcțiunile sale liturgice, spre a da serviciulū divinū o splendorē mai mare. În acēsta privința se face o deosebire între clericii destinați numai pentru serviciul divinū, și între aceia cari aū deosebite servicii bisericesci.

Serviciile cu care suntū însarcinați clericii catedralei episcopale se numescū în general *oficie ecclesiastice*, iar clericii însarcinați cu ele se numescū *demi-tari* (boeri) ecclesiastici (ἑρμαντες) sau *oficiali*.

Pentru înființarea și dezvoltarea instituțiunii oficiilor bisericesci aū contribuitū în istoria Bisericei orientale mai multe momente :

a) *Presbiteriulū din timpurile vechi ale Bisericei*, adică adunarea permanentă a presbiterilor atașați la unū scaunū episcopalū, și cari formaū Consiliul episcopalū. Ca modelū pentru acestū consiliū episcopalū a servitū sinedriul din vechiul Testamentū ; însă pe

(1) Dr. Jos. Zhisman, Die synoden und die Episcopat-Amtler in der Morgenländischen Kirche. Vien 1867 pag. 89 urm.

lângă competența judiciară ce avea sinedriul, s'au adeogatu presbiteriului chreștinu cele mai importante afaceri ale Bisericii episcopale în genere.

b). *Tradițiunea eclesiastică.* La splendoră crescândă a Bisericii și cu înmulțirea afacerilor de la bisericile episcopale, Episcopul era silitu, pe lângă Consiliul clericilor seși, să ceară sprijinul lor și în altele. Ast-tel instituțiunile pioșe și darurile ce se faceau Bisericii, reclamau unu anume economu; pentru aপরarea drepturilor și averei Bisericii era trebuință de un avocatu; pentru îngrijirea purității și a respândirei înveștăturei era necesitate a se numi unul sau mai mulți explicători ai Sântei Scripturi; solemnitatea serviciului divin care reclama prezența mai multor diaconi. a datu nascere instituțiunii archidiaconatului. O dată înființate aceste institute, au fostu păstrate apoi în Biserică tradițional.

c). *Canónele.* Institutul oficiilor eclesiastice a avutu și confirmațiunea canonică, căci în sântele canóne se prescriu sau se prevedu multe din aceste oficiu. Așa s. es. canonul 7 și 8 al sinodului de la Gangra; can. 2 și 26 al conciliului de la Chalcedon; can. 7 al conciliului al 6-lea și can. 11 al conciliului al 7-lea ecumenic.

d). *Legile bisericesci.* Aci aparținu dispozițiunile respective ale patriarhilor și ale imperatorilor chreștini, care dispozițiuni au fostu sancționate prin primirea lor în cărțile bisericesci.

e). *Oficiile curții imperatorilor bizantin.* Câte-va din oficiile eclesiastice, cu deosebire acelea care se referă la afacerile cancelariei, și datorescu originea

sistemului bizantină de funcționari sau ceremonia-
lului curții de atunci.

Numărul și cercul de activitate al oficiilor ecles-
iastice suntă însemnate în anume catalóge biseri-
cesci de întindere mai mare sau mai mică. Dar aceste
catalóge se acordă între ele numai în privința oficie-
lor superióre; cât privesce însă oficiile inferióre și
funcțiunile bisericesci, ele diferă în multe puncte. Dar
prin comparațiunea mai multor asemenea catalóge
se póte stabili o sistemă a oficiilor eclesiastice dupe
cum o arătămă mai josă. Mai înainte însă observăm,
că oficiile se împartă în officie ale *chorului* (strana)
dreptă și în officie ale *chorului stângă*, avendu-se în
vedere locul ce ocupă acești demnitari în Biserica
în timpul cândă officia Episcopulă.

Oficiile *chorului dreptă* se împartă în officie *sup-
erióre* și officie *inferióre*. Oficiile superióre se subim-
parte în trei *pentade*. Oficiile *chorului stângă* se de-
osibescu în officie care se cuvină presviterilor și dia-
conilor și în officie ce se cuvină psaltilor și anag-
noștilor.

A. CHORUL DREPTU

a) Oficiile superióre

I. Antăiu *pentadă*

1. Economul
2. Sacelariul.
3. Scevofilax.
4. Chartofilax.
5. Sacellion.
- (6. Protecđieul).

II. A doua *pentada*.

1. Protonotariul.

2. Canstrînşul.
3. Referendarul.
4. Logothetul.
5. Hipomnimatograful.

III. A treia pentadă.

1. Proteedical (vezi prima pentadă, No 6).
2. Hieromnimon.
3. Epigonaton sau Hipogonaton.
4. Hipomnimon.
5. Didascalul sau înveţătorul Bisericii sau theologul.

b) Oficiile inferioare

1. Archidiaconul.
2. Al doilea Diaconu.

B. CHORUL STINGŪ

a) Oficiile ce se cuvîntă presbiterilor și Diaconilor.

1. Protopresbiterul
2. Defterevon sau al doilea presbiteru
3. Exarchul.
4. Archon sau Proistosul Bisericelor

ajutorii săi	}	a. Archon Bisericelor parohiale
	}	b. archon Monăstirelor
	}	c. archon antiminsielor
	}	d. archon Evangheliei
5. Catechetul
6. Periodeftul (circumcursator)
7. Vutistul (immersor)
8. Funcționarii cancelariei episcopale :
 - a. Avocații subordinați Proteedicului.
 - b. Cei asupra petițiilor.
 - c. Cei însăreinați cu ținerea ordinii la dicesteriele bisericesci.
9. Funcționarii pentru institutele de caritate :
 - a. Orfanotrofulu
 - b. Numodotulu sau împărțitorul notelor.

10. Eclesiarcului.

b) *Oficiile ce se cuvină psalților și anagnoștilor :*

aa) *Pentru cântările bisericesci :*

1. Protopsaltul.
2. Ceî două domestici.
3. Ceî doi primicerii.
4. Arhon sau Șeful contakiilor.
5. Kanonarcului.
6. Proximulu.

bb) *Pentru cetirile bisericesci :*

1. Șeful anagnoștilor
2. Nomiculu.

cc) *Pentru afacerile cancelariei :*

1. Primicerii notarilor.
2. Hartularii sau funcționarii primei pentade.
3. Domesticii patriarhali sau episcopali.

dd) *Pentru serviciul divin.*

1. Laosinaetul sau adunătorul poporului.
2. Catigiarul sau îngrijitorul Bisericii.
3. Eftaxias sau pazitorul bunei ordin.
4. Cel asupra luminărilor și a candelilor.
5. Ostiarul sau portarul.

La chorul stînga aparțin și următoarele diaconi sau servicii bisericesci :

1. Deputații.
2. Lampadarii.
3. Domesticii ușelor.
4. Theorii sau Neocorii, pazitorii vaselor bisericesci.
5. Camisații.
6. Candilapții.
7. Vastagariulu sau Vastiarulu.
8. Mirodotul.
9. Candatariul.

10. Ingrijitorul amvonului.

11. Decanul.

In numerele viitoare vom vorbi despre fie care din aceste oficie și servicii bisericesci o parte.

Z.

CIRIL

Părintele alfabetului cirilic.

Ciril, pre care de ordinară îl numesc inventatorul alfabetului cirilic, are o importanță foarte mare pentru istoria și literatura românească. Până la începutul jumătății a doua a secolului curent, Românii au făcut un usă de alfabetul lui Ciril și istoria lui Ciril are o foarte mare importanță și pentru istoria evoluției medii a Românilor. Ciril cu alfabetul său a lucrat nu pentru Slavi, dar pentru popoarele dela Dunărea, și de aceea biografia agentului principal al culturii acestor popoare este egalminte importantă atât pentru Slavi, cât și pentru Români, cari în evul mediu au avut viața istorică comună cu a Slavilor. De aceea noi ne-am decis, ca aici să facem cunoscută Românilor biografia lui Ciril, părintele alfabetului cirilic, care alfabetul secole întregi a fost organul exprimării culturale românești și tot-o-dată un organ, care cu mulțimea semnelor alfabetice se apropia foarte mult de mulțimea și variațiunea sonurilor limbii noastre.

De ordinar, atât istoricii slavi, cât și cei occidentali, au făcut pene acum o mare confuziune în datele biografice, relative la persoana lui Ciril, părintele alfabetului cirilic. Unii fac pe Ciril fiu al rasei slave, alții au crezut, că el este grec de origine, și noi am afirmat în studiul, „Creștinismul în

Dacir², ca Kiril și cu Metodie sântu fi ai unei familii din jurul Tesalonicului. P. S. Porfirie Uspeskiî, cunoscutu lectorilor noștri din alte studii, ne prezintă unu noû studiu asupra persoanei lui Kiril, pre care studiu îlu are formatu pre basa unor date istorice, cu totul necunoscute publicității, și specialminte, pre basa unei cărțicele, gășita în mânăștirea din muntele Atomuhî, Hilindarul. Dupre studiu P. S. Porfirie sântemû datorî, ca datele biografice, relative la Părintele alfabetului cirilicû, să nu fie confundate între dînșele, și de altă parte, că acestu alfabetu, care a fostu usitatû pene în timpurile de pre urmă și de catre Români, conține elemente, care aparținû la mai multe persoane, cu numele de Kiril, și în fine, că acestu alfabetu nu este slavieû. Dar mai specialû :

Celû întâiû Kiril, care se mai numesce Tesalonicenul, și filosoful bulgaru, era grecû de origine, nascutû în Cadokia (Capadocia) și instruitû în Damasc, de unde a trecutû în Alecsandria Egiptului, înainte de anul 680 dela Christos. Aici el, aflându-se în Biserica Patriarchiei, a auditû vorbindu-i-se din altarû: „Kirile, Kirile, mergi în pământul celû întinsû, la poporele slavice, care se numesce Bulgarî (a); fiind că Domnul te-a predestinatû pre tine, ca să le dai lor credință și lege². Kiril, audindû acestă voce, s'a întristatû, caci nu scia, unde se află pământul bulgaru. Cu tôte aceste, el s'a dusû în Cipru, dar și aici n'a pututû afla nimicû despre acestu pământu, și era să se întorce în Egipt. Temându-se înșe ca să nu se aseme-

(a) Notamû aici, că numirea de bulgarî este generică, care nu reprezintă pre națiunea bulgară, ci pre tôte poporele de la Dunărea, care se mai numesce și slavice.

neze profetului Iona, el a mersu mai departe, pene la insula Crit, și aici i s'a comunicatū, ca el trebuie să se ducē pene la orașul Tesalonic (a). Deci s'a dusū el la Tesalonic și prezentându-se Metropolitul Ioan, i-a comunicatū intențiunea lui. Atunci Metropolitul i-a răspuns : „O, bătrînule egumenū, Bulgarii sūntū antropofagi și ei te vorū mânca și pre tine”. Cu tōte aceste, Ciril s'a dusū în péța și aici a auditū pre Bulgari vorbindū. In aceste momente inima lui s'a întristatū și „era ca în iadū și în întunerecū”. Intre aceste, venindū Pascele, Ciril a eșitū din Biserica, și s'a aședatū pre seara cea de marmura, punēndu-se pre gânduri și fiindū tristū. De o data i s'a prezentatū unū porumbelū, care ținea în ciocul seu o sfōrā, de care atârnaū nisee scāndurele roșii, și pre care le-a lāsātū pre umerul lui. Ciril a numeratū scāndurelele, și gasindu-le în numerū de trei deeci și cinci, le-a pusū în sinū. După care, ducēndu-se el la Metropolitul, scāndurele au intratū în corpul lui Ciril, și el pene la atāta uitase limba grēcā, în câtū, invitatū fiindū de Metropolitul la masā, el nu mai înțelegea ce vorbeseū Grecii. Aici s'au adunatū Tesalonicenii, se minnatū și îl căutaū pre dīnsul. In același timpū marele Principe Desimir al Moraviei, Radicoi al Pleslaviei și toți principii bulgari s'au adunatū în jurul Tesalonicului și luptau contra orașului mai mult de trei ani, vērșāndu-și sāngele. La înkierea păcei, Bulgarii au pusū între alte condițiuni, ca „sā ni dea noā pre acela, ce ni l'a tramisū Dumneșcū”. După ce Ciril a fostū datū Bulgarilor, ei l'au primitū

(a) Notămū, cū Tesalonicul cu împrejurimele era locuitū de legēnele romane din Sirmiu (Creștinismul în Dacia).

cu bucurie, ducându-l în oraşul Ravena, ce este la râul Bregalniţa (a). Acolo Ciril le-a scrisu lor trei-deci şi cinci de litere, pre care ei îndata le-au învăţatu, facându progrese mari, şi apoi au primitu şi credinţa ortodoxa, fiindu botezaţi. Şi toate aceste se recunoscă de unu actū al lui Dummedeu.

Ecă documentul istoricū, pre basa căruia se stabilescu datele istorice de mai sus, pre care noi îl prezentăm aici în traducţiune de pre originalul slavonū:

„Cuvântul lui Ciril slavénul, filosoful bulgarū din Tesalonie“.

„Si a fostū viēta (nascerea) mea în Cadokia (Capadocia), iar învăţătura mea în Damasc. Intr'o di stam în Biserica cea mare a Patriarchiei de Alecsandria şi a fostū către mine unū cuvântū din altarū, care îmi dicea : Cirile, Cirile, mergi în pământul celū întinsū şi la popórele slavice, care se numescū Bulgari. Tie îţi porunceesc Domnul, ca să-î întoreci la credinţa şi să-le dai lor lege. Iar cū m'am întristatu fôrte, căci nu sciamū în ce parte este pământul Bulgarilor. Dar m'am dusū la Cipru şi nu şiciū să-mi spunē despre pământul Bulgarilor şi voiamū să mă întorecū, dar m'am temutū, ca să nu mă facū, ca profetul Iona. Şi după acēsta m'am dusū la Crit şi aici mi s'a spusū, ca să mă ducū la oraşul Tesalonie. Şi m'am dusū şi m'am prezentatu Metropolituluī Ioan, şi îndata, ce m'a vedutū, el a rîsū de mine fôrte şi m'a disū : o bătrî-

(a) Oraşul Ravna (Ravena) era aprópe de Aehrida. Acēsta se vede dintr'o inscripţiune de pre Psaltirea de Bolona : „Şi s'a scrisu (Psaltirea) în oraşul Oehrida, în satul numitu Ravna, şi pre timpul Imperatoruluī Asan Bulgarul“. De unde resultă, că acestu satū era în împrejurimile Aehridei, şi el, penē la stramutarea capitalei, a fostū oraşul, şi aici se vede, că trăia Ciril. Древн. славян. Памятники Срезнезкаго с. II. д. 1868).

nule egumenū. Bulgarii sîntu mîncatori de 6meni și te voru mîncea și pre tine. M'am dusu la t6rgu și am auditu pre Bulgarii vorbindu, și inima mea s'a spaimentatu în mine și eram ca în iadū și în întunerecū. Și într'o di, adecă în S-ta Duminică, m'am dusu la Biserica și sedemū pre scara de marmura, cugetându și întristându-me, și éca ca vedu unu porumbelū vorbindu, care purta în ciocū o legatura de scândurele roșii, legate cu nodū și mi le-a pusū mie pre umeri. Deci numerându-le, le-am gāsitu pre t6te trei deci și cincē și punendu-le în sînu, le-am dusu Metropolitulu. Atunci ele s'au ascunsū în corpul meū. Și cū cautându în mine limba gréca, dupa ce Metropolitul a tramisū de m'a învitatū la masă, nu înțelegemū ceia, ce' m'vorbiaū mie Grecii. Aici s'au adunatu toți Tesalonicenii și se minunaū de mine și toți cautau să me vadē. Deci au auditu și Bulgarii vorbindu-se de mine — marele principe Desimiral Moraviei, Radicoi, principele Preslaviei și toți principii bulgari, carii se adunase în jurul Tesoloniculu și luptau de trei ani, versându-și sângele și dicéu : dați-ni noi pre acela, ce este tramisū noi de la Dumneđeu. Și cu modul acesta me dadurā pre mine. Și m'au luatū pre mine Bulgarii cu bucurie mare și m'au dusu pre mine în orașul Rovent, de pre rîul Bregalnița. Eu le-am scrisū lor trei deci și cincē de litere și puțin i-am învețatu pre dînsii, caei ei singuri facéu progrese mari. Și ei dicéu, tu trebuie să ne înveți credința ortodoesă, și botezându-ne, să ne proaduei lui Dumneđeu“.

Să supunemū de acum acestū cuventu criticei, ca să vedemū ce anume fapte istorice putemū avea din

euprinderea lui. Aici se dice, că egumenul Ciril a trăit la Metropolitul Ioan al Achridei. Și în adevăr, că în Achrida au fost mai mulți Metropoliți cu numele de Ioan. Întâi Ioan, care a luat parte la sinodul din Sardica (347); Ioan, care a fost la sinodul al VI-lea ecumenic (680); și în fine, Ioan, care s'a chirotonisit în Tesalonic, pre timpul Imperatorului Andronic celu tineru (1328—1341) (a). Dar fiindu că pre timpul lui Ioan întâi Bulgariu încă nu erau în Europa, iar pre timpul lui Ioan al treilea alfabetul cirilic era de mult în usu la poporele de la Dunarea, de accia trebuie sa admitemu, că Ciril, parintele literilor cirilice, a trăit în Tesalonicu pre timpul lui Ioan al doilea și anume pre la anul 680. Cu acestu an concade și năvalirea Slavonilor asupra Tesaloniculu, menționată prin cuvântul de mai sus al lui Ciril. Cu modul acesta și în basa celor doă fapte istorice de mai sus, trebuie să admitemu, că *alfabetul cirilic se datoresce lui Ciril, capadoco-tesalonicenu, care a trăit în jumătatea a doă a secululu VII-lea, și nu lui Ciril, care a învățat pre Slavonii din Moravia și Panonia în seculul al IX-lea.*

Acastă veritate istorică se mai confirmă și prin alte fapte. În traducțiunea slavonă a Evangheliei dela Ioan, făcută de către Ciril, cel din seculul al VII-lea se citește: „Въ началѣ бѣ слово. — La începutu era cuvântul“, de ôre-ce acelașu text se traduce de către Ciril al secululu a IX-lea astu-feliu: „перва бѣ слово — întâi era cuvântul“. Apoi trebuie să luăm în considerațiune și asigurarea tradițională a Bulgarilor, că

(a) Le Quien. Oriens Christianus. De diocesi Ilirica, cujus caput Thesalonica.

Ciril, părintele literilor cirilice, a ramas multă timp printre popoarele de la Dunărea, în ore-ce despre Ciril, care a tradus cărțile pentru Moravi, se scie, că el a predicat la Bulgari numai în trecut. Pre lungă aceste, forma alfabetului cirilic s'amea foarte bine cu scrisoarea greco-ionică, carea se întrebuința în Capadocia, Palestina și Egipt cu mult înaintea lui Ciril, fratele lui Metodie, care de ordinari se consideră, ca inventator al literilor cirilice. Acesta se poate proba cu scrisoarea manuscriptului Biblii de Sinaia, produsă al secolului al VII-lea, cu manuscriptul Evangheliei de Tesalonic, scrisă la 835 după Christos, cu manuscriptul Psaltirei de Palestina, ce se datoresece anilor 862 și în fine cu scrisoarea mai multor papiruse, datorate secolelor al IV, V și VI, și produse în Alecsandria Egiptului, de unde a venit Ciril, despre care ni e vorba. El a vedutu această scrisoară în locurile, pre unde își facuse cea mai mare parte din viața sa și pre lungă literile greco-ionice, el a mai adaus nisce semne, parte împrumutate, parte create pentru sonurile, ce nu-si avău unu semn corespundent în alfabetul greco-ionic și pre aceste semne le-a acomodată la fonetismul, pre care el l'a auțit în Tesalonic. Aceste semne sunt: ъ—b, ꙗ—j, ѕ—z, ѣ—t, ч—c, ш—ș, щ—șt, ѿ—a, ѳ—i, ѱ—i, și іо—iu. Și din conținutul cuvântului se mai vede, că Ciril a auțit în Damasc despre atrocitățile Bulgarilor în contra Grecilor și aici el s'a decis pentru creștinarea lor și crearea alfabetului, propriu nu numai limbii Bulgarilor, dar tuturor limbelor, vorbite de popoarele dela Dunărea, și astu-feliu a cautat și

pre calea civilisarei acestor popore, să înlature barbaria lor.

Pre lângă aceste, trebuie să mai scimă, că serviciul divin se efectua în limba slavona prin Bisericiile de la Dunărea cu mult înaintea lui Metodie și a lui Ciril din secolul al IX-lea. Apoi adaugăm, că Slavonii din greci, adică Români, scrieră la anul 688 limba lor cu litere grece (a). Ambasada bulgara, dusă în Constantinopolu la anul 869, marturisește, că strabunii lor, venind în Međia (678), au găsit prin tre poporele de acolo unu cleru grecu (b).

Afara de Ciril Capadoco-Tesalonicenul, despre care am vorbitu pene aici, istoria ne presinta și unu al doilea Ciril, supranumitu Catana, dela orașul cu acestu nume din Sicilia, și care a creștinatu pre Ruși la anul 866 sau 867, introducendă scrisorea alfabetica în locul celei fonetice. El a fostu trāmisu în Rusia de imperatorul Vasilie Macedonenul cu Episcopul Alecsie, despre care se menționēzā într'unu manuscrisutū arabū, care cuprinde articulu de al lui Paisie Ligarid, Episcopul de Gaza (c). Despre acestu Ciril menționēzā Bandurie, când aratā modul, cum acestu Ciril a compusū și combinatū alfabetul: „Atunci ținea împērația Romanilor Vasilie din Macedonia. El a primitu cu bucurie mare pre ambasadori Rușilor și le-a trāmisu lor pre unu Archiereu, renumitu prin pietatea și virtuțile lui și cu acesta pre alți doi bărbați, *Ciril* și *Atanasie*, cari de asemenea erau bărbați virtuosi și foarte învețați, emoscendū nu numai s-ta Scripturā,

(a) Водянский. Москва. 1855. pag. 191.

(b) Ibid. pag. 291 și 299.

(c) Труды киевской Дух. Акад. No. X, 1877. pag. 88.

dar dispunĉu și de cunoscințele umane. Despre demnitașile acestor 6meni atestă scrierile lor. Ei, mergĉndu acolo, aũ înveșatũ pre toșĩ și i-au botezatu, deprindĉndu-șĩ și cu pietatea creștină. Vĉdĉndu barbaria și grosietatea cea mare a acestuĩ poporũ, menșionașĩ barbașĩ au cređutu de cuvinașa, ca sa-șĩ înveșe cele doe-deci și patru litere ale alfabetuluĩ elenũ, pentru ca sa nu decađe de la pietatea creștină. De aceea ei le-aũ sășpatũ trei-deci și cinci de litere și i-au înveșatũ pre ei. Numirile acestor litere suntũ : az, buki, vede, glagol, (glagol), dobro, geest (test) jivete, zelo, zemblea, Ńje, i, caco, liudi, mi, naș, on, pocoi, rifa, slovo, tverdo, ie, fert, cher, ot, řĩ, cerv, șa, șta, er, erĩ, eri, iati, iu, ius, ia. Pre aceste litere ei le învașa și pĉne acum și observă pietatea.

Acĉștă istorisire ni amintesece mai multe fapte istorice, și daũ locũ și la nisece reflexiuni importante. Rușĩ în anul 864 aũ asediatũ Constantinopolul din partea Mărei și pre uscatũ, dupre cum se constata din nisece discursuri ale luĩ Fotie, admate și publicate de cãtre P. S. Porfirie într'o broșură a parte. În acĉștă expedișione Rușĩ, dupre cum se probĉza tot din acele discursuri, n'aũ pututu lua Constantinopolul, prădăndu numai și jafuindũ împrejurimile luĩ. La 866, cãnd pre tronul Rusiei se afla Michail al III-lea, iar la Constantinopolũ Vasilie Macedonĉnu, Rușĩ aũ primitũ creștinismul, despre care mărturisese Fotie în enciclica sa cãtre Bisericile de Orientũ, Atunci aũ fostũ tramiși la Rușĩ predicatorii Alecsie, Ciril și Atanasie, cari aũ rãspânditu creștinismul și temĉndu-se, ca sa nu pĉrde pre Rușĩ din cauza literelor grece, ei le-aũ sășpatũ litere proprii, adeca

le-ai dată alfabetul lui Ciril Capadocio-Tesalonicenul, care se afla în usă la poporele de la Dunărea, numindu-le cu numirile alfabetului fonetică (ГЛАГОЛИЦА), cunoscută de mult Ruşilor. Cu modul acesta, cei trei predicatori, combinându alfabetul fonetică al Ruşilor, care are o formă cu totul particulară, cu alfabetul cirilă, care se mai numesce în literatura slavă şi alfabetă etimologică, ei au elaborată alfabetul cirilic, introdusă mai în urmă şi la noi, unde semnele suntă de origină greco-ionică cu puşine semne inventate pentru sonorile proprii ale limbelor, vorbite de poporele de la Dunărea, iar numirile slavice, împrumutate de la alfabetul lor fonetică. Éca cuvintele, pentru care noi afirmămă şi în publicitate opiniunea noastră, că *alfabetul cirilic, usitată şi în literatura română, este ună alfabetă propriă limbelor, vorbite de poporele de la Dunărea şi cu numiri numai slavice.*

Acum deşi monumentele istorice nu ne comunică nimică despre sôrta viitoare a colegilor lui Ciril, totuşi despre Ciril avemă cunoscinţi positive, că el pre timpul lui Fotie, seă al predecesorului seă, a devenită Episcopă de Catana, oraşă din insula Sicilieă, carea a fostă sub dominaşiuenea Turcilor, a Aglabiţilor şi apoi a Fatimiţilor, pene la Rejer Normandul, (1058), cândă au fostă alungaţi de aici în modă definitivă Arabii şi Grecii, iar în respectul eclesiastică în totă timpul acestei ocupaşiueni Sicilia a fostă sub administraşiuenea Constantinopolului. Despre Ciril mai scimă şi acesta, că el în adăncei bătrîneşă a murită în oraşul Catana şi a fostă înmormenată aici. (a)

(a) Водяницкій. О времени происхождения славянскихъ письменъ. Москва. 1855. pag. 68-70.

Pînă aici noi am expus datele, relative la alfabetul cirilicŪ, care se datorescŪ lui Ciril Capadoco-Tesalonicēnul. precum și acele, care se datorescŪ lui Ciril de Catana, de acum vomŪ studia datele relative la Ciril, fratele lui Metodie, care de ordinarŪ se consideră, ca părinte al alfabetului cirilicŪ.

(Va urma).

Archim. Genadie Enăcēnu.

Starea monastirilor

În celă din urma timpă s'au publicatū în mai multe jurnale nisece denunțari fôrte grave asupra unora din monastirile nôstre, mai alesū asupra unora din monastirile de călugarițe. Nu scimū întru câtū aceste denunțari suntū fondate; sigurū însă este că ele facū unū mare reū instituțiunii monachale, fiindū că publicul, cetindū necontenitū asemenea fapte scandalôse, fără a și da ostenela de a cerceta dēca ele suntū adevērate saū nu, conceputū în cele din urmă pe nesimțite o mare antipatiă și ură chiar în contra monachismului.

Nu voimū a lua aci în apărare starea actuală a monastirilor nôstre. Scimū fôrte bine, că astădî rarū se mai găsesee între monachi spiritulū acela de care erau însuflețiți monachi din vechime. Cine a avutū ocasiunea de a visita monastirile nôstre și a le cunôsce de aprôpe, de sigurū că nu va fi dispusū a numi viața monachală o viață ângerescă, cum o numiaū altă dată părinții Bisericei. Starea actuală a monastirilor nôstre lasa multū de doritū, și credemū că St. Sinodū se va grăbi a lua mēsuri energice pentru îndreptarea reului.

De altă parte însa nu putemū tăgădui că există astădî un curent puternicū de a atribui monastirilor

nisece rele ce nu există, sau a esagera cele ce sînt. Dîcîndu acêsta n'avemû în vedere numai articulele ce se publica prin jurnale. Jurnalele nôstre, din nenorocire, nu prea sîntu scrupulôse, cîndu este vorba de a critica pe cutare persóna, pe cutare sau cutare instituþiune; dar maî cu sêma ele sîntu fôrte ospitaliere pentru articule relative la fapte scandalôse, reale sau inventate, ale monachilor.

Am avut neplăcuta ocasiune de a constata aceeași dispoziþiune chiar din partea unor barbați, cari din poziþiunea și misiunea lor au datoria de a fi maî scrupuloși în privinþa acêsta, și cîndu dîcemû acêsta avem în vedere pe Domnul deputatû Pantazi Ghika, și éta pentru ce.

Pe la finele anului trecutû s'a publicatû în *Binele Publicu* un articol fôrte violentû asupra administraþiunii Monastirei Tîgănesei și special asupra Economiei din acea monastire. Maicele, se dîcea în acelû articol, sîntu reu tratate, reu hrănite și batjocorite de catre autorităþile monastirei, și că s'ar fi petrecîndu acolo fapte scandalôse. În urma acestei denunþari, onor. Ministerû de Culte, în înþelegere cu Sânta Metropolie, au trimis a anchetă ca să facă o scrupulosă cercetare. Delegatul Ministeriului a fostû D-l Pantazi Ghika; ca delegatû al Metropoliet a mers Theodor Iconomu, protoereul judeþului Ilfov.

Resultatul anchetei a fostû procesul-verbalu, încheiatû în facia soborului monastirii. Din acestû procesû-verbal, pe care lû publicamû aci josû, se vede fôrte clar că comisiunea, dupe o cercetare scrupulosă, a constatatû că cele denunþate prin jurnalul *Binele Publicu* nu sîntu esacte. Procesul-verbal este sub-

semnată atât de d-l Pantazi Ghica, câtă și de Cne. Protoereu de Ilfov și de unu mare număr de monachiile asistente.

Dară n'au trecută douè trei zile. D-l Pantazi Ghica face un alt raportă către D-l Ministru de Culte într'unu sensă cu totul contrariu constatarilor făcute la fața locului. De unde această schimbare? Nu scim. Positivă este că D-l Pantazi Ghica n'a mai făcută altă cercetare de câtă acea d'ânteu. Concluziunile cele mai de căpetenie ale raportului celui nou al d-lui Pantazi Ghica a fostă : a se desființa masa comună și a se destitui Economa Daria, — uitându D-sa că cu puține zile mai înainte făcuse laudele cele mai mari acestei Econome.

Raportul Domnului P. Ghica rămâind fără nici ună efectă — și această, negreșit din cauza contradicțiunii în care se afla cu menționatul procesă-verbal — s'a prezentat Camerei o petițiune subsemnată de mai multe călugărițe, prin care cereau ceia ce cerea și D-l P. Ghica prin raportulă seă.

Nu scim cu al cui îndemnă s'a făcut acea petițiune, nici daca sub-semnaturile călugărițelor ce figurău într'ênsa, erau cu scirea lor. Destul că petițiunea s'a recomandată comisuniă de petițiuni, iară D-l P. Ghica, raportorul comisuniă, a susținută în raportul seă tot ceia ce susținuse și în raportul seă ca delegată al ministerului.

Dar, întrebăm pe D-l P. Ghica, cum stă cu constatările făcute de D-sa care se vedă în procesul-verbal sub-semnată de D-sa? Cum se esplică că peste nôpte s'au făcut rele, cele ce cu o zi mai înainte au fost forțe bune? În procesul-verbal se dice,

ca Economa este onestă, capabilă, harnică, care n'a nemulțumit de câtă pe câte-va maice cu purtare necorectă; cum dar se face ca ea în raportă se prezintă ca o femeie de o reutate și cruzime barbară? În procesul-verbal se dice că mai totă soborul de maice a declarată că n'are de câtă expresiuni de recunoștință pentru administrațiunea Monastirei; pe ce basă dar D-l Pantazi Ghika, atătă în raportul sen către Ministeriū, câtă și în cel către Camera, susține, că administrațiunea este de nesuferită?

Este propabil că mulți din accia cari aū cetitū raportele D-lui P. Ghika aū cređutū, ca lucrurile suntū în adevērū așa cum se espunū acolo. Fia-ne dar permisū a desmīnți pe D-sa aci prin ȅnsușī procesul-verbalū sub-senmatu de D-sa.

Ecă acestū procesū verbal :

PROCES-VERBAL

Sub-scrisul, delegatū al Ministerului de Culte și Instrucțiunei Publice, însărcinatū prin Ordinul No. de la a revisui St. Monastire Țigănesei în tôte amanuntele morale, materiale și istorice, precum și a cerceta despre neorȅnduecele semnalate de ȅiarul *Binele Publicū* de la 17 August a. e.

Venindū în fața locului la 27 Septembrie sĕra, în asistența Sānșiei sale Cucerniculu Părinte Protoereu Teodor Economu, delegatū de Inalt Prea Sānta Metropolie a Ungaro-Romāniciei cu nota No. 2052, am intratū în anchetarea însărcinării care s'a urmatū și a doua ȅi, la 28 Septembrie corent, și am procedatū precum mai josū se arata.

Am luatū statul de presentă pe trimestrul ultimū Iuliu 1881 și am convocatū întregul soboru menționatū în acel statu, din care presentāndu-se una sută trei-ȅeci și doua maici monahice și încă doua trecute în buget ca surori, întrebate fie-care în parte, una câte una, aū respunsū *ca nu aū absolutū nici o ne-*

mulțumire, ea-și primescǎ porțiunea curențita de la Cozan și ea li se respunde regulatǎ pe fie-care trimestru suma curențita de 13 franci și 75 bani pentru îmbracaminte, precum asemenea și ea li se da vinul datoritu la hramuri, zile mari și sǎrbatori; majoritatea, aproape unanimitate aũ declaratǎ ca nu aũ sa manifeste de cǎtǎ expresiuni de recunoștința catre Starița care le tratǎda cu o maternǎ afecțiune și cu care au trǎit totu-d'a-una foarte bine, fǎrǎ a avea nici o reclamațiune a face în contra; în cǎtǎ priveșce pe maica Economa, tóte cǎte s'aũ prezentatu au declaratǎ cǎ este onestǎ, activǎ și capabilǎ și cǎ numai muncǎ sale nepregetatǎ se datorește, sub bunǎ supraveghere a Stariței, administrațiunea întru tóte satisfacătórea monastirei; patru însǎ maice anume: Monaha Melania, monaha Victoria, monaha Iustinia Dragomirescu și monaha Miropia s'aũ plǎnsu ca maica Daria Economa le-a batjocoritu cu expresiuni violente insultatóre și cǎ este asprǎ peste orǎ ce cuvînța cu elle; majoritatea însǎ a Soboruluĩ, prin monahele presente aũ protestatǎ în contra acestor acușǎțiuni, afirmǎnd, cǎ Economa este harnicǎ și mai cu sǎmǎ Starița a sustinutu cǎ prin onestitatea și activitatea Economei, fǎcǎndu o bunǎ administrațiune, plǎngerile în contra sa nu suntǎ fondate. Cercetǎndu aceste plǎngerǎ au constatatu, cǎ reclamanta monaha Victoria, dupǎ incredințarea chiar a majoritǎței soboruluĩ, are obiceiul permanent de a se turbura zilnic și necontenitǎ mințile prin benturǎ, și dovadǎ starea amestitǎ în care s'a prezentat chiar înaintea nóstrǎ, delegatul Metropoliei și delegatul Ministeruluĩ; cǎ plǎngerile maicei Pahomia, care a cincea a reclamatǎ și ea în contra Economei, provinũ din pasiuni și resimțimente cǎ a muștrat'o pentru visite ilicite ce le primește fǎrǎ bine-cuvînțarea Stariței; cǎ acușǎțiunea maicei Iustinia Dragomirescu provine din nemulțumirea cǎ St. Sinodu nu a încuvînțatǎ calugarirea unei surori tinere, care prin etatea ei nu trebuește sǎ fie calugaritǎ; cǎ Maica Monaha Miropia a declaratǎ cǎ nu are nimicũ personalũ cu Economa, cǎ nu s'a certatũ nici o-datǎ cu dǎnsa, nici ca ia disu ei vre-o-datǎ vorbe rele, de cǎtǎ cǎ în generalũ Maica Economa este cam iute de gurǎ, și cǎ singura plǎngere fondatǎ

nu este de câtu aceea a Monahiei Melania, care a fostu pene-drept gonită de la oblon nedându'i porția de mâncare cuve-nita. Maica Economa insa, și Cuvioșa Starița afirma că și-a lu-atu și își ica necontentitu porția de mâncare, afirmare confir-mată și prin depunerea majorității așa că acésta din urma acusațiune nici ca nu se adeverește.

Din cele mai sus menționate rezultă, *ca nici una din acu-sațiunile pentru care a fostă ordonată acésta încercetare nu este întemeiată, și că toate nu provinūt de câtă din animositățē exterioare*, pentru că Starița, in puterea datoriei ce îi impune regulele Canonice ale Monastirilor, a făcutu unor monahe mai necexperimentate, legitime observațiuni asupra unor visite ili-cite și compromitetóre, care dau locu la șgomote necuviin-cióse și chiar la scandaluri vătămátóre ce se primescu de vre-o șese, șapte monahe fără autorisarea Stariței, care a pus'o in pozițiune de a lua mészuri pentru mențiunea moralității cu-venite in monastire.

Maica Starița ne-a arátatú încă, spre a constata existența rēului, că trei monahe care in adeverú au lipsitu la apelul no-minal ce am făcutú, atú plecatu in București nu numai fără voia și bine-cuvențarea sa, dar chiar după ce le-a refusatú acésta voie; ca să fie presente la anchetă; considerându insa că acestea suntú infrațiuni de caracterul spiritual, a caroru înfrânare in cumbă numai disciplina Bisericeii, spre a nu da proporțiuni mai mari rēului și a nu face să creșcă scandaluri, nu menționămú numele faptuitořelor infrațiunilor aci, luând actu de asigurarea datá de către cucernicul Protoereu, dele-gatú al Sântei Metropolit, că cuvenitele dispozițiuni eclesias-tice disciplinare se vor aplica.

Accestea fiindú acușațiunile care a provocatu ancheta co-rectivá de către Metropolie și Ministeru, am încheiatú presen-tul procesú-verbal in triplu exemplaru, între care unul luatú de delegatul Sântei Metropolit, altul de delegatul onor. Mi-nisteru și celiu de al treilea lásatu Monastirei.

Pentru tóte cele-falte cestiuni privitoare la adaosele indis-pensabile in bugetul monastirei, la reparațiuni și la diferite-

le ramuri administrative, delegatul Ministerului își rezervă a
le arăta prin deosebită raportă către D-nul Ministru al Cul-
telor și Instrucțiunii Publice.

Făcutu la Monastirea Țigănescu, 28 Septembrie 1881.

(Semnați) : Delegatul Ministerului, *Pantazi Ghika*

Delegatul Prea S-tei Metropolii *Protoereu Teodor Iconomu*.

Subsemnăturile mai multor monachi.

O nouă mijlocire

pentru

ÎMBUNĂTĂȚIREA POZIȚIUNII PREOȚILOR

Lectorii noștri știu că în urma neconținutelor mijlociri ale I. P. S. Mitropolitului Primatului. Camera deputaților a votat, pe la finele anului 1880, următoarea propunere :

„Se recomandă onor. Guvernului ca de urgență să supună corpurilor legiuitoare un proiect de lege pentru îmbunătățirea sôrței preoților și remunerarea lor în raport cu serviciile ce aduc societății și cu esigențele de viațuire.“

Vedându însă că acest vot al Camerei nici pînă astăzi n'a avut nici un efect, I. P. P. S. S. Metropoliții și P. P. S. S. Episcopi au făcut, în Senat, următoarea propunere, citită în ședința de la 27 Februarie de către I. P. S. Mitropolitul Moldovei și Sucevei.

Domnilor senatori,

Patriotismul și zelul cu care Corpurile noastre legiuitoare, în curgere de mai mulți ani, se ocupă spre a dota țera cu instituțiuni și legi organizatoare în toate ramurile vieții și activității noastre naționale, este o dovadă vederată de interesul cel mare ce au reprezentanții națiunii pentru dezvoltarea și interesul național. Neconținutul s'au făcut și se fac legi pentru îmbunătățiri și progres în armată, în administrație, în justiție, în comerț, în industrie, în agricultură,

în scôilele de tôte gradele și specialitățile, ceea ce ne bucură fôrte, și la care și membrii înaltului cler, ca senatori, participă cu cea mai mare bucurie și satisfacere morală.

Credem însă, D-lor senatori, că a sosită timpul ca noi, în virtutea prerogativei noastre de reprezentanți ai bisericei religioase țerei, și a calității noastre de senatori și membri ai acestui înaltu Corp legislativ, să rugăm atăt pe D-vost-ră, D-lor senatori, cât și pe guvernă, ca să întorcedi o bine voitore luare aminte și asupra stărei materiale și culturale a clerului nostru național și să bine-voiți a lua și în această privire mësurile ce le veți crede mai nemerite pentru îmbunătățirea stărei materiale, culturale și morale a clerului pe calea legislativă. Căci starea actuală a clerului nostru este departe de a putea corespunde înaltei sale misiuni, de educator și conducător al poporului pe calea morală și religioasă.

Nevoile clerului român, care ceră o imperioasă îmbunătățire, se raportă : 1) La îmbunătățirea stărei lui materiale ; 2) La îmbunătățirea stărei lui de cultură și educațiune bisericească. Ne mărginim acum de-o-cam-dată a atrage luarea aminte a D-v. asupra pozițiunei materiale a clerului și a bisericilor comunale, atăt urbane cât și rurale. Estesciut că ori-ce pozițiune în societate, care nu procură mijloce de un bună traiu onorabil și asigurător vieței și onorei omului, devine urată, degradată și părăsită, mai ales de persoanele inteligente și cari posed simțul demnităței omenesci într'ună gradă mai desvoltată prin cultura intelectuală și morală, căci omul nu este numai spiritul ca să potă trăi numai în lumea ideală, ci omul constă din trup și din spirit. Precum spiritul se nutrește, crește și se desvoltă prin mijloce spirituale și morale — știința și virtutea —, tot așa trupul se întreține, se nutrește și se desvoltă prin mijloce materiale pământesci, cunoscute de toți : hrana, îmbrăcămintea, locuința, încăldirea, luminarea, ș. a.

Chiar de la începutul omenirei, Dumnezeu, după S-ta Scriptură, la crearea omului, l-a creat mai întâiu trupul din pământ, apoi a insuflat în el puterea de viață fizică

și morală, sufletul. Apoi l-a procurat mai întâiu mijloace de existență fizică — o grădină cu tot felul de rădăcini din care el și se pōtă hrăni — după aceea l-a dat prescripțiuni pentru dezvoltarea lui intelectuală și morală.

Biserica fiind o instituțiune neapărată în societatea omenească pentru educațiunea religioasă și morală a popōrelor, încă din vechime tōte națiunile, mai ales cele civilizate și mai bine organizate, au procurat și procură mijloacele de existență preoților lor, potrivit cu îndatoririle și serviciile ce ei aduceau și aducă societății.

Ce s'au făcut și ce se face la noi în această privință? Legislațiunea modernă n'a făcut mai nimic pentru îmbunătățirea pozițiunii materiale a preoților noștri. De și pentru cultura intelectuală avem înființate în tōte părțile câte un seminaru, înființate unele mai înainte, altele mai în urmă. Însă pozițiunea materială a clerului, mai ales ruralu, este aceeași, cea clironomită din secolele trecute, o mică cātime de pământu pentru preoții de la sate și darurile bene-vole ale creștinilor pentru serviciile religioase, cari sunt foarte minime și neînsemnate. Pe lângă acestea, preoții se mai bucura de scutirile de dări. Acesta este tōtă pozițiunea materială a preoților sătesci. Pe la o mare parte din sate, și anume pe acele rădeșesci, preoții n'au nici pământu de hrană. Cântăreții, cari sunt indispensabili pentru serviciul bisericesc, n'au pe la sate nici pământ, nici salariu, nici vre-o scutire de dări ca în timpul trecut. Preoții de la orașe, cei mai mulți, afară de cei de la bisericile întreținute de Stat, n'au nici salariu, nici pământuri de hrană, și trăesc numai din micile ofrande ale pioșilor creștini. Se înțelege de la sine că pozițiunea preoților în genere este foarte de jeliu. Mai ales cându ne închipuim că ei sunt oameni cu familie. Ei în tōtă viața lor, sunt siliți să muncescă pentru ca să și pōtă procura hrana zilnică pentru ei și familie, fără a mai putea să gândească la ocupațiunile intelectuale, ce sunt inerente misiunii lor de educători morali ai poporului. De aceea seminariștii cei mai talentoși fugu de cariera preoțescă și îmbrățișeză alte ramure ale vieții sociale, cari pro-

100

cură mijloce mai avantajoase pentru viață, iar pentru preoție rămân numai mediocritățile și încă și mai jos de mediocrități, și aceștia, peste 2—3 ani de la hirotonia lor, nici mai semănă să fie învețatu în vre-o școală, căci din cauza sărăciei și a ocupațiunei numai pentru procurarea existenței zilnice, părăsesc cu totul studiul și învețatura și rămân în aceeași stare, ca și simplii țeranî, ce nu au primitu nici o cultură.

Nu numai preoții nu au mijloce de trău, dar chiar bisericile, mai alesu cele din comunele rurale au ajuns în starea cea mai deplorabilă, lăsate fără reparație, fără cărți, fără veșminte, fără obiecte necesariî pentru serviciu, precum : luminări, vin și prescuri pentru S-ta Leturgie, în câtu pe la cele mai multe locuri, preoții trebuie să procure și aceste obiecte din mijlocele lor proprii. Ce este mai multu, suntu pe la sate și orașe biserici cari au fostu dotate de cititorî cu mijloce de întreținere, dar unii din primari au deturnatu de la destinația lor și aceste mijloce propriu bisericesci.

Una din cauzele principale, pentru care bisericile și clerul a ajuns în asemenea tristă pozițiune, este că, după vechia și tradiționala pietate a străbunilor noștri, aflându-se biserici prea multe după necesitatea de astă-đi și clerul mai numeros de câtu să pôte întreține convenabil, astă-đi spre a remedia acestu inconvenientu, Sântul Sinodu încă din anul 1873, îndată după înliințarea sa, a votatu unu regulamentu pentru regularea parochielor și, prin urmare, și a preoților. În acelu regulamentu prin art. 1, se stabilește întinderea unei parochii atātu prin orașe câtu și prin sate, de la 100 — 200 familii. Prin art. 2 se hotărâsce că, dacă în coprinsul acelei parochii ar fi două sau mai multe biserici, același preotă va servi pe rândū în tôte acele biserici. În art. 3 se determină servitorii bisericesci unei parochii, anume unu preotă parochă și două cântăreți, iar, pe la orașe, unde trebuința va cere și vor fi mijloce, se va adăoga unu diacon.

În parochiele unde numărul familielor va trece peste 200, se va putea încă orîndui unu preotă ajutoră, precumă și la parochiele mai mici de 200 familii, dacă enoriașii ar cere

și ar voi să întrețină unu al doilea preot. Regulamentul acesta s'a sancționat și promulgat încă de la 1 Iunie 1873.

În același an, în sesiunea de toamnă, Sântul Sinod s'a ocupat din nou cu această chestiune și, prin unu regulamentu mai amănunțit, a arătat mijlocele de întreținerea preoților și a bisericilor pe la comunele rurale și urbane, s'a pronunțat din nou pentru o nouă împărțire a parochiilor în înțelegere cu ministrul cultelor. S'a stabilitu ca să nu se hirotonisescă mai mulți preoți de câtu numărul parochiilor stabilite din nou. Preoții cari s'ar găsi de prisos să se strămute la parochiile lipsite de preoți. Acela care nu ar vâi să se strămute acolo, unde cere trebuința, nu va avea dreptu a cere nici o îmbunătățire a pozițiunei sale preoțești. S'a decisu ca fie-care biserică să aibă câte o epitropie, compusă din trei membrii, care să administreze avutul bisericeii, să dea compturi anuale primăriilor locale, și să presinte bugetul; economiele ce ar resulta anual să se depue la casa de depunerii și consemnațiunt, pentru ca cu timpul fie-care biserică să 'și pôtă forma capitalul necesar pentru buna sa întreținere. Și acest regulamentu s'a sancționat și publicat de guvern, ba s'a datu chiar circulare ministeriale pentru aplicarea lui. Dar în mai multe locuri, sau nici decum, sau foarte rău se execută. În sesiunea de toamnă a Sinodului din 1875, ministrul de interne, recunoscând necesitatea de a se îmbunătăți ore-cum pozițiunea preoților din țară, s'a adresat către Sinod, cerându-i opiniunea, ca ce lefi s'ar putea fixa pentru preoți prin bugetele comunale? Sinodul l'a arătat norma în lefile ce plătesce Statul pe la bisericile întreținute de el, prin capitale, prin orașe și prin comunele rurale, atâtu preoților câtu și cântăreților. Preoților de la bisericile de categoria I, li se plătesce câte 100 lei pe lună, cântăreților de la 50 până la 60 lei pe lună, pentru alte cheltueli ale bisericilor suma de 430 lei pe an. La bisericile de prin alte orașe, se plătesce preotului câte 600 lei pe an, cântăreților de la 400 până la 600 lei pe an, pentru cheltuiala bisericeii 280 lei. Pentru întreținerea bisericilor de la comunele rurale, guvernul plătesce preotului 600

lei pe an, cântăreților de la 300 până la 400 lei, și 240 lei pentru cheltuiala bisericeii.

Este adevărată că ministrul de interne, de atunci, a dat ordin ca să se scrie în bugetele comunale anume condee pentru lefii slujitorilor bisericesci, și pentru întreținerea bisericilor conformu legii comunale, modificată în 1874 și promulgată prin decretul No. 747, din 5 Aprilie. În acea lege, iată ce se dice pentru întreținerea bisericilor și a servitorilor lor:

Art. 9. Fie-care comună este datore a îngriji de cultul, de biserica sa și de bisericile la care aparține. Ea este datore a plăti pe preoți și servitorii bisericilor sale.

La art. 74 aliniatul *d*, se stabilește datoria consiliilor comunale, de a cerceta și aproba bugetele parohiilor prelucrate de respectivele epitropii ale parohiilor, conformu legilor și regulamentelor speciale.

La art. 94 se pune îndatorire primarilor de a priveghia între alte instituții comunale, și bisericile, întru cât se atinge de coservarea și întreținerea lor cu materialul și personalul trebuitor, afară de acele biserici, pe care proprietarii ctitori ar voi a le întreține pe seama lor.

Legea comunală prevede la art. 10 și resursele pentru întreținerea cultului, anume : o contribuțiune deosebită de celelalte dări.

Este adevăratu că în urmarea ordinului ministerial, amintit mai sus, din 1875, a începutu a se pune câte ceva în bugetele comunale, pentru biserici și cleru, însă foarte puțin, mai alesu pe la comunele rurale salariul de 20—30, până la 100, pe unele locuri și 200 lei pe an pentru preoți, pentru cântăreți de la 30 sau 40 lei pe an, dar la cele mai multe locuri nici atâta. Dar și aceste nenorocite salarii rămân an întregi neplătite. Cuvântul este că comunele nu au mijloce. De se întimplă ca primarul să se supere pentru ceva pe preoți sau să fie de altă confesiune, acela de siguru că nu plătesce nimica nici-o-dată pentru preot și biserică. Puține din consiliile comunale sau județene, precum și dintre prefecti, iau ore-care măsură, conformu legii comunale,

pentru cuviincioasă întreținere a bisericilor și a clerului. Pe de altă parte, preoții neconțenitū reclamă aceste imbunătățiri și la Metropoliți, și la Episcopi, și la Sinodu, și la guvernū. Nu este sesiune sinodală în care să nu se primescă ast-fel de reclame din partea persōnelor clerului parochial și Sinodul, neavēndū altū mijlocū de a le veni în ajutoru, pe tōte le înainteză ministerului de culte mijlocindū regularea acestei cestiuni. Dar tōte stăruințele acestia, până în presentū, nu a datū rezultate satisfăcētore.

Cercetândū cauzele acestui reū, le găsimū :

1) În réua deprindere din trecutu, de a nu salariu pe preoți, ci a lăsa să își procure ei singuri mijlōcele de existență, prin muncă și prin daruri bene-vole de la crescini pioși. Acesta însă nu se mai potrivește cu starea de prefăcere și progresū a țerei din timpul de faciă. Din vechime fie-care individu din poporul de josū, dacă învăța puțină carte, se credea fericitū de a deveni preotū, căci prin acestă el scăpa de dări și angarale și trăia numai pentru sine și casa sa, avēnd încă și ore-carī micī beneficī de la parochienii săi, precum : daruri în bani și în obiecte, dīle de clacă, etc. Astă-đi însă, când pentru a se putea chirotoni preotū ori diaconū, se cere un cursū îndelungatū de învățatură prin scōle și seminarī de 8—12 ani se înțelege că pozițiunea materială a preotului trebuie a se reimbunetăți conformū cu starea culturală, ce se cere de la dēnsul.

2) Altă causă este, că comunele cele mai multe, avēndu puține mijlōce bugetare, și acele mijlōce întrebuițându-se în plata salarielor ampoloiaților comunali și la alte cheltueli comunale, biserica și clerul românū suntū trecute cu vederea și nimenea nu sosesce a îndeplini cele legiuite la art. 10 al legēi comunale adică : a se impune pentru întreținerea cultului contribuțiunii deosebite de cele-alte dări.

3) A treia causă este că multe din comune fiind micī sau, în cele mai mari, fiind mai multe biserici și mai mulți preoți de câtū comunele ar putea întrebuița într'unū modū cuviinciosū, comunele ar trebui să își impună contribuțiuni

6) Dacă într-o parohie de 200 familii vor fi două sau mai multe biserici, preotul parohiei va face serviciul pe rând în acele biserici, în câtă vreme și acele biserici anexate vor putea fi ținute în bună stare de ctitorii lor. La casă contrariu ele se vor închide și destina.

7) Să nu se permită în viitor să se face biserici noi în localitățile unde nu se vor afla un număr de 200 familii, care să compună parohia legală. Excepție se poate face numai când ctitorii bisericii noi ar asigura venitul stabilit prin lege pentru întreținerea bisericii și clerului parohial.

8) Guvernul, în înțelegere cu capi eparchiilor, să procedă imediat la regularea parohiilor, după modul arătat mai sus, să întrunească deosebitele cătune și comune mici în o singură parohie, care să nu numere mai puțin de 200 familii. Să fixeze biserica parohială și reședința parochului precum și bisericile anexate în care ar putea încă a se continua serviciul divin după starea lor actuală bună sau rea.

9) Să se declare prin lege bisericile comunale de persoane juridice, ca să poată primi dotațiunii de la persoanele pioase. Această o cerem pentru că de la secularizarea averilor bisericescilor s'a răspândit în țară ideea, că daniile ce s'ar face bisericilor le ia guvernul și le dă altă destinație de câtă aceia a donatorilor. De aceea, cei mai mulți creștini se abțin de a mai dota bisericile și a le procura mijloace de buna lor întreținere.

10) Să nu fie permis să se hirotonisi preoți pentru comunele urbane și rurale de cât pentru parohiile regulate pe bazele puse mai sus și numai la casă când acele parohii ar rămânea vacante și vacanța s'ar constata prin declarația consiliului comunal.

11) Pământurile destinate prin legea rurală pentru bisericile comunale să se declare proprietăți inalienabile ale bisericilor comunale respective. Ele să se împartă în 5 părți, din care trei să fie în profitul parochului, iar două în profitul cântăreților.

12) Comunele rădeșești sau moșnene, să dea bisericilor

o porțiune de pământ analogă cu aceea stabilită de legea rurală, sau să plătească în bani la epitropia bisericeii o sumă egală cu plata arendei acelei cătimiti de pământ, cu care bani, epitropia să poată lua în arendă o porție de pământ cultivabil pentru clerul bisericesc.

13) Cântăreții au devenit rari și proști din cauză că pozițiunea acăsta este lipsită de toate avantajele unui trai convenabil.

De și prin bazele puse mai sus pentru îmbunătățirea soartei clerului s'a prevedut ore-care îmbunătățire în pozițiunea lor, precum, salarie, pământ de hrană, însă fiind că și aceste îmbunătățiri sunt departe de a fi suficiente, este de dorit ca pozițiunea lor să se mai îmbunătățească și prin ore-care scutiri, de exemplu prin scutirea de serviciul gardei prin comunele urbane, prin scutirea de străjă prin comunele rurale, precum și de esercițiul militar și de darea foncierii pe casele de locuință ale lor.

14) Prin legea pentru improprietărirea insurațelor, s'a destinată o cătimiti de pământ pentru bisericile din comunele rurale. Preoților însă nu li s'a recunoscut dreptul de a deveni proprietari în comună, chiar prin cumpărare de pământuri, cari ar rămânea disponibile în copriusul comunelor, sau la ocaziune de improprietărirea a insurațelor pe moșiele Statului.

De aci urmăz că cu mörtea preoților, sau cându prin bătrînețe și böle incurabile nu mai potö continua serviciul preoțesc, ei și familiile lor rămänö proletari fără case și fără locuri de hrană. Acăsta este cu atätö mai nedreptö, cu cätö cea mai mare parte din copiii preoților din comunele rurale devinö säteni și agricultori în comunele unde s'au născutö și unde träescö.

Spre a se pune capetö acestei triste și desonorätöre pozițiunii a preoților romäni și a familiilor lor, care în consciința neprevederilor legilor se tratözä ca streini în țera lor, este neapäratö a le recunöscö prin lege și lor dreptul de a deveni proprietari în comunö, prin cumpärare de case și locuri vacante în reionul comunöi, spre a avea locuințe pro

pru și pământuri de hrană pentru densii și pentru familiile lor, la casă cându ei nu ar mai putea beneficea de locurile bisericesti și de locurile cedate lor de comună ca preoți.

Daca acesta nu s'arți putea realiza în comunele respective, atunci să li se recunoscă acestu dreptu de împroprietărire pe moșiile Statului, unde să li se dea prin vândare ca și altoru locuitori sătenii locuri de pământu ca să potă la nevoie a și adăposti acolo familiile lor.

D-lor senatori, amu expusă D-văstră starea tristă în care se află pozițiunea clerului și a bisericilor din România noastră, starea pe care o cunoșteți și D-văstră. După ce încercările noastre toate de până acum, făcute în marginea autorității noastre spirituale, nu au avut rezultatul dorit, ne am decisă să aducem cestiunea acesta în dezbateră și studierea D-văstră, care sunteți reprezentanții națiunii și căroră nu potă a nu ve fi scumpe toate interesele și trebuințele vieții noastre naționale. Ca reprezentanți ai religiunii și ai bisericeii în mijlocul D-văstră, și ca colegii D-văstră, vă rugăm, D-lor senatori, și facem apelul călduros la sentimentele D-văstră romănesci și creștinesci, ca să bine-voiți a ve ocupa de această cestiune gravă, și chiaru în sesiunea acesta a face, din inițiativa D-văstră, o lege specială pentru îmbunătățirea pozițiunii materiale a preoților noștri, a bisericilor și a servitorilor bisericești din comunele urbane și rurale ale Romăniei. Noi într'unu modu modestu și puțin pretențiosu amu expusă aci basele pe cari credem că s'ar putea face îmbunătățirea reclamată. Zelul D-văstră și experiența ve va însufla pôte și alte idei salutare și de îmbunătățire în această privire.

Din cauza tristei pozițiunii materiale a preotului român nu se pôte îmbunătăți nici starea lui culturală și morală; dacă noi vomă fi norociți a isbuti în această propunere ce ve facem și ea va deveni lege prin inițiativa și cooperarea D-văstră, noi vomă avea curagiul a veni și a ve face încă o altă propunere pentru îmbunătățirea stărei intelectuale și morale a clerului nostru, adică pentru educația clerului nostru, educație conformă cu destinațiunea lui de predica-

toru al moralei și al religiunii în poporu. În această privință vomu aminti acum numai atât că în curgere de 9 ani de cându prin legea organică bisericească actuală s'a înființatu în România St. Sinodū, s'aū făcutu de elū o mulțime de proiecte și propunerī adresate guvernului, privitoare la instrucția și educația clerului românū. Dovadă sunt procesele-verbale ale ședinelorū sinodale și toți miniștri căți s'au succedatū pe la ministerul cultelor în intervalū de 9 ani. Dar până în presentū nu s'a realizatu nimicū din cele propuse și cerute de St. Sinodū.

Calinic, Metropolitul Primat al României.

Iosif, Metropolitul Moldovei.

Iosif, Episcopul Râmnicului Nou-Șeriu.

Episcopul Romanului, Melchisedec.

Inocențiu Buzeu.

Calinic, Huși.

Genadie Argeșu.

BUNA-VESTIRE

*Se publica după mijlocirea Sântei Metropolit spre generala
cunoștința și spre urmarea servitorilor bisericești, tipicul Joet
cei Mari unita cu Buna-Vestire, așa precum cade în acest an.*

În Mercuria cea mare seara, cântăm Vecernia fără
Catismă. La Dómne strigatam, stichirile samoglas-
nice ale zilei 5 și ale Praznicului 5; Slavă a zilei, și
acum a praznicului; Vochođu cu Evangelia. Prochi-
menū și cetirile zilei și ale praznicului 3. Să se în-
drepteze, Evangelia zilei, și liturgia mai înainte sân-
țită pene la capetu.

La unu césu din nópte tocăm și cetim pavecernița
cea mare, și apoi litia, la care cântăm stichirile
praznicului, stichóvna totu a praznicului, și tropariul
praznicului de 3 orî.

La utrenie tropariul praznicului de 2 orî, slavă și
acum *Când slăviți ucenici*. Polieleul și sedelnile
praznicului. Antifonul ânteu al glasului al 4-lea.
Evangelia praznicului; Psalmul 50, stichira prazni-
cului. Canonul praznicului pe 8 și al zilei asemenea.
Catavasiile zilei. *Ceea ce ești mai cinstită* nu cântăm,
ci pripelile praznicului, și la urmă irmosul *Din os-
paful stăpênului*, apoi pripela și Irmosul praznicului.

Svetilna praznicului, slava a zilei, și acum a praz-
nicului. — La Lăudări 4 stichiri a praznicului, slavă

a praznicului și acum a Țilei. Apoi, *Slavă întru cei de sus* și Ectenia. La stichóvnă stichirile Țilei cu stichurile lor; slava a Țilei și acum a praznicului. După *Bine este a ne mărturisi Domnul* și după *Tatăl nostru*, tropariul Țilei, slavă și acum a praznicului. Ectenia *Miluește-ne pre noi Dumneșeule* și otpustul. La ceasul 1 tropariul și parimia Țilei.

A doua Ți, la ceasurile 3-lea, 6-lea și 9-lea, tropariul praznicului, Slava a Țilei și acum a Născetórei de la ceasuri. După *Tatăl nostru*, Condacul Țilei și al praznicului pe rând. Pomeneshi-ne pre noi Dómnne și cele-l'alte.

La Dómnne strigatam, Stichirile Țilei 5 și a praznicului 5; Slava a Țilei și acum a praznicului. Vochod cu Evangelia, *Lumină lină*, cetirile Țilei și ale praznicului 2. Ectenia mică, *Sânte Dumneșeule*. Prochimenul și Apostolul Țilei și a praznicului, și cele-l'alte ale liturgiei Marelui Vasilie. În locu de cheroVICŭ cântămu *Cineș tale*, și în locul Acsionului. — *Din ospeshul stăpănului*. În locu de Chinonicu, earași *Cineș tale*. Aseminea în locu de : *Sa se umple gurile nóstre*, tot *Cineș tale*.

Posițiunea protoereilor și a proestoșilor

Multe clase de funcționari sunt puțin retribuite în raport cu ostenețele și cheltuețele reclamate de pozițiunile lor, nu este însă nici una retribuită mai puțin de câtă clasa funcționarilor și a servitorilor bisericesci — cu deosebire a protoiereilor și a proestoșilor lor.

Greutatea serviciului unui protoiereu dintr'un județ este aproape egală cu a unui prefectu de județ. El are necesitate de casă încăpetore, atâtă ea reprezentantă al autorității respective bisericesci dintr'un județ, unde adese-oră se întrunescă mai mulți servitori bisericesci, câtă și pentru cancelaria și păstrarea arhivei unei protoierei. El are necesitate de trăsură și cai cu servitorul necesar, pentru a fi în stare de a visita și inspecta bisericile și pe servitorii lor, precum și de a merge în diferite anchete la cari se însărcină de către Chiriarchiul seu. El are necesitate de a și întreținea casa și familia sa, educându-și fiii, etc. comformă cu pozițiunea sa clericală și socială.

Pentru tôte aceste necesități și cheltueli un protoiereu de județ, primesce ună remunerariă numai de lei 162 pe lună, la care se mai adaugă și 7 lei cheltuială de cancelarie. Acésta este tótă recompensa ce se dá pe lună unui protoiereu. Póte el dar să trăiască în pozițiunea sa și cu tôte cheltuețele amintite mai susă cu suma de lei 169 pe lună cu tôte speșele

de cancelarie? Dar cu asemenea sumă pe lună d'abia pôte să traiască un cetățenu de rëndu care nu este necesitatu să umble din locu în locu și de a și ținea pentru acésta echipagiul necesarú.

Ce mai putem dice acum despre pozițiunea unui sub-protoereu sau proestosú, care nu este remuneratu de câtu cu 33 lei pe lună, și care, fiind unicul ajutorú al protoiereulu într-unú județú de la patru pâna la șapte sau optú plăși, este necesitatu a preîntémpina o mulțime de cheltueli.

Dar protoiereul și proestosul unui județú reprezintă pe Ministrul sau Chiriarchul seu. întoemai ea și unú prefectú și sub-prefectu pe Ministrul seu respectivú. Fie-ne permis acum a face o mica comparațiune între remunerariile unora și ale altora. Unú Prefectú are cu diurná cu totú pâna la 800 lei pe lună, plus localul prefecturei cu impiegați necesari; pe când unú protoiereu are numai 169 lei, pentru sine, pentru local și spesele cancelariei. Vrea să dică, cu tóte că la unú protoriereu în suma de 169 lei intra și localul și spesele de cancelarie, diferența este în minus, vis-a-vis de remunerariul unú prefectú, de lei 631.

Unú Sub-prefectú, care ea și prefectul și are localul cancelariei și personalul necesarú, are unú remunerariu de lei 390 pe lună, pe când unú bietú proestosú nu are de câtú 33 lei pe lună, de unde resulta o diferența în plus de 357 lei.

Iată care este îngrijirea și cum se încuragiază și se recompenséază serviciile clericilor. Dar pôte se va dice că statul are o mulțime de cheltueli și nu are de unde se întémpine și pe ale bisericei. Da, cum că statul are cheltueli multe nimenea nu neaga; dar

având în vedere căte beneficii trage statul din venitul bisericii, nu este eu dreptul ca statul la rândul lui să se îngrijască, cel puțin de cele strictu necesare pentru ea?

Iuca unu neajunsu, și unu neajunsu foarte mare se observă în personalul administrațiunei bisericesei.

În administrațiunea civilă suntă atâtea sub-prefecți într'unu județu, pe câte și plăși; pe când în cea bisericească este unu singuru sub-protoiereu sau protostos pentru unu întregu județu, fie el din cinci sau optu plăși. Se va dice că sub-protoiereii de plăși potu să fie onorifici. Dar cine mai lueredă astă-đi, cum se exprima francesul, *pour le roi de Prusse*? Și chiar dacă s'ar gasi de accia care să sacrifice timpul și ostenețla, nu și vor sacrifica însă și mijlocele de existență. Pe lângă acestea la ori-ce autoritate civilă se afla câte doi sau trei impiegați și ómenii de serviciu, pe când unu protoiereu nu are absolutu pe nimeni; așa că ori și ce lucrare și serviciu de cancelarie și chiar de transportu este nevoitu să'l facă el însuși. Tóte acestea suntă nisee nedreptăți din cele mai mari.

În conseneință, noi rugăm pe tóte autoritățile care dispunu de punga statulu, în care intră și veniturile bisericii, să créscă salariile protoiereilor cel puțin până la suma de 350 lei pe lună; iar a sub-protoiereilor la 150, adăngându-se totu-o-dată, dacă nu pentru fie-care plasă unu sub-protoiereu, cel puțin la 3 plăși să fie unul, precum și unu secretaru sau scriitoru la fie-care protoierie cum era mai înainte.

† Silvestru B. Pitestenu.

Posițiunea preoților

Prea S. Episcopu de Argeșiu, cu adresa No. 132, din 18 Februarie anul curentu ne trimite doue memorii, prin care să arata starea bisericilor și posițiunea preoților din Eparchia P. S. Sale, pe care noi le publicăm în întregimea lor.

Prin aceste doue memorii se constată, pe lângă altele, destul de evidentu adevăritatea celor arătate de noi în articolul publicatu în numărul 1 al acestui jurnal, luna Ianuarie anul curentu, intitulatu *Preotul salariat de comună*; adică, că preoților de pe la comune nu li s'a plătitu salariile pe câte mai mulți ani. În consecință daru, adăogăm a ruga pe autoritațile competente respective de a lua măsurile cuvenite pentru înlăturarea unor asemenea inconveniente. În umarea și acestor probe ne permitem a afirma ca asemenea rele nu vor putea fi înlăturate până când nu se va modifica legea relativă la achitarea salariilor preoților, reformându-se în sensul *de a se plăti preoților de pe la Commune de către casieriele generale din capitalele județelor*.

O dată cu aceste doue memorii, P. S. Episcopu de Argeșiu ne trimite și unu tablou de indiviđii trecuți la religiunea ortodoxă din alte religii, precum și rituri creștine, în decursul anilor 1875 — 1881, pe care îl publicăm aici numai în resumatu.

† Silvestru B. Piteștenu.

De numărul și hramul bisericilor din **DISTRICTUL OLTU**, care
are fie-care și cheltueli, capitalul ce posedă sau da

N ^o comuna	HARAMUL BISERICII	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situat	PLASA
1	St. Dimitrie și St. Gheorghe	Slatina		Mijloc
2	Adormirea Maiei Domnului	Idem		Idem
3	St. Voievodi	Idem	Clocociovu	"
4	St. Imperați	Idem	Sopotu	"
5	St. Treime	Idem		"
6	St. Nicolae	Idem		"
7	Idem	Idem		"
8	St. Ioan Botezătorul	Idem	Gradiștea	"
9	St. Nicolae	Idem	Obrocari	"
10	Idem	Idem	Clocociovu	"
11	St. Gheorghe	Bălțați		"
12	Intrarea în Biserică	Idem	Marginea de sus	"
13	St. Ioan Botezătorul	Idem	Idem	"
14	St. Imperați	Idem	Slobozia	"
15	Idem	Idem	Margin. de jos	"
16	St. Dimitrie	Idem	Bălțați de mijloc	"
17	St. Ioan Botezătorul	Bircii		"
18	St. Nicolae	Idem		"
19	Idem	Poteoava	Mața	"
20	St. Cuvioasa Paraschiva	Idem	Falcoeni	"
21	Intrarea în Biserică	Idem	Trufenești	"
22	Adormirea Maiei Domnului	Idem	Părvulești	"
23	Cuvioasa Paraschiva	Sinesci	Mesinesci	"
24	Adormirea Maiei Domnului	Idem	Sinesci-de-sus	"
25	Idem	Idem	Valca-Merilor	"
26	St. Voievodi	Idem	Sinesci-de-jos	"
27	St. Nicolae	Ursăia	Tănăsesci	"
28	Idem	Budesci	Corbi-de-sus	"
29	Idem	Idem	Buzesci-de-sus	"

ORIŪ

mirea comunelor sau catunelor unde sînt situate și pînă la rîndul ce-
toriele ce are asupra 'i din reparații sau edificare.

VENITUL PE ANŪ în pogone sau hauf			Cheltulele bisericilor		Datori		Capital		De cine se intretine	Observații
Pogone	Lei	B	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.		
Muși									Salariu și intr. de Stat	<p>Lefta preoților intretinută de comună și trecută în cele luna veniturilor în hauf, precum și cheltulele biseric- rilor trecută în casa cheltulelor, au s'a primită de la comună încă de la 1879.</p>
Idem									Idem	
"									Idem	
"								20,000	Idem	
1 casă în tîrg	84		80		1500				Se intretine de epi- tropie și se plătește doi preoți, unu a 74 lei și altu 50 pe lună, unu diacon a 50 lei, unu cântăreț a 60 lei, și unu a 50 lei pe lună.	
									De comună și plăte- ce unu preot cu 20 lei pe lună și unu paracliser idem.	
									Idem	
									"	
2 pog. vie				40					"	
17	40		10						"	
17	40		10		400				"	
	30		10						"	
	40		10						"	
	40		10						"	
	40		10						"	
	60		15						"	
	80		15		1200				"	
	60		10						"	
	40		10		600				"	
	40		10						"	
	40		10						"	
	40		15						"	
	80		15						"	
	40		15						"	
17	40		15						"	
6	80		10						"	
	80		10						"	
	80		10						"	

lei 400 dat.
din repar.

datori din
reedificare
lei 600 dat.
din repar.

No. cîrcuit	HRAMUL BISERICII	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situat
30	St. Nicolae	Budesci	Budesci-de-mij
31	Adormirea Maici Domnului	Idem	Budesci-de-jos
32	St. Nicolae	Floru	Floru-de-jos
33	St. Ilie	Idem	Idem
34	St. Nicolae	Băleni	Idem
35	St. Anton	Pereți	Pereți-de-jos
36	St. Nicolae	Idem	Idem
37	Intrarea în biserică	Idem	
38	Adormirea Maici Domnului	Mierlești	Mier-de-sus
39	St. Ioan	Idem	Moșteni
40	St. Voevodă	Idem	Schitu-greci
41	St. Nicolae	Idem	Greci-de-jos
42	St. Dimitrie	Turia	
43	Adormirea Maici Domnului	Idem	Valea-Mare
44	St. Nicolae	Idem	Barea
45	Adormirea Maici Domnului	Idem	Recea
46	St. Nicolae	Idem	Buicesci
47	Idem	Văcelele	Olteni
48	Idem	Idem	Idem
49	Cuvioasa Paraschiva	Idem	Bărcănești
50	St. Dimitrie	Prisoca	
51	St. Ilie	Idem	
52	Adormirea Maici Domnului	Idem	Săltănești
53	St. Dimitrie	Milcovu	
54	St. Nicolae	Idem	
55	St. Voevodă	Idem	Prooroci
56	Cuvioasa Parascheva	Tesluțiu	Cherleşci
57	Idem	Idem	Curtișora
58	Întâmpinarea Domnului	Dobrotinetu	
59	St. Treime	Idem	
60	St. Voevodă	Creșov	
61	Adormirea Maici Domnului	Idem	Striharețu
62	Nașterea Maici Domnului	Idem	Parliți
63	Adormirea Maici Domnului	Coteana	
64	Idem	Idem	Băbeni
65	St. Dimitrie	Idem	Ipotesci
66	St. Nicolae	Beciu	
67	Idem	Idem	Dudu
68	St. Dimitrie	Idem	Bărcănești
69	St. Voevodă	Idem	Plăviceni
70	Adormirea Maici Domnului	Vespești	Crețesci
71	Idem	Idem	
72	Cuvioasa Parascheva	Idem	Morazeni
73	Înălțarea Domnului	Idem	Gălmăcele
74	Cuvioasa Parascheva	Frușdara	
75	Adormirea Maici Domnului	Idem	Uria

PLASA	VENITUL PE ANU in pogone sau bani			Cheltue- lele Bise- riei		Datorii		Capitală		De cine se întreține	Observații
	Pogone	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.		
		80		10						De comună	
		80		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	80		20						Idem	
		100		20						Idem	
		80		15						Idem	
		80		15						Idem	
	17	80		15						Idem	
		49		10						Idem	
		40		10						Idem	
	Moșii									Salari, și într. de Stat	
	17	70		20						De comună	
	17	60		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	40		10		1200				Idem	
	17	40		10						Idem	lei 1200 dat din Repar.
	17	40		10						Idem	
		40		10						Idem	
		40		10						Idem	
	17	40		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	60		10						Idem	
	17	80		20						Idem	
	"	80		20						Idem	
	"	80		20						Idem	
	Moșii									Salari, și într. de Stat	
	17	80		20						De comună	
	17	100		30						Idem	
	17	80		30						Idem	
	17	80		20						Idem	
	17	100		13						Idem	
	17			20						Idem	
	17	40		7						Idem	
	17	60		10						Idem	
		100		10						Idem	
		100		10						Idem	
	Moșii									Salari, și într. de Stat	
	17			10						De comună	
	17			10						Idem	

Leburile proaspăt și cheltuielile bășarilor poverite în rigole
 și nu intră în sumă primită pe anul următor

Scriba

No. curent	HRAMUL BISERICII	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situată	PLASA
76	Adormirea Maici Domnului	Gustavețu	Cioflănu	Serban
77	Idem	Berindeiu		
78	Cuvioasa Parascheva	Gustavețu	Zănoaga	"
79	Înălțarea Domnului	Idem	Pestra	"
80	St. Dimitrie	Berindeiu		"
81	St. Ingeri	Drăganu		"
82	St. Nicolae	Idem	Peretu	"
83	Idem	Idem		"
84	Idem	Poiana	Rusea	"
85	Cuvioasa Parascheva	Comani		"
86	Adormirea Maici Domnului	Idem		"
87	Cuvioasa Parascheva	Mărunței	Găldae	"
88	St. Imperați	Stoioănesci		"
89	Adormirea Maici Domnului	Idem	Crăciuneii-de-sus	"
90	Idem	Crăciuneii	Idem	"
91	Adormirea Maici Domnului	Michăesci		"
92	St. Nicolae	Idem		"
93	Duminica Tuturor Săntii	Idem	Secata	"
94	Intrarea în Biserică	Văleni		"
95	Adormirea Maici Domnului	Idem	Popesci	"
96	St. Nicolae	Crămpoia		"
97	St. Nicolae	Idem	Tituleșci	"
98	St. Ioan	Serbănesci	Serb. de sus	"
99	Adormirea Maici Domnului	Idem	Serb. de jos	"
100	Idem	Idem	Buta	"
101	St. Nicolae	Alimanesci		"
102	St. Treime	Isvorele		"
103	St. Voievozi	Bălănesci		"
104	St. Dimitrie	Câmpeni		"
105	Adormirea Maici Domnului	Mogoșești		Vedea
106	St. Dimitrie	Idem		"
107	St. Nicolae	Idem		"
108	Idem	Icornicesci		"
109	St. Ingeri	Idem		"
110	Adormirea Maici Domnului	Idem	Piscani	"
111	Idem	Constantinescu		"
112	St. Ioan	Oporălu		"
113	Născerea Maici Domnului	Idem		"
114	St. Nicolae	Idem	Corbu	"
115	St. Imperați	Idem	Peria	"
116	Născerea Maici Domnului	Radesci		"
117	St. Ilie	Idem		"

VENITUL PE ANŪ în pogone sau hauf			Cheltue- lele Bise- ricei		Datori		Capitală		De cine se întreține	Observații
Pogone	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.		
17	60		20						De comună	
17	40		10						Idem	
6			10						"	
15	60		10						"	
8	80		10						"	
17	100		46						"	
17	100		30						"	
	100		10						"	
15			15						"	
Moșii									Salar. și într. de Stat	
17	20		17						De comună	
Moșii									Salar. și într. de Stat	
17	20		20						De comună	
17	60		10		144				Idem	lei 144 dat.
17	60		10		600				Idem	din repar.
17	20		20						De comună	lei 600 dat.
17	20		20						Idem	din repar.
17	20		15						Idem	
17	20		17						Idem	
17			15						Idem	
10	40		10		600				Idem	lei 600 dat.
160							63,000		Se întreține de epi- tropsi, plătiind un preot pe lună cu 37 lei, cântăreț 20, pa- racliser Idem.	din repar.
17	30		20						De comună	
17	30		5						Idem	
17	40		10						"	
	80		60						"	
	100		60						"	
12	80		25						"	
17	100		30						"	
	80		20						"	
	80		20						"	
	80		20						"	
	100		30						"	
6	60		15						"	
	80		10						"	
	100		10						"	
	80		20						"	
17									"	
17									"	
17			20						"	
	20		20						"	

Puțin dintre preoții bisericilor acei arătate au priorită lefurile pre-
vedute în bugetele comunelor iar partea cea mai mare n'a priorită de
la 1879 facore unei chiar cheltuelele bisericilor.

No. cureții	HIRAMUL BISERICEI	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situat
118	St. Nicolae	Comanița	
119	St. Treime	Comanița	Seb. Deleni
120	St. Nicolae	Deleni	
121	Nașterea Maici Domnului	Dumitreșcu	
122	Intrarea în Biserică	Pogaru	
123	St. Impărați	Idem	Verguleasa
124	Cuvioasa Parascheva	Ibănesci	
125	St. Nicolae	Idem	Cazănesci
126	Idem	Aldesci	
127	Idem	Idem	Albesci-de-sus
128	St. Ingeri	Idem	Cornățelu
129	Adormirea Maici Domnului	Idem	Sch. Seaca
130	St. Ingeri	Pobaru	
131	St. Treime	Idem	
132	St. Dimitrie	Idem	
133	St. Nicolae	Idem	Creți
134	Cuvioasa Paraschiva	Șuicu	
135	Intrarea în Biserică	Idem	Șuica
136	Adormirea Maici Domnului	Idem	Teișu
137	Cuvioasa Parascheva	Idem	Roșiori
138	Idem	Tătărăi	
139	St. Ingeri	Tătulesci	
140	Adormirea Maici Domnului	Idem	
141	Cuvioasa Parascheva	Idem	
142	Idem	Idem	
143	St. Nicolae	Optași	
144	Adormirea Maici Domnului	Idem	
145	Duminica Tuturilor Sântilor	Idem	Zugaru
146	Cuvioasa Parascheva	Idem	Zăvoiu
147	Idem	Corbu	
148	Adormirea Maici Domnului	Idem	Vitănesci
149	St. Nicolae	Corbu	Sârbi-măguri
150	Cuvioasa Parascheva	Malderu	
151	Idem	Idem	Măruntăi
152	St. Nicolae	Idem	Buesci
153	Cuvioasa Parascheva	Colonesci	
154	St. Impărați	Idem	
155	St. Nicolae	Vlaici	
156	Idem	Idem	
157	Cuvioasa Parascheva	Barosci-de-vede	
158	St. Teodor	Idem	Moțocesci
159	St. Nicolae	Decepturi	
160	Adormirea Maici Domnului	Idem	Brădesci
161	Cuvioasa Parascheva	Idem	
162	Idem	Mereni	
163	Idem	Idem	Richicioara

PLAN

Vedea

VENITUL PE ANŪ în poziție și în banii		Cheltuielile bisericilor		Datoriile		Capitalul		De cine se întreține	Observații
Poziție	Leî B.	Leî B.	Leî B.	Leî B.	Leî B.	Leî B.			
	60	20						De comună	
Moșii								Salariu și într. de Stat	
17	60	10						De comună	
"	80	20						Idem	
"	80	20						"	
"	80	15						"	
"	80	20						"	
17	100			2000				"	leî 2000
								"	din repar.
	100	10						"	
	100	10						"	
17	40	5						"	
Moșii								Salariu și într. de Stat	
5	40	10						De comună	
	100	10						Idem	
5	40	10						"	
5	40	10						"	
10	40	20						"	
	100	10						"	
	80	10		1200				"	leî 1200
	100	10						"	din reedif.
	80	20						"	
	100	30						"	
	100	30						"	
	100	30						"	
	100	30						"	
	100	50						"	
	80	50						"	
	80	30						"	
	80							"	
	80							"	
	80	10						"	
17	40	10						"	
17	40	10						"	
6	60	10						"	
	80	20						"	
	80	20						"	
	80	30						"	
	100	10		100				"	
	100	10						"	leî 100 din
	80	10						"	reparații
	80	15						"	
17	60	45						"	
	60	15						"	
	80	10						"	
20		10						"	
	60	10						"	
	40							"	
	40							"	

Nu s'au primit de mai mult timp le-
 furile după bugetul și cheltuielile de
 mai mult ani.

No. enumer.	HRAMUL BISERICII	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situat
164	St. Nicolae	Spini	
165	Cuvioasa Parascheva	Idem	
166	Adormirea Maici Domnului	Idem	Vineți
167	Idem	Idem	
168	St. Nicolae	Miresești	
169	Cuvioasa Parascheva	Idem	Momați
170	St. Nicolae	Idem	Boroesci
171	Cuvioasa Parascheva	Călugări	
172	St. Nicolae	Idem	
173	Idem	Negreni	
174	Idem	Idem	
175	Adormirea Maici Domnului	Alunișu	
176	Cuvioasa Parascheva	Idem	
177	Idem	Profo	
178	Idem	Comp. mare	
179	Cuvioasa Parascheva	Comp. mare	Dieni
180	St. Voevođi	Idem	Vlângărăscii
181	Cuvioasa Parascheva	Dobrotăsa	
182	Adormirea Maici Domnului	Idem	Domnesci
183	St. Voevođi	Idem	Dejesei
184	St. Ioan Botezătorul	Idem	Seleasca
185	St. Voevođi	Idem	Murgesci
186	St. Trei Ierarhi	Drăgoești	
187	St. Ioan Botezătorul	Idem	
188	St. Nicolae	Buciumeni	
189	Idem	Idem	Geamăna
190	Idem	Casa-veche	
191	Adormirea Maici Domnului	Făgetclu	
192	Idem	Idem	
193	Cuvioasa Parascheva	Idem	Baba
194	Idem	Idem	Cioraci
195	St. Ioan Botezătorul	Idem	Isaci
196	Adormirea Maici Domnului	Idem	Chiliu
197	St. Nicolae	Idem	Idem
198	St. Apostoli	Fata	
199	Adormirea Maici Domnului	Idem	
200	St. Ilie	Idem	Pârșogi
201	Adormirea Maici Domnului	Idem	Vierăși
202	St. Teodor	Idem	Isvoru-de-sus
203	St. Apostoli	Idem	Isvoru-de-jos
204	Adormirea Maici Domnului	Idem	Donițoi
205	Idem	Otesci-de-sus	
206	St. Imperați	Otesci-de-jos	
207	St. Dimitrie	Idem	Vai-de-ei
208	Adormirea Maici Domnului	Idem	Idem
209	St. Nicolae	Idem	Urluesci

Nr. cîmpul	HIRAMUL BISERICII	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situat
210	Adormirea Maiei Domnului	Păroși	
211	Idem	Idem	Urși
212	Idem	Idem	Idem
213	Idem	Idem	Morlovesei
214	Idem	Idem	Ștefanesei
215	Idem	Sămburesci	
216	St. Voievozi	Idem	Stanuleasa
217	Adormirea Maiei Domnului	Idem	Beculesei
218	Cuvioasa Parascheva	Cînnăgești	
219	St. Nicolae	Idem	
220	Adormirea Maiei Domnului	Topana	
221	Cuvioasa Parascheva	Idem	Govora
222	St. Nicolae	Idem	Sotesei
223	Idem	Vața	
224	St. Voievozi	Idem	Gura-boului
225	St. Nicolae	Idem	Fotesei
226	Idem	Idem	Bondoci
227	Adormirea Maiei Domnului	Idem	Jugănari
228	St. Apostoli	Idem	Ciaurasci
229	St. Nicolae	Idem	Chirițesci
230	Idem	Idem	Chirițani
231	St. Apostoli	Vulturescî	
232	St. Nicolae	Idem	Valea-Alba

VENITUL PE ANU în pogône sau bani			Cheltuielile bisericilor		Datori		Capitală		De cine se întreține	Observații
Pogone	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.		
	1000		5						De comună	Nu s'a primită întru bugetul aiat cheltuielile pe aiat anul aiat.
	600		10						Idem	
	100		10						Idem	
	100		5						Idem	
	100		5						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	50		17						Idem	
17	60		5						Idem	
17	80		10						Idem	
	1000		10						Idem	
	80		10						Idem	
	80		10						Idem	
	80		10						Idem	
	80		5						Idem	
	1000		10						Idem	
	100		10						Idem	
17	40		20						Idem	
15	40		20						Idem	

NB. În numărul viitor va urma Memoriul județului Argeșiu pe anul 1881.

TABELU

De numărul indicțiilor ce s'au trecut la Religiuinea creștină ortodoxă în cuprinsul Eparchiei Episcopiei de Argeș, de la anul 1875 până la 1881.

1) Machometani.	25
2) Catolici.	6
3) Protestanți.	6
4) Uniți.	3
5) Evrei.	1
Total	<u>41</u>

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŪ PERIODICŪ ECLESIASTICŪ

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvântul“

II. Tim. IV. 2.

Misteriul Botezului

(Urmare, vedeți No. 1, Anul VI.)

*Partea veșdută a Botazului după înveșătura sântei
scripturī și a Sânzilor Parinși,*

Precum cuvintele Mântuitorului, așa și misterioșa putere a botezului, arată că partea veșdută a botezului trebuie a se compune din o întreită cufundare în apă a celui ce să botéză cu exprimarea cuvintelor : *în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Spiritu*. Puterea misterioșă a botezului constă în curățirea păcatelor și în renașcerea spiritului : cufundarea în apă exprimă cu esactitate acēștă parte neveșdută a botezului. Cum că cuvintele de la instituirea botezului însemneșă cufundarea în apă, acēșta se vede din propria însemnare a cuvintelor βαπτισμὸς și βαπτίζεν (Luc. III, 3, 12, 16). Același chipu al botezului sa vede din compararea botezului cu potopul (1. Petr. III, 20 și 21), cu îngroparea lui Christos (Rom. VI, 4; Cal. II, 12) și cu trecerea prin apa mării (1 Cor. X, 2).

Și Apostolii la săvârșirea botezului confundaă în apa pe cei ce să botezau (Act. VII, 36 — 38; X, 47). Cum că la botezū trebuie o întreită cufundare, se vede din numărul persónelor în a căroră nume sa savêrșese botezul.

La instituirea solemnă a botezului s'a hotarâtū cu precisiune, ce anume cuvinte trebuie a pronunța la cufundarea în apă a celui ce să botéză: *învetați, botezându-i pre ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Spiritū*, adică, cel ce savêrșese botezul trebuie a pronunța: botéză-se... în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Spiritū, și prin aceea arată că de aci înnaainte tótă speranța botezatului este treipostatnicul Dumneđu, și că să îndatoresce de a mărturisi pre Tatăl, pre Fiul și pre Sântul Spiritū. Așa aū înțelesū Apostolii ordonanța Mântuitorului. Când Apostolul dice: *séu în numele lui Pavel v'ați botezatū*, da a înțelege, că la botezū s'a pronunțatū într'unū modū solemn el numele Dumneđuului, căruia botezatul s'a îndatoritū a i servi (1. Cor. I, 13). Când același Apostol, aflându în Efes pe óre-care din discipulii lui Ioan, i-a întreatū: Primitați voi Spiritū Sântū? și ei aū respunsū că nu aū auditū de este Spiritū Sântū séu nu; El le-a disū: *darū în ce* (εἰς τι οὖν) *v'ați botezatū?* întrebarea acésta arată că, dupre ideea Apostolului, la botezul crescinescū trebuia să se audă numele Sântului Spiritū; ce este mai multū, trebuia să se audă acestū nume chiar la cufundare: în al cuf nume deci (εἰς τὸ) întrebă Apostolul, v'ați cufundatū? Mai departe, Apostolul înțelegendū că discipulii lui Ioan nu erau botezați și în numele lui Christos, îi botéză din nou. Prin urmare Apostolul.

prin cuvintele scele, lămuritū arată la pronunțarea acelorăși cuvinte la botezū, care suntū hotărâte de Mântuitorul a se pronunța în modū solemnū; iar procedarea sea, lasă a se vedea, că botezul fără pronunțarea acelor cuvinte, nu l recunósce de botezū creștinescū (1).

Puterea misterioasă a botezului de asemenea arată la necesitatea pronunțarei cuvintelor prescrise la instituirea botezului. Lucrarea charică a botezului, între acestea, constă în aceea, că botezul induce pe botezatū în drepturile creditărei darurilor câștigate prin Fiul lui Dumnezeu de la Tatăl și revărsate prin Sântul Spiritū. Acésta nu cuprinde óre în sine aceea necesitate ca la botezū să fie pronunțate și obligațiunile și speranțele celui ce se botéză, în raportū catre marele și mântuitorul nume al Tatălui și al Fiului și al Sântului Spiritū? (Ef. V, 26).

Acéstă idee chiar o exprimă Apostolul când dice că Christos a curățitū Biserica sea prin bae de apa în cuvēntū; adecă, baea il luminédă prin mijlocul mărturisirei credinței: „în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Spiritū.“

Totū ast-fel a prezentatū și Biserica partea veduta a botezului. Ea a avutū de regula ca botezul totū-dé-una să se săvêrșască prin cufundarea în apă a celui ce să botéză.

(1) Cātu privesce cuvintele din cartea Faptelor Apostolilor, că să botezau în numele lui Iisus seú a lui Christos (II, 38; X, 48); prin ele să hotăresce nu chipul săvêrgirei botezului, ci escuța acelui botezu cu care s'au botezatū persoanele, adecă, arată că ei nu s'au botezatu cu botezul lui Ioan, care era atâtū de cunoscutū pe atuncea, ci cu botezul lui Cristos, și botezându-se cu botezul lui Christos au ramasū (suntū) discipulī ai lui Christos (XIX, 3; XXII, 6; III, 6).

S-tul Ciprian numai la bolnavi admite săvârșirea botezului prin stropire (1). Tertulian a scris : nec semel, sed ter ad singula nomina in personas singulas tingnimur ter mergitamur (2). Aceste cuvinte ale lui Tertulian dovedesc că după regula comună să socotea necesar nu numai a cufunda în apă, ci încă a cufunda de trei ori. Acelăși cuvinte ale lui Tertulian arată, că întreita cufundare să săvârșă cu pronunțarea cuvintelor : în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Spiritu. Alt-fel Tertulian ar fi ținut : „ chipul botezului este prescriș ” (formula præscripta est), și după aceea ar fi arătat la cuvintele lui Christos despre botez (3). Întreita cufundare în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Spiritu, o prescriu cu multă scrupulositate și canónele apostolice (4). Sântul Mar. Iustin mărturisește că datina de a boteza în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Spiritu este primită de la Apostoli (5). S-tul Athanasie învață : „ Cine exclude ce-va din Trinitate și se botéză numai în numele Tatălui său al Fiului,

(1) Epist. LXXVI. Biserica romană a început din secolul al VIII-lea a introduce uzul prin turnare (adfusio), și în urmă prin întreita stropire (aspersio); Din secolul al XIII-lea acestu uz s'a făcutu mai în totul comunu, și l'a susținutu ca dogmaticu. Thomas Aquin. Sum. p. 3, quæ 66 Art. Comunitățile protestante a primitu uzul bisericeii romane : Cu tóte că mulți dintre ei au simțitu și simțescu neregularitatea unui ast-fel de novismu. Bretsch. Dogmat. Cap. II,

(2) Adv. Prax. § 25.

(3) De baptis. § 13.

(4) Can. 49 și 50.

(5) Apol. I, § 61. — S. și M. Vasilie dice : „ Marele misteriu al botezului să săvârșese prin întreita cufundare și întreita chemare. ” Destre Sântul Spiritu, cap. 15, conf. C. 12. Asemenea Amyrosie. De Sacram. C. VII. Ieronim : Ter, mergitamur, ut Trinitatis unum sacramentum appareat. Comment. Ad. 4. Cap. ep. Ephes. Multa alia quæ per traditionem in ecclesiis observantur, auctoritatem sibi scriptæ legis usurpaverunt, veluti in lauacro ter caput mergitare. Adv. Lucifer. C. 4.

său în numele Tatălui și al Fiului, dar nu și al Sântului Spiritu împreună, acela nu primesce nimic. (1).

Ca exprimare dinafară a credinței în misterioasa putere a botezului, a servit în Biserica veche — și neîncetata pregătire spre deplina primire a Sântului Spiritu, care consta în rugăciunile exorcisării (lepădării) cu numele lui Iisus Christos (2), în însenunarea apei cu semnul Sântei Crucii (3) și în rugăciunea despre pogorârea Sântului Spiritu (4).

Dascălii vechi ai Bisericii, acelor dintre mărturisitorii credinței, care după împrejurări nu se puteau boteza cu apă, le socoteau în deajunsu martiragiul, numindu-i botezați cu sânge și cu focu (5). De bază la acesta, le servea cuvintele Mântuitorului, unde pedepsa sângeră pentru credință o numea botez (Math. XVI. 25; Ioan XV. 13). Cu toate acestea ei aveau de regulă, că pe mărturisitorii care nu reușise

(1) Epist. câtr. Serap. De asemenea socotea necesari pentru botez pronunțarea cuvintelor amintite și Sântul Ciprian. In epis. 37. Origen. De princ. liber. 2. § 5. Liber. 1. § 3. 5. Amvrosie De spir. S. liber. 1. C. 3. Augustin lib 3. De baptism. C. 15. Pastorul Roman țice la botez. Ego te baptizo. Preotul orthodox țice : „Boteză-se robul lui Dumnezeu. La acesta se vede umilitul simțiment al ierurgisitorului, dându-se numai de servitoru al Bisericii, pe când la cel d'ânteu nu este așa.

(2) S. Gr. Theologul țice : „nu deconsidera ideea despre exorcismuri.“ 40 despre botez. Augustin țice despre Pelagie : Biserica il invinovătesce pre el, respândindu ideea că asupra pruncilor botezați să se săvârșescă suflarea (lucrarea) pentru alungarea regelui lunei lib. 2.

(3) Tertușian. De corona § 5. De resurrect § 8. M. Vasil. Despre Sântul Spiritu, Cap. 27 Augustin Tract. 115, in Ioh. § 5.

(4) M. Vasilie țice : „După tradițiunea apostolica, bine-cuvântam apa botezului.“ De Spir. S. C. 27. Ciril al Ierus. Catich. 3. § 3; Tert. De bapt. C. 7.

(5) St. Cidr. serie : Nas, qui Domino permitente primum bahtismum credentibus dedimus, ad aliud quoque singulos præparemus, insinuantes et docentes, hoc esse baptismum in gratia manus, in potestate sublimius in honore præstantius. Exhort. ad Martir. §. 6. Tert. De baptismo § 16. Ciril al Ierus. Catich. 3. 10. M. Vas. despre S. Spiritu C. 15. § 30. Chrisostom. Despre M. Lucian § 2.

a se boteza nici în modul acesta, nici cu altă botez, în botezau cu apă la prima ocazie favorabilă. Aceasta probéză că după învățătura părinților, partea legală vedută a Misteriului botezului o compunea cufundarea în apă, și că numai în casu de neapărată necesitate, botezul cu sânge póte ținea locul părței vedute a botezului.

† Silvestru B. Piteștenu.

(Va urma)

Indemnuri părintesci

Către toți creștinii de a întrebuința sântele zile ale Marelu Postu spre mântuirea sufletelor lor, și a îngriji de servitori Alturului.

Fîindu îndemnatu de simțul de datorie morală și de pozițiunea mea de Arhieru al sântei noastre biserici ortodoxe române, iau cuvântul, cu ocasiunea Sântului și Marelu postu, și me adresezú dragostei vóstre, iubiți creștiní; și pe cei mai betrâni ve rogú, iar pe cei mai tineri ve sfátuescú și ve îndemnú cu tóta umilința, a face ca Sântele zile ale S-lui și Marelu postu, să le petreceți în fapte bine placute lui Dumneđeú, și să aveți grijă și de cei ce ve grăsesú voue cuvântul adevérului, și să îngrijesú de mântuirea sufletelor nóstre.

Suntem, iubiți creștiní, în Sântul și marele postu; am intratú în el ca într'o bac menită a spála multe din necurățiile nóstre, și a aduce nu puțină sanetate atât sufletului cât și trupului nostru. Da, postul este una dintre cele mai salutare instituțiuni ale Sântei noastre biserici; unul dintre motorii principali ai activității nóstre după Dumneđeú, o carcera nobila în contra animalității care în tot momentul să încérea a scutura dominațiunea spiritului, o arena de gymnastică spirituală menită a smulge mândria, moli-

ciunea și toți spiții patimilor, și a ni comunica ade-
vărata tărîe în Domnul

Dar, iubiților, și postul ca și ori ce altă instituțiune,
nu va fi folositoriu decît acelora care 'lă înbratoșeză
cu dragoste, acelora care 'lă practică cu buna sciință ;
caei de altminterea *mâncarea* sau *nemâncarea nu ne*
va pune pre noi înaintea lui Dumnezeu. Pentru acésta,
una din cele mai principale datorii ale năstre este
să practicămă postul sub conducerea bisericeii, și așa
precumă 'lă prescrie ea. — însoțitū și de alte practicii
fositore și mântuitoare de sufletū. Căci dacă postul
este, precumă am đis, ca un medicamentū, ca o bae
spirituală, meritū a vindeca saū a spăla neputințele
firei năstre, apoi șcimū din practică că medicamen-
tele să iaū sub conducerea medicilor, și o bae să pri-
meșce cu profitū numai cānd se face în anume con-
dițiunii și dupre óre-care prescripțiunii dietetice.

*Veniți dar fiilor, ve đicu la toți din partea Biseri-
ceii, ascultați-me pre mine, căci frica Domnului ve voiă
învața pre voi. Căutați înșelepciunea și va fi viu su-
fletul vostru.*

A frecuenta Săntele lui Dumnezeu locășuri în tóte
dilele, dacă s'ar putea ar fi a lucra cu cea mai mare
energie la reformarea Vieței năstre dupre Dumnezeu ;
a lua parte la tóte serviciile religioșe măcar Dum-
nicile și Sărbătorile, este datoria cea mai imperioșă
a fie-cărui creștinū. A asculta cetirile și învățatura
bisericeii, a lua parte la practicele ce ea recomandă,
specialminte în aceste Sănte și mântuitoare dile ale
sântului Marelui postū, este o necesitate generală
sînțită numai acelora care cugetă seriosū la pozițiunea
lor morală din presentū și la viitoriul ce 'i așteptă ;

numai aceloră pe care o creștere norocita sau o îngrijire deosebită Ț-a pus de timpuriu în familiaritatea Bisericeii, pentru ca să aibă ocaziune *a gusta și a vedea cât de bună este Domnul!* Parinții noștri, iubiților, simțiau această necesitate și cu dor și poftiau aceste sante și mântuitorile zile, pentru că mințea lor nu era îndopată cu ideile cele stricate a veacului, pentru că viața lor era mai simplă și nu așa de materialisată ca astăzi, pentru că indiferentismul religios nu și găsise loc în inima lor.

Așa, de să mergere la biserică este tot atât de recomendabilă și neapărată pentru creștini, de ori ce etate, sex și condițiune, ca și frecventarea exactă a școlii. Și precum școlariul nu și poate motiva legitim absentarea dela școlă, nici cu pretextul că ar fi învățat acasă, nici cu alte ocupațiuni ce ar fi avutu, ci singur numai cu băla; tot așa și noi creștini cu nimic nu putem scusa absentarea noastră de la biserică, dela această școlă a practicei și a vieții după Dumnezeu, mai înaltă decât toate școlile, mai folositore decât toate instituțiunile, și singura în stare a dirige pașii noștri spre bine, în interesul chiar și al vieții actuale. Eca, iubiților, una din practicile creștinești ce Noi în numele bisericei recomandăm dragostei vóstre, acuma cu deosebire când suntem în sânta patrudecime. Să nu credeți acelor ce să încearcă a raționa că biserică cu exercițiile sale spirituale ar fi numai pentru poporul simplu; nu este așa; ei din contra, putem afirma, că numai în biserică și prin biserică s'au format toți oamenii mari de care a profitat omenirea în diferite privinți. Și în ceea ce privește viața creștină, nimine nici-o dată nu se va putea

mândri că *a ajuns la măsura vrîstei depline a lui Iisus Christos*, ori care ar fi ştiinţa ce posedă, ori care ar fi educaţiunea, ori cât de mare iar fi nobleţta sau trépta. Din contra, trebuie să o mărturisim cu durere că cu cât mai mare şi mai distinsă este cultura lumescă, cu atâta mai mult se pare a rătăci spiritul omului în vastul ocean al necunoscutului, fara să pōta prin sine însuşi resolve problemele cele mai practice şi mai populare. Causa este, lipsa de stabilitate, lipsa punctului de orientare, pe care ni le dă numai religiunea, numai biserica. Observaţi, iubitorilor, şi veţi încredinţa, că viaţa celor înstrăinaţi de biserică, este confusă în toate privinţele, şi întreprinderile lor—ridicole. Observaţi că superstiţiunile de tot felul şi deşarta credinţă, este partea lor. Temeţi-ve de sōrta lor, şi ascultaţi glasul Bisericii.

O altă practică care trebuie să însoţescă postul este *dragostea creştină*, la a căria *urmare* ne îndemna apostolul şi biserica prin toate cântările sale din aceste sante dile. *Postindu-ne trupezce să ne postimă şi duhovniceşce ; să rupemă totă legătura nedreptăţei, să desfîinţămă zapisile şi procesele injuste, să dămă săracilor hrană, să îmbrăcămă pe cei goi, şi pre cei fară adăpostu să-i aducemă în casele noastre.* În numărul celor ce au trebuinţa de haritatea noastră să punem, iubitorilor, pe servitorii altarului, pe păstorii turmei cuvântătoare, care, dupre apostolul, trebuiesc întreţinuţi bine şi cuvîncios în privinţa necesităţilor materiale. Este ruşinosu lucru pentru noi creştinii a mai lasa pe Preutū în condiţiunea miserabilă în care se găsesce în prezentu. Elu este înveţatoriul, luminatoriul, conducătoriul, părintele cutărei Comuni. În

acea comună sunt și alți funcționari, care îndeplinesc nise serviri de mână a doua, cum s'ar dice, și care totuși sunt binișor plătiți. Ei bine, pentru ce se lasă în neîngrijire tocmai Preotul ? Dacă suntem și voim a fi creștini, iubiților, trebuie să avem în vedere instrucțiunile ce ni le dă Apostolu în privirea aceasta. „*Preuții cei ce-și țin bine diregătorii de îndoită cinste să se învrednicescă, poroncește Elu lui Timoteiū Episcopul Efesului (1 Tim. 5. 15);* Și catre Ebrei scrie : *Ascultați pe învățătorii Voștri și ve supuneți lor, că aceia privighiază pentru sufletele vóstre (Ebrei 13, 17).* Și earășî : *Ve rugămu pre voi frașilor, să cunoșceți pre cei ce se ostenescū între voi, și pre mai marii voștri în Domnul, și pre cei ce ve încață pre voi.*

De această datorie, o repetū, stă legată însași creștinătatea noastră ; căci nu trebuie să fim creștini numai din gură, numai în cuvântu, ci în adeverū și în fapte. Apoi, dacă dupre cuvântul Domnului, numai dragostea dintre noi este semnul care ne deosebește de păgâni ; dacă înfricoșatul Judecătoriu la adoua venire a sa nu întrebă, nu cercetază decât faptele dragostei și a milostivirei cu care vomu fi îmbrătoșatu pe saraci în genere, cătră care n'avem alte datorii decât acele ale omogenității de natură, cum credem noi că vomu scăpa nepedepsiți când refusamū dragostea noastră, mila noastră, și ce este mai multū — călcămū în picioare chiar obligațiunea ce avemū catră părinții noștri spirituali !

Mă-am propus, iubiților, a atinge această questiune, pentru că vedū, sunt convinsū, că nu reutatea face pe fiii României indiferenți cătră clerul și biserica

lor. Românul este generos, darnic, ospitalier, indulgent și tolerant până la exces, față cu străinii și cu clerul altor națiuni, față chiar cu ebreii și cu rabinii și habanii lor, și nu putem crede să fie altfel cu părinții lor spirituali, cu preuții, care și în noaptea priveghează și să roge pentru bună-starea, pacea, sănătatea, mântuirea, cercetarea, lăsarea și ertarea greșalelor lor. Noi credem că cauza neglijenței este numai deprinderea din trecut, provenita din simplitatea traiului și a moravurilor părinților noștri de o parte, și de altă parte, din simplitatea, iubirea de osteneală și caracterul mai apostolic al bătrânilor noștri preuți, care și în cultura și în viață fiind aproape asimilați poporului, se mulțămiau cu puțin și munciau alături cu poporul pentru pâinea de toate zilele,

Ei bine, nu mai suntem în aceleași condițiuni în care se găseau strămoșii și părinții noștri. Țara noastră, pe ce și merge, simțește necesitatea de oameni învățați în capul poporului. Unu tineru seminarist devenit preut se găsește în condițiuni cu totul altele decât cele ale părinților sei; elu a cheltuit pôte tot ce avea ca să-și capete instrucțiunea și educațiunea pentru asemenea menire; și pe de altă parte, ocupat cu studiul, a uitat de munca câmpului și alte îndeletniciri producătoare de mijloce pentru traiu, și când se stabilește preut într'o comună, devine peritoriu de fôme, fără concursul poporanilor sei. Cătră cele dise, să se mai adaugă și înmulțirea nevoilor vieței, care diferă astăzi într'un chip de necrețut de cele ale strămoșilor și părinților noștri.

Așu dori, este de dorit, iubiților, ca poporul Român deștept naturalmente, să se grabescă a aprecia noțele

condițiunii în care se găsește astăzi biserica și clerul, și să convină întru a le modifica tratamentul. Caci pentru alte trebuinți ne-am depinsu a cheltui cu profuziune : Pentru Primari, Notari, Perceptori și alți impiegați, am simțit nevoea ca trebue sa-i plătimu regulat din bugetul Comunei, și sa-i plătimu ast-felu ca să pôtă trăi binișorū. Apoi, când se întâmplă între noi procese, și avemu trebuința de advocați, nu crutamū nimicū, spre a avea pe cel mai bun, dacā se pôte. Și când facemū așa, când cheltuimū fara cruțare pentru interese cu totul materiale, trecemū alature, uitamū de servitoriul comunū, de omul lui Dumneđeu, care ne apără purure ca celū mai onestū advocatū, nu înaintea ómenilor, ci înaintea lui Dumneđeu ; care se rógă purure pentru toți, care luminezá pe toți prin sântul botezū, care cercetéză, învața, statueșce și pe micū și pe mare ; care este obligatū a și părăsi casa și odihna, de multe ori în međul nopții și despre ziua, spre a da celū murindū merindele vieții de veci ; care lucréză tóte cele sante spre a căștiga pentru toți, nu pâne materială, nu comori pămenteșci, ci vecinica împărație, vecinica fericire, în unirea cu Dumneđeu. Dar, dreptū remunerație pentru asemenea osteneți, mulți dintre creștini, critica, desprețuescu, înjura, persecuta pe bietul preotū. Nimine nu este care să nu-i reclame serviciul cu esactitate, ca din partea celū mai vrednicū servitoriū, destinatū și plătitū pentru atâta lucru ; dar puțin sunt care contribuescū la întreținerea lui, macar cu prețul cu care s'ar ținea unū rândușū, unū visiteū. Așa, este cunoscut tuturor, că preutul capeta mai puținū din partea unei întregi comuni, decāt unū rânduși sau

lor. Românul este generos, darnic, ospitalier, indulgent și tolerant până la exces, față cu străinii și cu clerul altor națiuni, față chiar cu ebreii și cu rabinii și hahamii lor, și nu putem crede să fie altfel cu părinții lor spirituali, cu preuții, care și noaptea privighiază și să roga pentru buna-starea, pacea, sănătatea, mântuirea, cercetarea, lăsarea și ertarea greșalelor lor. Noi credem că cauza neglijenței este numai deprinderea din trecut, provenita din simplitatea traiului și a moravurilor părinților noștri de o parte, și de altă parte, din simplitatea, iubirea de osteneță și caracterul mai apostolic al bătrînilor noștri preuți, care și în cultură și în viață fiind aproape asimilați poporului, se mulțamiau cu puțin și munciau alături cu poporul pentru pâinea de toate zilele,

Ei bine, nu mai suntem în aceleași condițiuni în care se găseau strămoșii și părinții noștri. Țara noastră, pe ce și merge, simțese necesitatea de oameni învățați în capul poporului. Un tineru seminarist devenit preot se găsește în condițiuni cu totul altele decât cele ale părinților săi; el a cheltuit pöte tot ce avea ca să-și capete instrucțiunea și educațiunea pentru asemenea menire; și pe de altă parte, ocupat cu studiul, a uitat de munca câmpului și alte îndeletniciri producătoare de mijlöce pentru traiu, și când se stabilește preot într'o comună, devine peritoriü de föme, fără concursul poporanilor săi. Cătră cele dese, să se mai adaugă și înmulțirea nevoilor vieții, care difera astăzi într'un chip de necređutü de cele ale strămoșilor și părinților noștri.

Așu dori, este de dorit, iubitorilor, ca poporul Românü deștept naturalminte, să se grabescă a aprecia noüele

condiționi în care se găsește astăzi biserica și clerul, și să convină întru a le modifica tratamentul. Caci pentru alte trebuinți ne-am deprinsă a cheltui cu profusiune : Pentru Primari, Notari, Perceptori și alți impiegați, am simțit nevoea că trebue să-i plătim regulat din bugetul Comunei, și să-i plătim ast-fel ca să pōta trăi binișorū. Apoi, când se întâmplă între noi procese, și avem trebuința de advocați, nu cruțămū nimicū, spre a avea pe cei mai buni, dacă se pōte. Și când facemū așa, când cheltuimū fără cruțare pentru interese cu totul materiale, trecemū alături, uitămū de servitoriul comunū, de omul lui Dumnezeu, care ne apără purure ca celū mai onestū advocatū, nu înaintea ómenilor, ci înaintea lui Dumnezeu ; care se rógă purure pentru toți, care luminează pe toți prin sântul botezū, care cercetēză, învață, stă-tuește și pe micū și pe mare ; care este obligatū a și părăsi casa și odihna, de multe ori în međul nopții și despre ziua, spre a da celui murindū merindele vieții de veci ; care lucrēză tóte cele sante spre a câș-tiga pentru toți, nu pâne materială, nu comori pămēnteșci, ci vecmicia împērație, vecmicia fericire, în unirea cu Dumnezeu. Dar, dreptū remuneratie pentru asemenea osteneți, mulți dintre creștini, critica, despretuescū, înjura, persecuta pe bietul preotū. Nimine nu este care să nu-i reclame serviciul cu esactitate, ea din partea celui mai vrednicū servitoriu, destinatū și plătitū pentru atâta lucru ; dar puțin sunt care contribuescū la întreținerea lui, macar cu prețul cu care s'ar ținea unū rāndașū, unū visiteū. Așa, este cunoscut tuturor, că preutul capēta mai puținū din partea unei întregi comuni, decāt unū rāndaș sau

unū viziteū dîn partea unū simplu particularū. Ei bine, cumū se pôte califica asemenea nepăsare ? Ori sunteți creștini, iubiților, și atunci trebuie să iubiți, să îmbrățașiți pe Christos duple vrednicie, îngrijindu-vē de casa lui și de servitorii altariului lui, precumū se îngrijește lumea cea înțeleghătoare ; Ori nu sunteți creștini, și atunci nu mai înțelegemū pentru ce n'o declarați, ca să închidemū bisericile și să trimitemū pe nenorociții servitori ai altariului la alte ocupațiuni care Ț-ar putea preserva de peirea prin fōme, frigū și golătate. Nimicū nu este mai urit în ochii lui Dumnezeu ca omul nedecisū, ne hotărît într'o parte. Pentru care, acest mare Dumnezeu a și provocat odinioară pe fii lui Israil, prin profetulū Elie, ca să se decidă o dată pentru tot-déuna : *Dacă este, dice, Dumnezeu în Israil, mergeți în urma lui ; dacă însă credeți ca Vaal este Dumnezeu, închinați-vē acestuia.*

Éca pentru ce, éca duple care esemplu, mi-am luat și eu permisiunea cu ocasiunea de față, a provoca pe toți, —și pre guvernū și pe poporū, și pe mari și pe micī, ca să ne decidemū : Suntemū pentru biserică, sau ba ? Dacă suntemū, să ne hotărîmū a o întreține cumū se cuvine ; dacă nu, să o suspendămū, să o închidemū mai bine, decât să defăimămū în asemenea chipū lucrul lui Dumnezeu. Căci starea actuală a Bisericeī, Eu unul nu o potū considera decât ca unū blasfemū contra lui Dumnezeu,

† Innocent M. Ploesténul

CIRIL

Părintele alfabetului cirilic.

(Urmare și fine, vezi No 2, anul VI).

În mănăstirea Chilindarul se afla un manuscript, care cuprinde sinaesare, scrise în limba slavéno-sérbă, și transcrise în Aton de pre nisee Minee de la 1623. Aici se găsesc vieți de ale sântilor, precum și învățături morale la mai multe zile din cursul anului, asemenea și alte istoriére. Din Mineiul de pre Fevruarie este transcrisă și biografia lui Constantin filosoful. Ecă părțile din aceste note biografice, care se referă la Ciril, fratele lui Metodie, celú ce poné acum s'a creștutú de Părinte al literelor cirilice și care în eespunerea nóstră devine Ciril al treilea. Tot-o-datá adăugămú, că aceste note în biografia lui Ciril sântú fore date chronologice, pre care noi le ficsămú aici, conform faptelor istorice, menționate în biografie.

„În orașul Tesalonic, era unú bărbatú nobilú și avutú, cu numele Leú, care avea rangul de Drungar sub archistratigul. Era piosú, păzindú tóte prescripțiunile divine. Traindú cu soția sa, el a avutú șapte mlădite, dintre care Constantin filosoful, învețatorul și dascalul nostru, era cel mai micú.

Adecá, în anul 841 de la Christos, în Tesalonic, s'a născutú filosoful Constantin, care în urmă s'a numitú Ciril, și s'a educatú aici péné la anul 848.

„Auzindu despre dînsul demnitarul imperialu, care se numesce Logotetu, a trimisu dupa dînsul, ca sa învețe cu Imperatul. Copilul, auzindu de acésta, a plecatu în cale cu bucurie.

La acestea noi observăm, că în luna lui Fevruarie séu Martie 848, Constantin era de șapte ani, când a fostu dusu în Constantiupolu, și aici el a fostu educatū împreună cu succesorul la tronū, Imperatorul Michail, care era de aceeași etate cu dînsul.

„Și a învățatū pe Omer și Geometria, la Leu și la Fotea celū renumitū, preeun și tótă doctrina filosofică și arta elenică“.

De la 848 pené la 858 Constantin filosoful și-a făcutū educațiunea la Leu filosoful și la cunoscutul Fotie, care la 857 a devenitū Patriarhehū de Constantinopolū.

„Logotetul țicea Imperatorulū (Michail), acestū filosofū tînerū nu iubesece vieța acésta, de acia noi nu-lū vomū lăsa la lume, ci tuudēndu-lū îlū vomū da la popie și la slujbă, ca să fie bibliotecarū la Patriarcul în s-ta Sofia, și nu-lū vomū putea ținea pre dînsul altū-feliū și trebue să regulămū cu dînsul. Puțin însă a stat în acéstă slujbă și eșindū în marea cea îngustă (a) s'a înscrisū (b) într'o mōnastire. Căutāndu-lū șese lunū, abia l'a pututū afla. Neputēndu-lū necesita la acea slujbă, l'a rugatū ca să primiasca scaunul (catedra) de dascalū și să învețā filosofia

(a) Marea marmurā.

(b) Notānu, că în testul slavonū stā aici vorba *серпце* = se ecrie.

(c) Notānu din nou, că și aici textul slavon face usu de vorba străinā în formā romānească. El țice *чужаице* = străinū, în locu de *иноч-*

pre indigeni și străini (c) cu toată insistența și ajutorul. Și această obligațiune a primit-o⁶.

De la 858 pînă la 865, în decursul a șapte ani, Cîril a fost bibliotecar și prelungă Biserica s-tei Sofii. După acesta a trait și se lunt ascuns într'o mōnastire. In fine a primit catedra de filosofie la scōla din Constantinopol, unde studia indigenii și streinii.

„Nu după mult timp, s'a lepădat de viața a-cēsta, și s'a aședat într'un loc de sgomot, rămânend liniscit în sine însuși. Apoi s'a aședat în Olimp, la fratele seu Metodie, și aici a început să trăiască și să fie într'o rugăciune continuă către Dumnezeu, convorbind numai cu cărțile“.

La 865, Cîril era de 24 ani, și urîndu-i-se și cu viața de profesor, el s'a liniscit într'un loc necunoscut. Apoi s'a dus în Olimp, ce se află în Asia mică, prelungă orașul Brusa, și aici, împreună cu fratele seu Metodie, s'a predat ascesei monachale.

„Cozarii au cerut de la Imperator învețator al credinței și Imperatorul le-a trāmis lor pe Constantin. In această cale mergend și ajungend la Cherson, a învețat aici limba și cărțile iudaice. A facut gramatică, compusă din opt părți și cu acesta s'a luminat muntea. Aici trăia un Samarineu, care venind la dînsul, se disputa, și care a adus nise cărți samarinene, și le arata lui Constantin. Filosoful cerend aceste cărți de la dînsul, s'a închis în locuința sa, și puindu-se pre rugăciune, a primit de la Dumnezeu înțelepciune, și a început a ceti, fōre de erōre. Vedend această Samarineu, în uimire cu glas mare a dis: în adever, cei ce cred în Chris-

пpиинне = din altă țera, străini.

tos, îndată primescǔ pre s-tul Spiritu și darurile lui. Și îndată a botezatǔ pre fiul seǔ și singuru după dǐnsul s'a botezatǔ. Și a găsitǔ aici o Evangelie și o Psaltire, scrisă cu scrisóre rusescă, și a mai găsitǔ și unǔ omǔ, care vorbea acestă limbă, și conversândǔ cu dǐnsul, a înțelesǔ puterea vorbii, traducendǔ-o în limba sa și deosebindǔ în scrisóre vocale și consóne. Și continuândǔ cu rugăciunea către Dumneđeǔ, îndată a începutǔ să le distinge, și să le traducé: așa că, mulți minunându-se, laudaǔ pre Dumneđeǔ“.

Cu modul acesta, noi din citatul de mai sus vedemǔ, că Constantin filosoful, mergendǔ în Chersonesul Tauricǔ, a învețatǔ limba ebraică, combinândǔ o gramitică, compusă din optǔ părți. Aici el la unǔ Samarinenǔ a găsitǔ pendateuchul, lucru ce pentru dǐnsul era o raritate, față cu usul Septuagintei din Constantinupolǔ, și s'a deprinsǔ alǔ ceti și înțelege; ceia, ce a și făcutǔ, ca Samarinenul cu fiul seǔ să se boteze. După aceste, el a căpătatǔ o Evangelie și o Psaltire, scrise cu litere rusesci, adică în scrisórea fonctică, care se vede că era de multǔ în usǔ la Ruși. Apoi găsindǔ și unǔ omǔ, care cunoscea limba cărților, *a conversatǔ cu dǐnsul pătrunđendu-se de puterea vorbei, și făcendǔ distincțiune între vocale și consóne.* Ceia ce lasă ase vedea, că nu acestǔ Ciril este inventatorul literilor fonetice, nici ale Rușilor, și că aceste litere sǔntǔ cu totul altele, de acelea, pre care le usitaǔ slavonii și Românii dela Dunărea; adecă, cum am veđutǔ mai sus, popórele dela Dunărea avéǔ în usǔ literele lui Ciril al seculului al VII-lea, care erau de origine greco-ionică.

În Cherson Cîril a găsitŭ relieviile s-lui Cîment al Romei, pre care le-a aședatŭ în acestŭ orașŭ.

Cînd aŭ năvalitŭ asupra lui Cîril Unguriŭ, el nu s'a speriatŭ, ni spune manuscriptul, ci a rēmasŭ rugându-se și dicēndŭ : „kirie eleison“. Și noi aici nu ne unimŭ cu părerea P. S. Porfirie, care din această exclamațiune creștină, caută să deducē naționalitatea lui Cîril, creșdēndŭ că este grecŭ de origine. Noi scimŭ, că în cvul međiŭ „kirie eleison“ era în usu la toți creștinii de la Dunărea (a), mai ales în anumite ocașuni, și de atunci a rēmasŭ în usu mai la tōte popōrele creștine din Occidentul Europei. Din contra, dacā este să ne pronunțamŭ și noi în cestiunea naționalității acestui Cîril, apoi eu mai multŭ cuvēntŭ putemŭ să afirmămŭ, că el era din Romanii, duși la Tesalonie din Sirmiu pre timpul năvălirei Avarilor. (Veđi în această privință „Creștinismul în Daciŭ“).

Din Cherson, Cîril s'a dusŭ pre Marea la Cozarŭ. „Ședēndŭ în corabie, dice manuscriptul, pre această cale, adecā pre marea Meotidă, și prin porțile munților Caucazi, a mersŭ la Cozarŭ. Aici el a botezatŭ pre Caganul, cu doe sute de bărbați, afara de femei și de copii, și s'a întorsŭ în Cherson și de aici s'a dusŭ în Constantinopolŭ. „Și l'a vedutŭ Imperatorul, trăindŭ în Biserica s-lor Apostoli și rugându-se lui Dumnezeu“.

„În s-ta Sofia din Constantinopolŭ era unŭ potirŭ de pētră scumpă, lucru de a lui Solomon, și pre dînsul se află inscripțiuni iudaice și samarinene, serise pre laturŭ, pre care nu le putea nimene nici citi, nici traduce. Luându-le filosoful, le-a cititŭ și le-a tradusŭ așa, cumŭ urmēza :

(a) Moldovenii și pēne astŭ-dŭ își începŭ colindele de la Crăciunŭ cu cuvintele „gii i! ho! ho! kir aleisa“; adică începŭ nechezatul caillor, spre a se arăta circumstanțele născereii Măntuitorului, adăugând și rugăciunea „kirie eleison“.

„S'a prespusă de de multă luminarea stelei !
Dómnne, întâiule încununate, fii bēntura celui, ce ve-
ghiaza nópcea“. Pre adoa lature : „Pentru gustarea
Dommului este făcută (potirul), ca unu altă lemnă(a).
Bea și te îmbata de veselie, cântându aliluia“.

„Acesta (Christos) este Regele, și totă nēmă ome-
nescu a vedută gloria lui și între dînșii și David.“

„Și sub aceste era scrisă și data, 909. Calculându
filosoful după acéstă dată, a găsită, că dela anul
doe-deci al Imperatului Solomon și penē la nascerea
lui Christos erau ani 909. Acésta este profetie des-
pre Christos.“

În anul 867 Ciril s'a dusă în Moravia, și a întro-
dusă la creștină de acolo, cari se rugau în limba
latină și întrebuințau literile latine, serviciul divină
în limba slavonă, dându-li și alfabetul, care îlă *avea*
gata, adecă celă fonetică, luată din Cherson și el a re-
masă aici patru-deci de luni, adecă trei ani și patru
luni—867, 868, 869 și patru luni din 870.

„Și s'a veselită iarăși filosoful, cântându-se și alte
cântari, care îi dau ostenelă nu mică. Căci Principele
Rostislav, inspirată de Dumneđeă, a făcută consiliu
cu cialalți principi ai Moravei și a trāmisă la Impera-
torul Michail, dīcându-i: Omenii noștrii, voindă să se
lepede de pagānismă și să ține legea creștină, nu au
învēțatoră, care i-ar înveța în limba lor S-ta credință
creștina, și făcēndu-se astă-felă, s'ar asemēna noi și
alte țeri, vedēndă acésta (b); de aceia trāmite-ne noi

(a) Alusiune la toégul lui Moisi, care a înduleitu amărăciunea ape-
lor din pustie.

(b) Alusiune la Poporele, ce locuiau în Panonia, între care erau și
Romāni. Și acésta o fundămă pre faptul, căci la consiliul lui Rostislav
a luată parte și principele Romānilor, Coțel. (Veđi „Creștinismul în
Dacia“).

unul Vladica Episcopul și unul învățătorul astu felin, pentru ca legea cea buna în toate țările să plece dela voi. Deci Imperatorul a adunat Sinodul și a chemat și pre filosoful Constantin, și a făcut în auzul tuturor acestu discurs și a distu: „Vedem, că acesta este ostentorul pentru tine filosofie, dar trebuie să mergi tu acolo. Acesta nimene nu o poate împlini, afara de tine“. Deci a respuns filosoful: „Și ostentura sântu și bohavu eu corpul și m'asți duce acolo cu bucurie, decâtă ei ar avea litere în limba lor“. După aceste a vorbit Imperatorul și i-a distu lui: „Bunul meu și tatăl meu și alții mulți au căutată acesta, și nu sântu găsitate și după cât eu știu, tu poți să le inventezi“. Iar filosoful a distu: „Cel, ce poate să scrie pre apă, acela își va câștiga sieși numele de eretic. Iarasi i-a respuns Imperatorul: „Vorbesce cu Varda și decâtă tu vei voi cu mintea ta, atunci Dumnețeu îți va da ție accia, ce el dă tuturor celor, ce se rogă lui fără îndoială, și nimicesece îndoelele“. S'a supusă deci filosoful, și după datina sa de mai înainte s'a pus la rugăciune cu alți osîrduitori, și în curând Dumnețeu i-a arătată lui, ascultând rugăciunea robilor sei, și îndată a compus scrisore și a început să scrie învățatura Evangheliei:

„Întăiu era cuvântul, și cuvântul era Dumnețeu și Dumnețeu ă era cuvântul, etc. S'a buenrat Imperatorul și lauda pre Dumnețeu cu consilierii lui și l'a transmis pre dînsul cu multe daruri, scriindă lui Rostislav această epistolă:

„Dumnețeu ordonă fie-caruia, ca să vină la mintea cea sănătósă și cu acesta să-și marească și mai mult demnitatea sa. Vălândă credința ta, și

ostenéla, ce-ți dai la anul ței, ca să găsești litere pentru limba voastră, ceea ce n'a fostă dela început, și să te asemenezi cu popóarele cele mari, care marescú pre Dumneđu în limbele lor proprii, de aceea îți tramitemú pre acela, cáruia Dumneđu i-a aratatú acésta, barbatú onorabilú și nobilú, adecá pre învețatul filosofú. Și primesce acestú darú mare și mai scumpú, de cât totú aurul și argintul și care întrece tóta pétra nestimata și avuția, și vė osteniți cu dînsul, progresându și fiesându cuvéntul, cu care apoi să cântați pre Dumneđu din tóta inima și nu negligéți mántuirea comuná. Și în aceste ostenele nu vė leneviți, și mergi pe calea cea adevérata, ca și tu, conducéndú acestú actú, conform înțelepciunei divine, să primesci rėsplata ta pentru acésta și în seculul acesta, precum și în celú viitorú pentru tóte sufletele, ce vorú voi să créde în Christos Dumneđuul nostru acum și péné la sfărșitú. Și memoria ta să o lași celorlalte generațiuni, ca și marele Impératú Constantin“.

„Ajungéndú el la Moravi, l'a primitú pre Dînsul Rostislav cu mare onóre, și a adunatú discipulí, pre caríi l'a datú lui, ca să-í învețe, și acestia îndatá a începutú să învețe ordinea bisericéscă, mánecarea, și orologiul, și rugăciunea de sérá și rugăciunea de dupá rugăciunea de sérá și serviciul misteriosú (liturgia). Și s'aú deskisú urekile cele surde cu cuvintele profetice și s'a auđitú limba cărților și limba devenia clará și celor ne'nțelegători. Și Dumneđu s'a bucuratú de acésta, iar diavolul s'a rușinatú.“

„Dar blestematul Diavolú celú réu, care dela începutú réu fiindú și invidiatorú, s'a rãdicatú în contra

învătăturei divine, și întrându în vasele scele, a început o luptă mare, dicându: „nu se mărește D-zeu astu-feliu.“ Dcă această ț-ar fi fost lui placută, n-ar fi putut el să facă, ca să fie și această scrisore dela începutu, în care scriindu-se învătăturile lui, sa se măriască D-zeu? Dar trei suntu numai limbele, pre care el le-a alesu—ebraică, grecescă și latină, și pre aceste limbi le-a învrednicitu, ca să se aduce prin dînsele mărirea lui D-zeu. Și erau cei, ce vorbeau, *Latinizatii*, cu concursul Archiereilor, a Preuților și a discipulilor. Și se lupta cu Dînșii (Ciril), ca David cu cei de altu nĕmũ, și cu limba cãrților îi învingea pre ei, numindu-ĩ pre dînșii trilingbiști.

„Patru decĩ de lunĩ a făcutũ (Ciril) în Moravia.

Tótã istorisirea acĕsta este simplã și destul de explicitã. Principele Moraviei, Rostislav, acum boțezatũ, asculta serviciul divinũ în limba latinã, dar a doritũ, ca serviciul divinũ sã fie efectuatũ în limba slavonã, dupre cum acĕsta se petrecea la popórele slavice dela Dunãrea și la Ruși. De accia el rógã pre Imperatorul Michail, ca sã-ĩ trãmițe lui învĕtatori, cariĩ sã introducĕ și la dînșul serviciul în limba slavonã. Motivũ spre acĕsta lui ĩ-a servitũ convicțiunea, cã din Constantinupolũ, *plĕcã legea cea bunã la tóte popórele*; adecã, permisiunea legalã, ca tóte popórele creștine sã se róge lui Dumnezeu în limba lor vorbitóre. Imperatorul Michail, a respectatũ cererea lui Rostislav, și kĕmãndũ pre Constantin filosoful. ĩ-a arãtatũ casul, dicĕndu-ĩ: „tu trebuie sã mergi în Moravia; cãci acestũ lucru nimene nu póte sã-lũ face altul, afarã de tine“. Filosoful, deși plinũ de suferințe corporale, a primitũ însãrcinarea, dar a întreatũ pre

Impèratul, dècã Moraviiãu scrisórea lor. Și primindũ
 nũ respunsũ negativũ, el atrage atențiunea Imperato-
 rului asupra unui considerent de administrațiune ecle-
 siastica, când ñice: *sã nu'mi capetu numele de ereticu*;
 adecã, ca el, introducendũ serviciul divinũ în limba sla-
 vonã la Moravii, cariã erau creștinații de predicatorii
 Bisericii papale, și severșãu acestũ serviciu în limba
 latina, sa nu fie trasũ la judecata acestei Bisericii, care
 avea tóte drepturile de administrațiune eclesiastica
 asupra lor. Dar la aceste, Imperatorul îi răspunde,
 consultã-te cu Varda, care avea funcțiunea de Minis-
 trul al Instrucțiunii, și apoi judecã acèsta și în min-
 tea ta și rógã-te; Dumneđeũ îți va ajuta ție. Con-
 stantin dupre *datina de mãi nainte*, pre carea el a
 practicat'o când cu învèțarea limbii ebraice și disci-
 frarea scrierei rusãscii, *s'a pusũ pre rugãciune el și*
cu cialalți colucrãtori. Dumneđeũ a ascultatũ rugã-
 ciunile servitorilor sãi și I-a arãtatũ lui Constantin ce
 trebuie sã facè. Și el atunci a combinatũ și n'a inven-
 tatũ, *scrierea*; adecã trebuie sã fi avutũ de basã scri-
 erea rusascã, pre carea el a învèțat'o în Cherson și
 a începutũ sã li traducè lor Evangelia serviciului
 divinũ: „Intãiũ era Cuvèntul și Cuvèntul era la
 Dumneđeũ și Dumneđeũ era Cuvèntul.“ Cu aceste,
 precum și cu scrisórea lui Michail cãtre Rostislav
 și cu multe daruri, Constantin a plecatũ spre Mora-
 via și acolo, în decursul a trei ani și patru luni a
 învèțatũ pre mulți discipuli ordinea bisericescã; a-
 decã, mânacarea, orele, rugãciunea de sèrã, rugã-
 ciunea de dupã rugãciunea de sèrã și serviciul mis-
 terios — liturgia. Aiciã trebuie sã ne întrebãmũ, ce ordine
 bisericescã a învèțatũ el pre Moravii, cea litino-ro-

manica, s^{eu} greco-ortodoxa? În biografia lui Kiril nu există răspuns la această întrebare, dar se poate răspunde din alte surse. Constantin filosoful nu iubea pe Fotie, când el a devenit Patriarhul ecumenic, pentru care și relicviile S-lui Climent, el le-a dus la Roma și nu la Constantinopol. Constantin, pe lângă aceste, a primit calugăria în Roma. Constantin avea și o înclinațiune particulară și de rasă către Episcopul de Roma, căci strămoșii lui erau strămutați dela Sirmiu în Tesalonic, pe timpul lui Constantin cel mare. De aceea îl și vedem în scrisorile lui către Imperatorul Michail, având o îngrijire particulară către tronul Romei și preocupându-se, ca să nu fie declarat de eretic și acesta se petrecea în acea epochă, când între Roma și Constantinopol nu există diferențele posterioare. În fine, éca și o probă convingătoare, ca Kiril a introdus în Moravia *ordinea ecleziastică cea greco-ortodoxă*, dar numai cu adăuse în onórea Apostolului Petru, fondatorul Bisericii de Roma. Adevărat, noi vom să prezentăm aici o rugăciune dintr'o liturgie, scrisă cu alfabetul fonetic și gasită de P. S. Porfirie în bibliotecile Orientului:

„Rugăciunea când voesci să între Biserica” :

„Dómnne, întru în templul teu, și me înkină înaintea S-tei tale Biserici. Cu rugăciunile Săntilor tei, cari te-aú mulțemitu pre tine dela începutu cu faptele lor cele bune, miluesce-me pre mine, Dómnne, și dá-mi mie, Dómnne, ca okii mei să verse lacrimi, ca cu dînsele să spal faptele rușinóse, pre care tu le cunosci pre tóte și mă primesce pre mine, dupre cum a fostu primitu vekiuil vameșu pentru oftarile și la-

erimile lui. . . Dómnne, *ai întorsă privirile tale asupra mai marelui Apostolului tei Petru, care s'a întristat la trãdarea ta, și cu acesta a primitu kievu Chistosului sãu*". Partea de pre urmã din acẽstã rugãciune nu se gãsește în nici o carte de rugãciune veke a Bisericei greco-ortodocșã.

Tóte celelalte pãrți din liturgia menționatã sémëna în totul cu teestul liturgiilor ortodocșe. Unũ lucru încã trebuie notatũ în respectul scrisorei fonetice a acestei liturгии; adecã, cã fie-care vorbã este punctuatũ, iar finele unei rugãciuni este punctuatã astũfelu ". Acẽsta probëzã, cã manuscriptul din cestiune este produsũ al seculului al X-lea, când acestũ modũ de scriere punctuatã se usita și la Greci. Pre lóngã aceste, mai adaugãmũ la biografia lui Ciril și faptele urmãtoare, de unde se vede și mai bine, cã Ciril n'a rëmasũ scutitũ de numirea de ereticũ și cã el a trebuitũ sã-și gãsiascã apãrarea la Roma.

Dupã o ședere de trei ani și patru luni în Moravia, Ciril a plecatũ la Roma prin Veneția:

„Ajungëndũ în Veneția, s'aũ adunatũ asupra mea Episcopii, popii și cãlugërii, ca cãloarele asupra uluhlũ și a formulatũ eresul trilinguștilor, dicëndũ: omule, spune-ni noi, cum ai fãcutũ tu slovenilor cãrți, și i-ai învëtatũ; lucru ce nimene penë acum n'a fãcutũ, nici Apostolũ, nici Papa de Roma, nici Gregorie teologul, nici Ieronim, nici Augustin. Noi scimũ numai trei limbã, și cu dînsele în cãrți trebuie sã mãrimũ pre Dumneșeu, — limba ebraicã, elenicã și latinã". Iar filosoful li-a respunsũ lor: „Nu plouã ore de la Dumneșeu preste toți în modũ egalũ? Sëu sãorele nu luminëzã pre toți? Nu respirã toți ac-

rul în mod^u egal^u? De aceea voi nu ve^{ti} rușinați de a ținea la trei limbi, iar pre^{ti} toate celelalte limbi și n^umeri să le doriți a fi orbe și surde, făc^undu ast^u-fel^u pre^{ti} Dumne^{de}u nepuținicos^u, ca cel^u ce n^ua putut^u să li dea și lor acest^u dar^u și invidios^u, că n^ua voit^u să li-l^u dea? Noi cu toți^{ti} scim^u, ca carti a^u și dau^u m^urire lui Dumne^{de}u cu cartile lor fiecare din pop^orele, ce urm^uz^u: adeca, Armeni^{ti}, Persi^{ti}, Abazgi^{ti}, Iberii, Sugdi^{ti}, Goși^{ti}, Ocri^{ti}, Tursi^{ti}, Cozarii, Arabi^{ti}, Egipteni^{ti} și alți mulți. D^ucă nu voiți să ve^{ti} înțelepțiți cu aceste, atunci primiți judecata din carti. David cântă, dic^und^u: „Cântați Domnului tot^u pământul, cântați Domnului cântare nouă.“ Și iarăși: „Înkine-se Domnului tot^u pământul, cântați, veseliți-ve și iarăși cântați.“ Și aiurea: „Tot^u pământul să se înkine și să-ți cânte ție, și să cânte numele t^u, cel^u prea înalt^u.“ Și: „Lăudați pre^{ti} Domnul toate limbele și-l^u lăudați pre^{ti} Dinsul toți omenii, și tot^u suflarea să laude pre^{ti} Domnul.“ În Evangelie se dice: „De îndată, ce i-a primit^u pre^{ti} d^ușii, le-a dat^u lor putere, ca să fie turma lui Dumne^{de}u.“ Și tot acolo: „Nu numai pentru aceștia te rog^u, dar și pentru cei, ce vor^u crede în mine, ca ei toți să fie una, dupre cum și tu părinte ești întru mine și eu întru tine“. Iar Matei dice: „Datu-mi-s^u au tot^u puterea, în cer^u și pre^{ti} pământ^u. Merg^und^u, învețați toate pop^orele, botezându-le în numele Tatălui, și al Fiului și al S-lui Spirit^u, învețându-i, ca să paziasec toate poruncile mele“. Și Marcu dice: „Merg^und^u în tot^u lumea, predicați Evangelia la toate creaturile. Cel^u, ce va crede și s^u va boteza, mântui-se-va, iar cel^u, ce nu va crede, se va osândi. Și se vor^u face semne

cu cei credincioși, cu numele meu draconi voru scöte, și voru vorbi limbi noue“. A distu înse și pentru voi : „Vai voi, carturarilor și fariseilor ipocriți, căci înkideți împörația cerulu ömenilor. Voi nu întrați, și pre cei ce voiescü, nu-ı lăsați“. Și iarăși : „Vai voi carturarilor, că asecundeți keia înțelegerii și singuri nu ve înțeleptiți“. Iar Paul dice Corintenilor : „poruncescü voi tuturor sa vorbiți în limbi, căci decă nu veți vorbi, nici Biserica nu va primi aședarea ei ; și când alți frați vinü la voi și ve vorbescü în limbi, ce ve folosesc, decă nu ve vorbescü spre manifestare și înțelegere, spre presentare, seü spre învătătură ? Urtați-ve la cele fore de voce și fore de Spiritü, când vorbescü și ele, seü că fâsie, seü că gâgâescü, seü că își arată nemulțemirea prin fasiitü, cum li se pöte înțelegere fâsiitul seü gâgâitul ? Căci, decă celor fore de voce, li s'a datü laringă, spre gâgâitü, așa și voi, decă dați cuvintele cu o limbă ne 'ntelésă, cum vorü putea fi înțelese cele vorbite ? Mai mult veți vorbi în aerü. Căci pene când eesistă în lume o speță de fințe convorbitöre, nu este dreptü, ca numai unü, iar alții să römâne fore de voce. Decă nu înțelegü puterea vocei, voiü eescita pre barbarü să-ı vorbıasce și barbarul îmi va vorbi ; asemenea și voi, întru cât sünțeți zeloși spiritualminte, rugați-ve pentru fundarea Bisericei, și voi ve veți mântui. Cu ce limbă să pronunță rugăciunile, cu aceiași limbă omul să și vorbıasce. Căci, când eü efectuu rugăciuncea într'o limbă ne 'ntelésă, Spiritul meü se rogă, iar mintea mea römâne fore de nici unü profitü. Din contra, mă rogü cu spiritul, trebue să mă rogü și cu mintea ; cântü cu Spiritul, trebue să cântü și cu mintea. Decă voiü

bâlbâi cu spiritul, țină locul ființelor necuvântătoare, când dicit *amin* la laudele tale, fere ca să înțeleagă ceia, ce vorbești. Caci deca tu laudi bine pre D-deu, nu împedeca și pre alții dela acésta. Laudă pre D-deul meu cu voi atunci, când voiți grai în limbă, și când în Biserică voiți cânta, ca să vorbești cu mîntea mea și pre unii să-î învățu, ne ținendū în întunerecū înțelesul din cauza limbii. Fraților, nu ve faceți copit cu mîntea, sprijinindū reul, dar faceți-ve perfecti cu mîntea. În lege acésta este scrisū, ca omienilor de altă limbă să li vorbești cu buzele lor, și așa nu me vorū asculta, dice Domnul

„Cu aceste cuvinte și cu altele mai tari combătendū-î pre dînșii, a plecatū, lăsându-î pre dînșii, și ajungendū la Roma, a eșitū totū soborul cu toți cetățenii, purtândū luminări, mai ales că ducea cu sine și relieviile S-lui Climent, martirul și papa Romei. Și îndată Dumnezeu a începutū să facă minuni, vindecandū aici pre unū omū debilitatū, și scapandū și pre alții de multe suferințe, pentru ca cei suferindī să se dicē servi lui Christos și vindecații S-lui Climent.

„Deci a primitū Papa S-tele cărți slavone și le-a pusū în Biserica S-tei Maria, carea se numesce Fotida și a cântatū asupra lor liturgia. Cu acésta ocaziune a poruncitū Papa la doi Episcopi, Formos și Goidrucl să sântiască cu cuvinte (rugăciuni) pre discipulii slavoni. Și așa s'a făcutū sântirea lor: mai întâiu s'a efectuatū liturgia în Biserica S-lui Apostolu Petru în limba slavonă; în ziua următoare în Biserica S-lui Andrei; și de aici în Biserica marelui Apostolu al lumii, Paul. Și tōta nōptea au cântatū slovenesce și

liturgia s'a efectuată la momântul Sântului, avându de ajutoră pe Episcopul Arsenie, care era unul din cei șapte Episcopi și pre Anastasie bibliotecarul. Și filosoful cu discipulii săi nu înceta, de a produce lui Dumnezeu rugăciuni duple demnitate pentru acesta. Iar Romanii veniau ne'ncetată la dînsul și îl întrebau, și ei primiau de la dînsul istorisirea și de doe și de trei ori. De asemenea a venită la dînsul și unu Judeu, ca sa dispute cu dînsul și în dicea lui : „nu-l adeveratū, că Christos a venită duple numărul anilor, cum vorbescū profetiți despre dînsul și avendu a se nasce din Fecióra. Deci l-a calculatū lui filosoful toți anii de la Adam duple nēmuri, și l-a aratatū lui cu precisiune, că el a venită și că de atunci și pene acum sîntū tocmai atâtea ani și învățându-lă, l'a eliberatū“.

Tôte aceste s'a petrecută pre timpul lui Papa Adrian II, în anul 872 și înainte de 25 Noemvrie, data morței acestuia. E de notatū, că unii din discipulii lui Constantin filosoful aū fostū sântiți diaconii și preuți de către doi Episcopi latini. Și acesta, pentru că filosoful a supusă pre Moravii Papei de Roma și nu Patriarchului de Constantinopolu și prin urmare el a avutū totū dreptul, ca în rugăciunile, traduse în slovenesce, să introduce și rugăciuni de ale Bisericei de Apusă. Acum devine înțelesū și acel faptū, pentru ce Papa Adrian a permisū a se cânta liturgia în limba slovenă, cu concursul a doi Episcopi latini. Acești Episcopi precum și alți creștini, ni spune biografia lui Ciril, se interesaū să scie despre starea Bisericilor din Moravia. Unul din acești Episcopi, și duple tótă probabilitatea Goidruch (Gauderich) a

și compusă biografia lui Kiril, care în literatură poartă numele de *legenda italiénă*.

În biografia, cuprinsă în manuscriptul din Chilin-darü, se vorbește despre restul zilelor lui Constantin, despre călugărirea și mórtea lui. Aici trebuie să mai adaugăm duple aceeași sorgintă, că Kiril s'a reîn-torsü în Moravia și aici a ramasü multü timpü, visi-tându și pre Coțel, principele Panoniei (a). Aici se țeice : „Patru țeeci de luni a făcutü (Constantin) în Moravia și s'a dusü să-și cercetețe pre discipulü sef. Și *ducendu-se la Coțel, principele Panoniei*, l'a primitü pre dînsul și *i-a plăcutü förte mult cărfile slovene și l'a învățatü pre dînsul și i-a datü lui pené la cinci decü de discipulü*, și făcendu-i onóre mare, l'a petrecut pre dînsul. Și n'a primitü nici dela Rostislav, nici de la Coțel aurü, argintü, séu alte obiecte, aplicându cu-véntul Evangeliei, era ca unü cerșitoru, cășcigându dela amândoi 900 de prisonierü, i-a eliberatü pre dînsü. Și fiindü el în Veneția“

În acéstă istorisire nu se înțelege pre carü disci-pulü s'a dusü el să-ı cerceteze, pre cei, ce traiau în Moravia, séu pre alți, carü se aflau aiurea. Și fiind că calea îi era pre la principele de Panonia, Coțel, se înțelege, pentru care cuvéntü Constantin s'a aba-tutü pre la Coțel, dar iarăși nu se potü înțelege cu-vintele „fiindü el în Veneția“, fore să interpretămü tecstul manuscriptulü în sensul, că adecă, dupa o ședere de patru țeeci luni în Moravia, s'a dusü la

(a) Despre acestü Coțel se șcie, că era ducele Românilor în Tran-silvania și a luatü și el parte la consiliul, în urmarea căruia s'a în-trodusü limba slavü la popóre din sângea Dunărei. (Crestinismul în Dacü și Magaz. istoricü.)

Roma prin Veneția și aflându-se în Veneția Din Roma el s'a dus să-și cerceteze discipulii din Moravia, și alegându-și calea prin Panonia, el s'a dus la principele Coțel, care l'a primit cu onoare și placându-i cărțile slovene, l'a rugat, ca să-i fundeze o școală de cincideci discipuli. Pentru o lucrare, ca acesta, și pentru cercetarea discipulilor din Moravia, lui Constantin i s'a cerut nu puțin timp. Și noi credem, că Constantin a rămas în Panonia și Moravia dela 873 pene la 883, iar în acest an a plecat iarăși la Roma și totu prin Veneția.

În Roma Constantin a rămas pene la 14 Fevruarie 884, data morței s'ele, primind aice și schima monachală.

„Și la ajunsu pre dînsul multele ostenele și a cădatu în b'olă. Și suferindu reul multe zile, o dată am vedutu arătarea lui Dunneđeu și am începutu să cântu astu-feliu duple plăceră mea: *să intrăm în casa Domnului* și s'a vesclitu spiritul meu, și inima mea s'a bucurat. Și m'am îmbrăcatu în răsă cea onorabilă, și fiindu astu-feliu totă ziua aceia, m'am bucurat, dicendu: De astăzi eu nu mai suntu nici servitorul Imp'ratului și nici al altuia cui-va de pre pământu, dar servitorul lui Dunneđeu atot-putintele. Ne fiindu, suntu, și voi fi în veku.“

„În dimineța acleiași zile, s'a îmbrăcat în S-tul cinu al monachului și primindu lumină din lumină, s'a numitu cu numele de Ciril, și în acestu cinu a trăitu cincideci de zile. Și cum i s'a apropiat ora, de a fi reprimitu și ase transporta la locuința eternă, a rădicat mânele s'ele la Dunneđeu și a făcutu rugăciune cu lacrimi, grăindu astu-feliu: „D'omme, Dunneđeul

mei, care ai făcutu toate treptele angelice și puterile cele fōre de corpori, ca să te cânte, și care ai creatu pământul și toate cele, ce sîntu, din neștiința le-ai adus în știința, care tot-de-una și în totu locul ascultă pre cei, ce-ți facu voia ta, se temu de tine și păzescu poruncile tale, ascultă rugăciunea mea, și păzescu pre turma ta cea credincioasă, căria tu m'af prezentată ei pre mine, șerbul teu celu ne'nsemnatu și ne demn. Părăsescu-o pre dînsa de rēlele ateismului și ale păgânismului, care vorbescu în contra ta chule și nimicescu cresul trilibiștilor, și mărescu Biserica ta cu înmulțirea, și unescu-î pre toți într'unu spiritu și fă pre ómenî drepti, ca să ține într'unu gându credința ta cea adevărată și să o mărturisiascē în modu dreptu și introdu în minna lor cuvēntul înfiueri tale. Căci acēsta este darul teu. Dēcā noi am primitu cu nedemnitare predica Evangeliei Christosului teu, transformă acēsta în acte bune și regulēzā cele spre voia ta. Cele, ce mi le-ai datu mie, ca pre ale tale, eu ți le proaducū ție. Organizazā-î pre dînsi cu puterea dreptei tale. Acopere-î pre dînsi sub acoperēmēntul arapei tale, ca toți să laude și să preamariascē numele Parintelui teu, al Fiiului și al Sântului Spiritu". Sărutāndu pre toți cu sarutare sânta, discē : „Bine-cuvēntatu D-deu, care nu ne-a predatu pre noi la apucătura dinților inimicilor noștri celor ne-vēduți, dar a ruptu lațurile lor și ne-a mântuitu pre noi de nimicirea lor". Și așa acesta a repausatu la anul al 42 lea și în 14 Fevruarie, când indictionul era al II-lea, iar dela creațiunea lumēi anul era 6370. Și a poruncitū Apostolic tuturor Grecilor, carii erati în Roma, de asemenea și Romanilor, eșindū cu lu-

mînarile, să cînte asupra lui și să-î face petrecerea lui, ca cum ar fi făcut-o lui Papa însuși. Cea, ce s'a și făcută. Iar Metodie, fratele lui, întrebându pre Apostolic, a ȕisă : fiind ca noi monachiî pre dînsul l'am blestemată (a); fiindă că el pentru acêsta trebuie să merge la judecata ; să-lă ducă la frațîi lui în mōnăstire și acolo sa-lă îngropă. Decî a poruncitū Papa, de l'a pusū în sieriū, pre care l'a bătutū cu cne de ferū și așa l'a ținutū șēpte zile, gătindu-se de drumū. Iar lui Apostolic ū-a ȕisă Episcopîi romanū : Fiind că el, conform ordinului diviū, a umblatū prin multe țeri, și aici și-a datū spiritul seū, aici este cu-viinciosū, ca el să fie îngropatū, ca unū barbatū onorabilū. Și a rēspusū Apostolic : Pentru sanctitatea și pentru iubirea lui, cātrē *datenele romane*, eu îlū voiū înmormēnta în mormēntul meū din Biserica S-lui Apostolū Petru. La aceste a ȕisū fratele seū : fiind că pre mine nu mă ascultați, ca să mi-lă dați pre el ; fiind că voi îlū iubiți pre el ; să fie înmormēntatū în Biserica S-lui Clement, pre care el însuși l'a adusū. Și a poruncitū Apostolic, ca așa sase face. Și iarăși s'aū adunatū Episcopîi și cu toți ōmenii, ce aū voitū, și l'aū petrecutū cu onōre, și aū ȕisū Episcopîi : să deskidemū sieriul, ca să vedemū, decă nu s'a luatū ceva dela dînsul. Și s'aū ostenitū multū, fōre ca să pōtē să diskidē sieriul, conform voiei divine ; și așa cu sieriul l'a pusū în mormēntū la stānga altarului din Biserica s-lui Clement, și de atunci aū începutū ase face multe minuni, pentru care Romanii se atingēū de relieviile lui și se vindecaū ; și aū pusū

(a) Alusiune la promisiunea monachului, de a nu părăsi mōnăstirea pene la mōrte.

de-asupra mormântului icóna lui și a început să se sântășească aici ómenii ziua și nóptea, laudându pre D-zeu“.

Cu modul acesta, noi aici stabilim următoarele date, relative la Ciril, fratele lui Metodie: El s'a născut în anul 841; a studiat în Constantinopol de la 848 pene la 858; a fost bibliotecar și profesor de la 858 pene la 865; a fost la Cozarî în 866; apoi a plecat în Moravia la 867 și rămânendu aici patru-șeci de luni, a stat în Moravia pene la 871; a plecat la Roma și a rămas acolo 871 și 872; s'a reîntors în Moravia și a instituit școala din Pannonia, rămânendu aici de la anul 873 pene la 883; iarăși se vede în Roma în anul 883 și a murit în anul 884 Fevruarie 14.— Și în adevăr, în anul 884 indictionul era al II-lea, cel indicat în biografia lui Ciril, iar anul de la creațiunea lumii 6370; adică 5486 dupre calculul Bisericeii romane dela Adam pene la Christos și 884 dela Christos pene la mórtea lui Ciril.

Încă câte-va cuvinte asupra lui Ciril, fratele lui Metodie și a activității lui. Ciril n'a fost Episcop. El s'a călugărit, dupre datele Bisericeii ortodoxe, în una din mănăstirile din jurul Constantinopolului, s'en pôte kiar la Olimp, cu rangul de rasofor; pentru care îl și reclama fratele seu, ca să-l ducă la metania sa, spre alu înmormenta. Iar în Roma el a primit schima cea mare, dupre cum ni spune biograful lui Ciril, că iubea *datenele romane*. În respectul activității lui Ciril între Moravi și Pannoni, putem să stabilim, ca el a tradus mânecarea, orele, rugăciunea de séra și rugăciunea de după ru-

găciunea de sêră, Evangelia sêptămânală și Liturgia, tôte din limba grêcă cu mici adause din carțile romane. Aceste lucrări ale lui Ciril au fostu scrise de dînsul în Moravia și Panonia cu litere ale alfabetului foneticu, pre care el le-a vêdutù în Chersonesul din Taurida. La popórele dela Dunărea prin seculul IX-lea era în usù scrisórea greco-ionică, cu adausul acelor litere din scrisórea fonetică (҃҃҃҃҃҃҃), care erau întroduse de către Ciril Capadoco-tesalonicénul. Dar, fiind că în Panonia și Moravia caligrafii seculului al IX-lea și al X-lea începuse a scrie cuvintele scurtate, reprezentându scurtarea prin o titlă (a); și fiind că o asemenea scriere devenia grea de discifratù, măi ales pentru copii; de aceia unul din discipulii lui Ciril, fratele lui Metodie, anume Clement, a începutù să scrie fôre de tître și în locù de бѣ, ѣ, scriea бѣѣ, ѣѣ — Dumneđeù, spiritù și la unele litere le-a datù forme, care semênau măi bine cu scrierea fonetică; adecă: literele grecescî τ, οϛ și ιζ le scriea ѳ, ϣ și ϡ. Acéstă skimbare se probéză și de către biograful lui Clement, când se ecsprimă: „ἐσοφίσατο δὲ καὶ γραμματικῶς ἐτέροισι γραμματικῶν πρὸς τὸ σαφέστερον, ἢ οὓς ἐξέουεν ὁ σοφὸς Κύριλλος“ = a combinatù și alte semne pentru litere, care să fie măi înțelegibile, de cât acele pre care le scia înțeleprul Ciril, (b).

Și terminând aceste date, relative la alfabetul ciri-

(a) Titlă, privită ca semnù, este accentul circumflectsu grecù, dar usitatu în alfabetul cirilicù cu sensul, de arepresenta pre tôte literele, care se suprimau în scrierea scurtată. Numirea acestui semnù nu este slavică; și noi credemu, că acéstă numire are o rădăcină comună cu vorbele românescî-titul sêu titulușu; adecă aceia, ce se pune în capul unui actù și măi pre urmă și în capul unei vorbe.

(b) Legend. Achrid. cap. XIV.

lică, noi în parte pentru Români stabilimă, că *alfabetul cirilic*, usitată și la noi pînă în timpurile de pre urmă, este o combinațiune a seculului al VII-lea, efectuată de către *Ciril capadoco-tesalonicéul*, pentru limbile vorbite de către popoarele dela Dunarea și compusă din alfabetul greco-ionică cu un adausă de semne fonetice pentru sonurile speciale ale acestor limbi. Acestă alfabetă a fostă usitată mai ales de Români și Bulgari, căci Rușii avău în usă alfabetul propriu fonetică, care a fostă înlocuită prin celă greco-ionică de către *Ciril de Catana*, în anul 866 sêu 867. *Ciril*, fratele lui *Metodie*, a întrodusă în *Moravia și Panonia* alfabetul Rușilor modificată, de către *Ciril de Catana*, care alfabetă a începută sub influența alfabetulă româno-bulgară ase scrie cu tittle. În fine, *Clement*, discipulul lui *Ciril*, a întrodusă la *Moravi* scriborea analitică, privată de tittle, fôră însă ca această modifiacățiune să se întindă și asupra alfabetulă greco-ionică, usitată de Români și Bulgari.

Arhim. Genadie Enăcenu.

Oficiile eclesiastice

(Urmare)

Prima pentadă.

1) *Economul.*

După prescripțiunile vechii bisericesci nimeni n'are dreptul de a înstrăina sau a se folosi de averea Bisericeii, fără consimțimentul Episcopului său al procuratorului său. Canonul al 7-lea al Sinodului din Gangra dice: „Dăca cine-va ar voi a lua aduceri de roduri Bisericesci, sau a da afară din Biserică, fără socotința Episcopului sau acelaia ce i s'au încredințat unce ca acestea, și n'ar voi a face după socotința lui, anatema să fie“. Aceiași oprire se repetă și în Canonul al 8-lea din același Sinod. De altă parte însă nici Episcopul n'avea dreptul de a dispune liber și după placul său de averea Bisericeii, fără scirea presviterilor și diaconilor săi, căci averea Bisericeii era încredințată primitivă întregului cleru al Episcopiei. Ast-fel în Canonul al 25-lea al Sinodului din Antiochia cetim: „Dăca ar schimba (Episcopul) lucrurile în casnicele sale trebuințe și ar încredința veniturile Bisericeii sau rodurile câmpului, nu eu scirea presviterilor ori a diaconilor, ci ar da stăpânirea amicilor, sau rudelor, sau fraților, sau fiilor săi, așa că prin aceștia să se păgubescă pe ascuns socotelele Bisericeii, — acesta să dea s'ama Si-

nodului Eparchiei." (Mai vedeți și Can. 24 Antiochi., Can. 40 și 41 Apost., Can. 2 Cyrill. Alex.).

Pentru ca să se p^otă esecuta mai lesne aceste prescripțiuni, Canonul 26-lea al Conciliului de la Chalcedon cere, ca fie care Episcopia să aiba câte un administrator sau econom, după cum era deja obiceiul la cele mai multe Biserici. Canonul citat sună ast-fel: „F^und-că în ore care Bisericii, precum ne am^u însciințat^u, Episcopii administr^ăză lucrurile bisericesti fără econom, s'a socotit^u ca t^otă Biserica care are Episcop^u, să aiba și un econom din clerul se^u, care să administreze cele bisericesti după socotița Episcopului se^u, așa în cât^u să nu fie tară marturⁱ administrația Bisericii și din ac^{es}ta să se risip^{esc}ă lucrurile ei și să se causeze defăimare preoției..."

Din acest^u Canon^u, reîn^oit^u și prin Can. 11-lea al 2-lea de la Nicea, dreptul ecleziastic^u a dedus^u următoarele puncte în privința pozițiunii economului:

a) Economul administr^ăză averea Bisericii cu autorisațiunea și după socotița Episcopului. El^u primește veniturile Bisericii, din care face cheltuelile curente; cercet^ăză socotelele și îngrijesc pentru păstrarea și înmulțirea averii Bisericii, precum și pentru ținerea în bună stare a tut^{or} lucrurilor ce aparțin^u Bisericii.

b). La deosebitele cheltueli ce are a plăti economul aparțin^u: lefele clerului episcopal, construirea edificiilor necesare, dar cu deosebire distribuirea milelor și ajut^{ore} către săraci, veduve, și orfani și institut^{ele} pioșe.

c). Economul este pe lângă Episcopul, singurul responsabil pentru consciinț^osa și buna administra-

țiune a averii bisericești. În această privință el este dator să prezente atât Episcopului, cât și autorității civile, o dată sau de mai multe ori pe an, socotelele și actele justificative. Dăca se întâmplă ca economul să moră înaintea depunerii socotelelor, moștenitorii săi sunt dator să restituie ce lipsește.

d). Pe lângă administrațiunea specială a averii Bisericești episcopale, economul are și dreptul de supraveghere asupra averii celorlalte Biserici parohiale.

e). În cazul când Episcopul moră, economul nu numai că administrează singur averea Bisericești, dar în genere este episcopul episcopiei până la alegerea Episcopului nou. În această calitate el ia măsurile convenite pentru alegerea noului Episcop; după unele din cataloagele ecleziastice, el are totuși o dată și dreptul de a participa la alegere.

f). Economul este membru al conciliului și dicasterului episcopal.

g). În timpul liturghiei, când oficiază Episcopul, el stă în dreapta acestuia, îmbrăcat cu stihariul și orariul și ținându în mână sânta ripidă. Asemenea el are dreptul de a aduce înaintea Episcopului pe candidații de preoție, ceea ce alt-fel aparține mai cu deosebire atribuțiilor protoereului.

Când afacerile unei Episcopii reclamau, se dau economului pentru cancelaria sa un deosebit ajutor — (hartularii).

II). *Sacelariul,*

Cei mai mulți derivă cuvântul Sacelariu din *σακέλλης*, *σακέλλιον* (sac de bani). Așa dar acestu oficiu pare că

sa dezvoltată din administrațiunea regulată a unei case și anume a casei unei monastiri. Sigurú este că acestú oficiú stă în strînsa legatura cu monastirile, și anume :

1. Sacelariul are supraveghierea averei monastirilor bărbătesci din tótá eparhia. Misiunea sa se deosebesce de aceea a economului prin acésta, că economul, în numele Episcopului, administrezá el însuși averea Bisericeí, pe cândú acésta administrațiune a averii monastirii aparține Economului monastirei și starițului, iar Sacelariul este chemat de Episcopu ca să-í supravegheze. Așa dar între atribuțiunile sacelariului este :

a) a lua cunoștință de veniturile și cheltuelile monastirilor și a cerceta compturile respective;

b) a face Episcopului o dare de sémá despre acésta de trei ori pe anú ;

c) a apera monastirile în drepturile și privilegiile lor.

2. Tot-d'o-datá Sacelariul este însărcinatú cu supraveghierea și inspecțiunea vieței interioare din Monastiri. El are a-și procura cunoștință esactá despre purtarea monachilor, viața lor, și a starui ca sa fie păzită disciplina monachalá și esercițiile spirituale prescrise. Unde trebuința cere, el are a instrui pe monachi, a-í face atenți asupra regulilor monachale și a constituțiunii monastirei, a-í sfátui sa nu-și însușescá averi străine, și a li aminti fagăduința lor și consecințele călcării ei. El are a înlătura scandalurile, a aplana neînțelegerile între monachi și a indemnua pe accia cari petrecú timpul lor afara din monastire, să se întórcă. O jurisdicțiune are Sacelariul

numai întru câtă el pôte de la sine să dicteze pedepse și canonisiri mai ușore; însă ca să nu se creâda că el este arbitrară, el trebuie să facă acêsta în numele Episcopului și în prezența superiorului monastirei. Altmintrelea el este datoră a raporta Episcopului despre abaterile ce va fi constată.

3. Unele catalóge observă, că Sacelariul are a îngriji pentru aședarea sa și transferarea preoților, după cererea enoriașilor; în alte catalóge se mai adaogă, că el are a presenta Episcopului pe cel ce voesce a fi hirotonită. Dar fiind că ambele aceste servicii în privința clerului de miră se cuvin lui Chartofilax și în parte și Economului, se atribuescă lui Sacelariu numai în privința ieromonacșilor. Ast-fel ni putem și să ni esplicăm, de ce din timpul împăratului Alexie I Comnenu numele de Sacelarie nu se mai întrebuintă general, și că astădăi atât acêstă funcțiune, cât și accia a lui Sacelion, se administră sub numele de „Arhimandrită” la Bisericile episcopale.

4. La liturgie el este îmbrăcată cu stichariul și orariul și ține ripida, ca și Economul, stând în dreapta acestuia.

Ca la tóte oficiile eclesiastice superióre, se dă, la trebuința, și Sacelariului un ajutor (Chartulariū al Sachelei mari).

III. *Scerofilax.*

Cuvântul se derivă din σκευος (vasă) și φύλαξ (păzitor), și însemnă dar: păzitorul vaselor sacre. Atribuțiunile sale suntă:

1. A procura, a înspecta și a păstra obiectele necesarii pentru serviciul divin și tóte cele-lalte ser-

vicie bisericesci. Aci aparțin cu deosebire cărțile bisericesci și liturgice, vestimintele și vasele sacre. El are asemenea a îngriji pentru luminarea și înpodobirea Bisericii, și tota buna orânducla, precum și pentru regulata ținere a serviciului divin și a cântărilor bisericesci. Unele ori el este însărcinat și cu casa bisericăscă, de unde plătește salariile preoților.

2. Când la o Biserică parochială din eparchia Episcopului se întâmplă a fi lipsa de preot, Scevofilaxul stăruiesce a se împlini vacanța, iar pene atunci el ia sub imediata sa supraveghiere obiectele sacre aflate acolo.

3. În localul destinat pentru pastrarea obiectelor bisericesci (Schevofilachiul), el răspunde, mai ales în zilele de sărbători, la întrebările preoților în privința serviciului divin. Aci hotărășce el cântările bisericesci după tipic.

4. Despre toate obiectele bisericesci ce i sunt încredințate, Scevofilaxul ține o listă exactă și raportată de două ori pe an Episcopului.

5. La liturgie, când slujesc Episcopul, el stă înaintea Schevofilechiului, spre a putea da cu înlesnire obiectele necesari la serviciul divin.

6. În fine el are a prezenta Episcopului pe accia care au să fie admiși la o funcțiune din chorul stângu.

Pentru înlesnirea sa, i se dă Schevofilaxului și un deosebit ajutor (Hartulariul Scevofilachiului).

(Va urma).

Z.

PROGRAMA

Facultății teologice greco-orientale din Cernăuți

SEMESTRUL DE VARĂ (1 MARTIE — 31 IULIE 1882).

Studiul biblic al T. V., partea isagogică, de c. r. profesorū p. o. domnul *Isidor de Ouciul*, de două ori pe săptămână și anume Luni și Vinerea, de la 9—10 ore înainte de amiazi.

Cetirea și esplicarea cărții I a împăraților după testul original, de *același*, de cinci ori pe săptămână și anume Luni, Marți, Mercuria, Vinerea și Sâmbăta, de la 10—11 ore înainte de amiazi.

Sacrificiile mosaice, de *același*, o dată pe săptămână și anume Mercuria, de la 9—10 ore înainte de amiazi.

Limbă orientală, Gramatica (II cursu), și *eserciții* în cetire și traducere, de *același* de cinci ori pe săptămână.

Studiul biblic al T. N. : *Introducerea generală în cărțile T. N.*, de c. r. profesorū p. o. domnul *Fasilii de Repta*, de două ori pe săptămână și anume Luni și Vinerea, de la 10—11 ore înainte de amiazi.

Explicarea unor părți alese din Evangelia lui Luca, de *același*, de două ori pe săptămână și anume Mercuria, de la 10—11 ore înainte de amiazi și Sâmbăta de la 4—5 ore după amiazi.

Explicarea epistolei lui Paul către Efesenii și a celei către Filipeni, de *același*, de două ori pe săptămână și anume Marți și Sâmbăta, de la 10—11 ore înainte de amiazi.

Istoria ecleziastică (a 2-a jumătate) și *statistica ecleziastică* de profesorul *Eusebius Popovici*, de 8 ori pe săptămână.

Istoria bisericii române, de același, o dată pe săptămână și anume Sâmbăta de la 3—4 ore după amiazi.

Cetirea patristică și Seminarul patristic, cea d'ântei cuprinzându cartile II—III din „Aședămintele Apostolice” și „Prescurtarea învățăturilor Dumneșcesc” a lui Lactanțiu, și anume maiântei totu în traducere, apoi capete alese în original, de același de trei ori pe săptămână, Lunea, Merceura și Vinerea de la 5—6 ore după amiazi.

Teologia dogmatică, partea II de același, de șapte ori pe săptămână și anume în toate zilele de la 9—10 ore înainte de amiazi, și de la 5—6 ore după amiazi.

Teologia morală, partea II, de suplinitele domnul Dr. *Emilian Voiuțchi*, de șapte ori pe săptămână și anume Lunea, Marția, Merceura, Vinerea, Sâmbăta de la 10—11 ore înainte de amiazi, și Lunea și Vinerea de la 4—5 ore după amiazi.

Teologia practică: Liturgica (partea II), *Pastorala* și *Exerciți omiletice*, cele ultime și în limba rutena, de c. r. profesor p. o. domnul Dr. *Vasilii Mitrofanovici*, de șese ori pe săptămână și anume Lunea, Marțea, Merceura, Vinerea și Sâmbăta de la 10—11 ore înainte de amiazi, și Vinerea de la 3—4 ore după amiazi.

Exerciți Seminariale din teologia practica, de același de două ori pe săptămână și anume Merceura și Sâmbăta de la 3—4 ore după amiazi.

Dreptul canonic greco-oriental, II-a jumătate, de profesor *Constantin Popovitz*, de 5 ori pe săptămână.

Stilul curial bisericesc, de același, o dată pe săptămână și anume Sâmbăta, de la 5—6 ore după amiazi.

Cetirea și explicarea canoanelor sâșilor părinți, de același, de trei ori pe săptămână și anume Lunea, Mercuria și Vinerea, de la 5—6 ore după amiazi.

Catechetica, partea II și *exercițiul practice*, acestea din urmă și în limba rutână, de docintele domnului *Ioan Iuvenal Stefanelli*, o dată pe săptămână și anume Mercuria, de la 4—5 ore după amiazi.

Seminariu catehetic, de același, o dată pe săptămână și anume Sâmbăta de la 4—5 ore după amiazi. Publicum.

Cronica facultăței.

În Novembre anul 1881 a cauzat facultăței mărta profesorului pentru teologia dogmatică, a protopresviterului Alexiu Comoroșenu o pierdere simțită. Serviciul funebrel a fost celebrat de către I. P. S. arhiepiscopul și Metropolitul Bucovinei și al Dalmației, care a fost asistat de către un număr însemnat de preoți. Rectorul universității și decanii cu insigniile demnităței lor Academice, profesorii și studenții tuturor facultăților, apoi un public numeros și destins a urmat carul mortuar. Manuscriptele repausatului, cuprind un curs complet de predări asupra dogmaticii ortodoxe, rămân pe sâma colegiului profesoral al facultăței, care va lua măsurile potrivite, pentru tipărirea lor.

Proiectă de Lege

pentru întreținerea clerului și a bisericilor
din comunele urbane și rurale, ce se întrețină de
comune în totă copriusul Romăniei.

Propunerea făcută în Senat de către I. I. P. P. S. S. Metropolit și P. P. S. S. Episcopi pentru îmbunătățirea clerului, dupe ce s'a cetitu de trei ori în ședință publică, s'a numită o comisiune care să elaboreze un proiectă de lege. Comisiunea terminându-și lucrarea a prezentatū următorul proiectă :

CAPITOLUL I.

Despre parochii și clerul bisericescu din comunele urbane și rurale.

Art. 1. Parochie se numesce enoria sau partea de poporū ce se numera la o sciută biserică comunală, fie urbană fie rurală.

Art. 2. În copriusul unei parochii nu se numeră mai puțin de 200 familii contribuabile.

Art. 3. Fie-care parochie va avea unū parochū și clericū trebuitori pentru serviciile bisericesci.

Clericii trebuitori pe lângă parochu suntū în comunele urbane, doui cântăreți și unū paracliserū.

La comunele rurale doui cântăreți.

Se admite încă și unū diaconū pentru acele biserici, cari vorū avea mijloce indestulătore, și ai cărorū ctitori ori epitropi, arū voi să aibă unū asemenea servitorū bisericescu pentru podoba cultului divinū.

În casu de trebuință se va putea numi de Episcopu și unu preotțu ajutoru după cererea poporanilor și după ce ei voru justifica mai înteu că există mijloce și pentru acestu al douilea preotțu necesaru de întreținere, conformu celor dispuse la art. 10 și 11.

Art. 4. Dacă într'o parochie de 200 familii, aru fi doue sau mai multe biserici, ele se voru anexa la una și aceeași parochie, și preotul parochiei va face serviciul religiosu în acele biserici pe rându în câtă vreme ele voru putea fi ținute în bună stare de ctitoriil lor. La casu contrariu ele se voru închide și desființa.

Art. 5. Nu este permisu în viitoru a se face biserică nouă în localitățile unde nu se va afla unu număr de 200 familii contribuabile, cari să compună o parochie legală. Esecție se pôte face numai cându ctitoriil bisericeii noue aru asigura venitul stabilitu prin legea de față pentru întreținerea bisericeii și a clerului parochial.

Art. 6. Guvernul în înțelegere cu capiil bisericescii ai eparchiilor va procede imediatu la regularea și stabilirea parochiilor în modul arătatu mai susu. Va întruni deosebite cătune și comune mici în o singură parochie, care să nu numere mai puținu de 200 familii contribuabile. Va fixa biserică parochială și reședința parochiulu precum și bisericile anexate în care aru putea încă a se continua serviciul divinu după starea lor actuală bună sau rea.

La casurile unde din cauza distanțelor și a rărimei populațiunei aru fi prea greu a se forma parochiile de unu număr de 200 contribuabili, parochia se va putea, după o comună înțelegere a Guvernulu cu Episcopul eparchiotiu, compune și din unu număr mai micu de contribuabili.

În acestu casu se va avisa însă mai înteu la acoperirea mijlocelor pentru cuviincioasa întreținere a clerulu în limitele prevădute de art. 10 și 11.

Art. 7. Nu este permisu a se chirotoni preoții pentru comunele urbane sau rurale, de câtu pentru parochiile regulate pe bazele puse mai susu și numai la casu, cându acele parochii aru rămânea vacante și vacanța s'ar constata prin

declarația consiliului comunal, alăturată la raportul protorelui de județ.

Art. 8. Datoriile preoților parochiali și ale celorlăți servitorii bisericești, pentru esacta și conștiincioasa împlinire a serviciului bisericesc și religios în parochii se vor reglementa de către Sântul Sinod.

CAPITOLUL II.

Despre întreținerea bisericilor și a clerului în comunele urbane și rurale.

Art. 9. Comunele atât urbane cât și rurale, conform art. 9 din legea comunală, sânt datore a îngriji de cult, de biserica, sau bisericile la care aparțin.

Ele sânt datore a plăti pe preoți și pe servitorii bisericilor sale.

Se exceptă din această regulă bisericile comunale, atât urbane cât și rurale, a căror întreținere este prevădută prin budgetul Statului.

Art. 10. Pentru întreținerea bisericilor și a clerului pe la parochiile din comunele urbane se va înscrie anual în budgetul comunal pentru fie-care biserică parochială, stabilită în modul prevădută în capitolul precedent, suma de 2500 lei noi. Din această sumă se va plăti parochului 1000 lei, cântărețului 1-iu 500 lei, cântărețului al 2-lea 400 lei, paraciserului 200 lei, iar 400 lei se vor întrebuința pentru cheltuelile bisericești, precum : luminări, unt-de-lemn, vin, prescuri, cărți, vestminte, mici reparațiuni.

Art. 11. Pentru întreținerea clerului și a bisericilor din comunele rurale, se va înscrie anual în budgetul comunal suma de 1,200 lei. Din această sumă 600 lei se vor da parochului, 400 lei se vor împărți la doi cântăreți, iar restul de 200 lei se vor întrebuința la buna întreținere a bisericii parochiale precum s'a arătat și în articolul precedent.

Art. 12. La bisericile comunale, fie urbane fie rurale, cari vor fi având venituri proprii în ecareturi sau alte dota-

țiunii, se va prevedea în bugetele comunale numai restul pene la împlinirea sumelor arătate în art. 10 și 11.

Art. 13. Conform art. 10 din legea comunală, resursele pentru întreținerea bisericilor și a clerului parochial, sunt în prima ordine contribuțiunile parochienilor, contribuțiunii deosebite de celelalte dări comunale.

Art. 14. Contribuțiunile parochienilor în parochiile urbane, se fixază la 12 lei și 10 bani anual; în comunele rurale, contribuțiunea anuală pe fie-care capu de familie va fi de 6 lei.

Art. 15. În casu cându bisericile ar avea venituri proprii sau cându parochiile fiindu mai mari de 200 contribuabili, aru rămâne unu escedentū anualū peste suma înscrisă în bugetul comunal, conform art. de mai susū, acel escedentū se va versa de epitropia bisericeī la casa de depunerī și consemnațiunii, spre a forma un fondū al bisericeī. Aceste fonduri vor servi numai la reparațiunii radicale sau reconstrucțiunii. Nu se va putea dispune de ele de câtū în urma unei decisiunii a consiliului comunal aprobată de comitetul permanentū.

Despre sumele depuse la casa de depunerī, epitropiile totū-d'a-una vor anunța pe primăriile locale.

Biletele casei de depunerī se vor păstra de epitropiī.

Art. 16. Contribuțiunile acestea se vor percepe o dată cu perceperea dărilor comunale, prin agentū fiscalu în proporțiunii micī, calculate pe lunī.

Baniī adunați din aceste contribuțiunii se vor depune aparte și dă în primirea primarilor respectivī, cari la rândul lorū, fără întârziere, ī vor trāmite epitropiei bisericeī parochiale sub luare de adeverință de primirea lor, spre întâmpinarea chieluelilor necesare pentru întreținerea clerului și a cultului divinū.

Art. 17. Pāmēnturile de hrană destinate prin legea rurală în profitul bisericilor din comunele rurale și pe cari deja le posed bisericile, se declarā proprietate inalienabilă a bisericilor respective.

Ele se vor deosebi de cel-l'altū terenū alū comunelor;

și autoritățile comunale le va hotărânici și stâlpi, pentru a nu fi reșluite, nici înstreinate.

Pământul fie-cărei biserici se va împărți de autoritatea comunală în 5 părți, din care trei părți se vor da în profitul parochului, iar două părți se vor împărți la cei două cântăreți.

Art. 18. La comunele răzășești sau moșnene unde biserica nu ar avea deja pământul destinat pentru întreținerea clerului, se va da de proprietari o porțiune de pământ cultivabil, egală cu cea stabilită la legea rurală, în profitul bisericii.

Se lasă acelor comune facultatea de a plăti în banți epitropiei bisericești o sumă analogă cu plata arendei acelei porțiuni de pământ, cu care banți, epitropia să potă lua în arendă o porție de pământ cultivabil pentru clerul bisericesc.

Art. 19. Pe lângă salare, cântăreții și paracliserii de la bisericile comunale vor fi scutiți, în comunele urbane de serviciul gardei, iar în cele rurale de stréjă.

Cântăreții și paracliserii în genere vor fi scutiți de exercițiile militare și de darea foncieră pe casele lor de locuință.

Art. 20. Preoții din comunele rurale au dreptul a cumpăra pe teritoriul comunei respective locuri de casă și de hrană, din locurile ce ar deveni disponibile, pentru locuința și întreținerea familiilor lor, la casu cându ei n'ar mai putea servi ca preoți.

Dacă în coprinsul comunei nu s'ar găsi locuri libere, atunci ei vor avea drept a și cumpăra asemenea locuri pe moșiile Statului, ca și alți locuitori cari au, după lege, dreptul de împroprietărire pe moșiile Statului, prin cumpărare de loturi de pământ.

În totu casul cumpărarea de locuri prin comune de către preoți să nu se întindă mai multu de câtu este permisu unui locuitor frunțașu.

Art. 21. Bisericile comunale se declară persoane juridice. Ele potu primi, conform legilor țerei, donațiuni și dotatiuni de la creștinii pioși cari ar voi să ajute, cu mijtocele lor

propriei, la prosperarea bisericilor comunale, după datina strămoșească.

Tôte hărăsirile acestea în bani, în ecareturi și alte imobile, epitropiile le vor face cunoscute primăriilor respective, cari, la rëndul lor, vor solicita autorisarea și aprobarea guvernului.

CAPITOLUL III

Despre epitropiile bisericilor comunale.

Art. 22. Fie-care biserică parochială va avea o epitropie pentru administrarea regulată a avutului bisericeii.

Art. 23. Epitropiile acestea se compun :

(a) Din parochul bisericeii, ca președinte.

(b) Din două membri dintre parochienii cei mai împuși și mai de încredere, unul alesu de parochienii, altul numitu de episcopul eparchiotsu.

Unul dintre cântăreții va purta îndatorirea de scriitoru al epitropiei care va avea cancelaria sa aparte.

Art. 24. Epitropiia, afară de preot, se recunosc în această calitate pe timpu de 5 ani. După expirarea acestui termenii ei se înlocuescu cu alții.

Dacă încrederea parochienilor continuă, foștii epitropii potu din nou a fi aleși sau numiți, și îndatoriți în funcțiunile lor din nou și după expirarea periodului de 5 ani.

Art. 25. Epitropiile administreză avutul bisericilor comunale, primescu contribuțiunile parochienilor de la primarii, plătescu salariile clerului, îngrijescu de buna întreținere a biserieilor din mijlôcele ce le vor avea la dispozițiune ; facu bugetele anuale ale bisericilor și le supune primăriilor spre aprobare ; dau socotelile anuale primăriilor despre buna întrebuințare a avutului bisericescu.

Fie-care epitropie va avea o condică formulată de primăria locală, în care se va trece toate veniturile bisericeii, precum și cheltuelile. Ea va servi spre justificare la darea socotelilor la primărie.

Art. 26. Ecaretele și alte proprietăți bisericesci care se dau în arendă, se vor arenda de epitropie la primăria comunei, conform legilor și în prezența consiliului comunal.

Calinic, Metropolitul Primat al României.

Iosif, Metropolitul Moldovei.

G. Gr. Cantacuzino

Th. Rosetti

Al. Orăscu.

CIRCULARA

Cătră toți Stareții și Starețile de Monastiri

din

Cuprinsul Eparchiei Sântei Metropolitii a Ungro-Vlachiei.

Scopul Monastirilor fiind a adăposti în ele pe buni creștini care cu deosebire să destină la viața după Dumnezeu, spre a servi ca pildă și model celor din societate; și acest scop neputându-se atinge de cât prin urmarea și aplicarea în viață a tuturor canoanelor disciplinare monachale, prescise de Constituțiunea noastră bisericească, — Noi vedem cu o mare măhnire spirituală că acest scop nu numai nu se atinge, dar din contra, multe din monastiri prezintă lumii aspectul cel mai jalnic și chiar scandalisătoriu. O viață profană, lux în petreceri și îmbrăcăminte, intrigă între membrii acestor comunități, încercare de a scutura jugul Domnului cel bun și ușor, cârtiri în contra regimului îndatinat, și mai ales contra nutrimentului care naturalmente trebuie să fie simplu și frugal, — și pentru că așa cere viața chivovială, și pentru cuvântul că Statul oferă monachilor mijlocele traiului cu totul gratis, fără a cere din partea lor altă ceva decât moralitatea.

Ce este mai mult, unii din Monachi și Monachii uitând de jurământul dat pentru ascultare, lepădarea de sine, și rebdare, în acești ani mai din urmă, au îndrăsnit și îndrăsnesc a face chiar rebeliuni contra superiorilor lor, și contra însăși a Chiriarchiei, trecând alături cu ea și adresându-se cu plângerii neîntemeiate la puterea lumescă, fără să se fi plânsu măcar o dată la autoritatea firească de care atârnă, călcând ast-feliu în picioare Sântele Canone.

Acastă urmare, aceste fapte, dovedesc că prin monastiri disciplina monahală este decădută, decă nu părăsită cu totul. Pentru că numai lipsei de ascultare și răbdare, lipsei de religiositate, lipsei de cultură și activitate, se pot atribui asemenea rele ce am arătat.

Pentru această desconsiderare a disciplinei monachale, Noi nu putem învinovăți, în prima linie, de cât pe superiorii respectivi, care n'au voit, n'au știut, sau nu ș'au dat destulă ostenelă, se facă a se aplica cu rigore Regulamentul Sântului Sinodă relativă la disciplina Monachală.

Ne facem dar o ultimă datorie de a destepa pe Stareții și Starițele monastirilor asupra datoriei ce le prestă și asupra responsabilităței ce au și înaintea ămenilor și înaintea lui Dumnezeu.

Iară pentru îndreptarea rēului cauzatu, o repetăm, mai multă din negligența lor, le ordonămă cu cea mai mare seriozitate ca pentru viitoră se observe ei înșiși și se facă a se aplica următorele dispozițiunii basate pe Sănteles Canone și Regulamentul disciplinar :

1) Măcar o dată pe săptămână — Duminica, — Monachii sau Monachiile, fiind întruniți toți în trapeza cea mare, să li se cetescă regulamentul disciplinară respectivă, rară și cu cea mai mare luare-aminte, de cătră însuși superiorul său de unul din membrii Consiliului Spirituală; bine-înțelegându-se, numai capitulele al II-lea și al IV-lea care se referă la disciplină.

2) Dela această cetire nu este permisă să lipsescă nici ună monachă sau monachie, de cât numai pentru casul de bolă grea — bine-constată.

Chiar Monachii sau Monachiile care voră avea permisiune a eși din Monastire pentru ăre-care nevoi, nu voră putea pleca de cât după ascultarea acestei cetiri a Regulamentului.

3) Conformă art. 19 și 20 din Regulamentul disciplinară, nu este permisă nici unui monachă sau monachie să lipsescă dela serviciul divină zilnică, fie de seră sau de dimineață, decătă earăși numai pentru casul de bolă. Se va forma

unū anume Registru, în care fiind înscrisi toți Monachi și Monachiile după ordinea alfabetică, se va face în fie care și apelul nominală la ușa bisericeii, spre a se constata absentările motivate și nemotivate. Cinci absentări nemotivate în cursul unei luni, vor trage după ele excluderea din monastire a culpabilului.

4) Conformă Canonului 47 al Sinodului 6-lea Icumenicū, nu se va permite nimēnui dintre streinii visitori a întra prin chiliile particulare, fără permisiunea Starițului și a Stariței respective, și fără a fi însoțit de Arhondariul și unul din membrii Consiliului monastirei. Pentru asemenea persoane sunt destinate numai chiliile arhondaricului.

În chilia unui Monachu și Monachie nu va putea întra decât ruda cea mai de aproape, anume tatăl, muma, frațele și unchiul, și numai dacă sunt bine știuți ca atare de Consiliul spiritual.

5) Nu este permis monachilor a se întruni prin chili și în curtea Monastirei, pentru conversațiune, decât doi sau trei cel mult. Discuțiunea aprinsă, critica, și mai ales vorbele necuvincioase sunt pedepsite cu cea mai mare asprime, conformă prescripțiunilor Art. 25 și 26 din Regulamentul Sântului Sinodă pentru disciplina Monachală.

6) Spre a se satisface cerințele Art. 27 din Regulamentū, fie care Monachu și Monachie, fiind în stare validă și până la etatea de 60 ani, este datoriu să știe carte bisericească și să se ocupe cu cetirea Sântelor Scripturi și a scrierilor Sântilor Părinți. Acei ce nu știu carte sunt obligați a învăța. Spre acest finit Starițul și Starița va destina o oră pe fie care și, în care, asemenea Monachi și Monachi, fiind întruniți în trapeza cea mare, să primescă lecțiunii de cetire. Cu predarea unor asemenea lecțiunii se vor însărcina toți cei cu știință de carte, ca pentru ascultare, fără a pretinde vre o plată.

Monachul și Monachia, care în cursu de doi ani dela data acestui ordină al Nostru, nu va putea ceti pe cărți bisericești, va fi exclus din Monastire.

Monachul și Monachia care, știind carte, va refusa a

învăța pe alții, va fi pedepsit cu închinăciuni în Biserică, până se va supune a face asemenea ascultare.

Spre a se ajunge mai degrabă scopul salutaru de a face pe toți monachii să scie carte, Starițul sau Starița va forma un registru de toți care nu știu carte, și i va repați în atâtea grupe pre câți știutori de carte se vor găsi în monastire, încredințând fiecăruia câte o grupă, pentru care la finele anului urmază a fi responsabil.

7) În fie-care Monastire, dupre esemplul sântilor părinți, și conformu art. 27 din Regulamentu, trebuie ca fie-care Monachu sau Monachie să aibă și o ocupațiune particulară (Munca cu mâinile), fie în profitul său sau în profitul Monastirei. Dela o asemenea ocupațiune nu se exceptează nimine afară de bolnavi.

De aceea Stariții sau Starițele, vor chibsi ca asemenea ocupațiunii să nu lipsescă. Cei în stare a și procura materialu, voru munci în profitul loru, eară celor saraci li se va da de lucru din partea monastirei și pentru îmbunătățiri necesare obsciei.

Din profitul muncii, cei de categoria i-iu, voru fi obligați a și cumpăra în fie-care anu câte o carte bisericescă, precum : Sânta Scriptură, Cuvinte de ale Sântilor părinți, Carte de predici, Patericul, și altele. Iară celor ce lucră în profitul Monastirei li va cumpăra asemenea cărți Monastirea. Si această în scopu de a fi ocupați toți cu cetirea și meditarea duhovnicescă, măcar o oră în fie-care zi.

Superiorii vor chibsi și destina orele pentru fie-care din ocupațiunile enumerate mai sus, ast-felii, ca Monachii să fie supuși la aceeași regulă, și ca toate orele din cursul zilei să fie întrebuințate de toți în modu cuviinciosu și profitabilu.

8) Conformu Canonului 46 al Sinodului 6-lea leumenicu, și art. 30 și 31 din Regulamentul pentru disciplina monachală, monachii și monachiile nu potu eși din monastire de câtu la mare nevoie și celu multu o dată pe luni, cu invoirea superiorului, și atunci nu singurci insoțiți de unu be-trânū sau be-trână.

Permisiunea o vor cere prin petițiune in scrisă, în care se

arate marea necesitate ce îi silește să ceară asemenea concediu.

Învoirea nu se poate da, nici într-unu casu pentru unu timpu mai lungu de o săptămână; și nici-o-dată fără unu biletu anume, care se porțe pe elu sigiliul monastirei, semnătura superiorului, precum și No și data Registrulu de eșire.

9) Monachul sau monachia care ar fi sub prepusu de rele plecări sau ar fi desvelitu o rea purtare, nu vor putea sub nici unu motivu căpăta concediu, de câtu în urma unu Raportu alu Consiliulu Spiritualu cătră Metropolie, prin care să se arate că ș'a îndreptatū conduita.

10) Tote congediile căpătate de monachi sau monachii vor fi trecute în condica de calități prevăduță la Art. 57 din Regulamentu, la rubrica respectivă, spre a se putea controla din când în când de Revisorul Monastirilor, de altu trimis al Chiriarchiei, sau de însăși Chiriarchia.

Se voru trece asemenea și refuserile de concediu și cauzele ce a motivatu refusul.

11) Pe viitoru este opritu cu totul monachiilor a mai lua și ținea prin chiliele și în serviciul lor, fără o anume autorizare a Chiriarchiei, copile mici, care n'au atinsu încă etatea de maturitate.

Chiar și tinerele în etatea legiuită nu se vor putea primi în monastire și enumera între surori și îmbrăca în negru, până ce nu vor fi îndeplinitu formalitățile prescrise de art. 2, 3, 4, 5 și 6 din Regulamentul pentru disciplina monachală.

12) Starițul sau Starița care nu va aplica în monastirea ce îi este încredințată — Regulamentul disciplinaru al Sântulu Sinodū, precum și aceste dispozițiuni din partea Nostă, va fi scosū din funcțiune, datu în judecată, și, după gravitatea culpei, — îndepărtatū chiarū din monastire.

Îndată ce veți primi acéstă Circulară a Nostă să convocați imediatu Soborul, să o cetiți în audul tuturor și să le faceți cunoscutu din partea Nostă că suntemū decisi ne-strămutatū a nu lăsa să se schimbe nimicū din regulele și regimul anterioru alu Monastirei, ci vom stăru cu totă autoritatea ce Ni a încredințatū Biserica și Țera, ca să se aplice până la iotă atâtū Santele Canone relative la viața

monachală, precum și Regulamentul Sântului Sinod, și sus enumeratele dispozițiuni, conforme cu canoanele și Regulamentul.

Eară daca care-va s'ar crede neputinciosu a se deprinde cu asprimea vieței monachale, pentru care a juratū inaintea Sântului Altariu, pôte mai bine să se retragă din monastire, de câtū să devină scandalu fraților sei pentru care Christos a muritū.

Eară pe viitoriu sperându că vē veți face datoria mai conșciinciosū, împreună și cu ceialaltī membri ai Consiliului Spiritualū și economicū, vē investescū, cu totā autoritatea, și vē ordonū ca să aveți ca de normă : A vorbi puținū și cu greutate, a fi aspri aplicători ai canoanelor și regulamentelor, a nu cruța absolutū pe nimine, și la cea mai mică încercare de nesupunere, din partea ori-cui, a-lū da in judecata Consiliului Spiritualū, și a-lū pedepsi conformū art. 58 din Regulamentū. Eară pentru o abatere mai gravă, a Ni raporta imediatū spre a regula ștergerea culpabilului din statul Monastirei; procedându negreșitū conformū art. 60 din Regulamentū.

Finindū, vē previnū încă-o-datā că vē facū responsabili de ori-ce neregularitate care ar mai atinge in viitoriu prestigiul Monastirei ce conduceți.

CALINIC

Archiepiscopu și Metropolitū Primateū al României.

arate marea necesitate ce Țsilește să ceară asemenea concediu.

Învoirea nu se pōte da, nici într'unū casū pentru unū timpū mai lungū de o sēptemână; și nici-o-datā fără unū biletū anume, care sē pōrte pe elū sigiliul monastirei, semnătura superiorului, precum și No și data Registrului de eșire.

9) Monachul saū monachia care ar fi sub prepusū de rele plecări saū ar fi desvelitū o rea purtare, nu vor putea sub nici unū motivū căpata concediū, de câtū în urma unui Raportū alū Consiliului Spiritualū cătrā Metropolie, prin care să se arate că ș'a îndreptatū conduita.

10) Tōte congediile căpătate de monachi saū monachii vor fi trecute în condica de calitățī prevēdută la Art. 57 din Regulamentū, la rubrica respectivā, spre a se putea controla din când în când de Revisorul Monastirilor, de altū trimis al Chiriarchiei, saū de însăși Chiriarchia.

Se vorū trece asemenea și refuzurile de concediū și cauzele ce a motivatū refusul.

11) Pe viitorū este opritū cu totul monachiilor a mai lua și ținea prin chiliile și în serviciul lor, fără o anume autorizare a Chiriarchiei, copile mici, care n'au atinsū încă etatea de maturitate.

Chiar și tinerele în etatea legiuită nu se vor putea primi în monastire și enumera între surorī și îmbrăca în negru, până ce nu vor fi îndeplinitū formalitățīle prescrise de art. 2, 3, 4, 5 și 6 din Regulamentul pentru disciplina monachalā.

12) Starițul saū Starița care nu va aplica în monastirea ce Ț este încredințată — Regulamentul disciplinarū al Sântului Sinodu, precum și aceste dispozițiuni din partea Nōstră, va fi scosū din funcțiune, datū în judecatā, și, după gravitatea culpei, — îndepărtatū chiarū din monastire.

Îndată ce veți primi această Circulară a Nōstră să convocați imediatū Soborul, să o cetiți în auđul tuturor și să le faceți cunoscutū din partea Nōstră că suntemū deciși ne-strămutatū a nu lăsa să se schimbe nimicū din regulele și regimul anteriorū alū Monastirei, ci vom stărui cu tōtā autoritatea ce Ni a încredințatū Biserica și Tēra, ca să se aplice până la iotā atâtū Santele Canōne relative la viața

monachală, precum și Regulamentul Sântului Sinod, și sus enumeratele dispozițiuni, conforme cu canónele și Regulamentul.

Eară daca care-va s'ar crede neputincios a se deprinde cu asprimea vieței monachale, pentru care a jurat înaintea Sântului Altariu, pòte mai bine să se retragă din monastire, de cât să devină scandalu fraților sei pentru care Christos a murit.

Eară pe viitoriu sperându că ve veți face datoria mai conștiincios, împreună și cu ceialalți membri ai Consiliului Spiritual și economic, ve investesc, cu totă autoritatea, și ve ordonă ca se aveți ca de normă : A vorbi puțin și cu greutate, a fi aspri aplicători ai canónelor și regulamentelor, a nu cruța absolut pe nimine, și la cea mai mică încercare de nesupunere, din partea oricui, a-lu da în judecata Consiliului Spiritual, și a-lu pedepsi conform art. 58 din Regulament. Eară pentru o abatere mai gravă, a Ni raporta imediatu spre a regula ștergerea culpabilului din statul Monastirei; procedându negreșitu conform art. 60 din Regulament.

Finind, ve preveni încă-o-dată că ve facu responsabili de orice neregularitate care ar mai atinge în viitoriu prestigiul Monastirei ce conduceți.

CALINIC

Archiepiscopu și Metropolitu Primatu al României.

Predica în Biserică

Reproducem următorul articol importantă din jurnalul *Posta* :

Nici o instituțiune nu e mai multă neglijată în țera noastră ca biserica națională. În tôte cele-l'alte ramuri de viață publică totă amă mersă înainte, de bine de rău; în ale bisericeii însă am rămasă cu totă staționari; ba în unele priviri am dată înapoi lăsându să se strice multe din frumoșele obiceiuri ale credinței strămoșesci.

Mai toți ómenii noștri de stată, mai tôte organele de publicitate, dau puțină atențiune necesităților bisericeii, considerându această divină instituțiune ca ce-va accesoriu, spre a nu dice mai multă în organizmul statului; și dacă nu'i suntă pe față ostili, o condamnă însă celui mai primejdiosă indiferentism.

Ca laicilor și autorităților civile puțină le pasă de necesitățile bisericeii, această e notoriu cunoscută la noi. Cu adencă mahnire însă trebuie să constatămă ca nici autoritățile bisericesci, nici fireșcii sprijinitori și apărători ai religiunii creștine nu pună destul interesă pentru buna stare și înflorirea instituțiunii la care servesc.

Multe și varii suntă lipsurile și suferințele bisericeii române. Suntă lipsuri materiale și lipsuri morale. Nici una însă nu e așa de multă simțită ca lipsa *predicării cuvântului lui Dumnezeu*.

Predica bisericească sau instruirea creștinilor în sublinele adevăruri ale moralei evanghelice prin discursuri pronunțate în biserică, a fostă de la întemeerea creștinătății și în tôte timpurile cel întăi și mai puternic mijlocă pentru răspândirea și mântinerea religiunii creștine. Intemeetorul creștinătății, Christos prin predică și-a începută Dumnezeuiasca sa

operă de regenerare morală a némului omenesen. El nu scăpa nici ocaşia, fară a nu învăţa pe poporū preceptele salutare ale religiunei sale. Intréga sa misiune pe pământū şi-o desemna în următoarele sublimе cuvinte : „*Santu trimesu a predica robilor ertare şi orbilor vedere.*“

Invăţaţi tóte némurile a fostū apoi cuvéntul seń de ordine datū apostolilor şi tuturor succesior mişiei sale. Cei mai ilustri parinţi ai bisericei prin predică, omelii şi serieri de doctrină religiósă s'aú facut de recunoscinţa şi venerarea posteritaţei. Şi vécul în care aú fostū cei mai mulţi şi destinşi doctori şi predicatori bisericesei, vécul al IV-lea d. Chrs. este consideratū în istoria bisericei *epoca de aurū* a creştinismului. Pe cândū din contra, timpurile în care biserica creştină n'a avutū predicatori, s'aú consideratū şi se consideră ca *timpuri de secete intelectuală şi morală*, ca timpuri de grea cumpăna.

Biserica nóstră naţională, tovarişa nedeslipită a înşei naţionalitaţei nóstre, trecéndū şi una şi alta prin îndelungate timpuri de restrişte şi de armare încercări, n'a pututū a se desvolta în cea mai de căpitenie ramura a misiunei sale, în ramura clocuinţei bisericesei. Cu tóte aceste, faţa cu timpurile acele şi cu nivelul societăţei civile de atunci, clerul nostru şi-a indeplinitū cu destulă demnitate frumosul seń rol. Prelaţi români erau sprijinatori naturali a poporului, pe care-l apăra nu o dată contra vitregei tratări ce venea din partea Donnilor streini sau instreinaţi. Spiritul religiósū pe atunci era mai mare, şi bunele moravuri mai bine conservate.

Astađi înse cândū am scăpatū de jugulū streinū, câtū de câte-va decenii amū luatū şi noi sborul spre progresū şi civilisaţiune ; astađi, dicemū, preutul nostru numai póte sta faţa cu oile sale cuvéntátore, ne cum în fruntea lor, numai în condiţiunile în care se afla acum 50 de ani. Astađi nu e de ajunsū pen-

tru unû bunû preut d'a fi purû și simplu unû organû înconsciû și mașinal al sevârșirei slujbelor și ceremonielor bisericesci. Caci partea ceremonială a serviciului divinû, după principiile de teologie pastorală, constituie de-abia una, și înca nu cea d'ântoia, dintre îndatoririle preoțesci. Prima îndatorire e *predicarea*, al doilea *savârșirea lucrărilor sânte* și al treilea *manuducerea credincioșilor*. La noi în timpul de față cea d'ântoiu și cea din urmă suntû cu desăvârșire negligete, numai cea din mijloc se mai îndeplinesce. Astađi suntem deprinși a vedea tótă bunătatea unû preut numai în a ceti și a cânta bine ; dar în colo, de posedă cunoșcinți indestulătore pentru a învêța pe poporanî, de posedă patrunderea, tactul d'a se purta cu totû felul de neputinți morale în societate, de acêsta nimene nu-l întreba. Ear ca urmare a acestorû rătăcite idei avem tristul spectacul că de și întreținemû de vre-o 20 ani seminariî pentru a forma preuți luminați și în conformitate cu timpul în care trăimû ; în realitate însê, învêțatura științifică fiind cu totul necăutată, și ceaslovul, psaltirea și psaltichia fiindû unicele titluri pentru admisiunea la preuție, clerul nostru este mai tot așa de ignorantû ca și acum 50 de ani caci tineriî mai luminați suntû înlăturați, sub cuvêntû că n'au aptitudinî bisericesci, și cei ce suntû admiși la hirotonie, suntû recrutați din totû ce e esitû din seminarû mai codaciû și mai tampû.

Pe lângă acêsta chiar dacâ pe ici pe colea se stre-córa în clerû unû tînerû intelegentû, el e tot-d'a-una pusû la indexû, consideratû ca unû spinû printre ceil-alți ; i se dă locul cel mai din urmă, și ast-fel avêndû a lupta cu lipsa și miseria, în cele din urmă se idiotisaza și el cu totul.

Proscrierea științei pe de o parte, și neasigurarea poziției materiale pe de alte, suntû dar causele prin-

cipale care facū că clerul român astă-đi e mult mai înapoiatū în privirea culturii de cât societatea civilă.

Dar să ne întorcem la chestiunea principală ce ne preocupă, chestiunea predicii bisericesci.

În biserica noastră amvonul e cu deseversire mut; el pórtă doliul unei complete veduvii. Nicairi nuse cultivă câtuși de puținū elocința bisericescă; nu se cultivă nici câtū acum 20 de ani în urma, când totū mai găsiai câte un Neofit Scriban, câte un Ghena-die fost Argeș, ce facea sa rásune din când în când tribuna bisericescă

Astă-đi o predică bisericescă se considera de mi-nistrūi noștri bisericesci mai puțin la serviciul divin de câtū unū troparū, condacū sėu ehenonicū. S'au vedutū chiar proestosi de biserica carū manifestau o pugnanta vedita contra orī cārei încercări în acest sensū. Dar se va dice: prelatūi noștri totū sau îngrijitū pentru predica bisericescă, căci au stărunit anii trecuți de a se înființa pe lângă fie-care Episcopie câte unū predicatorū eparchial. Da, sa înființatū; și cu tóte aceste gustul predicatorial al preuților noștri nu a mersu cu un pasu înainte; și iata pentru ce: ca în tóte treburile la noī, și aice, funcțiile de predicatorū au fostū considerate numai ca nisece sinecure, care s'au oferitū sau la persóne cu deseversire necompetente, sau la persóne care de și competente, dar vādendū puținul prețū ce puneau pe predică însuși superiorii lor, se arătau greoi și credeau că și împlinescū misia lor daca rostește cate o predică la trei luni o dată,

Negreșitū că cu asemenea procedare nu se dezvoltă nici de cum gustul predicatorial. Noi considerămū predica ca cea atâtēia datorie a unui preutu, căci bisericile astăđi trebuie să fie nisece adeverate școli de adulți; și deci fie-cărnia preutu trebuie a i se impune, sub pedépsă disciplinara. Iarū predicatorul eparchial, alesū dintre persónele cele mai ca-

pabile pentru această, să fie ca un fel de instructor și model în ale predicii;—și în urmăre va trebui să predice în toate duminicile și sărbătorile, și în fiecare biserică, cel puțin din orașele principale ale eparhiei.—În special însă se știe că timpul cel mai priincios pentru predica evanghelică e Postu-mare. Acestu postu biserică îl consideră ca cea mai însemnata campanie morală pentru mântuirea sufletelor; în acestu timpu dar trebuie să resune mai mult de cât ori când anyoanele bisericesci. Pentru aceea dispozițiunea luata mai anii trecuți la Metropolia din Bucuresci dă se însărcina pe preuți să predice la biserici anumite în Postul mare, o credemū foarte nemerita și am dori să se aplice și la cele-lalte eparchii.

Ne resumamū darū și dicemū: Totū ce suferă la lumina e cu totul uitatū și disprețitū în biserică noastră, cea ce e o mare pagubă și pentru dēnsa și pentru societate. Pentru remediarea acestu rău propunemū următoarele mēsuri: a), susținerea și încurajarea tineritului clerical inteligentū și luminatū; b), susținerea Facultăței de teologie; c), obligarea tuturor preuților ca să predice în fiecare Duminică și sărbătoare, în desebi în Postul mare; d), obligarea predicatorului eparhial să mai predice câtū mai desū în fiecare biserică, publicându-și în același timpu predicele ținute; e), Preuții și toate persoanele ce se vor distinge în arta predicatorială, să fie încurajați și preferați înaintea altora.

Iată mēsurile pe care, în modesta noastră pricepere, și cu cea mai ardetore dorința de propășirea bisericii noastre naționale, le supunemū umilitū la aprecierea Prea Sântiților noștri Chiriarchi, rugându-și ca, de le vor găsi folositoare și practice, să binevoiască a le aplica c'ua oră mai înainte.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŪ PERIODICŪ ECLESIASTICŪ

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuventul“

II. Tîn. IV. 2.

Misteriul Botezului

(Urmare, vedei No 3, anul VI).

Cine trebuie a se boteza? Botezul pruncilor, dupe învătătura Sântei Scripturî și tradițiunea Bisericeii. — Nerepetirea botezului. — Ideea despre botezul creștinescū și privirele rațiunei asupra lui.

Fiind-că toți au necesitate de renaștere și prin nici o cale naturală nu să pôte ajunge renașterea supra-naturală, s'eu a intra în drepturile eriditărei bunurilor fagăduite de Christos; iar de mijlocū supra-natural pentru acēsta este botezul: apoi este evidentū, că Misteriul botezului este unū misteriu comunū — general. — toți, fără osebite de sexū s'eu națiune, datorescū a se boteza, precum și fără deosebirea aceea, s'a născutū cine-va din părinți creștini, iudei s'eu păgâni. Probă suntū cuvintele Mântuitorului de la instituirea botezului: „*Mergeți învetați tôte nămurile, botezându-i pre ei în numele Tatăbu și al Fiului și a Sântului Spiritu. Și cel ce va crede și se va ba-*

teza mântuise-ra^a (Math. XXVIII, 19, 20; Marc. XVI, 16, 17). Din cuvintele Domnului sa mai vede încă, că botezul trebuie a se da s'eu a se aplica asupra celui ce crede. Apostolii, conform învețaturii lui Christos. *„învețați, predicați evangelia”* înainte de a boteza, învețau pe oameni credința și îi predispuceau la a o mărturisii. *„Ce mă oprește a mă boteza, întreba femeinul, inițiatu în doctrina lui Iisus. „Iar Filip a disu lui, de credi din tota inima, cu putință este. Iar el răspundendu a dis : credu că Fiul lui Dumnezeu este Iisus Christos (Act. VIII, 36 și 37). Acésta să vede din faptele lui Filip și din Samaria (Act. VIII, 12), a lui Petru în Ierusalim (Act. II, 38, 41) și în casa lui Corneliu (Act. 10, 34—44), a lui Pavel în raportu eătră Lidia (Act. XVI, 13, 14), pazitorul temniței (30—34), și eătră Crisp (Act. XVIII, 8). „Pocăiți-ve și să se boteze fie-care din voi în numele lui Iisus Christos spre ertarca păcatelor ; și veți lua darul sântului Spiritu” (Act. II, 38). Aceste cuvinte ale lui Petru, precum și alte fapte apostolice, arata, că de la celu ce se boteză să cere și penitență (pocăință) (Act. III, 19, 20; XXI, 20). Acésta să vede și din aceea, că botezul se numesce în scriptură îngropare de sine pentru pecatu (Rom. VI, 3—5. Ebr. X, 22—25) făgăduința dată lui Dumnezeu (1 Petr. III, 21) prin mărturisire (1 Tim. VI, 12). În sensul acestora Biserica a instituitu catichisațiile pentru cei ce voiau a se boteza, prin care cei ce să apropiau la botez, pe de o parte, primiau învețătura credinței, iar pe de alta faceau penitența. În privința acestui cazu este de ajunsu a arata la marturiile S-tului Iustin (1).*

1 Apol. I, § 61. confr. Tertulian despre botezu, § 20. Vasile cel Mare, despre botez, 1, 2.

Tot acésta se exprimă și prin lepădarile de Satana și de tóte lucrurile lui (1) și marturisirea credinței (2) care se facă înainte de botezu.

Dacă de la cei ce se botéza se cere, dupre cum s'a distu, credința și penitența; apoi se nasce întrebarea: trebuie óre a se boteza pruncii, cari nu sunt capabili nici de credință, nici de penitență?

1) Trebuie a observa că instruirea în credința care s'a propusă de către apostolii a se face celor în etate înainte de botez, era pe scurt, iară învețarea mai pe larg a punctelor de credință se lasă a se face și mai pe urmă. — Așa Apostolul numesce învețatura sa propusă discipulilor din nou convertiți, lapte, iar nu hrană vîrtosă (1 Cor. III, 1. 2; Ebr. V. 11—12). Acésta vrea să dică, că dupre ideea apostolilor, credință și penitență puteau a se completa și în urma botezului.

2) Dacă apostolii, cum se vede din lucrarile lor, botezau familii întregi (Act. XVI, 15, 30—39; XVIII, 8; 1 Cor. 1, 16) precum și pre toți cei ce aparțineau unei familii (Act. XVI, 1): apoi acestea ne dau dreptul a conchide, că se botezau și copiii ce aparțineau unor asemenea familii.

3) Porunca Mântuitorului relativa la Botez a fost dată în genere, adică fără a exclude pe copii (Math. XXVIII, 12) și întru câtú copiii pot și după

(1) Asezem. Apost. libr. 7. Cap. 41. libr. 3. Cap. 18. Tertulian de Corneil. § 3; Origen Omil. 12 în Numer. § 4. Ieronim expl. la Amos. 6, 14. Cyril: „Apusul sôrelui e locul întunorecului veșutu; iar diavolul predomină asupra întunecimei. Pentru acésta și voi prîvindú cu luarea anúnte la apusú respingeți pe regele întunorecului. Catechis. 1 § 2—5.

(2) Cyril al Ierus. Despre märturisirea credinței. Catechis. 2, § 9. Cyril Alex. libr. 12 in Ioná, cap. 64.

botezului a primi instruirea în credința cerută de Mântuitorul (20); apoi refuzându-l pruncilor Botezul se calea în mod arbitrar porunca Mântuitorului; iar ne refuzându-le se procedează în conformitate cu spiritul ei.

4) A socoti pe prunci necapabili de împărăția lui Dumnezeu, ar însemna a eugeta alt-fel de cum a dăsu Mântuitorul, carele primindu și bine-cuvântând pe pruncii aduși la El a dăsu: *că a unora ca acestora este împărăția lui Dumnezeu* (Math. XIX. 13, 15; Marcu X. 13, 15). Cuvintele Mântuitorului: „*Nu este bine a lua pâinea fiilor și a o arunca cânelor*“ (Math. XV. 26) arată, ca mai de grabă s'ar putea de a refusa botezul pēna la unu timp, unora din cei în etate de cātū copiilor. Asemenea concludsiune este în totul de acordū cu aceia, că după înțelesul învețaturilor revelate, de piedeca în săvērșirea botezului, trebuie a servi numai propria respingere arbitrara a adevărilor lui Christos.

5) Dacă este ca să se întorcă luarea aminte asupra lipsei de credință în prunci, posibilă pentru cei în etate, apoi din contra urmēzā a observa, că asemenea lipsa nu împedica aceia, că ore-cari știuți prunci, după revelațiune, suntū sântiți din pântecel mamei lor (Jer. I, 5); pe lângă acestea lipsa de credință a pruncilor pōte fi îndeplinită la botezul prin credința parinților, a nașilor și a celor ce săvērșeserū misteriu; și dreptū dovadă la această serveșce credința parinților, care a însanătoșatū pe bolnavi (Marcu IX. 24) și care a înviațū morți (Luc. VI, 13).

6) A lasa pe copii nebotezați însemna a i lasa fara curățire de pēcatul original, și afara de socie-

tatea celor ce au dreptul la ereditarea bunurilor eterne; dar această este foarte greu pentru conștiința creștinului, mai ales în casul de moarte grabnică a copiilor (Ión III, 4. 5). Deci botezul copiilor necesită și pe copii și pe părinții lor a afierosi Domnului primele zile chiar a vieții lor; iar acesta nu poate a nu fi plăcutul lui Dumnezeu.

7) Apostolul Pavel scrie creștinilor Coloseni: „*Santefi tăceți împrejură, cu tăcere împrejură nefăcută de mână, întru desbrăcarea trupului peccatelor carnei, întru tăcerea împrejură a lui Christos; îmbracăți fiind împreună cu el prin botez*” (Col. II, 11 și 12). Aici Apostolul, a) numind tăcerea împrejură a lui Christos, tăcere împrejură nefăcută de mână, singură care este demnă de Christos, se înțelege pe câtă după spiritul general al instituțiilor lui Christos, câtă și cu deosebire după misterioasă însemnătate a tăcerii împrejură cea nefăcută de mână, că tăcerea împrejură cea făcută de mână, nu are mai multă însemnătate pentru Creștini; b) tăcerea împrejură cea nefăcută de mână. Apostolul dă dreptul o numește alt-fel—botez, și prin urmare botezul înlocuiește pentru creștin tăcerea împrejură a Vechiului Testament; de aici, c) următoarea a fi dedusă neîndoibila concluziune: precum tăcerea împrejură cea făcută de mână se săvârșea asupra pruncilor, așa și tăcerea împrejură cea nefăcută de mână, adică Botezul, poate a fi aplicat sau săvârșit asupra pruncilor.

Biserica nici o dată n'a respinsu pe prunci de la botez. Dovezi despre acesta aflăm la Irineu care este aproape discipul apostolic (1).

(1) Adv. Haer. II, 22 § 4.

în legatură cu D-*deu*. Deci dacă cu corpul cine-va se născă numai o singură dată, se înțelege că asemenea proprietate trebuie să o aibă și născerea spirituală, și dacă făgăduințele lui D-*deu* sunt neschimbate (II Tim. XI. 13) apoi și cererea de a fi reînvoite nu și poate avea locul.

d) Apostolul scrie : „*Unu Domnă, nă credința, unu Botezū*“ (Ef. IV. 5). Aici unitatea botezului se pune pe aceeași linie cu unitatea D-*lui* și cu unitatea învețeturei de credința ; și prin urmare, precum este unū singurū Domnū rescumperatorū al tuturor neschimbatū și neînlocuitū ; precum este uă singură învățatură a lui neschimbată și neînlocuită : așa și botezul pune o-*dată* pe toți în comunicare cu Christosū și nu se poate înlocui cu altul măi bunū.

Biserica de asemenea a învățatū că botezul creștinescū trebuie a se sevērși numai o dată, și a mustratū și chiar depărtatū pe accia care urmaū alt-fel. În Simvol cetim : „Credū într-unū botezū“. Sântul Ciril al Ierusalimului a scrisu : „Botezul este sigiliul cel sântū și neștersū . . . nu trebuie a săvērși spalarea de douē seū de trei orī : căci unul este Domnul, una este credința, unul este botezul“. Sântul Damaschin a învățatū : „Precum Domnul o dată a muritū, așa și noi o dată trebuie a ne boteza. Accia care fiindă o dată botezați în Tatăl și Fiul și Sântul Spiritū, și repetescū botezul, din noū restignescū pe Christos“ (1).

Dar este de sine înțelesū că, cândū cine-va nu să botéză cu botezul misterios, — nu în numele Triunu-

(1) Despre Credința Ortodoxă, cartea 4, cap. 10, Confr. cu Tertulian, *De baptis.* cap. 15. M. Vasilie *De Spir. Sanct.* Cap. 15.

lui Dumnezeu, botezul este o singura formă sau ceremonie, iar nu misteriu, și pentru aceea trebuie a fi repetită ca Misteriu : așa a procedat Apostolul Pavel cu cei botezați cu botezul lui Ioan (Act. XIX. 1—6). Pentru aceea la sinodul ecumenic din Niceea s'a hotărât ca următorii lui Pavel Samosatul, să fie rebotezați pentru că nu erau botezați în Tatăl, Fiul și Sântul Spiritu. (Can. XIX); de asemenea s'a hotărât și la Sinodul al II-lea Constantinopolitan pentru Eynomiani și Sabeliani (Can. VII).

După cercetarea deosebitelor părți necesare botezului, noi putem fi în stare să ne facem o idee generală despre botezul Creștinescu. După învețătura Sântei Scripturi, botezul este un misteriu în care credincioșii, prin întreita cufundare a corpului în apă, în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Spiritu, se curățesc de pecate și se nasc în noua viața Spirituală.

De aci se vede că botezul creștinescu nu este totu unul cu botezul lui Ioan, cu atât mai puțin unu altu ôre-care botez. Botezul lui Ioan se potrivea cu botezul creștinescu :

- a) în aceea, că Ioan de asemenea a botezat după uă deosebită voință a lui Dumnezeu (Ioan I. 33);
- b) în aceea, că acesta era de asemenea botez cu apă și cufundare în apă (Ioan III. 23 ; Math ; III. 6);
- c) în aceea, că botezul cerea schimbarea morală, — penitența (Marc. I, 45);

Dar în esență botezul lui Ioan se deosebea de botezul instituit prin Iisus Christos :

- z) prin aceea, că era botez de pocaință și credință în cel ce vine după dânsul, adică în Christos

lisus (Act. XIX. 4 ; Ioan I. 33), iar nu în numele Tatălui și al Fiului ce s'a arătat în lume, și al Sântului Spiritu, care și sevarsa darurile sale cu abundența asupra armatorilor lui Christos.

β) Botezul lui Ioan era însemnată ca pregător în raportu către botezul lui Christos ; de aceea când s'a ivit adevărul el a încetat : dar botezul lui Christos rămâne tot-d'a-una neschimbat în Biserica lui Christos.

γ) Botezul lui Ioan era pregător către luminarea charică ; iar în botezul lui Christos se savêșese această luminare (Ioan I. 33 ; Math. III).

Învățătura Sentei Scripturi despre botezul chrestinesc și în parte despre puterea misterioasă a botezului, nu trebuie a se presenta rațiunei ca neconformă cu principiile ei particulare.

1) Temeiurile arătate în acestu misteriu sunt ast-felu că rațiunea nu pôte a le socoti logicamente ne-adeverate fără a se contra-dice.

2) Botezul este stabilitu, în el este arătată puterea misterioasă, care lucră independentu de ideile noastre—prin însuși Incepătorul credinței chrestine ; iar cuvântul lui este sântu, sântu și pentru chrestini și pentru fie-cine care încă nu s'a separat de credința sênătosa în tremisul lui Dumnezeu.

3) *Cel născut din corp, corp este ; iară cel născut din spirit, spirit este* : iată încă uă basă pentru botezulu misteriosu chrestinesc ; în justea acesteï idei fundamentale mintea sanătosa nu pôte a se îndoi ; și dar nu pôte a se îndoi nici în necesitatea botezului misteriosu, și neputându face acesta, nu trebuie a respinge botezul misteriosu cându i se propune.

4) Dacă pentru convingerea în adevăritatea cuvintelor despre puterea botezului se cere experiența: întrebe-se păgânul din nou botezat, și el după cursul psihic al stărei sale interioare ve va areta și ve va dovedi ce a produsu în el botezul. Iată recunoșcerea unuia din ei, pe care nu putem a nu-l crede, și după înalta lui cultura pagâna, și după observările lui asupra sa : „Cândú eu, înainte de botezu, mă aflamú orator mare, serie Ciprian, cându me aflam în o profundă întunecime de orbire și lipsitu de adevărata cunoșcința a destinului meu, rataciam pe căile desfrânării; privindu la viața mea de atunci, eu greú și încâ cu neputința socotiamú eu fagaduința charului, ca (adică) cine-va ar putea să se nască și spiritualminte pentru o nouă viața în apa mântuitorului botezú, și astú-felú să pótá a înlatura totul și a se face altul de ce era înainte. Cum este cu putință, gândémú eu, o astú-felú de schimbare, póte-se cine-va debarasa de-o-datá de aceea ce născându-se din materia grósá, s'a întaritu împreună cu el, saú după întrebuințarea a multú timpú a îmbătrénitu (înradăcinatú) împreună cu anú? Nu, réulú și-a întinsú rădăcinele sale fórte adâncú; corupțiunea a pătrunsú fórte departe în inima. . . . așa judecam eu fórte adesea orí despre sine-mú . . . și disperând de îndreptarea inimei mele, eu nevoind mă credeam incapabil de a scápa de propria mea nenorocire, ca și cum ea ar fi fostú de la natura partea mea. Dar când prin lucrarea facetórelor de viața ape ale botezuluim'am spálat de pata vieței dinainte și lumina ceréscá s'a revérsatu în inima mea, când după primirea spiritului cerescú, nóúa nascere má

facutū omū noū : de atunci într'unu chipu minunată de o dată eū m'am făcutū tare în aceea despre care mē îndoiam; misterele mi s'aū descoperitū, întunericul a începutū a fi lumina; ceea ce mi se părea greu, a începutū a fi ușorū, imposibilul a începutū a fi posibil.

Este prejudiciosū a mē lānda singurū pe sine-mi : dar servește de semnū al recunoștinței (mulțumirei) totū aceea ce se raportā la gloria lucrārilor Dumeșcești (1).

5) Cātū suntū de sānte simțimintele mișcate de misterul botezului, nu este greu de a le observa și a le prețui. Partea ceremonialā a botezului pe cātū este de simplă, pe atāta de instructivă : este destul a areta la una, adică la însemnătatea botezului — ca la hotărârea de a muri pentru liberare de păcatū.

† Silvestru B. Piteștenu.

(1) *Epist. ad Donatum.*

SEPARAȚIUNEA DEFINITIVĂ

între

Biserica Orientală și Occidentală

ÎN TIMPUL PATRIARHULUI MIHAIL CERULARIŪ

Separățiunea între biserica orientala și occidentala, de multe secole prepată prin ambițiunea crescândă a papilor și începută în timpul Patriarhului Photie, s'a săvârșit definitiv două secole mai târziu, în timpul Patriarhului Mihail Cerulariū. Ceea ce a provocat această nouă și definitivă ruptură, a fost o epistolă adresată în anul 1053, nu se știe pozitiv din care motive, de către acestu patriarhū împreună cu Metropolitul Leo de la Aehrida din Bulgaria, către Episcopul Ioan de la Trani — unu orașū în Apuleia, care pe atunci se afla sub sceptrul bizantin. În această epistolă Patriarhul imputa occidentalilor mai multe inovațiuni, pe care le condamnase din Photie în enciclica sa, tot-o-data însă atinge și alte inovațiuni, mai ales întrebuițarea la St. Euchariștiă a pâinei nedospite, un obicei care se introdusesse în Biserica occidentală pe la secolul al noulea. „Iubirea lui Dumnezeu — se dice în epistola — și dragostea frățescă ne au împinsu a serie către sanctitatea ta, și prin tine către toți episcopii și presviterii Francilor, către monachii lor și laici și chiar către prea venerabilul Papa, și a ve atrage

atențiunea asupra pâineii nedospite (azime) și postului de Sâmbata. — care amândouă le țineti împreună cu iudeii. Este adevărată că azimele și sâmbetele sunt instituite la iudei prin Moisie, dar pascele nostru este Christos. Pentru a nu călca legea în nici un punct. Christos a serbat în adevăr pascele iudeilor, pe urmă însă a seversit și pascele nostru, după cum se probéza din St. Scriptură. El a munit pâinea trupul său. Pâine se numește la voi *panis*, la noi *ἄζυμος*. Cuvântul din urmă, de la *ἄνω* = a ridica, însemnéza ce-va ridicat în sus prin aluat; pâinea nedospită însă sémănă cu o pétră fără viață și cu pământ uscat. Moise a ordonat iudeilor a mânca o dată pe an pâne nedospită ca simbol de întristare; pascele nostru însă este o di de veselie și ne ridică mai sus de pământ, precum aluatul ridică pânea. Azimele fără sare și fara aluat sunt ca noroiul uscat, pe când Christos dice: voi sunteți sarea pământului; în alta parte Christos aseména împărăția lui Dumnezeu cu aluatul pe care, luându-lă muicrea, l'a ascuns în trei măsurî de făina, până s'a dospit tótă. În adevăr, muicrea care a luat aluatul, însemnézá Biserica, iar cele trei măsurî de făina sunt închipuiri a Tatalui, a Fiului și a Duhului Sânt, la care nu iau parte azimiții. Afara de acesta voi postiți, după obiceiul iudeilor. Sâmbetele, pe când Christos a desființat acesta, căci a permis discipulilor a smulge, în ziua de sâmbată, spice și a mânca, și chiar el a făcut sâmbăta minunii. Cine ține sâmbetele și azimele nu este nici iudeu nici creștin. ci este asemenea cu leopardul, al cărui pěr nu este nici negru nici alb. Voi sunteți pe jumătate păgâni, fiindă-că mâncați carne de animale sufocate, în care este încă sânge. Nu simțiți voi că sufletul stă în sânge? Mai de-

parte voi nu cântați aliluia în postul eel mare, ci numai la pascce. De ce nu îndreptați pe poporul și pe voi înși-ve? De ce nu îndreptați aceste obiceiuri false? Nu știți că veți da o-dată răspunsu lui Dumnezeu pentru acesta? De ce ve înșelați pe voi înși-ve și pe poporul, făcându-lu să creâda că aceste obiceiuri ar fi de la Apostoli? Lăsați ebreilor azimele și sâmbetele, iar carnea de sugrumatâ pagânilor, pentru ca să se facâ unu păstoru și o turmâ. Tôte acestea tu adesea le-ai recunoscutâ, o omule lui Dumnezeu, și ai căutatâ să îndreptezi și alți prin serieri. Decî acum, ca se mântuesci sufletul teu, trimite către arhierci și presviteri; și conjură-i ca să îndrepteze pe sine și pe poporul. Dumnezeu te va recompensa. "

Cându a primitu episcopul Ioan această epistola, se afla în Trani, ca legatâ papal, cardinalul Humbert, care a tradus-o îndată în limba latinâ și a trimis-o papii, pe atunci Leon IX. Acesta a adresatâ acum o lungâ epistolâ în 41 paragrafe către Patriarhul Mihail și către Mitropolitul Leon de la Achrida, în care însâ, în locu da a combate imputările ce tăceau aceștia occidentalilor, gasește mai cuvîncios a accentua înaltele privilegii și infailibilitatea ce ar fi primitâ Biserica Româna de la apostolul Petru. „In adevêrâ“, observa cu dreptu cuvêntu un istoricû protestantû, „acesta era ôre-cumû refutațiunea cea mai scurtâ și mai nimerita, de care se serviaû papii de secole în contra tutulor atacurilor asupra Bisericii lor“ (Schroech. Kirchengeschicht, vol. 24, p. 213). Ar fi impertinentâ, țice Papa, sê creâda cine-va că Dumnezeu a ascensu ceva de șeful apostolilor și fundâtorul scaunului roman. „Dar mai mare

este", dice citatul istoric, „impertinența sa și ușurința papii cându el intercaléda, aprópe în întregul seu, apocritul act de donațiune a împăratului Constantin cel Mare către Papa Silvestru." În fine Papa îndemna pe patriarhul și pe Leon de la Achrida se se căiască și să se supună Bisericei Romane, amenințându-i cu conștiințele periculóse ce arú resulta.

Acésta reînvoire a certei între Patriarhii și Papii s'a întâmplatú toemai într'unú timpú cândú împăratele Bizantin, Constantin Monomachul, din motive politice, doria fórté multú și căuta a aduce o impicare între Constantinopol și Roma, fiind-cá el spera, ca cu unire cu Papa va putea să isgonéscá din Italia pe Normanii și să redobândéscá astfel orașele care aparțineau o dată imperiului Bizantinú. El s'a grabitú dar a respunde Papii o epistolé împaciuitoře, rugându pe Papa a trimite o ambasadá la Constantinopol, care să înlátore ori-ce neînțelegere. Asemenea și patriarhul spre a compláceea împăratorelui a răspuns în același sens șicénd că, decá a criticatú aspru óre-care obiceiuri rele ale occidentalilor, a făcutú acésta în credința că și Papa cugetá despre ele totú așa ca și el, și că și Papa dorește deparțarea lor.

Papa a și trimisú îndată trei plenipotențiarí : pe sus-numitul Humbert, pe diaconul cardinal și cancelariú al Bisericei Romane, Frideric (devenitú în urmă Papa Ștefan X) și pe Archiepiscopul Petru de la Analfi. Ei aú sositú în Constantinopol pe la Iunie 1054.

În epistola sa către împăratul Constantin Monomachul, Papa laudá pe acesta pentru iubirea sea de pace

și pentru respectul ce arată către Biserica Romană, muma sa. Biserica lui Christos, dice el, are numai unu, capu, și cine nu respectă acestu capu, nu se pôte numi membru al ei. Imperatorul scie și recunósce care este acestu capu, adică Biserica de la Roma, carei a aparținutu și Constantin, fondatorul Constantinopolulu. Papii se cuvine supravegherea asupra tuturor Bisericelor. Apoi după ce se plânge de cruđimele Normanilor, Papa exprimă speranța, că cu voința lui Dumnezeu și cu ajutorul împeraților Henric și al lui Constantin, va putea isgoni pe inimicul. În fine adaogă, că a primitu și epistola Patriarchului Michael și i pare bine de cele ce el scrie în favorul păcei; dar că Papa a auđitu multe rele despre acest patriarchu, mai cu sémă că el excomunică pe toți aceia cari se servescu de pâne nedospită, și că caută așf supune pe Patriarchii de la Antiochia și Alexandria. Dacă lucrul este ast-fel, apoi pacea este imposibilă. Papa speră că patriarchul se va îndrepta.

În același timpü Papa a scrisu o epistolă și către Cerulariü. El laudă pe acest confrate pentru îndemnurile sale spre pace, observă însă că a auđitu multe lucruri neplăcute despre el, pe care el până acum, parte nu le-a cređutu, parte n'a avutü timpü să le cerceteze. Am auđitu, dice Papa, că te-ai ureatü pe scaunul patriarchicescü fără a fi trecutü, conformü Sântelor canóne, prin treptele inferióre; și că cauți a răpi Patriarchilor de la Alexandria și Antiochia vechile lor privilegie. Apoi Papa blaméză pe Cerulariü pentru condamnabila și sacrilega usurpațiune a titlulu de patriarchu ecumenicü, unü titlu pe care numai papii ar fi în dreptü să 'l pörte, de care însă

ei n'au voitū să se servéscă. Papa stinge apoi ches-tiunea azimelor. și termina exprimându speranța, că sgomotele nefavorabile ce circulă asupra lui Cerulariū nu suntū adevērate, sēu că el se va îndrepta.

Afară de aceste două scrisori, Humbert a adusū și o scriere făcută de elū, în formă de dialogū, prin care el combate imputările ce făcuse occidentalilor Patriarchul împreună cu Leo de la A-chrida în sus-menționata epistolă către Episcopul de la Trani. Grecii, dice Humbert, la începutul acestei scrieri, au întrecutū pe toți ereticii de pēne acum, fiindū-că au îndrāsnițū să impute Bi-sericeii Romane obiceiuri greșite și iudaice, pe cândū în realitate nu occidentalii, ci grecii urmēză obiceiurile iudaice; căci în locū de a posti, împreună cu occidentalii, în ziua de Sâmbătă spre amintirea înmormēntării lui Christos, ei petrecū acēstă zi în veselii împreună cu iudeii. Apoi apără azimele și cele-lalte puncte ce le criticase Cerulariū și termină imputându, din parte-ī, grecilor multe usanțe și doctrine eretice. Imperatoarele Constantin, care doria cu orī-ce prețū de a face pace cu Papa, nu numai că a primitū acestū pam-fletū, dar a și regulatū să se traducă în limba greacă.

O mai mare violență și chiar trivialitate arată Humbert într'o altă scriere a sa, prin care combate scrierea lui Nichita Pactoratū, egumenū al renumitei monastirii Stadion, și amicū al Patriar-chului. Nichita atacase asemenea, în acea scriere, azimele și alte obiceiuri ale occidentalilor, mai alesū celibatul clerului, însă cu multă moderațiune.

Humbert combate pe Nichita cu expresiunile cele mai murdare : „Dăca ai fi respectatū, așa începe el refutațiunea sa, al 4-lea canon al conciliului de la Chalcedon, ai fi ramas liniștitū în monastirca ta, fără a te amesteca în lucruri, care nu te privescū. Acum ănsă cade asupra-ți blestenuul celor 630 părinți. Vai ție, vagabondule, care ai îndrăznitū a lătra în contra sântei și apostoliceseei Biserici; mai prostū decât unū măgarū, ai cautatū să sfarâmi capul leului și didurile de diamantū. Tu nu ești unū monachū, ci unū epicureū ; unū vizitator de teatre și de case de prostituție — și continuă pene la sfârșitū în tonul acesta. Imperatoarele din parte-ī, spre a complăcea legațiunii romane, a constrânsū pe Nichita să condamne tot ce a scrisū, și a făcutū în contra Bisericeī de Roma și ast-fel Humbert a îmbrăcisat acum ca pe un amic intim pe acela care cu câte va zile mai înainte era un prost, vagabond și archiereticū. Acestū triumfū al lor i-a încuragiatū la o îndrēsnela și mai mare.

Se înțelege că conduita așa de arogantă și preentțiunile așa de mari ale ambasadei Romane nu erau de natură a aduce o pace între ambele Biserici. Patriachul Mihail, de și dispusū a se conda pe Imperatorul în stăruințele sale pentru uniune, n'a pututū să uite demnitatea sa și a Bisericeī sale, până a nu se indigna de purtarea lui Humbert și tovărășilor lui, cari înca de la începutū au lipsitū de respectū către el. El s'a abținutū de or-țe comuniune cu dēsșit și nu le-a permisū a oficia în nici o Biserică din Constantinopol. Legațit Romanū vedēndū că nu esista nici o speranța de a reuși în

planurile lor, s'ia decisu a face cel din urma pasu. care a adusă completa separațiune a bisericilor. In ziua de 16 Iulie 1054, într'o zi de Sâmbăta, pe când Biserica — St. Sofia — era plina de ómení și clerul era gata a începe serviciul, legații papali au intratu în Biserica și au depusă pe altaru urmatorul actu de excomunicațiune, pe care I publicam aci ca unú monumentú de aroganță și temeritate, care, dupa cum am disu, a sãvêrsitu separațiunea bisericilor.

„Noi, Humbert, cu grația lui Dumnezeu Cardinal Episcopal al Sântei Biserici Romane; Petru, Archiepiscopu de la Amalfi, și Frideric, diacon și cancelariú, tuturor fiilor Bisericeí catolice, Sântul scaun Roman, cel d'ântein și apostolescú, cáruia, ca capú, încumbá îngrijirea pentru tóte bisericile, ne-a învrednicitú a ne trimite ca apocrisarií (ambasadori) în interesul păcú și utilitații eclesiastice, la acêsta urbe împerátescă (Constantinopol), pentru ca, dupé cum este scrisu, să cercetăm și să vedem, déca sgomotul ce de aci a ajunsu la urechile sale, este adevêratú sau nu. De aceea să cunóscă, înainte de tóte, glorioșii imperatori, clerul, senatul și poporul acesteí urbi Constantinopol, și a întregéi Bisericeí catolice, ca noi am gãsitú aci causă și pentru mare bucuria și pentru mare întristare. Căci câtú privesce pe stâlpi imperiului și cei mai însemnați și înțelepți cetățiení, ei suntú fórte chreștini și ortodoeși; cât privesce însá pe Mihail care abusiv se numesce patriarchú, și pe partisanii prostieí sale, se sémãna în tóte dílele în mijlocul ei, ziganie de eresii. Caci precum *Simoniani*, ei vëndú darul lui

Dumnezeu; ca *Valesianii*, ei castrăda pe óspetii lor și Ț naintădă nu numaf în cleru, ei chiar la episcopat. Ca *Arianii* ei reboteza pe cei botezați în numele trinității, mai cu sēma pe latin. Ca *Donatistii* ei susțin, ca afara din Biserica grecilor, Biserica lui Christos și a-deveratul sacrificiu și botezū a peritū din tōta lumea. Precum *Nicolaiții* ei permit miniștrilor altarului sacru casatorii trupesei și le apăra. Ca *Severianii* ei numescū blestemată legea lui Moise. Ca *Pneumatomachii* sau *Theomachii* au taiatū din simbohi procedarea Sântului Duhū de la Fiū. Ca *Manicheii*, ei, între altele, mărturisescū că ori-ce este dospitū este însuflețitū. Ca *Nazarenii*, ei observa curățenia trupescă a iudeilor întratăta, în cât nu permitū a se boteza copii cari moru înainte de a opta și de la nascerea lor; și oprescū se se împartășescă femeile care în timpul menționatū sau în nascere se află în pericol, sau, daca elesunt pagâne, sa se boteze; și în fine, lăsând netușū perul capului și barba, nu prinescū în comuniune pe accia cari și tundū perul și cari, după obiceiul Bisericeii Romane, își radū barba.

Pentru care erori și pentru alte fapte ale sale, Mihail, de și adesea a prăimitū admonițiuni din partea Domnului nostru Leon Papa, totuși n'a voitū a se îndrepta. Chiar noue nunțiilor, cari voiam a reprima în modū rațional causele atător rele, ne-a refusatū prezența și ori-ce întrevorbire, și ne-a interzisū Bisericile spre a oficia liturgia; precum și mai nainte închisese bisericile latinilor și, el excomunicându-l, îi persecutase prin vorbe și fapte întratăta, în cât a anetematizat, în fiū sēi, scaunul apostolic, și în contra

lui se numesce și pînă acum patriarhul ecumenic. De aceea noi nesuferind un asemenea neauzită desprețu către Sântul Întăiul și apostolicesc scaun, prin autoritatea Santei și nedespărțitei Treimi și a scaunului apostolic, din partea căruia suntem trimiși, și a tuturilor părinților ortodoxi din cele 7 concilii și a întregii Biserici catolice, subscriem cum urmăm anatema, cu care Domnul nostru prea respectabilul Papa a amenințat pe Mihail și partizanii săi, decă nu s'ar îndrepta :

Mihail, Patriarhul fals, Neofit, care numai de frică a priimit schima monachală, și care este defăimat pentru multe crime foarte grave ; asemenea împreună cu el și Leo, numit episcop Achridan, și Constantin, Sacelariul lui Mihail care a căleat în picioare profane sacrificiele Latinilor, și toți partizanii lor în sus disele erori și presumținu, — toți să fie anatema Maranata împreună cu Simonianii, Arianii, Donatiștii, Nicolaiții, Severianii, Pneumatomachii, Manicheii și Nazareni, și cu toți ereticii, și chiar cu diavolul și ângerii săi, decă nu s'ar îndrepta. Amin. Amin. Amin.

După acăsta legațiunea Romană a părăsit Constantinopol, ca să se întorcă la Roma, și a fost și timp se facă acăsta, fiind că totu clerul și poporul erau foarte iritați în contra lor. Chiar imperatorul în facia unei asemenea iritațiunii a scris către Patriarhul, cerându-i să pronunțe anatema asupra acelu act Roman și autorilor lui, iar actul însuși să l arde. Mihail a și convocat un Sinod care a criticat foarte aspru conduita ambasadorilor Romani și a pronunțat anatema asupra actului lor ;

actul însuși însă nu l'a arsă, ci s'a depusă la archiva „spre rușine vecinică și condamnare mai mare a autorilor lui“.

Tot în anul 1054 s'a ținut încă unu Sinodă numerosă în contra latinilor, la care a luată parte și Patriarchul Antiochiei și Metropoliții de la Bulgaria și Cipru. Patriarhiile de la Alexandria și Ierusalim ne fiindă prezenți, au trimisă consimțimentul lor, și ast-fel dar totă Biserica orientală s'a pronunțată în-contra Bisericeii Occidentale. Tóte încercările ce s'au făcută în urmă pentru unirea Bisericeilor, au rămasă fără nici unu rezultat, fiind că tot-dé-una Biserica de Roma a persistată în pretențiunile sale, cerëndă supunerea Bisericeii orientale, iar nu unirea cu ea.

Zotu.

Oficiile eclesiastice

Prima pentadă

(urmare)

IV *Chartofilaxul.*

De și Chartofilaxul ocupă abia al patrulea loc în prima pentadă, totuși oficiul său, atâtu în întindere, cât și în însemnătate a devenit cel mai important în Biserica orientală. Pimitiv Chartofilaxul, după cum arată și numele, era însărcinat cu îngrijirea cărților și documentelor bisericești, după cum și Chartofilaxul civil era însărcinat cu arhivele publice. Mai târziu însă i s'a dat și alte multe și varii însărcinări, și anume :

1. Chartofilaxul era *cancelariul episcopului*. Ca atare el are supraveghierea și apărarea tuturilor drepturilor episcopale. El compune originalele dispozițiilor episcopale și ale documentelor, investindu-le, ca și copiile, cu sub-semnătura sa, cu data și cu sigiliul episcopal. La întrebarea archiepiscopului Constantin Cabasila de la Dirachiū, deca este permis episcopului a da această însărcinare unui alt funcționar, Episcopul Ioan de la Citru a răspuns, că numai când Chartofilaxul este bolnav sau silit de a absentă, numai atunci se poate da acea sarcină unui alt funcționar, și anume secretarului sinodului (*hypomnematographū*). În privința documentelor episcopale el are a îngriji de ele să nu fie nici-o dată în contradicere cu prescripțiunile bisericești. El are a pune în armonie legile civile cu canoanele precum și canoanele între ele, și să răspundă, ca reprezentant al dreptului canonic, toate întrebările canonice. Lui incumbă asemenea datoria de a se pune în înțelegere cu guvernul, fie spre a obține consimțimentul acestuia pentru in-

introducerea prescripțiilor bisericești, fie spre a desființa unele legi și privilegii, care împiedică prosperitatea Bisericii. Stând așa de aproape de Episcop, el se numește adesea gura și mâna acestuia.

2. Chartofilaxul este *delegatul permanent al episcopului*, și anume :

a) la predicarea cuvântului lui Dumnezeu, care datorită 'i este impusă deja prin oficiul său, fără ca el să aibă trebuință, spre a o exercita, de o deosebită permisiune a episcopului.

b) în administrațiunea justiției, și anume :

α) dacă episcopul prezidează, Chartofilaxul este membru al dicasteriului episcopal. El are a expune afacerile care sunt la ordinea zilei, a pune întrebările necesare membrilor și părților și a compune sentința.

β) Din contra în absența episcopului, el este președintele deadrept, în toate afacerile bisericești și lucrurile disciplinare în contra clericilor și monachilor. Și fiindu că el în acestu casu pronunță sentința independentă, în numele episcopului, de aceea el este obligat, ca și acesta, să asculte opiniunile celor alți membri, fără a fi silitu să se supună majorității.

Afară de acesta el are a supraveghia conduita întregului cleru al Episcopiei, a celui înalt și a celui inferior și a cerceta toate abaterile. Întru câtu pedepsele bisericești nu sunt rezervate dicasteriului episcopal, el pöte să pronunțe verbal sau scrisu asemenea pedepse asupra laicilor și clericilor. La bisericile patriarhale, Chartofilaxul avea această putere disciplinară și asupra episcopilor din diecesa patriarhală.

γ) Presupunându-se că Chartofilaxul este presviteru, el are puterea de a duhovnici ; ceva mai multu, el are și puterea de a da și altora acestu daru, ceea ce alt-fel se cuvine numai episcopului. Acestu dreptu se dă Chartofilaxului prin unu decretu (ἐνταλαμα).

δ) În fine delegațiunea permanentă a Chartofilaxului se întinde asupra dreptului de a permite sau nu căsătoria. De

aceea anunțurile logodnelor se facă către el ; el ți ține registru lor și. ne fiindu vre-unu casu împedicătoru, dă voia înscrisă (επιλλα) preoților, de a bine-cuvânta căsătoria. Pentru acestu înscrisu el nu pôte cere nimicū, afară numai deca mirele voesce a face unū darū de bună voie. Deca unū preotū și-ar permite a săvērși cununia fără unū asemenea înscrisū, era pedepsitū cu catirisire.

3. Chartofilaxul este *organul Episcopului pentru serviciul divinū interiorū* :

a) Prin urmare, nici unui preotū din eparchiī străină nu este permis a servi cele preoțesci, fără a arăta Chartofilaxului permisiunea episcopului său.

b) Chartofilaxul are a cerceta etatea, cunoscințele și conduita candidaților de hirotonia, și după o scurpulōsă cercetare. dă candidatului dovada, că este demnū a primi hirotonia.

c) El represintă episcopului pe candidatul de hirotoniā.

La alegerile de episcopū el face cuvenitele invitațiuni că tre episcopii respectivī. La alegerea însăși însă, el n'are a se amesteca nici de cum. La hirotoniā el represintă pe iposifiūl archiereilor cari săvērșescū hirotonia și înmână lui actul de alegere.

d) La liturgia, cândū slujesce episcopul, Chartofilaxul are a face, în locul acestuia, chiemarea preoților ca să se împărteșescă. Acastă chiemare se face pe baza canonului VIII-lea apostolicū, care dice : «Deca vre-unū episcopū sau presviterū. orī diaconū, sau orī-care din catalogul preoțescū, aducerea înainte făcēdu-se, nu se va împărtăși, să spună cauza ; și dacă este bine cuvântată, să fie iertatū ; iar deca nu o va spune să se aforisescă, ca unul ce s'a făcutū causător de vėtămare poporului și a făcut presupusū asupra celuia ce a adus-o, că n'ar fi adus-o sănătōsū».

4. *Activitatea Chartofilaxului la sinode și la consiliile episcopale* :

a) Precum Chartofilaxul, ca reprezentantū al dreptului ecclesiasticū, stă lângă episcopū ca cancelariū, ast-fel el apare în această calitate și la sedintele sinodale. El are a da aci

deslușire în toate chestiunile bisericesci, a arăta drepturile Metropoliei sau a episcopiei și a prezenta cărțile și documentele necesare, după cererea adunării.

b) La consiliile episcopale, Chartofilaxul are a ceti protocolul precum și toate actele. Fiind absent, este înlocuit prin funcționarul care stă imediat după el sau și prin alți inferiori.

Protocoloalele, pentru care trebuie să existe o anume condiție, se fac sau de Chartofilax însuși, sau sub priveghierea sa de către notari episcopali.

Pe baza acestor protocoale, sau în urma unor ordine speciale ale episcopului, Chartofilaxul pregătește dispozițiile și hotărârile respective, pe care apoi după ce le confirmă episcopul, le investesce cu sigiliul și le publică sau le trimite părților interesante.

5) *Chartofilaxul are supraveghierea arhivei* (Chartofilachiului). Cea din urmă, și după etimologia numelui, cea mai vechiă activitate a Chartofilaxului este supraveghierea asupra arhivei Bisericesci, care, întru cât Chartofilaxul funcționează înrînsul, se numește și cancelaria a Chartofilaxului. Archiva nu trebuie să lipsescă la nici o biserică; în Archivă se păstrează toate documentele, asupra cărora episcopul pune rezoluțiunea: *la acte* (καταστροφής, καταστροφών). Aci aparțin mai cu deosebire: Cărțile bisericesci și documentele juridice, dispozițiile episcopilor, măsurile guvernului în afaceri bisericesci.—și anume, sau în original, sau în copie. Aci aparțin asemenea și cataloagele metropoliților, arhiepiscopilor și episcopilor dupe rangul lor, precum și observațiunile, deca o episcopie s'a înălțat la rangul de metropolie sau deca două episcopii s'a unit, și în genere toate schimbările în sistema ierarhică.

În fine, el îngrijesce ca toate obiectele usate, întru cât ele au o valoare istorică, să se păstreze la un deosebit loc (κιβώτιον).

6. *Ajutorii lui Chartofilax:*

Cercul activității lui Chartofilax fiind așa de întins, el este ajutat de deosebiti funcționari bisericesci, cari, la bi-

sericile mai mari, se împartă în *σεκρετικοί*, cari ajută pe Chartofilaxul în afacerile sale de cancelaria, și în *ἐπισκοπεικ-
νοί*, cari l'ajută la ținerea disciplinei bisericesci. Pentru eser-
citarea jurisdicțiunii Chartofilaxul, era ajutat, la Patriarhia
de Constantinopol, de douăspre-zece notari.

7. *Privilegiile Chartofilaxului la marea Biserică de la Constantinopol.* Chartofilaxul de la Marea Biserică, chiar deca era unu simplu diacon, avea privilegiul de a ședea înaintea Metropoliților, a arhiepiscopilor și a episcopilor la alegerile episcopilor și în adunările bisericesci, precum și a procesiunile și sărbătorele publice. Asemenea el avea dreptul de a purta mitra. Dar aceste privilegii au fost adesea contestate cu multă violență de către episcopi, și anume pe baza canonului XVIII-lea al întâiului conciliu de la Nicea și a canonului 7 al Conciliului Trulanu, care opresce orice privilegiare de acestu fel a diaconilor. Ceea ce este însă sigur este că, deca deja chiemarea la oficiul Chartofilaxului se considera ca unu semn de recunoscere a calităților unu clericu, apoi capacitatea ce el arăta în exercitarea oficiului său, îi procura dreptul la înaintare. În adevăr, oficiul acesta se consideră ca o treptă spre demnitatea episcopală, și sunt multe exemple de Chartofilaxi, cari s'au ridicat la această demnitate.

V. Sacellion

1. Insemnătatea lui Sacellion este atât etimotogicesce, cât și în realitate, aceeași cu a Sacelariului, numai cu deosebirea că funcțiunile lui Sacellion se referă la monăstirile de călugărițe; el este supraveghiătorul acestora în același sensu în care Sacelariul este supraveghiătorul monăstirilor de monachi.

2. Mai departe Sacellion are supraveghierea asupra casei de corecțiune pe lângă Episcopiă; și fiind că acesta se numesce și *σκέλλη*, se adaugă și adjectivul *μικρά* (mică) spre a se deosebi de *σκέλλη μεγάλη* (casa monastirei), precum și Sacellion se numesce *Sachelarū micū* sau *al doilea*,

spre a se deosebi de Sacelariul propriu ăsu sau Sacelariul mare.

3. În legătură cu acesta stă datoria lui Sacellion de a visita bisericile din Eparchiă și

a) a îngriji ca să nu se atace drepturile clericilor;

b) a supraveghia conduita, viața casnică și ocupațiunile științifice ale clerului;

c) a insista ca bisericile să se conserve în bună stare și ca cărțile, vasele sacre și lucrurile prețioase să fie bine păzite.

Asemenea el are a îngriji și pentru regulata ținere a serviciului divin, și a aplica pedepse pentru abateri mici.

4. În fine Sacellion ia parte la arendarea bunurilor bisericesti.

Din afinitatea acestui oficiu cu acela al Sacelariului se esplică, că adesea funcțiunile acestora se confundă. De aceea ele se potu administra, mai alesu la bisericile mai mici, de unul și același funcționar.

VI. Protecțiul (ântăul dintre ecdici adică defensori sau avocați ai Bisericeii).

1. Nascerea acestui oficiu.

Una din datoriile Episcopului este de a apăra de ori-ce nedreptate pe membrii turmei ce îi este încredințată. Dar fiind că vocea sa nu era tot-d'a-una ascultată, Biserica a cerut de la guvernul civil pentru apărarea drepturilor și a libertății ei, instituirea unor ecdici, adică defensori sau avocați bisericesti, cari să apere Episcopia, înainte tribunalelor, în contra arbitrarității autorităților civile și să respingă atacurile acelor care, indiferenți către pedepsele disciplinare ale Bisericeii, violăză prescripțiunile ei. Dorința de asemenea ecdici s'a exprimat în Sinodul de la Cartagine din anul 401 (can. 12) și 407 (can. 3). Așa dar Biserica cerea pentru apărarea ei unu institutu, cum esista deja de la a doua jumătate a secolului IV în viața civilă la orașele municipale. Organizarea acestui institutu a urmat în anul 409 prin constituțiunile Imperatorilor Theodosie al II-lea și Honoriu, cu importantul adausu, ca ecdici să fie numai

chreștini și să fie numiți cu consimțământul Episcopului și al clericilor. O reorganizațiune a urmat în anul 535 prin a 15-a novelă a împăratului Iustinian, prin care ecdicii bisericești devin adevărați magistrați și s'au introdus în totu orientul.

Unele ori se întrebuintedă în documentele bisericești, în loc de *ἐκδοκς* cuvântul *dicheofilax* (*δικοφιλαξ* ε, păzitorul dreptului), fiind că în timpurile posterioare ale dreptului bizantin, oficiul civil al *dicheofilaxului* corespundea oficiului bisericesc al *ecdicului*. Ast-fel s. es. găsim un *dicheofilax* pentru Metropolia Ungro-Vlachiei pe preutul Daniil Critopulo, care în anul 1370 s'a hirotonit al doilea Metropolit la *o parte* a Ungro-Vlachiei, sub numele monachicesc Antim, care, de obicei, să consideră, după noi pe nedrept, ca frate al lui Iacint, fostu pe atunci Metropolitu a *totă* Ungro-Vlachia (1).

2. *Cercul de activitate a ecdicului.*

1. În funcțiunea sa ecdicul represintă, în numele și cu autorizațiunea episcopului, pe toți aceia cari au trebuință de ajutorul Bisericești, și cu deosebire pe aceia cari au dreptul de a-lu pretinde. La acestia aparțin :

a) Aceia cari ceru a fi primiți în Biserică. Proteclicul îi prepară pentru primirea botezului și regulează să se catechisescă de către unul din ecdici supuși lui.

b) Orfanii și veduvele.

c) Toți aceia cari sunt persecutați din partea puternicilor.

(1) Opiniunea cum că Daniil (sau Antim) a fostu frate al lui Iacint se bazedă numai pe unu locu din epistola acestuia către Patriarchu prin care lu roga a hirotoni pe Daniil în locul seu Metropolitu a *totă* Ungro-Vlachia. (Acta Prtriarchatus Constantinopolitani. Vol. 1, pag. 533). Aci el numesce pe Daniil *frate*, dar nimicū nu ne îndreptătesce a lua cuvântul în sensu trupescu, mai cu sēmă că nici în declarațiunea lui Daniil (ibid. pag. 532), nici în actul sinodicescu (ibid. p. 535) nu se face nici o mențiune de acēsta. Din contra însă conținutul declarațiunei, ce a trebuitu să dea Daniil : că se va feri de ori-ce intrigă în contra lui Antim, vorbesce în contra unei asemenea legături naturale între ei.

d) Aceia cari sunt în pericol de a perde libertatea lor, sau a devenit prizonier sau sclav.

e) Aceia cari, condamnați pentru delikte mai mult sau puțin grave, se cred în drept a invoca intervenirea Bisericei pentru ușurarea pedepsei lor; sau cari refugiază la Biserică pe baza dreptului de asil. Ecdicul cercetează cauza și sau le acordă asilul, sau îl silește să părăsească locul de refugiu.

f) Economul Bisericei, când este acuzat și dat la judecată.

II. În privința judecăților, drepturile ecdicului se resumă în urătoarele puncte :

a) El citește pe cei acușați de către un cleric și, dacă ei după trei citațiuni nu se înfățișază, propune a fi judecați în lipsă.

b) El face cuvenita instrucțiune asupra tuturor abaterilor bisericesti.

c) El judecă abateri mai ușore, după care însă opiniunea sa o supune Episcopului.

d) El judecă asupra culpabilității acelor cari refugiază la Biserică.

e) El ar edreptul a trage înaintea tribunalului său pe aceia cari urmăresc pe refugiați în Biserică, și stăruiesc ca Biserica să nu viă în pozițiunea de a preda justiției civile pe aceia cari au cerut ajutorul ei.

III. Ca locușitor al Chartotilaxului apare ecdicul :

a) în câte-va documente pe care în contra regulei le compune ecdicul;

b) în al 23-lea canon al Conciliului de la Chalcedon, care impune protecdicului datoria de a da afară din oraș pe acei clerici cari fără se aibă vre o afacere sau chiar fiind excomunicați de episcopul lor, mergă la Constantinopol și facă turburări.

c) în Constituțiunea lui Iustinian din anul 528 Martie 1, care prescrie ca ecdicul împreună cu exarchul bisericesc și doi protopresviteri să inspectede pe clerici în privința ținerii regulate a serviciului divin și să propună destituirea acelor, cari n'ar implini datorile lor.

3. Proteclicul.

La bisericile episcopale unde trebuințele erau mai multe se numeau mai mulți eedici, cari atunci terminați afacerile ce încumbă acestui oficiu, în comună înțelegere sub președenția Proteclicului. La bisericile care se afla numai unu eedicu, el purta titlul de proteclicu.

Ântelitatea ce avea proteclicul între colegii săi, consista la începutu într'acesta, că el nu ocupa, ca acestia, al optulea loc între clericii superiori ai chorului stângu, ci ântelul rangū în a treia pentadă; iar Patriarchul Grigorie al II-lea Xifilin (1193—1199) a hotărîtū, ca în viitorū proteclicul să facă parte din ânteia pentadă, ca al șeselea membru, care hotărîre s'a aprobatū și s'a introdusū în Biserică.

Zotu.

Românii din Transilvania și Ungaria trecu printr'o noua încercare ; adevărat prin aceea de ași pierde limba lor din școlile, care sunt întretinute cu fondurile proprii naționale. Guvernul Austro-Ungar a elaborat un proiect de lege, prin care limba românească este redusă la o limbă tolerată în școlile românești! . . . Biserica din Transilvania și cu această ocaziune și-a făcut datoria, ca toate bisericile Românilor din toți timpii. Și pentru ca lumea să se convingă, că la Români între Biserică și popor este unitate și identitate de interes, dăm aici Protestele Prelaților români ai Bisericii lor din Austro-Ungaria.

Representațiunea

înaintă casei reprezentanților Ungariei de Escelenția Sa Prea Sântitul Archiepiscopu și Metropolitu Miron Romanul, în numele bisericii greco-orientale române din Transilvania și Ungaria.

Nr. 19. M.

Prea onorabilă casă reprezentativă !

Biserica greco-orientală română din Ungaria și Transilvania, carea între împregiurări vitrige a fostu espusă seculi întregi la grele suferințe, îndată ce din părintesca îngrijire a prea înaltei case domnitore și din buna-voință legislațiunei fu primită în rândul bisericelor și confesiunilor libere și egală îndreptățite din patriă, — conformu sublimel sale misiuni și-a luat între primele sale îngrijiri : a îmbrăcișa în propria sa sferă de activitate educațiunea poporului, și a înlesni după puțința credincioșilor sei, cari năsuescu la cultura mai înaltă, calea către știință.

Pe când de o parte biserica acésta privesce cu bucuria sufletescă și cu încordatū dorū de progresū la rezultatele, produse pe terenul cultural, cari în proporțiune cu mărginitele ei puteri materialē se pot dice că suntu îndestulătoare, pe atunci de altă parte vine deprimătoare pentru credincioșii acestei biserici și stérnesce și în autoritățile ei superioare îngrijiri îndreptățite acea împregiurare, că regimul statului a asternutū prea onorabilei case reprezentative unū ast-fel de proiectū pentru regularea instrucțiunei la gimnasiū și la scólele realē, care tinde a scribi în modū simțitorū autonomia bisericei greco-orientale române, — basa existenței sale, — și a lăsa în mare parte desconsiderate interesele culturale ale acestei biserici.

Când în urma reclamelor intețitoare din partea tuturor eparchielor, mi iaū voiă din pozițiunea mea oficială a presenta prea onorabilei case reprezentative îngrijirile acestea ale bisericei greco-orientale române, facū mai ântēiū, pentru a marca pozițiunea bisericei mele, acea observare : că biserica greco-orientală română, după desvoltarea ei canonică și după dispozițiunile clare ale legilor cardinali, ce suntu în vigore, cuprinde locū în rândul bisericilor autonome din patriă, și ca atare este îndreptățită între marginele legilor țerii a conduce și regula indepedentū afacerile sale nu numai celea strâns bisericesci, ci tot-o-dată și celea scolastice și fundaționale, și a le administra și dirige acelea indepedentū prin organele sale proprii, remâindu neastinsū dreptul de suprema inspecțiune a statului.

Biserica greco-orientală română, sciindū că chiāmarea legislațiunei nu este a restringe seū chiar a detrage drepturile date și ascurate prin lege, ci mai vertosū a le estinde tot mai tare, conformū justelor pretensiuni ce se desvöltă, — esperiēză cu nedumerire îndreptățită : că mai alesū pe terenul instrucțiunei publice s'aū introdusū deja ast-fel de instituțiuni regnicolare, cari cu abatere de la legile cardinali făcute pentru ascurarea confesiunilor și a naționalităților din patriă, sgudue autonomia bisericei și în viața practică înapoiază interesele ei culturale ; iar în amintitul proiectū

de lege, vede unŭ pasŭ noiŭ în acea direcŭiune, carea resturnându în cele din urmă cu totul autonomia bisericească, pŭte periclită chiar ŝi esistenŭa bisericei însesi.

Conscia de poziŭiunea sa autonomă ŝi de drepturile ei, ce curgŭ din acea biserică greco-orientală română organizată în modu legal pe basa principiului de naŭionalitate, nu pŭte fi indiferentă, deca credincioŝii sŝei învaŭă ŝi se cultivescŭ în ast-fel de institute, unde spiritul religiosŭ nu se respândesce în direcŭiunea ŝi mŝsura recerută, sŝeu unde consciinŭa naŭională — baza întregului nostru organismŭ — nu se cultivă de ajunsŭ, ba din contră, biserica acŝsta chiar pentru aceea caută cu îngrijire specială a ŝi ridica scoli populari ŝi institute superioare cu propriul sŝeu caracterŭ confusional, ŝi cele esistente a ŝi le instrui în modŭ conrespundătoriu : pentru că lipsa acestora din punctu de vedere al intereselor ei confesionali ŝi în parte al celor naŭionali. nu o potŭ suplini de ajunsŭ nici institutele de statŭ, nici celea de alte confesiuni.

Dar precum de o parte biserica greco-orientală română ŭine multŭ la interesele religiose ŝi naŭionali ale credincioŝilor sŝei : chiar aŝa de altă parte ŝi îndreptă tot-de-una îngrijirea într-acolo, ca atinsele interese vitali ale sale sŝe le ŭină în cea mai strŝnsă legătură cu interesele statului, ŝi în special se înrădăcineze adŝncŭ în inimile tinerimeii sale studioase patriotismul—suprema virtute cetăŭenescă—dorindŭ ast-fel a cresce statului cetăŭeni credincioŝi ŝi folositori. Aŝa dar alipirea firmă a autorităŭilor ŝi a credincioŝilor bisericeii greco-orientale române cătră religiunea ŝi naŭionalitatea lor, ŝi îngrijirea lor din adinsŭ de acestea, nu pŭte fi excepŭionată din punctul de vedere alŭ intereselor de statŭ ŝi anume alŭ patriotismului, fără numai deca s'ar ridica la valŭre ca principiu de statŭ teoria : că într-unŭ statŭ preste totŭ nu este permisŭ a se suferi mai multe religii sŝeu mai multe naŭionalitaŭi ; ceea ce însă la noi, între speciarele nŭstre relaŭiuni, nu se pŭte susŭinea.

Durere ! când amintitul proiectŭ de lege vrea cum-va se smulgă din mânele confesiunelor autonome instrucŭiunea

scólelor međii ; când pentru limba maghiară, ca limba oficială a statului, vrea să ocupe terenul la toate institutele de învățământ prestre marginile îndreptățirei și cu restrângerea celor-l'alte limbi ale patriei, și când acela vrea să estindă dreptul de dispunere al regimului, aproape nemărginit, și asupra scólelor međii confesionali : se vede, că prin aceste proiectul voiesce să facă servite nu chiar desvoltării în direcțiunea naturală a populațiunei din patriă de diferite religii și naționalități, nici intereselor ei pentru o cultură temeinică : ci mai vortosul aceluși fatal curentul politic, care purcedindul din o coprindere greșită a relațiilor și a intereselor vitali ale patriei, și-a luatul de scopul maghiarisarea popórelor nemagiare din patriă.

Adeveratul că proiectul din cestiune tinde a regula trebile instrucțiunei pentru toate confesiunile în uniformitate, și abstrăgendul de la o mică escepțiune, nu face osebite între confesiunile din patriă cunoscute după naționalitatea lor de maghiare seul nemagiare, cea ce la aparință trece de argumentul în contra cuprinderii de mai susul ; ei ! dar chiar acestul coloritul, adecă conservarea egalității de dreptul a confesiunilor, face se apară și mai bine punctul cardinal al proiectului, care combinandul toate, se vede pusul pe acea : ca maghiarisarea compatrioților de naționalitate nemagiară se se ducă în deplinire fie chiar și cu prețul autonomiei tuturor confesiunilor, supunendul pe credincioșii bisericeilor de naționalitate nemaghiară la unul ast-fel de sistemul de instrucțiune publică, care se-l silescă a-și neglige propria lor limbă maternă și prin acesta se-i tragă în calea maghiarisării, pe când în cele-l'alte e tréba regimului, a aplica față de singuraticele confesiunii, după propriile sale vederi, gradurile de rigóre seul de favorul, ce l' staul în putere.

Cum că totă intențiunea proiectului de lege din cestiune se unesce în acestul punctul de mâncare, se vede apriatul din dispozițiunile cuprinse în același, după carul mai ântâiul în toate gimnasiile și scólele reali de Statul, ce se vor înființa de noul, limba de propunere nu póte fi alta, de câtul numai cea maghiară (§. 39), apoi limba singuraticelor ținuturil,

déca ea nu e cea maghiară, la toate gimnasiile și școlile reale, prin urmare, și la celea confesionale se poate propune numai ca studiu extraordinar, ascultătorilor bene-voli, și încă astfel că corpul profesoral poate eventual opri pre singuraticii interesați de la învățarea ei (§§. 9, 78), fiindu ministrelui rezervată a statori dimensiunea studiilor obligate eventual așa, ca propunerea sistematică a limbilor provinciale să devină imposibilă (§. 77); pe când legea cardinală despre egală îndreptățire a naționalităților, anume Art XLIV. §. 17 și 18 din 1868, asigură limbilor nemaghiare din patriă unu teren mai largu de cultivare și pune deosebi în vedere îngrijirea statului, ca „cetățenii patriei, de orice naționalitate, cari conlocuescu în mase mai mari, se se potă cultiva, în apropierea ținutului locuitu de ei, în limba lor maternă, până acolo, unde se începe cultura mai înaltă academică.”

O trăsură caracteristică a atinsului proiectu de lege este : că el pune cum-va sub pază polițială totă mișcarea confesiunilor în trebile școlare, prin ce voiesce a inarticula în legile patriei neîncrederea, exprimată pe față în motivarea ministerială către cei de naționalitate nemaghiară; pe când confesiunile, și între acestea și biserica greco-orientală română, precum au făcutu în trecutū mari serviițe țerei prin îngrijirea școlilor sale, așa și în viitoriu totu numai statulu voiescu în urma urmelor a sacra întregu rezultatul interesărei și a ostenelelor sale sumptuoase în partea învățământulu; așa dar neîncrederea ce respiră din acestu proiectu de lege, și ținerea în acestu modu a confesiunilor de naționalitate nemaghiară sub ochii polițiali, déca pondul principal nu se pune pe maghiarisare, nu numai că nu are temeiū, ci fiind-că neîncrederea după natura ei produce neîncredere reciprocă, poate fi și stricăciōsă pentru interesele mai înalte ale statulu, mai vertyosū între referințele politice de astă-đi, nu de totu consolidate, după a cărora cumpenire matură ar trebui se se cultive cu tot adinsul în sinul popórelor patriei de diferite religii și naționalități, alipirea con-

sciă cătră statul bine compactū adecă petriotismul, prin respectarea tuturor pretensiunilor juste și ecuitabili.

Ast-fel de neîncredere s'a exprimatū deja față de Biserica greco-orientală română și prin aceea, că pe când la compunerea acestui proiectū de lege și mai apoi la pertractarea lui, începută deja în sub-comisiunea de instrucțiune publică a casei reprezentative, cele-alte biserici invitate deadreptul spre acestū scopū, au pututū incurge în faptă prin reprezentanții și bărbații lor de specialitate : pe atuncī Biserica greco-orientală română din patriă, carea numără aprōpe două milioane de suflete, neamintindū pre cea sērbescă, la pregătirile acestuī obiectū însemnatū și de mare importanță s'a delăturatū cu totul. Nu voiescū a privi acēsta ca o expresiune de ură sēu chiar de disprețū, înse la totă întemplantarea acēsta e o ast-fel de procedură, carea nici cu egala îndreptățire de statū a confesiunilor, nici cu relațiunile proprie ale bisericei greco-orientalī române, dar nici cu tactul bunū nu se pōte motiva.

Biserica greco-orientală română, privind trēba învățământului din punctul de vedere al statului, nu pōte avea și nici nu are nimicū în contră, ca legislațiunea se determine minimul studiilor obligate, carī sē se propună în scōlele medie, și preste totū sē indegeteze esența instrucțiunei publice ; de asemenea nu are nimicū în contră nici la aceea, ca regimul statului, în puterea dreptului de supremă inspecțiune, sē controleze în modū convenabil poziției confesiunilor întocmirea conrespundētore a institutelor de învățamentū confesional, precum și rezultatele învățământului ; când însă proiectul de lege din cestiune intenționēdă a transpune în competența regimului de statū partea cea mai mare din acele drepturi și agende în sfera scōlelor medie, carī până acum le esercia, respective le prevedea indepēdentū însăși confesiunile autonome, mai atrăgândū în parte și cualificarea profesorilor : în contra acesteia Biserica greco-orientală română e silită în interesul autonomiei sale asecurate prin lege, a și ridica vocea susū și tare, cu atâta mai vērtoșū : căci când acēstă Biserică doresce a și regula liberū

tote afacerile înveţământului în sfera autonomiei sale, ea nu vrea să se ascundă nici dinaintea intereselor statului, nici a recerinţelor unei adeverate cultivări ştiinţifice ; din contră, punând ea mare pondă pe avantajele unui sistem de înveţământ cât se poate uniform, precum şi până acum la întocmirea institutelor s'ele de înveţământ a fostu cu atenţiune la interesele statului şi la sistemele de înveţământ introduse la alte institute de aceeaşi categorie : aşa în şi viitoru avându acestea în vedere, voesce a emula — în ce priveşte rezultatele instrucţiunii în şcolile medie — atâtu cu institutele medie ale statului, câtu şi cu cele ale altor confesiuni, dorindă tot-o-dată a asigura prin acăsta institutelor sale şi dreptul de publicitate.

Abea pôte fi îndoială, că decă în afacerile şcolilor medie ale confesiunilor s'ar da regimulu de statu acel dreptu de ingerenţă imediată şi de dispunere aprăpe nemărginită, pe care proiectul de lege intenţioneză a l'estinde şi satori până la cele mai neînsemnate minuţiosităţi, — pe câtu timpu la noi sustă nefericita discordia naţională, a cărei esistenţă nu se pôte nega, şi carea foarte viu se manifestă în asuprirea celor mai slabi, — urmările triste ale amintitulu dreptu de ingerenţă şi de dispunere vor lovi mai cu sēmă bisericile de naţionalitate nemaghiară, urmări, pe carl afară de vecsaţiunile şi de alte neplăceri ce potū întreveni, ni le pregătesce însuşi proiectul de lege ca o sabia a lui Damocle, când pune în vedere lipsirea şcolilor medie confesionale de dreptul de publicitate, eventual închiderea aceloră şi — aşa dicendū — confiscarea averilor lor ; spre ce se potū cualifica de motive suficiente nu numai unele defecte neînsemnate în arangiamentu, ci laurmă chiar şi zelul confesiunilor pentru propria lor conservare.

Proiectul de lege, în urma motivării ministeriale, presu-pune despre institutele confesionale de înveţământ, că acestea potū deschide terenū la rele morali şi direcţiuni contrariu statului, carl în cele din urmă numai prin închiderea provisorie sēu definitivă a institutelor s'ar putea vindeca radical. Ce priveşte biserica greco-orientală română şi in-

stitutele ei, provocându-mă la credința acestei biserici documentată în toți timpii către tron și stat și la loialitatea, ce n'a părăsit-o nici-o-dată, trebuie să protestez în contra presupunerii de mai sus cu acea observare : că dacă în adevăr ar obveni la institutele vre-unei biserici ast-fel de rele morali s'eu nisuiște contrarie statului, în contra cărora ar trebui să se aplice remediile și represaliile prevedute în proiectul de lege : atunci nu numai ar trebui închise definitiv cu putere guvernială ast-fel de institute, ci ar trebui tot-o-dată delăturate și respectivele autorități bisericesci superioare, cari nu pot și nu vr'eu a vindeca ast-fel de rele ; dar fiind-că așa ceva nu se p'ote presupune despre nici o confesiune din patriă această dispozițiune rigurosă a proiectului, transpusă în lege, ar presenta referințele noastre interne într'o colorea, carea nici de cât nu corespunde adevărului.

Pe terenul legislațiunei mai nouă este o aparițiune caracteristică acea dispozițiune a proiectului de lege, după care gimnasiile și școlile reale confesionale, și preste totu confesiunile și bisericile nu pot și nici cere nici primi ajutoare și sprijin material de la statele din afară, și de la domitori și regimurile acelora. Precum această dispozițiune, după cum e știut s'a dezvoltat ca material la un proiect de lege, dintr'unu casu obvenit la un gimnasiu greco-oriental român, așa e afară de îndoială, că ascuțitul ei este îndreptat cu deosebire contra învățământului bisericeii greco-orientale române ; pentru că pot fi casuri singuratice, și se pot dezvolta din când în când ast-fel de relațiuni, cari din punctu de vedere al intereselor mai înalte de stat îndreptătesc pre regimul la ast-fel de măsuri : dar a le transpune acelea din cadrele dreptului internațional într'o lege de instrucțiune publică, și totu atunci a face excepțiune în favorul ordurilor monachali ale unei religii, carea de secol și a împărțit în abundență de toate favorurile : acesta este signalul acelei intențiuni : ca bisericeii greco-orientale române, carea de secol a fostu espusă la lipse deprimătoare, să i se ia totă posibilitatea, de a putea ținea concurență în

treba înființării și instruirii institutelor de învățământ cu celelalte confesiuni, cari parte încă de la opera cea mare a întemeierii patriei se bucură de abundențele donațiunii ale statului, parte mai târziu, însă totuși în secolul trecut și-au eluat o astfel de pozițiune în stat, carea le a făcut posibilă dezvoltarea și starea favorabilă materială, în carea se află; pe când biserica greco-orientală română, carea multă mai târziu s'a eliberat și carea din cauze legate cu tristul ei trecut a ramas și materialmente îndărăt, ce privește îngrijirea institutelor sale de învățământ fiind lipsită de ori-ce ajutoriu din partea statului, e avisată exclusiv la dinariii sei proprii.

Biserica greco-orientală română, credincioasă și devotată statului, tot-de-una a respectat legile și conformu acestora limbele oficiale ale statului, și în special pune mare pondă pe acea, ca tinerimea, ce se pregătesce pentru științele mai înalte, se învețe cu temeiu limba maghiara, nu numai pentru că acesta în timpul mai nou a devenit limbă oficială de stat, ci și pentru că între impregiurările noastre limba maghiară este un factor însemnat pentru cultivarea științifică; însă acele dispozițiuni ale proiectului de lege: ca testimoniile de maturitate în institutele confesionale cu limba de propunere nemaghiară, se nu se estradec în limba de propunere a institutului, ci în cea maghiară (§§. 38, 89), apoi ca rigurosele candidaților la profesură se se fac asemenea în limba maghiară (§§ 69, 71), și ca preste totu se se pretindă de la ne-care profesor confesional, fără privire la specialitatea lui, ca se cunoscă limba și literatura maghiară, cursul dezvoltării acesteia și opurile scriitorilor mai însemnați maghiari (§§ 60 62, și 69): toate acestea sunt pretențiuni trecute preste scopul propriu al instrucțiunii publice, cari nu numai taie în drepturile de autonomie ale bisericii, ci încă și îngreuedă foarte mult calificarea profesorilor confesionali, și dovedesc că la studiarea dispozițiunilor luate în proiectul de lege în favorul limbei maghiare, s'a perdut din vedere aceea: că și în cauză de limbă ori-ce pretențiune

esagerată p^ote produce resens^u și p^ote zădărnici și cea mai bună intențiune, că dară prin aplicarea unei ast-fel de sile limba maghiară p^ote numai s^e p^erdă din puterea sa atractivă, în loc^u ca s^e se facă plăcută în cercuri cât^u mai estinse și ast-fel s^e și asigure generalizarea, ce se p^ote ajunge treptat^u precum ac^esta între alte împregiurări mai că i sucese limbefi germane, carea e mai depărtată de noi.

Pe când de o parte proiectul de lege de sub întrebare îmbrăcișaze limba maghiară cu cea mai căldurosă îngrijire și îi dă avantajele ce trecu preste îndreptățire : pe atunci de altă parte el eschide mai de tot^u posibilitatea, ca în r^endul tinerim^ei bisericelor de naționalitate nemaghiară scolarif greco-orientalⁱ românⁱ, și cu deosebire aceia, carⁱ se pregătesc^u pentru cariera preoțesă s^eu învețator^escă, se p^otă înveța din temei^u propria lor limbă maternă, carea conform^u legilor din vig^ore și după prescriptele statului organic^u al bisericefi greco-orientale române, prev^eduț^u cu preainaltă sancționare, în administrarea internă și mare parte și în corespondențe cu autoritățile, e singura limbă oficială a bisericefi ; apoi preste t^ote acestea sc^olele medie de naționalitate română se aduc^u prin proiectul de lege în acel contrast^u, că limba lor de propunere p^ote fi cea română (§ 79), dar și în ac^est^u cas^u însăși limba română se p^ote înveța numai ca studi^u est^rordinari^u, în ore est^rordinare (§§ 4, 5, 6, 7, 9, 77, 78).

Față cu un^u proiect^u de lege, care — după cum e și cel de sub întrebare — periclit^eză caracterul național al bisericelor de limbă nemaghiară, trebue s^e se ia cu deosebire în băgare de s^emă o împregiurare faptică, cu carea cercurile agitătore și celea decider^etoare — așa se vede — nu sunt^u aplicate a-și trage s^ema, și ac^estă împregiurare este : că în t^ote clasele naționalităților compacte nemaghiare din patriă în așa grad^u este desvoltată consciința naționalitățif sale proprii. în cât^u ac^esta nu se mai p^ote sugruma, aplicese în contră-i ori-ce sistem^u s^eu ori-ce m^esurⁱ. O consciință este ac^esta carea — ca bună oră și la naționalitatea maghiară — fiind

nutrită prin stima de sine, se radimă pe base morali, și din aceste base și ia putere și pentru apărarea sa. — Ori-ce încercare, așa dară, carea tinde la suprimarea conștiinței de naționalitate, pre lângă aceea, că vatemă interesele bisericilor naționali, pôte totu-o-dată cresce până la o greșală politică, carea pentru liniscea internă a cetățenilor și deopotrivă pentru interesele mai înalte ale statului pôte se nască urmări dăunose, ale cărora delăturare posibilă este o datoriă de conștiință pentru fie-care patriotu.

Si togma pentru că așa este, și pentru că Biserica greco-orientală română în credința și alipirea sa, care nime nu i-o pôte trage la îndoială, voiesce se fie tot-dé-una statului spre servire și se adoperă a promova din toate puterile interesele statului, aduse în consonanță cu ale sale proprii, — și ia voiă, pentru apărarea intereselor sale vitali, a înfățișa în cele de mai susu întemeiatele sale îngrijiri cu privire la proiectul de lege pentru instrucțiunea în gimnasi și școlele reali, și prin umilita mea representațiune presentă a se apropia de prea onorabila casă reprezentativă cu aceea rugare : ca luându de basă principiile cardinali, cari singure potu asecura tăria, puterea și prosperarea statului, adică sublimelmele principii de libertate, egalitate și frățietate, cari eschid ori-ce supremația fie religioară fie națională, — se binevoescă înainte de a pertracta în special amintitul proiectu de lege pentru gimnasi și pentru școlele reali, a l' inapoia domnului ministru de culte și instrucțiune publică cu aceea îndrumare : ca se-l aducă în consonanță cu legile cardinali ale patriei, cari asigură autonomia confesiunilor și drepturile naționalităților, și ast-fel prelucratu cu ascultarea confesiunilor și între acelea și cu a bisericei greco-orientale române, se l' așternă într'o redactare nouă.

Cuvintele mele de încheere le cuprindū în aceea ferbinte rugăciune : ca a-tot-puternicul îngrijitoru al singuraticilor și al popórelor, spiritul păcei și al dreptății, se se pogóra preste bărbații, cari conducă destinele națiunei, se-l lumi-

neze, și se ia în scutul său scumpa noastră patriă, Ungaria și
Sibiia. 8 (20) Februarie, 1882.

În numele bisericeii greco-orientale române din Ungaria
și Transilvania :

Miron Romanul m. p.
Archiepiscop și Metropolit.

Representațiunea

capitolului metropolitană greco-catolic din Blaj, adresată către dieta unghurească, contra proiectului de lege a reformei gimnasiilor și a școlii reale.

Inaltă și prea stimată cameră a deputaților !

Proiectul de lege relativă la instrucțiunea gimnazială și cea din școlile reale, care a fost depusă spre dezbateră pe masa prea stimatei Camere a deputaților, este foarte periculos și pentru Biserica catolică de ritul grecesc; de oarece el după forma și aparența esteriură se împarte în toate acele categorii și grupuri caracteristice, conformă cărora au existat în realitate până acum acele institute de învățământ și pot să poată exista și pe viitor, cel puțin considerate din punctul de vedere al înființării lor; totuși deca se va considera spiritul proiectului de lege, se pare, că acela pentru viitor voiesce a da instrucțiunea o altă direcțiune, de cât cea de până acum și condurea acela o altă direcțiune, condusă fiind de două idei principale, care realizate sunt în stare, ca cu timpul pe terenul instrucțiunii școlilor medie să rădăce orice categorie și deosebire și a face acele institute de învățământ, chiar fiind confesională și de origine națională diferită, uniformă și relativă la instrucțiune numai cu o singură limbă.

Una din ideile principale se exprimă în tendință, prin care guvernul instrucțiunii sub titlul „supraveghierii statului”, ar putea, prin organele sale, lucra într’acolo, de a pune toate școlile medie ale țerei și chiar acele ale corporațiilor confesionale influenței sale directe și a le face dependente de aceea în mod definitiv.

•Cine cetesce proiectul de lege nepreocupat și cu atențiune petrudetore. pôte să se convingă prea ușor despre adevêrul acestei asertiuni; pentru că seû va lua în considerare acele principii, ce se referescù la organizațiunea scôlelor medic confesionale și tractarea lor, ori va percurge la acele dispozițiuni, cari mărginescù planurile lor de învêțământ și manualele lor; apoi pôte să vadă în modù clar, că acestù proiectù de lege desconsideră cu o mare ușurintă acea independență a corporațiunilor confesionale, care le compete acestora, ca corporațiuni independente față cu propriile lor biserici și scôle, ce suntù condiunile de existență a lor ca corporațiuni confesionale în modù firescù și care față cu biserica catolică de la înființarea ei a fostù recunoscută în decursù de seculi și că autonomia lor, a cărei chemare este a conserva institutele de învêțământ al confesiunelor, ca propriile lor creațiuni și propriile lor instituțiuni, sub conducerea și exclusiva lor dispozițiune, în mare parte este stirbită și aproape făcută ilusorică.

•Așa proiectul de lege din cestiune permite, ba chiar ordonă ca guvernul instrucțiunei, prin propriile sale organe, să pôta esercita asupra tuturor manifestațiunilor de viață, de caracterù publicù al scôlelor medic, ce suntù ale corporațiunilor confesionale, o ast-fel de influență, ca activitatea instructivă a acestor instituțiuni să fie arătată în fie-care direcțiune și aproape la fie-care pasù ministrului de culte și instrucțiune; dară acesta să fie și autorisatu a conlucra chiar la actele cele mai triviale ale acestor scôle, prin proprii sei comisari și directori de instrucțiune; ba chiar posibilitatea existenței mai departe seû desființarea acestor scoli, se face dependentă în mare parte de la judecata, dela părerea discreționară, pentru a nu dice de la bunul placù al organilor de statu pentru instrucțiune.

•Tôte acestea însă se află în contradicere cu declarațiunile mai multor documente și tractate internaționale, precum și cu cuprinsul tractatului de la Viena cu data 28 Iunie 1866, prin care s'aù satoritù relațiunile de atuncea ale Transilvaniei cu Austria și cu Ungaria. Acestù documentù dice

în punctul 6 următoarele : *Nec allaborabit Sua Majestas in templorum, Scholarum parochiarum proventuumque et bonorum eorum ocupatione.*

• Pentru ca însă această schimbare, care pentru instituțiile de învățământ ale corporațiilor confesionale poate să aibă urmări fatale, să pătă fi considerate de inatacabile din punctul din vedere legal, realizarea ei se încercă sub scutul dreptului de supraveghiere a puterii statului; dară această se intenționează în așa măsură, că ea cu dreptu cuvântu se poate numi mai bine tutelă de câtu supraveghiere; și pusă în praxă pe o scară atâtu de întinsă, precum se propune, ar trăda față cu corporațiunile confesionale suspițiunea unei mari neîncrederi.

• În timpu ce în modul acesta proiectul de lege pe de o parte presupune despre corporațiunile confesionale, că ele nu sunt în stare a îngriji în modu corespunzătoru de scóle, de a fixa cuprinsul și măsura cunoscințelor, ce sunt a se trage din partea ministrului de instrucțiune; de altă parte mai presupune despre ele încă și aceea, că ele nu sunt în stare a înființa institute de învățământu, dotate cu puteri profesoriale în de ajuns calificare și speciale, dacă acele nu vor fi cultivate în preparandiile de profesori, ce sunt a se înființa, conform dispozițiilor proiectului de lege.

• Ce chiamare ar avea pentru confesiuni și în ce măsură ar promova progresul lor în cultură înființarea și organizarea corespunzătoare a acelor preparandi profesoriale, această și poate ori-cine închipui, dacă va lua în considerare, că înființarea și întreținerea unei asemenea instituțiuni ar consuma cel puțin o a treia parte din mijlocele, de care dispun confesiunile din propria lor putere pentru întreținerea institutele lor de învățământu și din care unele pot să și câștige acele mijloce numai pre lăngă mari restringeri.

• Dară mărginirea autonomiei confesiunilor își ajunge ea ore finea cu aceste dispozițiuni ale proiectului de lege? Încă nu! De ore-ce și în comisiunile, ce sunt a se înființa pentru calificarea candidaților de profesură, ce absolvează numita preparandiă confesională pentru profesori, minis-

trul din culte trâmite câte doi membrii esaminători și îndreptății la votu. afară de acesta acele esamene ale candidaților de profesură nu se potu face de câtu numai în prezența și conlucrarea a unu sau doi comisari. esmiși din partea ministrului de culte, și totu așa succesul final al activității lor la esaminele de maturitate până atunci sunt dubioase, până ce nu vine critica esaminătoare și sentința aprobătoare a organelor de instrucțiune ale statului.

Acum să ne fie permisă a întreba : este cu puțință a nu se opri în fața unor asemenea aparițiuni ? și în fața unei critice așa de înjositoare a capabilității științifice a institutelor de învățământ, ale confesiunilor și a bisericilor respective, ce suntu susținătoarele lor ! în fața criticei asupra acelor biserici, care în decursu de secole au dat atâtea probe strălucite a capabilității lor pentru învățământ și al familiarisării lor speciale, și care precum mai înainte a cultivat aproape singure educațiunea și științele, când statului nici prin minte nu-i trecea a scote la lumină aceste comori ale omenimei, — așa au dat instrucțiune și educațiune la partea cea mai mare a actualilor înțelepți bărbați de stat și zeloși legiuitori ! și totuși acelea în secolul presentu al deșceptărei, a cărei parte bună în mare măsură este a se mulțami lor, să nu fie în stare fără ajutorul organelor de instrucțiune ale statului, a se ridica la nivelul culturii moderne raționale ?

Dar ce e mai consternătoriu de câtu aceste, și unicu în genul său, este aceea, că în sensul acestui proiectu de lege regimul instrucțiunii publice voesce a se amesteca și în cadrul religiunii și moralei, ce suntu a se propune în școlile medie ale confesiunilor ; regimul statului voesce a se amesteca în afacerile învățământului religiunii și moralei într unu statu al cărui principiu, mărturisitu pre față, este „neconfesionalitatea !” curioasă judecată ! Afară de aceea și disciplina urgente în școlile confesionale pare a se escepționa, ca și când conducătorii școlilor confesionale, cari în partea cea mai mare suntu capi bisericesci ai lor, nu ar fi capaci, sau nu ar voi a împlini cu mână sigură acesta una din-

tre cele mai prețioase datorințe ale oficiului său : de aceea se dispune, ca vindecarea radicală a «relelor morale» (*erkölesi bajok*) după cum se exprimă proiectul, să se efectuească prin cercetare făcută de către organele școlastice ale statului, respective de cele emise de ministrul instrucțiunii publice.

De cum va proiectul ar fi fost cu atențiune convenită la experiența de toate ăilele față de acelea, ce se întâmplă în privința aceasta și în școlile fără confesiune, și ar fi trasă paralela, și ar fi făcută o mică comparațiune între rezultatele acele, cari se rămuresc din partea institutelor confessionale și dintr'a celor fără confesiune, dispunerile referitoare la morală, mai că le-ar fi întocmită almintrelea sau chiar întorsă și nu precum le vedem făcute în cadrul proiectului.

În adevăr trebuie să mărturisim că din parte-ne nu putem afla nici o cauză pentru presupunerile de acele, de cari proiectul de pre tapet scote la lumină, pöte și fără voie ; și așa prin acele presupunerile, mai mult se credă numai pretestă, ca să se pötă pune în lucrare stîrbirea drepturilor esistente naturale, legale și istorice ale confesiunilor față de școlile proprii, și restrîngerea exercițiului acestor drepturi.

A doua idee fundamentală ce latiteză în proiectul prezentă țintesce într'acolo, ca și școlile medie ale naționalităților locuitoare în țeră, pe încetul și pe nesimțite se primescă limba statului de limba vehiculară de instrucțiune, pentru ca așa cu timp și ele să se transformeze în institute de altă limbă sau de naționalitate diferită.

Ființa acestei idei fundamentale, se desvălesce prin toate acele dispozițiuni legibile în proiectă cari de o parte regulează învățarea limbii de stată, măsura cunoșterii aceleia și ținerea examenelor rigurose, ce suntă a se depune dintr'ensă ; iar de altă parte tratetză despre compunerea comisiunilor apărătoare la rigurosele pentru calificarea profesorilor și functionarea acelor ordinare numai în limba statului. De la observarea dispunerii acestei din urmă nu pöte scuti alta de câtă ună favoră excepțională basată pe

considerarea împregiurărilor, — carele însă nu se pôte estinde mai încolo de 5 ani și, acesta încă numai în tipu de frăția.

Ce înțelesu pôte avea o atare dispunere ? În puterea căreia candidații de profesură, cari se pregătescū pentru scōle medie, a căror limbă nu este limba statulu se fie obligați a depune rigurosul de profesură eschisivū în limba statulu, încă și în cazul cându cursul de cualificare pentru profesură l'a terminatū la unū institutū cualificatoriū propriū al naționalităței și confesiunei sale ?

Sensul dispozițiunei acesteia, cu atâtū mai puținū se pôte pricepe, și rațiunea ei cu atâtū mai anevoie se pôte pētrunde, cu câtū necsul logicū între dēnsele e mai puținū. După modesta noastră coprindere, înțelesul acestei dispunerī împreună cu acelor l'alte amintite mai susū, singură numai a doua idee fundamentală amintită mai susū e în stare de a ni l' desluși.

Însē aceste cu respectū la Transilvania nu se potū împăca cu art. de lege 55 adusū în dieta Transilvaniei dela 1790| și sancționatū care coprinde și următōrele : *„Benigne annuente Sua Majestate, communi statutum voto statuum est : ut liberum sit singularum quatuor religionum Ecclesiis . . . ubicumque . . . sacra saedes turres atque scholas absque ullo impedimento extrui facere, prout vigore praesentis articuli singularum religionum status asicurantur, quod in moderno . . . actu possessorum, ac in futurum extruendorum templorum, collegiorum et gymnasiorum usu nunquam turbabuntur.“* (1)

Acum dacā ponderăm afacerea acēsta cu cumpăna dreptății aflăm că proiectul de sub discussiune nu numai este în conflictū cu articolul regnicolariū adusū la 1868 în obiectul egalei îndreptățiri a naționalităților, iară cu destingere se impotrivesce cu §§ 14, 17 și 26 ai aceluia, dară afară de aceea pre calea esperienței de tōte dīlele ne putemū convinge încă și despre alte douē lucruri, și anume :

(1) Cu invoirea grațiosă a Majestăței sale staturile cu votū comunū deciserā : ca Ecclesiilor fie-cărei dintre cele 4 religiuni se le fie iertatū a zidi fără nici o pedecă ori unde bisericī, turnuri și scōle, — precu în puterea articolulu pōsintō staturile fie-cărei religiuni se asecurēzā, că nici-o-datā nu vor fi turburate în usul bisericilor, colegielor și gimnasielor, cari le posedū acum și cari le vor ridica în viitorū.

Ântăiă, despre acel fenomen, că *ideia de naţionalitate* şi convicţiunea născută din îmbrăţişarea consciinţei ei astăzi este în Europa unul dintre cei mai puternici motori spirituali; ea pune în mişcare inimile, aţăţă spiritele şi le ocupă forţe vii; şi

a doua, că a împedeca pre terenul culturii această idee şi espresiunea convicţiunii născute dintr'ănsa, sau a o restringe câtă de puţin, ar fi în contra apriatei dispoziţii a paragrafului 17 din legea despre naţionalităţi, care, între altele dice: „*Scopul cel mai înaltă fiindu şi pentru stată a se îngriji despre aceea ca cetăţenii convieşuitorii ai patriei de ori-ce naţionalitate să se potă cultiva în limba lor maternă întru tôte până acolo unde se începe cultura academică mai înaltă.*”

Afară de aceea ori-ce împotrivire pre calea culturii naţionale, e în stare de a amără spiritele, ba şi ale aţăţa; iar apăsarea factică — unde se întembla — de comun produce şi discordii nu de puţină însemnătate.

Si tôte aceste precum e sciutu se întembla din cauza aceea că fie-cine preţuesce naţionalitatea sa, şi o privesce de ună tesaură preţiosă, fie-care şi iubescce naţiunea iar această la noi, la Români, cu atătu capetă pontă mai mare, cu câtă, că limba naţionalităţii, seă a poporului e şi limba bisericii noastre; şi de aceea ori-cine e convinsă că încetarea limbei ar trage după sine şi apunerea bisericii noastre.

Deci la Români, limba naţionalităţii şi în interesul bisericii se consideră de ună tesaură de mare preţ, şi ca condiţiune de viaţă a bisericii, recunósce ori-cine şi necesitatea ca nu numai studiile bisericesci, şi ci înveţaturile calificăreii pregătitoare, carea se face în scótele medie să se propună în limba naţionalităţii.

Dintr'acestea se vede, că pre când la alte popóre şi naţiuni limba naţională este de preţ mare numai în interesul poporului şi a naţiunii ca atare; la noi ea este de momentă forţe mare şi în interesul bisericii.

Deci dacă popórele şi naţiunile cele mai culte — precum în patria noastră dulce, maghiarii — tribută aductóre mare

naționalității a cărei spresiune de frunte e ȳnsăși limba ȳ sântescū mai multū și sacrifică tôte, și se afirmă, că tôte aceste suntū în ordine și la locul sēu : pōte-se imputa altora? dacă și dēnsele, de și nu staū pe aceia trēptă de cultură și prețuiescū și iubescū naționalitatea, și nu suntū aplecate a se despărți de către ea; ei suntū gata și ȳnsăși limba, spresiunea ei a o urmări cu atențiune viuă totū-dē-una și pre totū locul, unde, și cândū e vorba de ea, a o îmbrătoșa, și la casū când s'ar desprețui, saū chiar s'ar pune în periclu, a o scuti pre calea sa cu tôte mijlōcele legale și a o apēra.

Intr'adevērū se pare, că în dīlele nōstre pre terenul naționalităților numai așa se pōte preveni orī-ce amărăciune a spiritelor, numai așa se pōte liniști atențiunea publică jaluză, numai așa se pōte întări armonia bine-cuvēntatei conviețuirī pacifice, carea este cea mai ferbinte dorință a nōstră a tuturor, armonia coherenței și a lucrării dacă pre terenul acela dreptatea umblă mână în mâuă cu ecuitatea și justiția distributivă cu adevērata amōre a deapropelūi, după care dacă se dă fie-cărui, ce este al sēu, și nici unul nu e scurtatū întru aceea ce i se cuvine și în puterea dreptulū naturalū; āngerul păcei de sigurū petrece între dēnșii, și întăresce concordia neconturbată, căria nu numai ȳ dă statoria neschimbată, dēră și asigurēză pentru tôte timpurile.

Deci după cele dīse fiind chiar împregiurarea, că proiectul din cestiune adoptedă principiū, și pune în prospectū dispozițiunī de acele, care nu potū fi aduse în consonanță nici cu interesele bine înțelese ale instituțiunei, nici cu dreptatea și convenința, nici cu justiția distributivă, consistoriul archidiecesan sub-scrisū cu onōre așterne acea cerere către prea onorata Casă reprezentativă regnicolară, ca să binevoiască a delătura proiectul din cestiune și a refusa pertractarea meritōre a lui. Intre altele pe lângă o salutare patriotică rămānem.

Din ședința consistoriulū archidiecesan gr. or. ținută la Blaj, în 3 Februarie 1882.

Dr. Ioan Vancea m. p.

Simeon Pop Mateiū m. p.

Învățământul secundar în Transilvania

Ani reproduși amândouă protestele celor două Metropoliți români ai Ardélului în contra proiectului de lege al d-lui Trefort. Păreră Românilor de peste munți în privirea valorii acestor două documente e împărțită, și *Gazeta Transilvaniei* unu organu foarte bine scrisu preferă protestul capitolului din Blaj, căci acesta nu recunósce statului ungurescu nici măcar dreptul de supraveghiare asupra învățământului secundar, necum o altă înriurire. În adevéru, capitolul bisericeii române se întemeiază aci pe unu dreptu câștigatú de Biserica catolică din Transilvania, care, în vederea mulțimei de confesiuni religioase ce desparte populațiunea acestei țeri, nu póte să recunósca unu dreptu de supraveghiare al statului asupra consciinței ómenilor și-a manifestărei celei mai intime acestei consciințe, limba și educațiã primară și secundară.

În univertăți și în învățământul superior în genere, Statul e liberú de a da cetățenilor cunoscințele tehnice cari să-î facă utili activității sale administrative; asupra scólei primare și secundare însă, a căror menire e noué din dece părți *educativă*, neavénd în vedere sciințele de cât, intru câtú servescu la educațiunea morală a tinerimei și la disciplinarea spiritului ei, Biserica, care asemenea e în esența ei o instituție educativă, nu îngădue supraveghierea puterei lumesci în afaceri cari privescú consciința copilului, precum și aceea a părinților lui, și în fine consciința chiar a rasei sau naționalității, care constitué pe credinciosii acelei Bisericeii. Prin drept divinú elesia catolică recunósce Corónei prerogative de patronare asupra scólei ei, și aci Coróna nu e luata în sensul abstractú al unei autorități publice, ci în cel concretu al mo-

narhului din mila lui Dumnezeu, a dinastiei ereditare din mila lui Dumnezeu. Acestea par a fi abstracțiuni, dar în viața publică suntu realități. Capitolul din Blaj nu recunoșce, așa dar, statului ungureșu dreptul de supraveghiare și nu'l recunoșce cu bunu cuvîntu întemeiatu pe tratate făcute direct între monarhū și Biserica catolică, ale carei drepturi se refrîngu și asupra Bisericei române apusene. Acastă admirabilă idee se întemeiază pe libertatea primordială a conștiinței omenești. Statul pôte fi ori-care, trebuințele sale potū fi câtū de onerose, starea sa de cultură, predominarea timporară a cutăror ori cutăror instincte potū fi la ordinea țilei, cu conștiința tôte acestea nu au a împărți nimicū, conștiința și manifestările ei imediate în limbă și educațiune rămânū libere de tendințele timporare, și adese-orî stricăciōse ale instituției lumesti a statului; e ordinea morală a naturei omenești pusă deasupra ordinei adesea pur mecanice și brute a statului, e fiziograția adică domnia necesităților morale ale naturei omenești ca atare, pusă de-asupra anthropocrației, de-asupra instinctelor de dominațiune și de usurpare a epocilor statului timporar.

Ceea ce ni se pare clarū e că fostul capū al Bisericei române a apusului, baronul Șaguna, a admisū și a făcutū să se trecă în „Statul organic“, aprobatū de Maiestatea Sa, același principiu salutarū menitu a neutralisa omnipotența statului în afaceri de conștiință, de limbă și de creștere. Se înțelege că drepturile pe care le are monarhul și dinastia, rămânū neatīnse prin acastă manieră de-a vedea. În adevērū art. 1 al „Statului organic“, dice următōrele :

„În Biserica greco-orthodoxă română din Ungaria și Transilvania, ca Biserică autonomă, dupe dreptul ei canonicū garantatu, și prin „art. de lege IX din anul 1868— *pre lângă susținerea în integritate „a dreptului de supremă insprețiune al Maiestăței Sale, își regulēza, administreză și conduce independentū afacerile sale bisericesci, scolare și fundatiōnale în tôte părțile și factorii ei constitutivi, dupe forma „representativă . . .“*

Va să dică și dupe concepția „Statului organic“ dreptul de supremă supraveghiare e al Maiestăței sale, nu al statului

ungurese. În spiritul acestui articol ar fi că Majestatea Sa n'ar putea deslega, propriu vorbindu, nici pe unu Ministru calvin, nici pe reprezentantul unu Statu *ce proclamă că nu are nici o confesie*, cu supraveghierea unor conștiințe omenestî pe care ateul, ireligiosul sau eterodoxul nu e în stare să le pricépă. De aceea ni se pare că *Gazeta Transilvaniei* are dreptate preferându reprezentațiunea capitolului din Blaj, celei făcute de Metropolitul din Sibiu. Biserica și naționalitatea nu suntu servitoare ale statului, ci membre egal îndreptățite ale lui; nu statul e făcutu să le pue la cale pe ele ca pe niște resorturi mórte ale unei mașine, ci ele suntu organele vii, „născute, iar nu făcute“ cari au să determineze după natura lor proprie espreșiunea sumară a statului. Nu ele au a ține sémă de Statu, care ar trebui să fie o resultantă a lor, ci statul are să țină sémă de voința și de natura lor.

Aflăm în dealtmintrelca, în *Presse* din Viena, unu articol ale căruia date, suntu conforme cu aceste vederi și pe cari le reproducem :

Iată o cestiune, dice *Presse*, care nu pôte nici trăi nici muri. De 10 ani i s'a supus legislațiunii în cincî rânduri, tot-d'a-una sub o formă modificată, și pururea a fostu pusă *ad acta* fără răspuns. Votul negativu al comisiei Camerei datu acum câte-va zile, se'ntemciază numai pe rațiuni formale : esența cestiunei rămâne ne-atiusă prin acel votu, deci și acum fără soluțiune.

De unde vinu dificultățile cari se opun ori-cărei încercări de reforme și cari nu suntu de învinsu ? După insuccesul celor din urmă tratări în comisie se vorbesce acum mai multu de câtu ori-când despre unu conflictu între Statu și Biserică, despre unu *Culturkampf* care s'ar fi ivindu și altele asemenea. Dar vorbe de felul acesta nu ne paru bine alese, ele nu acoperu realitatea. E adevăratu că rezistența în contra proiectului pornesce de la confesiuni. Dar elementul religiosu nu are a face mai nimicü cu obiecțiunile și protestele, ridicate de ele sau cel puținü nu elementul religiosu e singurul care e determinatu. Cuvintele determinate din obiecțiuni și proteste atingü interese mai mult politece, naționale și de cultură, pe cari confesiunile le aperi și pe cari le vedü primejduite prin proiectü.

Dar prin ce ôre acestu „Non possumus“ al lor căștigă o greutate atâtü de mare în câtü legislațiunea se opintește în zadar cu ea ca cu piatra lui Sisif ? Confesiunile vorbescü în cualitatea lor de suspitóre de scóle și cu autoritatea unu factor, care pretinde cu drept cuvëntu

unul votu egal îndreptățit și de egală greutate cu acel al reprezentărilor interesul statului. Protestanții din Ungaria și din Transilvania se referă la nisece drepturi cari le-au acordată pe terenul instrucției o autonomie atât de completă, în cătu din principiu *exclusă ori-ce ingerință a statului*, care ar atinge *esența instrucțiunei*, în cătu statul cată să se mulțumescă cu *concesiunile pe cari confesiunile le-ar face de bună-voie*. Isvorul dreptului lor nu este însă o lege care le-ar fi datu privilegiu înținse și care ar putea fi înlăturată prin o altă lege, ci unu *tratatū de dreptū publicū*, la a cărui stabilire protestanții au participatū ca compaciscenți, tratatū pentru care legea nu e de cătu o simplă formulă. Pe o bază analogă e statul catolicū : reprezentățiunea oficială a catolicilor din Transilvania, Biserica română a apusului și Biserica română a răsăritului. Catolicii din Ungaria, nu numai că recunosc pretențiunile celor-Palte confesiuni pe cari ele le rădică în temeiul autonomiei lor dar cerū și pentru sine același gradū de autonomie și aceeași libertate de mișcare, de și sub unu altū titlu de dreptu. *Influența pe care o concedū statulū asupra școlilor lor, eī o deducū nu din suveranitatea statulū, ci din dreptul de patronatū al corōnei și numai ca emanațiune al acestui dreptū de patronare și numai în înțelesul lui eī admitū o influență*.

Accia cari, provocându-se la autonomia confesiunilor, garantată prin legi, protesteză în contra proiectului privitor la școlile secundare. nu vorbescū numai în numele unui dreptū pe care legislațiunea l-ar putea ignora, sau înlătura, ci represintă o *putere* de care legislațiunea cată să ție sēmă. Dindărătul capilor mireni ai protestanților din Ungaria, baron Vay și baron Radvansky, dindărătul episcopului Deutsch a Evangelicilor de confesie de Augsburg din Transilvania, dindărătul celor doi Metropoliți români, Rama și Vancea, dindărătul episcopului catolic, care a vorbitū prin gura cardinalului Haynald, sta *totalitatea comunităților religioase*, stau miliōne, stă, daca nu totalitatea, de sigurū *majoritatea precumpenitōre* a populațiunilor. Față c'un asemenea adversarū, trebue să se chibzuiască cine-va de douē ori ca sine însuși, până a începe o acțiune pe baza formulei abstracte a antagonismului dintre statū și Biserică. Ceea ce se numesce aci Biserică, este societatea constitutivă a statului însuși, care prin rezistență nu voesce să păstreze numai unū interesū bisericescū, ci și unū lumescū, și în fața unui asemenea factor, reprezentățiunea oficială a statului are o poziție grea.

E adevăratū că nici confesiunile nu sunt de părere în privirea noului proiectū ; unele 'i dicu inadmisibil, altele se mulțumescū prin a cere modifițațiuni mai multū ori mai puținū esențiale ; în principiu ele divergeză în împotrivirea lor, în contra proiectului și tōte repre-

Dar în una, în *negațiune*, toate sunt de o părere și de aceea înțelegem de ce legislațiunea preferă a lăsa neresolvat acestu nodu pe care nu'l poate tăia c'o lovitură. Imperativul categoric care trece peste cadavrele drepturilor positive, este un act de absolutism și dintre toate formele acestuia, absolutismul parlamentar e de sigur cel mai respingător și mai neplăcut.

De-acî nedumerirea care domnesce în sferile parlamentare de la respingerea proiectului încôce. Resunetul pe care l'ar afla plângerile confesiunilor ar veni în adevăr din sferile confesiunilor; dar dacă toate ar fi jignite în drepturile și păgubite în interesele lor, resunetul ar veni din țera întregă. De acolo apoi opiniile contradictoare despre ceea ce trebuie a se face s'au despre ceea ce guvernul are de gând. Unii socotesc că guvernul va retrage proiectul, pentru a aduce la toamnă altul, sau că unu timpu ôre-care nu se va folosi, în privirea necesităților celor mai urgente, pe calea ordinațiilor, ceea ce pare a fi în planul lui Trefort; alții credu că guvernul va trata în parte cu fiecare din cei ce se opunu pentru a câștiga măcar o parte dintre ei în favorul proiectului; alții că adunarea va respinge proiectul comisiei și va alege o altă comisiune; alții, în fine, ceru ca minoritatea comisiei să dea un votu separată pe care guvenul să'l sprijine; din toate indicațiile rezultă, că nimeni nu crede seriosu că s'ar găsi o majoritate respectabilă pentru o procedare eroică care să împue confesiunilor proiectul. Să simte că majoritatea parlamentului n'ar mai fi indentică cu majoritatea țerei.

(Timpul.)

S. Thasci Caecili Cypriani

de dominica oratione

(Opera omnia, vol. I ex recensione Hartelii. Vindobonae 1868).

TRADUCȚIUNE DE G. MARINESCU, DIN CL. VII SEMINARIALĂ.

Preceptele evanghelice, prea iubiții mei frați, sunt pentru noi nisce doctrine divine, temelii sigure spre edificarea în speranță, susținatori pentru întărirea credinței, alimente pentru înduioșarea inimii, cârmă ce ne poate duce pe calea cea bună, ajutóre pentru căpătarea mântuirii, cu care dacă creștinii și vor instrui sufletele lor cele mlădioșe, ei vor merge în împărăția lui Dumnezeu.

Multe, în adevăr sunt acelea pe care le-a însuflat, Dumnezeu proorocilor săi și pe care aceștia le-a propovăduit; dar cu cât sunt mai superioare acestea pe care fiul său le vorbește, și fiul lui Dumnezeu confirmă cele vorbite de profeți; nu mărturisesce că accia au preparat calea lui, ci el însuși a venit, ca să ne descopere și să ne arate calea prin care noi, cari eram nebăgători de sémă și orbi, fiind d'acum luminați prin grația divină, să pășim pe această cale sub îndreptarea și conducerea lui Dumnezeu.

Fiiul lui Dumnezeu, pe lângă cele-lalte admonițiuni mântuitoare și instrucțiuni divine, prin care a îngrijit de poporul său, ne-a arătat și modul cum să ne rugăm și accia ce să cerem.

Și el care ne conservă viața ne-a învățat să ne și rugăm, și chiar cu acea bună-voință cu care a socotit de cuviință să ne dea și cele-l'alte, pentru ca noi adresându-ne către părintele cu acea rugăciune pe care ne-a desemnat-o atunci, să fim mai ușor ascultați. Încă mai dinainte prezisese fiul, ca are să vie timpul, când cei ce rogu pe Dumnezeu să-l adore în spirit și cu adevărul, și a împlinit aceia ce a făgăduit mai dinainte, căci noi care ne pricepem, fie prin sântirea lui sau chiar prin tradițiune, ca să adorăm pe Dumnezeu în spirit și cu adevărul, ast-fel să-l adorăm. Căci care rugăciune poate fi de un caracter spiritual dacă nu aceea pe care Christ ne-a dat-o și care ne-a trimis și pe St. Spirit, și ce rugăciune poate fi adevărată, înaintea părintelui, dacă nu aceea pe care fiul se a pronunțat-o și care fiu este însuși adevărul eșit din gura lui? Și dacă cine-va se va ruga alt-fel de cât cum a învățat nu numai că este o faptă fără cunoștința dar chiar un păcat, căci însuși fiul a zis: „Voi disprețuiți porunca; pentru ca să întăriți tradițiunea voastră.“

Așa dar, prea iubiții mei frați, să ne rugăm astfel după cum Dumnezeu ne-a învățat. Placuta și obișnuită noastră rugăciune este aceea prin care noi rugăm pe Dumnezeu în favoarea noastră și de a înălța rugăciunea dată de Christ la urechile lui Dumnezeu să recunoască în rugăciunea noastră cuvintele fiului său, ca aecla care locuște în noi și sânul nostru să fie și în glasul nostru, și fiind-că avem lângă părintele ca apărător pe însuși fiul, de aceea noi păcătoșii, când ne rugăm pentru faptele noastre rele,

s'aducemū înainte cuvintele apărătorului nostru. Fiind-că să zice : „Și orî-ee vom cere de la părintele în numele lui ne va da nouă“. Prin urmare, eu câtă mai ușorū vomū dobândi aceea ce ceremū în numele lui Christ, dacă noi vom face cererea noastră însuși rugăciunea lui ?

Inse vorbirea spirituală și cererea celor ce se rogu să fie făcută cu regulă, cu liniște și rușine. Să ne gândimū că stămū înaintea lui Dumnezeu. Să inspirăm plăcere ființei divine prin ținuta corpului și tonul vocii. Căci dacă omul fără rușine s'a deprinsū să și facă rugăciunea cu sgomotū mare, este cuviinciosū ca cel moderatū să rōge pe Dumnezeu cu modestie. Afără de acestea, Domnul ne-a învățatū ca să ne rugămū în locuri depărtate și retrase de la sgomotul mulțimei, chiar în camera de culcare, fiind-că este conformū cu spiritul religiunii nōstre, ca să știmū că Dumnezeu este în totū locul, că el ne vede și aude pe toți și strebate cu plenitudinea măreției sale tōte cele ascunse și necunoscute, după cum este scrisū : „Eu suntū Dumnezeu de aproape și nu Dumnezeu de departe. Dacă cine-va s'a ascunsū în locurile necunoscute, óre nu'l vedū eu pe el ? Nu umplu eū cerul și pămēntul ?“ Și în altū locū dice : „In totū locul ochi Domnului cercetēzā pe cei buni și pe cei răi.“ Cândū ne adunāmū cu frații noștri în acelașū locū și aducem sacrificii divine cu preotul lui Dumnezeu, să cuvine să stāmū cu respectū și în liniște, să nu scótem rugăciunile nōstre fără ordine și cu unū tonū necuviinciosū, fiindū că Dumnezeu nu ascultā vocea nōstrā dar sentimentele ce avemū, și aceleia care pe-trunde cugetările camerelor nu trebuie să i se atragā

atențiunea prin strigate după cum Domnul a ținut : „Ce cugetați deșertăciunii în inimile vóstre ?“ Și în locu : „Să cunoșca tóte bisericile că eu suntú cerce-tatorul inimei și al rărunchilor.“

Ana în prima carte a Regilor a observatú și pă-đitú acésta, conservând caracterul bisericei. Ea ruga pe Dumneđeu în inima ei nu într'unú modú sgomo-tosú dar tăcutú și cu moderațiune. Adresa lui Dum-neđeu o rugăciune făcută în ascunsú dar credința ei era evidentă, vorbea nu cu vocea dar cu inima, pen-tru că Domnul o auđea ast-fel, și a dobânditú cu fa-cilitate aceia ce a cerutú, fiind-că a cerutú cu cre-dință. Și Sânta Scripturá atesta ceea ce a ținutú : „Vor-bia în inima sa și buđele se mișcaú, vocea ei însă nu s'auđia, și Dumneđeu a auđit'o.“ Și în psalmi aceeași se đice : „Rugați-vă în inimile vóstre și mucenici-ți-vă în așternuturí.“ St. Spirit aceeași ne instruește prin profetul Ieremica care đice : „Dómnne în minte trebue să te adóre pe tine“.

Ei bine, iubiții mei frați, noi cari adorám pe Dum-neđeu e folositorú să știmú în ce modú s'a rugatu vameșul și fariseul în templu. Acela nu îndrásnea să înalțe ochii către cerú nici chiar să și ridice mâinile cu nerușinare, ci bătându-și peptul și mărturind pe-catele ascunse pe care le făcuse, implora ajutorul lui Dumneđeu ca să aibă milă dá el, pe cândú însă fariseul prefera să și laude faptele lui ; acela a fostú demnú ca să fie sanctificatú, care s'a rugatú ast-fel în câtú nu și-a basatú speranța mántuirii în sigu-ranța nevinovăției sale, pentru că niminea nu este inocent, ci a imploratú pe Dumneđeu mărturisindu-și peccatele sale cu umilința și acela care iartá pe cei

umiliți a auzit pe acel care se ruga. Acestea Domnul le-a spus în evanghelia sa : „Doi oameni se suiră în templu spre a se ruga, unul fariseu și altul vameșu. Fariseul stând, ast-fel se ruga : „Dómnne, eu îți mărturisesc, pentru că nu sunt ca cei-l'alți oameni nedreți, rapitori, adulteri, precum este și acestu vameșu. Ajunczú de doué orí pe septámâna, ce am daú decimă“ Vameșulu însá sta în departare și nici ochii nu-și ridica către cerú, dar bătenduși peptul dicea : „Dumneđeule fi îndurătorú mie peccatosulu. Vă dicú vouá, că mai îndreptat s'a pogorátu acesta a casá de câtú acelú fariseu, pentru că celú care să ridicá să va umili, și care se umilește să va înalța.“

Iubiții mei frați, noi care ne instruímu în învățaturí divine, după ce am aflatú în ce modú să facem rugáciunea, să cunoștem prin învățatura Domnulu și ce să cerem în rugáciunea nóstrá. Ast-fel, dice el, rugáți-vé : „Tatal nostru, carele ești în ceruri sântescá-se numele teú, vie împéráția ta, face-se voia ta în cerú și pe pământú, dá-ne pânea cea de tóte zilele, și ne iartá datoriiile nóstre, precum și noi iertám datoriiile datornicilor nóstri, și nu ne lásá să fim duși în ispitá, dar ne liberéđa.“

Inainte de tóte propovéditorul păcei și capul înfrățirei n'a voit ca rugáciunea nóstrá să se facá într'unú modú singuratecú și particularú. Noi nu dicem : „Tatal meú, care ești în ceruri“, nici : „Dá'mí pânea cea din tóte zilele“, și Domnul n'a ordonatú ca fie-care să implore pe Dumneđeú ca să'i ierte datoriiile ale sale numai, nici ca să se róge să nu fie dusú în ispitá și să fie liberatú de

cel rău. Rugăciunea noastră publică și comună să fie și cândă ne rugăm, nu pentru unul numai să facem acesta, dar pentru tot poporul, pentru că tot poporul un singur totu formăm. Dumnezeuul păce și conduce-torul unirei, care ne-a recomandat înfrățirea, ast-fel a voit că unu să se roge pentru toți, în același chip în care și el a purtat pre toți întru sine. În ast-fel de mod s'au rugat cei trei tineri închiși într'unu coptor cu foc. Rugăciunea lor eșea ca dintr'o singură gură și sufletele lor crau animate de același sentiment. Scriptura și prin faptul acela că ne arată în ce mod s'au rugat, ne dă esemplu pe care noi trebuie să'l imitam pentru ca să putem fi ast-fel.

Atunci dice : „câte-și trei cântău și rugăciunea lor eșia ca ditr'o singură gură și bine-cuventau pe Dumnezeu. Ei vorbeau ca cu o singură gură, și Christ nu 'i învețase ca să se roge“. Și pentru aceia rugăciunea lor a fostă ascultată și a obținută aceia ce au cerut, fiind că considera demnă această rugăciune pacifică, simplă și spirituală. Totu ast-fel aflăm că s'au rugat apostolii cu discipulii lor după înălțarea Domnului la cer, căci Sânta Scriptură dice : „Toți se rugău într'unu deplinu acordu împreună cu femeile și Maria care fusese muma lui Christ și cu frații lui. Ei stăruiau în rugăciunea lor avendū toți aceleiași sentimente de adorațiune și mărturindu-și cererile lor ca cu o singură inimă, pentru-că Dumnezeu care face să locuiască în aceiași casă toți cei ce stău în deplină armonie, nu primesce în divina și veșnica sa locuință, de câtu numai pe aceea cari sa rogă ca cu singurū sufletu“.

Câtă de frumoase, iubitei mele frați, suntă sacramentele rugăciunii duminicale, câtă de multe și câtă de mari, pe scurt, într'o vorbire limitată dar foarte bogată în virtute sufletească ast-fel în câtă nimic să nu rămâe din ceea-ce să raporta la trebuința noastră, care să nu să coprinde în acestă compediă al doctrinei cerești ! Ast-fel dice elă, rugați-vă : „Tatăl nostru, carele ești în ceruri“ Omul noă, renăscut și restituit Dumnezeului seu prin grația lui, dice în această rugăciune în primul loc : „Tată“ fiind-că a început deja a fi fiu. El a venit la sine, dice, și ai săi nu l'au primit. Și oră câți l'a primit pe el, le-a dat dreptul ca să fie fi ai lui Dumnezeu, cari cred în numele lui. Deci acela care a creșut în numele lui și a devenit fiu a lui Dumnezeu, de acolo trebuie să începă, ca și să mulțămescă și să se mărturisescă că este fiu al lui Dumnezeu și când mărturisește că părintele seu, Dumnezeu este în ceruri, printr'acesta mărturisește că dnésul a renunțat pe pământ la părintele seu cel după corp a recunoscut de părinte numai pe acela care este în ceruri și a început să l'aibă, ast-fel după cum e scris : „Acea care dică părintelui și mumi : nu te cunosc, și nu cunosc pe fi tei, aceștia pădără preceptele tale și conservară aședămentul tău.“ și ast-fel Domnul ne-a învățat ca să nu numim părinte pe cel după pământ, pentru că unul singur este părintele nostru și acesta este în ceruri.

(Va urma).

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŪ PERIODICU ECLESIAȘTICE

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvântul“

II. Tom. IV. 2.

Misteriul Mir-ungerei ⁽¹⁾

Legătura cu Misteriul Botezului; locul misterului Mir-ungerei în ordinea celor-lalte; ideea despre acestu misteriu și numirea lui; instituirea lui Divină; deosebirea acestu misteriu de Botez; Cui aparține dreptul de a săvârși misteriu Mir-ungerei, asupra cui și când trebuie a fi săvârșită. Partea vedută a misteriu Mir-ungerei.

Prin Botezū noi ne nascem în viața spirituala, și curății de totu păcatul, îndreptați și sântiți, intram în charica împărăție a lui Christos. Dar precum în viața fisica omul, îndată ce se arata în lume, are necesitate de aerū, lumină și alte mijloce și ajutore exteriore, pentru a-și susținea ființa, și treptatū a se întări și cresce: așa și în viața spirituala, îndata ce omul se nasce de sus, are necesitate de puterile charice ale Sântului Spiritu, care să i servescă și de aerū spiritual, și de lumina, și de mijloce care potū nu numai să i susțină viața, ci și treptatū să se întarască în ea și să crească. Acestea suntū *Dumnezeestile puteri* ce

(1) NB. Misterul Mir-ungerei să edă după Macarie Episcopul de Vinetu, parënduni-se a fi mai dezvoltatu, cu tote ca s'a omisi ore care purtete care amplificau prea multu obiectul.

se dată spre viață și evserie (2. Petr. I. 3), prin Misteriul Mir-ungerei, fie-cărui renașcută prin botez. Pentru acăsta Biserica orthodoxă pastrează din anticitate regula de a preda acestă Misteriă imediată dupe botez, și încă în legătura cu botezul (1), așa că Mir-ungerea în ordinea celor-l-alte misterii bisericesci, cum ele să săvêșescă, ocupa locul al doilea.

Mir-ungerea este ună misterii prin care se da celui botezată Sântul Spirită; sau mai bine dicendă, prin el să comunică creșcinului, când i se ungă parțile corpului cu Sântul Miră, împreună cu pronunțarea cuvintelor : „*Pecetea Darului, Sântului Spirită*”, puterile charice, necesare pentru întărirea și creșterea lui în viața Spirituală.

Conform acestei esențiale însemnătăți a acestui misterii, Mir-ungerea a fostă numită din anticitate cu diferite numiri, prin care se exprima saă partea exterioră, saă lucrarea interioră asupra omului, saă și una și alta împreună.

În prima însemnătate se numea câte-o-dată *punere de mână* : pentru că la începută s'a săvêșită de Apostoli prin punerea mânilor asupra celor botezați (Act. VIII. 14—16); iară mai adesea-oră se numea *ungere* (2), *ungere misterioasă* (3), *misteriul ungerii* (4) *ungerea mântuirii* (5) : pentru că încă din timpul Apostolilor a începută a se sevêși acestă misterii prin ungera celor botezați cu Miră sântitu.

(1) Tertulian. De Bapt. C. VII, VIII.

(2) Tertul. de Bapt. C. VII.

(3) Euseb. ist. in XXV, 7.

(4) Sacram. Hrisim. Aug. contr. lib. petil. 11, 104.

(5) Leon. M. Serim. XXIV, 6.

În adoua însemnatate s'a născut *darul spiritului* (1), *Misteriul spiritului* (2), *Simbolul spiritului* (3), *întărire* (4), *săvârșire* (5) : pentru că comunică darurile Sântului Spiritu, care ne întărescu și ne desăvârșescu în viața spirituală. În ultima însemnatate sa minnesce *sigiliu sau pecete* (6), *sigiliul Domnului* (7), *sigiliu spiritual* (8), *sigiliul vieții eterne* (9) : pentru că cu ungera părților corpului cu Mir-sântitu, sa sigileza de-o data cu *untul bucuriei* (psal. 44. 8), adică cu Sântul Spiritu, și toate puterile sufletului omului.

Deși Mir-ungerea, încă din antichitate sa săvârșesc în Biserica orthodoxă în legatură cu Botezul, adică imediatu după elu : totuși Ea este unu misteriu instituit de Dumnezeu, deosebitu de Botez. În acêsta neîncredințam precum din Sânta Scriptura, așa și din tradiție.

1) Istoria Evangelică ne arată că Iisus Christos a avut intențiunea și a făgăduit a da credincioșilor Sântul Spiritu. „*În ziua cea de pre urmă, cea mare a prazniculu —* țice Sântul Ioan Evangelistul, — *a stăutulu Iisus, și a strigatu, dicendu: de înseteă cine-va, să vie la mine și să bea. Cea ce crede întru mine, precum a țisă Scriptura, rîuri de apă vie vor curge din*

(1) Η τοῦ πνεύματος δόξα. Isid. Pelus. lib. 1, epist. 470.

(2) Sacramentum spiritus, Tertulian de præser. Haeret. c. XXXV; Ilar. in Math. coment. c. IV, n. 27.

(3) Ciril Ierusal. invet. III, despre misterii, n. 1.

(4) Βεβαίωσις, constit. Apostol. III, 17. Confirmatio, Ambrosiu, de init. c. VII; Leon M. epist. ad Nicet. c. VII.

(5) Το τέλειον, Clim. Alex. Πνεύματ. 1, 6. Perfectio, Ambros. de Sacrem. III, 2. Consumatio, Ciprian epist. ad jubaian LXXIII.

(6) Σφραγίς, Clim. Alex. Strom. II, 3.

(7) Signaculum Dominicum, Ciprian, epist. ad jubaian LXXIII.

(8) Signaculum spirituale, Ambros. de Sacram. III, 2, n. 1; VI, 2, n. 8.

(9) Signaculum vite æternæ. Leon. M. Sermon. XXIV, 6.

pântecele lui. Iar acestea a dăsu pentru spiritul, pe care era să 'l ia cei ce credu întru dănsul; că încă nu era Spiritu Sântu, că Iisus încă nu se proslăvise (Ión. VII, 37—39). Aici cuvântul, fără îndoiala, este despre ast-fel pe daruri ale Sântului Spiritu, date de Iisus Christos, care în genere sunt necesare tuturor credincioșilor, iară nu despre darurile extraordinare, care se comunică numai unora dintre credincioși pentru nisece scopuri deosebite (1 Cor. XII, 29 etc.), de și nu se amintește prin ce mijlocu vedutu vor fi predate tuturor credincioșilor aceste daruri.

2) Cartea Faptelor apostolice ne arată că Apostoli, îndată ce Iisus Christos s'a gloriificatu, în adevăr au și pogorātu asupra celor ce credea în El Sântul Spiritu, prin punerea mânilor. Impregiurarea a fostu ast-fel : *„Auđindu Apostolii cei din Ierusalim, cum că a primitu Samaria cuvântul lui Dumneđeu, au trimis catre dănsu pe Petru și pe Ioan; care pogorându-se, s'au rugatu pentru ei ca să ia Spiritu Sântu. Pentru că încă nici preste unul dintre ei nu se pogorase, ci botezați erau întru numele Domnului Iisus. Atunci punea mânil preste ei și luaș Spiritu Sântu“ (Act. VIII, 14—17).*

Din acestea este evidentu : a) că Apostoli au predatu Sântul Spiritu credincioșilor nu prin Botezú, în care ei numai s'au renăscut, ci prin punerea mânilor asupra celor botezați; b) că prin acéstă punere de mâni Apostoli au predatu credincioșilor, nu darurile extraordinare comunicate numai unora, ci darurile Sântului Spiritu necesare tuturor celor ce au primitu Botezul; c) că acéstă punere de mâni unită cu rugaciunea către Dumneđeu pentru pogorârea Sântu-

lui Spiritu asupra celor botezați, a compus o deosebită misterioasă lucrare, deosebită de a Botezului; și în fine d), că acestu misteriu deosebitu de al Botezului, este instituire Divină : pentru că Apostolii în toate cuvintele și lucrările lor din timpul răspândirei învețaturii evanghelice erau inspirați de Sântul Spiritu, care îi învața totu adevărul, și le aducea aminte toate cele ce le-a poruncit lor Domnul Iisus (Ión XIV. 26; XVI. 13). Asemenea cetim și la Sântul Apostol Pavel care a disu unora din discipulii lui Ioan : „*luați Spiritu Sântu după ce ați creșut? Iar ei au dis către densus : încă nici de este Spiritu Sântu um auditu. Și a disu lor : dar în ce v'ați botezat? Iar ei au disu : în botezul lui Ioan. Iar Pavel a disu : Ioan a botezat cu Botezul penitenței, dicendū poporului să creșă întru cela ce vine după densus, adică întru Christos Iisus. Și audindū s'au botezat întru numele Domnului Iisus. Și punendū-și Pavel mânele preste ei, a venitu Sântul Spiritu preste densus*“ (Act. XIX. 2—6).

3) În fine, însuși Sântii Apostoli în epistolele lor care s'au arătat mai târziu de câtu cartea Faptelor apostolice, amintindū credincioșilor despre primirea darurilor Sântului Spirit, care îi învața adevărurile credinței și îi întăresce în evsevie, să exprima că ei au primit aceste daruri anume prin *ungere*. „*Și voi ungere aveți de la cel Sântu și sciți toate, a scrisu St. Apostol Ioan. Și voi ungerea care ați luat de la densus, întru voi rămâne, și nu aveți trebuința ca să ve învețe pre voi cine-va, ci aceiași ungere ve învața pre voi toate, și este adevărată și nemincinosă; și precum v'am învețatu pre voi, rămâneți întru aceea*“ (1 Ión II. 20 și 27).

Nu mai puțin și Sântul Apostol Pavel dice : „*Cel ce*

ne adevăredă pre noi (Βεβαίως care întărește), împreună cu voi întru Christos, și ne-a unsu pre noi Dumnezeu este; care ne-a și sigilatū pre noi, și a datū arcuna spiritulū în inimile nōstre (2 Cor. I, 21 și 22).

Nu se pōte dice, cā Apostolii nu vorbesc aici cu preferință despre lucrarea interioară a misterului, prin care să dā Sântul Spiritū; pe de-altă parte, este natural a cugeta, cā pentru exprimarea acestei lucrări interioare, ei voind a fī înțeleși de creștinii, au întrebuintatū cuvintele împrumutate de la lucrarea exterioară cunoscută tuturor, care servește de semnū vedutū al celei d'antēiū (1); pe lângă acestea nu putem a nu observa cā, chiar Apostolii arată de-a-dreptul la acēstă lucrare exterioară: *Și voi care ați primitū ungera . . . Dumnezeu este care ne-a unsu . . . și care ne-a sigilatū* — precum au și explicatū anbele aceste texte, dascălii anticii ai Bisericeii (2). Dacă este așa, urmēzā a conchide una din douē: seū Sântii Apostolii dāndū credincioșilor Sântul Spiritū prin punerea mânălor, au întrebuintatū în același timpū și altū semnū vedutū — *ungerea*, despre care n'a vorbitū în cartea Faptelor apostolice, seū cā (acea ce este încă multū mai probabil), sevrșindū la începutū misterul prin punerea mânelor, ensu-și Sântii Apostolii în curēndū au înlocuitū acēstū semnū vedutū, după manuducerea Sântului Spiritū, prin o altă lucrare vedutā sântită, adică prin Mir-ungerea

(1) Așa au procedatu Apostolii și când vorbeau creștinilor despre lucrarea interioară a Botezului, adică au împrumutatū pentru acēstă expresiuni de la ierurgia exterioară a misterului (1 Cor. VI, 11; Timi III, 5; Confr. Efes. V, 26; Ebr. X, 22).

(2) Dion. Areop. ierarh. Bis. VII, 4 și 5.

celor botezați. Și într'unu casă și în altul este evidentă că întrebuintarea Mirului în acestu misteriu este de origină divină.

4) Sântii Părinți și dascăli ai Bisericeii, nu lasă nicel cea mai mică îndoială despre aceea, că misteriu Mir-ungerei este în adevărul de origină divină.

Părinții ce au trăit în cele d'ânteu trei secole ne probedă acestea. Așa,

S. Dionisie Areopagitul, expunendă sântita lucrare a misteriuului Euharistiei să exprimă : „*este și altă sântită lucrare ce are aceeași putere (ca a Euharistiei), pe care învățatorii noștri (Apostolii) o numesce misteriu Mirului*“ (1), și dupe aceea desvolta pe larg cum se săvârșește însuși sântirea Mirului; cum se aplică Mir-ungerea asupra celor botezați; ce lucrare are asupra lor, și mai la urmă observa : „*acéstă desăvârșitoare ungere cu Miru să aplică asupra celor ce s'au învrednicit de prea Sântul Misteriu al renașterii*“ (2), adică al Botezului.

S. Theofil al Antiochiei, scrie : „*Numele Christos însemnedă unsu, nume cuvînciosu, plăcutu și care nu merită de locu ridiculare Noi pentru aceea ne numim creștini, căci ne ungemu cu Dumneșcul Eleu*“ (3).

La Tertulian, citim : „*eșindu din scaldătoare, noi după vechiul usă ne ungemu cu ungere bine-cuvîntată, cum erau unși la preuție cu eleu din cornu Corporalment să săvârșeste asupra noastră ungerea, dar produce fructu spiritual, ca și lucrarea*

(1) Ierarchia Biser. C. IV.

(2) Ibidem.

(3) Ad. Anpl. 1, n. 12

corporală în însuși Botezul, cându ne cufundăm în apă, și produce fructe spirituale, cându ne curățim de păcate. După aceea se pune mâna care chiamă și pogoară prin bine-cuvântare Sântul Spiritu (1).

Kliment Alexandreanu, vorbindu despre următorii ereticului Vasilid și învățătura lor falsă, se exprimă, că în această sistemă fatală „nu este mai multu nici botezul bine-cuvântatū, nici sigilarea fericită“ (2), și cu modul acesta deosebește lēmuritū misteriu sigilării sēu al Mir-ungerei de al Botezului, și l pune pe aceeași linie cu elū.

S. Ciprian, în una din epistolele sale dice : „cel botezat are necesitate de a fi încă (și) unsū, pentru ca primindū Chrisma, adică ungerea, să pōtă fi unsul lui Dumnezeu și a avea în sine charul lui Christos“ (3). În o altă epistolă, dovedindū că nu este îndeajunsū numai de a pune mânele pe ereticiū ce se întorcū în sînul Bisericeī, ci trebuie a i și boteza, scrie : „cāci numai atunci ei potū pe deplinū a se sânti și a se face fiū ai lui Dumnezeu, cândū se vor renasce cu aceasta și cel-l-altū misteriu, utroque sacramento nascantur“ (4), — adică nu numai deosebește punerea de mână sēu Mir-ungerea de Botezū, dar de-o-potrivă numesce și pe una și pe alta misteriu. În a treia epistolă arată, că precum Apostoliū Petru și Ioan, după rugăciune, prin punerea mânilor aū pogorâtū asupra samarinenilor Sântul Spiritu, așa și în Biserică, de atunci toți cei ce se botēză, după rugă-

(1) De bapt. c. VII.

(2) Strom. 11, 3.

(3) Epist. ad Januar LXX.

(4) Epist. LXXIII.

ciunea înaintestătătorului, prin punerea mânilor, primesc Sântul Spiritu și să sigileze cu sigiliul Dumnezeescu (1).

Papa Corneliu, aratându că Ereticul Novatu s'a botezat în timpul bôlei sale numai prin stropire continuă : „*înșenătoșindu-se elu n'a primitu și totu aceea ce după regula Bisericeî trebuia să primescă, anume, elu nu s'a sigilat de Episcopi; iar neprimindu acêsta, cum pôte elu să primescă Sântul Spiritu ?* (2).

Vrea-să-dică, sigilarea seu Mir-ungerea și atuncet să socotea deosebită de Botez; săvârșirea Mir-ungerei asupra celui botezat să cerea de regula Bisericeî, și numai prin acestu misteriu să comunica Sântul Spiritu (3).

La aceste mărturii foarte vechi, despre misteriu Mir-ungerei, pot fi adăogate și altele ale parinților din seculi mai din urmă, precum :

S. Grigorie Theologul, dice : „*dacă te îngrădești cu sigiliul, înlătorezi pericolul pe viitoru, cu celu mai bun și mai real mijlocu, însemnându sufletul și corpul cu Mir-ungere și cu Spiritu, precum vechiul Israel însemna și să apăra cu sângele celor ânteu născuți.*” (Eșir. XII. 13) (4).

Parinții Sinodului de Laodicéa, prin canonul 48. să exprimă : „*trebuie ca cei ce să lumineze, după Botez să se unga cu Chrisma cerescă și să fie partași*

(1) Epist. LXXIII.

(2) Euseb. Ist. Bis. cart. VI c. 42.

(3) Nu să pôte a nu aminti și o mărturie din constituțiunile apostolice, unde să dice : *μετὰ τοῦτο βαπτιστὰς αὐτοῦ (ὁ ἱερεὺς) ἐν τῷ ὕδατι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, χριστίζω μεμαρ...* Tit. VII, c. 43; Con. tr. III, c. 16, VII, c. 22.

(4) Cuvântu la botez.

imperăției lui Christos". Asemenea învățături despre misterii Mir-ungerei să afla și la Sântul Efrem Si-
rul (1), la Sântul Ambrosie al Mediolanului (2), Sântul Ión Chrisostom (3), Sântul Círil Alexandrénul
și alții.

5) Este demnă de notat și aceea, că Mir-unge-
rea să afla în rândul misteriilor înstituite de Dum-
neșcu, nu numai în Biserica orthodoxă de răsăritu,
ci și în cea română, și încă și în alte societăți mici,
separate de Biserica orthodoxă încă din vechime,
precum : la Armeni (4), Iacobiți (5), Nestorien (6),
și alții (7).

I. După învățătura Sântei noastre Biserici ortho-
doxe, puterea seú dreptul de a sêvêși misterii Mir-
ungerei aparține nu numai Episcopilor, ci și presvi-
terilor ; cu acea deosebire numai, că cei d'ântéiu au
dreptul de a sânti Mirul pentru misterii, iarú cei din
urmă potú numai a unge cu Mirú sântitú de Epis-
copú (Conf. Orth. part. I-ea, resp. la într. 105 (8)).
Așa s'a urmatú din anticitate.

1). Dreptul de a sânti Sântul Mirú, încă din an-
ticitate a aparținutú numai Episcopilor. Aceșta să
vede din Canonul 6 al Sinodului Carthaginén (318),

(1) Adv. scrut. Serm. XLIX, op. Syr. t. III.

(2) De sacram. III. c. 2, n. 8.

(3) In Philip. Homil. III. n. 4.

(4) Goar. in Euchol. pag. 366.

(5) Asseman. bibliot. orient. 1, 573 ; II. 121. 239. 300.

(6) Assem. ibid. T. IV, diss. de Syr. Nestor. pag. 272 ; cod. litur. T.
III. pag. 136.

(7) Renaudot, perpetuite de la foi. T. V. pag. 147.

(8) In bis. Rusă să sântesce Sântul Mirú numai la cathedralele metro-
politane din Kiev și Moseva, de unde apoi să împărtesce în tótă Rusia.

unde cetimă : *săvârșirea Mirului să nu se face de către presviteră*, precum și din alte canoane ale altor Sinode și Părinți ai Bisericii (1).

2) Deasemenea din anticitatea puterea de a săvârși însuși misterul Mir-ungerei era proprie și Episcopilor ca succesori ai Apostolilor, care imediat după botez săvârșeau acestu misteriu (Act. VIII, 14—17 ; XVIII, 6), și presviterilor, ca unii ce primiau acestu drept prin punerea mânilor Episcopului, împreună cu puterea de a săvârși toate celelalte mistere, afară de al preoției. D. e. în Constituțiunile apostolice să dice, „Episcopul său presviteriul (după cum măi înainte amă spusă și acum spunemă despre Boteză . . . —) măi întâiă unge cu eleă sântită, *după aceea botěză cu apă, în fine sigilędă cu Miră* (2).

St. Ioan Chrisostom și F. Ieronim în măi multe rânduri să exprimă, că episcopul (în raportu către sântita lucrare) întru nimică altă nu se deosebesce de presviteră, afară de singură *chirotonia*, adecă de puterea de a săvârși misteriu *preoției* (3). Pe lângă acestea este sciută că în toate societățile creștine neorthodoxe, existănde din vechime la răsărită, Mir-ungerea se făcea și de episcopi și de presviteri (4).

Pentru acăsta nedreptă este învățatura bisericii romane, că adecă, dreptul de a săvârși misteriu Mir-ungerei aparține numai episcopilor, iar nu și pres-

(1) Sin. al II-lea Carthaginën (390) can. 3 ; Sin. al III Carthaginën (397) : Papa Gelasie I epist. IX ad epp. Luc. c. VI.

(2) Lib. VII, c. 22.

(3) S. I. Chris. in 1 Tim. homil. X. n. 1 ; Ieron. Epist. ad Evangel. CXLV. n. 1.

(4) Asemău. cod. liturg. III. p. 187.

viterilor (1). Spre întărirea acestei învățături ei se referă (2) :

a) La acel casu, amintit în Sânta Scriptura, că desi St. Filip a botezat pe Samarineni, totuși pentru a pogorâ Sântul Spiritu asupra lor, prin punerea mânilor, au venit înadinsu Sântii Apostoli Petru și Ioan (Act. VIII. 14--16). Dar nu trebuie a uita că St. Filip era numai diacon, iar nu și preot, și prin urmare, decă el n'a săvârșit misterioasa punere de mâni asupra celor botezați, acésta nu vrea-să-dică că nu săvârșiau și nu avea dreptul de a o săvârși și presviterii (3). Deasemenea și din aceea că, decă Apostoli o dată și de două-ori (Act. VIII. 14—16; XIX, 4, 7), singuri nemijlocit au săvârșit misteriu Mir-ungerei, nu urmază, cum că numai ei îl săvârșiau totu-dé-una, și că în alte locuri nu puteau și nu avea dreptul de a-l săvârși, precum episcopii așa și presviterii.

b) Să referă la cuvintele St. Ciprian și ale St. Chrysostom, că adică și în timpul lor, după esemplul Sântilor Apostoli, săvârșirea Mir-ungerei era efectuată numai de înaintestătătorii—prepositis—Bisericei (4). Dar sub numele de înaintestătătorii puteau a se înțelege precum episcopii așa și presviterii, din care, fiecare din ei, în adevăr este un preposit sau un

(1) Concil Trident. Sess. VII, de confirm. can. 3; Sess. XXIII. can. 7.

(2) Klée, Perrone, Brenner și alți theologi în tratatele despre confirmare.

(3) Pentru ce — dice St. I. Chrysostom — ei (Samarinenii) botezându-se nu au primit Sântul Spiritu? Său pentru că St. Filip din respectul către Apostoli nu li l'a dat, sau pentru că el nu avea acestu charu (χαρισμα): căci era din cei șapte diaconi, aceea ce să pare și mai drept. Homil. XVIII, n. 3, la Act. ap.

(4) Cip. Epist. LXXIII; Chrysostom in art. s. a. homil. XVIII, n. 3.

înmaintestatătorii diaconilor, cari și în timpul lor, asemenea diaconului Filip, nu puteau săvârși misteriiul Mir-ungerei. Pentru lamurirea ideii Sântului Chrisostom trebuie a aminti și alte cuvinte ale lui, că adica episcopii, cu nimic altă nu sunt mai presus de cât presviterii, de cât numai cu chirotonia, adica cu puterea de a săvârși misteriiul preoției (1).

c) Se referă la mărturia F. Ieronim, care dice, ca episcopii au obiceiul de a visita orașele mici din eparchiile lor, pentru a preda darurile Sântului Spiritu acelora, cari sunt botezați de presviteri și diaconi. Dar același dascăl imediatu adaoge, că acesta se face *mai multu pentru onórea preoției de cât din necesitatea legeri*, și că dacă numai după rugăciunea episcopului s'ar pogorâ Sântul Spiritu, atunci ar urma să deplângem pe aceia, cari fiind creștinați de presviteri și diaconi, în comune, cetăți, seú în locuri depărtate, ar muri înainte de ce ar fi vizitați de episcopii (2). De asemenea este cunoscută întrebarea F. Ieronim : că, „Ce săvârșesce episcopul, afara de singurá chirotonia, care să nu o săvârșesca și presviterul“ ? (3).

Pe lângă acestea mai trebuie a adăoga următoarele observațiuni :

d) Nu este de miratú, dacă în timpurile primitive ale creștinătăței, săvârșirea misteriiului Mir-ungerei în unele locuri era proprie cu preferința episcopilor : atunci și săvârșirea altor misterii, anume Botezul și chiar Eucharistia, pe unele locuri erau propriu cu

(1) Chrisostom in 1 Tim. houil. X, n. 1.

(2) Ieron. dialog. adv. Lucifer. n. 9.

(3) Ieron. epist. ad. Evangel. CXLV, n. 1.

deosebite episcopilor, iar presviterii puteau a le săvârși numai cu învoirea episcopilor (1). Tote acestea erau cu totul naturale și comode în acele timpuri și împregurari, cându membrii Bisericeii se compuneau o Episcopie, nu erau așa de numeroși, și eparchia se marginea adese-ori într-unu singuru orașu sau satu. Cu toate acestea, însuși papistii nu vinu a conchide, de aci cum că în primii secolii presviterii nu aveau de locu dreptul de a săvârși misteriu Botezului și al Eucharistiei : pentru ce dar să deduca cum că ei nu aveau și nu trebuia să aiba dreptul de a săvârși numai misteriu Mir-ungerei ?

e) Insași biserica Romană apropiându numai episcopilor puterea de a confirma, n'a găsită nici-o-data cu cale a încuviința săvârșirea acestui misteriu și de catre preoții mai de rândă (2). Și acum totă diferența constă în aceia, că Biserica Ortodoxă dă dreptul tuturor presviterilor în genere o-dată pentru tot-da-una, la chirotonia lor în demnitatea de preoți, de a săvârși Mir-ungerea, precum și alte misterii afară de preoție (3); iar biserica Romană încuviințază a mirunge numai ore-căror presviteri, și acesta nu la chirotonia lor, ci cu trecerea timpului, dupe cum reclamă împregiurările, și numesece pe episcopi săvârșitori ordinari ai acestui misteriu (misterio ordinarii) iar pe presviteri extraordinari (extraordinarii) (4).

f) Insușt theologii romani nu suntă de acordă în-

(1) Ignat. epist. ad Simi.m n. 8; Tertul. de monog. c. 2; De bapt. c. 7, 11.

(2) Vid. apud Harduin. collect. concil. T. IX. p. 438.

(3) Vașasă Grammata preoșilor.

(4) Perrone Prælect. Theolog. vol. VI, p. 114 : de confirmationis ministrò.

tre ei în aceia, dacă după dreptul Divin, s'eu numai bisericesc aparține numai episcopilor puterea de a savârși Mir-ungerea; și cei mai distinși din acești teologi urmând opinia din urmă (1). Și prin urmare înșii arată nestabila măsura luată de Biserica lor, care a atribuită amintita putere numai episcopilor.

II) Biserica orthodoxă savârșăște misteriu Mir-ungerei în genere asupra tuturor celor botezați în numele Prea Sântei Treimi, și pe lângă acestea imediat după botezul lor (Conf. Orth. part. I, resp. la într. 105). Și această este cu totul de acord :

1) Cu esemplul Sânilor Apostoli. Așa Sântul Apostol Pavel botezându pe ore-carî în Efes, îndată le-a și predat Sântul Spiritu prin misterioasă punere de mînă asupra lor (Act. XIX, 5, 6), și în epistola către Efesenî le ordonă a nu întrista pe Sântul Spiritu, cu care ei s'au însemnat în *duia mîntuirii*, adică în însași duia botezului (Ef. IV, 30). Deasemenea și alți Apostoli, îndată ce au audît ca Sântul Diaconu Filip a botezat pe Samarineni, carora, după rangul seû, nu a putut a le preda Sântul Spiritu prin punerea mînîlor, neîntârziat a trimis în Samaria pe Petru și pe Ioan, pentru savârșirea acestui misteriu asupra celor botezați (Act. VIII, 14--17).

2) Este de acord cu esemplul întregii Biserici antice. Despre această atestă : 1) Tertulian care dice : „eșind din scaldătoare noi ne ungem cu ungere bine-cuvântată” (2); 2) *Sinodul de Laodicea*

(1) Trombell, de ministro confirm. disert. X, sect. 1, quest. II § 6 et sequ.

(2) De bapt. c. VII.

să exprime : „se cuvine celor luminați a fi unși după botez cu ungeră cerească, și a fi partași împărației lui Dumnezeu“ (can. 48); γ) Sântul Cîril al Ierusalimului dice : „vona, când ați eșit din scaldătorea apelor sântite, vi s'a predat ungeră, conformă aceia, cu care Christos s'a uns“ (1); deasemenea și mulți alți dascăli ai Bisericei (2). Insuși scriitorii bisericei Romane, recunosc că în timp de două-spredece secole, Mir-ungerea a fost predată celor botezați imediat după Botez, chiar în biserica Romană, — iar nu numai în totu Orientul (3).

Prin urmare, biserica Romană, din secolul XIII, de când a început a deosebi săvârșirea Mir-ungerei de a Botezului, s'a depărtat de la adevăr; și chiar și acum învață în catechismul său, că pe copiii botezați să nu'i Mir-ungă de câtă între 7 și 12 ani din viața lor, pentru că ei să se pótă apropia de acestu misteriu cu deplină conștiință, și cu destule cunoștinți în adevărurile fundamentale ale credinței (4). Dar dacă urmăză după acestu principiu, ar trebui ca și botezul pruncilor să'l amâne până la aceeași etate conștiințioasă. Cu tôte acestea ea botéză pe prunci după făgăduințele ce dau pentru ei nașii și părinții lor. Neînțelsu este dar, pentru ce lipsese pe prunci atâția ani, de darurile Sântului Spiritu, atâtu de necesare pentru întărirea în viața spirituală.

Partea vedută a misterului Mir-ungerei constă în

(1) Catches. III. n. 1 pag. 450.

(2) Ciprian, epist. ad Ian. LXX; Ambr. de mister. c. 7; August. in Iohan. epist. Trac. VI n. 10; Leon pp. serm. IV, de natal. Domini.

(3) Perrone, Prælect. Theolog. vol. VI, p. 132, Lovan. 1541.

(4) Catechism Roman. part. II-a, Cap. 3, 17. Confr. Perrone loc. citatu.

acea, că celor ce s'au botezat, (după rugăciunea către Dumnezeu pentru pogorârea Sântului Spiritu asupra lor), li se ungu cruciși diferitele părți ale corpului cu miru sântitu, pronunțându-se totu-odată cuvintele : *pecetea darului Sântului Spiritu*. Și așa împarte, aci să deosibescu :

I) Rugăciunea către Dumnezeu despre pogorârea Sântului Spiritu asupra celor botezați care precede Mir-ungerea. Această rugăciune să pronunța până astăzi în Biserică : a) după exemplul Sântilor Apostoli Petru și Ioan, care fiindu trimiși în Samaria pentru a pogorâ Sântul Spiritu asupra celor botezați, înainte de săvârșirea lucrării misteriose, s'au rugatu pentru ca ei să primescă Spiritu Sântu (Act. VIII. 15; și b) după exemplul vechiei Biserici, cum să constată din scrierile Sântilor Ciprian și Ambrosie, și din Instituțiunile apostolice, în care să păstrează încă și unu model de rugăciune, ce se pronunța în acel timp înainte de săvârșirea Mir-ungerei (1).

II) Materia ce se întrebuițeză la săvârșirea acestui misteriu, este Sântul Miru. În privința acestuia observăm :

1) Intrebuițarea Mirului la săvârșirea misterului Mir-ungerei, fără îndoială își trage începutul chiar de la Apostoli. Acesta se probéză : a) cu marturiile

(1) „După ce (omul) s'a botezat în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Spiritu, (preotul) se'lungă cu Miru făcându : „Dămine Dumnezeule, desinefintătorule și stăpâne al totului, care răspândesci mirosul cel bun al învățătorei Evanghelice în toate popoarele ! Tu și acum dăruiește (fă) ca acestu miru să fie lucrător în cel ce s'a botezat, așa că bunul mirosu al Christosului tău să fie în elu tare și durabil, și elu îngropându-se cu Christos, să învieze și să fie viu împreună cu dânsul². Căci în acesta să cuprindă puterea punerei mânilor asupra fie-căruia *ἐκαστος ἑαυτῷ ὀσμῆς τῆς χειροθεσίας ἔσται αὐτοῦ*, Lib. VII, c. 43. 44.

Sân-tei Scrip-tu-rî pe care le-am ve-dut mai sus (Ioan. c. II, 20; II, cor. c. I, 21 și 22); b) să prob-e-đă prin ac-cia că, suc-ce-sorii apo-sto-li-lor, pri-mind de la ei se-ri-o-se în-da-to-ri de a pă-s-tra și tra-di-ți-unea ver-bală și cea scri-sa a lor (I, Tim. c. VI, 20; II, sol. c. II, 15), nu ar fi în-dră-snit-ă de lo-cu a face vre-o schim-bare ar-bit-rară în ase-me-nea lu-cra-re im-portan-ță, ca să-vêr-și-rea mi-steri-ului, și în lo-cul pu-ne-ri mî-nel-or să al-ê-ga un-ă al-tă semn-ă ve-dut-ă pen-tru po-gor-â-rea da-ru-ri-lor Sântu-lui Spi-ri-tu asu-p-ra ce-lor ce să bo-t-ê-ză; c) și chiar dac-ă vre-unul din pă-s-to-rii an-ti-ci s'ar fi și de-ci-să de a face vre o schim-bare : ca nu ar fi pu-tut-ă r-ê-m-â-ne-a f-ă-ră ob-serv-ă-ri din par-tea al-tor pă-s-to-ri pă-s-tră-to-ri ai tra-di-ți-unei apo-sto-li-ce ; și în to-tu ca-sul nu ar fi pu-tut-ă să fie pri-mi-tă de în-tr-ê-ga Bi-se-ri-că ecu-me-ni-că. În-tre ace-s-tea în-tre-bu-in-ț-a-re-a Mi-ru-lui în mi-steri-ul Mir-un-ge-ri să ar-a-ță pe-ste to-tu lo-cul — și la r-ăs-ă-ri-tu și la a-pu-să în-că din ce-le tre-i se-co-le ale cre-s-cin-ă-țe-i, — și ni-ci un-ul din-tre pă-s-to-rii an-ti-ci nu ob-serv-ă, că ac-ê-s-ta s'ar fi în-ce-pu-tă și s'ar fi in-tro-du-să în Bi-se-ri-că nu-mai de la un sci-ut-ă tim-pă. În fi-ne, d) Sântu-l Dy-oni-sie Are-op-a-gi-tul, du-pre cum am ve-dut-ă di-ce, că în-su-și sânt-ii Apo-sto-lii au nu-mi-tă ac-ê-s-tu mi-steri-ă *Mi-steri-ul Mi-ru-lui*, și prin ur-ma-re în-și-i au in-tro-du-să în-tre-bu-in-ț-a-re-a Mi-ru-lui. Pen-tru ac-ê-s-ta dar a plă-cu-tă Apo-sto-li-lor, sau mai bine di-su, Sântu-lui Spi-ri-tu, a în-lo-cui pu-ne-rea mî-nel-or pe care au în-tre-bu-in-ț-a-t-o ei la în-ce-pu-tă, cu lu-cra-re-a Mi-ru-ung-e-ri : dar fi-nd-că de-spre ac-ê-s-ta n-ou-ă nu ne este ni-mi-că de-sco-pe-ri-tă. noi nu pu-tem de cât a face ip-o-te-se. Din car-tea Fa-p-tel-or apo-sto-li-ce să ve-de, că a po-gor-â pe Sântu-l Spi-ri-tu asu-p-ra ce-lor bo-te-z-a-ți, pu-te-au nu-mai Apo-sto-lii

(Act. c. VIII, 12—18) : acésta a făcut'ó eí la începutul creștintáței, când numărul celor botezați nu era așa de mare. Dar îndata ce au începutú a se întórece și a primi credința prin tóte părțile lunei, nici însuși apostolii, nici nemijlociți lor succesori—Episcopú, nu au pututu fi în totú locul, pentru ca îndata dupe botezú sá pogóre Sântul Spiritú, prin punerea mânilor asupra tuturor celor botezați. Și pentru acésta *Sântul Spiritú*, care era în Apostoli, a înlocuitú, punerea mânilor apostolice asupra celor botezați, cu o altá lucrare mai îndemânatecá, adicá, cu lucrarea Mir-ungerei, — așa cá sântirea Mirulu a fostú sávêrșită de către însuși Apostolii, și dupe eí de succesori lor—de Episcopi, iar ungerea cu Sântul Mirú a celor botezați s'a lasatú și tuturor presviterilor. Și anume Mirul, iar nu altá óre-care materie, a pututu fi alesú în acestú casú, pentru aceia, cá și în vechiul testamentú ungerea cu Sântul Mirú era întrebuintată, ca mijlocú vedutu pentru pogorârea daruluí Sântuluí Spirit asupra ómenilor (Eș. XXVIII. 41 ; 1 Regi XVI. 13 ; 3 Regi I. 39 ; XIX. 16).

2) La sávêrșirea misteriuí Mir-ungerei s'a socotitú totú-d'a-una esențialmente necesară întrebuintarea Miruluí, iar nu punerea mânilor separata de lucrarea Mir-ungerei. Cáci, *mai ántéiu* sínódele antice ecumenice și locale, amintind despre acestú misteriu, vorbescú numai despre ungerea cu Mirú, tacéndú cu totul despre punerea mânilor. Ast-fel, al 2-lea și al 6-lea Sinodú ecumenicú, a decis a primi în Biserica pe óre-care eretici prin sávêrșirea asupra lor a misteriuí Mir-ungerei (1); iar cel local din Laodicia,

(1) Sinodul al II-lea Ecum. can. 7; Sinod. al VI-lea Ecum. can. 95.

a susținut¹ a se săvârși acest² misteriu asupra tuturor credincioșilor îndată dupe Botezul lor (1).

Al doilea, cea mai mare parte dintre Dascălii Bisericeii, cu deosebire răsăriteii, deasemenea amintesc numai despre întrebuițarea Mirului în acest³ misteriu, tăcându cu totul despre punerea mânilor; spre exemplu: Sântul Ciril al Ierusalimului a consacrat⁴ o întreagă omilie la explicarea misterului Mir-ungerei celor din nou botezați; și cu toate acestea nu a disc⁵ nici un⁶ cuvânt⁷ despre punerea mânilor.

Al treilea, dacă în ore-care bisericii particulare, cu deosebire din partea apusană, cum se vede din mărturiile păstorilor lor (2), până la un⁸ ore-care timp⁹ a fost¹⁰ unită împreună cu Mir-ungerea și punerea mânilor, cum se urmăze și acum în biserica Romană (3): apoi putem disc¹¹, că acest¹² s'a susținut¹³ de păstorii Bisericeii pe unele locuri, numai ca ceremonial *sântitu* prin exemplu Apostolilor, iar nu ca esențială aparținere misterului. Căci, spre exemplu, S. Ciprian, care într'un¹⁴ loc¹⁵ amintesc¹⁶ și despre Mir-ungere, și despre punerea mânilor la săvârșirea acest¹⁷ misteriu, în un¹⁸ alt¹⁹ loc²⁰ lămurit²¹ disc²², că propriu este necesar²³ fie-cărui botezat²⁴ a primi Chrisma se²⁵ ungerea, pentru ca el²⁶ să p²⁷otă ave²⁸ se²⁹ primi

(1) Can. 7 și 48.

(2) Tertulian de Bapt. c. VII.

(3) Cu toate acestea, chiar opiniunile theologilor Romani despre însemnătatea acestor 2 lucrări în misterul Mir-ungerei, sunt diferite. Unii admit³⁰ aci de *esențial* numai singur³¹ punerea mânilor; alții numai singur³² ungerea cu Miru; al III-lea opina³³, că și una și alta au aceiași putere, și pentru aceia este de ajuns³⁴ a întrebuița se³⁵ una sau alta; al IV-lea, în fine, unii recunosc³⁶ de necesare am³⁷endouă aceste semne la săvârșirea misterului. (Vid. apud Perrone Præl. Theolog. de Confirmat c. III, n. 67; Klec. Kathol. III, 169, Mainz 1845).

în sine charul lui Christos. (1). În fine, Papii Inocențiu al 3-lea și Eugenie al 4-lea, precum și întregul Sinodul local, compus din Episcopi Apusenți, adunată la Mainz în anul 1549 (2), mărturisesc că locul punerii mânilor chiar din timpul Apostolilor s'a înlocuit cu ungerea Mirului, care prin urmare singură rămâne și esențialmente necesară în misteriu (3).

III. Însași lucrarea Misteriului este ungerea crucișii cu Sântul Miru a sciutelor părți ale corpului. Așa s'a făcutu acéstiă lucrare din anticitate. Despre obiceiul de a unge crucișu cu Sântul Miru amintesc Sântul Ambrosim (4) și fericitul Augustin (5). Despre ungerea cu Sântul Miru pe frunte, la urechi, nări și degete vorbește pe larg Sântul Ciril al Ierusalimului (6). Despre ungerea frunței, a ochilor, a urechelor, a nărilor și a gurei, mărturisesc Sinódele ecumenice al II-lea și VI-lea (7). Despre ungerea generală a simțurilor și a membrelor corpului vorbește

(1) Epist. LXXII.

(2) Apud Harduin. *ibid.* col. 2118.

(3) Este o opinie, care de și particulară, merită a'i da atențiune, anume : că punerea mânilor, prin care Apostolii la începutu pogorau pe Sântul Spiritu asupra credincioșilor, în sensul strictu este nedesființată, și că, și până acum își are locul la săvârșirea misteriu Mir-ungerei. Căci în însuși lucrarea ungerei cu Miru pe care Pastorul Bisericei o face cu mâna sa pe frunte și pe alte părți acelu botezatu se cuprind deja și punerea acestei mâni care unge pe cel ce se unge. Prin urmare, Apostolii alegându, după arătarea Sântului Spiritu, altu semn pentru predarea darurilor charice celor botezați, nu aa desființatu cu aceia pe cel din 'nainte semu, deasemenea aleși de Dumnezeu, ei din contră înțelepțește le-au unitu pe amândouă. Opiniunea acésta se găsește la sciitorul din Secul. VIII—Beda (Asin. alm. XXIX), și la scriitorul secul. VIII—Raban Mavru. (De instit. Cleric. Lib. I. c. XXVIII), precum și la alții.

(4) De Sacrament VI, c. 2, n. 7.

(5) In Iohan. Tract. CXVIII.

(6) Chatiches. III, despre Misterii n. 4.

(7) S. II, can. 7; S. VI, can. 95.

Sântul Etrem Sirul (1). Ast-fel cu Sântul Mirü se sigilează tóte parțile principale ale omului, ca organe a tuturorü puterilor și capacitaților sufletului lui, și totu-o-data se întarescü cu puterile charice ambele parți ce l compunü. Este demnü de notatu.că și în societățile antice neortodoxe ce există în răsăritu, precum : La Iacobiți, Copti și Armeni, Mir-ungere se face nu numai pe frunte, cum urmēzā acum biserica Romană (2), dar și asupra celor-lalte părți ale corpului omenescü (3).

IV) Cuvintele pronunțate la ungerea cu Sântul Mirü a sciutelor părți ale corpului suntü : „*Pecetia darulu Sântului Spiritü*“. Aceste cuvinte împrumutate din expresiunile Sântului Apostol Pavel, (2 Cor. I, 21—22), se și întrebuintēzā în Bisericā la săvęnșirea misterului Mir-ungerei din anticitate : amintire despre aceste cuvinte se póte vedea la Sântul Ciril al Ierusalimului, iar mărturiü mai directe despre întrebuintārea lor se potü vedea la Asteriu, Episcopul Amasiei, din seculul al IV-lea (4), precum și în al 7-lea canonü al Sinodului al II-lea Ecumenicü, ce s'a ținutü în acetü timpü. Acestü Canonü sunā așa : „Pre cei ce din eretici se adaugü la orthodoxie și la partea celor ce se mântuescü, îi primim după sciuta

(1) „Cu pecetea Sântului Spiritu suntü pecetluite tóte intrările sufletului teü ; cu pecetea ungerei suntü pecetluite tóte membrele tale. Imperatorul, ca cum ar fi pusü asuprāți scrisórea sa, punēndü pecetea de focü (Math. XII, 11 : Luc. III, 16) ca să n'o cetēscā străiniü și să nu corupā scrierea“ (Opp. Syr. T. II. p. 332).

(2) Cathechismü. Roman. part. II, c. 3, n. 23.

(3) Aseman. cod. liturg. T. III, p. 83—84. 111—112 ; Regula de Mir-ungere a bisericei Armene, ediția de Iosif Archiep. Armėnu, S. P. B. 1798.

(4) Apud Phot. Biblioth. cod. CCLXXI, col. 1499.

regulă și obiceiū Îi prînim, pecetluindu-î, adică ungendu-î cu Sântul Mirū, mai înteu pe frunte, după aceea la ochi, la narî, gură și urechi ; și pecetluindu-î zicem : „*Pecetea darului Sântului Spiritu*“. Iar aceea ce merită o deosebită atențiune a noastră, este că, părinții nu vorbescū de es. Noi hotărâm seū poruncim să pronunțați la Mir-ungere cuvintele : „*Pecetea darului Sântului Spiritu*“, ei numai le citéză, ca cu totul cunoscute și de multū timpū înbuițate la săvârșirea acestui misteriu. Aceiași facū seū repetescū și părinții Sinodului al VI-lea ecumenicū (can. 95).

(Va urma)

† Silvestru B. Pitestenu.

Oficiile ecclesiastice

(urmare)

A DOUA PENTADĂ

I. Protonotarul.

Deja în primele secole ale creștinismului găsimu notari cari erau scriitorii ai episcopului. Intre ei găsimu bărbați forte însemnați. Așa s. e. Athanasie cel mare a fostu notarul al arhiepiscopului Alexandru de la Alexandria; Proclu, notaru al arhiepiscopului Atticū de la Constantinopol; Martirii Martiriu și Marcianū, notari ai arhiepiscopului Proclu de la Constantinopol. Ânteiului între notari i s'a datu numele de protonotariu, — unu nume care se da ânteiului notaru, care la sinode redacta protocoalele și actele sinodale, și citia actele.

Practica posterioară bisericească a datu acestui oficiu o întindere mai mare și a-nume :

1) Protonotariul este însărcinatū cu cancelaria episcopului; elū face corespondența acestuia cu persoanele de ranguri superioare și cu autoritățile civile și pune în formă oficială dispozițiunile episcopului.

2) El compune documentele relative la contracte, vân-dări, cumpărătore, testamente și alte afaceri bisericesci juridice. In legătură cu acesta stă :

a) instruirea și esaminarea celor ce se consacră afacerilor bisericesci juridice (*νομικστ*).

b) controlul ce el face de două ori pe anū atâtū asupra activității funcționarilor supuși lui, câtū și asupra ordinei și stărei documentelor păstrate, spre a putea raporta Episcopului.

3) Precum în sinodele naționale și eparchiale, asemenea

el este datoru a ținea protocoalele și în adunările consiliului episcopal, și în absența Chartofilaxului a investi decretule cu formalitățile cerute sau a le și compune.

4) Când săvârșese Episcopul liturgia, el ț� oferă apa sântită în timpul înălțării și portă dicheriul.

II. Canstrisiul.

Insemnătatea acestui oficiu pe care ț� găsim anteu în documentele posterioare, și care de obicei era administratu de unu diacon, este unu oficiu mai multu liturgicu. În această privință Canstrisiul este datoru :

- a) a pătstra vestmintele archierescē ale Episcopului ;
- b) a îmbrăca pe Episcopul cându slujesce ;
- c) a cădi ;
- d) a face stropirile liturgice.

III. Referendariul.

Deja a șesea novelă a imperatorului Iustinian cerea ca Episcopii și respectiv patriarhii să adreseze dorințele lor capului Statului prin unu deosebitu demnitaru bisericescu al Patriarchului, adică prin Referendariu, care aduce și responsul respectiv. În acestu sensu dar, oficiul acesta ar fi trebuinciosu numai la Bisericile patriarchale sau autocefale ; cataloģele bisericescē însă presupunū asemenea referendarii și la tôte bisericile Episcopale, atribuindu-le datoria de a fi mijlocitorī între Episcopul și autoritățile civile, comunicând acestora dispozițiunile, verbale sau scrise, ale Episcopului.

IV. Logothetul.

Varietatea datoriilor ce se atribuescū Logothetulul se explică prin acesta că cataloģele bisericescē ț� atribuescū adesea multe din datoriile ce incumbă logothetului civil. Special datoria logothetului bisericescu este :

1. a controla tôte socotelele din eparchia respectivă, în particularu cele relative la veniturile episcopale. Gasindu-le corecte, elu le confirmă prin aplicarea sigiliului.

2. a secolu pe Proteclicul în exercitarea jurisdicțiunii sale.

3. a păstra sigiliul episcopal, cu care sigilează și actele episcopale, întru câtă acesta nu atacă drepturile Chartofilaxului.

4. a face către popor discursuri catechetice.

5. a nota sărbătorile bisericesci.

6. a ținea, la liturgiile solemnele, discul cu anafură, când o împarte Episcopul.

V. Hypomnematographul sau actuarul.

Actuarul Bisericeii se consideră în generală ca ună ajutoră al pentadei a doua. Dar special elu este destinată, cum o arată și numele său, să fie ajutorul lui Chartofilax, pe care lă înlocuesce, în lipsă-l, în ținerea protocollelor. Actuarul pe lângă bisericile patriarhale sau metropolitane au a face protocolul la alegerile Episcopilor.

A TREIA PENTADĂ

I. Proteclicul.

Despre elu am vorbită mai susă (ântăia pentadă No. 6).

II. Hieromnemon.

Oficiul Hieromnemonului mai înainte era pusă înaintea oficiului Proteclicului, mai târziu însă s'a pusă în urma acestuia din causă că, neavându venituri mari, nu prea era căutatu, și al doilea din causa însemnătății crescânde ce a dobândită Proteclicul.

Oficiul acesta era administrată, ca și acel ală Constrisiului de ună Diacon, putea însă să fie și ună presviteră. Atribuțiunile sale se referă la liturgia, și anume elu are :

1. A conduce ceremonialul la hirotonii precum și la alegerile de Episcopi și a primi de la aceștia mărturisirea de credință.

2. A ținea gata textul rugăciunilor ce avea să citescă Episcopul la serviciile bisericesci.

3. A face preparativele pentru Sântirea bisericelor și a da

Episcopului documentul ce se închide cu această ocaziune împreună cu Sântele moște.

4. A păstra cartea rituală cea mare, care era sigilată de către clerul catedralei, și a veghia se nu să facă vre-o schimbare într'ênsa.

5. Dêca Hieromnemonul este unu presviter, elû pôte, dupê unele catalôge bisericesci, pe câtu timpû scaunul Episcopal este vacantû, să severșescă sântiri de biserici, avêndu într'acêsta ordinul patriarhului și consimțimentul clerului.

6. A pecetlui pe anagnoști.

III. Epigonaton.

Acestû oficiû, administratû de unû diaconu, consistâ într'acêsta, că diaconul ajutâ pe Episcopul la îmbrăcarea vestmintelor archieresci și anume la punerea epigonatiului. La împărțirea eucharistiei el ține discul cu anafurâ.

IV. Hypomnemon.

El înregistrâzâ tôte afacerile și memoriile care se aducû inaintea decasteriului episcopal și le aduce la cunoscința Episcopului și a autorităților subordonate.

Unele-orî acêstâ funcțiune se confundâ în catalôgele bisericesci cu oficiul Hieromnemonului.

V. Invetătorul bisericeii sau theologul.

Înstruirea poporului în învetăturile chreștine prin discursuri apartine la drepturile și datoriile esclusive ale Episcopului, și trebuie să se facă cel puținû la dîlele de sêrbători și Duminicele (Can. 19; Laod. can. 19 Trull.). Episcopul însâ are puterea a însârcina cu acêsta, și mai cu deosebire cu esplicarea Sântei Scripturi, presviteri capabili din eparchia sa, cari împlinescû acêstâ sarcinâ numai ca locoțitori și în numele Episcopului. În acêstâ privință trebuie să fie rezervatû pentru unû asemenea presviterû, dupê dispozițiunea imperatorului Alexie I Comnenû, unû scaunû în Bisericâ, imediatû lângâ scaunul Episcopului, pe a căruia persoanâ el o represintâ ca invetătorû. Atribuțiunea sa este de a es-

plica Evangelia, Apostolul și Psaltirea, și totu-d'o-dată a inspecta scôla episcopală și a conduce instrucțiunea aceloră cari se consacră funcțiunii de predicatoru.

Unde trebuința cere, saū se instituescū mai mulți invetători ai Santei Scripturi, saū se însărcinēdă fie-care din ei cu o parte a materiei destinate pentru esplicațiune. In această privință vedem că in catalocele Bisericesci suntū notați :

1. *Invetătorul saū predicatorul Evangeliel*; 2. *Invetătorul Apostolului*; 3. *Invetătorul psaltirei*; 4. *Predicatorul*.

OFICIILE MICI

Pe lângă menționatele cinci-spre-dece oficii mari ale choulului dreptu, mai esistă douē mici pentru serviciul Bisericeii și anume : oficiul archidiaconului și acela al diaconului al douilea, care însă fiind mărginite numaī in serviciul interior al Bisericeii nu suntū trecute in catalocele bisericesci.

I. Archidiaconul.

Posițiunea ce o ocupa in cele d'ântēii secole ale Bisericeii Archidiaconul, numitū și Protodiacon, a perdutū mult din însemnătatea sa prin acesta că multe din atribuțiunile archidiaconului aū trecutū la oficiile bisericesci ce s'aū introdusū mai târdiū. Aci aparținea între altele :

a) jurisdicțiunea in certele mai puținū importante ale diaconilor;

b) representarea Episcopului la sinode;

c) activitatea sa la formalitățile sinodelor.

Acastă restricțiune a atribuțiunilor archidiaconului a fost mai alesū provocată prin escesele ce adesea 'și permiteaū ei din cauza influenței prea mare ce ei aveaū in urma favorei de care se bucuraū pe lângă Episcopū. Ast-fel cu timpul, atribuțiunile archidiaconului s'aū redusū in următorele puncte :

1. El are, însă numaī in Biserică,ântēiul rangū între cel'altii diaconi, chiar daca acestia ar posede funcțiunii superiore.

2. Când slujesce Episcopul, el stă lângă dânsul ca ajutor și citește Evangelia.

3. În fine, el presintă Episcopului pe accia care voescu a primi diaconatul sau gradele inferiøre.

II. Al doilea diaconü.

La bisericile mai mari, pe lângă archidiaconul este și un al doilea diaconü, care 'l suplinesce în lipsă-y. El se deosebesc însă de cel-altü diaconü (*κοινὸν διάκονον*) numai intru câtü el ocupă cel d'ântëiu loc între ei, fără a se lua în considerațiune vechimea chirotoniei. Ca deosebite servicii liturgice ale sale să indică în cărțile bisericesti: acclamațiunile către regü și patriarhü după intrarea mare; cetirea Evangeliei la procesiuni; aprinderea cădelniței la încoronarea imperatorului, și în genere îngrijirea serviciilor ce nu le pöte îndeplini în momentul liturgiei.

(Va urma).

Zotu.

Diaconesele creștine

Unu studiu minuțiosu asupra instituțiunei din Biserica creștină a diaconeselor ni oferă unu interesu particularu. Destășurându acēsta instituțiune din Biserica creștină antică, noi sperămū, că vom umplea o lacună simțită în cadrul cunoșcințelor teologice, de care dispune literatura noastră eclesiastică. De alta parte, sūntemū convinși, că cunoșcerea naturei și a caracterulu acestei instituțiunii va proaduce serviciū considerabile pentru persónele, care se destină și la noi, spre a se face de bună voie servitórele omenirei suferinde. Aici nobilele suflete ale surorilor noastre de charitate vorū găsi modelele de imitatū, iar Dumneđeū, principiul legei morale, și dătătorul de totū binele, li va recompensa multele și marile sacrificiū, ce proaducū cu plăcerea devotatulu pre altarul patriei.

Diaconesele (a) din Biserica creștină antică erau nisce femei, care se alegēu de adunarea creștinilor și apoi se sântiaū. Ele în Biserica creștină compunēu unu ordinū a parte, sub denumirea de τάγμα seu ordo — ordinul diaconeselor.

(a) Numirea Διακόνισσα vine dela vorba Διάκονος = servitoru, și însemneză femeia diaconulu, seu o servitóre comună a Bisericei. Cei vekī derivau vorba Διάκονος de la διά = pentru și κόνις = prafu; în totul, omul, seu femeia, ce stergea seu mătura prafu; adică servitoru.

Începutul ordinului diaconeselor în Biserica creștină se confundă cu timpurile Apostolilor. Despre diaconese menționează Apostolul Paul în epistolele către Timotei și Romani. Așa în epistola întâia către Timotei, Apostolul se exprimă : „Veduva *sase alége* nu măi puțină de șese-deci ani, carea a fostă femeie a unui bărbat. Întru fapte bune fiind recunoscută; adevă, de a crescută fi, de a îngrijită de streini, de a spălată picioarele sântilor, de a ajutată pre cei întristați, și de a fostă următoare la totă fapta cea bună“ (a). Deși Apostolul în acestă locă nu întrebuițează vorba de diaconesă, dar prin vorba de „veduvă“ el anume înțelege aici pre diaconesele Bisericei creștine; căci în același capitol la versetele 3—8 se ocupă de femeile, ce, avându bărbat, au rămasă cu copii, și li prescrie și acestora regule de conduită. Pre lóngă aceste, din vorba *καταλείπω* = săse alége, întrebuițată aici de Apostolul, precum și din atribuțiunile, prescrie acestor veduve, se vede destul de clar, că aici e vorba despre diaconese, sânt acele veduve din Biserica creștină, care, fiindă libere de îngrijirea copiilor lor, erau puse în serviciul tuturor credincioșilor. În fine, dela interpretațiunea acestui locă a Apostolului cu conțestul Scripturei să trecem și la autoritațile vekī eclesiastice, care cu totă ocașiunea au vedută în termenul de „veduve“ din acestă locă al Apostolului Paul pre diaconesele Bisericei creștine. În canonul LXXIV, iar despre alte edițiuni LXXIX, care face parte din canónele, cunoscute cu numele de „canónele arabice“ și pre care mulți le întrea-

(a) I Timot. V, 9—16.

léză între canónele sinodului întâiu ecumenicú, se
 ȕice a priat : „Diaconesele trebuie sá se aléga din a-
 cele femei, care . . . aũ dela nascere gése-decú an,
 dupre cum a stabilitú fericitul Paul“. Teodosie celu
 mare stabileste acciașt etate pentru diaconese, și
 apoi adaugá : „conformú cu dispozițiunea clará a
 Apostolului Paul“ (a).

În altú locú Apostolul Paul mențiónezá de diaco-
 nese cu numele lor propriú, când se eesprimá : „Vé
 recomandú voi pre Fiva, sora nóstra, carea este dia-
 conésa a Bisericeii din Kechrees“ (b). De aici se vede
 clarú, cá pre timpul Apostolului Paul esista ordinul
 diaconeselor în Biserica creștiná, și cá Fiva era una
 din aceste diaconese. Origen, interpretândú acestú
 versetú, se eesprimá : „Acestú locú cu autoritatea
 apostolicá confirmá ideia, cá la serviciul eclesiasticú
 erau aplicate și femeile“. Iar St. Ioan Chrisostom
 adaugá : „Numind'o pre dinsa (Fiva) diaconésá, el
 (Paul) cu acésta ñ determiná funcțiunea = á ζῖωα.

Dupá Apostolul Paul, despre diaconese vorbesce
 St. Ignatiu, purtátorul de Dumnedú. La finele epis-
 tolei cátre Smirneni el ȕice : „salutú pre feciórele
 numite véduve“, (c). Feciórele nu putéú sá fie nu-
 mite véduvele, propriú ȕise, decá acéstá vorba nu
 era luatá cu sensul, de a înȕelege pre diaconesele,
 care la autorii vekí bisericescú se numescú fóre dis-
 tinctiune, „véduve“ „fecióre“ și alte orí „diaco-
 nese“.

(a) Sozom. Hist. eccles. Lib. VII, cap. 16. Codex Theod. c. XXVII.
 De Episc. et cleric. Sinod. VI ecum. can. XL. etc.

(b) Epist. Roman. XVI, 1—2, 12—13. Filip. IV, 2, 3.

(c) Epist. ad. Smirn. n. XIII. Απαίξομαι τὰς παρθένους τὰς λαομί-
 νας χῖμας.

Anticitatea instituției diaconeselor în Biserica de Occident se atestă de Tertulian, când se exprimă : „Nunta adoa este neconformă cu demnitatea credinței, fiind-că ea se opune sanctității, după cum arată apriat disciplina eclesiastica și ordinul Apostolului, care interdice a președe(a fi Episcopu) celor, ce au fostu însurați de doē ori, și nu permite veduvei a *se alege în ordinu*, (adlegi în ordinem) decât ea n'a avutu unu singurū barbatu“ (a). Tertulian sub numirea de ordin aici înțelege pre diaconese; fiind că în Biserica antică nu ecsista altū ordinū, în care intrau femeile, afară de al diaconeselor, după cum ni probézá s-tul Epifanie (b).

Nu numai autorii creștini ni atestă anticitatea diaconeselor, dar kiar și păgânii avéu cunoșcința despre ecsistența unei asemenea instituții în Biserica antică. Plinie celū tînerū, locușitorul Bitiniei, într'unu referatū al lui către împératul Traian, vorbiudu despre creștinii, se ecsprimă : „ca să potū cunoșce totū adevéru, cū am creduțu de cuviință, ea să supunū la interogatoriū pre doē servitóre, care la dînșii se numescū „ministrae“ ; adecă diaconese“.

Despre diaconese se menționéza în constituțiunile apostolice, în canonul al XIX-lea al Sinodului întâiu de Nicea, la St. Epifanie și alții. Și în genere vorbindū, găsimū atestațiuni despre ecsistența diaconeselor la autori pêne în adoa jumătate a secului al XVI; despre care mai jos.

Respectiv de locul, unde pentru prima dată s'a ivitū instituțiunea diaconeselor, precum și de mobi-

(a) Tert. lib. I ad. uxor. cap. VI De exhort. constit. cap. XIII.

(b) Epiph. Haecres. LXXIX. Cellyrid. n. IV.

lurile, ce au provocat-o, citatele de mai sus, precum și altele, de care mai dispunem, nu ni răspund în modu precisu. Cu tôte aceste, noi în modu genericu afirmam, că instituțiunea diaconeselor a trebuitu sa și aibă locul, mai ales în Bisericile, formate din creștinii dintre păgâni. Aici necesitatea unor servitôre ale cuvântului lui Dumnezeu era mult mai simțită, de câtu în Bisericile, compuse cu creștinii dintre Iudei; și acesta o șicem, fundându-ne pre considerentul, că femeia păgână era multu mai limitată în drepturile sêle, atât sociale cât și familiare. Femeia păgână nu se bucura nici de considerațiunea de omă (a) și în ghineconiticele femeesci nu era permisă, de a străbate nici unu bărbatū streinū; în ôre-ce femeia indeiă tot-dé-una putea sta față în față cu bărbatul, fore de a da locū la cea mai mică bănuiala. De aceia noi ne mimă cu opiniunea lui Groțiu, care se exprimă: „In Iudea diaconii au pututū servi și femeilor, fiind că întrarea la femei aici era mai liberă, de cât în Grecia, unde pentru bărbați nu era liberū ghineconiticul. Cu modul acesta, continuă Groțiu, Bisericile în Grecia au avutū necesitate de lucrarea femeilor“ (b).

Tot cu considerațiunii generice noi putemū să resolvamū și cestiunea, relativă la motivele, ce au provocatū la începutū formarea instituțiunei diaconeselor. Noi credemū, că necisitatea pentru întreținerea veduvelor, ce cădêu în sarcina Bisericilor, a provo-

(a) „Mulieres non sunt homines — femeile nu suntu ômenii“. Aceasta era principiul anticității, care regula relațiunile dintre bărbatu și femeie la pagâni. Zimmerman. De presbiteris et presbiterissis.

(b). Hugo Grotius Coment. în Rom. XVI, 1.

cată și formarea instituțiunii diaconeselor. E prea adevărat, în Biserica de Ierusalēm serviciul îngrijirei veduvelor și al meselor era încredințat diaconilor, aleși pentru acestu scopu (a); dar numărul diaconilor în Biserica antică era foarte limitat, și el nu trecea preste numărul de șapte, kiar în Bisericile cele mari. Cu respândirea înse a creștinismului între păgâni serviciul diaconilor, adusă femeilor, fie la mese, seu în propagarea cuvântului lui Dumnezeu, putea să pară straniu, din cauza datenelor societăților păgâne. Pre lângă aceste, în toate Bisericile îngrijirea femeilor bolnave reclama servitori de același sexu. Insuși botezarea femeilor, esecutată în Biserica primitivă numai prin afundare, cerea colucrarea unor persoane, care într-unu modu mai convenabilu puteu să îngrijasce de efectuarea actului. In fine, Biserica creștină antică se ocupa în modu specialu de predicarea Evangeliciei, și pentru acestu scopu erau indispensabile femeile, mai ales când casul se petrecea cu femeile păgâne. Noi scim în modu pozitivu, că Apostoliu însuși s'au servitu de femei în respândirea cuvântului lui Dumnezeu. Apostolul Paul nu arare-orî menționază femei, „care se ostenscū în Domnul“ și le numesce pre nume, ca Trifina, Trifosa, Persida, Maria, mama lui Ruf, Priscila, Evodia și Sintichia, care făcū parte din Biserica Filipenilor, și despre care Apostolul dice, că „ele s'au ostenitu cu dînsul în actele pietatei“ (b). Climent Alecsandrēnul atestă, că apostoliu, în timpul călătoriei lor, ducū cu sine femei, care se oste-

(a). Fapt. Ap. VI, 1—6.

(b). Filip. IV, 2—3.

niau în actul predicării cuvântului lui Dumnezeu și prin dînsele predica Domnului se respândia între femei (a). La început, când numărul creștinilor era limitat, și Bisericele încă nu primise o organizație definitivă, serviciul diaconeselor îlu puteu efectua femeile, care se păreau mai apte pentru casurile ce se prezentau. Când însă serviciile din Biserica creștină au devenit mai multe și mai variu, atunci a trebuit să se simțu și necesitatea unei instituții, care ar fi executat serviciile cuvântului lui Dumnezeu într'unu modu regulat, și anume aici a trebuit să-și aibă locul și instituția diaconeselor.

Ordinul diaconeselor, după cum se poate conștate din epistola către Timotei, s'a compus la început din femeile bătrîne, fore de mijloc, a căroru întreținere cădea în sarcina Bisericilor. Dar, când întorcem atenția noastră asupra zelului vekilor creștini, trebuie să recunoștem, că afară de femeile bătrîne și lipsite de mijloc, în ordinul diaconeselor intrau mai multe femei, care avu averile lor proprii, și care întrebuințau aceste averi în profitul serviciului eclesiastic, după exemplul femeilor evanghelice, care „*serviu Mântuitorului cu averile lor*“ (b). Era prea de ajuns, ca aceste femei să fi întrunitu condițiile serviciului diaconiei și atunci etatea nu putea să fie o pedică pentru intrarea în ordin. Fiva, despre care am menționat mai sus, precum și Mariama, despre carea menționeză Apostolul totu în epistola

(a). Strom. Tom. III, pag. 448. „Ca pre nise surori, conducu nise femei, care erau colucrătoare respectiv de femeile, ce rămăneu pururea în casă, și prin care femei învețatura Domnului se introducea fore dificultate și în ghineconiticu“.

(b) Luca. XVIII, 2, 3.

către Romani, și care au fostu dintre primele diaconese, nu sēmēna a femei sāracă, și nici în etate de șēse-dece ani; căci pre Fiva, Apostolul o numesce soră a Apostolilor, și apoi adangă: „că și acēsta a fostu ajutătoare multora și mie însuim“ (a). Kiar Teodoret, vorbindu despre Fiva, dice, că Apostolul Paul a fostu găzduitu în casa ei proprii, de câte ori venia în Corint. De unde rezultă, că kiar pre timpul Apostolilor, avēndu-se de basă prescripțiunea, relativă la etate, se facēu excepțiuni pentru persoanele, care întruniau condițiunile morale, cerute de serviciul diaconiei.

Imediat după timpurile apostolice, ordinul diaconeselor se compunea mai mult din femei văduve, fōre ca tot-o-dată să fie depărtate din ordinu și acele femei, care încă nu întrase în căsătorie. Așa la scriitorii secolelor al II, III și IV-lea de ordinară diaconesele sūntu numite, dupre esemplul Apostolului Paul, „văduve“, și serviciul și ordinul lor „văduvie“ „trēpta văduviei“ (viduatus, gradus vidualis) (b) și acēsta dovedesce, că în ordinul diaconeselor fiind mai multe văduve, ele au determinatū cu sine și numirea ordinului. Pre lōngă aceste, în constituțiunile apostolice, pe care sciința le atribue seculului al III-lea. sēu începutului seculului al IV-lea. se dice apriat: că diaconesa pōte să fie „văduvă dintr'o singură casatorie, credinciosă și stimabilă“ (c). La finele seculului al IV-lea, întâlhim dispozițiunea imperială, prin carea se înlătură dela serviciul diaconiei femeile ne văduve,

(a) Rom. XVI, 2.

(b) Tertul. De veland. virgin. IX.

(c) Const. apost. lib. VI, Cap. 17.

și ordinul diaconeselor se limiteza numai între femeile, care au fost în căsătorie și care au copii. Imperatorul Teodosie stabilește : „să nu se sântiască diaconesă nici o femeie, decât ea nu are copii“ (a).

Cu toată restricțiunea imperială, de a nu intra între diaconese, de cât numai femeile văduve, usul de a se compune ordinul diaconeselor din toate femeile, care simțeau asupra-le chemarea divină, era așa de puternică, că noi întâlnim în acest ordin femei, care erau „feciore“ și acele, care părăsise viața conjugală prin consimțământul comun, și devenise diaconese, numai după ce soțul ei se rădicase pe treptele mai înalte ale ierarhiei. Astăzi-feliu, că stabilind o regulă generală, putem să admitem, că în Biserica primitivă ordinul diaconeselor se compunea din „veduve“, „feciore“ și „femei“ de ale Episcopilor.

Tertulian, conform practicei din Biserica occidentală și în virtutea prescripțiunii Apostolului Paul (b), muștră pe un Episcop, care și-a permis, de a admite în ordinul diaconeselor pe o feciără. El cu această ocaziune se exprimă : „Eu știu, că într-un loc, în numărul „văduvelor“ este admisă o feciără nu mai mare de douăzeci ani. Decă Episcopul i-a arătat acestia o condescendență, altul, din respectul către disciplină, dătoresce să insiste, ca în viitor să nu se mai întâmple în Biserică astăzi-feliu de minunății“ (c). Și că presbiterul Cartagenei are în vedere anume pozițiunea familiară a aceste diaconese, și nu etatea ei, se vede din următoarele

(a) Codex Theod. I. XVI, tit. 11.

(b) Timot. V, 9—15.

(c) De Veland. virgin. cap. IX.

vorbe, pre care le adaugă imediatu : „fecióra veduvá, ce póte fi máí curiosú. de cât acésta? . . . Ea nêgá și una și alta ; ea nêgá și accia. ca este fecióra, căci ea se considerá ca veduva, și accia. că ea este veduvá. căci ea se numesce fecióra“ (a). Acésta a fostú practica din Biserica de Cartagena și kiar cele máí multe din Bisiricile occidentale. In Bisericile de Orientú însé infálmimú nisece fenomene, cu totul opuse acestei practice. Aici, în ordinul diaconeselor se permitea a intra atât veduvelor, cât și feciórelor. In Biserica de Smirna Sântul Ignatie, purtătorul de Dummedeu, nu se scandaliséză, ca Tertulian, de presența feciórelor în ordinul diaconeselor. „Salutú pe feciórele, numite veduve“, dice el la finele Epistolei, catre Smirneni (b). Cotelieriu, interpretându acestú locú din epistola Sântuluí Ignatie, dice, că Sântul Ignatie numesce pre aceste fecióre veduve, fiind că ele se aflau în ordinul diaconeselor, seú al veduvelor. Cu respândirea spirituluí asceticú din Biserica creștiná, feciórele aú începutú a fi preferite în ordinul diaconeselor. In constituțiunile apostolice feciórele suntú puse la primul planú, iar veduvele se vedú numai tolerate. „In diaconese trebue sase alêgê feciórele caste, și numáí după aceste veduvele“ (c). Pre timpul lui Sozomen sântirea feciórelor în diaconese era așa de usitatá, în câtú el, vorbindú despre : „Necareta din Bitinia, fecióra din familia Eupatri-dilor (nobililor) Nicomediéi, care era renumită prin

(a) Tert. locul citatú.

(b) S. Ignat. loc. cit.

(c) Const. ap. lib. VI, cap. 17.

feciorie și vieță virtuoasă, dice, că n'a voită să între în trépta diaconeselor, numai pentru modestia și pietatea ei, deși Sântul Ioan Chrisostom, fiindă atunci Arhiepiscopă de Constantinopolă, nu odată a îndemnat'o la acésta" (a). În seculul al IV-lea o feciără cu numele de Lampadia, a fostă superioră ordinului diaconeselor, duple cum ni spune Sântul Gregoriu Nisénul în biografia surorei sele Macrina : „Presidenta în ordinul feciórelor era Lampadia, carea avea trépta de diaconésă". (b). Alătura cu Lampadia și alete diaconese dintre fecióre, noi întâlnimă în Biserica din Orientă și diaconese dintre vèduve. Olimpiada, Dionisia, Radegunda și altele erau diaconese dintre vèduve, și erau alese conform dispozițiunei imperiale, menționate mai sus. În genere vorbimă practica și disciplina eclesiastică din primii seculi ai creștinătăței ne autorisă să stabilimă, că în *ordinul diaconeselor din aceste timpuri intraă fore distincțiune femei dintre fecióre și vèduve*, duple cum atestă și Sântul Epifanie : „diaconesele sântă . . . seă vèduve din nunta întâia, seă fecióre permanente" (c). Tot acésta se observă și pe timpul lui Iustinian, când acesta stabilește : „în diaconese trebuie săse introducă seă fecióre, seă vèduve din nunta întâia" (d).

Atrea speță de femei, care avéu dreptul la întraea în ordinul diaconeselor, erau femeile acelor per-

(a) Hist. ecclis. lib. II, cap. VIII.

(b) Greg. Nyssen. T. I Vita Macrin.

(c) Exposit. fidei nom. XXI.

(d) Iust. Novell. VI, cap. 6.

sóne, care primiau o tréptă ierarchică mai înaltă. În anticitate se întâmpla fórté des, ca persónele, ce ocupau o tréptă ierarchică, să renunță la legăturile vieții conjugale. Astú-feliú de ecsemple întâlnimú în Bisericile de Occidentú. Câte o dată soșit, fóre ase devorța, se învoiau, ca, trăindú în aceeași casa, să renâná privați de relațiunile conjugale ; alte-orf se devorțau și tot-o-datá traiau separatú ; și în amândoe casurile consimțiméntul mutualú era indispensabilú. Femeia, ce primia o tréptă eclesiastică, ca aceea a diaconeselor, se numia relictă—lasata (a) Aceste persóne, decă întruniau și cele-lalte condițiuni de admisibilitate, intra în ordinul diaconeselor. Astú-feliú de diaconese se observă în Biserică fórté de timpuriú, și ele erau considerate, ca adeverate véduve. La finele, seu celú mult la începutul seculului al II-lea, avemú diaconese diintre femeile demnitarilor bisericesci, pre fericita Tima (Timo), femeia lui Temistagor, sacratú diaconú de Episcopul Tesalonicului Aucsibie. În acta sanctorum despre Tima se dice : „Dupa aceste, Temistagor, fratele s-tului Aucsibie, s'a dusú în Solos (Cipru) cu femeia sa, fericita Tima ; ea dupre virtuțile ei era de admiratú. Când ei au intratú în Biserica, s'aú înbrațișatu și multú s'aú bucuratú pentru întâlnirea acésta. Ci aú fostú luminați cu Sântul botezú în numele Tatálui și al Fiului și al Sântului Spiritú. S. Aucsibie a sântitú pre fericitul Temistagor diaconú, iar pre femeia lui diaconésă. Cáci, dupa primirea sântului botezú ei n'au mai

(a). În practicele sinódelor locale din Bisericile Apusului întâlnimú ecspresiunile „Relicta Episcopi, presbyteri, diaconi, hypodiaconi”.

gresitū, și aū fostū între dînșii ca nisce frați“ (a) Pre lîngă Tima, noi scimū și pre Teosevia, femeia lui Grigorie Nisēnul, carea după rădicarea lui Grigorie la trépta de Episcopū, Teosevia a devenitū diaconésă (b).

Nu se scie, cât a duratū acéstă datină și cât era ea de respândită; scimū numai, că la finele seculului al VII-lea, femeile, acărora bărbați deveniaū Episcopī, și care rămânēu libere de legăturile conjugale, erau admise în ordinul diaconeselor, decă se constataū, că sîntū demne pentru acestu serviciū, Canonul XLVIII-lea al Sinodului de Trula stabilește față cu femeile, a căroră bărbați aū devenitū Episcopī: „Femeia celui rădicată la trépta episcopală, prealabilū separându-se de bărbatul ei, după chirotonia lui în Episcopī, ea trebuie să între în mōnăstire“. Cu modul acesta noi avem și atreia clasă de femei, care compunēu ordinul diaconeselor și *aceste erau femeile clericilor, devenite Episcopī, decă întruniaū și cele-l-alte condițiuni de admisibilitate.*

Cuvēntul, pentru care nu erau admise între diaconese și femeile cu bărbați, nu pōte fi, după cum credū unii (c), direcțiunea ascetice, ce fōrte de timpuriū se întrodusesē în creștinismū. Din contra, raționamentul acestei interdicțiunii se vede

(a) Aeta fact. Antverp. 1746. 19 Fevruar. vit S. Avxibii. Despre Aucsibie scimu. că a muritu în anul 102; prin urmare acestu actū, atrebuitū săse petrece la finele seculului I, seu începutul celui al II-lea.

(b) Greg. Nazian. Ep. XCV. T. I.

(c) Aici noi înțelegem pre acei protestanți, între cari Pome, (Die Anfänge der christlichen kirche und ihre verfassung), și cari pretindu, că feciōrele în ordinul diaconeselor erau preferite pentru „direcțiunea falsă ascetică“ din creștinismu.

mai mult în dificultățile serviciului diaconeselor, care dificultăți nu puteră fi suportate de persoanele, ce averă asupra-le și sarcina conjugală, unită cu îngrijirea de copii. Acastă opinie a noastră, în ce privesce ne admisibilitatea femeilor măritate în ordinul diaconeselor, o fundăm pre unu decretu al Imperatorulu Teodosie celu mare, care stipulează : „femeia, care voiesce a deveni diaconesa, este datore să-și pună tutoru copiilor ei, decă etatea lor reclama acastă, iar averea sa o încredințeze în mâna ómenilor de încredere“ (a).

(Va urma)

Arhim. Genadie Enăcénu.

(a) Cod. Theod. T. VI, lib. XVI, tit. II, lex 27

Despre nașii în botez.

Obiceiul de a cere de la aceia cari se botează câte unu nașu, care se garantește pentru buna credință și viață a lor, este foarte vechi și ajunge pînă la timpurile apostolice. Unii vedu deja în persoana apostolului Andrea ântâiul nașu, badându-se pe Ioan I, 2 : «Si (Andrea) l'a adusü (pe fraatele sêu Simon) la Iisus.» Incontestabil însä este, că instituțiunea nașilor este cel puțin totü așa de vechiä, ca și botezul copiilor micî. Este evidentü că copiii micî nu puteau sä viä singuri și sä cërä botezarea lor, prin urmare, säu trebuia sä remänă nebotezați, säu trebuia sä fie cine-va care sä-i aducä la botezü și sä cërä pentru ei harul sacramental (*Offerre ad baptismum, ad percipiendam spiritualem gratiam*), care sä-i ția în brațele sale în timpul botezului (*gestare manibus, tenere in baptismo, super fontem in ulnis tenere*), și care, dupe cofundarea lor în apä, sä-i ridice și sä-i primescä (*suscipere a fonte, a sacramento baptismate, ex sacro fonte*), de baptismo ; de sacro fonte filies spiritualiter suscipere ; elevare de sacro fonte). Apoi afarä de acêsta, cel ce se boteza, trebuia sä depunä mărturisirea credinței sale și sä renunțe la diavolul și la operele lui și la cultul lui și la totü pompa lui. Dar acêstă mărturisire și renunțare era imposibil sä o facä copiii ; era decî necesarü, ca sä fie cine-va care sä mărturisescä și sä respundä în numele copilului și sä fägäduiescä în locul lui, căci alt-fel ar fi fostü trebuință sä schimbe orînduieäla botezului päzitä la botezarea copiilor. Dar Biserica, admițëndü ca la botezü sä respundä nașul în locul copilului, n'a avutü numai în vedere ca sä se păstreze tipul säu formele obiceiuite ale celebrării acestui sacramentü, ci a căutatü de la începutü a satisface și o altä trebuință su-

periōră și mai profundă. Biserica considera ca o datorie a ei a boteza numai pe acel copil, despre care se putea crede că, rămânēdu în viață și crescēdu, vor avea o educațiune creștină și vor împlini promisiunile date la botezū; și de aceea dar ea considera reprezentațiunea copilului la botezū prin nașū, ca unū fel de garanția din partea acestuia; ea privia pe aceia cari dau răspunsurile în numele copilului (*responsores*) ca responsabili și garanți (*sponsors, fidejussores*). Cine aducea unū copil la botezū, cine cerea botezul pentru unū copil și îl reprezenta la celebrarea sacramentului cu mărturisirea și cu răspunsurile, lua prin acesta asupra-și o grea răspundere și îndatorire înaintea lui Dumnezeu, a Bisericei și a copilului. El garanta pentru viitōrea instrucțiune a copilului în învățăturile creștine și pentru educațiunea sa creștină. Ceea-ce el a mărturisitū și a făgăduitū în numele copilului, conținea o promisiune din partea sa proprie, adică făgăduința că elū va îngriji, întru câtū stă în puterile omenesci, ca renunțarea la diavol și mărturisirea credinței să devīă în viitorū o adevērată faptă a copilului.

Din cele șise urmēdă dar, că instituțiunea nașilor era o necesitate din momentul ce admitea și trebuia să admită botezul copiilor. Dar noi găsim nași nu numai la copii, ci și la adulți sau ōmeni crescuți. Trebuie dar mai înainte de tōte să facem deosebire între nași de copii și nași de ōmeni mari.

1. *Nașii de copii*. La începutū figurau ca nași ai copiilor de obiceiū părinții lor trupesci, și într'adevērū ei puteau să împlinēscă mai ușor datoriile ce incumbă nașului. Căci cine ar putea îngriji sau stărui mai multū pentru educațiunea creștină a copilului de câtū părintele său? Cu tōte acestea încă de timpuriū s'a născutū, și în fine a predominatū opiniunea, că nu este permisū părinților trupesci a fi totū-o-dată și părinți duhovnicesci, adică nași. Motivele acestei escluderi parū a fi fostū următōrele :

1) Că adesea părinții trupesci n'au totū-de-una cultura cerută ce să pōtă da copiilor instrucțiunea și educațiunea creștină dupe cum doria Biserica;

2) Că în cazul încetărei din viață a părinților, copilul se nu rămână fără nici unu protector care să îngrijescă pentru educațiunea lui ;

3) Din momentul ce părinții creștini deja ca părinți trupesci sunt datori a îngriji pentru educațiunea copiilor lor, așa că din nașia nu se nasce pentru ei o nouă îndatorire, din contră însă se pōte întempla ca ei să negligeze împlinirea datoriei lor, era fōrte prudentu a separa pe părintele trupescu de părintele duhovnicescu (nașul) și prin acēsta a dobândi o garanția mai întinsă pentru crescerea creștină a copilului. Tot-d'o-dată prin acēstă separațiune se arată și mai calr deosebirea între educațiunea trupescă și educațiunea spirituală, precum și valōrea mai mare a acesteia din urmă.

4) În fine se pōte că, fiind că nașii erau considerați și ca *marturi* pentru botezarea copilului, s'a cređutū necesaru a nu admite pe părintele trupescū ca nașū, spre a nu fi bănuită marturia sa.

Nașii aveaū îndatorirea, după cum s'a disū mai sus, a anunța și a aduce pe copil la Botezu, a da în numele lor cuvenitele respunsuri la celebrarea sacramentului, și ca nisce garanți ce suntu, să îngrijescă pentru viitōrea viață spirituală a finilor lor, sprijinindu-i cu sfaturi bune ca să să împlinescă făgăduințele date lui Dumnezeu la Botezu. Anume Augustin pune nașilor îndatorirea a se gândi că, încheindu pentru finii lor legătura cu Dumnezeu, s'aū sacrificatū și pe sine însuși lui Dumnezeu, și de aceea sunt datori, nu numai a îndemna pe finii lor cu vorbe, ci să și le fie chiar prin propria lor viață, esemplu de o viață sântă și plăcută lui Dumnezeu. De la fericitul Augustin avem și unū lungū discursū adresatū către nași. •Vē sfătuescū, le dice el între altele, că de câte ori vine solemnitătea pascelor, toți bărbații și tōte femeile cari ați ridicat copiii din botezū, să cunōscă că ei s'aū pusū pe sine garanți pentru ei la Dumnezeu și că de aceea trebuie să aibă pentru ei soliditudine de o adevărată dragoste și să-i sfătuescā a păzi castitatea, a conserva virginitatea pēne la căsătoria, a reține

limba lor de ori-ce blestemu și perjururu, a nu scôte din buza lor cântecei rușinose și necurate, a nu fi mândri nici ambițioși, a nu avea în inima lor mâniă sau ură, a nu se ocupa cu predicări, a nu atârna nici-o-dată nici șie-și, nici altora talismane și alte lucruri diabolice, a fugi de fârmecători și servitorii diavolului, a păstra credința catolică, a vizita mai desu Biserica, a asculta cu urechia atentă lecțiunile divine fără a vorbi, a primi bine după cum li s'a disu la botezū, pe străini, a fi pacinici însuși, și pe cei în discordiă să îi îndemne la concordiă și să arate către preoți și părinți respectū și o adevărată dragoste (Ierm. 163).

II. *Nași din botezū la omni mari.* Când celu ce se boteza numai era copilū, și omu deja crescut, regula generală era ca să aibă de nașu pe acela care l'a instruit în învățetură creștină și l'a prezentat Episcopulu pentru primirea botezulu. Si fiind-că cu catehisarea tinerilor erau însărcinați diaconi (respective diaconițele), de aceea găsim de obiceiū ca nași, la tineri de sexul bărbătescū pe diaconi, iar la cele de sexū femeesc pe diaconițele, — regula pe care o vedem recomandată și de Constituțiunile Apostolice (lib. III. c. 16). Cu toate acestea însă nu era oprit ca să figurede ca nași și alte persoane care staū în relațiuni amicale cu celu ce se boteza.

Se înțelege de la sine că nașii de categoria acesta n'aveau aceleași datorii ca cei-l'alți; ei n'aveau a respunde în numele celor ce se botezau, căci aceștia erau însuși în stare a da răspunsurile necesare, afară numai deca ei erau muți sau aflându-se într'o bolă gravă au perdut usul limbei. În privința acestuia din urmă cazū Cyril de la Alexandria scrie următorele (Corum. în Ioh. 11 26) : „Pentru aceia cari se află într'o maladiă periculosă și trebuescū botezați, se lepădă (de diavol) și se unescu (cu Christos) persoane care din dragoste împrumută limba lor celor ce suntū împedicați prin bolă“. Misiunea principală a acestor nași consista într'acesta : de a garanta pentru viața viitoră a fiinilor lor, pentru constanta credinței lor, pentru curățenia moravurilor lor și a îndemna spre binele.

Din datoriile nașilor rezultă de la sine condițiunile ce pune Biserica spre a admite pe cine-va ca naș. Nașii trebuia să fie membri credincioși ai Bisericei și în stare de a da cuvenita instrucțiune, bucurându-se tot d'o-dată și de o purtare pișă și nepătată. De aceea nu se primiaū ca nași necredincioși, eretici, catehumeni, cei aflați în penitență și cei posedați sau lipsiți de mintea sănătoșă, precum în fine și ômenii neculți. Iar pentru ca să fie sigură despre capacitatea lor, Biserica regulase ca numele lor să se înscrie în registre și să se publice înainte de a se severși botezul.

Câtū privesce în fine numărul nașilor, nu era fixat, se pôte înse admite ca regulă generală, că la fie care botezū era unū singurū naș. Biserica desaproba obiceiul unora de a lua mai mulți nași, căci afară de alte inconveniente ce avea acestū obiceiū, apoi mai era și interesul de a nu se întinde prea multū rudenia duhovnicéșcă, care constitua unū impedimentū de cășătoră.

Zotu.

DESCHIDEREA SESIUNEI DE PRIMA-VARĂ

A

Sântului Sinodū

În ziua de 15 Maiu, s'a deschisū sesiunea de primă-vară a Sântului Sinodū cu formalitățile obicnuite. Cu această ocaziune I. P. S. Metropolitu Primatū a pronunțatū următorul cuvētū :

Inalt Prea Sântite,

Iubiți întru Christos Frați Episcopi,

La deschiderea sesiunei de față mă credū datorū mai înainte de tōte, a Vē aminti faptul cel mare săvērșitu în Biserica noastră, de la ultima sesiune a Sântului Sinodū : această este sântirea Sântului Mirū, săvârșită în Sânta și marea Joia, cu tōtă regula și cu tōtă pompa cuvenită. Amintindū acestu faptū, scopul meū este a vē exprima frățeștele mele mulțamiri pentru buna-voință ce ați avutū de a veni sic-care din eparchia sa spre a asista și a lua parte la această Sântă slujbă care de două secole nu se mai făcuse la noi.

Unū altū faptū care de sigurū va îmbucura pe toți Prea Sântiții membri ai Sântului Sinodū, este că facultatea de teologie a funcționatū și funcționeză penă acum, multămita delului ce punū Domniī profesori care au bine-voitū a face unū sacrificiū în interesul bisericei. Numerul însemnatū al tinerilor cari au urmatū și urmędă cursurile teologice, ni dă dreptul de a spera, că Onor. Guvernū, fiindū pe deplin convinsū despre necesitatea înființarei facultăței de teologie

precum și despre existența elementelor necesare întru aceasta, se va grăbi a prezenta Corpurilor legiuitoare cuvenitul proiectu de lege și a împlini ast-fel promisiunea ce de multu ne-a datu și dorința ardentă a Sântului Sinodă. Noi din parte-ne ne vom grăbi a ne înțelege asupra loculu unde ar fi mai nemeritu a se stabili o asemenea facultate, pentru ca ast-fel să înlăturăm obstacolul ce pare că a opritu pe Domnul Ministru de a prezenta chestiunea înaintea Corpurilor legiuitoare.

Mai departe, Prea Sântiților, speru că în curëndu vom avea fericirea de a vedea îmbunătățindu-se și sorta materială a clerulu parochial. Căci pe lângă mai multe mijlociri ce am făcutu din parte-ne către Onorabilele Camere, am constatatu cu plăcere că propunerea făcută în sensul acesta de către I. P. Sântitul Metropolitu al Moldovei, cu care ne-am asociatu și noi cei-l'alți membri ai Sântulu Sinodu, cari facem parte din Senatu, a fostu pênă acum bine primită, și sperăm dar că în scurtu timpu vom avea o lege, prin care să se satisfacă în mare parte dorințele exprimate de Sântul Sinodă în privința îmbunătățirei pozițiunei materiale a preoților parochiali.

În fine, Prea Sântiților, sperăm că în această sesiune se vor rezolva multe chestiuni rămase din sesiunile trecute și se vor lua diferite decisiuni salutare pentru dezvoltarea bisericei noastre.

Fiă ca Părintele nostru ceresc să bine-cuvinteze lucrările noastre!

O NOUĂ PROBĂ

despre

neplătirea salariilor la preoții de pe la comunele rurale.

În mai multe rânduri am arătat prin acestu organu de publicitate, autorităților competente respective, cu probe palpabile, ehlar oficiale — ca ale P. S. Episcopu de Argeșu și altele, — ca salariile preoților de pe la comunele rurale, nu se plătescu cu anu. Acum avem nefericita ocaziune de a da înca o nouă probă despre acésta mare nedreptate ce se face preoților. Și spre a nu fi taxați de exageratori ai faptelor, publicăm aci însuși textul reclamațiunei comunicată redacțiunei acestui diaru, în tóta regula :

„Sub-serisul Preotú (1) Paroh Bisericeí cu patro-
„nagiul Sântul Nicolae, din comuna rurala Oboga-
„de-jos, plasa Oltețiú, Districtul Ramanați, cu cel
„mai profund respectu viu prin acésta reclamațiune,
„a vè supune la cunescința neîngrijirea
„ce suferim din cauza autorităței locale. Caci pe de
„o parte eú fiind fiú de preotú sáracú. am
„intratú în Seminariul de Rómnicú, studiindú patru
„aní ca bursierú al Statului, și în 1874 m'am devo-
„tatú pe viața de Preotu Domnului la acésta Bise-
„ricá. Iar pe de alta domnul perceptor comunalu,
„anume C. I. Pielmuș, care funcțiuneza de la 1866
„inclusivú, ne-aú adusú în cea mai deplorabilá mise-

(1) Stefan Papiu.

„rie, nevrând a ne da miclele salariu după Bugetu,
 „conformu mandatelor ce le posedam, și de câte ori
 „m'am prezentatu și mă prezentu împreună cu căn-
 „taretii cu mandatele în persôna, suntem refusați și
 „ni sa respunde : nu am bani. Așa că pe anul 1874
 „m'i sa opritu 135 lei noi, posedu mandatul neachi-
 „tatû; pe unû trimistru al anulu 1875 m'i-a opritu
 „65 lei noi, posedu mandatul neachitatû; pe anul
 „1877 m'i-a opritu 120 lei noi, posedu mandatul ne-
 „achitatû; pe anul 1878 m'i-a opritu 120 lei noi, po-
 „sedu mandatul neachitatû; pe anul 1879 m'i-a oprit
 „120 lei noi, posedu mandatul neachitatû; pe anul
 „1880 m'i-a opritu 120 lei noi, posedu mandatul ne-
 „achitatû; pe anul 1881 m'i-a opritu 240 lei, noi po-
 „sedu mandatul neachitatû.

„Numai pe trei trimestre din anul 1875 și pe în-
 „tregul anû 1876 suntû achitatû, căci avendû apro-
 „batû pe amendouî anii câte 12 napoleoni pe anû,
 „și neputendû scôte nimicû de la pereçoitorû, și fiind
 „că m'i trebuia imediatû, fiind constrânsû de nec-
 „sitașile traiuluî, toemindu-mê cu numital pâna în-
 „tr'uma, i-am lasatû 100 de franci la 2 mandate ce
 „m'i le-a scomptatû și care conșinea suma de 21 napo-
 „leoni, din care am primitû 16 napoleoni și ast-tel
 „m'a achitatû fiind față Constantin Gagiu și fratele
 „meû Constantin Popescu“.

Maî departe aratâ că tôte legile relative la diferiți
 funcșionari își aû maî multû sau maî pușinû valôrea
 lor, și că numai legea communalâ privitoare la cleru
 este deconsiderata și privită ca literâ môrta de catre
 autoritașile locale; de asemenea aratâ că a reclamat
 în nenumerate rânduri Prea Cucerniculuî Protoceurû
 și domnuluî Prefectû local, și că ori-ce dispoșitiani
 s'aû luatû, nu s'aû esecutatû de domnul sub-prefect.

Unind acum acêsta reclamașione la memoriul jude-

țului Oltu, trimis redacțiunii de Prea Sfințitul Episcop de Argeșu, cu adresa No. 132 din 18 Februarie anul curentu, și publicat în No. al II-lea al acestui anu, prin care, de asemenea sa constata ca la un mare numeru de preoți nu li s'au platitu salariile pe mai multu anu; precum și alte mai multe raporturi ale Prea Cucerinicilor Protocerei catre redacțiunea acestui diarū;

Noi rugăm respectuos pe Domnul Ministru de Interne ca sa bine-voiasca a dispozeza cercetarea de urgența, prin persoane conștiințioase, a unor asemenea fapte care îngreuiaza din di în di pozițiunea bieților preoți de prin comunele rurale, cărora nici micul salariu ce li se prevede prin bugetu nu li sa platesce, nu dicem la timpu, cinași de locu.

Pe lângă reclamațiunea de mai sus publicam aci, după cerere, și următoarea reclamațiune a preotului Dimitrie Iordăchescu, din comuna Miclauseni, districtul Roman, adresata Redacțiunii acestui jurnal; rugându deasemenea cu totu respectul pe autoritațile respective competente, de a dispoza cercetarea casului, și în urmă a se da satisfacțiunea cuvenita preotului nedreptățitu.

Prea Sfințite,

Sub-semnatul Preotū din județul Roman, comuna Miclauseni, cu profund respectū ve adueu la eumociunța următoarele :

La formarea *bugetului* comunei pentru anul 1882 — 83, prezentându-me înaintea consiliului nostru comună, am arătat cum ea : cu salariul de 144

lei pe an și cu parohie de 60 locuitori, nici hrană zilnică nu mi-o potă procura, și i-am rugat să bine-voiască a mi hotărâ unu salariu conformu regulamentului Sântului Sinodă, la care toți domni consilieră s'au unit și au hotărât a se prevede în bugetă suma pretinsă de regulamentă, dar, nenorocirea pentru mine au provenită din cauză că nici primarul, nici consilieră nu sciă scrie și ceti, și ducându-mă a doua zi la Primărie și cercetându bugetul (pe care domnul notară nu voia să mi'l arate), am vedută că ceia ce era hotărâtă de consiliul comunal nu era scrisă, ci am vedută o adevărată ghibăcie a domnului notară Lupu Bogza, că prevede în bugetă suma de 1.444 lei, pentru întreținere a patru Biserici, salariul a patru preoți și a optă cântăreți, adică din acéstă cifră să se întreție 12 persone împreună cu familiile lor, iar, pentru domnul notară singură s'au prevedută suma de 1.200 franci, iată dreptate! Și întrebându pe domnul notar ce este asta de nu e cifră hotărâtă de consiliă? Dănsul a respunsă: că așa a avută gustă, și că e rudă cu domnul Prefectă (ceia ce este adevărată) și cu óre-care de la comitetă și că are să fie așa cum va vrea, că are *entré* oră și unde.

Vedendă acestea m'am adresată către onorabilul Comitetă Parmanentă (unde numitul se înțelesese mai înainte) și unul din domni membri ai onorabilului Comitetă s'a arătată cu așa feliă de cuvinte, de unde nu numai eu, dar oră și cine s'a aflată față, a înțelesă destul de bine că la noi în țeră mai numai face trebuință de preoți! Iată dar, câtă de exact se aplică Regulamentul Sântului Sinodă, pentru întreținerea clerului pe la comunele rurale, precum și art. 9—11 din legea comunală.

Pentru acéstă mare și vedută nedreptate, cu profundă respectă vé rogă, Prea Sântite, să bine-voiți a însera acéstă în unul din numerele jurnalului *Biserica Orthodoxă Română* ce dirigeți, dându-mi pe

față numele și pronumele, căci toate arătarile mele sunt juste, și greutățile ce întâmpinî eu salariul arătat, nu le mai potî suporta, pe cari anul trecut le-am făcutî cunoscut Prea Sînțitului Episcopî de Roman, pentru care și face cunoscutî (prin Protoereî) Primariei respective de a mî îmbunătăți sîrta, dar, cum vedeți Prea Sînțite, nici mijlocirea Prea Sînțitului Episcopî nu și-a avutî rezultat doritî, dar mijlocirile mele sigurî ca nu și vor avea nici de acunî înainte precum nief pîna acunî.

Suntî al Prea Sînției-Vîstre prea supusu și prea plecat servu.

Preotul *Dimitrie Iordăchescu*.

Comuna Mîclăușeni. 10 Aprilie 1882.

Pe lîngă cei-l'alți consilierî, și sub-semnatul am fostî față la formarea bugetului.

Consilierî, *Ioan Paharnicul*

Față am fostî și sub-semnatul la formarea bugetului și amî vedutu că consilierî s'au unitî pentru unu salariu suficientu preotului Dimitrie Iordăchescu.

Ioan Lîncanu.

Eî perceptorul Comunei, față am fostî și scîu ghibăciele domnului notaru.

Perceptor, *G. Crașmarul*

C. Ionescu

S. Thasci Caecilii Cypriani de dominica oratione

(Opera omnia, vol. I ex recensione Hartelii, Vindobonae 1868).

TRADUCȚIUNE DE G. MARINESCU, DIN CL. VII SEMINARIALĂ.

(urmare)

Iisus a disu discipulului sĕu care făcuse mențiune despre părintele sĕu cel mortu : „Lasa pe cei morți ca să și îngrope morții lor“. Caci elu numise pe părintele sĕu cel mortu, însă părintele cel viu este părintele credincioșilor.

Noi, prea iubiți frați, nu trebuie să luăm în sĕma și să înțelegem numai aceia că lu numim părinte care este în ceru. dară să unim la acĕsta și să dicem : „Tatăl nostru“ și acĕsta o face numai aceia cari credu, accia sfințiți prin elu și îndreptați prin renașterea grației spirituale și cari au început să fie fi ai lui Dumnezeu. Acestu cuvĕntu a pătrunsu la urechia Iudeilor și i a sguidutu puternicu, pentru că Christ a fostu anunțatu prin profeti și a tremisū mai ântâiu la densiși și nu numai ca au desprețuitu cu neîncredere învățatura lui ; dar încă l'au și omorātu într'unu modu crudu. Aceștia dar nu potu acum să numĕscă pe părintele, Dumnezeu, fiind-că Dumnezeu îi turbura și îi mustra dicĕndu-le : „Voi sunteți născuți de la tatăl vostru diavolul și poștele lui voi le faceți“. Elu a fost omorătoru de ómeni de la începutu și n'a statutu nici de cum

în adevărul pentru că adevărul nu este în elu. Și prin
Isaia Dumneđeū exclama îndignatū: „Eū am nas-
cutū pe acești copii, îi am înălțata, însă ei m'au dis-
prețuitū. Boul cunoște pe stapânul său și asinul ies-
lele stapânului său; Izraail însă nu m'a cunoscutū
și poporul nu m'a înțelesū“. Vai națiune păcatōsă,
poporū încăreatū de nedreptați, semânța de faceton
de rele, fii nelegiuți! Ați parasitū pe D-l și ați pusū
în indignațiune pe Sântul lui Izraail. Spre rușinea că-
rora noi cândū ne rugămū dicemū: „Tatal nostru“,
pentru că elū a începutū deja a fi părintele nostru
și a încetatū a fi părintele lor, care l'au parasitū. Și
noi care am devenitū fii ai lui Dumneđeū, nu putem
a fi poporū pecătōsū, căci cărora li s'a datū ertarea
pecatelor, acelorā li se cade să se și numēscā fii ai
lui Dumneđeū și sa fie în eternitate, pentru-că în-
suși Dumneđeū dice: „Cine face pecatul devine ser-
vul pecatului. Sclavul însă nu rămâne în veșnicie în
casă, ci fiul rămâne.“

Câtū de mare e buna-voința a D-lui, ce isvorū
necatū de bunătate și considerațiune către noi, ca
elū să ne permitā ca să facemū rugaciunea înaintea
lui, și să'l chemāmū pe elū cu numele de părinte și
dupā cum Christos este fiu al lui Dumneđeū, totū
ast-felū să ne numimū și noi fii ai lui Dumneđeū, pe
care nume nimenea n'arū fi îndrasnitū să l'pomenēscā
în rugaciunea sa, afāra numai dacă elū însuși nu
ne-arū fi îngăduitū ca să ne rugāmū ast-felū.

Prea iubiți mei frați, noi trebuie să ne aducemū
aminte și să știmū, că dacă ne e permisū ca să nu-
mimū pe Dumneđeū părinte, trebuie să și lucrāmū ca
niște fii ai lui Dumneđeū, pentru că în ce chipū sa

fiin mulțumiți de dânsul, totu ast-felū și Dumneđu sa fie mulțumitu cu noi. Sa vorbimū ea și templele lui Dumneđu, pentru ca sa se constate ca Domnul este în noi. Faptele nōstre sã fie la înãlțimea spiritului, pentru ca noi cari amū începutū sã fimū cerești, n'am putea fi ast-felū de cãtū numai dacia eugetamū și facemū fapte de unū caracterū spiritual și cerescū, fiind-cã și însuși Domnul a disū : „Pe acei care mă glorificã îi voi glorifica, și voi desprețui pe accia cari mē disprețuescū“, și fericitul Apostol dice în epistola sa : „Voi nu sunteți pentru voi, cãci ați fost rescumparați cu unū mare prețū. Slãviți și purtați pe Dumneđu în corpul vostru.“

Dupã acēsta dicemū. „Sãntescã-se numele teū“, nu pentru cã am dori ca Dumneđu sã se sãntescã prin rugãciunile nōstre, dar fiind-cã ceremū de la Dumneđu ca numele lui sã se sãntescã în noi. Pe lângã acēsta, de la cine ar putea sã se sãntescã Dumneđu, care sãnteste totul ? Dar fiind-cã elū însuși a dis : „Fiți sãnti, pentru cã și eu sãntū suntū“, acestū lucru ceremū prin rugãciunea nōstrã, pentru ca noi care amū fostū sãntiți în elū sã stãruimū în aceea ce am începutū a fi. Și acēsta sã o ceremū în fie-care di. Noi avem trebuințã de o sãntire zilnicã, pentru cã trebue sã ne curățimū de pēcatele pe care le facem în fie-care di prin o sãntire continuã. Ce felū însã este acēstã sãntire, care ni se acordã prin bunatatea ce are pentru noi Dumneđu, ne aratã apostolul dicândū : „Nici fornicariū, nici idolatrii, nici adulteriū, nici afemeiațiū, nici sodomițiū, nici furii, nici lacomiū, nici bețiviū, nici calomniatori, nici rãpitoriū nu vor moșteni împerația lui Dumneđu. Și acēsta ați fostū

voi până acum, dar v-ați spălatu, v-ați sântitu prin numele D-lui Isus și prin spiritul Dumneđeului nostru." Ūiecu că noi suntem sântiți prin numele D-lui nostru Isus Christos și prin spiritul Dumneđeului nostru. Noi ne rugămū ca să fie în noi această sântire, și fiind-că Dumneđeul și judecătorul nostru amenință a nu se depărta cine-va de la elū fiindū curățitū și virificat, pentru ca să nu să întēple ceva reū, de aceea prin continū rugaciuni, ceremū de la dēnsul sântēnie, această ceremū diua și nōpcea, adica ca virificația și sântēnia, care să dobāndește prin grația lui, să se păstrede totū prin protecțiunea lui.

Rugăciunea nōstră urmēdā ast-fel : „Vie împērația ta." Nu ceremū ca să ni se arate împērația lui Dumneđeū, tot ast-fel dupa cum ceremū ca numele lui să se sântēscā în noi. Pentru că cāndu n'a împărțitū Dumneđeū, saū cānd ș'a luatū începutul acest imperiū, care tot-d'a-una a existatū și n'a încēratū nici o datā d'a fi ? Noi dorimū ca să intramū în împērația lui Dumneđeū promisā nouā de elū însuși, dobānditā prin sângele și patimile lui Christ și ast-fel noi carī mai înainte eramū robi ai pēcatului, sa dominū și noi acum prin dominia lui Christ, ast-fel dupa cum ne promite elū însuși care dice : „Veniți, bine-cuvēntații parintelui meu, și moșteniți împērația care vē este gātita de la începutul lumii." Insa e posibil, prea iubiți frați, ca ēnsuși Iisus Christos sa fie acestū imperiū, a cărui venire o dorimū în tōte zilele, și a cărui sosire noi ne rugămū ca să ni se arate cātū mai curēndū. Și pentru ca elū însuși este învierea, de ore-ce noi prin puterea lui vom învia, totū ast-fel e posibil ca să înțelegemū ca elū însuși

este împărăția lui Dumnezeu, pentru că noi vom domni prin el. Cu dreptu cuvântu noi în rugăciunea noastră dicem : „Împărăția lui Dumnezeu” pentru că pe lângă această împărăție, care este cerească, mai e și alta pămîntescă. Dar acela care a renunțat la această împărăție este mai mare și prin onoarea aceluia și prin împărăție. Și acela care se consacră lui Dumnezeu și lui Christos nu dorește împărății lumesti, dar cerești. Noi avem trebuința de o rugăciune și implorațiune continuă, pentru ca să nu pierdem împărăția cerească după cum a pierdut-o Iudeii, carora li s'a făgăduit mai înainte aceia ce confirma și aprobă însuși Dumnezeu. Mulți, dice elu, vor veni de la răsăritu și apus și vor sta la masă cu Abram, Isaac și Iacob în împărăția cerurilor. Fiii regatului însă vor fi goniti în întinericile de afară, unde va fi plângere și scârșnirea dinților. Acesta ne arată însă ca Iudeii au fost mai înainte fii ai împărăției, atâtu cât ei au stăruit să fie cu constanță fii ai lui Dumnezeu, și după ce ei au pierdut numele părintesc au pierdut și Imperiul. Și pentru acesta noi Creștinii, cari am căpătat dreptul d'a numi pe Dumnezeu în rugăciunile părintele nostru, sa'l rugăm ca și împărăția lui Dumnezeu să vie pentru noi.

Mai adaugăm cuvintele : „Facă-se voia ta în cer și pe pământ”, dicem acesta nu că adică Dumnezeu să facă aceia ce voiește, dar pentru ca noi să putem a face aceia ce Dumnezeu voiește. Căci ce s'ar putea opune lui Dumnezeu pentru ca să nu facă aceia ce Dumnezeu voiește ? Noa însă ni sa opune diavolul în dragostea ce avem ca să placem Domnului nostru prin cugetările și faptele noastre, așa dar

noi cerem și rugăm pe Dumnezeu ca să se împlinească voința lui în noi, care ea să se realizeze avem trebuința de voința lui Dumnezeu, adică de ajutorul și apărarea lui, pentru că nimenea nu este puternic prin puterile sale, dar este aparat și îndurarea lui Dumnezeu. În sfârșit, chiar Domnul a fost supus acestei neputințe și o arată când dice : Părinte, dacă e cu putință, să treacă paharul acesta de la mine, și pentru ea să dea exemplu ucenicilor sei ca să facă voința lui Dumnezeu, dar nu a lor, măi adaugă dicend : Nu accia ce vreau eu dar accia ce vrei tu. Și în altu locu dice : M'am pogorât din ceru, nu ca să fac voia mea, dar voia aceluia care m'a trimesu pe mine. Și dacă fiul s'a supus ca să facă voia tatălui, cu câtu mai mult este trebuinciosu ca servul să se supue spre a împlini voința lui Dumnezeu. Evangelistul Ioan ast-fel ne sfătuște ca să împlinim voința părintelui dicend : Să nu iubiți lumea, nici acelea ce s'afle în ea. Și dacă vre unu a iubit lumea, dragostea părintelui nu este în el, căci totu ce e în lume e pofta corpului și a ochilor și mândria lumei, care nu vine de la părintele dar din pofta lumei. Lumea va trece împreună cu pofta ei ; acela care însă a împlinit voința lui Dumnezeu stă în veșnicie, pentru ea și Dumnezeu veșnicu este. Așa dar și noi cari dorim să fim în veșnicie, trebuie să facem voia lui Dumnezeu care veșnicu este. Voința lui Dumnezeu este aceea pe care ne-a arătat'o Iisus, pe care elu a și împlinit'o. Umilință în vorbire, tărie în credință, moderațiune în cuvinte, dreptate în fapte, îndurare către aproapele lipsitu, strictete în moravuri, primirea batjo-

curei în resemnațiune și fericirea d'a o face, pace între frații noștri, iubirea către Dumnezeu din tota inima, iubirea către elu fiind ca ne este părinte, temere fiind-ca este Dumnezeu, a nu pune înaintea lui Christ pe nimenea, după cum nici elu n'a preferatú pre nimenea înaintea noastră, a fi cu desăvârșire predatú dragostei către densusul, a sta lângă crucea lui cu tărie și fidelitate, când cine-va ar ataca numele și cinstea lui, a arata statornicie în principiile pe care le profesămú, siguranța în cestiunea pe care o discutăm, răbdare în mórtea prin care ne încununămú: latá ce va să dicá a fi moștenitorú împreună cu Christ, a împlini privirile lui Dumnezeu, a împlini voia părintelui.

Noi cerem ca voința părintelui să se împlinescă în cerú și pe pământú, pentru că și una și alta contribuie la îndeplinirea mântuirii noastre. Corpul nostru și trage începutul său după pământú, iar sufletul nostru derivă din cer, prin urmare, facem parte și din cerú și din pământú și noi ne rugămú să se împlinescă voia lui Dumnezeu și într'unul și într'altul, adică în cerú și pe pământú. Căci există între cerú și pământú unú fel de lupta și unú atacú diabolicú, și sa nu facemú acelea ce voimú, de óre-ce spiritul caută cele cerești și divine, iar carnea dorește cu pasiune cele pământești și vremelnice. Pentru aceia ceremú de la Dumnezeu ca să fie armonie între amândouă aceste părți, ast-fel ca viața lui Dumnezeu să o purtămú și în trupul și în spiritul nostru și sufletul nostru care e reascutú prin elú să se păstreze. Aceia ce apostolul Paul declară într'unú modú limpede și vedutú: Carnea, dice elú, poștește împo-

triva spiritului și spiritul împotriva corpului. Pentru că amândouă se împotrivesc unul altuia, pentru ca se nu faceți acelea ce voiți. Faptele corpului sunt învederate și sunt acestea : Adulteriul, fornicățiunea, necurația, desfrânarea, idolatria, feneccătoriele, omuciderea, vrășmașiile, sfedele, gelosiele, mâniile, pornirile, desbinările, cresille, pismele, uciderile, bețiile, îmbuibările și cele asemenea acestora. Acei cari facu ast-fel de fapte nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu. Rodul spiritului însă este dragostea, bucuria, pacea, mărimea de sufletu, îndelunga răbdare, bunătatea, credința, blândetea, înfrânarea pofțelor, curăția. Și pentru acesta noi trebuie ca prin dîlnice și continuu rugăciuni să imploram pe Dumnezeu ca să se facă, relativu la noi, voia lui în ceru și pe pământu, și fiind-că voia lui e acesta, ca totu aceea ce e pământescu, să cedeze la aceea ce este cerescu, de accia trebuie ca ce e divinū și spiritual să prevalede.

Acastă se pôte înțelege și ast-fel, iubiți mei frați, adică : fiind-că Domnul ne recomandă și ne sfătuește ca să iubimū chiar pe inamicii și pe aceștia cari ne prigonescū, să ne rugăm și pentru aceia cari sunt încă pe pământu și cari n'au începutū încă să fie cerești, pentru ca și întru aceia să se facă voia lui Dumnezeu pe care a implinit'o Christos, conservându și renăscendū pe omū. Și fiind-că discipulii nu sunt numiți de elu pământu, dar sarea pământului și apostolul dice : că cel d'ânteu om e din pământu, însă cel de al doilea din ceru și noi cari trebuimū să fim asemenea tatalui prin meritū, care face să răsara sôrele seū preste cei

bun și cei răi, și plouă peste cei dreapți și nedreapți, ast-fel după învățătura lui Christ cereți de la Dumnezeu, ea să facă rugăciunea pentru mântuirea tuturor, și după cum voința lui Dumnezeu prin credința noastră s'a făcut în cer, adică în noi pentru ea sa fim din cer, totu astfel sa se facă voia lui Dumnezeu pe pamânt, adică în aceia cari nu voescă a crede, pentru ea acci cari încă sunt pământesti prin prima lor naștere, se începă în curându a deveni cerești, născuți fiind prin apă și spirit.

(Va urma)

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Krețica cuvental”

H. Tim. IV, 2, 7

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională. Rege al României.

La toți de față și viitori, sanatate.

Asupra raportului ministrului nostru secretarú de Statú la departamentul cultelor și instrucțiunei publice, sub No. 10,451;

Vedéndu votul datú de Sântul Sinodú al Sântei Biserici autocefale orthodoxe române, în ședința sa de la 24 Noemvrie, anul expiratú;

Vedéndu jurnalul consiliului Nostru de ministrii, încheiatú în ședința sa de la 25 Iulie 1881;

În virtutea art. 15 din legea pentru alegerea metropoliților și episcopilor eparchioți cum și a constituirei Sântului Sinodú,

Am sancționatú și sancționam ce urméza :

REGULAMENT

de revisuirea și editarea cărților bisericesei române

Art. 1. Cărțile bisericesei se vor tipari, atâtu cu litere latine, câtu și cu litere kirilice, după cumu trebuința va cere.

Ortografia cărților cu litere latine va fi cea adoptata de

Academia română. Acesta însă nu împiedică pe Sântul Sinodul de a face ôre-care îmbunătățiri ortografice în folosul exactei transcrieri ortografiei kirilice și a pronunției limbii. Iar pentru cărțile cu litere kirilice va servi de normă ortografia existentă în cărțile aflate acum în uzul bisericii române, și anume în cărțile tiparite în Monastirea Némțului.

Art. 2. Se va înființa în capitala Romaniei o tipografie pentru editarea treptată a cărților Bisericesei, dupre cum trebuințele Bisericii vor cere. Tipografia să fie înzestrată cu toate cele trebuitoare pentru funcționarea ei. Dreptu care să se cêră de la guvernul mijlocele trebuitoare pentru acestu sfârșitu. Înalt Prea Sântitul Metropolitu Primatu, președintele St. Sinodul, consultând ômeni esperti în arta tipografica, va stabili suma necesară pentru tipografia Bisericesei, și va face mijlocire la guvernul, ca acea sumă să se prevađa anume în budgetul statului.

Art. 3. Se va institui un comitet, compus din persoane competente, care să posedă cunoscințele Teologice și limbistice, necesare la traducerea cărților Bisericesei din limbile în care au fost ele scrise, și din care ele s'au tradusul în limba noastră, spre a putea verifica acele traduceri și a le perfecționa, unde trebuința va cere. Limbele a căroră cunoscințe se cere la revisuirea cărților bisericesei sunt: Elenă, Slavonă, și Ebraica. Acesta din urmă pentru Biblie, mai alesul pentru vechiul Testamentul, care se reproduce în o mare parte în cărțile serviciului divin al bisericii, atât în cetirele numite *parimit*, câtul și în stil și în maniera de a scrie a poetilor autori ai cărților cultului bisericii noastre. Membrii comitetului editoru trebuie, pe lângă o deplină cunoscință a limbii și literaturii române, să cunoscă aceste limbi sau cel puținul una din ele. Ei vor fi în numărul de cinci, sau cel puținul în numărul de trei și vor fi salariați de guvernul, cel puținul cu câte 200 lei noi pe lună. Ei vor fi aleși și numiți de către St. Sinodul.

Art. 4. La revisuirea cărților bisericesei se va procede în modul următorul :

Cărțile de revisuitu se vor recomanda de către St. Sinodul

președintelui comitetului, carele va regula imediată procedură la revizuire.

Cartile revizuite și aprobate de toți membrii comitetului se vor înainta apoi Sf. Sinodul, carele observându revizuirea comitetului, și găsindu-o îndestulătoare, va trimite cartea respectivă la directorul Tipografiei bisericesti spre tipărire.

Comitetul la revizuirea cărților bisericesti se va conforma regulilor următoare :

a) Va alătura cartea de revizuitu cu originalul după care ea a fostu tradusa;

b) O va confrunta și cu alte traduceri făcute mai d'înainte de pre acei original, atâtu în limba româna, câtu și în alte limbi, și la locurile dubioase, echivoce, ori neprecise, va prefera pe acea traducere, care se va părea mai potrivita cu originalul, sau, la trebuința va face o noua traducere acelu locu;

c) Va observa, ca în limba româna, sa fie exprimate ideele originalului cu esactitatea gramaticala, logica și theologica;

d) Termenii theologici și cei bisericesti, stabiliți de Sinode și de Biserică pentru exprimarea dogmelor și a rânduelilor bisericesti trebuie să fie traduși cu cea mai scrupuloasă esactitate, adoptând la nevoie chiar termeni originali grecesti și investindu-i în formă româna, spre a înlătura perifrasede cele de prisosă;

e) Fraselor se va da turnura limbei române, pe câtu va erta fidelitatea și esactitatea traducerii. Nu trebuie însă arbitrarmente a se parasi turnura acea clasica, carea adesea-ori transpore în traducerea româna anterioară, și carea da limbei bisericesti gravitatea și majestatea cuvântului lui Dumnezeu;

f) La exprimarea ideilor în românesce să se respecte principiul popularității limbei, atâtu de multu respectatu de vechii traducători români; pe câtu însă această regula nu va fi în opoziție cu trebuința de a exprima ideile originalului cu toată esactitatea lor, esactitate pe care adesea-ori traducătorii cei vechi o au sacrificatu popularității. Limba noastră astăzi este multu mai înaintata și mai bogata în forme și în expresiuni de câtu înainte. Biserica de și eminentamente conservatoare, este totu-o-data și o mare școală pentru poporū, unde el

se cultivă și intelectualmente și moralicește, învață treptat și idei și expresii ;

g) În chestia purității limbii să se ferescă de ori-ce extremități și arbitrarități ce se vedă în literatura noastră modernă. Îndată ce o expresie întrebuințată în limba bisericească, ori de ce provenință ar fi ea în origina sa, este înțelesă de Români și primită în limbă, și exprimă bine ideea originală, și altă expresie equivalentă nu este în limba poporului, aceia se va menține și pe viitor. De exemplu dicerile : *Slava, Slavescă, Slavită, proslavescă*, unui din editorii moderni au credut că facu mai bine înlocuindu-le cu *marire, marescă, maritū, prea mărescă*, etc. Însă în toate limbile culte alta este *slava* și alta *mărire*. A lepăda prin urmare acestu cuvânt, neavândū altul equivalent, însemnă a săraci limba și a o prosti ; de aceia dicerile adoptate în limba bisericească din limbile culte cu care românii au fost în contact, numai atunci să se schimbe, când ar fi altele române de acciași însemnare d. es. *poporū* în locu de *norodū*, *timpū* în locu de *vreme*, *dreptū-credinciosū* în locu de *pravoslavnicū* etc., sau când dicerile întrebuințate până acum ar fi în opoziție cu *eufonia* limbii române, precum : *blagoslovenie, polunoșnița, bogoslovie, voscrésna, pėsna, blagorodie, bogorodicina, pavecernița, troicinic, obednița, slavoslovie, presfeștehia, osveștanie, blagocestie*, etc. Bunul simțu românescū cere ca aceste vorbe, care nu potu dobândi cetățenia în limba română, să se înlocuiască cu altele române echivalente, și la nevoie chiar să li se prefere termenii originali grecești, precum s'a și făcut cu unele până acum adoptându-se d. es. dicerile : *aghiasma* în locu de *osveștanie*, *buna-cinstire* în locu de *blagocestie*, *buna-vestire* în locu de *blagoveștenie*, *marturisire*, în locu de *spovedanie*, *teologie* în locu de *bogoslovie*, *oda* sau *cântare* în locu de *pėsna*, *doxologie* în locu de *slavoslovie*, *bine-cuvântare* în locu de *blagoslovenie*, *Triodū* în locu pe *Tripésnețū*, *među-noptica* în locu de *polunoșnița*, *Tipica* în locu de *obednița*, *orthodoxie* în locu de *pravoslavie* etc. În totu cazul, inovațiunile limbistice în limba cărților biericesci se îngăduie numai intru câtu ele vor fi cerute de o vederată

trebuința, provocată de esactitatea expresiunii sêu de estetica cerută de ori-ce limbă cultă. De aceea tôte traduceri moderne de termenî bisericesci, care suntu contra logicei, arheologiei, artei poetice și musicale bisericesci, să se înlătureze și să se corégă ca să corespundă cu însemnările lor originale. Să nu se admită, de esemplu, termenî de acei fabricați de editorii cărților bisericesci mat în urmă la Rômnicul-Vălcii, sub răposatul Episcopu Calinic, precum : *Serare* în locu de *Vecernie*, *Ședênda* în locu de *Sedêlnă*, *Asemanânda* în locu de *Podobie*, *Ascultatorul* în loc de *Ipacot*, *Luminându* în locu de *Sfêtna*, etc. pentru că suntu nelogici și necorespunđători cu ideile originale. Termenîi musicali și poetici, acei originali grecesci, precum : *Idiomela*, *Prosonie*, *Melodie*, *Armonie*, *Oda*, *Simfonia*, *Imuă*, *Stichu*, *Stichologie*, *Acrostich*, etc. să se adopte și în cărțile năstre bisericesti în locul celor slavonesci : *Samoglasnica*, *podobie*, *pésna*; sêu a traducerilor perifrastice precum : *Dulce cântare*, *împreuna glăsuire*, *Stichul cel de pe la margine*, etc.

Art. 5. Revisuirea cărților bisericesci se va începe de la cele mat puținî voluminose și mai desu întrebunțate precum suntu d. e. : *Orologiul* (Ceaslovul), *Exchologiul* (Molitvelnicul), *Liturghiarul*, *Psaltirea*, *Evangelia*, *Apostolul*, apoi vor urma cele mat voluminose și mat costisitoare, precum : *Octoichul*, *Triodul*, *Penticostarul*, *Mineele lumare*, *Tipicul*, *Biblia*, etc.

Art. 6. Dacă după revisuire și aprobare vre-unul dintre ierarchi sêu altă persónă ar voi a tipări vre-o carte bisericescă cu cheltuiala sea, în tipografia bisericescă, atunei plătindu costul tiparului va putea dispune de cărțile tipărite după bunavoința sea.

Art. 7. Cărțile ce se vor tipări cu cheltuiala statului, vor fi incredințate directorului Tipografiei, care le va distribui unde trebuința va cere, și va încasa prețul lor, carele totu-dé-una trebuie să fie moderatū, representându analoghia capitalului cheltuitu cu tipărirea și unu procentu moderatū, conform cu acei stabilitu în țêră de casele de creditu ale Statului, spre a se înlesni cumpararea cărților de ceî ce vor avea nevoie de

dânsele. Directorul va da compt în fiecare anu Sântului Sinodului de banii încasați de pe tipărirea și vîndarea cărților. Sinodul va regula cele de cuviință pentru pastrarea și întrebuințarea excedentului ce ar resulta.

Art. 8. Când tipografia își va forma capitalul în de-ajunsu pentru întreținerea sa, va înceta ajutorul datu de Statu și ea va continua a funcționa prin propriile sêle mijloce.

Art. 9. Directorul tipografiei trebuie să fie o persoană distinsă atît prin știință cît și prin onestitate și să depună și o garanție în valoare egală cu suma de bani, ce i se va încredința spre administrare. Știința i se cere pentru ea să pîta executa tipărirea cu cea mai mare fidelitate și esactitate, pentru ea să nu se introducă în cărți greșeli și omisiuni, precum acêsta din nenorocire s'a întîmplat la editarea cărților bisericesci în fosta tipografie a Metropoliei din Bucuresci, cînd, din lipsa unui directoru competent, s'au strecuratu o mulțime de greșeli în cuvinte și omisiuni de întregi frase, ceea ce a compromis foarte cărțile acelea. Directorul tipografiei va fi alesu de St. Sinodul, în înțelegere cu Ministrul de culte și aprobatu de Domnitoru. El va fi salariatu și va administra tipografia cu avutul ei, sub controlul St. Sinodului, împreună cu Ministrul de culte, pîna cînd tipografia se va întreține de stat; era dupa ce ea va avea mijlocele sêle proprii de întreținere, va rămînea numai sub controlul Sântului Sinodului.

Art. 10. Înalt Prea Sântițiu Metropolitu și Prea Sântițiu Episcopu s'încea măsuri, ca pîna la realizarea noiei edițiuni a cărților bisericesci, să nu se tolereze a se face de către bisericăși în limba cărților bisericesci existente nici o schimbare sau inovare arbitrarie, nici să se adopte prin biserică vre-o ediție nouă de cărți bisericesci abătută de la vechile edițiuni și care s'ar fi făcutu fără censura și aprobarea St. Sinodului, căci numai așa se va putea înfrîna pasiunea de inovațiuni, care de unu timpu a copriusă pîna și pe cei mai puținii cărturari, de a se arăta progresiști, modificându după capul lor expresiunile cărților bisericesci, eliar și unde nu trebuie modificatu nimic.

Art. 11. Înalt P. S. Metropolitu Primatu, președintele St. Si-

nodu, să staruiască în numele Sinodului şi a întregii biserici române la guvernul Mariei Sale Domnitorului României, ca aceste măsuri propuse de St. Sinodul pentru tipărirea cărţilor bisericesci, să se aplice fără întârziere prin procurarea mijloacelor necesare pentru înfiinţarea şi întreţinerea Tipografiei cu personalul trebuitor, atât pentru tipărirea cât şi pentru revisuirea cărţilor bisericesci. La sesiunea viitoare I. P. S. Sa va încumosească pe St. Sinodul despre rezultatul mijlocirei sale la guvernul, şi despre măsurile ce s'ar fi luate pentru înfiinţarea tipografiei, pentru ca St. Sinodul să poată îndeplini cele ce se ceru din partea sa pentru neîntârziata revisuire şi editare a cărţilor bisericesci.

Preşedinte, Mitropolitul Primat al României, *Calinic*.

Iosif Mitropolitul Moldovei.

Melchisedec Episcopul Romanului.

Inocentie Episcopul Buzului.

Calinic Episcopul Huşilor.

Ghenadie II Episcopul Argeşului.

Iosif Episcopul Dunării-de-jos.

Calist Stratonichius Bucuronul, *Iosif Botoşeanu*, *Ieremia Galatzeanu*, *Silvestru B. Pileştenu*, *Valerian Râmnicenu*, *Inocentie M. Ploştenu*, *Calistrat Bêrlădeanu*, *Archiereii*.

Cercetatu în şedinţa consiliului de miniştri, din 25 Iulie 1881, şi aprobată.

(L. S. C. M.)

Ministru Nostru secretar de Statu la departamentul cultelor şi instrucţiunii publice este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a acestui decret.

Datâ în Sinaia, la 27 August 1881.

CAROL

Ministru secretar de Statu la departamentul cultelor şi instrucţiunii publice,

V. A. Urechia.

No. 2,162

Misteriul Mir-ungerei

(Urmare).

Lucrarea nevedută a Misteriului și nerepetirea lui.

Lucrarea principala nevedută a misterului Mir-ungerei constă în aceea, că el comunică credincioșilor Sântul Spiritu.

În Botezū noi numai ne curățim de pecate și ne renașem cu puterea Sântului Spiritu, dar încă nu ne învrednicim a l' primi și a ne face case a lui : prin Mir-ungere însă ni se dă Sântul Spiritu cu tôte darurile charice necesare pentru viața spirituală (Cont. Orth. part. I. resp. la într. 105). Acésta să probeza din cuvintele Sântului Luca care țice : „*Auđindu Apostolii cei din Ierusalim, cum că Samaria a primitu cuvântul lui Dumneđeū, au trimisū către dēușii pre Petru și pre Ioan ; cari pogorându-se s'au rugatu pentru ei, ca să ia Spiritu Sântu, pentru că nici preste unul dintre ei nu se pogorāse, ci numai botezați erau întru numele Domnului Iisus. Atunci punca mânele preste ei, și lua Spiritu Sântu*“ (Act. VIII. 14—17 ; confr. cu XIX. 6).

Acésta, dupre cum s'a vedutū mai sus, o au predicatū și susținutū și dascalii antici ai Bisericei : Dionisie Areopagitul, Tertulian, Ciprian, Papa Corneliū, Ciril al Ierusalimului, Amvrosie al Mediolanului, Ciril al Alexandriei, Theodorit etc.

Dar fiind-ca darurile Sântului Spiritu comunicate credincioșilor în misterul Mir-ungerei, dupre aratarea profetului Isaia suntă șépte : *Spiritul înțelepciunii și al priceperii, Spiritul sfatului și al puterii, Spiritul cunoștinței și al buneî credinței, și în fine, Spiritul temerii de Dumneđeu* (Is. XI. 2 și 3), dintre care trei se referă cu deosebire la luminarea rațiunii, iar patru la învățarea și întărirea voci în bine (conf. Orth. part. I. resp. la întreb. 73—8) : apoi în special să țiece ca misterul Mir-ungerei ne comunica :

1) Charul Spiritului care ne lumineza și ne înțelepțesee în adevéururile credinței. *Și voi ungere aveți de la cel Sântu și sciți tôte, scrie Sântul Apostol Ioan creștinilor. Și voi, ungerea care ați luatü de la densus, intru voi sa remâe, și nu aveți trebuința ca sa ve învețe pre voi cine-va; ci aceiași ungere ve învața pre voi tôte, și adevérată este, și nu este mincinosă; și precum v'au învățatü pre voi remâneți intru aceia* (1, Ioan II, 20 și 27). „*Acéstă ungere—țiece creștinilor Sântul Ciril al Ierusalimului — paștrați-o ne schimbata, căci ea ve învață despre tôte*“.

2) Ne comunica charul spiritului, care ne întăresee și ne renascee în pietatete. La acéstă arată Sântul Apostol Pavel când țiece : *iară cel ce ne adevéreză pre noi, împreună cu voi intru Christos, și ne-a unsu pre noi, Dumneđeu este care ne-a și pecetluitu pre noi, și a datü arvuna spiritului intru inimile năstre, (2 cor I. 21, 22; IV, 30). Sântul Ciril al Ierusalimului țiece ascultătorilor seî : „*voi sunteți unși . . . ca să ve înbrăcați în ziua dreptăței, și să stați în contra diabolicului rege* (Ef. VI. 14, 17). Căci precum Christos*

după botez și pogorîrea Sântului Spiritu asupra lui mergîndu a învinsu pre cel protivnicu (Math. IV, 1 etc.); așa și voi după Botezu și misterioasa Mir-ungere, înbrăcându-ve în tîta arma Sântului Spiritu, ve opuneți puterei celui protivnicu și o învingeți, exclamîndu : „*tote le potu întru Christos cel ce ne întăresce* (Filip. IV, 13)“.

Pe lângă acestea trebuie a adaoga, ca Apostolii prin punerea mînelor, adică prin misteriu Mir-ungerei comunicaū câte-o-dată credincioșilor și daruri extraordinare ale Sântului Spiritu, precum erau d. e. darul limbilor și al profetiei (Act. XIX, 6). Dar acestea, ca lucrări neobișnuite a misteriu Mir-ungerei, erau conrespundătoare numai necesităților Bisericii primitive, fără a fi însă nisece lucrări continue și tot-dé-una unite la însuși substanța acestui misteriu : și pe lângă acestea chiar în Biserica primitiva darurile extraordinare nu erau comunicate tuturor, ci numai unora (1 cor. XII, 29 și 30), în ore ce punerea mînelor sêu Mir-ungerea, s'a socotitâ necesara pentru toți cei botezați, pentru ca ei să pôta primi Sântul Spiritu (Act. VIII, 17).

Fiind-că Mir-ungerea ne sigilează „*cu pecetea darului Sântului Spiritu*“ (Ef. I, 13 ; IV, 30 ; 2 Cor. I, 29), și fiind-că, *cel ce ne adeverează sêu ne întăresce, Dumnezeu este, care ne și pecetluesce și ne dă prin acestu misteriu arvuna Spiritului în inima noastră* (2 Cor. I, 22), și el a se tăgădui nu pôte, ci remâne credinciosu (2 Tim. II, 13) : apoi misteriu Mir-ungerei, ca și misteriu Botezului, tot-dé-una s'a socotitâ, și acum să socotesce nerepetibil (Conf. Orth. part. I, res. la intr. 105). Deosebirea sta numai în aceea, că

Botezul, deăci el să sevârșese după canoane, nu se repetese pentru nimene, chiar de s'ar fi și lepadat de numele lui Christos, și în urmă s'ar fi întorsu din nou în Biserica Orthodoxă; iar Mir-ungerea pentru cei ce s'au lepadat de numele lui Christos se repetese, când ei se întoreu la orthodoxie (Cont. Orth. part. I. resp. la într. 105).

Cât privește sântita lucrare a Bisericei Orthodoxe — de a unge cu Sântul Mir pre regii bine-credincioși la încoronarea lor, cum se ungeau din însuși ordinul lui Dumnezeu regii în Biserica Vechiului Testament (Ps. LXXXVIII. 21; 1 Reg. X. 1; XV, 3; XII. 13), pentru care s'au și numit *unșii Lui* (1 Reg. XII. 3, 5; XXIV, 7 etc) : apoi acesta nu este repetire a misterului Mir-ungerei, prin care să comunică tuturor credincioșilor puterile charice neapăratu trebuitoru în viața spirituală; ci este cel mai înaltu grad de comunicare a darurilor Sântului Spiritu, reclamatu anume de unu serviciu așa de însemnatu, rânduitu de Dumnezeu. (Ioan IV, 22, 29) — de serviciul împărăției. *Și a luat Samuel cornul cu unt-de-lemn, și l'a unșu pre el în mijlocul fraților lui. Și s'a pogorâtu Spiritul Domnului preste David din ziua aceea și de aci înainte* (1 Reg. XVI, 13). Să scie că nici misterul preoției nu se repetese; cu toate acestea el își are treptele sële, și punerea mânelor de adoua și a treia óră săvârșese ierurgisitorii pentru serviciu mai înalte : așa și Mir-ungerea regilor séu imperatorilor este numai o deosebită tréptă mai înaltă a misterului care pogórá unu *îndoită Spiritu* asupra unșilor lui Dumnezeu. Chiar rugăciunile ce se citeșcu la acesta mare ierurgie arata la deosebitele

daruri ce se invocă de Biserica Orthodoxa asupra celui ales de Dumnezeu pentru a fi rege sǎu imperator. Așa, între altele Archidiaconul dice: „Pentru ca prin ungerea întru-totul-Sântului Miru sa primescă el din ceru putere și înțelepciune ca sa administreze și să judece cu dreptate, Domnului sa ne rugămú“. Iar însuși saversitorul misterului sa rǎga dicend : „Dómnne Dumnezeul nostru, Împarate care împărătescǎ, și Dómnne care domnescǎ, care prin profetul Samuil ai alesú pre servul teú David și l-ai unsú pre el de imperatorú peste poporul Teú Israil-ténú! Însuși și acum ascultá rugaciunile nóstre ale nevrednicilor . . . și pre credinciosul Teú servú marele Dómnú . . . învrednicește-l a se unge cu untul-de-lemnú al bucuriei, înbracă-l pre el cu putere de sus . . . așază-l pre el pe tronul dreptatei, ocolesce-l pre el cu arma întru-totu-sântului Teú Spiritu, întăresce muntea lui . . . arată-l pre el pastratorú cunoscutú al dogmelor sântei Tale Bisericii catholice . . .“ (1).

† Silvestru B. Pitestenu.

(1) V. Rânduiala încoronării tradusa din limba elena in limba romana la anul 1827.

Diaconesele creștine

(Fine, Vedî No. V).

Noi am arătat la începutul acestui studiu condițiile, după care femeile erau admise între diaconese. Între aceste condiții era și etatea de șese-șase ani. Relativ de veduvele, care compun^{eu} ordinul diaconeselor, încă Apostolul Paul, noi am ved^{ut}u, a stabilit^u, ca etatea unor asemenea persoane să fie nu mai mică de șese-șecⁱ ani. Această prescrip^{ți}une apostolică s'a observat^u și mai pre urmă. Pre timpul lui Tertulian Biserica se ținea cu stricteț^ă de disciplina apostolică (*). Dar acum ne întrebăm^u, deca această practică s'a observat^u și în seculul al IV-lea. Canonul LXXIV din numărul canoanelor numite arabice, pre care Francisc Turion le-a intercalat^u între canoanele sinodului I ecumenic^u, stabilesc^e : „m^onastirile nu trebue să rămân^e f^or^e de surori, între care trebue să fie și veduve. Lor li se dă un^u bun^u învățator^u, care le învăț^ă a cetⁱ cărțile și psalmii, și el insist^ă cu învățarea mai ales acelor^a, care s^unt^u diaconese. În diaconese se aleg^u acele din dⁱnsele, care a^u de la nascere etatea de șese-șecⁱ ani, după cum a stabilit^u fericit^u Paul“. În legislațiunea bizantină această prescrip^{ți}une este espi-

(a) Tert. de Veland. Virg. cap. IX.

mată cu mai multă precisiune, și Teodosie cel mare cere în modu imperiosu, cere ca etatea celor, ce intra în ordinul diaconeselor, să nu fie mai mica de șese-deci ani: „In societatea diaconeselor, dupre ordinul Apostolului, nu trebuie săse introducă nici o femeie, care n'are șese-deci ani dela nascere și nu este libera de copil, (a)“. Tóte aceste prescripțiuni canonicolegislativă nu se observău în practica dilaica a Bisericei. Istoria ni oferă o mulțime de eesemple, de unde se vede, că între diaconese intrau și femei de o etate mult mai mică, de șese-deci ani. Kiar dispozitivul lui Teodosie de mai sus ni atesta, ca el se referă la o practica a Bisericei, eesistândă, iar Sozomen în istoria bisericăscă presintă copriinderea lui, ca pre o inovațiune în usurile Bisericei. Vorbindu despre crima, comisa de unu diaconu în unul din templurile Constantinopolului cu o femeie nobilă, el adauga : „înțelegu cuvântul, pentru care și Imperatorul Teodosie ocupându-se de prosperitatea și pietatea Bisericeilor, stabilește prin lege, ca, femeilor, ce nu au copii și n'au atinsu încă etatea de șese-deci ani, să nu li se încredințeze serviciul lui Dumnezeu, conform cu ordinul claru al Apostolului Paul (b)“. De unde resulta, că *practica Bisericei nu introducea între diaconese numai femei de șese-deci ani.*

Mai multu. Parinți seculului al VI-lea, la sinodul ecumenicu din Chalcedona, stabilesen canonicese, că în ordinul diaconeselor potu să între și femei, care au etatea de patru-deci ani, dar numai să fie supuse cercărei. „In diaconesă șase sântiască

(a) Codex. Theod. cap. XXIII, de Episcop. et cleric.

(b) Sozom. Hist. eccl. cart. VII, cap. 16.

femeia, carea nu e mai mica de patru-deci ani, dar numai sa fie supusa unei încercări speciale" (a). Ideile acestui canonu se confirma și de canonul XL al sinodului de Trula, care, stabilindu tarasi etatea de patru-deci ani, adauga „dupre cum stabilescu santele canone" (b). Insesi dispozitiunile Imperatorilor din anii mai de pre urma cedea prescriptiunilor canonice, respectiv de etatea diaconeselor, Iustinian une-ori se conformeza dispozitiunelor canonice, stabilindu, ca etatea diaconeselor sa fie de patru-deci ani (c), alte-ori iea unu termenu de mijlocu între etatea, stabilita de Teodosie, și cea fiesata de sinode, și, cere, ca etatea diaconeselor sa fie pre longă cinci-deci ani (d).

Causa unei asemenea disensiuni, respectiv de etatea diaconeselor, provine, dupre opiniunea lui Zonara, dela diferința persónelor, ce compunea ordinul diaconeselor. Cuvintele Apostolului, dupre opiniunea lui Zonara, se refera la veduve, iar dispozitiunile sinodale la feciore. „E greu a crede, dice Zonara, ca femeia, carea a conservatu onorea și n'a încercatu multemirile vieței conjugale pené la etatea de patru-deci de ani, devenindu diaconesa, sa încline spre nuntă și sa doriasce amestecarea = εις ἐπιθυμίαν ἐλθεῖν μιζέωσ, lucru, ce ca n'a cercatu nici odata. Veduva înse, carea se desparte de bărbatu, și s'a îndulecitu de viața conjugala, este mult mai înclinata spre dorința. De aceia și marele Apostolu a ordo-

(a) Sinod. ecum. de Chalced. can. XV.

(b) Vedî scholiile lui Balsamon la can. XL al sinodului de Trula.

(c) Iust. Nov. VI cap. 6.

(d) Iust. Nov. CXXVII, cap. 13. . . . ἀμφὶ τοῦς πεντήκοντα ἐνιαυτοῦ τοῦς = pe longă cinci-deci de ani.

nată, ca sase alége într-o etate mai înaintată veduve, ca
ceia ce este mai dispusă spre pofte, de cât fecióra (a).
Și în adevăr, această interpretățiune a cestiunei, carea
pentru noi asta-dă a devenit dificila, este de o vâ-
lóre incontestabila. Pretutindenea, unde dela diacon-
nese se cere etatea de șese-deci ani, se vorbește tot-
de-una de veduve. Așa Tertulian se exprima: . . .
trebuie sase alégè în diaconese femei, ce au fostă o
singură dată măritate și mai sus de șese-deci ani,
adică, veduve“. În canonul LXXIV, care face parte
din canónele, numite arabice, iarăși se vorbește des-
pre veduve. De asemenea și din prescripțiuinea lui
Teodosie, care impune, ca diaconesele să aiba etatea
de șese-deci ani, se vede, că acele veduve se obli-
gău de a-și „alege tutori pentru copiii lor“. De alta
parte, în locurile, unde se cere de la diaconese eta-
tea pe patru-deci ani, nu se vede celū mai micu
semnū, că acolo s'ar vorbi despre diaconesele din
veduve. Pretutindenea se dice simplu, „diaconesa“,
fără sase esplice, decât aceste diaconese suntu din-
tre veduve sêu dintre fecióre. Sinodul de Trula fun-
deză etatea de patru-deci ani pre considerentul, că
persónele, care au etatea de patru-deci ani și tindu
a deveni diaconese, suntu ferme în pietatea creș-
tină, „Fericitul Apostolū prescrie, ca sase alége
în Biserică veduve, care au etatea de șese-deci ani,
iar divinele conóne ni-au învețatū, ca să sântimū
diaconesele la patru-deci ani; fiind constatatu, că Bi-
sericia, cu ajutorul lui Dumnezeu, a primitu o mare
tarie și soliditate, iar credincioșii în observarea

(a) *Zon. schol. la can. XV al Sin. de Chalcedona.*

prescripțiilor divine forți și de tota încrederea (a)*.

Acum, cum putem explica casurile, unde între diaconese intrau femei mai tinere de patru-deci ani? Binham, vorbindu despre femeile, care se sântia diaconese mai tinere de patru-deci ani, se exprima: „de aici noi putem conkide, că Biserica nu se ținea strictu de acêsta, adecă de prescripțiunea, ca diaconese sase sântiascê femeile între 40—60 ani, și Episcopii își prescriu dreptul, de a sânti diaconese femeile capabile, dar de tôte etățile, numai decă ei se asigurau în puritatea și virtuositatea vieței lor“ (b). Aceiași opinie o avem și din partea lui Zonara, dar numai cu ôre-care restricțiune. Adecă, el lasă la judecata și apreciațiunea Episcopului casurile de chirotonie ale diaconeselor, când persónele, ce aspiră la acêstă tréptă sîntu de ani trei-deci și cincî, séu și mai puțin. Generalminte vorbindu, în disciplina Bisericeî creștine cestiunea etăței s'a consideratú tot-de-una, ca unú ce secundariú, pentru persónele, care aspiraú la una din treptele ierarchice și Episcopul are aici latitudinea cea mai mare, pentru cuvêntul, că, el avêndú sarcina, de a aplica prescripțiunile apostolico-canonicе, este ținutú, ca să întórcé atențiunea sa particulară asupra calitaților morale ale aspiranților la diferitele trepte ierachice; séu, dupre cum se exprima Sozomen respectiv de etatea diaconeselor: „Divinul Apostolú a prescrișú, ca sase alége în Biserică veduvele, ce au etatea de șese-deci ani, iar canónele sântite au disposatú, ca Bise-

(a) Sin. de Trul. ca. XL.

(b) Binl. Origin. eccles. lib. II, cap. XXII.

rica, cu charul lui Dumnezeu, a primitu o mare tarie și soliditate, iar credincioșii au devenitu în observarea comandamentelor divine forți și de tota încrederea^a (a).

Specificându pene aici cestiunea etatei pentru persoanele, care aspirau la trepta de diaconesa, acum sa ne întrebam, care sunt calitatile morale, in virtutea carora trebuiau alese persoanele, ce voiau a intra in trepta de diaconesa? Canonul LXXIV, citatu mai sus și care face parte din canonele arabice, stabileste in termenii generici: „ca in diaconesa trebuie sa intre femeia, care din copilarie s'a bucuratu de o reputatiune buna“. Iustinian interzice de a intra in serviciul diaconeselor femei, care „ducu o viata nu in totul nepatata și suspecta“ (b). In altu locu Iustinian este mai specificu in acesta materie: „Noi dorim, ca cele alese, pentru santirea in diaconese, fie ele veduve sau feciore, sa nu traiasa cu astu-felii de persoane, care se numescu amanți delecti“ (c), fiind ca cei, ce se numescu cu acestu nume, provoaca o suspexiune rea“. Și mai departe: „Deca cine-va din acelea, ce au sa primesea santirea de diaconesa, se bucura de o reputatiune rea, atunci nici-de-cum sa nu fie permisă santirea“. Aceste calitati erau cerute nu numai de la persoanele, care voiau a intra in

(a) Locul citatu.

(b) Iust. Nov. VI, cap. 6.

(c) Cine erau acesti delecti și pentru ea sa intelegem acestu cuvintu întrebuintatu de Iustinian, noi estragemu din Glosariul lui Caugiu matorea interpretatiune, fundatu pe Epistola XXII a S. Ieronim catre Eustachiu: „Agapeta est inseminator et qui cum feminis illicite conversatur procacius clericus. Porro clericos illos ἁγῶνιμοὶ vocabant, quos cum mulieribus ac virginibus quas domi sub agapetarum seu dilectarum appellatione detinebant, parva commercia haberi dicebantur.“

trépta de diaconésă, dar și de la acele, care eesercitaū funcțiunea de diaconésă și Iustinian în această privința este eesplicitū, când se eesprima : „Noi nu permitemū diaconesei nici într'unū casū, ca sa tra-iască cu unū barbatū, de la care pōte să resulte suspecțiune în comtul vieței ei celei nepătate“ (a). Asemenea găsimū nisee calitați generale, cerute de la diaconese și de către S. Chrisostom, când se eesprima : „Diaconesele trebuie să fie onorabile, nelim-bute, staruitoře și credinciōse întru tōte“ (b).

Afară de calitațile morale, despre care am vorbitū pene aici, dela diaconese se cerēū și unū numerū determinatū de eunoscințe. Așa trebuieū sa eunosceē veritațile fundamentale ale religieiē creștine ; să aibā eunoscințe speciale despre efectuarea mister-iului botezului, și interpretațiunea diverselor ce-remoniū ale mister-iului ; pentru ca ast-feliū sa fie în stare de a învăța și pre alte femei. Aceēta se speci-fica prin canōnele sinodului IV de Cartagena, când se dice : „vėduvele sēū calugārițele=vidua et sanc-timoniales (c), care se oferā pentru serviciul bote-zului femeilor, trebuie să fie astū-feliū preparate pentru serviciul lor, încāt să pōtā învăța pre femeile necunoscētōre și neinstruite în cuvēntul cel simplū și divinū al Scripturēi, și să pōte și aceste respunde la întrebările, ce li se punū în momentul botezārei și de altā parte să fie instruite în modul de a viețui dupa botezare“ (d). Tot dela diaconese se cerea.

(a) Iust. Nov. VI, cap. 6.

(b) S. Ioh. Chris. Hom. II la Ep. I către Timot.

(c) Sub numirea de sanctimoniales aici trebuie să înțelegemū pre diaconesele diintre feciōre ; adică o speța de calugārițe.

(d) Sin. IV eum. de can. XII.

ca ele să scie citi și cânta bine: „Mănăstirile nu trebuie să rămână fără de surori, între care trebuie să fie și veduve. Lor li se rânduesce unu învățatoru bunu, care le învața a citi pre cărți și a cânta psalmi, și acesta insista pene cându ele învața bine, mai ales diaconesele”. Și anume pre aceste prescripțiuni le-au avut în vedere părinții sinodului al IV-lea ecumenic, când au stabilit, ca sântirea diaconeselor să-și arba locul „numai după o cercare îngrijita = μετὰ ἀκριβοῦς ἐπιμελείας”.

În fine dela diaconese se cerea, ca ele să ducă și o viață nenunțita. Respectiv de veduve, această prescripțiune a fost stabilită înca de Apostolul Paul (2). Și ea era observată cu atâta rigositate, în cât era considerată, ca una din crimele cele mai mari și era pedepsită chiar cu mărte de către condicele Iustinian. „Tóte acele, care devinú diaconese onorabile datorescú, ca în timpul sântirei, și în prezența și ale altor diaconese onorabile, să primiască instrucțiuni și să se supună sântelor canóne, care stabilescu, ca ele să aibă frica de Dumnezeu, și să fie credincioase prescripțiunilor celor sante. Ele trebuie să se terna și să se înfioreze înaintea ideei, de a parasi ordinul celú sântú, sciindú, ca decá ele, fiindú rapite de dorința, de a numai stima sântirea, scú de a parasi serviciul celú sântú, vorú întra în casatorie, scú își vor alege unú altú modú de viața, atunci ele singure se condamnă pre sine cu mărte, averile lor se vorú con-

(a) E prea adevératu, ca Apostolul în această cestiune nu se exprimă în modú specificu. Dar, decá combinamú versetul 11 cu 12 din Epistola I către Timotei, anume reesa, ca dela veduvele, ce se deținau pentru serviciile eclesiastice, se cerea, ca ele să ducă o viață liberă de barbați.

fisea în profitul Bisericilor, se'u a monastirilor, la care ele au aparținut, și acia, carii s'au însuratu cu dînsese, se'u au avutu cutezanța, de a le corupe, se supunū torturelor, iar averea lor se confisea. Fîind ea, d'ea feciōrele din anticitate, culpabile în acestu pecatū erau supuse morței (a), apoi cu atîta mai mult noi datorimū ca să prescriemu pedēpsa cea mai mare acelor onorabile diaconese, care fiindū gloriificate de Dumnezeu, datorescū să fie cu cea mai mare îngrijire și să observe abstinēța, ceia ce este podōba cea mai mare a unei femei" (b) Și Biserica privia tot cu acciași rigorisitate la votul, datū de către diaconese, respectiv de abstinēța lor. Sinodul de Chalcedona lovesce cu anatēmă pre diaconese, care își calcă votul : „D'ea diaconesa, ce a primitū chirotonia și a remasū în serviciū unū timpū ore-care, se marita, o asemenea femeie, ca ceia ce a degradatū grația divină, să fie data anatemei împreună cu acelu, ce s'a unitū cu dînsa" (c). Și rigōrea unei viețe piōsă era obligatōre pentru tōte diaconesele, fie ele „veduve, feciōre, se'u femei ale treptelor ierarchice“.

În special, față cu diaconesele dintre veduve, ec-sistaū prescripțiunī directe. Mai întaiū veduva, carea doria de a intra în ordinul diaconesei, datoria a fi „veduve dintr'o singurā nuntă“. Acēstā prescripțiune fiindū tot-d'una observată de Biserică, ea își are originea dela Apostolul Paul, care stabilește, ca între „veduve, să fie admise acele femei, care au fostū femei ale unū singurū bărbatū“. F. Teodoret (d) și

(a) Alusiune la vestalele romane.

(b) Nov. VI, cap. 6,

(c) Sinod. de Chalced. can. XV.

(d) Theod. Com. I Tim. V, 9.

dupa dînsul Iustel^(a) Hammond^(b) Suicer^(c), și alții admită această prescripțiune a Apostolului cu orice modificare. F. Teodoret crede, că Apostolul prin cuvintele de mai sus nu are în vedere, de a interdice alegerea în diaconese a acelor femei, care au fost de două ori măritate în mod legitim, dar el se referă la femeile, care au devenit femeile unui al doilea barbat, trăindu celălalt dăntău, sau care în același timp au avut mai mulți barbați. Dar o astfel-feliu de interpretațiune a cuvintelor Apostolului este silită. Apostolul Paul nu avea necesitate de a da lui Timotei o astfel-feliu de prescripțiune, că nici Grecii, nici Romanii și nici Iudeii nu aveau usul legitim, ca femeile să aibă mai mulți barbați, și deca în societate se constatau femei, care în mod neregulat ar fi din o astfel-feliu de viața, atunci Timotei nici într'unu mod nu și-ar fi permis, de a întrebuința astfel-feliu de femei în serviciul Bisericii. Sensul vorbelor Apostolului este acesta, ca între diaconese săse alega acele veduve, care au fost celălalt mult o dată măritate. Și o asemenea interpretațiune se poate susține și cu alte argumente. Diaconesa aparține la acele persoane din Biserica creștina, care au în sine puterea dominațiunii de sine și a abstenenței^(d). Respectiv de veduve în genere Apostolul doresce, ca ele să nu între în nunta adoa, și el li permite această când ele nu dispun de puterea abstenenței^(e). Și prin urmare, nu se permitea, de a între

(a) Iustelles Not. ad cau. I Concil. Laodic.

(b) Hammondus Annot. in I Tim. III, 2.

(c) Suiceri Tesaurus eccl. T. I. pag. 899.

(d) I Tim. I, 8.

(e) I Corint. VII, 8, 40.

în diaconese veduvelor, care intrau în nunta adon pentru cuvântul, *că ele nu sântu abstinate*.

Pre lîngă aceste, dela veduvele, ce se alegu diaconese, se cerea dupre unele legi, ca ele să fi avutu copii, cărora li-ar fi datu o educațiune alêsă. Fundamentul acestei prescripțiunii legale, adecă de a se sânti diaconese veduvele, care s'aũ ocupatũ de educațiunea copiilor lor, zace în cuvintele Apostolului „dêcã a crescutũ copii“, și pre care cuvinte noi le-am cititu mai sus. Această prescripțiune se observa și pre timpul lui Tertulian, caci êca cum se exprima acestũ Parinte apostolicũ : „In acestũ ordinũ, adecã viduatus, trebuie sase alêge nu numai femeile de unũ bărbatũ și acele, care aũ o etate mai înaintatã de șêse-dêci anĩ, adecã care aũ fostũ când-va măritate, dar și mamele și educetórele de copii, care, fiindu singure cesperimentate, să pôte ajuta și altora cu consiliile și mângâerile“ (a) Și în adevêrũ, cã o asemenea prescripțiune, rãdicata la rangul de practica, își avea totũ raționamentul de a fi ; caci în Biserica creștinã diaconesele, pre lîngã alte îndatoriri, se ocupau de educațiunea orfanilor sãraci, de conducerea femeilor tinere în viața lor de mume, precum și de alte circumstari din viața femeiei

Arhim. Genadie Enacenu.

(a) De veland. virgin. cap. IX.

Publicăm aci proiectul de lege pentru întreținerea clerului și a bisericilor, votată de Senatu împreună cu discuțiunile urmate; rezervându-ne de a face și ôre-cari observațiuni, mai aprôpe de timpul când are a se supune și deliberațiunei onor. Camere. Și pentru ca observațiunile ce voim ale face sa nu lase nimic de dorit pentru preotu, rugam pe toți cei ce se interescă, sêu a serie înșif observațiile Dumnêlor sêu sa ne comunice note despre îmbunătățirile ce vor crede ca ar mai trebui a se introduce în proiectul votată deja de Senatu.

PROIECTU DE LEGE

pentru

INTREȚINEREA CLERULUI ȘI A BISERICILOR DIN COMUNELE URBANE ȘI RURALE

ce se întrețină de comune în totu coperinsul României

CAPITOLUL I.

Despre parochii și clerul bisericesc din comunele urbane și rurale.

Art. 1. Parochie saŭ enorie se numesce în comunele urbane saŭ rurale colectivitatea poporanilor, cari aparțin unei biserici în privirea cultului religios.

Art. 2. O parochie trebuie să coperindă cel puțin 200 familii contribuabile stabile.

Art. 3. Bisericile din comunele urbane saŭ rurale sunt saŭ comunale, saŭ particulare, saŭ întreținute de Statu.

Bisericile comunale suntu acele care să întrețină de parochienți.

Bisericile particulare suntu acele ctitoresci sau cu epitropi deosebiți, care se întrețină și se administră după aședămintele lor speciale de către ctitori sau reprezentanții lor.

Bisericile întreținute de Statu suntu sub regulele speciale hotărâte prin legi și regulamente.

Art. 4. Fie-care Biserică va avea unū parochi și clerici trebuitori pentru serviciile bisericesci.

Clerici trebuitori pe lângă parochi suntu : în comunele urbane, două cântăreți și unu paracliseru.

La comunele rurale : două cântăreți.

Bisericile cari vor avea mijloce îndestulătoare fie prin poporanii parochiei, fie prin ctitori sau epitropi, pentru întreținerea unui al douilea preotă, a unui diaconu sau a mai multoră servitori bisericesci, vor putea statornici unū asemenea servitoru cu încuviințarea Episcopulu eparchiotu.

Art. 5. Dacă într'o parochie de 200 familii, ar fi doue sau mai multe biserici, una din ele și anume acea centrală, mai bună și cu mai multe mijloce de întreținere, va fi declarată de Biserică parochială.

Cele-alte biserici vor fi deservite pe rëndu de personalul Bisericei parochiale, inlesnindū poporanii mijlocele de transportu, de vor fi în depărtare una de alta.

Art. 6. Orice Biserică care nu va avea minimunū mijlocele de întreținere prevădute prin legea de față se va închide din ordinul Episcopulu eparchiotu.

Art. 7. Nu este permisū în viitoru a se clădi biserici noi în localitățile unde esistă biserici de câtu numai atunci când ctitori sau poporanii Bisericei celei noi vor asigura, după toate formele legale și pentru perpetuitate, venitul minimum prevădutu prin presenta lege pentru întreținerea Bisericei și a cultulu religiosu.

Voia necesară pentru clădirea Bisericei celei noi se va da de Episcopul eparchiotu, după cererea consiliulu comun al localității, aprobată de consiliul permanentu al

județului, cercetându-se toate împrejurările și recoman-
dându-se cererea de protoiereul local.

Art. 8. Episcopul eparchioți, în înțelegere cu consiliile permanente de județe și cu autoritățile comunale, vor prevedea în termenul de unu anu de zile, de la promulgarea legii de față, la regularea și stabilirea parohiilor în modul stabilit mai sus. La această regulare se va alege comuna parochială de reședință precum și Biserica parochială, se vor desemna cătunele și bisericile ce sunt legate densele.

La localitățile unde din cauza distanțelor și a rarimei populațiunei ar fi prea greu a se forma parochiile de unu număr de 200 de contribuabili, parochia se va putea compune și din unu număr mai micu de contribuabili.

În acestu casu, comuna rămâne obligată a prevedea în bugetul seü cheltueele prevădute pentru parochiile de 200 familii.

Art. 9. Nu este permisu a se chirotoni preoți pentru comunele urbane sau rurale, de cătu pentru parochiile regulate pe bazele de mai susu, și numai la casu când acele parochii ar rămânea vacante, și vacanța s'ar constata prin declarația consiliului comunal, a epitropilor sau a ctitorilor, adresată protoiereului de județu.

Numirea de parochii sau alți clerici se face de Episcopu, după propunerea epitropilor sau ctitorilor adresată protoiereului județului.

Art. 10. Datoriele preoților parochiali și ale celor-alți servitori bisericesci, pentru esacta și consciincioasa împlinire a serviciului Bisericescu și religiosu în parochii, se vor regulamenta de către Sântul Sinodü.

CAPITOLUL II.

Despre întreținerea bisericelor și a clerului în comunele urbane și rurale.

Art. 11. Poporanii comunelor urbane și rurale suntü datori a îngriji de Biserica sau bisericile la cari aparținü.

Ei suntu datori a plăti pe preoți și servitorii bisericilor lor, și a procura mijlocele necesare pentru cheltuețele anuale ale cultului, câtu și pentru cele-lalte cheltueli care cu timpul ar deveni necesare, saū pentru clădiri saū pentru obiectele cultului religios.

Se exceptă din această regulă Bisericile comunale, atātu urbane câtu și rurale, ale căror întrețineri suntu prevădute prin bugetul Statului, precum și acele ctitoresci particulare care se administră după legile și aședemintele lor speciale.

Art. 12. Pentru întreținerea anuală a fie-căreia bisericii parohiale din comunele urbane, se va înscrie anual și obligatoriu în bugetul comunal suma de 2,400 lei noui. Din această sumă se va plăti parochulu 1,000 lei; cântărețul 1-ū 500 lei; cântărețulu al 2-lea 400 lei; paracliserulu 200 lei; iar 300 lei se vor întrebuința pentru cheltuețele Bisericii, precum : luminări, untu-de-lemnū, vinū, prescuri, cărți, vestminte, micī reparațiuni.

Art. 13. Pentru întreținerea fie-căreia Bisericii parohiale din comunele rurale, se va înscrie anual și obligatoriu în bugetul comunal suma de 1,200 lei. Din această sumă 600 lei se vor da parochulu; 400 lei se vor împărți la două cântăreți; iar restul de 200 lei se va întrebuința la buna întreținere a Bisericii parohiale, precum s'a arătatū în art. precedentū.

Art. 14. La bisericile comunale, fie urbane, fie rurale, cari vor fi avēndū veniturī proprii în acarete saū alte dotațiuni, se va prevedea în bugetele comunale numai neajunsul până la împlinirea sumelor arătate în art. 12 și 13.

Art. 15. Resursele pentru întreținerea bisericelor și a clerulu parochial suntu în prima ordine contribuțiunile parochienilor, contribuțiuni deosebite de cele-lalte dări comunale. Aceste se dau de particulari în schimbul tutulor serviciilor bisericesci.

Art. 16. Contribuțiunile parochienilor în parochie urbane, se fixă la maximum 12 lei anual; în comunele ru-

rale; contribuțiunea anuală pe fie-care capu de familie va fi de 3 lei maximum.

Art. 17. În casă cându bisericile ar avea venituri proprii sau când parohiile fiind mai mari de 200 contribuabil ar rămâne unū escedentū anual peste suma inserisă în bugetul comunal, conform art. de mai susu, acel escedentū se va vërșa de epitropia Bisericeii, prin primăriile locale, la casa de depunerē și consemnațiunii, spre a forma unū fondū al Bisericeii. Aceste fonduri vor servi numai la reparațiuni radicale sau reconstrucțiuni. Nu se va putea dispune de ele de câtū în urma unei decisiuni a consiliului comunal aprobate de comitetul permanentū.

Chitanțele Casei de depunerē se vor păstra de epitropiū.

Art. 18. Contribuțiunile acestea, destinate a întâmpina cheltueele necesare întreținerēi clerului și pentru cultul Bisericescū, se vor percepe o dată cu perceperea dărilor comunale, prin agenții fiscalū, în proporțiuni mici, calculate pe lunē fără vre-o reducere ôre-care. Banii adunați din aceste contribuțiuni se vor depune deosebitū și da în primirea primarilor respectivi, cari la rëndul lor, fără întêrdiere, ȳ vor trimite epitropiei Bisericeii parohiale sub luarea de adeverență de primirea lor.

Art. 19. Pământurile de hrană destinate prin legea rurală în profitul bisericilor din comunele rurale și care se posedū astă-đi de bisericē, se declară proprietate inalienabilă a bisericilor respective.

Ele se vor deosebi de cel-ăltū terenū al comunelor, și autoritățile comunale le vor hotărnicii și stâlpi, pentru a nu fi reșluite sau înstreinate.

Pământul fie-cărei bisericeii se va împărți de autoritatea comunală în 3 părți, din care trei părți se vor da în profitul parochului și ajutorului său, împărțindu-se între ei în modū egal, iară două părți se vor împărți la cei două cântăreși.

Art. 20. La comunele răzășesci sau moșnene unde Biserica nu ar avea deja pământul destinatū pentru întreținerea clerului, se va da de proprietari o porțiune de pământ

mământu cultivabil, egală cu cea stabilită de legea rurală, în profitul bisericilor.

Se lasă acelor comune facultatea de a plăti în bani episcopiei Bisericeii o sumă analogă cu plata arendei acelor porțiuni de pământu, cu care bani episcopia să pōtă lua în arendă o porție de pământu cultivabil pentru clerul bisericescū.

În acestu casū această plată face parte din contribuțiunile datorite de parochienii.

Art. 21. Clericii (preoții, diaconii, cântăreții și paracliserii) suntū scutiți de serviciul gardei și de strēja, precum și de serviciile militare.

Clericii suntū scutiți de darea foncierei pentru casele lor de locuință personală și pentru pământurile de hrană acordate lor prin legea de faciă. Asemenea ei suntū scutiți de contribuțiunile personale.

Art. 22. Preoții din comunele rurale aū dreptul a cumpăra pe teritoriul comunei respective locuri de casă și de hrană, din locurile ce ar deveni disponibile, pentru locuința și întreținerea familiilor lor, la casū cându ei n'ar mai putea servi ca preoți.

Dacă în coprinsul comunei nu s'ar găsi locuri libere, atunci ei vor avea dreptū a și cumpăra asemenea locuri pe moșiile Statului, ca și alți locritori cari aū după lege dreptul de împroprietărire pe moșiile Statului, prin cumpărare de loturi de pământu.

În totū casul, cumpărarea de locuri prin comune de către preoți să nu se întindă mai multū de câtū este permisū unū locuitorū fruntașū.

Art. 23. Bisericile potū primi, conform codicelui civile, donațiuni sau dotațiuni de la creștinii pioși cari ar voi să le ajute cu mijlocele lor proprii.

CAPITOLUL III.

Despre epitropiile bisericilor comunale.

Art. 24. Administrarea fiecărei biserici este încredințată unei epitropii.

Art. 25. Epitropiile acestea se compun :

I. La bisericile parohiale :

a) Din parochul bisericei, ca președinte ;

b) Din două membrii dintre parochienii cei mai împuși și mai de încredere, unul ales de parochienți, altul numit de episcopul eparchiotu.

Unul dintre cântăreți va purta îndatorirea de scriitor al epitropiei care va avea cancelaria sa deosebită.

II. La bisericile ctitorești particulare, din ctitori, în conformitate cu aședămintele lor basate pe acte formale sau pe datini.

III. La bisericile Statului, de ministrul cultelor sau reprezentantele său.

Art. 26. Epitropii la bisericile parohiale, afară de preot, se recunosc în această calitate pe timp de 5 ani. După expirarea acestui termen, ei se înlocuesc cu alții. Ei pot fi realeși.

Art. 27. Epitropiile parohiale administrează avutul bisericilor comunale, primesc contribuțiunile parochienilor de la primari, plătesc salariile clerului, îngrijesc de buna întreținere a bisericilor din mijlocele ce vor avea la dispozițiune; fac bugetele anuale ale bisericilor și le supun primăriilor spre aprobare; dau socotelile anuale primăriilor despre buna întreținere a avutului bisericesc.

Fie-care epitropie va avea o condică formulată de primăria locală, în care va trece toate veniturile bisericei, precum și cheltuețele. Ea va servi spre justificare la darea socotelilor la primărie.

Art. 28. Acaretele și alte proprietăți ale bisericilor parohiale, cari se dau în arendă, se vor arenda de epitropie la primăria comunei, conform legilor, în prezența unui dele-

gatù al consiliului comunal și cu reserva aprobării consiliului.

Raportorù, *D. Sturdza*.

D. Vice-președinte, colonel N. Bibescu. Discuțiunea generală este deschisă asupra acestui proiectù de lege. Înalt Prea Sântia Sa Metropolitul Moldovei are cuvântul.

I. P. S. Metropolitù al Moldovei și Sucevei. Domnilor senatori, necesitatea legii care este adusă în discuțiunea D-v. pentru îmbunătățirea pozițiunei materiale a clerului din totă țera, a spus-o foarte bine și cu multù cuvântù Domnu Dimitrie Sturdza, raportorul comitetului de delegați al D-vostă.

Lipsa regulărei pozițiunei materială a clerului era foarte simțită, și nu se putea mai multù timpù a fi fostù amânată. Tòte ramurile administrațiunei țerei suntù regulate astă-đi, și se regulăđă prin legi speciale, prin care se asigură mersul lucrărilor precum și pozițiunea acelor funcționari. Numai pozițiunea clerului în genere, a servitorilor Bisericei din comunele urbane și rurale, rămăsese până astă-đi neregulată. Necesitatea dar reclama a se regula și pozițiunea sa câtù s'ar putea mai fără zăbavă; căci în starea în care a stat clerul până astă-đi numai putea să stea și pe viitoru, mai cu semă pentru că s'a schimbatù și starea lucrurilor din trecutù; spre exemplu : preotul de la satù avea pentru pozițiunea lui materială, pe lângă afecțiunea și pietatea poporanilor seși, și protecțiunea proprietarilor mari de moșii. Prin legea rurală s'a schibatù această pozițiune, și prin legea comunală s'a făcutù asemenea. Prin legea rurală se lasă pentru servitori Bisericei o porțiune òre-care de pământù, și prin legea comunală se pune îndatorire comunelor ca să îngrijască de Biserica și de clerul servitor al Bisericei. Preotul dar a rēmasu acum nu la dispozițiunea bine-voitòre a marilor proprietari, care era în totù-d'a-una inspirată de pietatea străbună, ci la dispozițiunea sătenilor, proprietari de micì porțiuni de pământù, așa în câtù acea bună dispoziție abia se simte prin îngrijirea ce ar putea să dea clerului și Bisericei.

Prebue dar, D-lor, să se asigure pozițiunea servitorilor bisericii, acestor apostoli ai Evangheliei, pentru ca și ei la rându lor să pōtă păzi cu scrupulositate datoriile lor.

Este cunoscutū în genere, că fără mijloce materiale nu se pōte face nimicū bunū ; acēsta este în natura lucrurilor ; omul nu este numai spiritū, este și materie, corpul are nevoie de mijloce materiale, pentru ca și spiritul să pōtă lua dezvoltarea morală. Si cu acēstă ocaziune m'aducū aminte de o dicētoare latinescā pe care de și nu știū latinesce, dar am cetit'o și care dicē : *mens sana in corpore sano*, adicā «spiritul este sãnătos daca și corpul este sãnătos».

Lipsește mijlocele materiale de a se imbogăți facultățile intelectuale cu cunoscințele necesare, atunci și omul este împedecatū de la împlinirea datoriilor lui. De aceea dicū că D-vōstră cunōceți cu toții acēstă pozițiune, și că noi, când am venitū ca reprezentanți ai clerului în acestū înaltū corpū al Senatului, de am propusū acestū proiectū de lege, am fostū d'înainte încredințați că D-vōstră cunōceți cu toții acēstă situațiune, și că cosimțiți cu toții la îmbunătățirea pozițiunii materiale a clerului, după care urmēză negreșitū să vină și cea morală. De aceea fără să dicū mai multe, fiind încredințatū de buna dispozițiune a tuturor, rog să bine-voiți a lua în considerațiune acestū proiectū de lege.

D. Primū-ministru I. Brătianu. I. P. S. Metropolitū al Moldovei și-a făcutū o datorie ca să ia cuvēntul să sprijine proiectul, fiind-că daca am veni noi ca să l' sprijinim, ar fi să punem în îndoială sentimentele religiose ale D-lor senatori, cari suntū sigurū că l' vor primi în unanimitate.

I. P. S. Metropolitū al Moldovei. Mulțumescū D-lui Prim-ministru, și încă-o-datā declarū că, daca am luatū cuvēntul, nu m'am îndoitū câtū de puțin că onor. Senatū nu va primi acēstă lege, precum nu m'am îndoitū asemenea nici-o-datā de buna dispoziție a D-lui Minitru-președinte.

— Se pune la votū luarea în considerațiune a lege și se primesce.

— Se cietesce art. 1, 2 și 3 și, neluândū niment cuvēntul, se pune la votū succesivū și se primesce.

— Se citește art. 4 din proiectul comitetului delegaților:

Art. 4. Fie-care Biserică va avea unŭ parochŭ și clericŭ trebuitori pentru serviciile bisericesci.

Clericii trebuitori pe lŕngă parochŭ sŭntŭ : în comunele urbane, doi cŕntăreși și unŭ paracliser.

La comunele rurale : doi cŕntăreși.

Bisericele cari vor avea mijlŕce îndestulătore, fie prin poporanii parochiei, fie prin ctitori sau epitropi, pentru întreținerea unŭ al douilea preotu, a unŭ diacon sau a mai multorŭ servitori bisericesci, vor putea statornici unŭ asemenea servitor cu încuviințarea episcopului eparchiotu.

I. P. S. Metropolitŭ al Moldovei. Domnilor Senatori, I. P. S. Metropolitŭ Primatŭ crede de cuviință că, la finele art. 4, de și se repeta cu altă ocaziune, să se adauge următorele cuvinte : «însă după ce vor asigura după tŕte formele legale și pentru perpetuitate veniturile minimum prevăduțe în acéstă lege».

D. Colonel Fălcoianu. Este o dispozițiune fŕte înțeleptă.

D. vice-precșdinte. Biuroul rŕgă pe I. P. S. S. Părintele Metropolitŭ să bine-voiască a face unŭ amendamentŭ.

D. D. Sturdza, raportor. Credŭ că în privința stabilirei a mai mulți servitori de cŕtu sŭntŭ în legea de față asignați sŭntŭ prevăduțe dispozițiuni la mai multe articole, și chiar la art. 4 ; este dar de prisosŭ amendamentul, pentru că se înțelege de la sine că cei cari vor cere să se înființede mai mulți servitori bisericesci, trebuie mai ântăiu să îngrijescă să le dea și mijlŕcele necesare de existență.

Credŭ că e mai bine de a nu se pune unŭ amendament, și a nu se stabili ca acestea să fie în perpetuitate, pentru că se pŕte ca o Biserică astă-đi să fie servită de mai mulți preoți, și peste unul sau mai mulți ani să aibă destul numai cu unul. I. P. P. L. L. Părinții Prelați sŭntŭ în pozițiune de a înțelege acéstă, că de vor fi mijlŕce, când s'ar cere unde-va mai mulți preoți, li se va acorda cererea ; iar de nu vor fi mijlŕce, va rămâne în condițiunile articolului 4.

I. P. S. Metropolitŭ Primatŭ. Dacă am făcutŭ acéstă propunere este în vedere ca să nu se facă greutăți în vi-

toru. pentru că se întâmplă de multe ori că vinu enoriași cari se rogă să li se facă preoți pe la biserică, promițându a le da lefă regulată, și în urmă după câte-va luni numai dă preoților nimic și Ț lasă pe drumuri. Ce se face atunci cu dênșii ? Rămâne dar la chibșuința D-lor senatori. să hotărăscă cum vor crede că e bine.

D. vice-președinte. Inalt Prea Sântia Sa este satisfăcutu de esplicările date de D. raportor, sau menține amendamamentul ?

I. P. S. Metropolitu Primatū. Sunt satisfăcutu.

— Ne mai luându nimenea cuvântul, se pune la votu art. 4 și se primesce.

— Se citescū art. 5, 6, 7, 8, 9, 10 și 11 și se primescū succesivū.

— Se citește art. 12 din proiectul comitetului :

Art. 12. Pentru întreținerea anuală a fie-căreia bisericii parohiale din comunele urbane se va înscri anual și obligatoriu în bugetul comunal suma de 2,400 lei noui. Din această sumă se va plăti parochului 1,000 lei ; cântărețului liū 500 lei ; cântărețului al II-lea 400 lei ; paracliserului 200 lei ; iar 300 lei se vor întrebuința pentru cheltueele Bisericeii, precum : luminări untu-de-lemn, vin, prescuri, cărți, vestminte, mici reparațiuni.

I. P. S. Metropolitū al Moldovei și Bucūvei. D-lor senatori, la acestu articol m'am cređutū datorū să atragū atențiunea D-vóstră, fiind-că este privitorū la cifrele ce se ceru a se înscrie în bugetele anuale ale comunelor. din cari să se plătescă servitorii Bisericeii. De prisosū să adaugū că aceste cifre suntū modeste, forte modeste. Si dacā s'ar obiecta că înscriindu-se obligatorū în bugetele comunale ar fi nisce contribuțiuni noui, atragū luarea aminte a onor. Senatu că aceste cereri suntū basate chiar pe legea comunală în vigóre ; căci prin legea comunală se pune îndatorirea comunelor de a întreține Biserica, cultul și servitorii bisericesci. Așa dar. principiul fiind basatū pe legea comunală, credū că nu mai este nimicū de obiectatū. În câtū privesce sumele însă cari

se cerū, le potū numi din nou, cu totā indrasnēla, mai multū de câtū modeste.

Prin urmare dar, vē rogū să primiți acestū articol astu-felū cum este in acestū proiectū de lege.

— Se pune la votū art. 12 și se primesce.

— Art. 13 și 14 se primescū fără discuțiune.

D. vice-președinte. D-lor, cu învoirea D-vōstrā, suspendū sedința pentru cinci minute.

— La redeschidere, D. vice-președinte, *Colonel N. Băbescu*, ocupă fotoliul presidențial.

— Se citește art. 15 din proiectul redactatū de comitetū:

Art. 15. Resursele pentru întreținerea bisericilor și a clerului parochial suntū în prima ordine contribuțiunile parochienilor, contribuțiuni deosebite de cele-l'alte dări comunale. Acestea se dau de particulari în schimbul tuturilor serviciilor bisericesci.

I. P. S. Metropolitū al Moldovei. In acestū articol se tratēdā despre bisericile parochiale ; dar fiind-cā prin acestā lege bisericile suntū împărțite în trei categorii : bisericī parochiale, bisericī particulare ctitoricesci și bisericī ale Statulū. eū credū că in câtū privesce bisericile comunale, este de trebuință ca să facem o explicațiune cu ocaziunea votārei acestui articol.

La finele acestui articol se țice : *Acestea se dā de particulari în schimbul tuturilor serviciilor bisericesci.*

Cu acestā ocaziune suntem datorī să explicām ce înțelegem prin aceste cuvinte ; pentru că s'aū găsitū primari cari aū cređutū că este de cuviință ca in bugetul comunal să înscrie totū ce ũ-a trecutū prin minte că pōte unu preotū să capete precum capātā ori-care sāracu întindēndū māna, spre esemplu, pentru a merge la unū creștinū acasā să ũ citească unū paracīsū, sau cāndū vine unū creștinū evlaviosū și ũ dā unū gologan ca să ũ pomenēscā la Sānta liturgie. Ei bine tōte aceste venituri cāte ũ-a trecutū primarului prin capū aū fost scrise in liste și trecute in bugetul comunei. Spre esemplu, primarul a țisū in bugetul seū despre

natura venitulul — și acesta este publicat în foia periodică *Orthodoxul* :

•Bugetul de veniturile și cheltuelile Bisericii comunei Țița, plasa și districtul Dâmbovița, pe anul 1881, formatul conform ordinului D-lui Sub-prefectul localu, No. 1478, urmatul după acela al D-lui Prefectul, No. 3375, și acesta după al Domnului Ministru de interne, No. 5673 :

Natura veniturilor :

	Lei B.
1. Capitalul Bisericii aflatul numerariu la 1 Aprilie 1881	10 57
2. Venitul a 17 pogone pământul datul Bisericii după legea rurală	60 —
3. Deto din liturgiul în cursul anului deto	112 —
4. Deto de la mirul și anafura deto	36 —
5. Deto de la cununil a lei patru de la fie-care	12 —
6. Deto de la sărindare, deto	80 —
7. Deto de la botezați a lei doui de fie-care	52 —
8. Deto pentru trasul clopotelor la înmormântare și la parastase asemenea	4 50
9. Deto de la pomelnice în cursul anului	145 —
10. Deto de la pomenitul în ziua de St. Vasile, la St. Petru, la S-ta Marie și la Nascerea Domnului	12 —
11. Deto de la parastase la Sâmbăta morților, la Joui mari și la Sâmbăta moșilor	24 —
12. Deto de la diferite cetiri de molifte în Bisericeă precum la cșirea femeilor la Bisericeă și altele, a banil 50 fie-care femeie	13 —
13. Deto din vëndarea mucerilor de lumînari și a sloinrilor de cëră.	8 —
Totalul veniturilor	<u>559 7</u>
Se scadu cheltuelile	540
Remâne capital	<u>19 7</u>

Si acestea vedeți că se înscriu în bugetul comunei ca venitulu cu care să se întrețină Bisericea și Preoșitul ! Am credutul că este de trebuință cu ocașia votărei acestei legi, să punem înaintea D-vóstră aceste venituri fictive, pe de o parte că nu suntul întemeiate, că nu suntul sigure, și pe altă parte pentru a vé aminti că daca unul creștinul vine și dă preoțului unul gologanul, acesta este unul usul românescul, unul

usū creștinescū, care nu știu cum s'ar reglementa. Totu ce putem reglementa este ca preoții să numai umble cu talarul, să nu mai cerșescă, că este degradatorū. Dar cându vine unū bunū creștinū și oferă ceva, vine cu o luminărică în mână, o babă aduce o prescură și dice : «poftimū părinte să mă pomenești.» — acestea credū că nu se potū pune în bugetul comunal, pentru că acesta ar fi s'o numim pe românește o deridere !

Pentru că acestea se dau de articulari nu pentru bugetul comunei, ci se dau ca unū prinosū, ca o manifestare a inimei fără de a degrada simțimentul religiosū, serviciul bisericescū, caracterul preotului ; în fine, este o ofrandă făcută de unū creștinū piosū provenită din simțimentul creștinului . . . Și, cu tôte acestea, s'aū găsitū omeni cari au trecutū acestea ca venitū al Bisericei în bugetul comunal ! Eū credū că e bine să nu se considere ca ast-felū, și de aceea cerem ca să se se fixeze suma cu care are să contribue comuna pentru Biserică și pentru clerū.

Acum, va fi acēstă sumă dintr'o contribuție anume fisată, ori va fi din alte venituri, acēstă veți decide cum veți crede, și veți hotărî singuri D-vōstră cum veți crede că e mai bine. — Mi se pare că s'a și propusū o modificare la art. 16 în acēstū sensū.

Ne mai luândū niminea cuvēntul se pune la votū art. 15 și se primesce.

— Se citește art. 16 :

Art. 16. Contribuțiunile parochienilor în parochiile urbane, se ficsedă la masimum 12 lei anual ; în comunele rurale, contribuțiunea anuală pe fie-care capū de familie va fi de 3 lei maximum.

D. raportor. Aici este o modificare a cifrei 6, care s'a înlocuitūc cu 3, și s'a adăogatū următorul amendamentū :

• Iar neajunsul până la suma hotărâtă pentru întreținerea bisericēi, conform art. 12 și 13, se va înscrie obligatoriū în bugetul comunal .

— Se consultă Senatul și fiindū 5 domni senatori cari

susțină amendamentul, se consultă comitetul delegaților și se pronunță pentru admiterea amendamentului.

— Se pune la votu amendamentul și se primesce.

— Se pune la votu art. 16 împreună cu amendamentul și se primesce.

— Se citească art. 17 și 18 și puindu-se la votu succesiv se primesc.

— Se citește art. 19 din proiectul comitetului :

Art. 19. Pământurile de hrană destinate prin legea rurală în profitul bisericilor din comunele rurale și cari se posedă astăzi de biserici, se declară proprietate inalienabilă a bisericilor respective.

Ele se vor deosebi de cel-altu terenū al comunelor, și autoritățile comunale le vor hotărni și stâlpi, pentru a nu fi reșluite sau înstreinate.

Pământul fie-cărei biserici se va împărți de autoritatea comunala în 5 părți, din cari trei părți se vor da în profitul parochului și ajutorul său, împărțindu-se între ei în mod egal, iară douē părți se vor împărți la cei douē cântăreți.

I. P. S. Metropolitū al Moldovei și Sucevei. D-lor senatori, la articolul acesta ași dori să se facă o explicație, că clericii bisericeii se vor bucura de pământuri, fără a li se scădea însă nimicū din salariile lor prevădute prin această lege. (Aprobări).

D. C. Brăescu. Se înțelege de la sine căci pământul este unū ajutorū datū lor, de câtū lăfa,

— Se pune la votu art. 19 și se primesce.

— Art. 20, 21 și 22 din proiectul comitetului se primesc fără discuțiune.

— Se citește art. 23 din proiectul comitetului :

Art. 23. Bisericile potū primi, conformū codicelui civil, donațiunii sau dotațiunii de la creștinii pioși cari ar voi să le ajute cu mijlocele lor proprii.

I. P. S. Metropolitū al Moldovei și Sucevei. La acestū articolū credū că s'a făcutū o erōre de tiparū, fiindū-că ar trebui ca la finele acestui articol să se adauge ceea-ce a fost în proiectul primitivū, adică pe lēngă : Bisericile potū primi.

conform codicelui civil, donațiunii sau dotațiunii de la creștinii pioși cari ar voi să le ajute în mijlocele lor proprii, și să adauge : *„ pentru prosperarea bisericii după datina strămoșească. „*

D. raportorū. Credū că am putea adăoga acesta fără nici unū inconvenientu.

— Se pune la votū adăogirea propusă, și se primesce.

— Se pune la votu art. 23 amendatū, și se primesce.

— Art. 24 se primesce fără discuțiune.

— Se citește art. 25.

D. raportorū. Aici I. P. S. Metropolitū Primatū a propusū unū amendamentū la aliniatul III. în care, în locū de : *„ saū reprezentantle seū „* să se dīcā : *„ saū de preotul îngrijitorū al bisericeī „*.

D. vice-președinte. D. ministru de culte primesce acestū amendamentū ?

D. Costin Brăescu. D. ministru ne-a declaratū în comitetul delegațiilor că primesce.

D. M. Atanasiu. Ași întreba pe onor. D. raportorū dacă n'ar fi bine ca la această epitropie să se adaoze și unū membru care să fie proprietarul sau reprezentantul seū.

D. colonel Fălcoianu. Adică boerul sau epistatul seū.

D. vice-președinte. Bine-voiți a face unū amendamentū.

D. ministru de culte, V. A. Urechia. Suntū datorū, D-le președinte, să facū o declarațiune, de ore-ce suntū provocatū prin cele ce s'au disu acum. Legea acesta cum a eșitū din desbaterea comitetului de delegați mi a fostū trimisă la 4 ore și jumătate, n'am dar în cunoștința totalitatea lezei nici mecanismul ei. De sigurū, cunoscū scopul lezei, darā nu însēși legea. Nici la secțiunii, nici la comitetul delegațiilor nu mi s'a făcutū onōrea să fiū chiămatū ; imi este dar aprōpe imposibil să iaū o parte activă la lege, care doriām. De altmintrelea, legea este din inițiativa D-vōstră, Domni senatori, și deci nici că aveți lipsă de sfatul meū tocmai adī. D. Brăescu vē dīcea că cū așa fi aderatū la nu sciū ce articol dīn lege. Să ne înțelegem : repetū că n'am fostū chiămatū la comitetul delegațiilor. Suntū câte-va dīle, lucrând

la această bancă, am prinsă din sboru câte va crâmpee de conservațiune între D-nii delegați la acea masă din fund . . . atâta totu. Adineaori din întemplantare lucrăm la o altă lege, am prinsă două, trei vorbe la cari am disu că aderu.

D. Costin Brăescu. Este vorba de episcopii la cari ați disu că aderați.

D. ministru de culte, V. A. Urechia. Legea în desbatere este foarte importantă, dar ce vè trebeu altă aderare după ce președintele consiliului v'a făcutu ați declararea ce cunosceti. Aveți adesiunea șefului meu, deci nu mîm rămâne de câtu să vè facu și eu asemenea întocmai; dar adaug: nu cunoscū legea în totalitatea ei, fiind-că mîm a fostu trimisă la 4 și jumătate ore și o urmărescu acum la latură fără ideea necesară de ensemble.

D. vice-președinte, N. Bibescu. Pote că aveți dreptate, poate că ar fi trebuitu să fiți mai inițiați cu această lege modificată de comitetu; însă suntu siguru că o cunosceti; sunteți unul dintre miniștri de culte care ați luatū parte din inimă la toate lucrările clerului.

Prin urmare, cunosceti și legea acesta, și cunoscendū legea vè rugăm să arătați dacă consimțiți la amendamentul ce se propune de către I. P. S. S. Metropolitul Moldovei și de totu clerul, ca la bisericile Statului, la Episcopii în loc de *representantul ministerului* să fie *parochul*.

Acum când D-văstră cunosceti legea, mai multu de câtu multu alții, dacă nu veți primi această mică modificare nu vom putea să votăm legea ați.

D. ministru de culte, V. A. Urechia. Nu aducū nici o opozițiune la amendamentele propuse, dacă le primesce majoritatea Senatului.

D. vice-președinte, N. Bibescu. Prin urmare, D. Ministru primesce amendamentul.

D. raportor, D. Sturdza. Ași dori să dau o mică expli-care Senatului, căci s'ar crede că comitetul delegaților a voitū să lucrede în neștiința ministrului cultelor. Acesta n'a fost în intențiunea comitetului. D. ministru scia că are să se ocupe cu această lege comitetul, care n'a pututu lucra în

ore fixe, ci în inbulzela lucrărilor a lucratu cându a pututu, și legea acêsta a fostu debătută în unu șiriu de ședințe una după alta, și chiar în timpul când se ținea ședința publică. D. ministru a avutu alte ocupațiuni la Cameră și trebuie numai acelor ocupațiuni să pună vina că nu a asistatū la debaterile acestu proiectu de lege în comitetu; căci astūfelu cum a făcutu D-sa declarația ar avea aerul a se crede că noi comitetul delegaților il înconjuram. Nu am voitū să 'l înconjurăm, declarū acêsta în numele meu și al colegilor mei.

D. ministru de culte, V. A. Urechia. Nu ași fi voitū să întrerupū o lucrare importantă cu acêsta, luând iarăși cuvântul; dar să bine-voiți să mi permiteți să mulțumescū D-lui raportor de sentimentul din vederea căruia esplică nechemarea mea la comitetu. Trebuie însă să recunoscă D. Sturza că lucrul e cum 'l afirm eu. De ce n'am venitū la comitetu?

Fiind deputatū, eram dator să fiū la Cameră de câte ori nu eram chematū la Senatū pentru vre unu proiectu al meu sau al vre unu colegu, care mă însărcina să 'l represintū în asemenea casuri, am venitū cu religiositate să iau parte la lucrările Senatului. Dar putem veni ore fără anume înștiințare la întrunirile de secțiuni și mai alesu de delegați? Nu se scie ora când se facū aceste. Dacă mi se făcea încunoscințare, negreșitū cu totū respectul luam parte, căci dorescū de multū și eu și precum mi-a făcutu onore să recunoscă D. președinte Bibescu, am lucratū și eu la prosperitatea Bisericeii.

Acêsta declarațiune am făcutu o nu ca să împedicū votarea acestei legi, ci ca să mi regulezū pozițiunea cu totū respectul față cu D-nii senatori.

D. vice-președinte, N. Bibescu. Incidentul este închisū de la sine, căci onor. D. raportorū a explicatū cum a lucratū comitetul și a declaratū că n'a voitū să distragă pe D. Ministru de la lucrările sale din Cameră, cari erau totū în orele Senatului.

După aceste explicațiuni, cred că D. ministru ia parte la

desbaterea acestei legi care o cunoșce cu desăvârșire de mai înainte, ca unul care a lucratu cu inimă la densa. Prin urmare, voiți pune la votu articolul la care D. Ministrul a aderat.

I. P. S. Metropolită al Moldovei. Aici în art. 25 este vorba despre administrațiunea bisericilor. În această lege bisericile se împartă în tref categorii, bisericii comunale, bisericii ctitoricescî particulare, și bisericii ale Statului. La bisericile Statului se dice că epitropiele se administredă de ministerul cultelor *său reprezentantul său*. Dar întempinî observațiunii, pe cari eū le credū întemeiate. Se face de mai mulți întrebarea, de ce se dice că la bisericile Statului epitropiele se compunū *de ministerul cultelor său reprezentantul său*; ce fel de epitropii suntu acestea?

Aci este unū singurū îngrijitorū care este numitū de episcopul eparchiei și recunoscutū de guvern; el este datorū să îngrijescă de Biserică și să împartă lefurilor celorlalți servitori ai Biserice; prin urmare, nu ar fi vorba aci de epitropii.

Acestea mă cred datorū, ca unul ce am făcutū parte din comitetul delegaților, să le supunū D-văstră, și rogu și pe raportorul nostru, care a arătatū atăta bună voință, să consimță a se modifica acestū artirol, dicēdu-se: *să se administrede după legea și regulamentele în ființă*.

D. Brăescu. În comitetū ați fostū în acord cu noi.

I. P. S. Metropolită al Moldovei. Am spusū acēsta și acolo.

D. C. Brăescu. Atunci este ca o eróre a noastră.

I. P. S. Metropolită Primatū. Nu o erore, o scăpare din vedere.

D. vice-președinte. Credū că în urma aderărei D-lui ministru, la aliniatul 3 de la art. 25, unde dice că consimte să numai fie *reprezentantul său* ci *parochul*, eū cred că se înlăturédă ori-ce îndoială și putem vota amendamentul.

D. ministru de culte, V. A. Urechia. Înalt prea Sante, eū nu vedū că ar fi de prisosū ca și pe lângă bisericile Statului să fie câte una din acele comisii cari s'a numitū în

ore fixe, ci în înbulzela lucrărilor a lucrată cându a pututu, și legea acésta a fostă desbătută în unū șirū de ședințe una după alta, și chiar în timpul când se ținea ședința publică. D. ministru a avută alte ocupațiuni la Cameră și trebuie numai acelor ocupațiuni să pună vina că nu a asistatū la desbaterile acestui proiectū de lege în comitetū; căci astăfelū cum a făcutū D-sa declarația ar avea aerul a se crede că noi comitetul delegaților îl înconjurăm. Nu am voitū să îl înconjurăm, declarū acésta în numele meū și al colegilor mei.

D. ministru de culte, V. A. Urechia. Nu ași fi voitū să întrerupū o lucrare importantă cu acésta, luând iarăși cuvântul; dar să bine-voiți să mi permiteți să mulțumescū D-lui raportor de sentimentul din vederea căruia esplică nechemarea mea la comitetū. Trebuie însă să recunoscă D. Sturdza că lucrul e cum îl afirm eū. De ce n'am venitū la comitetū?

Fiind deputatū, eram dator să fiū la Cameră de câte ori nu eram chematū la Senatū pentru vre unū proiectū al meū sau al vre unū colegū, care mă însărcina să îl reprezintū în asemenea casuri, am venitū cu religiositate să iau parte la lucrările Senatului. Dar putēm veni ore fără anume înștiințare la întrunirile de secțiuni și mai ales de delegați? Nu se scie ora când se facū aceste. Dacă mi se făcea încunoscințare, negreșitu cu totū respectul luam parte, căci dorescū de multū și eū și precum mi-a făcutū onōre să recunoscă D. președinte Bibescu, am lucratū și eū la prosperitatea Bisericei.

Acésta declarațiune am făcut o nu ca să împedicū votarea acestei legi, ci ca să mi regulezū pozițiunea cu totū respectul față cu D-nii senatori.

D. vice-președinte, N. Bibescu. Incidentul este închisū de la sine, căci onor. D. raportorū a esplicatū cum a lucratū comitetul și a declaratū că n'a voitū să distragă pe D. Ministru de la lucrările sale din Cameră, cari erau totū în orele Senatului.

După aceste explicațiuni, cred că D. ministru ia parte la

desbaterea acestei legi care o cunoșce cu desăvârșire de mai înainte, ca unul care a lucratu cu inima la densa. Prin urmare, voită pune la votu articolul la care D. Ministrul a aderatü.

I. P. S. Metropolitü al Moldovei. Aici în art. 25 este vorba despre administrațiunea bisericilor. În această lege bisericile se împartü în trei categorii, bisericii comunale, bisericii ctitoricesci particulare, și bisericii ale Statului. La bisericile Statului se ȃice că epitropiele se administredă de ministrul cultelor sau reprezentantul său. Dar întempini observațiunii, pe cari eu le credü întemeiate. Se face de mai multü întrebarea, de ce se ȃice că la bisericile Statului epitropiele se compunü de ministrul cultelor sau reprezentantul său; ce fel de epitropii suntü acestea!

Aci este unü singurü îngrijitorü care este numitü de episcopul eparchiei și recunoscutü de guvern; el este datorü să îngrijescă de Biserică și să împartä lefurilor celor lați servitorü ai Bisericeii; prin urmare, nu ar fi vorba aci de epitropii.

Acestea më cred datorü, ca unul ce am făcutü parte din comitetul delegaților, să le supunü D-vösträ, și rogü și pe raportorul nostru, care a arätatü atäta bună voință, să consimță a se modifica acestü artitrol, ȃicându-se: *sä se administrede dupä legea și regulamentele în fință.*

D. Bräescu. În comitetü ați fostü în acord cu noi.

I. P. S. Metropolitü al Moldovei. Am spusü acësta și acolo.

D. C. Bräescu. Atuncü este ca o eröre a nösträ.

I. P. S. Metropolitü Primatü. Nu o erore, o scäpare din vedere.

D. vice-președinte. Credü că în urma aderarei D-lui ministru, la aliniatul 3 de la art. 25, unde ȃice că consimte sä numai fie reprezentantul său ci parochul, eu cred că se înläturädă ori-ce indoiälä și putem vota amendamentul.

D. ministru de culte, V. A. Urechia. Înalt prea Säncte, eu nu vedü că ar fi de prisosü ca și pe lângä bisericile Statului sä fie cäte una din acele comisiuni cari s'a numitü în

lege *epitropi*. Da, este la fie-care Biserică câte unu parochu dar nu va fi mai mare garanție când va fi în epitropie și alte două persoane cari să vegheze la inventarele dotei Biserice, să stăruască cu parochul pentru facerea și privegherea reparațiunilor ? Eu am dificultăți cu reparațiunea monastirilor ; când am o singură persoană este mai puțină garanție de câtu când am trei persoane.

Eu din capul locului am disu, că m'ăși asocia la articolul acesta, așa cum este redactatū de onor. comitetū al delegațiilor. Nu vedū că ar fi o greutate saū o abatere la procedările actuale. Negreșitū că parochul va fi care va corespunde pentru mandatele, salariile și cele-l'alte ; dar câtu pentru buna ordine, două notabili saū epitropi nu strică, care să aibū priveghere asupra inventariului Biserice, a odăjdiilor, icónelor și alte scule ; căci s'a întemplatū adesea de s'a adusū daune mari odăjdiilor bisericesci cu cele mai bune intențiuni de către parochi nepricepători de valórea lor. Saū s'a schimbatū, ori s'a schimbatū cu altele fără altă valóre de câtu că era mai nouă.

Prin urmare repetū, nu vedū vre unū inconvenientū de a se primi la acéstă supraveghere încă două bărbați. Cu tóte acestea eū nu mă opunū, am datū adesiunea mea la vederea majorității Senatului.

D. vice-președinte. D. M. Atanasiū a depusū la biuroū unū amendamentū.

D. raportor. dă citire amendamentului D-lui M. Atanasiū.

«La art. 25 propunū ca la epitropiile acestea să participe și proprietarul saū reprezentantul seū ca membru.»

D. vice-președinte. Sunt cinci Domni senatori care susținū amendamentui ? . . . Nu sunt.

— Amendamentul D-lui M. Atanasiū, ne fiind susținutū, se înlătură.

D. vice-președinte. Acum dar voiū pune la votū art. 25.

I. P. S. Metropolitū Primatū. Insa pentru bisericile susținute de Statū să remeie așa cum este acum. După re-

gula mentă îngrijitorul Bisericeii se orânduiește de episcopu, și să întărește de guvernă.

D. vice-președinte. D-le raportor, bine-voiți a mai da citire încă-o dată art. 25.

D. raportor. Va să dică ministerul să fie reprezentatu prin parochi pentru bisericile administrate de guvern : cea-altă parte a articolului rămâne nemodificată.

Inalt P. S. Metropolită Primatū. Rogū ca în privința bisericelor Statului să rămână cum a fost și până acum.

D. vice-președinte. D. ministru aderă ?

D. prim-ministru. Să fie cum este în lege.

D. vice-președinte. Atunci voiū pune la votū art. 25 cum este în lege.

— Se pune la votū art. 25 și se primesce.

— Art. 26, 27 și 28 se primesce fără discuțiune.

D. vice-președinte. D. ministru cultelor, aderă la lege astfel cum s'a amendatū ?

D. V. A. Urech'iă. Declarațiunea a fost făcută din capul locului de către D. președinte al consiliului.

D. vice-președinte. D. ministru a aderatū, pășim dar la votarea legei.

— Se pune la votū, prin bile, legea în total și rezultatul votului este cel următorū :

Votanți	24
Bile albe	23
Bile negre	1

D. vice-președinte, colonel N. Bibescu. Senatul a primitū legea pentru îmbunătățirea sôrței clerului (*aplaus*).

Prea cuviosul protosinghel Gherasim Safrin, Directorele Seminariului Episcopiei Râmnicul-Vâlcea, ne trimite spre publicare următoarele trei discursuri ale Sântului Ioan Chrisostom. Dar fiind că aceste discursuri sunt foarte întinse, așa că dacă le-am publica în întegritatea lor de-o dată, ar urma a ocupa mai tot numărul jurnalului numai cu el, de aceea le vom publica treptat începând chiar cu acest număr.

TREI DISCURSURI

ale

Sântului Ioan Chrisostom

contra adversarilor vieții monastice

Compuse în anul 375 séu 376 în vremea imperatorilor Valens, Gratiianu și Valentinianu I.

TRADUCȚIUNE DE PROTOSINGHELUL GHERASIM SAFIRIN

PRIMUL DISCURSŪ

1. Când fiii ebreilor, reintrați în patria lor dupe o lungă robie, voira să reconstruiască templul Ierusalimului, ale cărui ruine acoperiau pământul de foarte mulți ani, nescie ómeni crudi și barbari fara respectu către Dumnezeu în onórea căruiia templul se zidia, nesimțitori în fața nenorocirei căreia acestu poporú fusese victimă, și din care nu se sculase de câtu foarte târziu și cu greutate, fără nici o temere de resbunarea lui Dumnezeu, pentru asemenea nelegiuiri, se silira mai întéiu de a impedeca prin ei însuși reconstruirea acestui edificiu. Incercările lor neisbutindu nici-de-cum, ei trimiseră

principelui a cărui stăpânire o recunoșcați, epistole în care arătați pre vecinii lor ca iubitori de desbinare și i prezentați ca turburatori și doritori de o nouă ordine de lucruri : pentru care căpetăria autorisarea de a se împotrivi confirmarea lucrărilor. O dată înarmați cu autorisațiunea regală, și atacați pre Iudei în capul unui corpă numerosă de cavaleria, reușeseră a suspenda pentru cătu-va timpă lucrările, și mândri de victoria pentru care ar fi trebuită să plângă, se laudă ca și-au atinsu scopul viclenelor lor planuri. Cu tôte acestea, acesta era începutul și isvorul relelor ce aveati să cadă asupra lor. Templul se mări, și fu terminati cu o strălucire vrednică de însemnată. Atunci inimicii lor, și cu dănsii tôte poporele, aflară că a voi, dupe exemplul lui Mithridate sėu al ori-cui ar fi, să se opună împlinirei unei întreprinderi laudabile, vrea să dică a intra în rebel nu cu omenii ei mai alesu cu însuși Dumneđu, pre care acești omeni caută să l onoreze. Dară unu rebel cu Dumneđu nici-o-dată nu pôte avea, pentru cel care l declară, vre-unu resultatu fericitu. Pôte că el nu va fi de la începutu pedepsitu pentru nepietatea sa ; dar dacă nici o pedepsă nu l lovesce, cauza este că Dumneđu l invită să se pocăiască și i permite ca sa se smulga din periculosa sa beție. Insa dacă stăruiesce în nebunia sa, fără să profite intru nimica de rebdarea nesfârșita a lui Dumneđu, el va da celor-l'alți o lecțiune din cele mai măntuitoare, și resbunarea ale cărei lovituri le va purta, va învăța pre ceil'alți omeni a nu mai lupta nici-o-dată contra acestu Dumneđu, din ale căruia mână neînvinse nimenea nu va putea scăpa.

Nenorocirile cari copleșiră pre inimicii Iudeilor fura astfel, în cătu tôte cele-l'alte calamități se ștersera în fața acestei grozave tragedii. Indeii, ale caroru proiecte voiseră sa le nimicescă, făcura piutre ei pustii și unu maeel inspăimăntatoru ; sângele victimelor petrunse în pământu la o mare adăncime și formă unu grosu stratu de noroiu. Cadavrele omenilor și ale cailor erau gramădite unele peste altele arababura, și din tôte aceste rane în contactu unele cu altele, se născu unu așa mare număr de vermi în cătu cadavrele erau

acoperite de denses, după cum pământul la rândul său era acoperit de cadavre. La vederea acestor câmpuri ar fi disu de sigur cine-va, că ele nu erau acoperite de corpuri neînsuflețite, ci că numeroase izvoare varsau aci în valuri, ca să zică așa, această mulțime de insecte.—atâtu era de necredutu rapedițiunea cu care ei se înmulțiau și țigiau din această gramada de corupțiune. Acestu faptu nu se produse numai în timpul de dece sêu doue-deci de zile; ei se putu observa într'o curgere de vreme cu multu mai considerabila. Ast-fel fă pedepsa ce acești inimici ai lui Dumnezeu avura să sufere pe pământu. Cătu despre pedepsa ce le este păstrată în cealalta viață, ea este încă cu multu mai grozavă. Nu o mie de ani, nici dece mii de ani, nici de doue sêu de trei ori mai mulți ani, ci în vécuri fara de sfârșitu, corpurile lor reînsuflețite vor avea să sufere turmente și chinuri neexplicabile. Și una și alta din aceste pedepse fură cunoscute, cea d'ânteu de Isaia, cea de a doua de Ezechiel căruia i s'au acordatu atâtea vedeni admirabili. Acești doui profeti imparțindu-și, ca să zică așa, acestu tabloñ, ne-aũ descrisũ unul muncile rezervate acestor nelegiuți în viața de acum, celu-laltu muncile ce li suntũ rezervate în viața viitoare.

2. Nu fara cuvântu aducei de fața asemenea amintiri. Noutăți aũ venitũ să isbescă urechile mele; noutăți amare, întristătoare și mai aleși insultătoare lui Dumnezeu. Suntu, mi se dicea, omeni astăzi a căror împietate îndrăsnéța nu se lasă întru nimica mai pre josu de aceea a barbarilor, sêu mai bine, a căror împietate merge multu mai departe de cât împietatea acestorũ din urma. Într'adeveru, ei persecuta în tôte modurile pe persoanele cari propagă iubirea unei vieți conforme cu filosofia creștina; ei încerca, prin amenințari, de a le include gura cu totul, și de a 'i impedita ca să respândescă printre noi o asemenea doctrina. Indată ce auziu aceste amănunte eu scosei unu țipetu de spaima, și întrebaiu în mai multe rânduri pe acela care mi le nara, deca cum-va nu glumesc înțreținându-mă cu acestu fel de vorbe. Nici de cum, mi răspunse elu, eu nici-o-data nu mi-ași permite de a nu lucra se-

rioso într-o asemenea cauză. Nici-o dată nu ai merge până
 ca să inventezi și să acreditezi șgornote carora, amă dorită
 forțe adesea, chiar de aș fi plătită această forțe scumpu, sa
 melidul cu totul urechile mele, acum cându s'au realizat.
 Atunci gemendū, și cu sufletul inundat de amaraciune, răs-
 punsei : Această este dera o impietate încă și mai înspăimăn-
 tătoare de cât aceea a lui Mithridate și a tutorii semenilor sei ;
 și cu atât mai înspăimănătoare cu cât templul creștinu este
 cu multu mai pre susu în sântenie și în măiestate de cât
 templul de altă dată. Cine suntu părtinitorii unei întreprin-
 deri așa de criminale ? De unde vinu ei ? Pentru care cu-
 vântu, pentru care rațiune, în care scopu arunca ei ast-tel
 pietre în aeru, aruncă săgețile lor contra cerului, și declara
 resbelu Dumnezeului păcei ? Sameas, Farateeni, guvernato-
 rii asiriani și toți cei-alți erau barbari, după cum îi arata
 numele lor ; ei aveau moravuri cu totul diferite de ale Indeilor ;
 și fiind-că erau vecini ai țerei în care aceștia din urma lo-
 cuiau, ei nu voiau să 'i vadă crescendū în numeru, temen-
 du-se ca nu cum-va propria lor putere sa devina a fi celi-
 sată de puterea rivalilor lor. Dér în ce este atacata liberta-
 tea modernilor noștri ; în ce este compromisa siguranța lor ;
 până la ce punctu suntu ei asigurați de sprijinul putericeilor
 pamântului, pentru ca să cuteze la atari atentate ? Aceia
 aveau în partea lor consimțimentul regelui Persiei ; în vre-
 me ce vederile acestora combatu pe fața, deca nu mă in-
 șelu, vederile și dorințele principilor cari ne guvernăda. Pen-
 tru această suntu în înspăimănata cea mai profunda când
 imi spu că sub domnia împăraților a caror purtare este in-
 spirată de pietate, întreprinderi așa de îndrasnețe se punu
 în lucrare în publicu prin cetățile noastre.—Veți afla, imi răs-
 punse convorbitorul meu, ce-va încă și mai extraordinaru.
 Această este că acești omeni au pretențiuni ca suntu pioști,
 și iau titlul de creștini ; această este că unu mare număr din-
 tre dênșii suntu deja inițiați în misterele noastre. Este chiar
 printre dênșii unu care, datu fără îndoința inspirațiunilor
 demonului, nu se teme de a spune cu limba sa necurata,
 ca va sfârși prin a se lăpeda de credința și a sacrifica idoli-

lor, atâta era de aprinsu vedându persoane de condiție liberă, de o nascere strălucită, și cari au pôte să treacă în desfătări, înbrățișându unu fel de viața așa de neplăcută.

Aceste cuvinte facură ânimei mele o cruda durere. Privind relele ce ele 'mă permiteau de a întrevelea, plânsei pentru destinata pământului, și rugai pre Domnul în acești termeni : Dômnice iea sufletul meu ; smulge-mă din aceste miserii cari mă apasa, scôte-me din această viața peritoare, și transportéza-mă în acea regiune unde nimenea nu va ține acestu limbagiū, și unde elți nu va mai isbi urechile mele. Sciū că la eșirea din această viața, voiū fi cufundatu în întunerecul cel mai din afară, acolo unde domnescu lacrimile și scrișnirea dinților. Și eu tôte aceștea 'mă va fi mai plăcutu de a audi acele scrișniri de câtū ômeni ținându cuvântari de această natură. Amicul meu, vedându că me dedeam în violența durerei mele, strigă : Acum nu este timpul de a susțina. Nici-o-dată aceste lacrimi nu vor mântui pre aceia cari deja au peritu și cari perū pe fie-care di ; căci nu credu ca nenorocirea să 'și suspende devastările séle. Déca trebue a ne ocupa cu ce-va, este de a stinge acestu incendiu, de a curma această contagiune. Prin urmare, déca voiesci să me ascuți în locū de a plânge, vei compune o operă destinată a întôrce pre rătăciți și pre aceia pre cari bôla acestora i-au câștigatū, capabilă de a contribui séu la mântuirea lor, séu la acelor-l'alți ômeni. Pentru mine, acea operă va fi lécul ce voiū pune în mânele victimilor acestei nenorociri ; căci printre aceste victime amū numeroși amici, și fiind-că ei imi vor permite de a veni la dênșii o dată, de dece ori, și ori-câtū de adesea ori voiū voi, nu mă îndoeseū că nu se vor vindcea grabnicū de această bôlă infricoșabilă.

— Tu icī ca mesurā a forțelor mele, respunsei eū. măsura amicitiei țele. Eu, cu tôte acestea, nu am facultăți oratorice, și pre acelea pre cari s'ar părea că le amū, ași roși de a le consacra ca să trateđū acestū subiectū ; eu atâtu mai multu cu câtū acestori greci, séū prezenți séu viitori, ale căror opiniiū și moravuri efeminate nu încetezū de a le vesteđi cu preferență ; voiū fi obligatū de a descoperi propriile

noastre rane. Dăca vre-unui dintre dășii ar sei că suntu la creștină ómeni destulu de vrajmași ai înțelepciunei și ai virtutei, nu numai ca să nu îmbrăciseze practici lor laborioasa, dăra ănea nici să voiasca ca să aua vorbindu-se de dăsele; ómeni cari, împingându mai departe nebunia lor, persecută cu totu felul de supărări pre ori-cine face dintr'ănselu obiectul discuțiunilor și alu laudelor sële măși teme fôrte multu, ca aflându ei aceste fapte, să nu veda in noi, nu ómeni, ei bestii feroce, monștii cu fața omenească, demoni re-făcători, inamici ai nănnulu omenescu, și să nu aplice acosta judecată întregulu poporu creștinu.

Tu te amusezi fără indoița, răspuse ridendu convorbitorul meu. Voiu opune cuvintelor tèle o cestiune mai oportună. Te temi ca păgăni să nu afe prin discursurile tale ce-ea-ce au aflatu deja prin ănsăși faptele? Ar dice cine-va că unu spiritu perversu s'a făcutu stapănu preste suflete, vedendu acestu subiectu de conversațiune in tôte gurele.

Dute in piața publică, intră la farmaciști, strabate diversele părți ale orașulu, unde se adună de ordinari persoanele fără lucru, vei aua și sgomotul risetelor resunându de tôte parțile. Care este causa acestor risuri și acestei voioși? Istorisirea unora dintre supărările exercitate contra persónelor pietóse. Asemenea, luptătorilor cu totul fericți cari povestesc faptele lor cele mari, victimele ce au reputatu, trofeele ce au înalțatu, acesti nefericți se fălesc cu mare sgomotu de atentatele lor. Vei aua și pre unu strigându: Eu suutu care, cel d'ânteu, am pusă mâna pre cutare solianu și l'am maltratatu. Eu am fostu celu d'ânteu, va striga unu altu, care am datu preste chilia sa. Și unu alu treilea va adauge: Nănenea n'a interătatú contra lor pre judecatoru dupa cum am făcutu eu. Acesta va pomeni de temnița și de ororile ei, și își va face unu titlu de gloria diu acea cum ea au terātu pre aceste sante personaje prin mijlocu pieței publice. Acela va reclama onórea vre-unei alte fapte de acestu felu. Tôte anecdotele suntu primite cu risete univarsal. Eca ce-ea-ce se petrece in adunarile compuse de creștinu. Cătu despre neamuri, ei își batú jocu și de acesti diu urma și de victi-

mele sarcasmelor lor : de unii, pentru ceea-ce au făcutu ; de alții, pentru cele ce au avutū ea sa suferi. Acésta este unu felu de rebelu intestinū care se respāndesce din tōte părțile seū mai bine este o stare de lucruri āncā și mai grōznicu de cātū rebel civilu. Cel puținū actorii acestor resbele nu și-aducū nici-o-datā aminte de dēnsele fără a blestema pe aceia cari le incepura, și fără a atribui unu reu geniū crudinele ce se comiserā într'ēnsele : cu cātū de multū au luatū parte la ele cu atātū mai multū resimțū părere de rău. Cēști-Falți, din contrā, se mândrescū de impietatea lor. Nu numai purtarea lor se presintā cu unu caracterū specialū de sceleratețā, pentru cā atacā sânti cari nici-o-datā nu s'au făcutu culpabili de nici o nedreptate, dērā ea nu pare mai puținū oribilā în aceea cā ei persecutā pe nisce ōmeni incapabili de a face reulū ori-cui ar fi și capabili de unu singuru lucru, de a suferi.

3. Oprește-te, strigāi eu, oprește-te. Este prea de adjușu pentru mine acésta istorisire, afarā numai dēcā nu voiesci să me silesei cā să 'mī daū ultima rēsuffare. Permite-'mī sa me retragū cu unu micu restū de puteri. Sarcina ce ue-ai impusū se va implini. Numai, nu mai adāoga nimicū prestre ceea-ce 'nū-ai spusū. Lāsāndu-mē, rōgā pre Domnul cā să risipēscā norul de tristetā care întunecā sufletul meū, și să 'mī acorde. Elu, care este obiectul acestor atacuri, ajutorul seū spre a vindeca pre inimizii seī de nebumia lor. De sigur elu nu va refusa acéstā rugaciune, fiind-cā este bunu și nu voiesce mōrtea păcatosulū, ci întōrcerea lui și să fia viu. După ce n'am despărțitū de amicul meū, me ocupaiu de acéstā lucrare. Dēcā reul s'ar mārșini la suferințele plăcuților lui Dumnezeu, admirabili prin sântēnia lor, să se tērască cu violență inaintea tribunalelor, să se lovēscā, să se sfășie, și să se impovēreze de supērările enumerate mai susū : dēcā consecințele inspaimētātōre nu ar cădea pre capul persecutătorilor, departe de a suspina pentru aceste violențe, ele n'ar provoca în mine de cātū unū surisū fără amarāciune. Priviți pre copiii eu totul mici, batēndū pre manele lor, cāndu nu suntū în nici unū pericul de a se rani pre dēșii, acestea primescū lo-

vîturile lor cu cele mai sincere hohote de risu. Cu cîtul copilăşul lor desfaşurã multa mînia, cu atîtul mai multul ele se amusea, ast-felul în cãtu voioşia lor ajunge cãte-o-data în gradul cel mai înaltu. Dera de îndatã ce copilul, în urnarea încapetînãrei şi a violenţei mîniciei sãle, întehindul vèrful unui aeu în brãul mamei sale, sèu aculu cu gamãlia alul mamei sãle înfiptul pre peptul sèu, îşi sgarie mînuşita sa, veţi vedea atunci pre acèsta mama, trecèndul îndatã de la voioşia la o durere mai mare de cãtu durerea scumpulu sèu tesauru, îngrijindul rana lui şi oprindulul pre urnã, cu mari ameninţari, de a nu mai repeţi ce a fãcutul, temèndu-se ca sa nu i se întâmple ancã ce-va de asemenea. Şi noi de asemenea am fi privitul, cu surisulu pre buze, exalãndu-se acèsta mînie de copilul, dera ranele cari il suntul consecinţele n'ar fi rane a-ducãtore de mórte. Dera fiind-cã, mai înainte de a trece multã vreme, cu tóte cã furia de care aceşti orbi suntul stãpãniţi le iea presimţirea, ei vor irumpe în plãnsete, în suspinari, în lamentaţiunil fòrte diferite de lamentaţiunile copilãriei, şi acèsta, în sinul întunericulu celul mai din afara, în mijlocul unui focul nestinsu, noi vom imita pre mamele de cari vorbiamul adinèori, avèndul grije cu tóte acestea de a înlocui muştrãrile şi ameninţãrile printr'unul limbagiul plin de dragoste şi de blãndeţã în privinţã acestor copii. De altãminte, purtarea acestoril diu urnã, departe de a vatãma pre sãntil, în vre-unul modul, mãresce vioiciunea credinţei lor, şi face mai frumósã recompensa ce le este preparatã. Dera v'am vorbi despre bunurile viitore cari vor fi partea lor, voi n'ati raspunde cuvintelor nòstre de cãtu aretãndu-ne o nebunã voioşia ; cãcèl unu rãsul nemoderatul, ecã ceca-ce se vede totu-dè-una pre buzele nòstre. Dera dera ve vorbin despre bunuril cari suntul supt ochil nòstri, de atil fi de o usurinţã de o miin de oril mai excentacã, nu veţi putea sã ve datil la spatele aceleiaşil incredulitãtil : de atil voi sã faceţi una ca acèsta, n'ar fi imposibile, şi vocea realitãtil ar suna cu unu scomotul irezistibile la urechile nòstre.

Voi atil auditul de sigurul vorbindu-se de Neron, despre acestul omul prea faimosul care, în capul unei aşa de mare

impărații, avu trista gloriă de a descoperi și de a inventa rafinamente de desfrânare și de nerușinare necunoscută până la el. Ei bine, acestu Neron acusa pe fericitul Paul, care traia supt domnia sa, de aceleași crime pe cari voi le imputați acestor sante persoane. Imperatul avea o concubina pre care o iubia cu patima cea mai violenta. Apostolul, castigându pre această nefericită la credința Evangheliei, o sfătui in același timp de a rumpe aceste legături nelegitime. Atunci Neron dete cu abundența, lui Paul, aceste nume de amăgitoru, de coruptoru și altele cari esu astați din gurele vōstre puse mai înteu in lanțuri; pre urma, neputându obtine de la el ca sa inceteze de a sprijini cu sfaturile sēle pre tēnēra creștină, il dete morții. Eusa vē intrebū ce rēn a rezultatū de aci pentru victimă? Ce folosu a căpētatu de aci persecutatoru? Nu este adevēratū cā această mōrte a datu lui Paul cea mai frumoșă strălucire, in vreme ce Neron, autoru acestei sentințe, a fostu pentru această acoperitu cu necinste? Paul este unu āngeru a cărui gloriă totu pamēntul, cāci nu vorbeseu de cātu de ceea-ce avem supt ochi, a cărui gloriă, diēn, totu pamēntul o cāntă. Neron, din contră, este pentru toți ōmenii unu simbol și unu monstru de barbariă.

4. Cātu despre partea lor in viața viitoare, interesul credincioșilor cere ca să diēn despre dēnsa câte-va cuvinte, fără a mē uita la necredința vōstră. Și cu tōte acestea lucrurile ce vedeți cu ochii vōstri ar trebui să vē facă vrednice de credința pre acelea ce nu le vedeți. Pușinu ingrijindu-ne, de cum ar fi dispozițiunile vōstre in privința acestui subiectu, noi vom vorbi d'a dreptul și fara vēluri. Deci, ēcā sōrta și a unuia și a altuia: in vreme ce miserabilul Neron, posomorātu, uritu, inconjuratū de rușine și de intunerecu, va fi condusū cu capul plecatū, acolo unde vernele nu mōre nici-o-datā, unde flacăra nu se stinge nici-o-datā, fericitul Paul va apare in piciorē lēngă tronul suveranului miversului, cu ținuta asigurată, luânduți ochii de strălucire, imbrăcatū cu o glorie care nu rămāne intru nimica mai pre josū de gloria āngerilor și a arhanghelilor, in fine, impodobitu cu o corōnă

denuă de unu barbatu care a consacratu corpul și totu sufletul seu împlinirei planurilor lui Dumnezeu. Astu-felu este, într-adevăr, secretul vieței viitoare : o mărfa recompensă aștepta pre cei ce vor fi făcutu binele pre pământu, recompensa cu atâtu mai frumoasă, cu atâtu mai abundenta câtu ei se voru fi expusu la mai multe perieule, cu câtu vom fi patimitu mai multa desonore. Atuncu chiaru cându faptele bune ar fi aceleași, este destul ca acestea sa fi fostu împlinite fără obstacule, și acelea cu dificultate, pentru ca să fia neegalitate în onorurile și cununile, ce le suntu rezervate. Intr'o expedițiune resboinică, se va încumuna fără îndoință soldatul care a făcutu unu trofeu din armele inamicilor săi învinși ; dera cununa sea va fi mai glorioasă decă elu pôte areta ranele ce l'a costatu triumful său.

Dera pentru ce se vorhimu de recompensele acordate celor vii, cându Grecia întrégă celebrăda ca pre protectori și salvatori, pre nescie omeni cari n'au făcutu patriei lor altu serviciu de câtu că au cădutu cu viteziă pre câmpul de bataia ? Nu cum-va risetele și plăcerile cari absorbu vieța voastră v'au furatū și cunoscinta acestoru fapte ? Decă nisce idolatri, decă nisce omeni a căroru animă era cu totul coruptă, au întrevedutu, cu tôte acestea, acestu adevărū, și au hotărâtū cele mai mari onoruri cetățenilor al căroru titlu unicu era că au muritū pentru patriă, ce nu va face Christos în favorea vitejilor săi servitori, elu care, în tôte locurile și pretutindenea, nu încetăda de a 'i îndestula în mijlocul încereărilor lor, de dărnicie, și care întrece devotamentul lor prin liberalitatea sea. Persecuțiunile, relele tratamente, captivitatea, mórtea violentă, nu suntu singurele titluri cari dau dreptu la dărnicia sa ; elu a promisū ănea de a recompensa într'unu chipu mărețu vorbele injurioase și insultătoare suferite pentru dragostea sa. „Fericiți veți fi, le dicea elu într'o di, cându omenii vė vor ură, vė vor goni, vė vor ocară și vor lepăda numele vostru ca unu rău, diu cauza Fiului omulu. Bucurați-ve intru acea di și saltați, căci plata voastră multa este în ceruri.“ Luc. VI, 22, 23. Prin urmare, de îndata ce

injurie și relele tratări contribuiesc a face mai frumoasă re-compensa credincioșilor cari le pățimesc, a 'i sustrage de la aceste rele tratări și de la injuri. vrea să dăca a lua în apărare mai multu interesele atacătorilor de câtu pre ale acelora cari le suferu. Dintr'acésta resulta chiar o paguba pentru acestu din urmă : caei ei suntu lipsiți și de meritele ce și-ar fi câștigatu, și de veselia, și de bucuria de cari s'ar fi îmbetatu. Dreptu aceea dăca am avea în vedere numai folosul sântilor, ar fi fostu de preferitu ea să pădămî tăcerea și să lăsămî să urmede aceste persecuțiuni cari, mărindu siguranța lor le ar procura numeroșe și prețioșe tesaurc. Dăra noi suntemu membre muț altora, și în acésta calitate nu putem, cu tôte că victimele nu implora nici-o favóre, să nu gândim la cei d'ântăni și să ne socotim pre cei din urmă. Vor rămâne pentru aceia multe alte ocașiuni de a 'și exercita virtutea lor, dăra, pentru acestia, singura speranța de mântuire ce le rămâne, este de a renunța la acésta luptă neclăguită.

Să lăsămî dăra la o parte ceea-ce privesce pre persecutați, și să nu ne ocupam de câtu de persecutatori : plecați, el voi dice, vă rog și vă conjuru, o urechia bine-voitoare la sfaturile noastre. Nu întoreți sabia contra voștra ênși-ve ; nu ve mai împotriviți boldului care ve apasă ; băgați de sêma, ca nu pre cându credeți ca persecutați ôinem, sa mâlnuți pre Dubul Sântu al lui Dumnezeu. Da, voi veți aproba aceste sentimente, dăca nu astă-di, cel puțin mai târziu ; am despre acésta o profundă convicțiune. Dăra doresc ca sa vă dați din acestu momentu lângă parerea noastră, pentru ca sa nu fii prea târziu cându veți voi sa faceți acésta mai cu trecere de vreme. În timpul vieței sêle, bogatul din Evangeliă nu vedea în avertismentele legeri și ale profetilor de câtu visuri și fabule. După ce parasi vieța, elu simți atâtu de viu înțelepciunea doctrinei lor în câtu, în imposibilitatea de a mai trage ênsuși vre unu folosu dintr'ênsele, rugă pre patriarhul ca să trâmăta pre pământu unu locuitoru din infernu spre a recomanda celor viu acestu adevêru : fara înclăiala elu se temea ca sa nu urmede și ei aceeași cale, și ca

după ce au desprețuită dumnezeescele Scripturi, și nu recunoscă cu admirațiune înțelepciunea lor, cându această admirațiune le ar deveni nefolositoare. Și cu toate acestea a-cestu nefericitu nu facuse nimica din cele ce faceți voi în mijlocul nostru. Dacă refușă de a da lui Lazăr bunurile sale, elu nu împedica pre cei cari voiau să lu ajute, nu îi perse-cuta, precum faceți voi acuma. Ast-felū voi il întreceți cu erudițiunea : ilu întreceți încă și într'unu altu chip, după cum există o deosebire însemnată între unu omū care nu fă-ce binele, și între acela care împedica pre cei ce arū voi să lū facă ; de asemenea există o deosebire totu așa de însem-nată între acela care refușă unu nenorocitū pânea corpului, și între acela care împedica pre persoanele generoșe cari arū dori s'astêmpere fîmca ardețore de dreptate ce încereă unele suflete. Ast-felū, voi mergeți mai departe de câtū acestu bo-gatū barbarū în două moduri, atātu intru aceea ca nu per-miteți aprôpelū să via într'ajutori acestor necesități spiri-tuali, câtū și într'aceea ca spectacolul pericolelor în cari cadū sufletele nu capătă din partea vóstră de câtū demonstra-ri neomenoșe. Așa au fostū odinioară purtarea Iudeilor cându împedicaū pre apostoli de a anunța ómenilor cuvêntul mân-tuirii. Ce făcū ? purtarea lor era mai puținū vinovată de câtū a vóstră. Dacă ei se purtau astu-felū, această o făcū spre a și implini rolul lor de inimici ai lui Christos, rolū cu care se fãiau foarte multū. Dera voi, îmbracați cu semnul amici-ției, voi vè purtați ca cei mai mari inamici ai sei. Pentru ca încercarea pre ueniciū dumnezeesculū învățatori de rele tratari, de injuri și de ocări ; pentru ca îi acusară ca înșela poporul prin mijlocul vrăjirilor, ei fura lasați prada unei răsbunari pre lângă care rămănu veștede toate cele-falte ne-norociri. Nici o națiune n'a suferitū și nu va suferi ceca-ce suferira ei. Cel ce ne încredințeda despre această este o au-toritate competente, este Christos însuși care ne-o atesta prin aceste cuvinte : „Vor fi atunci neasuri atātu de mari, cum nu au fostū nici-o-data de la începutul lumii și nici va fi vre-odinioară asemenea“ Math. XXIV, 21. A expune ta-bloul tuturorū acelorū calamități, subiectul nu ne permite.

totuși nu ne putem împotrivi dorinței de a semnale aici orice înfăptuire mai însemnată. Aici, nu vom vorbi de la mine-șsumi ; vom împrumuta narațiunea unui Iudeu, istoric exact al ruinei poporului său ; care după ce au istorisit arderea templului din Ierusalim și o mulțime de alte nefericiri neauzite, elu urmădă în acești termeni :

Acte de donație

Prea Sântitul Episcopū al Rômniului și Nouului Severin, cu adresele No. 643 și 745 ne trîmite spre publicare următoarele două copii-acte de donație, pe care ne și grăbim a le publica.

Prea Sânția Sa exprima cele mai vii mulțumiri atătū Dómnei Zamfira Thoma Calotescu, din comuna Ceparii, județul Romanați, care a donatū bisericeii cu chramul Sânta Treime, din citata comuna, 17 pogóne pămêntū și o vie, precum și domnilor locuitorii și proprietarii mici din comuna Silistenii, plasa Ocolul, județul Mehedinți, cari deasemenea au datū 17 pogóne pămêntū pentru întreținerea clerului de la Biserica cu chramul Sântii Voevođi din comuna amintită.

În adevărū, fapta este fórte laudabile, și merita a fi imitată de toți creștinii Români. Donatorii imiteza pe străbunii noștri renunții care tóte le faceau cu credința și speranța în Dumnezeu, pentru care purtau și unū mare interesū și aveau o mare îngrijire de Sântele bisericeii și de servitoriū altarului. Clerul nici-o-dată nu va putea fi la înalțimea misiunii lui dacă creștinii nu îi vor înlesni mijlocele necesare, precum pentru cultură așa și pentru întreținere. Lauda dar și iar laudă, se cuvine acestor donatori și donatóre care au luatū inițiativa unor asemenea fapte creștinesce și în timpul nostru.

COPIE

*După actul de donie făcută de Dămnua Zamfira Thoma
Calotescu, din comuna Cepari.*

Sub-semnata văduvă, din comuna Cepari, fiindu împovă-
rata de bătrânețe și în lipsa de moștenitori, dăruescu, din pro-
pria mea voința, Bisericei cu patronagiul Sânta Treime, din
comuna Cepari, în modu definitiv și irevocabil, averea mea
imobilă jost notată :

I. Șapte-spre-zece pogône pământ, lucrativ și nelucrativ,
ce am în hotarul Cepari, și care se învecinește spre răsăritu
cu moștenitorii numiți ai Gutului, la apus cu via lui Dimi-
trie Badea Grosa, la mēdă-ți cu moșteni Marus I. Săvulescu,
și la miază-nopțe cu Ioan G. Cocoșu, și N. Stana.

II. Una vie în delul din dosul Ursóia în întindere de zece
rënduri lațimea și lungimea din drumul delului, spre răsă-
ritu până în scursura văii numită Ursóia.

Aceste imobile le estimezū la suma de șapte sute Lei
(No. 700).

Donațiunea de față 'și va avea efectele seile de la data
presentului actū, de cândū va și intra în stăpânirea Bisericei.

De venitū se va folosi preoții acestei Biserici, cari vor servi
dupē timpuri, fiindū datori a întreține și Biserica cu uut-de-
lemnū, luminări și alte necesari, precum și a pomeni pre-
soțul meu decedatū, pre mine și totu nēmū nostru, fără a
se putea amesteca comuna satu statul la acestū venitū ; — Și
spre a'și avea valórea legală am investitū actul cu formule
legale.

Făcutū în Caracal ați douē-spre-zece Maiū 1882.

Semnații : *Zamfira Thoma Calotescu*

Acceptū donațiunea de față.

Epitropu și Preotu, *I. Smedescu*

Președintele Trib. Romanați.

Se va răspunde la Casieria generală locală, taxa de iure

înregistrare de lei două-deci și unul coveniți Statului la suma din actul.

1882, Maiu 12.

Semnată : Președinte, *M. Demitriu.*

P. Grefier, N. Dimitrescu.

Casieria generala Romanati No. 677.

Conform art. 34, al. II, din legea timbrului, s'a incasatu lei doua-deci și unul, taxa de inregistrare covenita la suma de lei șapte-sute, și s'a emisă recipisa No. 677, din două-spre-dece Maiu 1882.

Semnată : Casier general, *G. Nicolae.*

Tribunalul Districtului Romanati No. 377.

1882, Maiu 12.

Astați s'a prezentatū, inaintea Tribunalului, Zamfira Thoma Calotescu cu Preotul I. Smedescu, epitropul Bisericii cu patronagiul St. Treime, din comuna Cepari, ambii in persoana in prezența și audul căroră dându-se lectura actului de donație, numiți au mărturisitū și oral ca conținutul seu este expresiunea liberei lor voințe, adăogându donatōrea că carte nu știe.

TRIBUNALUL

In Conformitatea art. 1171, C. C. declară autentic acestu actū, fiindū platită și taxa de inregistrare.

Semnată : *M. Demetrescu*

N. Stelicescu

(L. S.)

P. Grefier, N. Demetrescu

Grefa Tribunalul Romanati.

Se atestă că acestu actū s'a transcrișu in registrul respectivu, la No. 246, vol. II, astați la 12 Maiu 1882, și s'a liberatu in primirea Preotului I. Smedescu, Conform cărerii donatōrei.

(L. S.)

Semnată : *P. Grefier, N. Demetrescu*

COPIA

*Dupe actul de donațiune al locuitorilor comunei Sălișteni,
plasa Ocolului, Județul Mehedinți*

Sub-Semnații locuitori și proprietari mici, din comuna Sălișteni, plasa Ocolului, județul Mehedinți, vedându ca Biserica acestei comune cu hramul St. Voievozi; înca de mai multu timpu se afla vacanta de preotii, din cauda ca nu are pogonele legiuite de pamentu; și ca sa ne putemu face preotii dam de danie, menționatei Biserici, pentru totu-d'una șapte-spre-dece (17) pogone pamentu din proprietățile noastre, dupe cum urmăda la mucle fie căruia, care pogone costa suma de trei-sute patru deci (340) lei. Și ca sa fie valabil acestu actii, l'am legalizat de primaria respectiva, precum și de Onor. Trib. local, trecându-se în registre. Cei ce am știutu carte l'am sub-scrisu cu mânele noastre, iar cei ce nu am știutu ne-am sub-scrisu prin scriitorii.

1882 Aprilie 10.

Semnații :

Marța Măldărescu, am datu optu pogone pamentu în curăua numită Mestăcănu, din hotarul Sălișteni.

G. Măldărescu, consimțu la donațiunea de sus făcută de consorta mea *Marța*.

I. Aldescu, am datu unu pogonu pamentu împrejurul Bisericii.

Ghiță Popescu, donu pogone în hotarul din Virovia.

Ioan Popescu, unu pogonu lângă Biserică.

P. I. Selisteanu, unu pogonu în Virovia.

Petre Daneșu, în hotarul Viroviei, unu pogonu.

Ioan Dumitrescu, uă jumetare pogonu în Virovia.

Costa Zaharia, unu pogonu în dosul Mare.

Ioan G. Fotu, o jumetate pogonu în dosul Mare.

Constantin Belcinea, uă jumetate pogonu în Valea-Perilor.

Constantin Daneșu, uă jumetate pogonu în Seliștea.

G. Dumitrescu, uă jumetate pogonu în Virovia.

ROMÂNIA

Primaria comunei Seliștea.

Semnăturile din fața acestui actu, fiindu ale celor iscaliți,

se atestă și de Primarie, după cererea ce se face prin supl. reg. la No. 86.

Semnatu : Primaru. *P. I. Seliștenu.*

(L. S.)

Anul 1882, Aprilie 10, No. 94.

Casieria Mehedinți.

S'a perceputu taxa de 3 la suta in sumă, de lei dece banu douăzeci cu recipisa No. 256, conformu art. din legea timbrului.

Semnatu : Casier *C. Cristescu.*

(L. S.)

Anul 1882, Aprilie 16.

Tribunalul Județului Mehedinți, Secția I-ii.

No. 418, audiența din 21 Aprilie, 1882.

Inaintea Trib. s'a prezentatū astadi, donatorii Marița Maldărescu, G. Maldărescu, Petre Danețu, Ioan G. Fota, Constantin Danețu, Constantin Beleană, Ioan Popescu, Ioan I. Dumitrescu, P. I. Seliștenu, Costa Zaharia, Ghița Popescu, Gheorghe Dimitrescu, și Ioan Aldescu, toți in persōna, in prezența li s'a datū lectură, din cuvēntu in cuvēntu, acestui actu de donațiune, depusu cu suplica inregistrata la No. 3811, și numiți l'a susținutu in totul declarându ca este al lor, făcutu din libera voința, și sub-serisu de dēnșii, au cerutu a se autenteficia de Tribunal.

TRIBUNALUL

Avēndū in vedere declarațiunile părților :

Avēndū in vedere că actul este formatu pe timbru legal de dece lei, și taxa de inregistrare s'a perceputu de domnu Casier general, cu recipisa No. 256 din 1882, in sumă de lei dece banu douăzeci la suta, cuvenita Statului.

Avēndū in vedere și dispozițiunile art. 1171. C. Civil.

Da autenteficitatea legala acestui actu de donațiune.

Semnatu : Președinte, *Târnoveanu Alexandrescu.*

(L. S.)

No. 189, R. Tre. 30 A. V.

Grefa Tribunalului Mehedinți, Secția I-ia.

Acestu act de donație s'a trecut în registrul de transcripție, sub No. 189 din 1882, fila 104. litera A, B, D, F, M, P, S și Z.

Asta-di 30 Aprilie 1882. pentru care se atestă.

Semnata : p. Grefieru I. Vulcănescu

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvântul“

II. Tm. IV. 2.

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României.

La toți de față și viitori, sănătate.

Asupra raportului ministrului nostru secretarū de Statū la departamentul cultelor și instrucțiunei publice, sub No. 10,452;

Veșdendū votul, datū de Sântul Sinodū al Sântei Biserici autocefale ortodoxe române, în ședința sa de la 12 Iunie 1881;

Veșdendū jurnalul consiliuluī nostru de miniștri. încheiatū în ședința de la 25 Iulie 1881;

În virtutea art. 15 dîn legea pentru alegerea Metropolitilor și Episcopilor eparhioți cun și a constituirii Sântuluī Sinodū,

Am sancționatū și sancționānu ce urmēza :

REGULAMENTŪ

*pentru relațiunile bisericescī ale cleruluī ortodoxū românū.
cu creștinū eterodoxū sau de altū ritū și cu necredincioșii,
carī trāescū în Regatul Romāniei.*

I. Cândū unū creștinū eterodoxū doresce a deveni fiu
spiritual al Bisericii ortodoxe, unirea lui cu Biserica se face

numai prin catichizare în punctele dogmatice deosebitore și prin Mir-ungere, precedându autorisarea Episcopului eparhialotă, conform art. 22, cap. II, din regulamentul pentru disciplina bisericéscă.

Actul unirei cu Biserica ortodoxă se va constata prin unu certificatū episcopalū, datū la mâna celui unitū cu Biserica noastră.

II. Creștinii eterodoxi, sau de altu ritū, suntu admiși a participa la rugăciunile Bisericeii ortodoxe, ca și ortodoxii. De asemenea preoții ortodoxi, când vor fi invitați, vor face prin casele lor rugăciuni de acele obiceiuite a se săvârși prin casele ortodoxilor.

III. Când creștinii eterodoxi, sau de altū ritū, bărbațū și femee, vor cere la Biserica ortodoxă a se bine-cuvēnta căsătorile lor civile, prin cununia bisericéscă după ritul ortodoxū, preoții ortodoxi vor satisface acéstă dorință a lor, vor cere însă obligații înscrise de la dēnșii, că copiii, ce se vor nasce din acéstă căsătorie, bine-cuvēntată de Biserica ortodoxă, vor deveni prin Botezu, membrii și fi ai Bisericeii ortodoxe. De asemenea, când părinții eterodoxi, din vre-o causă lor cunoscută, ar cere, ca copiii lor să fie botezați după ritul ortodoxū, preoții vor satisface acéstă dorință a lor, cu aceiași obligațiune însă, ca copiii cei botezați în ritul ortodoxū, să fie educați în religiunea ortodoxă.

IV. Căsătoriile mixte, între persóne ortodoxe cu persónele eterodoxe sau de altu ritū creștinescu, se bine-cuvēnteză de Biserica ortodoxă, păzindu-se usul de până acum, ca copiii, ce se vor nasce din aceste căsătorii, să devină membri ai Bisericeii ortodoxe.

V. Când creștinii eterodoxi sau de altū ritū, la casū de bóla, ar cere ajutorul spiritualū al Bisericeii ortodoxe, precum: rugăciuni și consolațiuni sufletesci, preoții ortodoxi să nu le refuze asemenea ajutorū duhovnicescū.

VI. Când vre unu creștinū eterodoxu, sau de altū ritū, ar aduce vre-unu prinosū la Biserică, după esemplul ortodoxilor, prinosul lui să fie primitū.

VII. Când vre unu creștinū eterodoxū, sau de altū ritū,

în lipsă de preotul al cotesiunei și ritulu sĕu, ar cere sa fie înmormântată de preotul ortodox și dupe ritul ortodox, să i se facă, în casa unde este repausatul, sau în casa cimitirului, rânduiala panachidei, (parastasului), apoi să se transporte și să se depuna în mormântu cu rânduiala cu care se îngropă și ortodoxii.

VIII. Când vre unu creștinu eterodoxu, sau de altu ritu, ar repausa, și casnicii lui, din iubire și stîmă pentru memoria lui, ar cere, ca la bisericile ortodoxe să se tragă clopotele, să nu li se refuze cererea acĕsta, ei, mai vîrtos, să se respecte sentimentul lor de iubire cĕtre cel repausat și considerația lor cĕtre Biserica ortodoxă.

IX. Preoții ortodoxi sîntu datori a se purta cu politeța și simpatie cĕtre creștinii eterodoxi, sau de alte rituri: a nu insulta nici a deride usuanțele lor religioase.

X. Necredincioșii în Iisus Christos nu au dreptul a pretinde de la Biserica ortodoxă nici unu serviciu religios, atît în viață, cĕtu și după mörte. În mormântarea lor la casu de nevoe, se va face fără nici o participare a Bisericii ortodoxe, ci numai prin dispozițiuni ale autorităților comunale, fără a se pretinde asistența, sau participarea vre-unu preotiu ortodoxu.

XI. Când o persóna necreștină ar voi a intra în casatorie cu o persónă creștină ortodoxă, Biserica, urmîndu usul de pînă acum, numai atunci va celebra cununia lor, cĕnd persóna necreștină se va fi convertită mai întăiu la creștinismu și se va fi botezată în Biserica ortodoxă.

Acĕstul regulamentu s'a votat în ședința din 12 Iunie 1881.

Președintele St. Sinodii Metropolitu Primatu al Romăniei, *Calinic*.

Membrii : *Iosif*, Metropolitul Moldovei.

Melchisedec, Episcopul Romanului.

Calinic, Episcopul Hușului.

Iosif, Episcopul Râmnicului.

Ghenadie II, Episcopul Argeșului.

Calist Stratonichias, *Valerian Râmnicĕnu*, *Innocent M. Ploșteanu*, *Leontin Galațĕnu*, *Silvestru B. Piteșteanu*, *Calistrat Berladĕnu*, Arhiepiscop.

(L. S. St. Sinodii).

Acestŭ regulamentŭ s'a cercetatŭ și aprobatŭ în
ședința consiliului miniștrilor de Sâmbăta 25 Iulie
1881.

(L. S. C. M.).

Ministrul nostru secretarŭ de Statŭ la departa-
mentul cultelor și instrucțiunei publice este însărci-
natŭ cu aducerea la îndeplinire a acestui decretŭ.

Datŭ în Sinaia, la 27 August 1881.

CAROL

Ministrul secretarŭ de Statŭ la departa-
mentul cultelor și instrucțiunei publice,

V. A. Urechid.

No. 2,161

Misteriul Eucharistiei

Legătura cu misteriul Botezului și al Mir-ungerei. Ideea despre misteriul Eucharistiei, superioritatea și diferitele numiri. Făgăduința și însuși instituirea misteriului Eucharistiei.

Prin misteriul Botezului noi intrăm în împărăția harică a lui Christos curați, îndreptați și renașcuți în viața spirituală. În misteriul Mir-ungerei prănim însine puterile harice, necesare pentru întărirea și creșterea noastră în viața spirituală. În fine, în misteriul Eucharistiei, pentru același scop înalt, ne învrednicim a mânca hrana și beutura cea mântuitoare — care este *precuratul corp și sânge* al Mântuitorului Iisus Christos și sincerăminte ne unim cu însuși *isvorul vieții* (Ps. XXV, 10). Pentru această Biserica orthodoxă încă din anticitate are datina ca imediat după Botez și Mir-ungere să predea noilor săi fii spirituali și misteriul Eucharistiei ⁽¹⁾, pentru ca ast-fel la însăși intrarea lor în împărăția harică să le comunice în totă deplinătatea darurile harice, necesare pentru noua viață, neîncetându-le pe lângă acestea, și în totu timpul următor de a

(1) Const. Apost. VIII, c. 12; Dionis. Arcop. Ierarb. celles. Cap. VII, § XI; Ghénad. De dogmat. eccles. cap. 52: Si paruili sunt vel hebetes, qui doctrinam non capiunt, respondeant pro illis, qui cosofferrunt, juxta morem baptizandi, et sic manus impositione et chrismate communicati, eucharistia mysteriis admitantur.

chema pre credincioși spre primirea acestui misteriu mântuitor.

Eucharistia este unu misteriu în care creștinul, sub chipul pâinei și al vinului, să cuminică cu adevăratul corp și sânge al Mântuitorului. Acestu misteriu, dupre cum se vede și din Confesiunea ortodoxă (part. I, resp. la întreb. 106) covârșiasce pe toate celelalte mistere. Și anume el covârșiasce :

1) Prin abundența misteriosității și a nepătrunderii, său nepriceperii. In celelalte mistere este cu totul neînțelesu aceea, că sub sciutele chipuri vedute lucrăză nevedutū asupra omului charul lui Dumnezeu; iar însași materia misteriilor, d. e. în Botezu apa, în Mir-ungere Sântul Mir, rămânū neschimbate. Aici din contră, să schimbă și însași materia misterului: pânea și vinul, care păstrându-și numai forma, să preface în modū miraculosū în adevăratul corp și sânge al Domnului nostru, și după aceea, primitū fiindū deja de credincioși, produce în ei în modū nevedutu lucrările charice.

2) Covârșiasce prin prea marea dragoste a Domnului către noi și prin extraordinara mărime a darului, ce ni se dă în acestu misteriu. In celelalte mistere darul comunică celor, ce credū în elū, cutare său cutare daruri particulare ale charului mântuitoru, conformū cu materia fie-cărui misteriu, — daruri, pe care elū le-a câștigatū pentru ómenī prin mórtea sa cea de cruce. Iar aici El propune spre mânecare credincioșilor însuși pe sine — propriul său corp și sânge, și acei ce credū, unindu-se aici nemijlocitū cu Domnul și Mântuitorul lor, se unescū totū astū-felū și cu însuși isvorul celū mântuitorū al charului.

3) În fine covârșiasce cu aceea, că toate cele-î-alte misterii suntă numai misterii, care lucrea cu efectul asupra omului; iar eucharistia este nu numai cea mai neînțeleasă și nepatrunsă și cea mai mântuitoare din misterii, ci tot-o-dată și jertfa lui Dumnezeu. — sacrificiul, care se aduce pentru toți cei vii și cei morți și îl face înduratu către ei (Conf. orth. part. I, resp. la întreb. 107; Epist. patriarch. de Răsăritu despre cred. orth. art. 17).

Misteriul Eucharisticăi din anticitate s'a numit și se numește cu diferite numiri; și anume: a) *Eucharistie* (εὐχαριστία), adică mulțumire; pentru că la instituirea acestui misterii, Domnul, luându pâinea și mulțumind (Εὐχαριστήσας), a frântu (1 Cor. XI, 24), și după aceea luându paharul, deasemenea mulțumindu său laudându (εὐχαριστήσας), a datu discipulilor săi (Math. XXVI, 27); b) *Cina Domnăscă* (1 Cor. X, 17—21), misterioasă și divină (1), pentru că a instituit o după misterioasă cină a sa cu discipulii săi; b) *Masă Domnăscă* (1 Cor. XI, 20) a lui Christos, sânta și misterioasă (2), pentru că propune de mâncare mântuitoare corpul și sângele Domnului Iisus; d) *Misteriul altarului* (3), pentru că se săvârșesece în altarul pe Sânta masă; e) *Pâinea Domnului*, divină, cerescă, spre existență (4), de asemenea paharul înfricoșatu, paharul misteriosu (5); după materia ce se întrebui-

(1) Δεπνον κοριζαζόν. Chrisostom. în corinth. homil. XXVII; Μυστικόν καὶ θείον Hipolit în Rev. IX, 1.

(2) Τράπεζα δεσποτικῆ. Teodorit în I Corinth. XI, 20; — τὸ Χριστοῦ — Evsev. Demonst. Evang. 1. 10; — μυστικῆ Hipolit în prov. IX, 2; — ἱερὰ, Chrisostom. De David și Saul Homil. III, v. 1.

(3) Sacramentum altaris, Augustin De civ. Dei X. 6.

(4) Ἄρτος κοριζικός. Teofil. Epist. Paschal. 1; — Το Θεός. Ignat. Epist. 5; — εὐορβάνιος. Kiril. Ierusal. în catihis inductore în misterii V, 15; — ἐπιθέσιος. Kiril. Ierusal. Catihis. inductore în misterii V, 15.

(5) Sacramentum calicis. Kiprian Epis. XLIII ad Caecl. de lapsis; Chrisostom în Ioan LXXXV, v. 3.

țeză în acestu misteriu; f) *Pacharul bine-cuvântătoru* (I. Cor. X. 15); după forma sântirei sântelor daruri (1); g) *Corpul lui Christos, Domnescu, Mântuitor, Sântu* (2) și *sângele lui Christos*, cinstitu (3), pentru că sub forma pâinei și a vinului ni se predă adevăratul corp și sânge al lui Christos; h) *împartășire, comunicare*, (4), pentru că comunicându-ne cu acestu misteriu, noi cu toții ne facem una cu Domnul Iisus și între sine; i) *Pacharul vieței*, al mântuirii (5), după lucrările charice în noi; j) *misteriu, misteriu sântu, divin, înfricoșat, ceresc*, (6) după însuși substanța și abundența nepătrunderii lui pentru noi; k) *Sacri-ficiu sântu, misterios*, (7), pentru că într'adevăr servește de sacrificiu îndurătoru lui Dumnezeu, și altele de asemena....

Voindu a pregăti pe omeni, spre primirea una așa de mare și înfricoșatū misteriu, ea Eucharistia, Mântuitorul Christos încă cu multu timpū înainte de instituirea lui a bine-voitu a l făgădui în modū solemnēlū; a i arata esența, puterea, și necesitatea; iar după aceea, cândū a venitū timpul, a și instituitū în adevărū acestu misteriu mântuitoriu. Istoria des-

(1) Ποτήριον τῆς εὐλογίας. Basilii cel mare D. St. Spirit C. XXVII.

(2) Σῶμα Χριστοῦ, Kiril Ierusal. catihis. V, 22; — καρπάζον. Const. Apost. 11, 57; — ποτήριον, Evsev. în Ist. XXV, 7; — sanctum, Chirprian. Epist. X.

(3) Ἄρα Χριστοῦ. Const. Apost. VIII, 13; — τιμιον, Hipolit în proverb. IX, 1.

(4) Κοινωνία. Isid. Pelusiot, lib. I, epis. 228; Ioan Damaschin D. Credința orth. IV. 13.

(5) Ποτήριον ζωῆς, Const. Apost. VIII, 13; — ποτήριου, Kiril Ier. Catihis inducet. în mist. IV. 5.

(6) Μυστήριον. Hipolit de Charism. XIX; Chrisostom, de Virg. C. XXIV; ἀγία, Const. Apost. VIII, 14, 15; θεία, Teodorit în I Corinth. XI, 27, 30; — φρικτά Chrisostom în Prod. Ind. Homil. 1. v. 1.

(7) Θυσία-ἀγία, μυστική, λογική, Evsev. Demonst. Evang. 1. c. 10; Teodorit. în Hebr. c. VIII etc.

pre făgaduința acestui misteriu o expune pe larg St. Ioan Teologul; iar istoria instituirii ne-o predau cei-l-alti trei evangeliști și St. Apostol Pavel.

1) Sântul Ioan înainte de toate expune cazul său împrejurarea, cându Domnul a bine-voitu a pronunța făgaduința despre misterul corpului și al sângelui său. In una din zile fiindu la marea Tiberiadei. El a făcutu o mare minune : adică, a saturatū cu 5 pân și 2 pești aprópe 5000 ómenī (Ión VI. 1-13). Cei ce au vedutu acéstă minune pêne întru atâta s'au extaziatu. în câtu și nevrëndu au esclamatū : *Acesta este cu adevèratū profetul cel ce avea să vie în lume* (v. 14) și atrași fiindu de falsele lor idei despre împèrația pământescă a Mesiei, au voitū a l proclama de împèratū al lor (v. 15). Dumnezeu omul, care a venitū pe pământū, *nu ca să i servescă, ci ca să servescă* (Math. XX. 28). s'a retrasū imediatū pe unū munte, iar după acea nópte, umindu-se cu discipulii sei, care pluteau cu corabia în Capernaum, într'unū modū miraculosū a trecutū cu ei de ceea parte a mării Tiberiadei (16—23). Iar poporul ce s'a nutritū în modū miraculosū de Iisus, căuta neîncetatū pe *făcètorul de minuni*, și de asemenea cu corabia i-a urmatū în Capernaum (23—25). Atunci Domnul înțelegendū că ludeii urmèză lui, nu pentru că au vedutu unū semnū deosebitū, ci pentru că *au mâncatū din pâne și s'au saturatū*, (26), a voitū a le întórce atențiunea de la hrana corporală la o altă mai înaltă și necorporală. și cu acéstă ocaziune a pronunțatū făgăduința duple misterul Eucharistiei.

Lucrați nu pentru mâncarea cea peritóre, ci pentru mâncarea, care rămâne spre viață vecinică, care Fiul omului o va da vouă; că pre acesta Dumnezeu Tatal

a adevărit'o (—27); așa a începută Iisus făgăduința sa despre acestă misteriu înaintea mulțimei Iudeilor.

Dar cândă ei i-au ținș : *Ce semnu faci tu, ca să vedemă și să credemă ție, și i-au amintitū despre aceea, cum Moisi, dreptū dovadă a misiunei s'ele divine, le-a datū lor în pustie pâne din cerū, s'eu mană (—30, 31); atunci Iisus le-a respunsū : Amin, amin dicu v'oi, nu Moise a datū v'oi pânea din cerū, ci Tatăl meū dă v'oi pânea cea adevărată (—32), și la exclamarea lor : D'omne pururea dă-ne noi ac'esta pâne (—34). încă și cu mai mare limpeditate le-a exprimatū făgăduința despre Eucharistie, dicendū : Eū suntū pânea vieței, c'ela ce vine cătră mine nu va flămândi, și c'ela, ce crede întru mine, nu va înseta nici odinioară (—35).*

În fine, cândă Iudeii extasiați fiindū prin aceste cuvinte aū începutū a cârti exprimându-se, cum p'ote el să țină : *Eū suntū pânea c'ea ce s'a pogorâtū din cerū, și adăogaū. aū nu este acesta Iisus, Fiul lui Iosif, pre al căruia tată și mamă noi îi știmū? dar cum țină elū, că din cerū m'am pogorâtū? (—41—42), — Iisus a mărturisitū : Amin, amin grăescū v'oi : c'ela ce crede întru mine are viață vecinică. Eū suntū pânea vieței. Părinții vostri aū m'ancatū pânea în pustie, și aū muritū. Ac'esta este pânea, care s'a pogorât din cerū, ca să m'ănănce cine-va dintr'ensă și să nu m'oră. Eū suntū pânea cea vie, care s'a pogorâtū din cerū; de va m'ânca cine-va din pânea ac'esta, va fi viu în veci; și pânea, care eū voiū da, corpul meū este, pe care Eū îl voiū da pentru viața lumer (47—51). Iudeii din nou aū începutū a discută între sine ținendū : cum p'ote acesta să și dea*

noi corpul său să l' mîncăm (— 52)? și Iisus iarăși le-a repetat dîcîndu : *Amin, amin grăescu voi ; de nu veți mîncea corpul Fiului omului, și nu veți bea sîngele lui, nu veți avea viață întru voi. Cea ce mîncă corpul meu și bea sîngele meu, are viață veșnică ; și eu îl voi învia pre el în ziua cea de apoi. Că corpul meu cu adevăratu este mîncare, și sîngele meu cu adevăratu este bîntură. Celu ce mîncă corpul meu, și bea sîngele meu, întru mine petrece, și eu întru el. Precum m'a trîmisu pre mine tatăl cel viu, și eu viezu prin tatăl ; așa și cela ce mă mîncă pre mine, viu va fi prin mine. Acesta este pânea, care s'a pogorîtă din ceru ; nu precum pîrînții vostri au mîncatu mană și au murit ; celu ce va mînce pânea acestă va fi viu în veci (53—58).*

Mulți dintre discipulii, ce au urmatu lui Iisus, auzîndu această minunată făgăduință despre Eucharistie au disu ; *greu este cuvîntul acesta ; cine pôte să l' audă pre el (60) ?* și atunci mulți l'au părăsit și nu mai umbla cu dînsul (—66). Dar adevăratu lui discipulii, primîndu cu credință acestu cuvîntu, prin gura lui Petru l'au mărturisit dîcîndu : *Domne, la cine ne vom duce ? cuvînte ale vieței vecinice ai, și noi am crezut, și am cunoscut că tu ești Christosul. Fiul lui Dumnezeu celui viu (—68—69).* Și experiența a dovedit că, cîndu Domnul a instituitu misterul Eucharistiei, nici unul din ei nu au aratat nedumirire, nimeni nu i-a propus întrebarea, dacă ei sîntu preparați sîi nu spre primirea unui așa de mare misteriu.

2) Domnul a instituitu acestu misteriu cu ocaziunea celor mai însemnate împrejurari. — Cînd s'a

apropiată Pascha iudeilor — cea mai mare din serbatorile Vechiului Testament, care preînchipuiau pe Mielul rescumperător, preînsemnat de Dumnezeu de la întemeierea lumii (Apoc. XIII, 8); și tot-o-data când s'a apropiat și ora, în care *Mielul lui Dumnezeu cel ce radică pacatele lumii* (Ioan. I, 29) urma de a fi jungliat pe sanctuarul de cruce, atunci Domnul mai înainte de Pascha iudeilor, a trimis pre doi din discipolii săi în Ierusalim, ca să gătească locul pentru serbarea Paschăii. Iar în noaptea, în care s'a vândut (1 Cor. XI, 23) a venită cu cei douăsprezece în foisorul din Ierusalim, pregătită după voia lui. Aici sedând cu discipolii săi, mai întâi a sevârșit Pascha (Luc. XXII, 15); iar după aceea a spălat picioarele discipolilor, învățându-i umilința și dragostea reciprocă (Ioan XIII, 3—15), și tot-o-dată presupindule apropierea patimilor, le arată pe însuși trădătorul (Math. XXVI, 21—25; Luc. XXII, 16—27), și în fine instituește misterul Eucharistiei.

Deci mâncând ei, dice Sântul Evangelist Matheu, luândă Iisus pânea, și bine-cuvântându a frântu, și a dată discipolilor, dîcîndu: luați mîncăți acestu este corpul meu. Și luîndu pacherul, și mulțămîndu a datu lor dîcîndu: beți dintru acestu toți, acestu este sângele meu al legii ceî noue, care pentru mulți se varsă spre ertarea pacatelor (XXVI, 26—28; confr. Marc. XIV, 22—24). Său precum scrie St. Apostol Pavel către Corintenți: că eu am primită de la Domnul, care am și dată voi, că Domnul Iisus în noaptea, întru care s'a vîndut, a luat pîne și mulțămîndu a frîntă, și a dîsă: luați mîncăți; acestu este corpul meu, care se frînge pentru voi; acêsta să faceți întru

amintirea mea; Așijderea și pacherul după cină dicend: această pacherü legen cea nouă este întru sângele meü; această să faceți de câte ori veți bea, întru amintirea mea (I Cor. XI, 23—25; confr. Luc. XXII, 19—20).

Prin urmare, Domnul în unul și același timpü a încheiatü pascha preaînchipuitöre a Vechinlui Testamentü, și a instituitü și proaducerea cea fara sânge a Noului Testamentü — adevărata paschă, care trebuie a se săvërși întru amintirea lui pâna la sfârșitul lumel. Și tóte acestea le-a săvërșitü în nóptea, cândü s'a vëndutü și s'a predatü patimelor de cruce și mortel.

(Va urma)

† Silvestru B. Piteșteu.

O nuntă ortodocsă în Ierusalem

„Câte bordeie
Atâtea obiceiie“

(*Dicționar românesc*).

Nunta, ca misteru al Religiei creștine, se efectuează mai mult sêu mai puțin în același mod la toate popoarele de aceeași confesiune. Grecii, Rușii, Românii, Arabii și alți ortodocși, avându același euhologiu, ceremoniile religioase sînt în multe privințe identice, cu mici variante, care atestă și particularizarea santei noastre Religii. Datele însă, care însoțesc actele religioase ale popoarelor, sînt interesante, căci ele denotă gradul culturii intelectuale al fiecărui popor și caracterul moral al usurilor lui. Și cu toate că mulți se referă cu indiferență, și chiar cu dispreț la usurile populare, câte învățăminte nu putem trage din studiul amărîțu al datelor populare, și cunoștințele etnografice ale fiecărui popor sînt în fața științei de astăzi mijloacele cele mai sigure și mai fecunde pentru cunoșterea națiunilor? În special usurile nupțiale de la Arabii din Palestina prezintă pentru noi Români un interes particular. Ca ortodocși, noi vom descoperi în usurile nupțiale ale Arabilor un element, cunoscut noi din vechiul Testament; ca Români, în acestu studiu etnic, vom avea ocaziune a ne întâlni cu unele din usurile poporului nostru, care ni vor da locu la reflecțiuni de totă importanța.

Arabii de astăzi ai Palestinei, ca decobortorii ai Patriarhilor Avraam, Isaac, Iacov etc., se țin în multe privințe de usurile nupțiale ale Patriarhilor biblici. Civilizațiunea u-

ropenă puțin a putut străbate între acești locuitori, și chiar influența islamismului nu se simte, de cât asupra vieții lor ecsteriore. Caracterul poporului, viața lui morală și usurile etnice sânt veki, și departe de a fi influențate de órdele dominătore ale islamismului. Cine a rămasu creștinu din primii seculi ai creștinismului, acela a conservatú cu multă îngrijire usurile și datenele strămoșesci, oferindu-ne și noi ocașiunea, de a vedea în multe din usurile nupțiale ale Arabului Palestinei nisce datine, pre care noi le observămú și la poporul nostru. Să începemu deci cu descrițiunea unora din usurile nupțiale, care se vedú și pene astă-dí la poporele arabice ale Palestinei.

Mirele. Tinêrul Arabu al Palestinei, care este sáracu și nu are nici o speranță în asigurarea viitorului seú, fórte de timpuriú începe ase preocupa de însurătore. Pentru acesta el cu o rábdare caracteristică și sub presiunea a totu felul de privațiuni, se pune pre economi și din lucrul de tóte dílele într'o pușculiță își formeză unu capitalú de doé, trei mi lei turcești (a). Cu cât mirele are unu capitalú mai mare, cu atáta póte și el să se arate mai pretențiosú în alegerea miresei; și acesta pentru cuvêntul, că în Orientu femeia nu are încă o valóre morală. Mirésa nu este întrebatú în contractarea vieții conjugale; fiind-că dupre usurile arabe femeia nu póte sci și nici cunósce pre devítorul ei soțu.

În fața sárăciei notorie din Palestina, a aduna unu bătú sáracu trei pêne la cincí sute lei noi, nu este unu lucru ușorú. Une-ori suma nupțială este înlocuită prin unu serviciú, adusú de către mire socrului și aici párinții fetei au ocașiunea, de ași cunósce mai de aprópe pre devítorul ginere, fóre ca sáse considere acesta, ca o degradare a persoanei, care are a deveni membrul familiei socrului. Acesta este o datinú veke patriarchalá și consistă din următorele usuri:

Domnul unei právălii, seú al unui atelierú industrialú, íea în calitate de elevú, seú bătú în právălie, pre unu copilú

(a) Unu lei turcescú egaléză cu 17 bani de ai nostri; în total 340 pêne la 530 lei.

săracu, mai întâiu pentru mâncare și înbrăcăminte, care de multe ori sîntu cele mai modeste, și apoi cînd acestu copilu manifestă o bunătate de caracteru și o aptitudine pentru ocupațiunea, la care este aplicatū, deviirovul socru alege unū momentū priinciosū și se adresază către talmizul=elevul seū cu propunerea :

„Copile! Eū te iubescu pre tine pentru onorabilitatea și modestia ta și m'am deprinsū cu tine. Tu croșei, dar trebuie încă timpu multū, pene ce-ți vei aduna suma nupțială. Dar, kiar și decă vei aduna ceva, adoa-di după nuntă nu vei avea ce să mîncâci. Tu acum trăsesci în familia mea, pînce și sarea noi o mîncămu la aceeași masă ; nimenea nu te consideră pre tine streinū în casa mea și nimenea nu se ascunde de tine. Fūica mea de asemenea cresce ; tu o scii pre ea. Decă ție îți place și tu voesci să te însori cu dînsa, atunci în locul tuturor keltuelor nupțiale și a darurilor usuale pentru mirēsă, pentru care tu nu vei aduna bani nici pene la patru-deci ani, lucrēză mie în modū onorabilū atăța ani, și tu vei primi femeie fore de cumpărătore. Eū voiū îngriji de tine ; te voiū chrani și te voiū îmbrăca, ca pre unū fiū, dar numai cu condițiunea, ca totu, ce vei lucra tu pene la nuntă, să fie al meū“.

Copilul săracū și fore de ajutorū primesce îndată condițiunea, și el apoi anī întregi lucrēză pentru deviirovul socru, ca pentru părintele seū. Acestū usū este celū mai răspînditū la Arabi din Palestina, și el ni aduce aminte de Patriarchul Iacob, care, ducēndu-se la unkiul seū Laban, a servitū șapte ani pentru Lia și alți șapte ani pentru prea iubita lui Rachel. Tot-o-dată adăogămū, că unū usū analogū a ecsistatū și la rādeșii din Moldova, cariī ținēu, ca să nu li se imbucătăiasc rādeșia. De multe ori și pene astă-di se observă, că unū băetū săracū, intrāndū în casa unū rādeșu, mai întâiu în calitate de argatū (a), devine, fōrē de nici o învoială prealabilă, ginerele rādeșuluī, decă în calitatea de argatū el a probatū onestitate și purtare bună față cu părinții fetei, în timpū de mai mulți ani.

(a) Vorbă romāncăcā fōrte veke și dedusă din grecescul ἐργάτης = lucrătorū. Notămū aici, că argații bunī și cu minte la rādeșul romānu se bucură de o considerațiune particulară. Ei ședū la masă împreună cu jupānu gazda, și cînd pleacă la drumū, sîntū totū așa de bine îngrijiți de ale mîncărei, ca și biul gazdei. Ascemenea sîntū bine îngrijiți și de chaine.

Nunta unui asemenea ginere la Arabii Palestinei este efectuată cu keltueła socrului și el dăruiesce pre tineri la nuntă conform conștiinței și bunet sële voințe.

Acum vine întrebarea : ce face mirele cu acele doē sële sēu trei miș lei, pre care el l-a adunatū cu atāta ostēnēlā și insistență ? La începutū el se logodesce (a) cu fata, pre carea și-a ales-o. De ordinariū rolul de staroste (b) ilu pōrtā preuțiū parochiilor, mai ales aceia, carii sā bucurā de stimā. Lui il suntu deskise tōte ușele parochienilor și el cunōsce tōte secretele caselor cu fete de mārītatū. Preutul face propunerea din partea mirelūi pārinților miresei, și apoi se petrece învoiala asupra prețului, ce ar putea sā ofere mirele. Cānd propunerea este primitā, mirele face chafne de nuntā pentru sine și mirēsā și pre aceste le trāmite fetei. Din đioa logodnei, mirele este obligatū, ca sā trāmițē miresei de doē sēu de trei ori daruri scumpe; precum galbeni pentru ornamentarea capului, cercei și alte obiecte, necesare la gātēla femeilor. Cu modul acesta, mirele preparā încetul cu încetul đestrea și o trāmite miresei, tōrē sā-l fie permisū de a o vedea. În acestū timpū, el se face cunoscutū socrului, sōcrei și rudelor lor, pre carii il primesce în casa sa și il cinstesce cu tōtā ocașiunea. Keltuelele mirelūi nu se terminā numai cu atāta; el de multe ori ajunge pēnē la ruinā. La finele tuturor acestor țeremoniū și keltuele, tōte rudele și cunoscuțiū socrului se adunā la casa miresei; bărbații într'o camerā și femeile în alta. Aici se începe petrecerea în comptul mirelūi. Mirele este datorū sā trāmițē aici oi, orezu, vinū, cafea și alte mārncari și preste aceste muzicanți, pentru desfātarea miresei și a oșpeților. Acesta este o fericire pentru mire, decā la tōte keltuelele nupțiale se asociazā și pārintele miresei; și acestā devine cu atāta mai logicū, căci la acestā petrecere icāu parte numai rudele și cunoscuțiū miresei.

(a) Vorbă iarăși veche romānēsă, derivatā din λόγος = cuvēntu și δέω = legē; la totul legatū cu cuvēntul. În locul acestei vorbe, grecii întrebuințēză tot-đeuna αρθόβια = arvouā.

(b) Vorbă slavonā de la сватроста = bātriu.

Petrecerea Arabilor. Instrumentele muzicale ale poporului arabă din Palestina sînt simple și puține la număr. O speță de tobă, pre carea ei o numescă litavra, și cu care se ține mai mult acompanimentul în cîntare, făcendă și mici figurî. Ună altă instrumentă, care este din speța violurilor și sēmăna foarte mult cu guslea sērbescă. Cu acestă instrumentă Arabul Palestinei cîntă toate cîntările sele, care de ordinar se învêrtă în jurul unuia și același subiectă «trandafirul celă frumos — iard zarif». Petrecerea se începe în sunetul litavrei și a țipetului femeilor. Apoi începe cîntecul, pre care îl însoțescă neconținut cu baterea din palme. Fie-care cupletă al cîntecului se termină cu unul și același refrenu, ce consistă din exclamațiunile «tiu-liu-liu-liu» și pre care este capabilă să lă facă numai gătjelel arabel și sēmăna multă cu cîntecul cucoșescă al găinei. Aceste toate le esecută femeile; iar bărbații staă în altă casă pre divanuri, sēu la pămēntă și tragă din ciubuce. Fie-care ăspete, venită din noă, își lepădă papucii la ușă și salutul—selēmă cătře cel de față și-lu face în ciorapi sēu și desculți. după care își ia locul între cialații ăspeți. Acestuia îndată ise presintă dulcēță cu apă și ună pacharū de rakiū, apoi cafea și în fine ciubucă. Ciubucul de ordinar se oferă ăspeților de cătře gazdă.

Prânzul sēu cina arabilor. Atât la prânză, cât și la cină în camera bărbaților se aședă câte-va taburele, pre care se pună atâtea timsii de aramă—siniț, câte feluri de bucate s'au preparată pentru ăspeți. Si anume, pilafū cu carne de ăie, lapte acru—iaurtu, dovlecei cu orezū și cu carne, carne cu sosū de bame, friptură de ăie sēu de iedū, fōre de nici unu felid de sālăți și înfine lapte cu orezu, dar numai cāt se pōte de subțire. Usul furculițelor, al lingurilor și al cuțitelor nu este cunoscută și ei toate bucatele le mănăncă cu mână. Friptura de multe ori se întâmplă, ca să fie făcută dintr'ună melū întregū, și atunci unul din ăspeții cel mai bătrini, suslecându-și mănecel, îl sferamă în bucați cu o

artă particulară, punându bucațile pre accia-și tipsie (a). Toți oșpeții se aședē jos în jurul tipsiei, luându câte o bucată de friptură și cu trei degite ale mânei drepte din pilali. Dacă se oferă vre o mâncare fluidă, ca laptele cu orezū, seū vre unū sosū de bame, ori de dovlecei, atunci oșpeții își improvisează o lingură dintr'o cōjă de azimă (b) și împreună cu fluidul înghitū și lingura. După masă se presintă unū servitorū cu unū lighenū în mâna stângă și cu ibricul în dreapta, tōrnă fie-cărui oșpete pre mână sase spele, oferindu-i stergarul, care se află pre umărul servitorului. In fine se aședē cu toții la locurile lor, apucându-se de ciubuce.

Acum este curiosū să scimū, cu ce se ospetēdă femeile la masa cea mare a unei nunți? Sermanele femeii! Lor nu numai că nu li este permisū, de a șede la masa cu bărbații, dar nici măcar nu li se oferă vre unū felū de bucate, dându-li-se numai resturile mesei, ce rămân dela bărbați. Astū-feliū este usul! Și femeile de astă-đi ale Arabilor, cu totū creștinismul, aū pozițiunea de serve, și ele trebuie să se nutriasce din sfărâmăturile, ce cadū din masa domnului lor. Cu tōtă degradarea ei morală, femeia Arabului se presintă observatorului europēnū mulțumită de pozițiunea sa și ea nici nu aspiră la o sōrtă mai bună. Obligațiunile femeiei Arabului consistă în genere a mulțemi pre bărbatū, a îngriji de copii și a face treburile din casă. Pre lōngă aceste, femeia Arabului din imprejurimele și suburbiiile orașelor este ocupată și cu negoțul, vōdēndū obiecte de ale mâncărei, iar la întōrcere aduce mai totū-dē-una o sarcină de lemne în spinare, preste care se mai adaugă și unū sacū cu copii mărunți. Arabul înse, ducēndu-se la orașu și reintōrcēndu-se, merge înaintea femeiei, cu pusca în spinare și cu ciubucul în gură, făcēndū selēmū = salutū la trecētoril cu-

(a) Și Românii au acestū maū, dar numai cu ôre-care modificațiunil. La masa mare, carva se face tot-dē-una după cununie și de ordinar sēra, friptura se prepară dintr'o pasăre întregă -- găina, rață, sau curcană. Și en totū usul cușilor și alū bucurișelor, pasărea de la friptură trebuie să imbucățișită de către mire și totū cu mâinele. Asupra artei de a frange pasărea, comenșii facū dicerito-reflecșionil. relateze la modul vieții conjugale al tinerilor.

(b) Sătēnul arabū își coce pânea în casă, ea și sătēnul nostru, și o face în formă de azimă, ca mai ușor de preparatū.

noscuți. În orașu el se duce la cafenea, penè cându femeia își desface obiectele, aduse spre vëndare, și aici face de ordinar politică. După vëndarea obiectelor, își iea femeia, și când merge la neguțitoru, spre a-i cumpăra o pereche de papuci roșii, el neguțază cu césurile și în cele de pre urmă plătesce tot femeia. Dar să ne întörcemu la comeseni.

Toți comesenii se ospetéză, cum am dîsu, în comtu mirelui și la casa părinților fetei, iar mirele cu amicii sei se ospetéză acasă la dînsul și în același timp. În mijlocul acestei petreceri ruinătoare, bietul mire se ocupă de darurile, ce trebuie să mai dea miresei. Pentru înfrumusețarea perilor capului trebuiesc alți galbeni; pre fesul ei trebuie să dea ase cösă o semilună de argintu cu o stea în mijlocu; iar gätul miresei trebuiesc înfășuratü cu o salbă de galbeni. Inseși amicele miresei și babele, care se ocupă de gätela miresei, trebuiesc mulțemite și în genere vorbindu, este o mare onöre pentru mirele arabü, care pôte să astupe gurele tuturor rudelor și cunoscutelor miresei. Adoa-đi de nuntă, fôrte des se întâmplă, că tinerii n'au ce mânca, și ei suntu nevoiși ase pune pe muncă, pentru ași agonisi pânea dîlei. Une-orî se servesc mirele pentru întimpinarea keltuelelor dîlnice de darurile nupțiale, dar tot-dé-una unü asemenea actü este privitü ca unü sacrilegiü. Femeia nu voesc să scie de nevoia bărbatului; el este datorü să facă totul, spre ai procura cafea, tutunü, mâncare și chafne scumpe. «Pentru acésta, dîce femeia, ești bărbatü, și ce voru dîce vecinii în casul. de ate atinge de darurile nupțiale.». Datoria femeiei este cel mult de a găti bucate din materialul, adusü de bărbatü, dar ca să cösă, seü să împletiascé. acésta nu este tréba ei, și nici nu scie așa ceva. Femeia Orientului este unü lucsü și nici-de-cum o soție a bărbatului. Ea nu scie nici să-și educe copii, dar numai a-i nasce și a-i cresce, ca animalele. Și tôte aceste resultă din

antipatia, ce Arabii au pentru cultura femeiei și din viața ei cea înkisă. (a)

Mirăsa Arabului. Între Arabii avuți, de multe ori se poate vedea, ca logodna să se efectueze în anii cei mai frageți ai copilăriei fetei cu un flăcău destul de copt; și acesta pentru interesul, ca părinții să-și arvonască fetelor unu ginere avuțu, sētū ca ginerele să între într'o familie bună. În genere însă lucrurile se petrecu astū-feliu. La 11 ani fata este logodită, la 12 devine soție și la 14 ani ea este mamă. Fata de 17 ani se consideră bătrână și bună a deveni soție numai pentru veduvi. La țeră se observă și altu-feliu de casuri. Fata se mărită și la 9 sētū 10 ani, continuându a trăi în casa părintescă, însă cu obligațiunea, de ași skimba broboda, care la femeile măritate constă dintr'o căciulă de cărpe înaltă și acoperite cu o basma neagră (b)

În cazul de sărăcie extremă, keltuecele nunței pot să fie reduse. Se întâmplă, ca cumpărarea miresei să se facă numai cu două legături de smokine pentru ospetși și cu o legătură de tutunū, iar socrul să primiască unu lesū nou și o pereche de pantofi roșii, pentru ași da fata după unu ginere de pozițiunea lui.

Nunta Arabului. Aici vom ūi mai concreți, expunându nunta Arabului Palestinei cu unu faptu realū. Toți ospetșii s'au adunatū la casa mirelui, carii s'au aședatu sub o tentă în curte, fiindu-i casa ocupată cu mirăsa și alte femei (c). Casa mirelui se compunea dintr'o singură cameră mare, carea, în locū de plafonū, avea o cupolă, și casa era plină de femei. De aici se auđiau țipete, cântece, plesniri

(a) În timpurile din urmă misionarii creștini au deskișū în diferite puncte ale Palestinei școli pentru copilele Arabilor, dar fore de vre unu succesū, căci Arabului nu-i vine, ca să se desparță de vechile datine și pre lōngă aceste educațiunea femeiei este considerată, ca unū ce neonorabilū și imoralū.

(b) Asemenea învălitōre de capū se pōte vedea și la rusōicele din Rusia mică, și din transformarea și subțierea ei a rezultatū cuculionul călugărișilor noștri, precum și legătura femeilor române. În totū cazul învălitōrea această este de origine asiatică și țutării illele o întrebuițază și pēnē astăzi. La Arabi se consideră de o crimă mare rădicarea diu capul femeiei a acestel căciule; și în casul de neacceptare a datinei, satul întreg al femeiei desonorate se rădică ca reabile contra satu lui din care face parte sacrilegul. Respectul pentru acoperișul capului femeii a scutit și la noi pēnē în timpurile de pre urmă.

(c) Când mirăsa n'are rude de aprōpe, atunci ea vine în casa mirelui și mai înainte de nunta și aici se facū petrecerile nupțiale.

din mână și muzica de o desarmonie patentă. În tenta din curte erau așezați la pământu ospetii, cari fumau din ciubuce și narghilele, iar într'unu colțu al tentei se afla unu mangalū, pre care ferbea unu ibricū pentru cafea și la o parte unu numărū de feligēne cu zarfurile lor de aramă. Fie-care ospete, cum venia, se aședa într'unu locū neocupatū, și, pene i se aducea cafeoa și ciubucul, nu deskidea gura. După cinstea usuală, noulū venitū începea să vorbīascā, dar tot cu rezervā și cu respunsuri laconice. Ospetii acceptaū ceva. Pentru distracția ospetilor s'au presentatū muzicanții — unu ovreiu cu viōra, unu arabū cu litavra și unu orbū cu doē țambalale. Aceștia aū începutū să intoneze din instrumente și să cante din gura cāntice arabe. După unu timpū de cāntare, a încetatū sgomotul atât din tenta bărbaților, cât și din casa femeilor și s'a presentatū preutul. La venirea acestuia s'a ivitū și bărbierul, înbrăcatū în chaîne de sērbătōre și cu instrumentele necesare. Îndatā s'a începutū operațiunea bărbieriei, carea a fostū aplicată asupra perilor capului și ai bărbei mirelui; după care a fostū unsū pre capū cu aromate, ducendū bărbierul tōtā operațiunea sa într'o glumă. După bărbierie, a urmatū înbrăcarea mirelui cu chaînele de nuntă, unde apa de trandafirū s'a vărsatū în abundență. Incependū dela cămașa cea lungă, preutul a bine-cuvēntatū tōte chaînele mirelui și le-a stropitū cu apă de trandafirū, dāndu-le amicilor mirelui, cari le punēu pre el. Când mirele a fostū înbrăcatū pre deplin, atunci el s'a presentatū ospetilor bărbați. Înaintea mirelui mergeū doi copii cu luminări de cēră aprinse și cu doē ramuri de lāmāi cu foile poleite. În genere doi frați ai mirelui, decā îi are, sēu doi amici, ilū ducū de subsuori, din cari unul duce o cățuie cu tāmāe aprinsă, iar celalaltū unū vasū cu apă de trandafirū. Mirele în cazul de față era înbrăcatū cu o jiletcă și cu unū mintēnū, cusutū cu găitane de firū, pre capū cu unū fesū roșu, împodobitū cu flori artificiale de chārtie, și cu o pēreke de șalvarī, cari pre la buzunare avēu cusături cu firū. În picōre colțunii lungi albi și pantofii roșii de o formă ascuțită la vērful formau

complexul costumului nupțial al Arabului nostru, avându tot-o dată la brâu unu șalū, de care atârna, în locu de țaraganū, unū cuștū cu plăselele de argintū. Tot așa erau înbrăcați și amicii, cari ilu ducēu de subsuorī. Tus-trei se aședară pre scaune în mijlocul tendei, unde ardēu doe luminări. Mirelui i-s'a adusū unū ciubucū fôrte mare. Acum vine momentul, când mirele trebuie să-și iea dioa bună dela vieța de tinerū, dela amicii și cunoscuți seī de pene acum. Pentru mire se începe o epochă nouă, de bucurie seu de întristare, Dumneđeū scie. Amicii și companionii căutau a desfășura laturele cele mai atrăgătoare din vieța de tinerū și a-ți împărăștia gândurile, ce-lū predomina pentru necunoscutul viitorului. Muzica începuse să cânte. Fie-care din amici se scula și mergēndu pene dinaintea mirelui, bătea din palme, ilu uda cu apă de trandafirū și il punea în mână ajutorul, ce fie-care credea de cuviință a aduce la keltuelele nupțiale (*). Acesta se începe tot-dē-una cu tinerii, cari au dusū pre mire de subsuorī. Dēcă cine-va din rude și cunoscuți nu volesce să-și arate arta plesnirii din palme, atunci se duce la mire și sărutându-se cu el, il lasă cu precauțiune în mână moneda de ajutorū. Aceste ajutore, care prindū fôrte bine mirelui, după keltuelele, ce de multe-orī trecu preste puterile lui, se adaugū și cu alte daruri, venite din partea rudelor lui. Unul trāmite o ôie, altul orezū, al treilea untu etc. încât sūntū casurī, când unii miri potū să dea prânșul nupțialū numai din aceste daruri.

În fine, petrecerile la nunta, ce descriemu, s'au lungit pene la ora 10 din nôpte, când a sositū și momentul cununiei. De la casa mirelui s'a înșiratu o procesiune lungă, înaintea căria mergēu doi tineri cu vase de ferū, atârnate într'o prăjină, în care ardea smolă și care avēu menirea, de a lumina calea. După acestia urmau muzicanții și cântăreții. În urma lor veniau ôșpeții, cari țineau în mână câte o lumi-

* Textul și la Români datina, de a veni în ajutorul mirelui la masa cea mare, și după unu, când tinerilor li se face prima vizită. Baniul la Români se dă numai pre un salerū numai la masa cea mare, iar alte obiecte se oferă la prima vizită, care obiecte se numescu „daruri de casă nouă”.

nare de cără aprinsă, psaltii după ăspeți cântău truparele Născătorei, și cei doi copii cu luminările lor de cără luminau calea mirelui, care pășia cu maiestate, ținându-și ciubucul în mână și dusu fiindu de subsuori de către cei doi tineri. La finele procesiunii veniau femeile, care, avendu în mijlocul lor pre mirésă, învălită de sus și pene jos cu o pânzătură roșie, țipaū de acoperiaū sonurile muziceii și cântările psaltilor. Decă mirésa se află în casa părintescă, nu ca în casul de față, atunci acéstă procesiune trece pre la casa ei, de unde, eșindū femeile cu mirésa, se ducū la Biserică în ordinea, descrisă mai sus.

Deși Biserica era fôrte aprăpe de casa mirelui nostru, așa că s'ar fi pututū ajunge numai în cinci minute, dar fiind că liturgia nu se putea începe mai curënd de ora 12 din năpte, procesiunea nu se grăbia. Pentru uciderea timpului, procesiunea s'a îndreptatū pre stradele cele mai depărtate ale suburbiei, locuite de creștinii. Muzica, cântarea și plesniturile din palme n'au încetatū totū drumul. Procesiunea se opria la fie-care casă mai mare, de unde, eșindū gazda, stropia cu apă de trandalirū pre mire și pre toți cei, ce compunēu cortejul. Din timpū în timpū se aprindēu ciubucele, căutându fie-care ași petrece timpul în mulțemire. În timpū ce procesiunea se mișca pre strade pasū cu pasu, în Biserică se efectua serviciul među-noptimeii, al rugăciunii de dimineță și se începea liturgia,

Procesiunea s'a opritū dinaintea unei mănăstiri; muzica și cântecele au încetatū; luminele s'au stinsū și ămenii au intratū în Biserică. Mirele, ca persóna cea mai notabilă a ocaziunii, s'a așezatū în strana de lângă iconostasū, iar mirésa a rēmasū între femei, care au ocupatū locul de lângă ușa. Totul este de acum în tăcere și fôrē de sgomottū; toți ascultă serviciul divinū, efectuatū de către preutul arabū, și cântatū de către asistenții; fiind că în Bisericile Palestinei serviciul religiosū se cântă și se citește de către fie-care Arabū, care scie carte. După terminarea liturgiei, preutul, eșindū din altarū, a împărțitū la asistenții antidorū sēu anaforă.

Până când unul din preuți a distribuită anafora, preutul, care avea să efectue cununia, s'a dusă la mirăsa și luând'o din mijlocul femeilor, a adus'o înaintea ușilor împărătesci. Mirele se puse dinaintea icōnei Mântuitorului, iar mirăsa la icōna Maicei Domnului. Ei se aședară în astu-feliu de pozițiune, pare că priviaă unul la altul, deși mirele nu vedea fața miresei. Mirăsa aici era acoperită cu o pânzetură albă din capū până în picioare, iar pre capu și față atărnă o altă pânzătură roșie, prinsă de capu cu ace (bolduri) și monede de aurū. In această pozițiune mirele se cunună cu mirăsa și el nu scie, decă sub acoperișū se află femeia, ce ș'a cumpăratū, seū i-s'a introdusū o alta. Acesta nu se întâmplă; dar aici ni aducemū aminte de istoria lui Iacob cu Lia, și ni dicemū, că sub sovonū se pōte introduce falsul (a).

Restul ceremoniei nupțiale s'a efectuatū duple prescripțiunile evchologiului, comunū ortodocșilor, cu deosebirea, că preutul, scoțindu inelul din degetul mirelui, cunună cu dînsul pre mire și pre mirăsa o singură dată, pronunțându cuvintele: «cunună-se etc» și nepunēndū mai multū inelul în degetele mirelui. Biserica nu avea cununile seŝe propriu, dar lie-care creștinū îngrijesce ași le face duple putere și gustū. De ordinarū se ieū doē cercuri de lemnū și se imbracă cu chârtie poleită, înfrumusețându-se cu flori artificiale de chârtie și cu modul acesta cununile suntu gata. După terminarea nuntei, cununile și cu lumânările nupțiale au fostū duse acasă de către tineri. In timpul efectuarei misterului, cununile erau legate una de alta cu unū găitanū de mătasa, trasū din brăul mirelui, și ele, astu-feliu legate, se aședară pre capetele tinerilor de către preutū (b). Acum este sciutū, că Biserica pune pre capetele tinerilor cununi, spre a arăta cât prețū pune ea pre actul conjugal, asemănând pre însurați cu împărații, cari la suirea lor pre tronū începū, ca și tinerii de la nuntă, a nouă epochă pentru viața

(a) Datina de a învăli mirăsa a existatū și la Romāni, penē in timpurile de pre urmă, de unde n'i-a reimaū in limba termenul de „sovonū” și verbul a sovonii— a învăli fața cui-va.

(b) Sîntemū asigurați, că usul, de a se lega cununile cu unū găitanū, există și in unele părți ale Moldovei.

lor. Dar aici trebuie să ne întrebăm: Ce înseamnă acestu găitanu, cu care se lĂgă cununiile tinerilor arabi? Dupre opiniunea nĂstră acĂstă legĂtură a cununiilor la Arabii Palestinei are același sensu, ca și pacharul nupțialu, pre care Biserica îlĂ oferă tinerilor la cununie. Pacharul nupțialu represintă pre sĂrtă comună a cununașilor, iar găitanul Arabilor, credemĂ noi, însemneză legătura, ce trebuie să ecisite între cei uniți prin misteriu nuntei.

După aceste preutul aduse din altaru o cupă cu vinu, în care erau puse câte-va bucăți de anafură. Cu cele trei degete ale mĂnei drepte a luatĂ o bucățică de anafură, muiatĂ în vinu, și a pus-o în gura mirelui și alta pre sub sovonu a pus-o în gura miresei. Apoi din acĂstă anafură s'au împĂrtășitĂ și frații mirelui. Acum vine întrebarea: care ar fi cuvĂntul, pentru care din cupa nupțială se împĂrtășescĂ și frații mirelui? Ore în acĂstă usanță a Arabilor Palestinei să nu fie vre o urmă din prescripțiunea vekiuului Testamentu, dupre carea femeia fratelui mortu cade în îngrijirea fratelui ramasu? Mai este de observatĂ, cĂ amica miresei, o babă invălită într-o pĂnzĂtură albă, nu s'a împĂrtășitĂ din cupa nupțială. Ce se atinge de oferirea anafurei nupțiale cu degetele, apoi acĂsta provine dela desprețulu, ce orientaliș pĂrtă cĂtre linguri și furculițe. În Bisericile copte cuminicătura kiar se oferă creștinilor tot cu cele trei degete.

Ceremonia cununiiei a fostu terminatĂ. În locul sĂrutĂrei mirelui și a miresei, preutul i-a luatĂ de capete și i-a lovitĂ cu frunțile unul de altul. Apoi frații mirelui l'a luatĂ de picĂore și l'a rĂdicatĂ în sus de trei-ori, lăsându-lĂ iarăși la pĂmĂntu. AcĂstă usanță a Arabilor Palestinei pare a însemna o onĂre particulară a frașilor cĂtre mire, dar și aceia, cĂ ei dorescĂ, ca el să fie bărbatĂ în tĂtă puterea cuvĂntuluș. tare și neclintitĂ în ori-ce parte l'ar atrage circumstanțele. Rugăciunea pentru deslegarea cununiilor nu s'a cititĂ în Biserică, după terminarea actuluș conjugalĂ. Preutul arabĂ citește acĂstă rugăciune în casa cununașilor și în dĂoa a șeptea dela cununie. În timpul celor șepte dĂile cununiile

sântu atárnate în casa de dormitu și la unu locu vedutu.

Reintórcerea procesiunei la casa mirelui s'a efectuatú în ordinea, în care a venitú și la Biserică; cu același șgomotú și cântări, dar numai cu mai multă iuțelă. Fiindu cu toți osteniți. Mirésa acum este lóngă mire; nu alătura cu dînsul, ca persónă morală egală, dar în urma mirelui, ținendu-se de brăul lui, și lăsându în această pozițiune a nenorocitei mirese, ca săse întrevadă, că principiile creștinismului încă n'a îndulcitu în deajuns vieța și moravurile Arabului Palestinei.

După această, nu trebuie să ni pară curioșe și alte usante ale Arabilor Palestinei, care impunú femeiei, ca, întâlnindu-se cu bărbatul seú pre drumú, să nu potă să-i vorbescă, decă sîntú și alți ómení. Pentru o asemenea degradare a femeiei, Arabul își recompenséză femeia cu o amóre înfocată. Si cu totá degradarea morală dintre soți, Arabii trăiescú mai bine și mai fericiți, de câtú acele păreki de ómení, unde drepturile femeiei sîntú puse pre același piciorú cu ale bărbatului.

Ajungénda procesiunea de la Biserică în casa mirelui, băbății au luatú numai cafea și s'au retrasú, remánénda a petrece numai femeile. Adoa di, rudele au venitú să felicite pre mire. Mirésa s'a prezentatú neacoperită, dupre datina Arabilor Palestinei, și sărutándú mâna la toți visitori, a primitú daruri bănesci.

Dupre cum vedemú, nunta Arabilor este unu actu, ce ni amintescú multe din prescripțiunile vekiului Testamentu și, cu unú adausú de datine populare, represintá nunta vekiilor creștini. Efectuarea nunței la mieđul nopței este o datiná veke iudaicá (a), iar sântirea actului dupá litugie, aratá ce importanță prescrie Arabul misterului nunței. Kiar templu, în care se efectué cununia, devine pentru Arabú locul celú mai de stimá. Si de multe-ori se întémpiná casuri, cá

(1) Parabola evangolicá dospre cele dece feciore. Mat. XXV, 6. 7.

mamele pióse aducú pre copiii bolnavi în același templu, unde și-a primită cununia, și aici, înaintea lui Dumnezeu, își impune votul, că, decât copilul va rămănea între vii, are săse cunune în aceeași Biserică.

Archim. Genadie Enăcénu.

Chronologia bisericescă

Noțiunile chronologice, pre care vom în prezenta aici lectorilor noștri, sînt de mare interes și pentru noi Români, cari, din cauza confesiunii ortodoxe și a pozițiunii noastre geografice, am fost în legăturile cele mai strînse cu Orientul. Elementele istorice, relative la anul bisect, indictionul, ciclul sôrelui și al lunei cu basa (temelia) ei și în fine epactele, sînt atâtea cunoscințe, care sperăm, că vor interesa pre mulți din lectorii noștri. De asemenea cu aceste cunoscințe vom fi în stare, de a înțelege fundamentele calculului paschalic, precum, de altă parte, ni vom putea, pene la un punct, explica, care este cuvântul, pentru care evenimentele vieții noastre istorice s'au calculat atâtea secole cu anii dela Adam și cu indictionul. Să începem deci cu anul bisect, studiind după acesta ciclul sôrelui, al lunei, basa și temelia lunei, indictionul și în fine epactele.

1) **Anul bisect** (*). Pene la Iulie Cesar, cel întâiu monarh al Romanilor, anul solar cuprindea numai 365 de zile; adecă cu aproape șese ore mai puțin, de cât anul solar astronomic. Iulie Cesar,

(*) Numirea acesta este latină, compusă din *bis*—doi și *sex*—al șase; în total de doi-ori șese. Sensul istoric al acestei vorbe, în textu.

cunoscându această eróre, în urmarea căria la fie-care patru ani se perdea o zi-noptime, a regulatú calendarul (a) cu ajutorul matematicului Sosigen, pre care îlú kiemase din Alecsandria, și a ordonatú, ca la fie-care patru ani să se adaugă câte o zi; în cât anul de al patrulea să se comteze de 366 zile. Acestú anú cu ziua adausă s'a numitú anú iulianú, dela numele lui Iulie Cesar și apoi bisectú, pentru cuvéntul, ce urmézá. Iulie Cesar a dispusú, ca ziua adăogată la anul bisectú să se puné la 24 Fevruarie, carea de către Romaní se numia ziua așéseá dinaintea calendelor lui Martie; astú-feliú, dupre această dispozițiune, în anul bisectú se calculá doé zile cu numirea de așéseá a calendelor lui Martie. Mai pre urmá s'a regulatú, ca ziua adausă a anului bisectú să se puné dupá 28 Fevruarie.

Décá voimú să aflámú anul bisectú, atunci noi datorimú să împărțimú anul datú cu 4 și câtul ni va aráta câți ani bisecți au trecutú dela nascerea Mântuitorului, iar rămáșița în al câtelea anú al periodului bisecticú ne aflámú. Acestá operațiune se esecutá așa de simplu, fiind că anul al patrulea s'a stabilitú, cum am disú, a fi bisectú, iar la nascerea Mântuitorului anul a fostú bisectú. Fie-ni pentru esemplu anul curentú 1882, decá îlú împărțimú cu 4, avemú, ca resultatú al operațiunei, 470 ani bi-

(a) Vorba *calendarium* este latină și însemnézá catastidú de datorii și mai pre urmá *imerologia*, comtul zilelor lunei. Acestá vorbá vine dela *calendæ=zi-întâiu* a fie-căria lunei. Și în fine *calendæ* dela *calo=*a kiema; adecá, invocarea divinităței, ce se făcea la zi-întâiu a fie-căria lunei, pentru ase comunica poporulú calendele lunilor.

secți, trecuți de la nașterea Domnului nostru Iisus Christos și rĂmășița de 2 ni arată, ca ne aflăm în al doilea an al bisectului 471.

Maș jos vomĂ arĂta și unĂ al doilea modĂ de gĂsire al anilor bisecți.

II) „Ciclul sĂrelui“. DĂcĂ toți anii ar fi numai de 365 zile, dupĂ unĂ periodĂ de șapte ani, care ar corespunde cu numĂrul zilelor septĂmĂnei, ar resulta, cĂ o serbĂtoare, bunĂ ĂrĂ, ar cĂdea tot-dĂ-una în acciași zi a septĂmĂnei. Dia intercalata la anii bisecți Ănterupe din 4 Ăn 4 anii acĂsta ordine, carea nu pĂte sĂ revinĂ, de cĂt dupĂ anii de 4 ori 7 ; adecĂ dupĂ 28 anii. Acesta este ciclul sĂrelui, dupĂ care zilele lunelor revinĂ Ăn ordinea dela ĂnceputĂ.

FĂind cĂ anul nĂscerei MĂntuitorului s'a aflatĂ Ăn ciclul al optulea al sĂrelui, de acia, dĂcĂ vomĂ, ca sĂ aflĂmĂ ciclul solarĂ al unui anii, trebue sĂ scĂdemĂ 8 anii din anii, dați spre operațiune, și rĂmășița sĂ o divisĂmĂ cu 28. CĂtul ni va arĂta cĂți cicluri solarii au trecutĂ de la nașterea lui Christos, iar rĂmășița cĂ anul operatĂ se aflĂ Ăn cutare ciclul solarĂ. La casĂ de anii rĂmĂnea rĂmășița, ciclul solarĂ al anului este 28. Ca ecsemplu, luamĂ anul curențĂ 1882, și scĂdĂndĂ din dĂnsul 8, avemĂ rĂmășița 1874. Pre acĂstĂ rĂmășița o dividemĂ cu 28 și rezultatul operațiunei este, cĂ anul curențĂ 1882 se aflĂ Ăn ciclul sĂrelui 26.

PropunemĂ aici și unĂ al doilea modĂ de aflare a anilor bisecți maș expeditivĂ. ȘciĂnd ciclul sĂrelui dintr'unĂ anii, noi dividemĂ acĂstĂ numĂrĂ cu 4 și rĂmășița ni va arĂta cĂți ani au trecutĂ din bisectul ultimĂ, iar lipsa de rĂmășița ni arata, cĂ anul

este bisectă. Ciclul sórelui din anul curentă 26 divizată cu 4, ni dă în rezultată rămășița 2, carea, este aceeași, ea și la operațiunea de mai sus ; adică, ca anul curentă, 1882, este ană comună și nu bisectă.

III) **Ciclul lunei.** S'a constatată astronomicese, că cicloforiile sórelui și ale lunei sântă corelative și ca înțela lunei este de trei-spre-dece oră și ceva mai mare, decât a sórelui. De aici rezultă, că aceste doo corpuri ceresci, după ună óre care numără de cicloforii, trebuie sase întâlnească pre ceră. Meton atenienul a probată, că această întâlnire se petrece din 19 în 19 ană și de aceia cei vekii pre această cicloforie o numiau ciclul lui Meton și ei îlă întrebuintău, în determinarea lunei nouă și a lunei pline. În decursul unui periodă de 19 ană, luna nouă și luna plină trebuie să se întâmple în aceeași zi și oră, când s'a întâmplată în ora și ziua anului corespundență al celoralalte cicloforii. În cât, decă avemă ziua și ora unei luni nouă, seă a unei luni pline dintr'ună ană, atunci avemă aceste fase ale lunei din toți anii corespundenți, atât a cicloforilor precedente, cât și acelor secvente. Această constatare a lui Meton este utilizată și astă-zi în chronologia bisericăscă, și ea se numesce ciclul lunei. *Prim urmare, ciclul lunei este acea cicloforie a lunei în jurul sórelui, care se petrece în timpă de 19 ană și care face, ca luna nouă și plină săse petrece în aceeași zi și oră, când s'a petrecutu și în anul corespundență din celelalte cicloforii.*

Ca să aflămă ciclul lunei dintr'ună ană dată, scădemă din acestă ană 2 și rămășița o împărțimă cu 19. Cățul ni va arăta ciclurile lunare, trecute dela nascerea lui Christos, iar rămășița va fi ciclul lunei

anului căutat. În cazul de a nu rămânea remașița, ciclul lunei este 19. Fie-ni, pentru ecesemplu, anul curent 1882, la care voim, ca să aflăm ciclul lunei. Din acest număr de ani se scad 2, iar remașița de 1880 se divide cu 19, de unde avem 18 ciclul lunei din anul 1882, și 98 cicluri lunare, trecute dela nascerea lui Christos și pene în prezent.

IV) **Basa, seu temelia lunei.** Dupre astronomi basa lunei se numesce epacta (a) anului, care este numerul, ce arată etatea lunei la 1 Ianuarie, de unde începe anul nou. Când scim epacta anului, adeca basa lunei, ușor aflăm în câte Ianuarie, avem lună nouă și ce etate are luna la di-ntâiu a acelei luni. Dcă, bună oră, basa lunei este 26, atunci lună nouă a fost la 6 Decembrie și la di-ntâiu a lui Ianuarie luna avea 26 de zile.

Anul solar întrece pre cel lunar cu aproape 11 zile. Astronomii, adăogându aceste zile, la anul lunar, ca să afle pre cel solar, le numesce zile intercalate, seu epacte. Iar când voim, ca să aflăm lunele noue, facem usă de epactele anului, seu de basa lunei.

Basa lunei se cresce în fie-care an cu 11 zile, diferința între anul lunar și cel solar; și calculăm astă-teliu : $1 + 11 = 12$; $12 + 11 = 23$; $23 + 11 = 34$. $34 - 30 = 4$ (b) ; $4 + 11 = 15$; $15 + 11 = 26$; $26 + 11 = 37$. $37 - 30 = 7$; $7 + 11 = 18$; $18 + 11 = 29$; $29 + 11 = 40$, $40 - 30 = 10$; $10 + 11 = 21$; $21 + 11 = 32$.

(a) Vorbă-grecăscă dela adiectivul ἐπικτος, η, ου = introdusu. În senău chronologicu vorbele „ἡμέραι ἐπικτι” însemneza zilele introduse, intercalate, pentru egalizarea anului lunar cu cel solar.

(b) Numerul de 30 se scade tot-dé-una.

32—30—2 ; etc. Dela această regulă se ececeptăza numai anii, când ciclul lunei reîncepe iarăși, adică trece dela 19 la 1 ; și această pentru cuvântul, că basa lunei din anul precedentă se adaugă cu 12, având după astronomii luna lunară ultima 29 zile.

Deci pentru ca să găsimu basa lunei, calculămă astă-feliu. In anul 1880 am avutu basa lunei 29, în anul 1881 aceeași basă a fostu 10, în anul curentu ea va fi 21, în anul 1883 va fi 2, în anul 1884, trecându ciclul lunei dela 19 la 1 se adaugă cu 12, și prin urmare basa lunei va fi 14. Adausul de 12 în locu de 11 provine din aceia, că ciclul lunei s'a reîntorsu la 1, și luna lunară ultimă a avutu 29 zile.

Dar, ca să avemu o regulă stabilă și pentru aflarea basei lunei, calculămă ast-feliu. Înmulțimă ciclul lunei anului datu cu 11 și la produsu adaugămă 3, iar rezultatul acestei operațiuni este basa lunei din anul căutată. Dăcă produsul trece preste 30, îl dividămă cu 30 și rămășița este basa căutată. Fie-ni, pentru ecesemplu, anul curentu 1882, care are, ca ciclu al lunei 18, pre care, înmulțindulă cu 11, și adăugându-i și 3, avemă ca rezultată al operațiunei 201, pre care divisându-lă cu 30, avemă, ca rămășiță 21, și această este basa lunei din anul curentu 1882.

Observațiuni asupra basei și a ciclului lunei. Ciclu de 19 ani, care se mai numesce și ciclul lunei, nu este ecsactu, fiind că are aprópe o oră și jumătate mai multu ; adică luna lunară se termină, în óre-ce ciclul lunei, ca să împliniasce 19 ani precisi, reclamá încă o oră și jumătate. In astronomie această diferența se numesce *preîntâmpinarea lunei*. Sinodul I de

Nicea a dispusă, ca Pașcele să fie serbate de către creștinii în Duminică, ce urmează după luna plină, care cade sevă la 21 Martie, sevă după această dată, dar nici o dată mai înainte. (a) După trecerea de mai multe secole dela sinodul din Nicea, s'a constatată, că erorea ciclului lunei a făcută, ca nascerea luminei săse considere nu în același timpă, când se efectua pre timpul sinodului din Nicea. În 304 ani după Iparch. sevă în 312 și jumătate ani după astronomii moderni, diferența era de o zi; adică, după acestă intervală, luminile lunei se nască cu o zi mai înainte, de ce ele ar fi trebuită săse petreacă după ciclul de 19 ani al lunei. Pentru înlăturarea erorii, s'a regulată, ca la fie-care 300 ani să se adauga o zi. Monachul Isaac, care s'a ocupată cu paschalia înainte de luarea Constantinopolului, adaugă și el această zi, deși nu arată cuvântul unui asemenea adausu. Și pentru ca să readucemă nascerea luminei lunei în același momentă, când se petrecea pre timpul sinodului din Nicea, trebuie să adăogămă la fie-care ciclu al lunei de 19 ani, câte o oră și jumătate, sevă o zi la 312 și jumătate ani. De la sinodul I din Nicea și pene în presentă se repete periodul de 312 și jumătate ani de patru ori, cu o rămașița de 307, carea este aproape ca cătul; de aceea noi ar trebui să adaugămă la calculul basei lunei 5 zile, (b) dar noi adau-

(a) Este evidentă, că noi datorimă a cunoșce cu precisiunea cea mai mare plinirea lunei dela 21 Martie, de altă parte, când începe luna Pașcelor. Și fiind ca în timpurile primitive ale creștinismului nu era știința așa de răspândită, de aceea vedemă, că Patriarhul de Alexandria, unde se afla o școală astronomică, era obligată, ca în fie-care an să anunță la timpă creștinilor ziua serbarei Pașcelor.

(b) Sântă în erore acia, cari credă, ca în ani, când ciclul lunei este, 17, 18 și 19, trebuie să adăogămă 4 zile.

gamă numai 4. pentru ca nu cum-va prin această să facem ase calcula născerea luminei lunei atunci, când în realitate nu se petrece, și ast-feliu să ajungem a serba Pascele mai înainte de dispozițiunea Sinodului I ecumenic; și această pentru considerentul, ca epactele (*) aș de basă născerea luminei lunei, care se potă stabili mai înainte, sêu mai pre urma de actul reală al naturei. Și în respectul eclesiastică nu este nici o eróre, de ase serba Pascele mai pre urmă, ele nu trebuiesc serbate mai înainte de prescripțiunea sinodului.

Riguros vorbindu, noi în anul presentă ar trebui să adăogăm la basă lunei 5 zile, fiind că rēmașița de 307 anī este aprópe ca câtul. Dar unū asemenea calcul și o dispozițiune definitivă în respectul datelor, când trebuiesc serbate Pascele în fie-care anū, conform decisiunea Sinodului I ecumenic, și cum se póte împăca cu precisiune diferința dintre ciclul lunei și născerea luminilor ei, este dreptul unui Sinodū și nici de cum al unui individū.

Să aratăm aici, de unde provine, că fie-care anū își are seria sa de epacte proprii. Am disu mai sus, că preîntâmpinarea, sêu grăbirea lunei este, duple astronomi, născerea luminei lunei mai înainte de împlinirea ciclului de 19 anī al lunei. Acum concădere lunei, sêu egalizarea anului lunară cu celū solarū, se numesce întârđierea născerei luminei lunei, care se întâmplă după 11 minute. Aceste minute aū facutū pre Occidentali, ca la fie-care 400 anī să lase

(a) Epactele eclesiastice nu sântu așa de exacte, ca cele astronomice.

câte trei zile intercalate (^a); în cât egalizarea lunii face, ca epacta să crească, iar egalizarea sôrelui aduce micșurarea epactei. Din această relațiune inversă a sôrelui cu luna provine seria proprie a epactelor fie-cărui an.

V) **Indictionul.** Afară de ciclul sôrelui și al lunii, Romanii întrebunțau și altu ciclu, pre care îl nu-

(a). Chronologia lui Iulie Cesar admitea anul de 365 zile, și 6 ore; lucru ce nu este astă-feliu. Anul, ce percurge dela un ekinoptiu pene la celaltu, este de 365 zile, 5 ore, 48 minute și 48 secunde. Deci adausul de 11 minute și 12 secunde este o eróre. În ôre-ce anul astronomic se termină, celu chronologicu reclamă încă 11 minute și 12 secunde.

Acastă eróre a făcutu, ca ekinoptiile dela regularea calendarului de către Iulie Cesar, 45 'nainte de Christos și pené la Sinodul I din Nicea. 325 după Christos, săse considere înainte de 21 Martie.

La 1582 Occidental a rădicatú această neregularitate a chronologiei lui Iulie Cesar, și éca cum. A strămutatú ekinoptiul de primă-vară la 21 Martie, séu mai dreptu, pre 21 Martie la ekinoptiu; fiind că se ținea, ca să serbeze Pascele dupre dispozițiunea Sinodului I din Nicea, adecă în Duminica, carea cade după plinirea lunii, petrecută în urma ekinoptiului de primă-vară. În anul 1582 ekinoptiul s'a întâmplatú la 11 Martie, adecă aprópe cu 10 zile (9 zile, 18 ore, 38 minute și 24 secunde) mai înainte; ceia-ce resultase din calculul celor 11 minute și 12 secunde în timpú de 1257 ani, trecú dela data Sinodului I din Nicea și pené la 1582. La data ekinoptiului, în locu de 11 Martie, s'a numeratú 21, lăsândú 10 zile, care erau mai multe, și cu modul acesta pre 21 Martie l'a strămutatú la ekinoptiu. Luceu, ce s'ar fi pututú face numai prin strămutarea ekinoptiului la 11 Martie.

Pentru ca în genere săse pôte înlatura neregularitatea, occidentalii au dispusú pentru viitorú, ca în fie-care seculú săse adaugú câte o zi. De aici provine, că în seculul trecutú Occidentalii au mersú cu 11 zile mai înainte de noi, iar în seculul presentu mergú cu 12. Anul 1800 a fostú pentru noi unú anú intercalatú, adecă de 366 zile, în ôre-ce pentru Occidentalii, în virtutea calculului de mai sus, a fostú numai de 365 zile. Dar în curéndu au recunoscutú tot Occidentalii, că și această corigere conține o eróre; și de aceea au regulatú, ca numai al patrulea seculú săse considere cu o zi intercalatú; adecă seculu al XVI-lea, al XX-lea al XXIV-lea etc. În fine să facemú aici observatiunile nóstre, din care se va vedea, că și această regulare este defectuosă. Diferința de 11 minute și 12 secunde în timpú de un secul de ani dá 18 ore și 40 minute, în timpú de tret seculé dá un produsu de 2 zile și 8 ore, în ôre-ce dispozițiunea face ase intercala în acestu timpú numai o zi.

mian indictionu (*). Acestu cielu nu are nici o relațiune cu mișcările corpurilor ceresci. Dupre opiniunea unora, elu s'a instituitu de către Romani cu scopul. de a indica periodul de anî, dupre care se strângu contribuțiunile de la locuitorii cetăților și ai orașelor. cari părăsiau locul natalu, spre ase duce în streinatate, și cari trebuu sase reintorce celu mult dupa cinci-spre-zece anî, pentru plata contribuțiilor. care se divisau în trei părți,—una pentru întreținerea templurilor, adoa pentru săraci și atreia pentru plata soldaților. Indictionul era divisatu și el în trei periode de câte cinci anî. Alții pretindu iarăși, că indictionul se numia contribuțiunea. ce se plătea soldaților Romani, cari erau obligați de a servi în armată cinci-spre-zece anî. Mai pre urma, deși lucrurile s'au skimbatu, această vorbă s'a păstratu, întrebuințată fiindu în chronologie. In respectul originii indictionulu eczistându mai multe pareri, noi constatăm, că indictionul este de trei feluri. Unul se numesce cesarienu, autocraticu și constantinienu. acesta își are începutul dela marele Constantin, introdusu în Biserică de către Sinodul I dela Nicea la 327 (b), și care începea de la 24 Septembrie (c). Al doilea se numesce al Constantinopolulu și acesta se întrebuințază și pene astăzi pentru da-

a) Vorba indiction este latină și vine dela cuvântul indictio—onis — tributu, impunerea tributulu; iar acesta dela indico, ere — aproclama.

(b) Ιστ. εκκλ. Μελατιου. introd. pag. 80.

(c). Inainte de luarea Constantinopolulu, Orientalii în chronologie întrebuințau anii dela creațiune, și anul se începea dela Septembrie. Mai pre urmă a începutu să se întrebuințeze anii dupre chronologia Occidentalilor dela Ianuarie. Atunci pentru aflarea ciclurilor se divisau anii de la Adam cu 28 pentru ciclul sôrelui, cu 19 pentru ciclul lunei, sêu în fine cu 15 pentru ciclul indictionulu.

tarea actelor patriarhale. El se începe cu *qi-ntâiu* Septemvrie, și s'a făcutu astu-feliu, stramutându-se ciclul sórelui dela 24 Septemvrie la *qi-ntâiu*, precum și începutul indictionului. Și în fine indictionul al treilea, numitū romaniciu, care se începea dela *in-tâiu* Ianuarie.

Dupre cum ciclul lunei se calculéza cu 19 începénd dela 1, ciclul sórelui cu 28 începéndu tot dela 1, asemenea și indictionul se calculéza de la 1 peue la 15, constituindu-se ast-feliu periodul indictioniciu.

Acum, fiind că la nascerea Mântuitorului anul se afla în al patrulea anū alū indictionului, de aceia pentru ca să aflămū indictionul unui anū datū dela nascerea Mântuitorului, adăogămū 3 la numărul anilor și suna acésta o divisámū cu 15; cáțul ni va aráta câte període indictionice au trecutū dela nascerea lui Christos, iar remásița indictionul anului cáutatū. Așa adăogându la anul 1882 numărul de 3, căpátămū numărul de 1885 și pre acesta divisându-lu cu 15, avemū cicluri indictionale dela Christos 125 și remásița 10, carea aratá indictionul anului curentū 1882.

Orí-ce omū, care numai a venitū în contactū cu unū documentū, relativū la istoria Românilor, dá preste unū indictionū și unū anū de la creațiune. Dupre cele ecpuse maí sus, credemu, că de acum putemū dispune de procedura, dupre care se potū controla între dînsele aceste doé date ale chronologiei documentelor nóstre istorice. Dar noi acum voimū sa întroducemu între aceste noțiuni și unū elementū istoricū, întrebându-ne: De când la Români s'a începutū datarea actelor istorice cu anul

creațiunei, unită cu indictionul anului? Mulți la noi s'au deprinsă în materiile istorice, a rezolva cestiunile într'unu modă foarte expeditivă. Se observă că unu fenomenă óre-care istoricū ecsistă la Ruși seū la Slavī în genere, atunci soluțiunea cestiunei este prestabilită și kiar tipică. „Românii au luatū cutare lucru de la Ruși, seū de la slavī“. Astū-feliū în materiē de limbă, în cestiunea alfabetului și altele; și dupre acēstă normă s'ar rezolva și cestiunea, că usul anilor creațiunei cu indictionul din documentele noastre istorice s'a întrodusū de la Ruși, seū dupre o altă expresiune, mai usitată și mai puțin controlabilă, de la Slavī. Românii, e prea adevăratū, au avutū multe și kiar fôrte multe relațiunii istorice cu Slavii. Comunitatea confesiunei, pozițiunea lor geografică și lipsa de pericol din partea slavilor pentru conservarea naționalității și mai ales a vieței lor istorice, au fostū atâtea cauze în istorie, care i-au feritū de Greci și de Latini și i-au împinsū la relațiunile lor istorice cu Slavii. Dar în ce privesce elementele isolate ale vieței lor istorice, Romanii nu tot-dē-una le-au împrumutatū de la Ruși, seū Slavī.

Adese-orī noi în colónele acestei foī am probatū, că Românii cu cultura rasei, din care facū parte, n'au avutū necesitate a primi de la Slavī unū gradū óre-care de civilizațiune. Alfabetul cirilicū, cum am probatū kiar în numerile de pre urmă ale jurnalului, se datoresce unei persóne, ce a avutū în vedere nu numai pre Slavī, dar și pre Români. Acum vom vedea, că și usul indictionului la Români este mult mai vekiu, de cât la Slavī, și că Românii trebuie să-l fi întrebuintatū kiar de pre timpul marelui Constantin;

adeceă de la introducerea indictionului în usul Bisericeii creștine, și în Imperiul de Bizantin.

Rușii au început să întrebuințeze indictionul cu începerea anului de la Septemvrie în 1492. pre timpul cnezului Ivan Vasilievici. Români, judecându numai după documentele publicate, întrebuințaza indictionul de la 1342 (a). Pre lângă aceste, documentul, ce ni s'a conservat de la Ioan Asan și care face parte din seculul al XII-lea. este datat tot în asemenea mod (b). Și în fine nu trebuie să considerăm, ca unu ce ilusoriu, când dicem, că usul indictionului la Români trebuie să fie de pre timpul marelui Constantin. Este sciut istoricesce, cătă îngrijire a avut marele Constantin pentru provinciile de la Dunarea. La Sirmiu el a stabilit în anul 330 (c) o prefectură cu unu Archiepiscop, și aceste persoane, rămânendu neșramutate pené la 377 (d) erau în relațiuni continue cu Constantinopolul, centrul Imperiului, și raporturile lor trebuéu datate cu indictionul, întrat în usul Bisericeii de la 327. iar în usul Imperiului, după cum ni spune Baroniu (e), la 312. Pre lângă aceste, indictionul cum am vedut, are o mare relațiune cu viața militară a Romanilor, iar Români de la Dunarea, fiindu cei mai mulți coloniști militari. era foarte natural și kiar aprópe de deprinderile militarului, de ași calcula anii cu ciclul, rezultat din serviciul seu militar.

(a) Влахо-Волгарскіѣ граммати pag. 5. Venetia, Petersburg. 1840.

(b) Creștinismul în Daci. pag. 155. Enăcenu. Bucuresci 1878.

(c) Creștinismul în Daci. pag. 23. Enăcenu. Bucuresci 1878.

(d) Ibid. pag. 40.

(e) Baronius Adon. 312, n. 10.

De aceea, încheindă, stabilimă, *ciclul indictional* s'a introdusă la Români foarte de timpuriu; el este intrat în usul imperiului Româno-Bulgară prin elementul român și aici introdusă prin serviciul militară al colonistilor de la Dunărea.

VI. Epactele. Epactele anului sântă, după cum am vedută, basa lunei, și ele diferă de epactele lunelor, care servescă la aflarea zilelor săptămânei, în care și se întâmplă lumină nouă, se cade vre o serbătoare. Epactele lunelor se adună după sistema următoare.

Când s'au instituită epactele Innelor, și-ntăiu a lui Martie a cădută Joi, adică în ziua a cincea a săptămânei, de aceea epactele acestei luni au fostă 5, Aprilie a început de Duminică și epacta lui a fost 1, (*) Mai Marți și i s'a prescrișă epacta 3, și după același modă găsimă, că Iunie are 6 epacte, fiindă că și-ntăiu a cădută Vineri, Iulie 1, Augustă 4, Septembrie 7, Octombrie 2, Noembrie 5, Decembrie 7, Ianuarie 3, și Februarie 6. Cu ajutorul acestor epacte noi putemă să aflămă și-ntăiu a fie-căria luni, precum și serbătorile din fie-care lună și nemutabile.

Pentru ca să aflămă și-ntăiu a fie-căria lună, adăugămă la ciclul sorelui anului căutată epacta lunei din cestiune, precum și o pătrime din același ciclu, neglijindă diferența, rezultată din divisiune, apoi pre această sumă o divisămă cu numărul zilelor sep-

(a) Acestă calcul ni se face cunoscută, când la epacta adăugămă zilele lunei lui Martie, care s'au terminată la data indicată, Sâmbată adică în ziua a șeptea, și pre această sumă o divisămă cu 7 numărul zilelor săptămânei.

tamânei, adecă cu 7. Dēcă divisiunea nu lasă remășiță, atuncî ȕi-'ntăiū a lunei din cestiume va fi Săm-bătă, adecă în ȕioa a șeptea, dēcă remăne 1, asta însemnăză, că ȕi-'ntăiū va fi Duminică; dēcă 2, Lunī, dēcă 3, Marți; și așa mai departe. Fie-ni, pentru eesemplu, ȕi-'ntăiū a lunei Decemvrie din anul currentū 1882. Conform regulei, stabilite mai sus, adăugămū la ciclul solarū al anului, 26, epacta lunei Decemvrie, care este 7 și a patra parte din același ciclu, care facū 6, neglijindu remășița de 2; apoi suma de 39 o divisămū cu numerul ȕilelor septămânei, 7, de unde avemū remășița de 4, carea probăză, că ȕi-'ntăiū a lunei lui Decemvrie viitorū va fi Mercuri (a).

(a) Aceste epacte, care se mai numescū vekī, serveacū la aflarea de ȕi-'ntăiū a lunei și a ori-cărei serbătorī imutabile, ce depinde de ȕilele lunei. Din calculul cu epactele înșirate mai sus, s'au stabilitū în cārțile nōstre bisericesci acele tabele, de unde se vedu serbătorile anului, ȕilele de postū, ȕioa sântilor etc. Epactele se stabilescū în șapte moduri, adecă duple cele șapte ȕile ale septămânei, în care se pōte pune ȕi-'ntăiū a lui Martie. Dēcă stabilimū ȕi-'ntăiū a lui Martie Duminică, epacta acestei luni va fi 1, a lui Aprilie, adăugându ȕilele lui Martie 31 și epacta lui, va fi 4, adecă ȕi-'ntăiū va căden Mercuri; Mai va avea epacta 6 și ȕi-'ntăiū Vineri; Iunie 2 ȕi-'ntăiū Lunī; Iulie 4, ȕi-'ntăiū Mercuri; August 7, ȕi-'ntăiū Sămbătă; Septemvrie 3, ȕi-'ntăiū Marți; Octomvrie 5, ȕi-'ntăiū Joi; Noemvrie 1, ȕi-'ntăiū Duminică; Decemvrie 3, ȕi-'ntăiū Marți; Ianuarie 6, ȕi-'ntăiū Vineri; și Fevruarie 2, ȕi-'ntăiū Lunī. După ce am stabilitū epactele lunelor duple acēstă suposițiune, noi întrebuițămū și pre aceste epacte, fore ca să ne putemū depărta de regula epactelor stabilite mai sus. Acum, voindu ca să aflămū ȕilele întăiū ale lunelor duple aceste epacte, noi, fiind că am întămpinatū cu 4 ȕile în ficsarea epactei lui Martie, pu-nēndū ȕi-'ntăiū Duminică în locu de Joi, al ciclul sōrelui din anul calcululū, adăugămū nu numai epactele lunei cāutate și a patra parte a acēluiasi ciclu, dar și cele 4 ȕilele întărȕiate, și atuncī iarăși divisămū suma, ast-feliū compusă, cu 7, conform regulei. Asemene putem sa presupunemū luna Martie cu epacta 2 și ȕi-'ntăiū Luul, atuncī ȕi-'ntăile lunelor întărȕie cu 3, și la calculul, indicatū mai sus adăugămū 3, căci cu trei ȕile am întărȕiatū de la epactele vekī. Și mai departe, adăugămū 2, dēcă presupunemū, că Martie întărȕie numai cu 2 ȕile de la epacta veki; și 1 dēcă facemū pre Martie să și aiba ȕi-'ntăiū Mer-

Dacă vomu ca să aflăm în ce zi cade o serbatore a unei luni, atunci la ciclul sorelui dintr'unu anu adaugam epacta lunei, în care cade serbatorea, a patra parte a ciclului solaru, neglijindu remasita. si numerul zilelor pene la data serbatorei. Suma. rezultata din aceste numere, o divisam cu 7, si deca nu avem remasita. acesta insemneza, ca serbatorea cautata cade Sambata; deca avem remasita 1. Duminica; remasita 2. indica luni etc. Sa cautam. pentru ecsemplu, ziua, în care are sa cada San-Petru în anul curentu 1882. Mai intai adaugam la ciclul solaru al anului, 26, epacta lui Iunie. 6, apoi a patra parte din acestu ciclu, care face 6, si zilele pene la San-Petru 28, si cu modul acesta avem suna de 66. Pre acesta suma o divisam cu 7, de unde avem remasita de 3, ceia ce dovedesce, ca ziua Sântilor Apostoli în anul 1882 s'a serbatu Marti.

Trebuie să observăm, că pentru aflarea zilelor întâi ale lunei lui Ianuarie și Februarie, precum și a serbătorilor din aceste luni, calculul se face cu ciclul solaru al anului espiratu; și acesta pentru cu-

curi. Și infine nu adaugam nici o zi, deca presupunem pre Martie cu zi-ntai Joi; adecă cu o asemenea supositiune revenim la epactele vekii.

Cu epactele se pot face supositiuni și in versele, deca vomu admite, că epacta lui Martie este 6 și zi-ntai cade Vineri. Intr'unu asemenea casu din suma ciclului sorelui, adaugata cu pattrimea lui și cu epacta lui Martie 6, se scade 1; și acesta pentru cuvântul, că noi în această supositiune anticipam cu 1 zi, față cu epactele vekii. Scademu 2, deca presupunem, că zi-ntai a lui Martie este Sambata; 3, deca este Duminica, și așa mai departe. In genere vorbindu, calculul depinde dela supositiunile nostre; dar sunt de preferitu în usul nostru de tote zilele epactele vekii, stabilite în textu, ca cele mai usitate și mai simple be calculatu.

vântul, că epactele lunelor aũ începutul lor de la Martie. Dăcã am voi, ca sã aflãmũ di-ntãiu a lunii Fevruarie din anul 1883, sãu intrarea în Bisericã, ce cade la 2 Fevruarie, atunci calculele indicate mãi sus, se vorũ face cu 26, ciclul solarũ al anului curentũ.

Archim. Genadie Enãcenu.

TREI DISCURSURI
ale
Sântului Ioan Chrisostom
contra adversarilor vieții monastice

Compuse în anul 375 sêu 376 în vremea imperatorilor Valens, Grațianu și Valentinianu I.

TRADUCȚIUNE DE PROTOSINGHELUL GHERASIM SAFIRIN

PRIMUL DISCURSŪ

(Urmare)

5. „Ast-felū fu sôrta templului. Câtū despre numêrul persónelor cari, în orașū, periră secerați de fómete, imposibilu de a'l socoti, cuvêntul omenescū nu 'și dă voie să narede grozăviele acestui flagelu. În tóte casele unde rămânea o umbră de nutrimentū, resbelul venia cu pustiiirile sêle; amicii se încăierau cu amicii lor pentru a 'și smulge unii de la alții aceste miserabile apărări ale vieței. Ba încă întru acêsta nu se da nici unu crêdemântu asigurării lor muribunđilor. Ómeni furioși căutau (prin haine) pre acești nefericiți, cari expirau, gândindu ca nu cum-va să se prefacă că mori spre a ascunde în sinul lor ce-va de mâncare. Alții topiți de fôme, eșiți din minte, rătăciau asemenea cânilor turbați, se loviau de uși ca ómenii beți, și într'o oră mergeau pêne a năvăli, de doue sêu de trei ori, în aceeași casă, pênă într'atâta 'și perduse mințile prin desperare. Strâmtorați de necesitate, mâncau totū ce li se presenta; adunau lucruri pre cari nu le-ar fi voitu cele mai murdare animale, și le mâncau fara desgustu. Ajunsesse în privința acêsta în cele din urmă să mănce curelele de cari atârnavu sabiele, încalțamintele și peile

pavezelor. Erau nenorociți cari se hraniau cu ôre-cari remașite din nutrețul vitelor. Mulți adunau excrementele, și nu dau dintr'ênsele nici o cantitate, ori câtu de mică ar fi fostu, mai puțin de câtu cu patru bucați de argintu. Dar la ce sa me servescu de lucruri neinsuflețite pentru a zugrăvi ororile fômetei în Ierusalem? Să citești unu faptu pre care îl vom cauta în zadar în analole Grecilor, și în ale barbarilor, faptu ce nu se pôte istorisi fără a tremuna, ce nu se pôte audi fără a fi ispitit de a nu l crede. Ea ênsu'mi, spre a nu avea aerul, în ochii posterității, că o întreținū cu monstruosități gratuite, l'ași fi lăsatū fôrte voiosu supt tăcere. Dăca nemărați marturi nu mi-ar fi garantatū autenticitatea lui, și de al trâminte, ce folosū ași procura patriei mele tacându relele îngrozitóre ce ea a suferitū?

„O femeia anume Maria, fiica lui Eliazar, care locuia, dincolo de Iordan, în satul Betherô, nume care însemnă casa a hysopului, dintr'o familie însemnată prin rangul seu și prin averea sa, fugise cu o mulțime de alți Iudei în Ierusalem, mai înainte de încunjurarea acestei cetăți. Totu ceea-ce transportase din averile sale din Perea în cetate i se răpise de către șefiîi revrătorilor. Ceea-ce putuse să sustraga de la rapacitatea lor, și ceea-ce putea să aiba din ale hranei, soldații i le luau în perchisițiunile lor de tôte zilele. Aceste suferări nesuferite umpleau de indignațiune sufletul acestei nefericite manue; ea răspundea acestor cruți rapitori încercându'i de injurii și de blesteme. Dără, de și ea întărăta mânia lor, nici unul dintre dênșii nu fu îndestul de iritatū seu îndestul de induioșatū în câtă s'o lovêsea de môrte. Îi trebuia dărū sa caute în tôte zilele ce-va de mâncare. Fiindu-ca în sfârșitū ajunsese lucrul fôrte anevoiosu a și-o procura. Fomea care consuma interiorul și corpul acestei biete femei, furia care, mai sfâșietóre de câtu femeia, isbucnia din ânima sea îi inspira o hotarire al căreia autoru nu putea să fie de câtu numai necesitatea unita cu ura. Pre ênsași natura o ataca în frunte: apucându pre copilul seu âncea la țifa, ea striga: „Bermanu copilū, cu acestū rebelu, cu acesta fômete, cu aceste împarechieri înlăuntru, ce sôrte și-ași pastra prolu-

gindu-ți țilele? De o parte, servitudinea la Romani, decât scapam de mörte; de alta, fómetea mai înainte venita de câtu servitudinea, apoi acești resvratitori mai cruți încă și de câtu amëndouë aceste flagele impreamate. Ah! mai bine dea Dumnedeu, ca servindu'mi de nutrimentu, să ma resbun de persecutorii mei, să inspăimânti lumea și să faci vërfu măsurii calamităților Iudeilor. — Abia isprăvesce ea aceste cuvinte, și și sugrumă pre fiul seu; după aceea găindu'l, îl mănca pe jumătate, și ascunde cu îngrijire jumătatea ce 'i mai rămâne. Trupa soldaților, infometati nu întërdiadă de a se presenta. Inseiiñtati prin mirosul acestu ospëtü blăstematü, ei amenință pre această femeia, că o vor junghia, decât nu le da la momentü ceea-ce a preparatü. „Ah! v'am păstratü o frumoasă parte“, le dicea ea, și le descopere in același timpü rămașitele mutilate ale copilului său. La vederea acésta o gróză profundă coprinde pe acești miserabili; afară din minti, intru câtu-va, ei remănu într'o nemișcare completă. „Da, reincepe atunci mama, ecă propriul meu fiu; ecă rodul pântecului meu. Măncati dintr'ensul, eu ensu'mi am mâncatü din destul. Nu cum-va veți fi mai slabi de câtü o femeia, mai simțitori de câtü o mamă? Ce! vë e rușine ca să primiți victima ce vë oferü; ei bine, eu am mâncatü dintr'ensa deja pe jumătate, și voiü mânca încă și restul.“ Năvălitorii se retraseră inghițați de spaimă; acum era prima dată, cândü ei slăbiseră, și acésta fu singura hrană pe care nu o disputară unei mame. Noutatea despre o asemenea monstruositate umplu numai de câtü orașul întregü, și fie-care fu atâtü de isbitu și coprinșu de atăta gróză pentru acésta, ca și cum ensuși ar fi săvërșitu-o. Nefericiții cari se chinuiau de fôme nu cereau de câtü mörtea, și pismuiau sórta acelora cari perise, fără a fi auditu vorbindu-se și fără a fi fostü martoru unei asemenea crime. Romanii aflară pe dată despre acésta. Unii refuseră de a o crede, alții erau pëtrunși de cea mai mare mila; dera cei mai mulți nu vedură într'acésta de câtü unü motivu de a purta națiunei judaice o ură încă și mai ardente.“ Joseph, de Bello Judaico, VI, 7, 8.

6. Aceste rele și altele încă și mai grósnice. Iudeii avura

sa le suferă, nu numai pentru că restignise pre Christos pre cruce, ci și pentru că mai în urmă împedicase pre Apostoli de a predica doctrina mântuirii noastre. — Acesta este crima de care Sântul Paul îi acusa, când îi le anunța nenorocirile gata de a cădea preste dâșni; căci, dicea el, „mânia are să soséscă în fine asupra capetelor lor.“ 1 Tessal., II, 16. — Și ce ne privesce pre noi acésta imputare, veți întreba voi? Nu cum-va depărtăm noi pre ómeni de la credința? Nu cum-va punem noi pedica predicării Evangelice? — Vă voi întreba la rândul meu ce folosú voui trage din credința noastră, dacă viața noastră nu este curată. Dér cum veți cunoșce voi acestú punctú de doctrină, voi cari nu știți nimic din ceea-ce vă intereséda? Vă voi enumera dér oraculele eșite din énsăși gura lui Christos. Luați bine séma, ve rogu, déca viața ce o ducem nu este nici-o-data pusa în cauza, și déca pedepsele, de cari se face într'énsele mențiune, nu privescu de câtú pre credința și pre dogmele, cari se raporta la ea. În discursul pre care Mântuitorul îl pronunța pre munte în mijlocul unei mari mulțimi de poporu, gasim, între altele, aceste cuvinte : „Nu totu cel ce dice, Dómne, Dómne, va intra întrú împărăția cerurilor; ci acela care face voia Tatălui meu. — Mulți, adaugă elu, imi voru dice în acea di : au nu am profetisatú în numele teu; au n'amu isgonitu demoni și am făcutu numeróse minuni în numele teu? Și atunci le voi declara : depărtați-vé de la mine lucratori ai nedreptăței; nu, nu ve știu pre voi.“ (Math. VII, 21—25). Pre celu care aude învățemintele séle și nu le pune în practica, el îl compară cu unu nebunú care zidesce pre nisipú o casa, care lesne va cădea la cea mai mică isbire a fluvielor, a ploierilor și a vânturilor. Altă-dată învățându poporu, „dupa cum, dice el, când pescari, dupa ce au scosu mrejele din mare, arunca într'énsa pre pescii cei răi, de asemenea în acea di, ingerii vor arunca în infernu pre cei nepietóși.“ (Mat., XIII, 47). El adaugă alte-ori relativú de ómenii fara rașine și fara trăi : „vor merge acolo unde vermele nu móre, unde fésul nu se stinge nici-odinióra.“ (Marc. IX, 42). „Unu împératu, améda el încă, celebra o nunta fiului seu. Vólénda unu

ospete îmbrăcatu cu haina în desordine, îi ȃice : amicul meu, cum ai intratú aicea fără haine de nunta? Iară acestú omu a tacutú. — Legați mânele și picioarele, ȃise atunci împératul servitorilor seí, și aruncați'l intru întunerecul celú mai din-afară“ (Mat. XXII, 2). Ast-fel este sórta ce el o pástréda desfránașilor și celor nerușinași. Totu asemenea tratamientú își atraserá, prin crudimea și nebunia lor, fecioarele carí nu furá introduse în camera mirelui. Pentru același cuvéntu alți vor fi prápastuiți în focul celu vecinicu, care s'a preparatú diavolului și ángerilor lui. O sentința de condamnare ascéptá pre aceia carí vorbescú fără socotéla și furá mesura. „Prin cuvintele vóstre veți fi îndreptați, și prin cuvintele vóstre veți fi condamnați“. (Mat. XII, 37). Ve pare voué acuma, cá noi hranému în privința vieței nóstre o nelinisce zadarnicá și cá eram greșiți când dam importanța pártii filosofiei cerescé, care reguléda purtarea nóstrá? De siguru, nu o credú; v'ar trebui altmintrelea să susțineți cá Christos, a pronunțatú fără nici unú scopu cuvintele, ce am citatu, și altele mai multe, pre carí le-am lásatu sub tăcere. Dacă nu m'ási teme, cá prea multú prelungescú acestu discursu, v'ási face să vedeți, invocându autoritatea profeșilor, a fericitului Paul și a celor-l-alți Apostoli, cátu de multá importanța dá Domnul acestú punctú. Dacă suntú destule marturieele carí precedú; una singurá chiar la vigóre ar trebui să fía de ajunsú; caei, când Dumnedeú promulgá voința sa, cuvéntul seú, de ar fi chiar numai unú singurú cuvéntu, el trebuie implinitú cu atátú respectú, ca și cum ne-ar fi repetitú de mai multe ori același lucru.

7. Dar ce ! mi se va respunde, au noi nu putem, fara a ne párași casele, să implinim aceste datorii, a caror cálcare trage după sine pedepse atátú de teribili?— Totú ca și voi și áncá mai multú de cátu voi, áși voi ca să fía ast-felu. Fórte adesea ori amú doritu ca Monastirele să nu ne fía necesarii, și ca legile și dreptatea să fía páđite în cetáțile nóstre ast-felu, în cátu să fim cu toți dispensași de a ne cáuta unú asilu în singurátate. Dérá fiind-cá tóte suntú în nerénduiala printre ómení, fiind-cá cetáțile cu legile și tribunalele lor supra-

abundă de inichitate și de nedreptate, și fiind că pustiia este fecundă în fructe de înțelepciune; ar fi o nedreptate strigătoare de a incrimina purtarea aceloră dintre concetățenii noștri cari, adresându-se persoanelor doritoare de a se scapa de furorile și agitațiunile acestei turburări, le întăresc ca să intre în limanu unde vor fi în siguranță. Puneți mai bine în cauză pre acei oameni cari au făcutu din cetăți o salășuire atâtă de contraria și atâtă de funestă pentru filosofia creștină, în câtă este cine-va obligat să caute singuratatea spre a și asigura mântuirea. Spuneți-mi, ve rog, de ce la miezul nopții, un individ ar veni, cu torta în mână, ca să dea flăcărilor un vast edificiu, profitând de semnul numeroșilor săi locuitori; pre cine ați acuză voi de scelerateță, pre omul care ar turbura grabnic somnul locuitorilor casei incendiate și care i-ar face să ăsa dintrênsa; sêu pre autorul incendiului care a expus la atâtea pericole și pre locuitorii acestei case și pre ênsuși mântuitorul lor?

Intr'ună orașă zdrobită de tiraniă, chinată de o ascunsă neodihnă, turburată de împărechieri, ună cetățenă se sălece să sfătuescă pre locuitorii acestei cetăți ca să fugă pre vârful munților, și le înlesneșce mijlocele de a pune acestă consiliă în executare; asupra cui va cădea greutatea acușățiunilor vostre? asupra cetățenului, care smulge pre semenii săi de la tempestă și i transportă sub ună ceră liniștită și senină, sêu asupra tiranului? Nu vă imaginați că lucrurile omenești suntă într'o stare cu multă mai preferabilă, de câtă aceea a unei cetăți în prăda tiraniei; starea în privința aceea este încă și mai rea. Tiranul aici nu este ună omă, ci geniul răului care, după ce au întinsă domnia sa barbară peste totă pământul, a tăbărât în urmă cu tot cortegial seă de spirite rele asupra sufletului omeneșc. De aceea ca din înălțimea unei citadele, el promulgă legile necurate și detestabile pre cari le impune tuturor supușilor săi. Nu este de ajunsă că rumpe legăturile căsătoriei, că îmbogățesce pre rândă și despoșă, că înmulțesce nedreptatea și omorul; lucruri încă și mai oribile, că stricândă raporturile armonioșe dintre Dumnezeu și sufletă, da pre acesta necurașilor săi supuși și i constrânge

să sufere brutalitățile lor. De îndată ce îl apuca în puterea lor, demonii îl injuriéza și îl necînstesce în modul cel mai eruntu, se dedeu pentru el la toate inspirațiunile réutații lor, și ale violenței pline de ură cu care ei dorescu desonorea și ruina noastră. Il despôia de toate virtuțile cu cari era acoperitu, îi arunca pre umeri sdrențele urite, murdare și rupte ale vițielor : și cându îl aduceu într'o stare mai de derușine, de câtu énsași golieciunea, când il au mînjitu cu propriile lor murdării, se inversunéda fara precurmare a il coplesi de ocară. A se satura de o placere atātu de necurata și atātu de monstruôsa, ei suntu incapabili ; asemenea acelor desfrânați, a caror beția nu face de câtu să indoéscă criminalele lor dorințe, ei ishucnescu mai alesu în insulte selbatice, cându au abusat de dēnsul cu totul în voia lor : il sfașia cu săgețile și mușcaturele lor, îi comunica propriul lor venin, și nu se oprescu de câtu dupa ce il vedu séu transformatu cu totul dupa imaginea lor, séu desparțitu de corpul pre care il insulleția. Care tiranie, care captivitate, care ruina, care servitudină, care rebel, care naufragiū, care fōmete va presenta asemenea erori ? Cine va fi atātu de crudu și atātu de barbaru atātu de stupidu și atātu de neomenosu, atātu de impetritu și atātu de nesimțitor ca să refuze de a da ajutor din toate puterile, spre a scapa de aceste necurate și detestabili turbări, pre unu sufletu expusu la atātu ură și ocară, și să considere starea sa cu indiferență ? Și décā, spre a lucra ast-felu, trebuie să aiba cine-va o animă de pétra, ce va trebui să cugetamū, vė întrebu, despre accia cari, înlocuindū acēsta nepasare cu procedari pre față condamnabili, nu numai că denégā simpaticele și laudele lor, ci încă radica din toate părțile persecuțiun și lupte asupra ômenilor cari, aruncându-se cu îndrăsucla în vârtejul primejdielor, nu esitédā de a implānta mânele lor în énsași gura monstrului, de a respira resuflarea lui otrăvita, de a înfrunta loviturile lui pentru a îi smulge sufletele, pre cari era deja gata să le prăpadéscă ?

8. Atunci, va adauge cine-va, toți cei ce locuescu în cetăți suntu hotărâți perđării : ei suntu jucariile tempestei ; și trebuie, spre a scapa de acēsta sôrte, să parasimū orașele

năstre, să ne transportăm la singurătate, să ne lepădăm de ori-ce societate, să ne stabilim locuința pe creștetul munților. Și vei îndrăzni tu să ne dictezi asemenea legi, să ne impui condițiuni de asemenea natură? — Nu credeți; precum vă dicem, adincoři, este tocmai contrariul ceea-ce dorești. Da, așii voi ca să auzim despre o pace atât de adâncă, ca să fim atât de bine scăpați de relele acestei tiranii, în câtii, departe de a fi obligați să eșim din orașele năstre, pentru ca să ne salășluim în munți, locuitorii pustiei să pōta, asemenea unor exiliați după o lungă absență, să reîntre în patria lor. Din nefericire, mă temii ca nu silindu-mă de a 'i aduce în această patriă să 'i dau mai alesii în mânele genului reului; mă temii ca nu aplicându-mă de a îi întōrce de la singurătate și din exiliu, să le răpeseu înțelepciunea și fericirea lor. Dăra voi în zadar ve încercați, reprezentându-mi marele număr al locuitorilor din orașe, spre a face să reăsa caracterul înfricoșabil și nesuferitii al acestei sentințe care va condamna mai totu pământii: eii întemeiatii pre ănsăși învățătura lui Christos, voiii respunde dificultății ce radicați. Nicii-o dată, într'adeverii, nu ve va veni în minte ca să îndrăsnii a protesta contra învățămintelor aceiua, care are într'o di să ne judece. Dăra ăcă propriile sale cuvinte:

„Strimă este pōrta, îngusta e calea ce duce la viață; și pușini suntii cari o află“. (Mat. VII, 14). Dăca numai unii micii numării de persōne reușeseu ca să afle această cale, vor fi într'unu numării și mai restrănsii acei cari o vor urma până la capēții. Căci nu este siguranță pentru nimenea din cei cari începutii a umbla pre dēnsa, cum ca nu o vor parăsi mai înainte de sfērșitii: suntii multii ămenii cari, unii la plecare, alții la mijlocul căiei lor, alții în însușii limanulii, au făcutii unii naufragiulii care nu se mai pōte îndrepta. Într'unu altu locii Mântuitorul adaugē că suntii multii chemați, dară pușini aleși. (Mat. XX, 16). Dăcă cea mai mare parte dintre ămenii, dupe doctrina lui Christos, potii să pēra, și numai prea pușinii să se mântuiască, ce motivii aveți voi de a vē radica contra năstră? Acestii ar fi ca și cum pe când nouē ne prestă de a vorbi despre Noe și despre deluviu, voi așii striga

cu mirare pentru ce numai doi sêu trei ômeni fura cruțați de acestu cataclismu care distruse pre toți locuitorii pământului. Ecă ce faceți voi acum încercându-vă de a ne închide gura, și de a ne inspira grôza pentru o sentință așa de generală. Dar nu veți reuși, și pentru ca să menagiam mulțimea, noi nu vom sacrifica drepturile adevărului.

Ast-fel relele care domnescu astă-dă nu suntu inferiôre re-
lelor cari acoperéu lumea în timpul lui Noe. Ele suntu chiar
cu atâta mai condamnabile cu câtu amenințarea iadului atâr-
nată asupra capetelor nôstre nu ne este în deajunsu pentru
ca să ne întorcă de la viciu. Unde este acela care să nu mu-
mescă pre fratele seu nebun? Și cu tôte acestea pentru o
asemenea injurie merităm iadul. Unde este acela care să nu
privescă femeii cu ochii neînfrânării? Și cu tôte acestea este
întru acésta o adevărată précurvia, adică o crimă care de
asemenea ne precipită în iad. Unde este acela care n'a
fostu gelosu de amicul seu? Și cu tôte acestea pisma ne pune
mai pre josu de cât păgânii și de cât vameșii; deci, cum că
suntem dați iadului de îndată ce suntem mai răi de cât acei
ômeni, acésta este unu lucru dintre cele mai manifestate.
Unde este acela care a alungatū din inima sa ori-ce mânie,
și care a ertatū cu sinceritate pre aceia cari l'a supăratu?
Și cu tôte acestea nimenea dintre cei ce au auditu cuvântu
lui Christos, nu va tagădui că a refusa altora acéstă ertare, vrea
să dică a se osândi la muncele cele vecinice. Unde este acela
care nu a jertfitū lui Mammona? Și cu tôte acestea este sigurū
că a jertfi lui Mammona, vrea să dică a se lepăda de serviciul
lui Christos, vrea să dică a se lepăda de propria sa mântuire.
Unde este acela care n'a grăitū de réu în secretū? Și cu
tôte acestea, acéstă crimă era chiar în legca veche pedepsita
cu môrte. Pre ce ne sprijinim noi în mijlocul acestor rele?
Pre aceia că toți noi ne precipităm întru cât-va de obște în
prăpastia răului; semnū caracteristicū al flagelului care ee-
sercită printre noi nerënduelele sale; căci aceste lucruri în
care aflăm o ușurare de relele nôstre, ar trebui să fie pentru
noi subiectul unei profunde dureri. Nu este mulțimea tova-

rașilor noștri de inichitate care ne va ușura conștiința și va micsora pedepsa noastră.

Dacă enumeratiunea precedentă ar arunca pe cine-va în descurajare, această descurajare va mai încă și mai multu după enumeratiunea rețelor și mai grave ce am putea adauge. Jurământul este opera diavolului; dără la ce muncă ne va da călcarea de jurământ? Pentru că calificăm pe fratele nostru de nebunū, merităm iadul; dără ce vom merita noi copleșindu-l de mii de ocări, când el nu ne va fi făcutū adesea nici-o nedreptate? Este o crimă de a ține mânia pentru ofensele ce am primitū; ce crimă va fi atunci cându de aci vom trage resbunare? Dăr nu este aici locul ca să desvoltăm această materie; vom afla pentru această aiurea ocaziunea convenabile. Fără a recurge la alte probe, rațiunile cari ne-aū pusū condeiu în mână au nu desvelescū în deajunsū și clarū rēul care ne muncesce? Dacă a fi nesimțitorū la propriiele sale călcări de lege și a se lăsa fără renușcare în brațele desordinei, este culmea perversității, ce să cugetăm despre acești autori nebunū ai unei străine și absurde doctrine, cari persecută pre Apostoliū virtutei cu mai mare rigóre, de câtū cum nu se ecsercita aiurea contra apostolilor vișului, și cari facū unū resbel mai inverșunatū acelora cari caută a moralisa pre semenii lor de câtū acelora cari se forțéda de ai perverti? Ce dicū? Acești din urmă suntū suferiți fără impotrivire, nu suntū nici chiar blamați: în vreme ce nu se potū tolera cei d'ântēiu. Inșă, a lucra ast-fel, este a declara prin actele și prin cuvintele sale, că trebuie sa ne pașim bine de a rupe cu viciul și de a ne întórce către virtute; și că a observa cu credință cultul binelui precum și de a îndrasni cine-va să rădice vocea în favórea sa, acestea suntū crime cari merită o severă pedepsă.

(Va urmă)

S. Thasci Caecili Cypriani de dominica oratione

(Opera omnia, vol. I ex recensione Hartelii. Viudobonea 1868).

TRADUCȚIUNE DE G. MARINESCU, DIN CL. VII SEMINARIAIĂ.

(urmare)

Maî departe noi cerem în rugăciunea noastră dîcînd: Pânea noastră cea din toate dîlele da-ne-o nouă ađi. Acesta pôte a fi înțelesă și spiritual și propriu, fiind-că și unŭ înțelesŭ și altul contribue la mântuire prin folosul divin. Pânea vieței este Christ și această pâne nu este a tutolor, dar numai a noastră este. Și după cum 1 numinŭ pîrintele nostru, de ôre-ce elŭ este pîrintele celor care 1 înțelegŭ și credŭ în el, totŭ ast-fel numimŭ și pânea noastră a tutolor, căcŭ Christ este pânea acelora carŭ mîncă corpul lui. Noi ceremŭ ca să ni se dea această pâne în toate dîlele, pentru ca nu cum-va noi carŭ existăm prin Christ și primimŭ eucharistia în fie-care dŭ ca mîncare pentru mântuirea noastră, comițîndŭ vre-o greselă cam mare și prin această ne împărtășiți de pânea cerescă, să fim despărțiți din corpul lui, care a predicatŭ dîcîndŭ: Eu care m'am pogorâtŭ din cerŭ suntŭ pânea vieței și acela care va mînce din pânea mea, va trăi în vecînicie. Pânea pe care eu voi da-o este carnea mea, dată pentru această viața trecătoare. Când dîce, așa dar, că acela care va mînce din pânea lui va trăi în vecînicie, după cum este

evidentă, că aceia vor trăi cari s'atingu de corpul lui și primescū eucharistia prin dreptul comunicațiunei, totu astu-fel, din contră, e de temut și trebuință de rugatu, ca nu cum-va ôre-cine ne împartășindu-se cu corpul lui Christ, să se despartescă de el și sa fie privatu de mântuire ; căci Iisus amenința dicendă : Dacă nu veți mânca carnea fiului omenescū și nu veți bea sângele lui, nu veți avea viața întru voi. Pentru accia cerem în fie-care di ca sa ni să dea pânea noastră adică Christ, pentru ca noi cari existăm și trăim prin Christ să nu ne deosibim de sfințenia și corpul lui.

Acésta însă póte a se înțelege și astu-fel, adică noi cari am renunțatū la viața asta trecătoare și am aruncatū bogățiile și pompa ei prin credința grației spirituale, să cerem pentru noi nutrimentu, pentru că Domnul ne instruieste dicendū : Acela care nu s'a lepădatu de la tóte ale lumii, nu póte a fi discipulul meu. Acela care a începutu a fi discipulul lui Christ și după cuvântul magistrului seu, renunțândū la tóte, trebuie să cêră nutrimentul seu de fie-care di, însă dorința cererei lui să nu se întindă pentru unū timpū îndelungatū, de ôre-ce însuși Domnul prescrie acésta : Să nu ve îngrijiți de ziua de mâne, căci ziua de mâne se va îngriji de sine. Ajunge dilei rëntatea sa. Asia dar dupa cuvînța discipulul lui Christ are de la Dumnezeu în fie-care di nutrimentul seu și lui îi este interdișu de a se neliniști de ziua de mâne, fiind-că noi cari ceremū ca să vie împărăția lui Dumnezeu, mai curendū ar fi cu totul nepotrivitū și opusū, ca să cautamū sa trăim mai multū timpū în lume. Totū astu-fel ne îndemna

și fericitul apostol formându și dându mai multă vigoare tariet. speranței și credinței noastre. Nimicū, dice el, n'am adusū noi în acēsta lume nicī nu putem ca să luām ceva. Noi vom fi mulțumiiți avēndū cu ce ne nutri și îmbrăca. Aceia însă carī voiescū a deveni bogați cadū în ispită, curse și alte dorinți periculose care afunda pe ómenī în ruină și perdanie. Căci rădăcina tutulor relelor este pofta pe care unii ómeni dorind'o s'au abatutu de la credința și deveniră robi ai multor dureri.

Ne învață pe noi prin acestea că avuțiile nu sūnt atātū de desprețuitū pe câtū de periculose, căci în ele se află rădăcina relelor care amăgescū și care printr'o secretă seducțiune orbescū mintea celor ce se lasă a fi înșelați. Pentru aceia Dumneđeu muștră pe bogatul cel nebunū care cugeta numai la avuțiile lumestī și se îngâmfa de îmbelșugarea proviđiunilor sale ȕicēndu-i : Nebune, în astă nópte se va cere sufletul teū. Ale cui vor fi bogățiile pe care le-ai pregătitū ? Acestū smintitū, care avea să móră chiar în acea nópte se veselia de proviđiunile sale și el care era aprópe de sfârșitul vieței, cugeta la abundența bucatelor ce adunase. Din contră însă Dumneđeu învață că acela póte să fie desăvârșitū și deplinū care dupe ce și a vēndutū averea sa o împarte săracilor căci așa și adună comórá în cerū. El ȕice că acela e în stare să urmeđe și să imiteze gloria patimei sale divine care fiindū slobodū și neîmpedicatū de grijele vieței e deslegatū de acestea și liberū încredințēza tóte puterile sale punēndu-le înaintea lui Dumneđeū. La care lucru, pentru ca fie-care din noi să póta

ajunge astü-fel, ne învața ca să ne rugăm pentru ca să cunoștem în ce chipă să fie rugăciunea noastră.

Celui dreptă nu să pôte ca să 'l lipsescă hrana cea din tôte țilele, pentru că este scrisă : Dumneșeu nu lasă sufletul celui dreptă ca să mără de fime, și iarăși : Am fostă tânără și am înbetrănită și n'am vėdută pe cel dreptă părăsită, nici nėmul lui cerendă pâne, asemenea Domnul ne făgădușce acēsta cândă dice : Să nu vė gāndiți dicendă : Ce vom mânca sau ce vom bea și cu ce ne vom îmbrăca ? Aceste lucruri păgāni le caută. Știe părintele vōstru că vė lipsescă acestea. Căutați mai āntėiu împērăția și dreptatea lui Dumneșeu și acestea tôte vi-se vor adăoga vouă. Așa dar acelor cari caută împērăția și dreptatea lui Dumneșeu le-a făgăduită că li se va acorda tôte acestea. De sigură pentru ca tôte suntă ale lui Dumneșeu, nimică nu lipēște celui care posedă pe Dumneșeu, afară numai dacă el se abate de la Dumneșeu. Astü-fel lui Daniil care era închisă în cușca leilor după porunca regelui i se procură într'ună modă miraculosă prāndul seu și ast-fel omul lui Dumneșeu mănāncă între fiarele flamānde care însă 'l cruțară pe el. Totă asemenea și Ilie e nutrită în exil și pustie de corbi cari 'l procură hrana, și de alte pāsări care 'l aduce māncarea în persecuțiune. Și, o nebună crușime și rēutate omenēșca ! Fērele 'l cruță, pāsările 'l hrānescă, și ómenii le întindă curse și să întărită. După acestea noi ne rugăm și pentru pēcatele nōstre dicendă : Și ne iartă nouă datoriele nōstre precum și noi iertăm datornicilor nōstri. După ce cerem ajutor din partea Domnului pentru nutrimentul nostru noi ne rugămă ca

să ne ierte și păcatele noastre pentru că acela care e nutritu de Dumnezeu, să trăiască în Dumnezeu și să nu se ocupe atât de mult de viața de față care este trecătoare, dar de cea vecinică, la care poate ajunge dacă i s'au iertat păcatele pe care Domnul le numește datorii, după cum dice chiar el în Evanghelie : Eu ți-am iertat ori-ce datorie, pentru că m'ai rugat. Cât însă de folositor, înțeleptu și mântuitor suntem exortați ca noi, cari suntem păcătoși să fim siliți a ruga pe Dumnezeu pentru păcatele noastre, pentru ca pe cându cerem îndurare de la Dumnezeu sufletul să și aduca aminte de sine ! Și nici unul să nu se credă nevino-vatū, ca nu îngâm-fându-se să pără, căci dacă i se poruncește lui să se rōge în toate zilele, apoi prin acēsta este instruitū că dēnsul păcatuește în toate zilele. In sfârșitū astū-fel ne sfătuește și Ioan în epistola sa : Dacă noi vom dice că n'avem nici unū păcatū, noi ne înșelămū și adevērul nu este întru noi, dacă însă noi vom mărturisi păcatele noastre, statornicū și dreptū este Domnul ca să ne ierte păcatele noastre. In epistola lui și una și alta este coprinsă, căci noi trebuie să ne rugăm pentru păcatele noastre și să dobândim îndurarea lui Dumnezeu cându ne rugăm. Pentru accia evangelistul a numitū pe Dumnezeu statornicū care și conservă făgăduiala cu tărie în accia ce privește iertarea păcatelor, fiind-că Domnul care ne-a învățatū să ne rugămū pentru datorii și păcate ne-a făgăduitū misericordia sa părăntērea și dobândirea grației.

Dupē cum vedem ne-a datū și pusū lege alipindū de dēnsa condițiunea și garanția, ca ast-fel să cerem să ne erte datoriile noastre precum și noi ertăm da-

tornicilor noștri, știind că nu vom putea să dobândim
acea ce cerem pentru păcatele noastre, dacă și noi
înșine nu vom fi făcutu totu ast-fel celor ce ne gre-
șesem nouă. Pentru acésta mai dice și în altu locu :
Cu ce măsură voi ați măsuratú, cu aceea vi sa va
măsura voue. Și acel servú căruia Domnul i-a ertatú
orî-ce datorie, iar el n'a voitú să o erte conservul seú,
e pusú în temnița. Fiind-că nu s'a milostivitú către
conservul seú, a perdatú aceea ce primise de la Dum-
nedeú ca milostenie. Iisus Christos a aședat acestea
în preceptele sale cu o mai mare vigóre a judecáței
sale. Iar când voi stați, dice el, la rugácrune, iertați
dacă aveți ceva împotriva aprópelui vostru, pentru
ca și părintele care este în ceruri să vă ierte péca-
tele vóstre. Dacă însă voi nu veți ierta, nici părintele
vostru care este în cerú nu vă va ierta pecatele vóstre.
Ție însă nu ți rămâne nici o scuđă în ziua judecáței,
fiind-că tu ai judecatú dupe cugetul teu și dupe cum
ai lucratú ast-fel ți se va și plati. Căci Dumnedeú a
învetatú pe cei pacifici și pe cei cari au aceleși sen-
timente și cugetări să fie în casa sa și ce-fel ne-a
făcutú el prin a doa nascere totu ast-fel sa și rămâ-
nem, și ca unii cari suntem fii ai lui Dumnedeú sa
rămânem în pacea lui Dumnedeú și noi care avem
unú sufletú s'avem și o inimă și o gândire. Ast-fel
Dumnedeú nu primesece sacrificiul celui neîmpecatu
ca întorcându-se de la altarú să se reconcilieze mai
întéiu cu aprópele seú, pentru ca și Dumnedeú sa
póta fi împecatú prin rugaciuni pline de pace.

(Va urma)

Actü de donație

În urma publicării, în numărul precedentü, a actelor de donație, Prea Sântitul Episcopü al Römnicului și Nouului-Severin, ne mai trãmite, cu adresa No. . . încă unul, pre care de asemenea ne grabim a l publica, aratându totü-o-data cele mai viu mulțãmiri, atâtü din partea P. S. Sale precum și din partea Redacțiunei nöstre, D-lui Ștefan Pãrcãlãbescu și D-nei Uța Filip, soția sa, pentru laudabilele fapte, ce meritã a fi înitate de orî-ce creștinü.

„Sub-semnați, Ștefan Pãrcãlãbescu și Uța Filip, soția sea, domiciliați în comuna Vaetești, Plasa Ocolu, Județul Gorjiu, ambi în comuna înțelegere și în dorința, de a vedea Biserica comunei nöstre Vaetești, cu hramul Cuvioșa Paraschiva, îmbunătățită cu venituri, spre a putea funcționa preotul la densa.

Prin Presintele actu de donațiune dãruimu de veci, și în modü irevocabilü, Sãntei Biserici, cu hramul Cuvioșa Paraschiva, din comuna Vaetești, urmãtoarea avere :

„Una casã cu doue incãperi, coperită cu frãștilã, cu totü rostul seu, cu seliștia sea, latul dece stãnjeni și lungul treideci stãnjeni în curëua Crãciuniasca, la linia Vaetești din Dëlu hotarul Vaetești.

„Trei stãnjeni pãmëntü latul cu adausul și scãdamëntul lor și lungul peste hotarul Vaetești din linia Vaetești până în dëlul cu viile.

„Doui stãnjeni pãmëntü latul și lungul din dreptul fântanei din Codrișore până în dëlu cu viile în cureaua Pãrvuleșca, hotarul Vaetești

„Cinci rãzore de vie cu pãmëntul lor, latul și lungul șapte-

deci stânjem în dclul-mare al Văcetestilor, curcaua Crăciuniasca și Părvuliasca, hotarul Văcetești.

„Șapte rënduri de pruni cu pământul lor, lungul șese-deci stânjem și latul patru-spre-dece stânjem în curăua Bungeșasca, la salişte valca Gruineu, hotarul Văcetești.

„Trei rënduri de pruni mari roditori cu pământul lor în podini despre Filipai, hotarul Văcetești.

„Unu pogonu pământu în curelele Filipaești în izlazul satului, hotarul Văcetești despre Gruu.

„Tota moșia coprinsa în optu articole de mai susu însuză în total nona pogone pământu (No. 9). — De venitul acestei moșii și al ecaretelor după dēnsa se vor bucura Preoții, ce după vreme se vor succeda, la aceia Sânta Biserica, fiindu obligați numiți Preoții a oficia câte patru parastase pe fie-care anu întru pomenirea membrilor familiei noastre.

„Imobilul, ce dăruimu, valorēzā suma de lei nouu optusute (No 800).

Sânta Biserica, Cuvioasa Paraschiva, însăși personalul prin Epitropul seu, va întra în posesiunea donațiunei, ce i facem, îndată după acceptare, conform legēi și după ce acum pentru prima dată, mi se va trimite la această Biserica Preoul Anghel Tășcan, din comuna Carpinișu, conform inaltei voi ce mi s'a datu de către Prea Sântia Sa Părintele Episcopu al Rômniculu cu scopul care am și făcutu donațiunea de față în persoană Sântei Biserici mai susu numită“.

1881 Octombriu 20

Semnați : Ștefan Părcălăbescu, am datu acesta

Uța Filip, soția lui Ștefan Părcălăbescu, am datu acesta

Rugatu de am scrisu. I. Popescu

Sub-semnatul membru al epitropiei bisericesei declară ca această donațiune este făcuta de D-lor Ștefan Părcălăbescu și Uța Filip, soția sea, pre numele Bisericii cu hramul Cuvioasa Paraschiva.

Petru Filip, tutore.

Primăria comunei Vaeteşti

Actul prezintă fiindu în adeveru a celor iscalitu într'ensul, după cererea făcută prin suplica restr. la No. . . . li să atesta îndentitatea semnăturilor.

1881 Octombriu 25 No. 191

(L. S. C. V.)

Primar Gerant, *Pătru Filip.*

Tribunalul Judeţului Gorjii.

Şedinţa din 29 Octombriu 1881, No. 342, al autencităţii, s'aă prezentatü inaintea Tribunalului donatoriü Stefan Părcălăbescu şi Uşa Filip, soţia lui Stefan Părcălăbescu, cu Petre Filip reprezentantul Bisericeii donate, cărora citindu-li-se din cuvântü în cuvântü acestü actü de donaţiune, depusü cu petiţiunea inregistrală la No. 9296, ei aă declaratü, că este al D-lor facutü din liberile sciinţe, scrisü şi sub-scris de donatori prin scriitorü, neştiindü carte, dar reprezentantele Bisericeii a sub-scrisü cu propia'i semănută, mai adaogändü acestü din urmă, în numele Bisericeii, că acceptă donaţiunea, iar donatoriü aă prezentatü certificatul D-lui Casier general al acestui judeţü, No. 12,890/81, prin care se certifică, ca sub recipisă No. 5521, din 17 Octombriu corentü s'aă incasatü lei şapte-spre-dece, taxă de inregistrare de la Ştefan Părcălăbescu, din comuna Vaeteşti, pentru unü actü de donaţiune.

TRIBUNALUL

Avëndü in vedere reclamaţiunile părţilor şi cererea din petiţiunea, citată mai susü.

În virtutea articolului 1171 din codul civil, dä autenticitatea legală prezentului actü de donaţiune, care se va trece in registrul respectivü.

(L. S. T.)

p. Preşedinte, *I. Grecescu*

I. Urdăreanu

Grefieru, *N. P. Serbănescu*

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŪ PERIODICŪ ECLESIASTICŪ

APARE O DATA PE LUNA

„Predică covântul“

II. Tim. IV. 2.

Misteriul Eucharistiei

(urmare)

Partea veștută a Misteriului Eucharistiei.

Intorcându atențiunea asupra părței veștute seu supuse simțurilor a misterului Eucharistiei, deosebim: 1) materia întrebuițată la misteriu — pânea și vinul; 2) lucrarea sântită, în timpul cariea să săvârșește misterul, și 3) cu deosebire acea parte însemnata a sântitei lucrări. — acele cuvinte ce se pronunță în timpul prefacerii pânei și a vinului în corpul și sângele lui Christos.

I. Ca materie pentru Eucharistie serveșce penea și vinul. Pânea trebuie a fi de grâu curatū și dospita; iar vinul — fructū al viței de via, curatū, amestecându-se în timpul proaducerei cu apă (Conf. Orth. part. I. res. la intr. 107). 1) Pânea trebuie a fi *de grâu*, cum se întrebuițta de Iudei în timpul lui Iisus, și cum a întrebuițtat'o tot-dé-una Biserica pentru acestu misteriu (1). Trebuie a fi *curatū* precum duple materie

(1) Irim. adv. haeres. v. 2, 3; sin. Carth. can. 16.

aşa şi după mijlocul de pregătire : acésta o cere măreţia şi sântenia misterului. Trebuie în fine a fi *dospită*, iar nu azimă după cum de ordinar întrebuinţază latinii pentru misterul Eucharistiei (1). Căci a) cu pâne dospită, iar nu azimă, a savêrşitū misterul Eucharistiei la începutū însuşi Iisus Christos (2). Cum că El a instituitū acestū misteriū înainte de pascha Iudeilor, nimeni nu să îndoesce (Ioan XIII, 1) : pentru că adoua-ţi a fost judecat (Ioan XVIII, 28), dat la mórte (XIX, 14) şi chiar suit pe cruce (—31), cândū Iudeii numai se pregătea pentru serbarea paschăi. Prin urmare, misterul Eucharistiei, s'a instituitū în acel timpū, cândū în casele Iudeilor se întrebuinţa încă pâne dospită, iar nu azime. Anume Iisus Christos a instituitū acestū misteriū în a 13-cea zi al lunei Nisan séra ; — cu acésta să unescū şi cei mai însemnaţi scriitori romani (3), — pe cândū Iudeilor legea le prescria de a începe serbarea paschăi şi întrebuinţarea azimilor numai în séra de 14 a lunei Nisan (4), aşa că cea înteiū din cele 7 zile ale

(1) Cu tóte că trebuie a observa, că latinii în învăţătura lor recunsc de cuviinciosă precum pânea azimă aşa şi cea dospită pentru misterul Eucharistiei (Perrone, praelect. Theol. Tract. de Eucharistia, par. II, c. 3, propos. 1) : dar în realitate ei întrebuinţază numai pâne azimă.

(2) Diferitele păreri ale scriitorilor greci, prin care insistă a dovedi şi explica acestu adevêr să expunū pe scurtu în Theologia lui Theofan Procopovici (vol. III, pag. 603—610. Lips. 1793).

(3) Maldonatus in Math. cap. XXIV, v. 2; Patavius de doctrina temp. XII, c. 13 et sequ. Natalis Alex. Diss. XI, in saec. XI et XII.

(4) Şi să 'l păstraţi (mielul) pre clă până în a 14-cea zi a acestei luni ; şi atunci tóta adunarea comunităţii lui Israil să 'l jughie într' amendouă serile . . . şi vor mânca carnea lui în nóptea aceea, friptă la focu cu azime, şi erburi amare (Ex XII, 6—8). În autăia lună, în a 14-cea zi a lunei d'ântin decasêro începêndu, veţi mânca azimă până la ziua 21-a a acestei luni séra. 7 zile să nu se aste dospită în sufletele vóstre (—18 şi 19).

azimilor (1), începută după pascha, de cândă Iudeii trebuiau să scoțā ori-ce acrime din casele lor și să întrebuințeze numai azime, era a 15-*cea* și a lunii Nisan (2). Din aceea că Christos înainte de instituirea Eucharisticii, a seversitū pasca cu discipulii sei (Math. XXVI, 17—20; Marc. XIV, 12—16; Luc. XXII, 7, 8), nu urmēzā numai de cātū că El gustase deja și azime. Căci, *mai întēiu*, după lege, sa mânca la începutū mielul paschal seū pascha, și după aceea urma gustarea azimelor, care se continua 7 zile (Ex. XII, 8; Lev. XXIII, 5, 6); și era cu total posibil, ca Mântuitorul, gustându cu discipulii sei numai pascha Vechiului Testamentu seū mielul paschal, care propriū și era chipul sacrificiului Lui cel rescumpăretorū, prin urmare și a misterului Eucharisticii, imediatū după aceea să fi și instituitū misteriu N. Testamentū—al corpului și sângelui seū. *Al doilea*, fiind-că Christos ca Domnū al Sămbetei și al tuturor sērbătorilor V. Testamentū, a seversitū

(1) Dacă unul din evangeliști se exprimă : *A venitū diina azimelor, intru care se cădea să se sacrifice pascele* (Luc. XXII, 7), și alți doi dic : *În ziua d'ântēiu a azimelor au venitū discipolii la Iisus dicēdu :* unde voiesci să gătimū ție să mănincē pascele (Math. XXVI, 17; Marc. XIV, 12); apoi citatele locuri împreună cu a St. Chrisostom, pot a fi înțelese așa; „*Au venitū (în 1-a di a azimelor)*, adică s'a apropiatū, era în ajunū“ (În Mat. Homil. LXXXI). Acesta urmēzā de la sine; a) din aceea că discipulii de abia se adresase cu întrebarea către Mântuitorul, unde să pregătēscā pascha, b) este necesaru pentru acia ca să înpace arătările a câte trei Evangeliști, cu mărturia celui al 4-lea; Înainte de serbarea pascelor . . . (Ioan XIII, 1).

(2) *În luna întēia, la 14 ale acelei luni, despre serā, pascha lui Iehova etc. Și în ziua a 15-*cea* a acestei luni este sērbătōru azimelor, comensatā lui Iehova; 7 zile s'ā mănincē azime* (Lev. XXIII, 5—7). Șapte zile să mâncați azime : din ziua întēia să scoțēți totu ce este dospitu din casele vōstre, pentru că totu cel ce din ziua 1-a și până n'a 7-a va mânca pâne dospita, stērpise-va sufletul acela din Israel. Quia 1-a se va prochiema sântā și cea de a șeptea de asemenea va fi vōna sânta (Ex. XII, 15 și 16).

pascha ziua. — mai timpuriu (1) decum era preseristu Ebreilor a o sevărsi, apoi El a putut o sevărsi nu cu azime, ei cu pâne dospita. Cu tôte că, chiar dacă am admite, că Christos împreuna cu mielul paschal ar fi gustatū și azime, nici atunci nu s'ar fi conchide, cum ea el ar fi sevărsitū și Eucharistia cu azime, cândū prin case sa întrebuița încă pâne dospita; din contra ar fi natural a socoti, că, după ce a sevărsitū pascha V. Testamentū cu azime, care acum s'a terminatū, Domnul a instituitū atunci chiar misteriu N. Testamentū (Marc. XIV, 24) cu materie nouă, cu *pâne dospită* (2). In acēsta ne încredințēza evangeliștii, cândū mărturisescū, că Christos *luându* anume, *pâne* ἄζυμος, și bine-cuvențând a frântū și dând discipulilor a distu: „*Luati mâncuți: acesta este corpul meu*“ (Math. XXVI, 26; Marc. XIV 22; Luc. XXII. 19), adică a luatū pâne care creșce, care se umflă (ἄζυμος de la ἄζω, ridicū), cum aū înțelesū acestū cuvențū, după întrebuițarea comună (3), însu-și

(1) In Evangelie este aratată și cauza pentru ce Domnul a binevoitū a sevărsi pascha mai timpuriu în ziua destinată. „*Înainte de serbătorea paschei* — dice Evangelistul Ioan — *vedēndū Iisus că i-a sositū ora să trecă din acestē lume la Tatăl...* (Ioan XIII, 1). Și chiar Mântuitorul, trāmițēndu pe discipulis sei la unu stapānū de casā din Ierusalem le-a ordonatū a'i spune „*Timpul meu aprīpe este, la tīne roiu să facū pascele cu discipulit mei*“ (Math. XXVI). Adaua-și cândū urma a se serba pascha Iudeilor Mântuitorul a avutū a gustā mōrtea prin urmare nu a pututu sevărsi pascha.

(2) Mihail Cerul, epist. inbasnagii Thesauru, T. III, p. 1. p. 2737.

(3) „Ce a fostū cu pascha, aceea-și urmēdā și cu botezul. Caci precum atunci Iisus Christos, *sevărsindū și o paschā și alta*, pe una a schimbat-o iar pe alta a inceput-o; așa și aici îndeplinindū botezul Iudeu, au deschisū și porțile botezului Bisericei N. Testamentū“. (Chrisostom Homil a XII în Math).

„Christos a instituitū misteriu nu mai înainte de cum urma a se suprima legea. Prin urmare suprima cea mai principala serbătore a Iudeilor, chemāndu-i la altā cină, cândū le și dice: *Luati mâncuți*

apostolii, și Mântuitorul, iar nu pâine nedospită, care spre deosebire de cea dospită, deordinară să numia numai azimă, *ἄζυμον*, s'eu dacă se și numia câte-o dată pâine, *ἄρτος*, apoi negreșitu se numia turfa nedospită *ἄζυμον*, (Numeri VI, 19 ; Jud. VI, 20) (1).

b) Cu pâine dospita se săvârșia Eucharistia și în zilele Apostolilor. Căci, *aa*) pâinea acésta tot-dé-una se numia *ἄρτος* iar nu azimă (Act. II, 42, 46 ; XX, 7 ; 1 Cor. X, 16 ; XI, 20) ; *bb*) la Eucharistie participa atunci și toți ludeii cei din noi întorși către Christos (Act. II, 22, 41, 42, 46.), — iar ludeii cărora le prescria lege se întrebuițeze azime numai șapte zile în an, și nică-o dată mai mult, nu s'ar fi învoit a primi misteriu cu azime în toate zilele (Act II, 42, 46), până cându nu s'a hotărātu de Apostoli cum trebuie a privi creștinii la legea ceremonială Mosaică (Act. XV) ; *cc*) întrebuițarea azimelor era prescrisă de Dumnezeu în legea Mosaică ; iar Apostolii după ce au hotărātu la Sinodul din Ierusalim, ce anume din aceea lege trebuie se ramâie obligatoriu pentru creștinii, și ce sa și p'erdă puterea, nu au ordonat creștinilor a întrebuița azime (Act. XV, 23—30) ; prin urmare, întrebuițarea lor nu era prinită de Biserica creștină, și trebuia a fi privită ca umbra a legii.

acesta este corpul meu, care se frânge pentru voi . . ., după care adaugé : *Acésta s'e faceți întru amintirea mea. Vedeți cum Christos albaté și întorce pe ludeii de la obiceiurile lor ?*

Frecum voi ați săvârșitu Pascha, dice El, în amintirea minunilor săvârșite în Egiptu : așa și acestu misteriu săvârșiti 'l întru amintirea mea . . . Dar ce ? Veți dice tu nu trebuie ore a săvârși și misteriu vechiu și nou ? Nu trebuie. Căci Christos pentru aceea a șișu *faceți acésta, ca să 'i opriască de la săvârșirea misterului vechiu*. (Rom. LXXXII).

(1) Mai pe largu respingerea obiecțiunei sa se vađa la Mărtisanu din Crit., Confes. Ecclesiae Orientalis cap. IX, p. 90 et seq., Helmsl. 1671.

pascha ziua. — mai timpuriu ⁽¹⁾ decum era prescrisă Ebreilor a o sevăși, apoi El a putut o sevăși nu cu azime, ci cu pâne dospita. Cu toate că, chiar dacă am admite, că Christos împreună cu mielul paschal ar fi gustat și azime, nici atunci nu s'ar fi conchide, cum ea el ar fi sevășit și Eucharistia cu azime, cându prin case sa întrebuința încă pâne dospita; din contra ar fi natural a socoti, că, dupe ce a sevășit pascha V. Testamentu cu azime, care acum s'a terminat, Domnul a instituit atunci chiar misteriu N. Testamentu (Marc. XIV, 24) cu materie nouă, cu *pâne dospita* ⁽²⁾. In acesta ne încredințea evangeliștii, cându mărturisesc, că Christos *luându* anume, *pâne* ἄρτος, și bine-cuvențând a frântu și dând discipulilor a disu: „*Luati mâncati: acesta este corpul meu*“ (Math. XXVI, 26; Marc. XIV 22; Luc. XXII, 19), adică a luat pâne care creșce, care se umflă (ἄρτος, de la ἄνω, ridicu), cum au înțeles acestu cuvențu, dupē întrebuințarea comună ⁽³⁾, însuși

(1) In Evangelie este arătată și cauza pentru ce Domnul a binevoit a sevăși pascha mai timpuriu în ziua destinată. „*Înainte de serbătorea paschei — dice Evangelistul Ioan — vedându Iisus că i-a sosită ora să treacă din această lume la Tatăl. . .* (Ioan XIII, 1). Și chiar Mântuitorul, trimitându pe discipulii sei la unu stăpânū de casă din Ierusalem le-a ordonat a'i spune „*Timpul meu aproape este, la tine roiu să facă pascele cu discipulii mei*“ (Math. XXVI). Adău-și cându urma a se serba pascha Iudeilor Mântuitorul a avut a gusta mörtea prin urmare nu a putut sevăși pascha.

(2) Mihail Cerul, epist. inbasnagii Thesauru, T. III, p. 1. p. 2737.

(3) „*Ce a fostu cu pascha, aceea-și urmează și cu botezul. Căci precum atunci Iisus Christos, sevășind și o paschă și alta, pe una a schimbat-o iar pe alta a început-o; așa și aici îndeplinind botezul Iudeu, au deschis și porțile botezului Bisericeii N. Testamentu*“ (Chrisostom Homil a XII în Math).

„Christos a instituit misteriu nu mai înainte de cum urma a se suprima legea. Prin urmare suprimă cea mai principală serbătore a Iudeilor, chemându'i la altă cină, cându le și dice: *Luati mâncati*

apostolii, și Mântuitorul, iar nu pâine nedospita, care spre deosebire de cea dospita, deordinară să numia numai azimă, ἄζυμος, seu dacă se și numia câte-o dată pâine, ἄρτος, apoi negreșitū se numia turta nedospită ζυμωτον, (Numeri VI, 19 ; Jud. VI, 20) (1).

b) Cu pâine dospita se savêrșia Eucharistia și în zilele Apostolilor. Căci, *aa*) pâinea acêsta tot-dê-una se numia ἄρτος iar nu azimă (Act. II, 42. 46 ; XX. 7 ; 1 Cor. X, 16 ; XI, 20) ; *bb*) la Eucharistie participău atunci și toți Iudeii cei din nou întorși catre Christos (Act. II, 22, 41. 42. 46.), — iar Iudeii carora le prescria lege se întrebuițeze azime numai șapte zile în anū, și nici-o-data mai multū, nu s'ar fi învoitū a primi misteriu cu azime în tôte zilele (Act II, 42, 46), până cândū nu s'a hotărâtū de Apostoli cum trebuie a privi creștinii la legea ceremonială Mosaică (Act. XV) ; *cc*) Intrebuițarea azimelor era prescrișă de Dumnezeu în legea Mosaică ; iar Apostoliū după ce au hotărâtū la Sinodul din Ierusalim, ce anume din acea lege trebuie se ramiâie obligatorū pentru creștinii, și ce sa și pârda puterea, nu au ordonatū creștinilor a întrebuița azime (Act. XV, 23—30) ; prin urmare, întrebuițarea lor nu era primită de Biserica creștina, și trebuia a fi privita ca umbra a legii.

acesta este corpul meu, care se frânge pentru voi . . ., după care adaugă : *Acesta se faceți întru amintirea mea. Vedeți cum Christos abate și întorce pe Iudei de la obiceiurile lor ?*

Precum voi ați sevêrșitu Pascha, dice El, în amintirea minunilor sevêrșite în Egiptu : așa și acestu misteriu sevêrșiti 'l întru amintirea mea . . . Dar ce ? Veți dice tu nu trebuie ôre a sevêrși și misteriu vechiu și nou ? Nu trebuie. Căci Christos pentru aceea a distins *faceți acesta*, ca să 'i opriască de la sevêrșirea misteriuului vechiu". (Homil. LXXXII).

(1) Mai pe larg respingerea obiecțiunei sa se vadă la Metodanu *de Crit.*, Confes. Ecclesiae Oriental cap. IX, p. 90 et seq., Helmsl. 1671.

c) Eucharistia și în timpurile din urmă s'a severșitu în Biserica lui Christos cu pâne dospita. Caci *aa*) materia pentru misteriu, după cum să scie, se lua deordinar din proaducerile poporului, care fara îndoelă aducea în Biserica din casele lor pâne ordinară — dospită, care era destinată precum pentru cina dragostei, așa și pentru ajutorul seracilor (1. Cor. XI. 21. 22); *bb*) nici unul din cei vechi nu numesc pânea din care se săvêrșia Eucharistia, d'adrechtul azimă; din contra, scriitorii o numesc pânea ordinară (1), sêu dospită (2); *cc*) Sântul Epitania amintesc încă, ca despre o proprietate a ereticilor evioniți, ce se ținiau de legea mosaica, că ei săvêrșiau Eucharistia numai cu azime și cu apă (3), accia ce dovedesc că Biserica n'a urmatu astfel; *dd*) Ore-carî din cei mai imparțiali scriitori apusenî romanî și protestanți, recunosû și dovedesc cu placere, că până în sec. X sêu încă și al XI nu a fostu de locu întrebuintarea azimelor în Biserica (4) de și alți se silescu a dovedi din contra (5).

(1) S. Iustin Apolog. 1. cap. 66.

(2) Așa 1) Papa Innocențiu I a scris: *Presbiterii fermentum a nobis confectum, per acholytos accipiunt, ut se a nostra communione, maximo illo die, non indicent separatos, — quod per parohias fieri debere non puto, quia non longe portanda sunt sacramenta* (Epist. XXV ad decent. c. IV, n. 8); 2) Despre Papa Melhiade se observă în descrierea vieței lui: hic fecit, ut oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecrata Episcopi dirigerentur, quod declaratur *fermentum* (vita Melchiade în libr. ponteficalii); 3) Despre Papa Sirițiu se dice: Hic constituit ut nullus presbyter missas celebraret. . . quod nominatur *fermentum* (Ibid vita Siric).

(3) Μυστήρια τελούσι... διὰ ἀζύμων καὶ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ μυστηρίου δι' ὕδατος μόνοῦ. Haeres XXX, n. 16.

(4) Ast-felî suntu: Cirmondus. Disquisitio de azimo an. 1651: Cotelierus, Monum. Eccles. græcæ. II, p. 108, 138; Pagius Critic. In Baron. an. CCCXIII, n. 15; Binguamus. Orig. Eccles. XV. c. 2, § 5 Klein. Hist. Eccles. t. 1. p. 430 etc.

(5) Acești din urmă să subîmpartă în două clase: Unii dicu, cum

2) O alta materie pentru misterul Eucharistiei, împreună cu pâinea de grâu dospită este vinul de struguri (1); fiind-ca cu vinu de struguri a seversitu misterul Eucaristiei însu-și Iesus Christus, care dând discipulilor sei paharul le-a distu : *beți dintru acesta toți ; acesta este sângele meu, al legii noi.* După această. El imediatu a adăogatu : *deci, dicit vouă, că nu voi mai bea de acum dintr'această rodă a viței, până în ziua acea, cându o voi bea cu voi nou întru Impériașu Tatalu meu.* (Math. XXVI. 27--29).

Sânta Biserică, — după cum se vede din mărturiile lui Irineu (2), Ciprianu (3), Chrisostom (4), Sinodul Catarginenu și alții (5), tot-de-una a seversitu acestu misteriu după exemplul Mântuitorulu cu vin de struguri. Și fiind-ca în Palestina deordinar se întrebuința vinu de struguri roșt seu negri (Gen. XLIX. 11 ; Dev. XXXII, 14), cu care, negreșitu a seversitu misterul și Domnul Iesus, apoi și Biserica din anticitate întrebuința în Eucharistie vinu de struguri roșt ; și acesta cu atâta mai multu, cu câtu acestu vinu, cu

că Biserica Romana din zilele Apostolilor ar fi întrebuințatu numai azime (Ciampian de perp. azym. usu Rom. 1688 ; Mabillon. diss. de pane Eucharist. Par. 1674) ; Alții dicu cum că ea din anticitate ar fi întrebuințatu fără deosebire și azime și pâne dospită (Bona Rer Liturg. 1, 23).

(1) Ebioniți și Sineratiți întrebuințau numai apa în locu de vinu. (Iren. Adv. Haer. V, 1, n. 3 ; Epiphani. Haer. XXX, n. 16 ; Clin. Alex. Pedagog. 11, 2).

(2) Adv. Haeres. V. c. 2, 3.

(3) Epist. LXIII ad Caecilium.

(4) Fînd-că ore-care întrebuințeda apa în misteriu : apoi pentru a arăta că El și la instituirea misterulu a întrebuințatu vinu, și după înviere, cându fără misteriu a propasut cina obicinuită, de asemenea a întrebuințatu vinu, pentru care dicit : *Din fructul vitei ;* dar vita de vie (struguri) produce vin, iar nu apă (în Math. Homil. LXXXII n. 2, în T. III. pag. 413).

(5) Concil. Carth. can. 46 ; Trul. can. 32.

însu-și aspectul său, reprezintă pentru ochii sensibili sângele lui Christos.

Acestă vină, destinată pentru Eucharistică, precum și pâinea, trebuie a fi curate, pe câtă acăsta este posibil, lucru pe care l cere măreția și sântenia misterului.

Trebuie a fi amestecată și cu apă : pentru că, a) și Christos, după cum ne spune tradiția (1), la înstituirea Eucharistiei a întrebuițat vină amestecată cu apă, cum de ordinau se întrebuița și la Iudei (2); b) și Sânta Biserică, urmându exemplul Mântuitorului, tot-dé-una a întrebuițat ast-felă de vină, amintindă tot-o-dată că, în timpul suferințelor de cruce a Domnului, din cōsta cea străpunsă a Lui a esitū sânge și apă (Ioan XIX, 34). Dascăli antică ai Bisericii— Iustin (3), Irineu (4), Ciprianu (5), Grigorie Nisul, Ambrosiu și alții (6), Sinódele antice— Catarginenu (7), Trulan și ritualele antice ale liturghiei—(8), în unire mărturisescă despre acăsta.

(1) Το ποτήριον κεράτος ἐξ οἴνου καὶ ὕδατος καὶ ἀγάσας ἐπέδεδωκεν αὐτός, λέγων πίστα... Const. Apost. VIII, 12.

(2) In baza parab. IX, 5. Ligtofoot. de minist. templi c. XIII.

(3) Apolog. I, 66.

(4) ὅπλα καὶ τὸ κεκραμένον ποτήριον καὶ ὁ γεγωνός ἄρτος ἐπιδέχεται τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ γίνεται ἡ εὐχαριστία σῶμα χριστοῦ (Adv. haer. V, 2, n. 3).

(5) Quando in calice vino aqua miscetur, Cristo populus adunatur. (Epist. LXIII, ad cæcil).

(6) Grig. Nis. Cathed. c. 37; Ambros. De sacram. V, 1, n. 4; Ghenad. De Dogm. Eccles. c. 78.

(7) „ In altarū să nu se aducă nimicū, afară de corpul și sângele Domnului, precum ne-a predatū și Domnul, adică, afară de pâne și vină amestecatū cu apă^u (Can. 46).

(8) Concil. Trul. can. 32 : „Și El (S. Chrisostom) a predatū Bisericii, a căreia direcțiune pastorală 'i era incredințată, a amesteca vinul cu apă, cându urmēdă a se sevērși jertfa ceă fără de sânge, arătându prin acăsta la unirea sângelui și a apei ce a cursu din prea curata cōstă a Rescumparatorului și Mântuitorului nostru Christos Dumnegeu, în rescumpărarea întregii lumi de pecate. Și în tōte Bi-

II. Sântită lucrare. în timpul căreia se săvârșese misterul Eucharistiei, și fără de care nu pôte a se săvârși, este Liturgia. Ea consta din trei părți : prima este *proscomidia* său *proaducerea*, cându se pregătesce materia pentru misteriu, numită ast-fel de la datina creștinilor antică de a aduce în Biserica pâne și vinu pentru Eucharistie ; a doua este *Liturgia Catecumenilor* său a chieptașilor. în timpul căreia se pregătescu creștinii spre primirea misterului și se permitea și Catecumenilor a asista ; a treia este *Liturgia credincioșilor*. în timpul căreia urmédă săvârșirea misterului și potu asista numai singurii *credincioși*. Locul și chipul săvârșirei Liturgiei în tôte părțile ei sunt determinate pe largu în canónele și ritualele Bisericei.

III. Cea mai însemnată lucrare în partea din urmă a Liturgiei o compunú : a) Pronunțare cuvintelor, date de Mântuitorul în timpul instituirei misterului : *Luați mâncați : acesta este corpul meu . . . beți dintr'acesta toți : acesta este sângele meu, al legei noi Nouă . . .* (Math XXVI, 26—27), și dupe aceea— b) chemarea Sântului Spiritu, său rugăciunea către Dumnezeu Tatăl despre pogorârea Sântului Spiritu asupra Sântelor daruri, și bine-cuvântarea lor (Catechismul creștin pe largu—despre Eucharistie). Dupe ritualul (tipicul) Liturgiei Sântului Ioan Chrisostom această lucrare urmédă ast-felú :

sericele unde au strălucitú luminele spirituale se păstreza acestu rituaș prelatu de Dumnezeu. Și Iacob, fratele dupe corpú a lui Christos Dumnezeuul nostru, care a fostu cel întâiu căruia, i s'a încredútu scaunul Bisericei din Ierusalim, și Vasile Archi-Episcopul Bisericei din Chesaria, a căruia glorie a străbătutú tot universul, predădu-ne, nouă înscriș sântita lucrare misterioasă, a aședatu în Dumnezeulecele liturghii ca sântul pacharu se consta din apă și din vinu.

Cândă strana începe a cânta cântarea serafimică, iară ierurghisitorul se rögă (în taina) :

„Cu aceste fericite puteri, și noi, Stăpâne iubitorule de ômeni, cântam și graimă : sântu ești și prea sântu . . .” (1).

Din acestea este învederatü : a) că cuvintele Mântuitorului : *Luați mâncăși . . . beși dintru acesta toți . . .* pronunțate de ierurghisitor, cu arătare la sântele daruri, după aceea chemarea Sântului Spiritü asupra Sântelor Daruri, și însa-și bine-cuvențarea lor, compune o singură neîntreruptă și nedesparțita lucrare ; b) că menționatele cuvinte ale lui Christos se amintescü propriü în rugăciunea adresată către Dumne-deü, ca poruncă a Mântuitorului dată celor ce îi urmêdă Lui (1 Cor. XI, 23—25) ; și — c) că pe baza acestei porunci (*care aduce aminte de acêstă mântuitoare poruncă*) ierurghisitorul îndrăsnesce, din partea tuturor credincioșilor, a se adresa cu rugăciune către Dumne-deü Tatăl pentru pogorârea Sântului Spiritü asupra Sântele Daruri și pentru prefacere prin El a pânei și a vinului în corpul și sângele lui Christos. Prin urmare, atribuind cuvintelor Domnului pronunțate de El la instituirea misterului Eucharistiei, tötă puterea, ca *poruncă mântuitoare*, după carea servitorii altarului îndrăsnescü a se apropia și a întreprinde sântita lucrare a unui atâtü de mare și înfricoșatü misteriu, Biserica Orthodoxă catolică împreună cu acestea „crede și învață (2) că la Dum-

(1) Veđi rugăciunea acêstă precum și tôte cele-l-alte rugăciuni până după sânșirea sântelor daruri care se termina cu cuvêntul *amîn, amîn, amîn* în Liturghier.

(2) Contra opiniunet false a Latinilor (Perrone, Prael. Theolog. Trat. de Euchar. P. 11, c. 3), care tötă puterea de a sânti Sântele daruri o atribuescü numai cuvintelor mântuitorului : *luați mâncăși* etc.

neclăiasca Liturgie să seversce transubstanțierea pâinei și a vinului în corpul și sângele lui Christos prin adunbrirea și lucrarea Sântului Spiritu urmată dupe chemarea rugăciunală către părintele ceresc, făcută de Archiereu sêu lereu în cuvintele : *Și fă adica pânea acêsta cînstitū corpul Christosului tēu, iar ce este în paharul acesta, cînstitū sângele Christosului tēu, prefăcēndu-le cu Spiritul tēu cel Sântu*⁽¹⁾.

Așa a credutū tot-dē-una Biserica lui Christos dupe tradițiunea Sântilor Apostoli.

Acêsta se vede :

1) Din cele mai vechi liturgii ale Eĭ, precum : Liturgia Sântului Apostol Iacov fratele Domnului ; Liturgia espusă în Constituțiunile apostolice, și liturgia Sântului Vasile cel Mare. În tôte acestea, precum și în liturgia Sântului Chrisostom, cuvintele Mântuitorului exprimate la instituirea Eucharistiei, se amintescū în rugăciunea adresată către Dumnezeu, cu respicată adăogire a poruncei : *Acêsta să faceți întru amintirea mea* (Luc XXII, 19) ; iar imediatū dupe acêsta urmēză invocarea Sântului Spiritu asupra darurilor, puse înainte spre sântirea și transubstanțierea lor. În liturgia Sântului Apostol Iacov acesta se expune în modul următorū : „Pentru acêstă (adecă dupa porunca lui Christos, *acêsta să faceți întru amintirea mea*) și noi pecătoșii amintindū suferințele cele dētătore de vieața ale Mântuitorului : crucea, îngroparea aducemū Tie stăpâne, acêstă înfricoșată și fără de sânge jerfa, rugându-ne. pomenesce-ne pre noi Dumne-deule dupē marea ta misericordie și pogora asupra

(1) Veđi Conf. orth. par I, resp. la întreb. 107 ; Epist. Patriarch. de resăritū despre credința, Art. 17, și ritualul archiereșcu.

nóstră și asupra darurilor ce sunt puse înainte pre Sântul Teu Spiritu . . . ca să sântescă pânea acésta și să o facă sântul corp al Christosului Teu, și ce este în paharul acesta cinstitū sângele Christosului Teu" (1). În constituțiunile apostolice cetimū : „Pentru acésta amintindū suferințele lui, și mórtea, și învierea din morți aducem Ție, împēratului și Dumnezeu, dupē porunca lui (κατὰ τὴν αὐτοῦ διατάξιν), acésta pâne și acestū pahar, mulțămindu-ți prin El pentru că ne-a-învrednicitū a sta înainte. Ta și a servi Ție, și ne rugăm Ție Dumnezeule, ca la ce ești mulțemit de Sineți, privește cu îndurare asupra acestor daruri ce sunt puse înaintea Ta, bine voești-le în onórea Christosului Teu, și trimete asupra acestui sacrificiū pre Sântul Teu Spiritu, martorul suferinților Domnului Iisus, ca să facă pânea acésta, corpul Christosului Teu, și ce este în paharul acesta, sângele Christosului Teu” (2). Iar în liturgia Sântului Vasile cel Mare, pânea și vinul, chiar după ce s'a pronunțatū asupra lor, cuvintele Mântuitorului : *Luați mâncări , și beți dintru acesta toți* se numescū numai *în locū de tipuri* (ἀντιτύπα) a corpului și sângelui lui Christos, adică care represinta numai tipul lor, dar care încă suntū netrsubstanziate (neprefăcute) în corpul și sângele Domnului— „puse înainte *în locul tipului* Sântului Corpū și al Sângelui Christosului Teu, Ție ne rugămū, și pre Ține te chiamămū : Sânte ale Sântilorū, cu buna voința bunătăței tale, să vie Spiritul Teu cel Sântū preste noi și preste darurile acestea ce sunt puse în nainte și

(1) Veđi acésta liturgiă în Bibliot. Patr. gr. latin. T. II, pag. 12.

(2) Lib. VIII c. 12. pag. 407, în Coteler. Patr. Apost. vol. I Amst.

să le bine cuvintește pre ele, și să le sântescă și să le arate“ (1). Dupre aceea urmeađa rugăciunea : „Dămine, ceta ce pre prea Sântul Teu Spiritu . . .” și însuși bine-cuvântarea prea Sântelor daruri, cu pronunțarea cuvintelor cunoscuta.

2) Se vede din mărturiile dascărilor vechi ai Bisericei-răsăriteni și apuseni, și anume :

a) Din ale Sântului Irineu : „Precum pânea pămăntescă, prin invocarea lui Dumnezeu asupra ei, nu este mai multă pâne ordinară, ci Eucharistie constătare din pămăntescu și cecescă : așa și corpurile noastre, comunicându-se cu Eucharistia nu suntă mai multă stricăciöse, ci au speranța invierei“ (2).

b)—*Ale lui Origen* : Bine plăcându Creatorului tuturor, noi dupre primirea facerilor de bine, gustăm cu mulțumire și rugăciune pânele aduse, care prin rugăciune s'au făcută Corpă Sântă ce sântescă pre accia ce l' primescă cu buna dispozițiune(3).

c) *Ale Sântului Căril al Ierusalimului* : „Pânea și vinul Eucharistiei înainte de sânta invocare a Treimei inchinate, erătă simplu pâne și vin ; iar dupa săvârșirea invocărei, pâne se face Corpul lui Christos, iar vinul sângele lui Christos“ (4).

„Pânea în Eucharistie, dupre invocarea Sântului Spiritu, nu este mai multă simplu pâne, ci corpul lui Christos“ (5).

(1) Veđi rugăciunea preotului din'naintea sănțirei sântelor daruri în timpul cãntărei : *Pre tine te laudamu . . .*

(2) Adv. Haer. IV, c. 34.

(3) Σωμα γενομένους διὰ τῆς εὐχαριστίας ἐκ τῆς ἀρχῆς... (Contr. Cel. lib. VIII, p. 399). În altu locu el dice : sanctificatur per verbum Dei perque obsecrationem (in Math. XV. T. II, p. 17. Paris. 1604).

(4) Catech. inducătore în misteriu I. n. 7. pag. 440, Traducerea rusă.

(5) Catech. inducătore în misteriu, III, n. 3, p. 451.

„Dupè acèsta (adică dupè cântarea serofinica . . .) rugămū pre iubitorul de omeni Dumnezeu, ca se pogore pre Sântul Spiritū preste darurile puse înainte *Fă deci pânea (acèsta) Corpul lui Christos, iar vinul, sângele lui Christos*. Căci asupra a totū ce luera Sântul Spiritū se sântesce și se transformă“ (1).

d) *Ale S-lui și Marelui Vasilie* : „Cuvintele invocărei, la prefăcerea pânei Eucharistiei și a bine-cuvântărei paharului, care dintre sânți ni le au lasatū scrise ? Căci noi nu ne mulțumimū numai cu cuvintele amintite în Apostol sau în Evangelie, ci și mai, nainte, și după ele, pronunțămū și altele, ca unele ce au mare putere în misteriu, luându-le din învețătura nescrisă“ (2).

e) *Ale F. Augustin* : „Corpū și sânge a lui Christos noi numimū propriū aceea ce, fiind împrumutatū de la fructele pământului și sântitu prin rugăciunea misterioasă, o primim cu mare pietate spre mântuirea sufletelor, în amintirea patimelor suportate de Domnul pentru noi ; aceea ce, fiindū lucrul mânilor omnesci după forma sa veșdută, nu alt-fel se sântesce . . . de câtu numai prin neveșdută lucrare a Sântului Spiritū“ (3).

În aceste cuvinte, (1 Tim II, 1) preferū a înțelege aceea ce totă, sau mai totă Biserica repetesce (înțelege) : *cereri* (precationes) noi înălțăm la sevêșirea mistericilor, mai nainte de a fi bine-cuvântatū ceia ce se află pe masa Domnului ; iar rugăciuni (orationes) cândū se

(1) Cath. înducătore în misterii V, n. 7, p. 462.

(2) Despre St. Spiritū către Amfilochie c. 27, în Cartea Canonilor pag. 328.

(3) De Trinit. III. 4. n. 10 în Patrol. (curs. compl. T. XLIIp. 874-

bine-cuvîntedă și se sînușește, și se deosebește, pentru împărțire“ (1).

f) *Ale Sântului Proclu al Constantinopolului* :

Dupe înălțarea la ceru a Mântuitorului nostru, Apostoli, înainte de ce s'au respîndit prin totu universul, adunîndu-se într'unu gându, petreceau în rugăciuni de tôte zilele, și aflîndu mîngâiere în sînțita lucrare misterioasă a Corpului Domnului, savêrșiau Liturgia cu cele mai prelungite cîntări . . . Prin ast-fel de rugăciuni ei invocau pogorârea Sântului Spiritu, ca prin Dumneđeésca Lui arătate se realizeze și se arate în sînțitele lucrări punerile înainte de pâne și vinu, amestecatû cu apa, însuși Corpul și Sângele Mântuitorului nostru Iisus Christos, aceea ce ast-fel se severșesce pâna acum, și se va severși pene la finitul seculului“ (2).

g) *Ale Sântului Ioan Damaschin* : „Precum pânea prin mîncare, iar vinul și apa prin beutura se prefacû în modû natural (μεταβάλλονται) în corpul și sângele celui ce mînce și bea, și nu sê facû altû corp, deosebitû de corpul lui de mai 'nainte, așa și pânea pusă înainte, vinul și apa, prin invocarea și mijlocirea Sântului Spiritu, se prefacû în modû supranatural υπερφυσικώς μεταποιούνται în corpul și sângele lui Christos, și compunû nu done corpuri, ci unul și acelașu“ (3).
Acestâ învêțatură o aflămû la Sântul Grigoriu Ni-

1) Epist. CXLIX ad Paulinum cap. 2, n. 16, în cit. Patrol. T. XXXIII, p. 636.

2) Despre Tradiția Dumneđeéscei liturgii в в Хр. 17. 1839 t. VI. pag. 37, 38.

3) Точн излож прав. бѣры кн. IV. с. 13, p. 252.

sul (1), F. Ieronim (2), Ambroșiul, Teodoru al Hierarchy, Teofilact al Bulgariei (3), și la toți scriitorii orthodoxi din Răsăritu ce au mai urmată după acestia (4).

(Va urma)

† Silvestru B. Pitestenu.

(1) ὁ ἄριστος ἀγιάζεται διὰ λόγον Θεοῦ καὶ ἐντέλειως Catech. c. 37.

(2) Ad quorum (presbyter) preces Christi corpus sanguisque conficitur. (Epist. LXXXV ad. Euagrium.

(3) Mărturiile lor văde-se în articolul intitulat :

Отразъ и себѣя пріеутбія І. Христа въ Евхаристіи.

(4) D. e. la Simeon al Tesalonicului (în tractatul lui despre misterii); la patriarcul Ieremia (în epistola lui către Theologii din Virtemberg, Xp. Чт. 1845, 1, 346), la Mitrofanu al Critului (în confesiunea Bisericeii de Răsăritu tract. despre Euchar). Dintre Ruși, asupra acestui obiectă, au scris în contra papiștilor frații Lechudți, Sântul Dumitrie al Rostovului, Stefanu al Iavorului, și s'a tratatu și în sinodul convocată de patriarcul Ioachim în anul 1690.

Cetirea și meditarea Sântelor Scripturi

ca unicul mijloc de a se înalța spiritualmente cu cunoștințele teoretice și practice necesare pentru mântuire.

Cum vor ști, dice Sântul apostol Pavel în privirea adevărurilor mântuirii, *dacă nu vor auzi, și cum vor auzi fără predicatori?* Ori-ce știința să preda de către cei anume însărcinați, și să învața de către ascultători. Știința mântuirii, cuprinsa în Sântele Scripturi, nu se capătă și ea de câtă totu pe această cale. Lipsa unor asemenea cunoștinți, mai necesare de câtă pâinea cu care ne nutrim și decâtă apa cu care ne adăpăm, este așa de simțită asta-și în popor, încâtă s'ar putea dice că viața noastră spirituală, viața adevăratului omu, ne-a părăsitu mai cu totul. În noi nu respiră decâtă materia, și nu urmărăm decâtă interesele materiale, fie-care în profitul seu personal. Ne lipsește aprăpe cu totul viața colectivă — morală, pentru că ne lipsește educațiunea religioasă, pentru că s'a radicațu din mijlocul nostru *puterea care oprește disoluțiunea*. Numai acestei puteri, numai religiei este dată a face din toți *una*. A crea în toți aceeași inimă și același sufletu.

Dar de unde provine acestă mare rău? Nu ne vom sfii a denunța următoarele trei cauze principale:

1) Că parinții, în etatea tragedă a copiilor, nu se gândesc, ca parinții și stramoșii lor, să învețe pe mi-

eii lor măcaru primele formule de rugăciune cu care aceștia să se adreseze lui Dumnezeu și ast-felin să se simța de timpuriu legați de ceriu și de datoriile morale. Nu-î trimitu la Biserica mai nici o dată; ei se mărginescu a-î îmbuiba cu poezii și chiar cântece vătămătoare de sufletu. 2) În scôla, copii nu suntu mai norociți. O dinióra se preda în scôlele primare, ca cărți obligatôre de cetire, — *Orologiul* și *Psaltirea*; ba încã acéstã mãi diu urma era consideratã și numitã *cheea cărței*. Astã-di pare ca din sistemũ, se înlaturã din scoli totũ ce este religiosu. Suntũ școli în care se negligêza pâna și de rugăciunea obicinuitã a se recita la intrarea și eșirea profesorului! 3) Preuții nici se gândescũ a și împlini cea mãi principalã din datoriile ce ı privesce: *Predicarea cuvântului lui Dumnezeu*. Și ce este mãi tristũ cea mãi mare parte din eii ar putea dice ca și acei primi ucenici din Efesũ, cã *nici au auđitũ de este cuvântul lui Dumnezeu!* Cãci, chiar de au auđitũ, chiar de li s'a predatũ părți isolate, dar mãi nimene nu ș'a datũ ostenêla sã cetescã măcarũ Noul-Testament întregũ și cu bãgare de sêmã. Ce este mãi multũ, și spre mãi mare durere și rușine chiar, suntemũ forțați a afirmã cã cea mãi mare parte nici au în casa lor *Cartea Sântelor Scripturi!* Apoi cum voimũ ca poporul sã șcie câte-ceva măcarũ din cele a religiunii? Cum vorũ șci fără sã auđã? Și cum vor auđi fără sã li se cetescã măcar? Cãci ar fi de doritũ ca preuții, dacã nu predicã, sã cetescã celũ puținũ părți din Sânta Scripturã în auđul poporului.

În urmarea acesteı triste constatãri, credemũ cã ne facemũ o datorie și aducemũ mãi serviciũ fraților

noștri Preuți mai cu sîmna, publicîndu următorele considerațiunii, asupra Sântelor Scripturi, a marelui dascăl al Bisericei Sântul Ioan Chrisostomul, spre a vedea urgenta necesitate ce avem de cetirea și studiul acestorū cărți divine.

„Tot-dé-una vè rogu (dice demnul păstoriu) și nu voiū înceta a vè ruga ca nu numai în Biserica sa luați aminte la cele ce se grăcescu, ci și acasă mergendu să petreceți neîncetatu în cetirea Dummeeștilor Scripturi. Acésta amū recomandatū purure și celor ce se întălnescu cu noī în particularū. Și să nu-mī dice cine-va acele desvinovățiri reci și demne de tótă osindirea și prihănirea: Că *suntu pironitu la judecătorie saū la administrație, me ocupū cu meseria, amū femee, hrănescū copii, îngrijescu de casă, suntū civil și nu este tréba mea să cetescu Scripturile, ci acelor ce s'au lepădatū de lume, care s'au retrasū pe vèrfurile munșilor și care au totū-dé-unu asemenea viață.* Ce dicei, o omule, nu este tréba ta de a ceti Scripturile, pentru că ești atrasū de nenumerate griji? Dar, tocmai pentru acésta, tu ești mai datoriu decătū pusnicit; căci n'au trebuință acestia de ajutorul Sântelor Scripturi așa de urgenta ca acei ce trăiescū în mijlocul valurilor de totū felul. Accia scăpați de orașe și de turburările din orașe, înfiugându-și corturile în pustie, neavendu nimica comunū cu societatea, suntū ca într'unū limanu, aparaiți din tóte părțile, și filosofindu în tóta libertatea. Iară noī care plutimū ca în mijlocul oceanului și avemū nenumerate ocașuni spre peccatū, avemū désă trebuință de ajutorul și mângâierea Scripturilor. Accia nicī primescū multe rane, pentru că stau de-

parte de rebel ; cara tu care stai tot-dé-una în rebel. primindu dese rane, ai trebuința și de multe medicamente. Ca și femeea te întărâta, și copilul te rănesc, și servitorul te mânîie, și dușmanul te învidiează, și amicul te pizmuește, și vecinul te supăra și camaradul de arme ți pune pedica ; judecătorul te îngrozește de multe ori, săracia te scârbește, mórtea casnicilor ți procura plânsu ; îndestularea te îngâmta, miseria te strivește ! Multe ocașuni ale nevoei și mânîiei, multe ale grijilor, multe ale durerii și chinurilor, multe ale trufiei și mării deșarte, nenumerate săgeți ne încungiură și din tóte părțile să slobodú asupra noastră ; pentru acésta avemú nevoie tot-dé-una de întrarmarea cea din Sântele Scripturi. Să știi că treci prin mijlocul curselor și umbli pe deasupra zidurilor cetăței. Multe ispite, multe rane să pricinuescú sufletului nostru, și avemú trebuința de învățaturile și medicamentele Scripturei. Este peste putința să se mântuiescă cine-va, fără deasa cetire a dumnezeescelor cărți. Și cu adevératú, doritú lucru este ca împărtașindu-ne necontenitú de vindecarea cea din Sântele Scripturi, să ne mântuimú cândú-va ; dar cândú în tóte zilele primimú numai rane și de medicamente nu ne îngrijimú, ce speranța mai putemú avea de mântuire ?

Nu vedeți pe căldărari, pe argintari, pe giuvaergii și pe orí-ce meșteri, că posed complete tóte instrumentele meseriei lor : Și măcar fómea de 'i va sili, măcarsă-rácia de i-ar strâmtora, preferá să se împrumute, să suferá orí-ce decâtú să 'și vëndă pentru hrană măcarú unul din acele instrumente. Și cu dreptú cuvântú ; căci sciú că vëndându din instrumente, me-

seria lor se zădărnicește și mijlocul traiului pere-
lară păstrându uneltele, este speranța ca cu timpul
sa-și plătescă și datoria și să umescă săracia dela
ușa. Așa trebuie să urmăm și noi ; căci precum la
aceia suntă nicovaia, ciocanul, cleștele și alte instru-
mente, așa instrumentele meseriei noastre suntă căr-
țile Apostolice și profetice și totă Scriptura cea in-
spirată de Dumnezeu. Și precum aceia prin ase-
mene instrumente făcú și prefacú ori-ce vase, totú
așa și noi, cu aceste întocmimú sufletul nostru, și
fiindú revoltatú lú îndreptămú, fiindú vechiú lú
înoinú. Și aceia 'și arată măestria numai asupra
formei ; căci nu potú schimba materia vaselor ca din
aramă să facă argintú sau din argintú—aurú ; iară
tu nu așa, ci de vei lua unú vasú de lemnú, poți
spera a lú prefăce cândú-va în aurú. Și marturú la
acésta avemú pe Sântul Apostol Pavel, carele dice :
*În casa mare nu suntă numai vase de aurú și de ar-
gintú, ci și de lemnú și de lutú ; deci, de se va curăți
cine-va pre sine de aceste va deveni vasú de onóre și
de bună trebă Domnului, gata spre totú lucrul bun.*

Să nu desprețimú dar câștigarea cărților, ca să
nu primimú rană la părțile cele periculoase ale vieții,
nici să îngropămú aurul, ci să ne agonisimú cu elú
cărți duhovnicești, Căci aurul înmulțindu-se, pro-
vócă multă vrăjmășie contra celor ce lú au ; eară
cărțile adunându-se, aducú mare folosú celor ce le
posedă. Că precum unde vor fi depuse arme împe-
rătești, măcarú de n'ar fi nimine să le întrebuinteze,
multă pază aducú celor ce locuescú acolo ; pentru
că nici tâlharii, nici spărgători de ziduri, nici ori-
care dintre făcători de rele, nu îndraznescú să calce

acea casa ; așa unde vor fi cărți duhovnicesci, să isgonese de acolo totă lucrarea diavolică și să inspire celor ce locuesc acolo multă încurajare și mângâere spre fapta bună. Numai vederea cărților ne face să fim mai luători aminte de noi însine și mai greoi către pecatu ; că îndrâznindă să facem ceva din cele oprite și întorcându-ne acasă necurați, îndată ce vedem cărțile, conștiința ne osîndește și ne face mai atenți pentru alta dată. Ori, de petrecem întră sântenie, căpătăm și mai multă folosă dela cărți. Căci, numai privindă la Evangelic, mintea noastră se preface și se depărtază dela lucrurile acestei vieți ; eară dacă se va adauge și cetirea cu luare-aminte, atunci sufletul se curățește și se face mai bună, ca și în locurile cele sante din lăuntru Bisericeii unde se învață cele de taină ; fiindă că Dumnezeu vorbește cu elu prin Săutele Scripturii. Dar dacă nu vomă înțelege, va dice cine-va, cele ce se cuprindă acolo ? Deși nu veți înțelege, respundemă noi, totu-și multă folosă și multă sântenie se capătă numai din singură cetirea ; Și, este cu neputință să nu se înțelgă nimică, pentru că darul Sântului Duchu a economisită ca aceste carti să fie compuse de niște simpli vameși, pescari, făcatori de corturi, păstori de animale, lipsiți în totul de sciința cărței, ca nimine din cei simpli și ordinarî să nu se pótă scuza că nu înțelege, și ca cele ce se grăescă să fie lesne de înțelesă tuturor ; ca să capete multă folosă din ascultare și meseriașul, și muncitorul, și servitorul și veduva, și cel mai ignorantă dintre toți ómenii. Căci, cei ce s'au învrednicită dintru începută de darul Duchului

nu au compus aceste cărți spre slava deșartă, ci numai pentru mântuirea ascultătorilor.

Și în adevăr, autorii profani și ritorii, scriu, nu cantându folosul general, ci calculându cum să fie ei mai admirați și laudați; și de și scriu câte ceva de folos. aceste stau ascunse în încercătura măestrată a stilului, ca într un întineric. Apostolii și Profetii însă au urmat cu totul din contra; căci, ca unii ce erau dascăli universal, ei au scris astfel ca să fie toate tuturor arătate și luminate, și ca fie-care, numai cetind, să potă înțelege singur cele ce se grăesc. Acăsta vestindu-o profetul mai înainte dice: *Vor fi toți învățați de Dumnezeu, și nu va dice nistine aprăpelui seu: Cunoșce pre Domnul; că toți me voră cunoșce, dela cel mică până la cel mare al lor.* Și Pavel dice: *Eă fraților amu venit la voi nu întru înălțarea cuvântului sau a înțelepciunei, vestindu-ve taina lui Dumnezeu; Și iara-și: Cuvântul meu și predica mea nu erau întru cuvinte îndemnătore (în-simăătore) ale înțelepciunei omenești, ci întru arătarea dughului și a puterei. Și iara-și: Grămu înțelepciunea nu a veacului acestuia, nici a domnilor veacului acestuia, care sunt peritori.* Și cine nu înțelege cele ce sunt scrise în Evangelie? Cine mai are trebuință de învățatori ca să înțelgă cuprinsul fericirilor? Dar semnele și minunele, și partea istorică, nu sunt fie-căruia lămurite și cunoscute? Pre-texte dar sunt aceste și subterfugii ale lenevirei. Nu înțelgi? Dar cum vei înțelege cândă nu-ți dai ostentelă nici să cetești? la cartea în mână; ceteșce totă istoria, și ținându cele înțelese, ceteșce de mai multe ori cele grele și nelamurite. Și dacă prin deasa

cetire nu vei putea să afli sensul, mergi la celu mai învețatū, dute la învețatoriul, spune-i neînțelegerea, întrebuițeza silința multă ; și vedēndū Dumneđeu zelul și silința ta, nu te va trece cu vederea, ci va descoperi ție ceea ce ómenii nu-ți vorū putea spune. Adu-ți aminte de fāmeul împēratesci Etiopilor, care fiindū pāgānu și cuprinsū de nenumērate griji, și încungiuratū din tóte părțile de nenumērate afaceri, cetia ședēndū în căruța, macarū ca nu înțelegea cele ce cetia ; și dacă pe cale arată atāta silința, puneți în minte ce feliū era la casa lui. Dacă în timpul calatoriei nu suferē să petrēcā fara cetire, cu multū mai vērtosu cāndū ședea acasā. Dacă neînțelegēnd nimica din cele ce cetea, totu-și nu se depārta de cetire ; cu multū mai vērtosu dupā ce se înveța. Și cum ca nu înțelegea, ascultā ce dice Filip catre el : *Óre înțelegi ce cetexci ? Earā acela fără să roșiasea și-a marturisit neînțelegerea dicēndū : Cum voiū putea, de nu, mē va conduce cine-va ?* Decī, de óre-ce neavēndū conducătoriū așa cetia, îndatā a căpātātū și conducătoriū ; a vedutu Dumneđeu zelul lui, i-a apreciatū silința, și îndatā i-a trimisū învețatoriū ; și nu atāta Filipū este învețatoriul, pre cātū Spiritul Sāntū care a trimisū pe Filipū.

Sā nu desprețuimū, iubișilor mântuirea nōstră, caei tóte cele ce s'au scrisū, s'au scrisū spre învețātura nōstrā. Mare garanție în contra pēcatului este cetirea Sāntelor Scripturi : mare rāpā și adāncā prāpastie este neșciința Scripturei. Înfricoșatā vēndare a mântuirēi este a nu șci nimicū din Dumneđeescile legi. Acēsta a nāscutū eresurile ; acēsta a adusū corupțiunea vieței, acēsta a causatū tóte catastrofele“.

În urma acestorú eloquente și pline de experiența îndemnuři ale Sântelui și Mare-lui barbatú, nu'mi rămâne, fraților Preoți, decâtu a vă ruga cu stăruința și în interesul mântuirii generale :

Sa cumperați toți cartea Sântelor Scripturi,
Să o cetiți și meditați spre folosul propriu,
Să o cetiți poporului, spre mântuirea lui,
Să îi explicați mai alesú Evangeliile și scrierile Apostolice.
Să îndemnați pe totu cetățenul să posedă această carte.

✠ **Archieorul Innocent M. Ploestenu.**

l
o
t
n
ti
u
il
t-
u,
a-
sa
ca
ni.
m-
cu
ste
i și

Catedrala metropolitană din Iași

(Notița Istorică)

Acastă Biserică s'a începută din temelie de fericitul intru amintire Veniamin Costache, Metropolitul Moldavei, la anul 1833, luna Iulie în 3, ziua septămănei luni, în care zi nemuritorul Metropolit, Veniamin a pusă piatra fundamentală cu însăși mâna sa, și s'a terminat lucrul de zidărie și de acoperământu, împreună cu cele patru turnuri, în anul 1839, după cum arată inscripțiunea care se găsește pe acoperământul turnului de la colțul din partea dreaptă despre strada Mare, de către răsăritu, înscrisă cu litere mari chirilice poleite cu aură pe tablele de aramă acoperământului acestui turnu. Deci fiind-că această sântă și măreță Biserică, care însă nici-o-dată nu a fost terminată pe deplin, acum este în restaurație radicală și foarte solidă pentru a se termina definitiv, în care lucrări urmădește neapărată a se prefăce din nou și acoperămintele celor patru turnuri, cu care ocașiune, menționată inscripțiune va dispăre după tablele de aramă, sparte și sdrențuite, ale acoperământului, urmându a rămănea numai de domeniul Istoriei, o damă publicității aici spre cunoștința publicului Român, care se interesază de monumentele istorice ale părinților și strămoșilor noștri. Iată cum vorbește menționata inscripțiune : «Supt cârmuirea Domnului Mihail Grigorie Sturdza Voevod, s'a u zidit cu cheltuiala Metropolitului Moldovei Veniamin Costache și Cavaler, Anul 1839, după povățuirea marelui Logofăt Necolae Conta și supt direcția spătarului Ioan Casu».

Acastă notiță, cu esplicațiunea de mai sus, vă poftim, domnule redactor, să bine-voiți a o publica în diarul D-vostă spre cunoștința tuturor Românilor bine-credincioși așa după cum v'o comunicăm aici noi înșine subscrisii.

† Iosif Metropolitul Moldovei.

Pozițiunea preotului rural

(după aratarile preoților D. Lianu din comuna Turbutii,
plasa Novaciu, județul Gorjii, și N. Athanasiu, din comuna
F'aurcii, pl. Bilescii, județul Putna).

Preotul rural, ca și orî și care membru al societatei, în ramura ce profesază, își are datoriile sepe pe care negreșit trebuie a le împlini.

Este știut înse că orî ce împlinire de datorie reclamă și nisce anume drepturi, de care se și bucură orî și care din țera noastră, afară de bietul preot din comuncle rurale și chiar urbane.

„Mai toți preoții din comuncle rurale—dice preotul D. Lianu—nu avem altu salariu de câtu o bauită de porumb în drugi (cu coceni), și chiar și acestia de rea calitate, și încă pe la unele comuncle nici atâta.

Prin bugetele comuncle de și să trecu (de formă) câte o sumă de bani pentru preotul respectiv, care să aprobă de comitetul județian; dar banii stau în pungele funcționarilor comunali. bugetul se conserva în archiva comuncle, iar preotul adastă suferind. Cerendu-și preotul dreptul seu. Primarul n' respunde că de abia a avut cu ce și achita vetăjei. Mai repetându cererea, i se dice în modu derisctoru, ca, dacă voesce a fi în pace și a mai primi puțin porumb de la parochieni, să i dea o chitanța ca, s'a primitu salariul după bugetu. alt-felu va face pe locnitori să nu mai dea nimic. Preotul e silitu atunci a da

chitanța fără a primi vre unu banu, și ast-felu plăca plângându-și trista sorța și pe copilașii care nu au nici ce mânca

După acestea întreba :

„Acum cu ce să își întreție bietul preotii casa și familia care se compune din 5 seu 6 fi . . . ? Cu ce să își procure vre-o carte bisericăscă instructivă în ramura misiunii seile . . . ? Cu ce să își cumpere chaine pentru sine și întreaga familie . . . ?”

Maî departe arată că, nici ușeriî tribunalelor și a judecătoriilor de ocôle nu suntü maî reu platiți de câtü preotul din comuna rurală ; deasemenea că unii critică pe preoți că nu au în deajunsă cultură, la care răspundëndü dice : „dar cum să se instruiască, cândü neavëndü ce mânca, suntü siliți a munci la câmpü tötă septămâna ca și fie-care agricultor . . .”

„Miseria în care se află, potü dice, majoritate dintre proți, să exprimă cucernicul preotü N. Athanasiu, din comuna Faurenî, este indescrisibilă.

„Desprețul ce dilnieu îndurămü din partea filor României, în special al orthodoxilor frați, este la gradul cel maî înaltu, ast-felu că și la întâlnirele ce avemü cu unii, ni se răspunde la salutü, prin aruncare cu paie seu alte obiecte, — deprindere moștenită (pöte) de la evrei seu fanarioți.

„Prin comune nu putemü avea nici unü prestigiu, de öre ce chiar autoritatea comunală nu dă nici unü meritü (considerațiune) preotului, ba de multe ori este și maltratatü de primarul și scriitorul comunei.

„Prin unele comune, decă s'a găsitü preutul ca învățatoru, a trebuitü să fie depărtatü din această funcțiune, și înlocuitü prin civili, cari în multe locuri suntü maî multü vătămători prin atheismul, ce particularü 'lă arăta, prin nemergerea la Biserica și chiar prin puțina religiune ce o predau copilor.

„Bine a țisü respectabilul senator, Domnul N. Voinov, în

sesiunea curentă „ca numai de la mustația resucita nu se va învăța morală“ se înțelege iusa că vor fi și excepții.

„Ameliorarea pozițiunii preotului care s'a vedutu proiectată, se pare a fi prea modestă față cu pozițiunea ce trebuie să ocupe unu preutu în societate, și mai alesu cându e vorba de a i se cere consciincioasă îndeplinire a întroitei lui datorii.

„S'ar putea face o mică comparațiune de es. între unu preutu și unu notaru comunal.

„Unu preutu va avea, dupe cum s'a proiectatu, 600 franci chiar de i va fi parochia compusă din cotune . . .

„Unu notaru are deja pêne la 1000 franci ; dăr se crede că poziția în societate a unu preutu, ar trebui să fie superiōra aceluia. Pōte se va obiecta că preutul mai beneficiază și de la cele-l'alte servicii.

„O !! cu câtu sdruncin și ostenēla, mai alesu la o parochie compusă din cotune ; dăr și notarul mai are și alte venituri (ca orî care funcționar) . . . Asemenea,—că, preotul beneficiază de o cătîme de locuri ale bisericei ; însă și pentru acēsta să fie sciutū, că multe biserici nu au locul complet, altele nici de cum ; iar acele ce le posedū, suntu cele mai neproductive, care s'au destinate bisericei, ast-felu că vroind a le arenda, nu se pōte prinde mai multū ca 7—8 franci pe pogonū.

„S'ar prefera mai bine să le arendeze comuna, și să plătescă preotul, dupe meritul cuvinciosū,—că și locurile fara să le cultiveze poporenii, dupe cum s'a obiēnuitu până în prezentu angajamente prin unele comune, nu suntu nici de unu folosū : de aceia din simplitate opinezu : că s'ar părea mai practicu unū impositū de una sēu de doue decimi asupra foncierulū și a altorū dări . . . (1) și atuncū va plăti fie-care, proporțional, potrivitu puterilor sēle, precum și locurile bisericesci să se arendeze, și ast-felu se va crea unū bunū venitu ecleziasticū de unde s'ar putea plăti celu puținū 100 franci pe lună unu preotū din comunele rurale, fiindu-că 50 franci pe lună se crede a fi prea puținū.

(1) Nu se potriveșee capū la capū, câte 6 franci de fie-care poporeniu.

Judece ori-cine decă acestu selariu este catu-și de puțin suficientu !! Crêda ori-cine că și preotul are soție și copii, pe cari trebue să-i instruiască potrivit cu timpul. Numai dicu nimicū de îmbrăcăminte și cele-lalte necesități indispensabile casei . . .

Mai considere-se și acêstă că și elu (preotul) are trebuința celu puținū de unu servitorū . . .

Tôte aceste, și altele, reclama cheltueli ; și dër dacā a sositū timpul cel de multū așteptatū și doritū, ca să se reguleze sôrta preoșilor (cea vrednică de jeliu), apoi dorește ori-care, credu, să se facā ceva bunū o-datā pentru mai multa timp.

Fie de ajunsū timpul perdutū pêne în prezentu, ținându talentul ascunsū (din cauza ocupațiunilor pentru material) și nefolosindū mai nimicū societăței,—ca pentru viitoru sa lū speculāmu dupe comandamentul *Marelū Invețetorū și Salvatorū* în care amā deplina credință, speranță și charitate.

Din parte-ne rugămū pe Înaltul guvernū ca, în marea sea înțelepciune și îngrijire de prosperitatea întregului poporū românū în genere, și în parte a fie-carei clase a societăței nōstre, să nu piardā din vedere și neîncetatele plângerī și tânguiri ale clasei preotesci a poporului Românū Orthodoxū, fără de care clasā, să fie bine încredințatū, că, cu tôte îngrijirele dinafarice numai, Regatul României nu va putea ajunge nici-o-datā la ținta ī propuse—dorită de întregul poporū Românū.

Diferite plângerī

Preotul Constantin Ionescu, de la Biserica St. Nicolae Ungurenī, din orașul Craiova, se plânge contra *proiectului de lege pentru întreținerea clerului de la bisericile urbane și rurale* votatū de Senatū, exprimându-și temerea că, punându-se în aplicare

noua lege, mulți dintre preoți vor rămâne fără locuri, și prin urmare fără mijloc de existență; și de aceea este de părere ca la trecerea menționatului proiect de lege prin Cameră să se prevadă un anumit articol prin care să se reguleze și pozițiunea preoților ce se vor găsi în asemenea categorie.

În privința regulării unor astfel de preoți, opiniunea Sânticiei-scele este :

„ Preoții ce se vor găsi de prisos la o Biserică parochială sau neparochială, se rămâne pe lângă bisericile lor respective, împărțindu cu parochul salariul destinat, până la înpuținarea lor prin moarte, sau să se strămute unde trebuința ar cere“

Temerea exprimată, negreșită, este foarte justă, întru câtă fie-care trebuie a se gândi la viitor și sôrta sea; noă însă ne vine a crede că aplicându-se noul proiect de lege, nici unul din preoții actuali nu va rămâne fără loc. fie prin împărțirea salariului și îngrijirea de poporenii unei parochii, fie prin permutarea la altă parochie care este cu totul lipsită de preot.

Preotul Grigore Vișanu, din comuna Pegenii, plasa Gilortu ; județul Gorjiu, să plânge contra autorității comunale, arătându că, nu numai că nu impune locuitorilor din comună a împlini condițiunile prevădute prin — *actul de învoire* cu deusșii, ci înca i și îndemnă a nu i da nici un ajutor, considerându de litera mórta tóte condițiunile din *actul de învoire*. Arată apoi că a reclamat și onor. Sub-prefecturi respective, și n'a căpatat nici o satisfacțiune.

Din parte-ne rugamŭ pe autoritãțile mai înalte respective, a cerecea împrejurarea și a impune Primăriei locale de a aduce la împlinirea condițiunile actului de învoire ce reclamantul a avutŭ cu locuitorii acelei comune, și care suntŭ urmãtorele.

1) A Ți da : „una banița porumbŭ și una ții de lucru de fie-care familie“.

2) A Ți inlesni : „la aducerea lemnãrie pentru casa“.

3) A Ți permite „ca vitele sale sã pascã în totŭ înŭinsul hotarului comunei . . .“

4) A Ți plãti și alte servicii făcute în și afarã de Biserica dupẽ obiceiul facutŭ și urmatŭ mai înainte.

Reclamațiunea preoților din comunele : Tergoviște, Șotânga, Măinesci, Ludesei, Bogați etc. județul Dâmbovița, contra mai multor articole din *proiectul de lege pentru întreținerea clerului*, votatŭ de Senarŭ, tindendŭ la a remãnea clerul ruralŭ în starea de mai înainte, adicã a fi unŭ preotŭ la una sutã de familie, lucru ce nu pôte contribui la îmbunãtățirea sôrtei preoților, neputendŭ fi susținutã, rãmãne ca preoții menționatele comune sã se gândească mai bine asupra pozițiunei lor actuale, și apoi sa și exprime doriința de a remãnea încã într'ênsa.

DESCHIDEREA

Congresul Bisericesc din Bucovina

În fine, Românii Bucovenini au ajuns la ținta multă dorită. Visul de care visau părinții lor este realizat. Biserica ortodoxă a Bucovinei după o lungă și grea luptă și-a câștigat fructul ostenelelor sale. Congresul bisericesc de care se temeau atât de tare streinii, a vedut lumina. El a fost convocat prin rezoluția Impăratului Austriac, din 19 Iunie a. c., și se compune din 24 membri preoțești și 24 membri mireni ortodocși: Conform programului, congresul s'a și deschis în ziua 14 (26) Iulie a. c. Catedrala și reședința metropolitană erau împodobite cu stégurile de colorile țerei Austriace și cu alte diferite împodobiri.

Tote aceste ornamente a servit ca o dovadă mai mult pentru populația ortodoxă de acolo, că în unire să sărbătorească realizarea unui vis atât de bine făcătorii pentru constituirea, prosperarea și înflorirea bisericii ortodoxe din Bucovina. Atât la privighiere cât și la Sânta Liturgie, a oficiat Eminența-Sa Părintele Metropolitan Dr. Silvestru Morariu, cu mulți preoți și diaconi (1).

După săvârșirea serviciului divin la care erau prezenți toți preoții și mireni congresului, împreună cu clerul și poporul, adunați din orașe și sate, Eminența-Sa împreună

(1) Choralul seminarial a cântat în liturgie. Compușeră muzicală a toată de poporul Isidor Verobeltievici.

cu obligații congresul a plecat în trăsuri de gală până la reședința metropolitană.

Un aspect minunat prezenta sala congresului noui reședinți cu apartamentele de lângă ea (a).

La 10 și jumătate ore a apărut în sală toți membrii congresului bisericesc, și care sunt: Din starea clericală: Arhimandritul mitrofor Arcadie Ciupercovici, Arhimandritul mitrofor Desiderius Cosub, Arhimandritul Miron Călinescu, Protoiereul staurofor și profesor de Universitate Eusebiu Popovici, Protoiereul titular și parohu Artemi Berariu, Protoiereul și parochul Ioan Olariu, Protoiereul staurofor George Grigorovici, Protoiereul și profesor de Universitate Constantin Popovici, Protoiereul Petre nobil de Andrucovici, Protoiereul Vasile Popescu, Ioan Mândrilă, Esarchul Tit Turturén, Protoiereul și profesor de Universitate Dr. Vasile Metrofanovici, consilierul Consistorial și Protoiereul staurofor Dr. Ioan Turcan, Protoiereul staurofor și profesor de Universitate Isidor, cavaleru de Onciul, predicatoriul catedral pentru limba română Grigore Hatman, Protoiereul Gavril Caliciuc, Ioan Hominca, Isidor Martinovici, Grigore Procopovici, Grigore Cante-mir și parochul Ioan Tamaschi. Din mireni orthodocși: Alexandru Vasilcu, Baron și mare proprietar, Nicolae Hormuzachi, Baron și mare proprietar, (frate cu fostul ministru în România Constantin Hormuzachi) Victor Stârcea, Baron și mare proprietar, Nicolae Mustéța, Baron, Eugenie Stârcea, Baron și mare proprietar, Cancelar al Guvernului, Nicolai, cavaler de Cârstea, mare proprietar, Modestă, cavaler de Grigorcea, mare proprietar, Dr. Nicolai, cavaler de Grigorcea, mare proprietar, Nicolae Balmoș, prefect de județ. Dr. în medicină și proprietar, Ioan, cavaler de Valciuschi, Dr. Mateiu Lupu, profesor de liceu, Leon, nobil de Rei, înpiegatu de magistratură, Ioan Sbiera profesor de Universitate, Vasile Bumbac, profesor de liceu, Nicolae Cehescu, judecator de ocol, Dr. Alois, cavaler de Tabăra mare, proprietar și

(a) Reședința Metropolitană, cu seminarul și palatul preoților, costă mai bine de 6 milioane frauci.

advocatŭ, Dr. Iancu, cavaler de Zotta mare proprietar și avocatŭ, George, cavaler de Flondor, mare proprietar și primar în comuna Storojineț, Orest, cavaler Reni de Hârșeni, consilier guvernă, Vasile Morariu, judecătŭr de instrucție, Iacob Clim, țeran. Emilian Cosub, judecătŭr de instrucție, Ioan Cociuschi, primarul urbei Cămpu-lungŭ, Ioan Șandru, comisar polițienescŭ. Acești membri ai congresului au alesŭ din mijlocul lor câte unŭ deputatu din 4 mireni și 4 preoți, în urmă, plecară în trăsuri de gală după șeful țerei Dl. Barcin Alesani (de naționalitate Italian), care a fostŭ alesŭ de Imperatul Austriac ca să funcționeze ca Comisar la congresul bisericescŭ. Sub bubuitul tunului sosi comisarul Imperătescu în trăsura de gală a Metropolitului cu diputațiunea congresului. Vicarul Metropolitanu Arcadie Ciupercovicŭ, Archimandrit mitrofor, întâmpină pe guvernatoarele țerei la pŭrta reședinței. Eminentă-Sa Metropolitanul era îmbrăcătŭ în mantie de catifea violetă, cu găitane și cusături bogate de aurŭ și cu toiagul în mână condusŭ de consilierii consistoriali, Dr. Ilarievicŭ și Cumo-roșianu l întâmpină în ușa salei congresului unde lă salutată și condusŭ până la scaunul pregătitŭ. Atunci intonă chorul imnul poporal, iar după aceea, unŭ imnŭ festivŭ compusŭ de judecătŭrul de Instrucție Stefanelli anume pentru această serbare ; și la isprăvitul cântărei guvernatoarele țerei deschide congresul prin următŭrul discursŭ :

•Imputernicit de Cesaro și Regesca Sa Maiestate prin scrisŭrea din 19 Iunie a. c., de Comisarŭ pentru congresul bisericescŭ destinatŭ pentru astă-zi, declarŭ că primescŭ cu multŭ mai mare bucurie această autoritate, și că uă privescu în ori-ce casŭ de o favoare deosebită a alegerii mele ; Pentru că mi-a fostŭ datŭ în timpul activității mele ca șeful acestei țeri, și dorescŭ de-a vedea realizată cea mai ferbinte dorința a populațiunei orthodoxe din Bucovina. (La aceste cuvinte i saŭ datŭ repeșile aplause). mai adăogândŭ : suntŭ convinsu că atâtŭ credincioșii orthodoxii în genere, câtŭ și domniil adunați vor privi în adunarea executată a congresului unŭ actŭ nou de grația și îngrijirea Maiestății Sale Impe-

riale, pentru binele și prosperarea bisericii orthodoxe, nu me induiesc că înalta adunare va vota după facultatea sa constituândă afaceri corespunzătoare intențiunilor imperațesti, cari se asigure bisericii orthodoxe în eternă binefacerile congresului ce o reprezintă (aplaude prelungite). Cu dorința cea mai vie, declară congresul bisericescu, deschis, și mi i-au onoarea a invita pe Reverendismenul Domnu Metropolitu de a lua președența, și de-a începe lucrările congresului.

După acestu discursu, Eminența-Sa, Metropolitul ocupă scaunul președențial și ceti în limba română discursul deschiderii, care se pôte lua ca unu capu de operă pentru biserica orthodoxă. Tote fazele discursului erau întemeiate pe canoanele bisericii orthodoxe, pe conclusiunile sinodelor ecumenice, pe citatele Sântilor Părinți numai în ceea ce privește autonomia bisericii. Eminența-Sa desvoltă poziția congresului bisericescu în modu specificu, oratoricu și formal. Așa că discursul Eminenței-Séle era plin de doctrine teologice, canonice și istorice.

Discursul se isprăvi cu să trăiască monarchul care a binevoitu de-a admite acestu congresu. După acésta s'a votatu de onor. cengresu uă adresă de mulțumire către Impératu. Apoi se alesără ca verificatori de alegere ai congresului D-nii Dr. M. Lupu, Constantin Popovici, Emil Căsub, Dimitrie Onciul, Vasile Bumbac, Isidor Martinovici, Nicolae Cehoschi, și Ioan Hominea.

Iar Românii Bucovineni șioptiau ferice de 3 orî de dulce și scumpa Bucovina, pentru că a bine-cuvenat o Dumneșeu cu unu Archipăstoriu inteligentü, nobil și adevératu român. Așa dar cu deschiderea congresului limba română s'a devenitu limba parlamentare, cu acésta însă va câștiga Bucovina un prestigiu înalt și un progres bine-făcetur. Clerul orthodoxu al Bucovinei care posedă studii Universitare theologice, va lucra fără preget împreună cu aristocrația română și cu notabili sei naționali pentru a deveni în viitoru unu punctu de sprejinu al orthodoxismului în genere și al Romanismului în parte.

Se știe că doue generațiuni trecară de cându s'a lucrătū neconținūtū pentru realisarēa congresulū bisericescū. Dăm laudă bunulū și nobilulū Archipăstorū pentru că a știūtū prin cultura și știința lui înaltă de-a câștiga grația monarculū, și de-a realiza ast-felū cea mai înfocată dorința a turmei sēle credincioșe; Iar umbrelor Alecu Docsachi, și George Hormuzachi, carī multū s'au sacrificatū pentru realisarēa autonomiei bisericesci, și cărora nu le-a fostū datū a vedea visul și tendința lor realisatā, Fie-le țărānā ușorā și memoria bine-cuvēntatā.

Iar pentru cei aleși membri ai acestui congresū bisericescū, ne permitemū a dice, să lucrede in unire și frăție spre binele patriei și al bisericei, ca să ī bine-cuvintede cēriul, și să-ī respecteze generațiunile viitoare, pentru că sunt cei ce au pășitū întâia-și datā sala cea spleditā de marmurī, și au ocupatū cei d'ântētū băncile acestui parlament bisericescū și național. Lucreze dar fără pregetū și cu succesū pentru prosperarēa Sāntei Biserici orthodoxe și a națiunei Romāne de aceiași credința, ca să fie renumerate prin ei ostenelele părinților carī s'au luptatū multe decenii pentru ajungerea acestui scopū mārētū.

Dea Domnul, ca acestū actū importantū, să aibā duratā infinitā spre întārēarea și prosperarēa orthodoxismulū in Bucovina.

C. Canilli.

IMNU FESTIVU

LA DESCHIDEREA PRIMULŪ CONGRESŪ BISERICESCŪ GR. OR. DIN
BUCOVINA.

Cāntatū de membrii societăței musicale *Armonia*, d'imprensa cu
Teologii orth din Cernăuț.

*Cu pietate credincioși
Genunchii să 'i plecāmu,
Și sānte rugī la Dymnedev
Cu toți să 'naltām :*

*Ca geniul seŭ luminătorŭ
Din ceruri purcedendŭ,
Se lumineze-aŭ nostri fraŭi
Și inimă și gândŭ.*

*Căcŭ iară aŭt realizatŭ
Cu luptă și nevoi,
Unŭ visŭ visatŭ chiar de părinŭi
Și mbrățișatŭ de noi
Și-acum chiamă biserica
Cu glasul seŭ duiosŭ ;
La sfatŭ creștinŭ, de multŭ doritŭ
Poporul credinciosŭ.*

*Decŭ sânte rugŭ la Dumneșen
Se redicăm în chorŭ :
Ca să unesc-al nostru gândŭ,
Se aibă lucrul sporiŭ.
Și sfatul bine-cuvenŭtatŭ
De naltul creatoriŭ,
Să fie bunŭ și de folosŭ,
La țeră și poporŭ.*

T. V. Stefanelli.

AL DOULLEA DISCURS

contra

Adversarilor vieței monastice

AL SÂNTULUI IOAN CHRISOSTOM

Compusă în anul 375 sêu 376 în vremea imperatorilor Valens, Grațianu și Valentinianu I.

TRADUCȚIUNE DE PROTOSINGHELUL GHERASIM SAFIRIN

CĂTRE UNŪ TATĂ NECREDINCIOȘŪ

1. Fara indoița, este prea de ajunsu ceea-ce arataramă pentru a inspira spaima și gróza, și cu dreptate pôte avem sa aducemú aici cuvântul Profetului : „Cerul, de priveliștea acésta, s'a inspăimântatu, și o gróză profundă a umplutu pământul. Spaima și gróza s'au răspânditu pre pământu”. Ierem., II, 12 ; V. 30. Déră iacă o împrejurare încă și mai gravă : nu suntú numai străinii și persónele pre cari nici o legătură de rudenie nu 'i unescú cu credincioșii preveniți în favórea singurătății cari arată acésta culpabila indignațime ; ei ênsé-și rudeniile și cei de aprópe ai acestor credincioși se pornescú cu mânia din acésta causă. Sîntu cu tóte acestea, o știú, mulți ómeni cari nu găsescú acésta purtare a rudeniilor prea surprindétóre, ceea-ce 'i irita, dîcu ei, este cându vedú ómeni cari nu sântu nici rude, nici vecini, nici amici noilorú adepti ai filosofiei monastice, ómeni cari n'au avutu relaționu cu dênșii și cari le suntú cu totul necunoscuți, manifestándú același sentimentú, arátándú mai multă durere de câtú însăși rudele, combăténdú și acusándú pre față pre propagatoriú acestei doctrine. Pre mine, tocmai contrariul este care mă inspăimântă ; ea ómeni străini de ori-ce legătura

de amicitia sau de protecțiune să sufere pentru binele ce se întempla altuia nu este în ochii mei, intru această, nimica de câtă totu ce pare a fi mai adevăratu : pe de o parte, invidia care 'i rōde, pe de alta, convicțiunea capatata din perversitatea lor, convicțiune tristă și deplorabilă, este adevăratu, dera reala, că perderea aprōpelui le va da fericirea, imi explică lucrulu în privința această. Dera ca aceea chiaru care 'i au născutu, care 'i au crescutu, care în tōte zilele le doreau mai multă fericire de câtă lor inși-le, care se inspira de această dorința în tōte sacrificiele și în tōte făptele lor, plecându-se unu fel de beția, să și schimbe de o data dispozițiunile și să se întristeze vedēndu pre copiii lor dedāndu-se cultulu înțelepciunei, ȃta ce incurcă tōte ideile mele ; iaca pentru mine semnul celu mai siguru al decadenței profunde la care am ajunsu. Niment nu vȃ pōte dice ca asemenea exemplu să se fi prezentatū în timpurile cari ne-au precedatū, nici chiar în timpurile în cari erōrea domnia ca suverană. Se pōte cita unu faptū, unu singurū, care se apropie de acesta ; și iuca acestū faptū nu se produse de câtū intr'unu orașu al Greciei în preda tiraniei. Atunci nu erau pariuții, ci usurpatorii, cari se facuse stēpani preste forteretă ; nu erau nici toți acei tirani, ci cel mai nerușinatu dintre dēnșii care, chemāndu pre Socrate, 'i dete de știre ca să renunțe la invēțimēntul filosofiei. Este unu tiranū, o repetū, unu tiranū necredinciosu și barbaru, care nu 'și propunea de câtū ruina Statulu, care 'și afla desfātările sȃle în suferințele altuia, care scia fōrte bine cȃ celū mai bunū mijlocū de a distrage o republică, era de a introduce intr'ȃnsa unu asemenea regimu ; este unu tiranū acela, dicitu, care îndrāsni să dea acestū ordinū revoltatorū. Și aici credinciosii, care locuescu în orașe admirabil civilisate, cari se interesēdȃ viu de copiii lor, și uitȃ de ei pȃnȃ în câtū să țina limbagiul pre care unū tiranū 'l ținea unor apăsati ! Au nu este purtarea lor mai suprindetōre de câtū a străinilor de cari ne ocupamū adinȃori ?

Pentru această voiȃ lasa la o parte pre acești din urmă, spre a mȃ adresa cu blāndețe și buna-voința cea mai mare parinților cari se ostenescu a asigura fericirea copiilor lor, sȃu

mai bine cart' ară trebui să se ostenească într'acesta și cart' nu o faci. Îi vom ruga mai întâi de a nu găsi reu că pretinde cine-va a cunoște mai bine de câtă nu cunoscă ei însși, lucrurile cele mai avantajoase pentru copiii lor. Nu este desul, într'adevăr, a fi tată pentru a învăța pre copil adevăratele condițiuni ale fericirii. Paternitatea este un izvor abundent de iubire; dără pentru a cunoște ceea-ce este mai folositor copilului, trebuiesc ce-va mai multă de câtă paternitatea și de câtă iubirea. Dăcă nu ar fi așa, nimenea nu ar vedea atât de bine ca tatăl ceea-ce ar conveni mai bine copilului său, pentru că nimenea nu ar fi capabil de a lă iubii mai multă de câtă el. Dar, este o scunță pre care părinți, prin propria lor purtare, declară pe față că nu o posedă căci ei dau învățături copiilor lor, ei îi încredințedă îngrijirilor guvernorilor; ei se înconjoră de o mulțime de sfaturi când e vorba de a alege pentru dănsii o cale definitivă. Să nu se irite dără contra noastră, dăcă pretindem că cunoște mai bine de câtă ei ceea-ce convine copiilor lor. Dără dăcă nu vom da în sprijinul acestei pretențiuni probe otărătore, atunci da să ne acuse de aroganță, să ne califice de coruptori și inimici preste mesura ai uaturei omenesci.

2. Cum să punem acestu punctu în lumina? Cum sa deosebim pre acela care înțelege interesele adevărate despre care e vorba de acela care, deși pare că le înțelege, rămâne într'o ignoranță complectă? Îl vom distinge obligându rațiunile și de o parte și de alta să vă de față, ca doi luptatori rivali în arenă, supunându-le unui examen riguros și chemându spre a pronunța asupra rezultatelor acestui examen judecatori necoruptibili. Dar, legile luptă, ceru ca sa luam pre ună tată chreștinu și cu dănsul să începem luptă; écă ce ceru ele și nimica mai multu. „Pentru ce, dicea Sântul Paul, așa judeca pre cei ce sunt afara din Biserică?” I. Corint., V, 12. Dără fiind-că se întempla adesea ca multe din persoanele ce se atragă în calea cerului să aparțină unor părinți necredincioși, deși legile luptei ne dispensă de a ne lua la luptă cu acestia, totuși noi nu ne vom lasa de a nu ne presenta voioși și cu totă inima inaintea lor. Si dea Dumnezeu!

ca să nu avemŭ de a face de câtŭ cu acești din urmă ! Acești datorie, fără îndoință, nu va fi lipsita de dificultăți și de pedic. „Omul animal nu înțelege lucrurile Spiritului ; caei ele nu suntŭ în ochii lui de câtŭ nebunia.“ I. Corint. I. 14. Noi ne-am asemăna unui omu care ar voi să facă pre alții ca să iubescă o imperătie a cărei existență ar fi pusă la îndoelă. Și cu toate acestea, cu toate limitele strâmte impuse în acestu casu discursului meu, ași preferi fôrte multu să nu am de a combate de câtŭ pre acești necredincioși. Rațiunile proprii de a triumfa contra rezistenței celui credinciosŭ de sigurŭ nu ne lipseseră : dără dulcea confiență ce numărul lor 'mă inspira este întunecată prin rușinea de care mă simțu pătrunsŭ. Roșescu, într'adeveru, vedându-mă obligatŭ de a îndrepta silințele mele contra chreștinilor, în locu de a le îndrepta contra inimicilor credinței mele ; și me temu ca némurile să nu usede în contra mea de acéstă armă, singură pre care le o lasu. Afară de acéstă parte slabă, victoria ne va fi plăcută cu ajutorul harului lui Dumnezeu. Și chiar decă unŭ necredinciosŭ ar voi să fie de bună credință, noi 'i am inspira curându, nu numai dragostea către acestu felu de vieță, ci încă și dorința de a îmbrățișa dogmele care 'i formeză fundamentul. Departe de a mă coprinde frica la vederea acestei lupte, eu, tocmai dupe ce voi fi lăsatŭ adversariului meu șansele cele mai favorabile, mă voiŭ face forte de a 'l birui.

Tatăl către care am să mă adresez este dără, inŭ închipuesc, unŭ Pagănu ; elŭ va fi, mai multŭ, avutu și onoratŭ între toți, înconjuratŭ de o putere considerabilă ; elu va posede bogate domenii, numeroase edificii, talenți de aur în abundență. Să 'i acordămŭ încă uă patrie celebră, unŭ neam ilustru. El nu va avea de câtŭ unŭ singuru copil, fără speranță de a mai avea altul ; ast-felu în câtŭ asupra acestui fiu unicŭ vor fi concentrate toate afecțiunile sële. Același copilŭ va da cele mai mari speranțe ; ori-cine se va aștepta să lu vadă urcându-se cu repeziune la culmea puterei, întrecând pre tatăl seu în strălucire, și bucurându-se mai multŭ înca și de câtŭ elu de toate dulcețile vieței. Pre cândŭ fie-care se nutrește de aceste speranțe legitime, unŭ chreștinŭ ne pre-

enta, și, după ce au vorbită acestui ténarū despre filosofia sa, ilū convinge ca să desprețușca tóte aceste măriri, să imbrace o haină próstă, să părăsésca orașul, să se retraga în munți, și acolo să planteze, să ude, să scóță apă, cu unii cuvântū să imbrățișede tóte amănuntele vieței singuratece, ori câtū de nimica, și ori câtū de próste s'ar părea ele. Pentru acésta elū va umbla de acum cu picórele góle, se va culca pre blana (scárdura) góla; ténérū, frumosū, indestulatu pene aci de onorări și de delicii, legánatū de unū marețu viitoru, el va deveni slabu, galbenū, și se va acoperi cu o haină mai ordinar de cât aceea a propriilor lui servitori. Facem noi ast-fel partea în destul de frumósă acusatorelui nostru? Lasămū noi adversariului nostru arme din de ajunsū? Déca acestea nu suntū destule, noi suntem dispuși să 'i mai acordăm încă și alte avantagie.

Să mergemu déră mai departe, și să presupunemu pre tătăl punéndu în mișcare tóte șurupurile pentru a elătina otărirea fiului seu, déră în zadar. Asemenea unui edificiu clăditū pre pétra, care înfruntă fără habarū vânturile și valurile, copilul remâne neclătítă. Atunci izbucnescū plânsetele, resuma bocirile, cari aprindū în contra nóstră o indignațiune generală. Arătându-și plângerile scele mulțimei, nefericitul totū nu incetéză de a striga: Vedeți pre acestū copilū prea iubitū. 'l-am crescutū cu prețul repausului vieței mele, cu prețul tuturor sacrificielor ce póte costa educațiunea copiilor. Nutriamū speranțele cele mai frumoșe, imulțemū recomandatiunile mele pre lângă invétatură; nu 'mi părea reu de nici o cheltuială: nu negligeamū nici unulu din lucrurile capabili de a orna spirítul și corpul seu, pentru ca să nu fiă elū inferioru nici unuia din strămoșii lui și pentru ca să eclipsede renumele lor. Elū era unica mângâiere ce avémū pentru bătrânețea mea. Deja mă gândiamū ca să 'i alegū o soție, me gândiamū la căsătoria sa, la funcțiunile scele, la puterea cu care era să fie investitū. Déra de-o dată trasnetul izbucnesce, tempesta se ridică dintr'unū punctu necunoscutū alu orizontului, și cadéndū pre acéstă frumósă corabie încarcată de avuție, în momentul cândū ea ajungea la sfârșitul drumului seu, cândū

treceuse imensul Ocean, și cându unû vântu favorabilu umfla pânzile sêle, elû o sfărâmă în fața eliar a portului, condamnândû pôte prin acestû desastru pre posesorul atâtoru avuți, nu numai la cea mai de pre urmă saracia, ci la mórtea cea mai trista și cea mai funesta. Da, ast-felu este sôrta mea, Nisce proști și blestemați înșelatori, căci noi nu vom face o crima din aceste espresiuni, nisce preoți și bletemați înșelatori, va urma eli, 'mî au răpitu pre acestû fiu asupra caruia se întemeiau atâtea speranțe, pre acestû fiu sprijinul viitoru al betrânețelor mele. Ca nisce adevérați tâlhari, ei 'l-au dusû în peșterile lor, și prin descânțele lor, au aruncatû asupra lui unû farmecu atâtu de putinte în cătu 'l-ar place mai bine să infrunte ferul, focul, animalele feroce și ori-ce altû pericol, de cătu să revia la fericirea sa de alta data. Ceca-ce e și mai deplorabile încă, este că după ce 'l au înșelatû, acești miserabili pretindû că aprețiadă mai bine chiar de cătu mine adevératele interese ale fiului meu. Pentru mine, acum, totul este pustiû, casele mele ca și domeniile mele. Cultivatoriî terenelor mele, robii mei suntû toți prêda confusiunei și intristarei. Nefericirea mea este pentru iaiimicii mei unû subiectû de triumfû, și unû subiectû de doliû pentru amicii mei. Singura cugetare care afla locu în spiritul meu este de a da focu la totu ce 'mî aparține, caselor și domeniilor mele, boilor mei și oilor mele. Ce folosu voiî trage dintr'ênsele cândû acela pentru care aceste bunuri erau destinate, este departe de mine, într'unû felû de robie, și dedatû la nișce gróznici barbari, unei aserviri mai crude de cătu mórtea? Toți robii mei au trebuitû să se îmbrace în vestminte de doliû și se presare cenușe pre capul lor; coruri de femei s'au formatû din ordinul meu pentru ca să 'lû plângă cu mai multă intristare de cum nu 'l-ar fi plânsu déca ar fi muritu. Iertați-mé déca amî facutu așa, căci doliul actualu me sfașia mai cumplitu de cătu unû adevératu doliû. Lumina șilei 'mî este spre povară, radele sórelui supêra ochii mei, cândû spiritul meû și înfatisêda pre acestû nefericitû copil în noua sa condițiune, cândû 'l vedû îmbracatû cu haine mai murdare de cătu ale celor mai de pre urmă cultivatori și ocupatû cu

hierări desonoratōre. Cându, afară de acésta, îmi inchipuesc că scopul seü este irevocabile, oh ! atunci, nu îmi mai potü stăpâni turburarea și durerea.

3. Vorbindü astü-felü, el se tavalește la picidrele ascultatorilor seü, își mănjesen fața cu pulbere, imploră ajutorüü tutor acclora cari il înconjuacă, și și smulge përul albü alu capulu seü. Credu că n'amu tăgaduitü nimica inamiculü nostru, din totü ceea ce este capabilü de a aprinde mänica spectatorilor, și de a'i face să condamne pre autorü unei asemenea opere. Déca amü împrumutatü necredinciosulü unü limbagü de o atare violența, acésta amü făcut-o ca, triumfandü cu gratia lui Dumneđu asupra acestei antipatii, ast-felü motivatu, să sdrobimü ori-ce obiectiune de felul acesta. Prin aceea că vom fi biruitü pre unü omu care aduce tōte plângerele seü contra nöstră, acela care n'ar putea să aducă unü așa de mare numărü, și nu este posibilü ca aceste plângeri să fie tōte renuite, acela, dicü va fi silitü să ne cedeze victoria. Eacă dar care vorü putea fi plângerile, și să le desvoltămü déca voiți și mai multü ; écä dar care vorü fi plângerile adversarulu nostru. Din parte'mi, voiü ruga pre judecatori de a nu se gräbi cu mila în favórea acestü bëtânü, și de a aștepta sa li 'l aratu, plângëndü, nu unü fiu isbitu de rele, ci unü fiu coplesitü de bunurile cele mai prețiose și tari în câtü este imposibilü de a afla altele mai bune. Să 'l judece atunci demnü de mila și de compatimire, din cauza neștiinței in care este despre fericirea copilulu seü, neștiința cu atätü mai nevindicabila cu câtü se plänge asupra sórtei seü, ca și cum elu ar fi osänditu la nefericirea cea mai îngroditōre.

Care va fi punctul de plecare al răspunsulu nostru ? Va fi acele bunuri și acele avuți care forméza subiectul principalü al lamentațiunilor pärintești, pentru că nimica nu pare mai deplorabil de câtü de a vedea pre copüi de familie îmbrățușindü acestü felü de viétă ? Ei bine, vë întrebu care este acela pre care 'l declarămü noi fericitü și vrednicü de învidiatü : acela care resimte aprindererele unei sete continue, care, mai nainte chiaru de ar fi golitü prima sa cupa, reclamä pre a doua, färä să se oprësen de a reincepe totü-dé-una

u același chipu : sau acela care, mai pre susu de acésta necesitate fiindu, nu încérea nici-o-data chinuirea setei și nici trebuința de a o stinge în acestu modu ? Ôre cel d'ântéiu nu se asemăna unui bolnavu în préda frigurilor, și neafându în abundența recoririlor cu ce sa 'și potoléssa căldurile ; în vreme ce celu de al douilea se bucura de libertatea și de sanatarea cea adevérată, și atinge o condițiune superiôra condițiunei omenesce ? Inchipuiți-vé doui ômem, unul cuprinsu de o iubire violenta, pentru o femeia, și ne tragendu din saturarea dorințelor séle de câtu o noua inflacărare a simțurilor séle ; cel-l'altu, din contra, scăpatu de acésta furia, și netemându-se de dênsa nici chiar în visu : pre care din doui îl vom socoti noi fericit și demnú de invidiatu ? Nu pre cel din urmă ? Pre care 'l vom privi noi ca nefericit și miserabilu ? Aũ nu pre acela pre care 'lu stăpânesce acésta patimă nestingibilă, și cu atât mai pretențiôsă cu câtu cine-va se silesce mai multu de a o satisface ? Déca, lângă aceste împrejurări intristătore, acestu nefericitu, adauge nebunia de a se glorifica cu hóla sa, de a refusa vindecarea ei, de a plânge pre aceia cari nu se asemănă lui nici cum întru acésta ; prin aceea chiar că, fiindu în préda unei hóle teribili, nu 'și cunósce starea sea, refusa de a 'i aduce remediũ, și deplânge ori-ce condițiune care nu este ca a lui, elu nu va fi de câtu și mai vrednicu de compatimire și de mila.

Să aplicămũ acésta măsură la iubirea de avuți, și vom vedea unde este fericirea, unde este nefericirea. Iubirea de avuți este o patimă încă și mai violentă și mai apropiată de nebuniã de câtu iubirea sensuală. Pentru acésta ea pôte deveni isvorul unor mai mari munci, nu pentru că ne dă unor focuri mai ardetóre, ci pentru că nici o considerațiune nu o ar putea potoli, și tot-o-dată se inprotivesce la ori-ce considerațiune. Iubitorii de plăceri și neînfrânații își vor găsi mai de graba saturarea în urma plăcerii de cât persónele în préda furiei avuțiilor. Cuvântul pentru care stăruescu puțin asupra acestui din urmă punctu, este pentru că esperiența nu ni 'l dă la lumină de câtu cu timpul ; și cu tóte acestea ne este lesne de a semnalã înprejiurul nostru pustiiri muneróse, de a le acéstei ma-

lăzii. Așa dar, voiți continua, tu plângi pre copilul teu pentru că s'a scapatu de această turie, pentru că nu este atinsu de această nebulie, pentru că nu este stăpânitu de această patimă nevinderabilă, pentru că nu are sa mai dea pieptu cu aceste lupte, să susțină acestu rebel. Tu 'nu respunđi că elu nu ar fi avutū să înceree nimica de asemenea, că elu nu ar fi doritu nimica mai multu, și că lu' i ar fi fostū de ajunsu de a se bucura de bunurile pre cari le posedă. Din nefericire tu ții unu limbagiū pre care, ca sa dien așa, l' contradice formal natura. Cu tóte acestea, fie, il acordū: el nu ar fi voitū să adauge nimica la averea sa, elu nu s'ar fi molipsitū de spiritul lacomei poffiri. Ensé, îți voiū proba că elu se bucură de plăceri mai durabilē și de o fericire mai profunda. Care situațiune trebue să ne parā mai plăcută, situațiunea unu omu obligatū de a se ocupa de bunuri imense, sclavū al grijilor nedespartite de o asemenea supravegliare, in frica continuā că va perde o parte din ceea-ce posedă, s'eu situațiunea unu omu descărcatū de tóte aceste legămuri? Cel l'ântéu, nu o tăgăduescū, nu va aspira, de a se impoveră cu sarcina altuia; d'era nu ar fi de preferitu pentru elu ca să fiā scāpatu de propria sa sarcinā? In genere se scie că a se mulțami cu puținū este unu neprețuitū avantajū: prin urmare, a se rădica mai pre susū de ori-ce felu de trebuință, va fi o fericire încă și mai inaltă. Unu individū care n'a simțitu nici bolcurile necumpătarei nici pre ale voluptatei, spre a reveni la comparațiunile precedinți, la care nimica nu se opune, acela, este invederatu, că este mai fericitū de câtū persónele turburate fara incetare de una s'eu alta din aceste patimī, și chiar de câtū persónele cari dupa ce au fost momentanū turburate, și au satisfăcutu dorințele poffei lor, pentru că el n'a suferitū și n'a cunoscutu prin experiența sa această tristă necesitate. Te voiū mai întreba încă decă, avēndū să alegi între culmea avuției și între o condițiune in care vei fi cu totul scutitu de relele cari sunt legate de dēnsa, nu vei preferi de miu de ori această din urma parte, această condițiune in care nu vei avea sa te tenui nici de invidiā, nici de calomniā, nici de turburari, s'eu de ori-ce

altă preocupățiune de asemenea natură ? Deci, deca 'ți arată ea fiul tēu se bucura de tōte aceste avantagi, și de avantagi āncă și mai mari, vei pune tu unu capet plāngerilor tēle amare ? Și mai āntēiu, cum ea elū este scapatū de griji și de alte rele nedesparțite de avuții, tu nu vei putea să contestezi : și dar este inutil de a ne mai întinde asupra acestui punctū. Tu ai voi atunci să seii cum se face că fiul tēu este mai avutu de cātu tine, cu tōte imensele tale avuții. Toemai la acēsta 'ți vom răspunde, probāndu-ți că, deca te-ai compara cu fiul teu, ai vedea că extrema sārăcia la care 'l cređi condamnatū este partea ta.

4. Și să nu te gāndesci că faci alusiune la bunurile cari ni suntu păstrate în ceruri, și la lucrurile cari ne așteptā la eșirea din acēsta viēță. Lucrurile pre cari le avemū, intru cātu-va, supt mână, vor servi de fundamentū demonstrațiunei mele. Tu nu ești stapānū de cātu preste avuțiile a cārōrū grāmada formēdā averea ta : acestū copil este stapānū alu universulū întregū. Te indoiesci de acēsta ? Ei bine, aidemū să 'lū gāsimitū, să obținemū de la elū ca să se cobōre din munte, sēu mai bine să rămāna acolo, și de acolo, să cērā unuia dintre credincioși de asemenea destinsū prin pietatea și avera sa, ca să 'l trāmite suma ce 'ți va plăcea să fixedi ; ce dicū ? elū nu va consimți nici-o-datā ca să o primēscā pentru sine ēnsu-și ; și 'l cērā atunci ca să dea acēstā sumā unui omū ce se afla în lipsā, și vei vedea pre acestū avutu chreștinū punēndū mai multā graba intru a i se supune și a răspunde așteptārei sēle, de cum nu ar pune unul din intendēței sēi spre a i se supune lui-ēnsuși. Cāndū elū ordonā unuia din intendēței sēi ca să dea óre-care sumā de banu, acesta o face cu neplăcere și cu părere de rēu. Elū, din contrā, cāndu nu recurge cine-va la liberalitatea sa, se teme chiar prin acēsta ca să nu se fi făcutū culpabilū de vre-o ofensā. Imi va fi ușorū de a 'ți arata unū mare numărū de solitari, nu dintre cei mai recomandabili, ci chiar dintre cei mai obscuri, dotați cu acēsta putere. Cātu despre tine, n'au de cātu să abusede de increderea ta intendēți tēi, și greșalele lor vor fi de ajunsū pentru a te reduce la sārăcia : nu

se mai găsește alta persoană de la care să poți reclama averea ta pierdută. Dăra fiul tău nu are a se teme de o asemenea supărare. Creștinul către care se adresează, cadut'a în sarația? Elu se întorece către unu altul. Acesta suferă aceeași sorte? Elu recurge la unu alu treilea : vei vedea mai de grabă isvórele secate, de câtu rugaciunea fiului tău, să reniana deșértă. Dăca tu ai profesia aceeași religiune cu noi, și-ășu istorisi în privința acésta anecdote numeroase și insemnate. Dar, cu tóte ca profesedi idolatria, exemplele trase din religiunea ta nu 'm' vor lipsi.

Ascultă limbagiul ce Platone pune în gura lui Criton vorbindu lui Socrate : „Averea mea este tóta a ta, și ea este, mi se pare, în destul de mare. Dăca, din cauza interesului ce 'm' porți, credi convenabile ca să nu usedi de dēnsa. Óspeți noștri pre cari i' vedi aci suntu gata a 'ți oferi ceea-ce posedu. Simmias Tebanul a adnsu în acésta intențiune o mare sumă de bani. Cebes este în aceeași dispozițiune, precum și alții mulți. Prin urmare, nu te teme de nimica din partea acésta, precum 'ți spuneam adinóri, și gāndește-te a 'ți asigura scāparea ta. Cuvintele tele înainte judecătorilor să nu fie pentru tine, unu obstacol. N'aveai, diceai tu, asilu unde să te refugiedi. În ori-ce parte 'ți vei dirige pașii tăi, vei fi primitu de adevėrați amici. Dăca vrei să mergi în Tesalia, se afla acolo mulți dintre óspeți mei cari vor fi fericiți de a te primi, și cari vor veghia pentru siguranța ta ast-felu în câtu nu vei avea nimica de doritu“. Plat. Crit. 45.

De sigurú, promisiun de felul acesta suntu fórtē seduca-tóre, dēra ele se adresedă mai alesu omului captivatú de bunurile acéstei lumi. Dăca noi amú cereeta să aflamú despre avuții de o mai nobilă natura, póte că tu ai urmari cu greu discursul nostru. Ori-cum ar fi, judecătorii înainte carora se plededă acésta causa ceru ca noi să nu pađimú cu desavėrsire tacerea. Tesaurile virtuții suntu atātu de prețioase, atātu de amabili, atātu de doribili, fața cu tesaurile de aici de josú, în câtu acela care le posedă nu ar consimți nicu-o dată să le dea pre pamēntul întregu, de s'ar transformu elu în aurú, cu fluviele, cu marile și cu munții. Ah ! dăca lucrul

altă preocupătiune de asemenea natură ? Deci, decă 'ți arată ca fiul tēu se bucura de tōte aceste avantagiū, și de avantagiū āncă și mai mari, vei pune tu unu capēt plāngerilor tēle amare ? Și mai āntētū, cum cā elu este scāpatu de griji și de alte rele nedespārțite de avuții, tu nu vei putea să contestezi : și dar este inutil de a ne mai întinde asupra acestū punctu. Tu ai voi atunci sa scii cum se face ca fiul teu este mai avutu de cātu tine, cu tōte imensele tale avuții. Tocmai la acēsta 'ți vom responde, probāndu-ți cā, decă te-ai compara cu fiul tēu, ai vedea cā extrema sārăcia la care 'l credi condamnatū este partea ta.

4. Și să nu te gāndesci cā faci alusiune la bunurile cari ni suntu pastrate in ceruri, și la lucrurile cari ne aștepta la eșirea din acēsta viētā. Lucrurile pre cari le avem, intru cātu-va, sup mână, vor servi de fundamentū demonstrațiunei mele. Tu nu ești stāpānū de cātu preste avuțiile a carorū grāmada formēdā averea ta : acestū copil este stāpānū alū universulu întregū. Te indoiesci de acēsta ? Ei bine, aidemu sa 'lu gāsīmū, să obținemū de la elu ca să se cobōre din munte, sēu mai bine să rēmānā acolo, și de acolo, să cērā unuia dintre credincioși de asemenea destinsū prin pietatea și avera sa, ca să 'i tramite suma ce 'ți va plăcea să fixedi ; ce dicit ? elu nu va consimiți nici-o-datā ca să o primescā pentru sine ēnsu-și ; să 'i cērā atunci ca să dea acēstā sumā unū omū ce se afla in lipsā, și vei vedea pre acestu avutu chreștinū punēndū mai multā grabā intru a i se supune și a respunde așteptārei sēle, de cum nu ar pune unul din intenđenței sēi spre a i se supune lui-ēnsuși. Cāndū elū ordonā unuia din intenđenței sēi ca să dea ore-care sumā de bani, acēsta o face cu neplăcere și cu părere de rēu. Elu, din contra, cāndū nu recurge cine-va la liberalitatea sa, se teme chiar prin acēsta ca să nu se fi facutu culpabilū de vre-o ofensā. Imi va fi ușorū de a 'ți arata unū mare numărū de solitari, nu dintre cei mai recomandabili, ci chiar dintre cei mai obscuri, dotați cu acēstā putere. Cātu despre tine, n'au de cātu să abuscde de increderea ta intenđenți tēi, și greșalele lor vor fi de ajunsū pentru a te reduce la sārăciā : nu

se mai găsește alta persoană de la care să poți reclama averea ta perdută. Dăra fiul teu nu are a se teme de o asemenea suferare. Creștinul către care se adresează, cadul'a în saracia? Elu se întorce către unu altul. Acesta suferă aceeași sorte? Elu reeunge la unu alu treilea: vei vedea mai de grabă isvórele secate, de câtu rugaciunea fiulu tóu, sa rămână deșértă. Dăca tu ai profesia aceeași religione cu noi, ți-ășu istorisi în privința acésta anecdote numeroșe și insemnate. Dar, cu tóte ca profesedi idolatria, exemplele trase din religionea ta nu 'mă vor lipsi.

Ascultă limbagiul ce Platone pune în gura lui Criton vorbindu lui Socrate: „Averea mea este tóta a ta, și ea este, mi se pare, în destul de mare. Dăca, din cauza interesului ce 'mă porți, cređi convenabile ca să nu useđi de dănsa, óșpeți noștri pre cari îi veđi aci suntu gata a 'ți oferi ceea-ce posedu. Simmias Tebanul a adusu în acésta intențiune o mare suma de banu. Cebes este în aceeași dispozițiune, precum și alți mulți. Prin urmare, nu te teme de nimica din partea acésta, precum 'ți spuneam adinéori, și gândesce-te a 'ți asigura scăparea ta. Cuvintele tele inaintea judecătorilor să nu fie pentru tine, unu obstacol. N'aveai, diceai tu, asilu unde să te refugiedi. În ori-ce parte 'ți vei dirige pași tu, vei fi primitu de adevérați amici. Dăca vrei să mergi în Tesalia, se afla acolo mulți dintre óșpeți mei cari vor fi fericiți de a te primi, și cari vor veghia pentru siguranța ta ast-felu în câtu nu vei avea nimica de doritu“. Plat. Crit. 45.

De siguru, promisiuni de felul acesta suntu fórté seduca-tóre, dăra ele se adresedă mai alesu omului captivat de bunurile acestei lumi. Dăca noi amu ecreta sa aflam despre avuți de o mai nobila natura, póte ca tu ai urmari cu greu discursul nostru. Ori-cum ar fi, judecatorii inaintea carora se plededă acésta cauza ceru ca noi să nu puđim cu desavérsire tăcerea. Tesauzele virtuți suntu atātu de pređioșe, atātu de amabili, atātu de doribili, față cu tesauzele de aici de josu, în câtu acela care le poseda nu ar consimți nieri-odita sa le dea pre paměntul intregu, de s'ar transforma elu în auru, cu fluviele, cu mările și cu munți. Ah! dăca lucrul

ar fi posibil, experiența ți-ar demonstra din de ajuns că această propozițiune nu este inspirată de o curată fanforonadă. Căsimă avuții fără de asemănare mai considerabilă și mai prețioasă, oamenii ar disprețui pre acelea din această lume, și ar refuza cu taria de a primi pre unele in locul altora. Ce ȳicu? de a primi pe unele in locul altora; ei nici nu ar voi chiar sa unescă posesiunea acestora cu posesiunea acestora. De sigură, decă ȳi-ar oferi cine-va să adaugi lângă avuțiile tele tesasurele virtuței, tu le-ai primi cu brațele deschise, mărturindă ast-felă grandórea admirabilă a acestoră tesasure. Ei bine, înțelepțu nu ar voi tesasurele tele unite cu ale lor, atăta suntă ei de convinși despre vanitatea lucrurilor pământului! Voiesci tu, in sprijinirea acestui sentimentu, exemple luate din propria vóstră istoriă. Ce n'ar fi datu Alexandru lui Diogene, decă Diogene ar fi voită să primescă darurile lui Alexandru? Elu n'a voită nimica; in vreme ce Alexandru se silea din tóte puterile să câștige tesasurele lui Diogene.

(Va urmează)

S. Thasci Caecilii Cypriani de dominica oratione

(Opera omnia, vol. I ex recensione Hartelii. Vindobonae 1885.)

TRADUCȚIUNE DE G. MARINESCU, DIN CL. VII SEMINARIALĂ.

(continuare)

Cel mai mare sacrificiu ce putem aduce lui Dumnezeu este pacea noastră și concordia fraternală și mulțimea adunată prin unitatea Părintelui, a Fiului și a ducului sântu

Căci în sacrificiile pe care Abel și Cain le oferira ceî d'ânteu, Dumnezeu n'a luat în sîmă valorea lor, dar inima o privea, pentru ca acele să placă lui Dumnezeu prin darul lui care îi plăcea prin inimă. Abel pacific și liniștit, prin aceea că a sacrificat lui Dumnezeu din inimă, a învețat și pe cei-l-alți când ei aduc darul la altar, să vie înaintea lui Dumnezeu cu frică, cu inimă curată, cu caracterul dreptăței, cu iubirea de pace. Și acela care este astfel prin merit în sacrificiul ce aduce lui Dumnezeu, pe sine însuși s'a adus îndată sacrificiu lui Dumnezeu, pentru ca el cel d'ânteu, luând martirul să începă prin gloria sîngelui seu patina domnească ca unul care avusese și dreptatea și pacea Domnului. Astfel sunt aceia cari sunt încununați de Dumnezeu, tot astfel sa vor judeca în ziua judecării cu Domnul. Din contra acela care e în discordie și uraste pe fratele său, acela, după cum afirma apostolul și

Sânta Scriptură, chiar dacă ar fi fostu ucisú pentru numele Domnului nu va putea să ștergă crima urei către fratele seu, pentru că după eum este scrisú acela care urăște pe fratele său este omucidu, și omucidul nici nu pôte să intre în împarația cerului, nici nu viețuește cu Dumneđeu. Acela care a preferitu să imiteđe faptele Iudeilor iar nu p'ale lui Christ nu pôte a fi cu Christ. Câtú de mare este p'ecatul pe care nu l' pôte spala nici boteđuł Domnului, nici martirul a o ispași !

Dumneđeu ne învața și acestu lucru trebuinciosu să l' dicemú în rugaciunea noastră : și nu ne lasă ca să fimú duși în ispită. Pentru că nimicú nu s'ar putea arata vrajmașú în potriua noastră, afără numai dacă Dumneđeu a permisú mai dinainte acésta, ast-fel în câtu totú respectul nostru, de voșiunea și observațiunea noastră să și aibá de centru Dumneđeu, de vreme ce în ispite nimicú reu nu se permite, de câtú numai dacă i se va da putere d'acolo. Acésta să confirmá de Sânta Scriptură care dice : Nabuchodonosor, regele Babylonului, venitú împotriva Ierusalimului și l' înconjurá, și Domnul l'a datú în mânele lui. Inșá reului i se da putere în contra noastră potrivitú cu p'ecatele noastre, ast-felú după eum e scrisú : cine a datú pe Iacob spre jafuri și pe Istraíl acelora cari îl predau pe el ? Aú nu Dumneđeu împotriva căruia aú p'ecatuitú și nu voiaú a umbla în caile lui nici a aúdi legea lui ? Și revarsá el aprinderea mâniei s'ele. Și despre Salomon ca a p'ecatuitú și s'a abátutú de la caile Domnului sa dice : și a întarátatú Dumneđeu pe Satan chiar în potriua lui Salomon.

In adevérú, o putere îndoita s'a datú împotriva

nóstră, și spre pedépsă cândú noi am pecătuitu și cândú noi suntemú ispititi spre slava nóstră. Ast-felu vedemú ca s'a întêmplatú cu iacob, accia ce arata Dummedeú dicend : iata ți dau în mâna ta tóte ce el are, dar de el însuși să nu te atingi. Și Domnul dice în evangelia sa în timpul parimei : nici o putere n'ai avea asupra mea, decă nu ți-ar fi datú ție de susú. Dacă noi ne rugamú ca sa nu cademú în ispită, printr'acésta ni să aminteste neputința și slăbiciunea naturei nóstre, ca nu cum-va óre-care sa se înalțe cu trufie și sa și atribue unú lucru óre-care cu aroganța și superbie, seú să considere ca unú meritú al seú gloria mărturisirei seú a patimirei, fiind-că însu-și Domnul a predicatú umilința dicend : veghiați și ve rugați, ca să nu cadeți în inspită. Spiritul într'adeverú este dispusú a lucra, carnea însă e neputinciosá, așa că dacá rugăciunea carea precedatú, s'a facutú cu modestie și umilința și să dá lui Dummedeú orí-ce sa cere, cu téma și respectú de la Dummedeú să dobândește prin pietatea lui însu-și.

Dupá acésta urmédă spre împlinirea rugăciunei nóstre închieerea, terminându tóte rugăciunile și cerințele nóstre într'unú timpú scurtú și concentratú. Cele din urmă cuvinte ale rugăciunei nóstre suntú : dar ne liberéda de cel reu. Acésta coprinde scurtú împotriva curselor ce vrășmasul ne întinde în acésta lume, împotriva cărora rugăciunea nóstră póte a fi unú apêrător statornicú și fidel, dacá Dummedeu ne liberéda de el și conservá ajutorul seú celor ce l rogú cu stăruința și l implora. Cândú însă noi dicem : liberéda-ne de cel reu, nimic nu mai remâne ce am putea să ceremú, de îndata ce ceremú apararea lui

Dumnezeu împotriva răului. căci dobândindă acésta noi suutemă siguri și apărați de tóte acelea pe care lumea și diavolul le lucrédă împotriva nóstră.

Ce e de miratú. prea iubiți frați. dacă ast-fel este rugăciunea pe care ne-a învețat-o Dumnezeu, care prin doctrina sa a scurtatú ori-ce rugăciune a nóstra într-o vorbire plină de mântuire ? Acésta s'a predisú mai dinainte prin profetul Isaia, cândú inspiratú de Duchul sântú, vorbia despre necesitatea pietatei către Dumnezeu : Adunândú cuvântul, dice elú. și scortându'l în dreptate. căci Dumnezeu va face în tótá lumea cuvântul scurtú. Căci fiind-cá cuvântul lui Dumnezeu. Domnul nostru Iisus Christos a venitú pentru toți și adunândú de o potrivă pe cei învețați și neînvețați fără deosebire de sex și etate a datú la lumină preceptele de mântuire, și pentru aceia a făcutú unú mare compendiú al preceptelor sële. pentru ca memoria celor care înveță acestea să nu se oboséscă ocupându-se cu disciplina ceréscă. dar să învețe repede aceia ce e trebuinciosú unei credințe sincere.

Ast-felú ca să ne învețe ce este viața eternă, a îmbrățișatú misteriuil vieței printr'o admirabilă și divină concesiune dicénd : Acésta este viața cea veșnică ca să te cunóscă pre tine de Dumnezeu singuru și adeveratú și pe Iisus Christos pe care tu l'ai trimesú. Ci ast-felú din legi și profeti derivă cele d'ântéiu precepte și cele mai mari. Audi, dice elú, Israile ; Domnul Dumnezeual teú. Domnul unu este, și : să iubești pre Domnul Dumnezeual teú din totú sufletul teú și din tótá inima ta și din tótá virtutea ta. Acésta este cea d'ântéiu, și adoua este asemenea

aceștia : să iubesci pe aprópele teu ca pre tine însu-ți. D'amendoué aceste precepte atârna legea și prooroci. Și iara-și : și orí-ce bunatați veți vrea sa vă facă vouă ómenii acestea sa le faceți și voi lor.

Dumnezeu ne a instruitu ca să ne rugămú nu numai cu vorbe dar și cu faptele, după cum și el ruga pe Dumnezeu continuú și indicându aceia ce noi trebuie să facemú prin testimoniul exemplului său, ast-felú dupre cum e scrisú, însu-și elú se retrágea în pustie și aci se ruga, și iara-și : și a eșítú în munte spre a se ruga și a petrecutú tótá nóptea rugându-se lui Dumnezeu. Și daca Iisus care era fără de pecatu ruga, cu câtú mai multú să cuvine să se róge pecátoșii și dacá el veghându tótá nóptea să ruga fără întrerupere, apoi cu câtú datorimú noi mai multú ca să petrecemú nóptea prin continu rugáciuni ! Inse Domnul să ruga, și nu pentru sine—cáci ce ar avea să cêră de la Dumnezeu cel inocentú pentru sine?—dar pentru peccatele nóstre, după cum márturiseșce și elú cândú dice lui Petru : Iată Satana a cerutú ca să vă muncéscă pe voi ca pe grâu. Eu însă m'am rugatú pentru tine, ca să nu slabéscă credința ta. Și îndată el cere ajutorul párintelui în favórea tutulor : eú nu mai rogu numai pentru aceștia dar și pentru aceia care vor crede în mine prin cuvéntul lor, pentru ca toți să fie unul, așa dupa cum și tu parinte ești în mine și eú în tine, pentru ca și ei însu-și să fie în noi. Buna-voința și îndurarea lui Dumnezeu pentru mántuirea nóstrá au fostú de o potrivá de mari fiind-cá nu s'a mulțunitú numai cu aceia ca să ne réscumpere prin sângele său, dar înca și mai multú a bine-voitú să se și róge pentru noi. Vedeti

însă care era dorința celui care s'a rugatū, adică aceea ca după cum Părintele și Fiul suntu una, totū ast-felū și noi să ramānemū în aceeași unitate ; în câtu d'aci să pōte pricepe câtu de mare crimă comite acela care sfâșie această unitate și pace, de 6rece Domnul s'a rugatū voindū ca chiar poporul seū sa traiască, fiind-că sa știe că nu pōte prin discordie ca sa intre întrū împērația lui Dumnezeu.

Cândū noi stām la rugăciune, prea iubiți frați, se cuvine să fim cu atențiune și sa ne aplicāmū din totū sufletul la rugăciune. Ori-ec cegetare materiala și lumescă să fie departe de noi să nu gândescă la alt-ceva de câtu numai la aceea ce să rōgă. Pentru aceea și preotul înainte rugăciunei pregătește mințile fraților printr'o introduțiune dicēnd : susu s'avemū inimile, la care poporul rēspunde : avem către Domnul, ni s'aduce aminte printr'acēsta că sufletul trebuie să cegete numai la Dumnezeu. Sufletul să fie închisū vrājmașului și să se deschidā înainte lui Dumnezeu și elū nu va permite ca Satana să s'apropie de dēnșii în timpul rugăciunei. Căci el să furiședā adesea și strabate în sufletele nōstre și înșelându-ne cu viclesugū, depărtedā rugăciunile nōstre de la Dumnezeu, așa în câtu face ca să avemū alt-ceva în sufletu și alt-ceva în gurā, cândū se cuvine ca să rugāmū pe Dumnezeu cu o intențiune sinceră, și nu sgomotul vocii nōstre să facā acēsta, ci inima și cegetarea. Și acestea dacā suntu înstreimate și rāpitate de cegetări absurde și profane să comite printr'acēsta păcatul moliciunei, iar tu cândū vei ruga pe Dumnezeu la ce trebuie să cegeți de câtu numai la aceea că vorbesti cu Dumnezeu. Cum vrei tu ca să

te auđa Dumnezeu, cândú tu nu te auđi pe tine însuși ? dorești tu ca să și aducă aminte Dumnezeu de tine în rugăciune, cândú tu nuți aduci aminte de tine ? acésta însemnéđa a nu se neliniști de vrajmașú sub nici unú punctú de vedere, acésta va să țiea, că prin rugăciunea ta tu însuși maiestatea lui Dumnezeu din cauza neîngrijirei ce areți în rugăciune, acésta însemnéđa a veghia cu ochiú dar adormitú cu sufletul, pe cândú tu trebuie, ca creștin, în timpul cândú dormi cu ochiú, să veghiedi cu sufletul, ast-fel după cum se țiea de persóna care represintă Biserica în cãntarea cãntãrilor : eú dormú însã inima mea veghiãđa. Din acésta causã apostolul ne sfãtuește eu atãta prevedere și îngrijire țieend : stãruiti în rugăciune și veghiați în ea, fãcãndu-ne cunoscutú și arãtãndu ca aceia potú să dobãndescã aceea ce ceru de la Dumnezeu, pe care Dumnezeu îi vede cã veghiãza în rugăciune.

Aceia carí să rógã să nu înalțe lui Dumnezeu nește rugăciuni nefolositoare și tarã respectú. Caci neisbãnditoare este cererea, dacã o facemú cu o rugăciune sterilã. Fiind-cã dupã cum ori-ce arbore care nu face fructe să taie și în focú sãruncã, totú ast-felu și rugăciunea care nãre rodú nu póte să fiã demnã de Dumnezeu, pentru ea nu e fecundã prin nici o lucrare. Și pentru aceea Sãnta Scripturã ne admoneste țieend : folositoare e rugăciunea fãcutã cu postú și milostenie. Caci acela care în ziua judecãții va rãsplãti milostenia și fãptele bune și astã-đi asculta eu bunavoință pe acela care dupã ce a fãcutú fãpte bu-

ne, vine la rugaciune. Ast-felü și Corneliü sutașul pe cândü se ruga, a meritatu ca să fie auditü. Căci el făcea multă milostenie către poporü și ruga continuü pe Dumneđeu. Pe cândü acesta se ruga pe la ora a noua a statutü lângă elü unü ângerü dându-i prin acésta probă de bine-facerea lui dicându-i: Corneliu, rugaciunile și milosteniile tale au aflatü har înaintea lui Dumneđeu. Acele rugaciuni se înalță ușorü la Dumneđeu pe care le impune chiar meritul faptelor noastre. Tot ast-felü și ângerul Rafail a statü lângă Tobia, care continuü se ruga și împărția bine-faceri, dicându-i: este ceva marețü de a descoperi și mărturisi faptele lui Dumneđeu. Căci cândü tu te rugai împreună cu Sara, eü amü pusü înainte rugăciunea voastră în fața maiestatei lui Dumneđeu și fiind-că tu îngropi pe cei morți la o parte, fiind-că n'ai statü la îndoiala să te scolï și să'ti lași prânđul teü, dar te-ai dusü să îngropi pe acei morți, și am fostü trimisü ca să te ispitescü pe tine, și iară-și m'a trimesü Dumneđeu ca să îngrijescü de tine și nora-ta. Căci eü suntü Rafail, unul dintre cei șapte ângeri drepti cari stămü și vorbimü înaintea strălucirei lui Dumneđeu. Domnul prin Isaia ne escortézá aceiași, mărturisind: rupe, dice el, ori-ce nodü al nedreptăței, desfă legăturile reu-tăței, liberédă pe cei apăsați și sfărâmă ori-ce jugü. Împarte pânea ta eclui flămândü și du în casa ta pe cei fără adăpostü, dacă vei vedea pe celü gol, înbracă'l și nu desprețui pe servitoriï aprö-pelui teü. Atunci va străluci lumina ta trecătoare și vestmintele teie. Îndată se va ridica și va merge îna-

intea ta dreptatea și strălucirea lui Dumnezeu te va înconjura. Atunci vei striga, și Dumnezeu te va auzi. și cându vei striga, va dice : iată-mă. Domnul a făgăduit că are să fie de față să audă și să protégă pe aceia cari deslégă nodurile nedreptăței din inima lor și pe aceia cari facu milostenie servitorilor lui Dumnezeu după preceptele lui, și dacă ei asculta aceea ce Dumnezeu le ordona ca să facă, atunci ei merită să fie audiți. Fericitul apostol Paul, ajutat de către frații sei, în cea mai constrângătoare necesitate a numitū aceste bine-faceri sacrificii consacrate lui Dumnezeu. M'am săturatū, dice el, primindū de la Epafroditū acelea pe care mi le-ați trimesu, în-tocmai ca nește miresme de bunū mirosū, și ca unu sacrificiū pe care Dumnezeu îl primeste și care îi este plăcutū. Căci dacă cine-va să milostivește de celū săracū, acela împrunută pe Dumnezeu și care ajută pe cei inferiori pe Dumnezeu ajută și i sacrifică într'unū modū duhovnicescu miresme suave.

Noi vedemū că în facerea rugăciunilor, Daniil cu cei trei tineri tari în credință și biruitori în robie, a observatū ciasul al 3-lea, al 6-lea și al 9-lea, ca pentru sacramentul treimeī, ceea ce avea să se dovedescă în timpurile mai de pe urmă. Căci ciasul întâiū până la al 3-lea arată numărul treimi deplinū, asemenea al 4-lea până la al 6-lea arată o alta treime ; de la al 7-lea se arată alta treime până la al 9-lea ; așa că treimea deplină se arată ca de trei ori trei ciasuri.

Adoratoriī lui Dumnezeu determinând de multū într'unū chipū duhovnicescū aceste intervale de timpū le consacrase rugăciunei într'unū timpū fixat

ne, vine la rugaciune. Ast-felū și Corneliū sutașul pe cândū se ruga, a meritatū ca să fie audītū. Căci el făcea multă milostenie către poporū și ruga continuū pe Dumneđeū. Pe cândū acesta se ruga pe la ora a noua a statutū lângă elū unū ângerū dându-ī prin acéstă probă de bine-făcerea lui dicēdu-ī : Corneliu, rugaciunile și milosteniile tale aū aflatū har înaintea lui Dumneđeū. Acele rugăcinni se înalță ușorū la Dumneđeū pe care le împune chiar meritul faptelor nōstre. Tot ast-felū și ângerul Rafail a statū lângă Tobia, care continuū se ruga și împărția bine-făceri, dicēdu-ī : este ceva marețū de a descoperi și mărturisi faptele lui Dumneđeū. Căci cândū tu te rugai împreună cu Sara, eū amū pusū înainte rugăciunea voastră în fața maiestaței lui Dumneđeū și fiind-că tu îngropi pe cei morți la o parte, fiind-că n'ai statū la îndoială să te scoli și să'ți lași prândeul teu, dar te-ai dusū să îngropi pe acei morți, și am fostū trimisū ca să te ispitescū pe tine, și iară-și m'a trimesū Dumneđeū ca să îngrijescū de tine și nora-ta. Căci eū suntū Rafail, unul dintre cei șapte ângeri drepti cari stămū și vorbimū înaintea strălucirei lui Dumneđeū. Domnul prin Isaia ne escortēzā aceiași, mărturisind : rupe, dice el, ori-ce nodū al nedreptăței, desfă legăturile reutăței, liberēdă pe cei apăsați și sfărâmă ori-ce jugū. Împarte pânea ta celui flămândū și du în casa ta pe cei fără adăpostū, dacă vei vedea pe celū gol, îmbracă'l și nu desprețui pe servitoriī aprōpelui tēu. Atunci va străluci lumina ta trecătoare și vestmintele tēle, îndată se va ridica și va merge îna-

întea ta dreptatea și strălucirea lui Dumnezeu te va înconjura. Atunci vei striga, și Dumnezeu te va auzi, și cândă vei striga, va dice : iată-mă. Domnul a făgăduit că are să fie de față să audă și să protejeze pe aceia cari deslăgă nodurile nedreptăței din inimă lor și pe aceia cari facă milostenie servitorilor lui Dumnezeu după preceptele lui, și dacă ei ascultă aceea ce Dumnezeu le ordona ca să facă, atunci ei merită să fie auziți. Fericitul apostol Paul, ajutat de către frații săi, în cea mai constrângătoare necesitate a numit aceste bine-faceri sacrificii consacrate lui Dumnezeu. M'am săturat, dice el, primind de la Epafroditu acelea pe care mi le-ați trimis, întocmai ca nește miresme de bună miros, și ca unu sacrificiu pe care Dumnezeu îl primește și care îi este plăcut. Căci dacă cine-va să milostivește de cel sărac, acela împrumută pe Dumnezeu și care ajută pe cei inferiori pe Dumnezeu ajută și sacrifică într'unu mod duhovnicescu miresme suave,

Noi vedem că în facerea rugăcimmilor, Daniil cu cei trei tineri tari în credință și biruitori în robie, a observat ciasul al 3-lea, al 6-lea și al 9-lea, ca pentru sacramentul treime, ceea ce avea să se dovedască în timpurile mai de pe urmă. Căci ciasul întâiu până la al 3-lea arată numărul treimi deplin, asemenea al 4-lea până la al 6-lea arată o altă treime ; de la al 7-lea se arată altă treime până la al 9-lea ; așa ca treimea deplină se arata ca de trei ori trei ciasuri.

Adoratoriul lui Dumnezeu determinând de multu într'unu chip duhovnicescu aceste intervale de timp le consacrase rugăcinnei într'unu timp fixat

și legitimă. Și este un lucru evident că o dată a fost misteriele, căci înainte cei drepti ast-felii se rugau. Și Sântul Spiritu care a implinitu grația tagaduirei Domnului, s'a pogorâtu în ora a treia peste discipulii. Ast-felii Petru în ora a șesca suindu-se pe unu locu mai înaltu a fostu înstruitu atâtu prin semnu câtu și prin vocea lui Dumnezeu care povățuește totul pentru ce să admita pe toți la grația salutei, căci elu să îndoaia mai înainte dacă păgâni să potu curăți. Și Domnul la ora a șesca fiindu rastignitu la a noua a spălatu păcatele noastre prin sângele seii și pentru ca să ne potă rescumpera și a ne da o nouă viață, atunci prin patimă s'a învinsu desăvârșitu.

Dar noă, prea iubiți frați, pe lângă orele de mai înainte care erau consacrate pentru rugatu ni s'a prelungitu și timpul și au crescutu și sacramentele. Căci și dimineța trebuie să ne rugăm, pentru ca învierea Domnului să fie celebrată și prin rugăciunea de dimineță. Aceia ce a arătat când-va Duchul sânt în psalmă dicend : Dumnezeuul meu, căci către tine m'adresez cu rugăciunea mea, Dómnne dimineța și tu vei audi vocea mea, de dimineță, mă voi îndrepta și te voi pândi. Și iarăși prin profetul dice Domnul : să mergem și să ne întorcem la Domnul Dumnezeuul nostru. Dar și după ce a apusă soarele și ziua s'a sfârșitu, din nou trebuie să ne rugăm. Căci pentru că Christ este ziua și soarele neapusu, după ce ziua și soarele lumii a dispărutu noi cerem cu stăruință ca sa răsară din nou lumina asupra noastră, ne rugăm ca să vie lumina eternă a lui Christ și care are să aducă grația.

Duchul sântu întărește în psalmii ca Christos este diua accia despre care am vorbitu. Piatra, dice ele, pe care au disprețuit-o constructorii, acésta s'a pusu vârful unghiului. Acésta s'a făcutu de la Dunneđu și este minuată în ochii noștri. Acésta este diua pe care a făcutu Domnul să ne bucuram și să ne ospetăm în ea. Totu acésta întărește și profetul Malachia despre accia ce s'a numitu sóre. Peste voi cari ve temeți de numele meu va răsări sórele dreptaței și sub ale căru aripi este îngrijirea. Și ast-felú chiar în Sânta Scriptură. Christos este numitu sórele și diua cea adevérata, prin urmare nici unu timpú nu împedea pe creștini, pentru ca să nu adóre pe Dunneđu totú-da-una, și ast-felú accia care ne aflámú în Christ adica în sórele și diua cea adevérata, să stáruimú în totu cursul di-lei în rugáciuni și să implorámú pe Dunneđu, și cândú după legea universului nóptea care alterneđa continuú cu diua, a revenitú, nu e nici o paguba pentru cei cari se rogú în întunericul nóptei, fiindcă pentru fiii lui Dunneđu chiar și în nópte este o di luminosá. Căci cândú este lipsitú de lumina acela care e luminatú în inima sa ? s'aú cândú apune diua și sórele pentru acela a căruia di și sóre este Christos.

Accia însă cari suntemú tot-dé-una în Christos adică în lumina să nu încetámú de la rugáciune nici în timpul nóptei. Totú ast-felú și veduva Ana fara întrerupere veghiându stáruia continuú în rugáciune către Dunneđu, care e demnú de slavá, după cum e scrisú în evangélie : ca nu se retrágea din templu ci petrecea diua și nóptea în rugáciune și postú. Sa vadá și págânii cari încă nu s'aú luminatu și Iudeii

carl au rămasă în întunerică lipsiți de luvina ; noi, prea iubiți frați, cari ne aflăm în lumina Domnului, cari ne amintim și observăm accia ce amă începută a fi prin grația dobândită, să socotim noaptea îreptă di. Tot-dé-una să ne gândim să umblăm du lumina, să nu fim împedicați de întunericul pe care l'am învinsă, să nu perdemă nici ună momentu în timpul nopței fără a ne ruga, pentru că nu este o pagubă rugăciunea din timpul nopței, dar nici o resplată pentru rugăciunea leneșă și netrebnică. Noi cari suntem prefăcuți și renăscuți duhovnicește prin indulgența lui Dumneđeșu să înitămă aceea ce avemă să fim, noi cari vom avea în împărăția lui Dumneđeșu continuă numai di fără intervențiunea nopței să veghiăm în timpul nopței ca și în lumina, și noi cari vom avea să ne rugămă tot-dé-una lui Dumneđeșu și să'i mulțumim și aici să nu încetămă a ne ruga și mulțumi lui Dumneđu.

Actă de donațiune

Sub-semnați, George D. Merfu, Ioan B. Butoiu, Mateiu D. Butoiu, Stefan D. Butoiu, Ioan Badoiu și Radu Chirița, domiciliati în comuna Brătuia, plasa Ocolul, județul Gorjiu, în comună înțelegere și în dorința de a vedea Biserica comunei noastre Brătuia, cu hramul Sântii Voevođi, îmbunătățita cu venită spre a putea funcționa Preotă la dēnsa, prin prezentul actu de donațiune, daruimă de veci și în modu irevocabil Sântei biserici cu hramul Sântii Voevođi, următorea avere :

I. Trei-deci și șese stânjeni pământu latul, și lungul din înteiul Merfulescu până în apa Bratuia, în hotarul Bratuia, cureaua Calotēscă.

II. Trei-dece și optu stânjenii latul, și lungul din întâiu Merfulescu spre miadă-di, până în apa Bratuia, cu puțină pădure pe elu,—din curéua Butoiasca, hotarul comunei Bratuia.

III. Doui-spre-dece stânjeni pământu latul și lungul, din apa Purcaritei spre apusii, până în delul lui Branu, cu pădure, viie și locii de muncă, din curéua Calotésca, hotariul comunei Bratuia.

Tóta moșia coprinsă în trei articole de mai susii, însu-méda în total pogóne done-spre-dece.

Din venitul acestei moșii și veniturile după dēnsa, se vor bucura Preotii ce după vreme se vor succeda la acésta Sânta Biserică, fiindu obligați numiți Preotii, a face câte patru parastase pe fie-care anii, întru pomenirea membrilor familielor nóstre.

Imobilul ce daruimú valoréda suma de lei nooi trei sute.

Sânta Biserica Sântii Voevođii, însa, și personal Epitropul seu, va intra în posesiunea donațiunei ce facemú, îndată după acceptarea, conform legei.—Și după ce acum pentru prima dată ni se va face unu Preotii la sus-disa Sânta Biserică, fiindu vacanța de Preotii, și anume pe seminaristul Glodénu Constantin, din acésta comună.—dupé ordinul Prea Sântiei Séle Părintelui Episcopú al Rómnicului și Noului-Severin, pentru care scopú, am și facutú donațiunea de față în persóna Sântei Biserici mai sus-numită.

1882, Februarie 9.

Semnați donatori : *George Dinu Merfu, Ioan B. Butoiu, Constantin I. Butoiu, Matei D. Butoiu, Stefan D. Butoiu, Ioan Badoiu, Radu Chirița*. Am datú acestu actu.

Accept donațiunea facutá de D-lor George Dinu Merfu, Ioan B. Butoiu, Constantin I. Butoiu, Matei D. Butoiu, Stefan D. Butoiu, Ioan Badoiu, și R. Chirița, în numele Bisericei cu hramul Sântii Voevođii. Epitropú *C. M. Popescu*

România. — Primaria comunei Bratuia

Accept donațiunea facutá de locuitorii moșnenii în persóna Sântei Biserici cu patron. Sântii Voevođii—*George D. Merfu, Ioan B. Butoiu, Constantin I. Butoiu, Mateii D. Butoiu, Stefan D. Butoiu, Ioan Badoiu și Radu Chirița*, conform cererii facutá.

1882, Februarie 9. No. 47

(L. S.)

Primar : *C. Uscatescu*.

Tribunalul Districtul Gorjii

Sedinta din 7 Iulii 1882, No. 953 al autenticității. S'au prezentatu în tribunal D-lor George Dinu Merfu, Ioan B. Butoiu, Constantin Butoiu, Muteii D. Butoiu, Stefan D. Butoiu, Ioan Badoiu, Radu Chi-

rița, donatorii, cu D-lui C. M. Popescu, Epitropul Bisericii cu hramul Sântii Voievođi în auđul și în asistența cărora cetindu-se din cuvântu în cuvântu prezentul actŭ de donaȚiune depusŭ cu petiȚiunea înregistrată la No. 7260, au marturisitŭ că este al D-lor făcută din liberele voințe, scriși și sub-scriși prin scriitori nesciindŭ carte, afara de George Dinu Merfu, care sciindŭ carte, a subscrisu cu propria sa semnătură.

TRIBUNALUL

În fața mărturisirilor făcute de părți și în bașa Art. 1171 Codul Civil, dă autenticitatea legală prezentului actŭ de donaȚiune, fiindu taxa de înregistrare percepută cu recipisa No. 1876.

Semnatu membru : Nediscifrabil
p. Grefier p. C. Urechescu.

Ordonanța de transcriptiune

Anul 1882, Iulie 7, No. 13 al transcriptului, Înaintea noastră, Președintele Trib. Gorjiŭ, s'a prezentatu D-lor George Dinu Merfu, Ioan B. Butoiu, Constantin Butoiu, Mateiu D. Butoiu, Stefan D. Butoiu, Ioan Badoiu, Radu Chirița cu C. M. Popescu, Epitropul Bisericii cu hramul Sântii Voievođi, din comuna Brătuia, cerëndu cu petiȚiunea înregistrată la No. 7261, a se ordona transcriptiunea prezentului actŭ de donaȚiune sub No. . . .

Sub-semnatul, avëndu în vedere actul investitŭ cu autenticitatea legală de acestŭ tribunal.

Avëndu în vedere copia dupe ordinul Domnului Ministru de Interne No. 7187, și cea dupe încheerea Comitetului Permanent No. 1088, state la dosar, prin care se aprobă a se accepta această donaȚiune făcută Bisericii susŭ numită prin Epitropul sĕu.

Avëndu în vedere declaraȚiunea făcută de Domnul C. M. Popescu că primesce a se ordona transcriptiunea fară a se mai face cercetări despre posesiune și sarcini, în virtutea Art. 722 procedura civilă, ordon transcriptiunea prezentului actŭ de donaȚiune.

Președinte : (Sedița vacanței), C. Grigorescu.

(L. S. T.)

p. Grefier : C. Urechescu

Atestŭ că acestŭ actŭ s'a trecutŭ în registru de transcriptiune.

1882 Iuliu 7.

(L. S. T.)

p. Grefier : C. Urechescu

ROMANIA

Dirrecția Cancellariei Sântei Episcopii Rômnicu și N. Severin

Prezenta copie fiindu conformă cu originalul actŭ de donaȚiune se atestă.

p. Directore : C. Olănescu

1882 Iuliu 14.

(L. S. E.)

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŪ PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

Predica curieului

II. Tim. IV. 2.

Inmormântările în biserica vechiă

Romanii anticii aveau obiceiul de a înmormânta pe morți; dar acestu obicei fu apoi părăsit și înlocuit prin arderea cadavrelor, ceea ce a fostu usulu generalu la Romanii în timpul când s'a introdusu creștinismul. Creștinii însă, în vederea unor locuri din St. Scriptură ca Gen. 3, 9; 23, 19; 50, 13; Num. 34, 6; Sir. 40, 1; 7, 37; 38, 16; Math. 19, 28; Ioan 24, 1, I Cor. 15, 37, 38 etc.; dar și mai multu încă din pietate către corpurile adormiților, au introdusu iarăși inmormântarea. Tertulianu apără inmormântările creștine în contra atacurilor păgânilor, dovedind că inmormântarea morților este unu act de pietate și o datoriă sacră. Déca creștinii, dice Tertulian, respingū arderea cadavrelor, cauza nu este că ei, după cum li se impută, ar avea credința, că după mörte rămâne în corpul omului o parte a sufletului, ei fiindu că ei privescū obiceiul păgânū ca unu act de cruțime. Dar tocmai pentru cuvântul că creștinii aveau în orōre arderea cadavrelor, păgânii căutaū a distruge prin focu corpurile morților și a arunca cenușa în apă, pentru ca ast-fel pe de o parte să priveze pe martiri de onōrea inmormântării, iar pe de alta să nu iase crești-

nilor plăcerea de a arăta venerațiunea lor către reliquiile martirilor.

Ecă cum ni descriu Constituțiunile Apostolice înmormentările creștinilor vechi : « Adunați-ve în cimitire și citiți Sântele Scripturi și cântați psalmi pentru sântii martiri și pentru toți sântii ai tuturilor timpurilor și pentru frații voștri, cari au adormit în Domnu. Asemenea aduceți în bisericile văstre și în cimitirile icôna corpului împărătescui al lui Cirittos, eucharistia cea plăcută; iar când procedeți la înmormentarea morților, să fi însoțiți cu cântări de psalmi, deca au fost credincioși. » Mai departe Constituțiunile Apostolice prescriu a serba a treia zi după înmormentare cu psalmi, citire din St. Scriptură și cu rugăciuni, în onoarea aceluia care în a treia zi a înviat, asemenea și ziua a noua, și a trei-decea și ziua aniversara, și în fine a împărți din averea sea milă pe la săraci. La aceste zile Ambrosiu enumeră și a șeptea zi. Elu scrie : « în a șeptea zi ne întorcem la mormentu și repetăm sacrificiile și rugăciunile noastre. Noi ne aducem aminte bunătatea cea imensă a tot puternicului Dumneșu, care, după ce a făcutu cerul și pământul și totul, a sântit ziua a șeptea prin repausul, și așa dar ne rugăm lui Dumneșu ca cu nesfârșita milostivire a sa să dea repausu fericitului sufletului mortului și să îl primescă în Sâmbăta cea vecnică. » La Ambrosiu mai citim și despre serbarea zilei a patru-decea, cu invocarea esemplului lui Iosif (Gen. 50, 3).

Dupe notițele ce găsim la diferiții autori serviciul înmormentării era după cum urmază :

Indată ce muria un credinciosu, poporul se aduna și împreună cu un preotu rămăneau totă noptea făcându rugăciuni și cântându psalmi. Apoi mortul, pus în sicriu, se espunea în mijlocul bisericei, cu capul spre apus și cu picioarele spre răsăritu, iar mâinile, după mărturia lui Tertulian, atârnau pe ambele părți ale sicriului. În acestu timp se celebrau sântele taine, iar după terminarea serviciului, sau dupe citirea evangheliei, se ținea de obicei un discursu, mai cu sémă cându mortul avea merite demne de

a se recomanda poporului ca unu exemplu de imitatū. Asemenea discursuri avem mai multe, s. es., discursul lui Eusebiū asupra imperatorului Constantin; al lui Ambrosiu asupra lui Teodosiu și fratelui său Satiru; al Sântului Gregoriū Nazianzēnul asupra tatălui său, asupra fratelui său Chesarie și asupra surorii sele Gorgonia; și discursul Sântului Gregoriū Nisēnul asupra imperatricel Pulcheria și Placila și asupra episcopului Meletiu. La înmormēntarea imperatorului Constantin au vorbitu mai mulți episcopi.

După terminarea liturghiei preotul ântēiu, apoi și cel l'alți preșenți, dau mortului ultima sărutare, după care apoi episcopul său preotul oficianțu turna unt-de-lemn asupra mortului. Mai este de menționatū încă unu usu, sau mai bine abusū, care se introdusese, adică obiceiul de a da mortului sânta eucharistiă. Al treilea sinodū din Cartagena combătēnd acestu abusū dice: « Domnul a dīsu: luați și mâncați; morții însă nu potți nici să iea, nici să mănince. » Acestu obicei de a pune în mormēntū sânta eucharistiă cu cadavrul, pare a fi fostū forte răspânditū și păzitū chiar de capii Bisericii. Ast-fel biograful Sântului Basiliū, istorisese că acesta consacrândū pânea a împărțitū-o în trei părți: cu una s'a împărțitū el însuși, a doua parte a pus-o într'o porumbiță de aurū asupra altarului, iar a treia parte a păstratū-o pentru înmormēntarea sa.

Unū altū obiceiū era de a pune la mormēntū *coronc*, ca unū simbolū al biruinței asupra lumii, precum și *lămpē* ca unū semnū simbolicū al rugăciunilor bisericesci pentru mortū. Asemenea era obiceiul de a pune în sicriū o sticlūță cu câte-va picături de sânge ale mortului. La martiri aceste picături de sânge însemnau sângele lor ce ș'au vērșatū pentru credința în Iisus.

În contra obiceiului Romanilor, de a face înmormēntările nōptea, creștinii înmormēntatū pe morți dīua cu o procesiune solemnă, cu rugăciuni și cu psalmi și ținēndū în mână luminări sau făclii. În mormēntarea se făcea de obiceiū a doua dī după încetarea din viață a mortului, une ori însă lăsaū să trecă câte-va zile, iar la înmormēntările

imperatorilor chiar luni întregi. Christinii făceau acesta cu atât mai mult, cu cât iudeii și păgânii aveau obiceiul de a înmormânta cât mai curând pe morții, crezându că cei vii se spurcă prin privirea morților.

Cadavrele, intru cât se putea, se puneau în mormântul ast-fel în cât capul să fiă spre apus, pentru ca fața să iă îndreptată spre răsăritul soarelui, care reprezintă aparițiunea luminei celei aduse prin credința lui Iisus. Fie-care cadavru trebuia să aibă propriul său mormânt, și era severu interzis a se pune cadavrele unul asupra altuia; acesta negreșit din sentimentul pios căruia se datoră și espresia : *Sit tibi terra levis* (fie-ți țărâna ușoară). Asupra mormântului se pune o pîtră cu diferite simbole, precum și cu inscripțiuni prin care se arăta numele, profesiunea și etatea mortului. Indicarea etății se făcea cu o scrupulositate așa de mare, în cât adesea se pune chiar ora încetării din viață a mortului, sau, în casu când nu se scia esactă etatea sa, se observa această anume prin adăogirea cuvintelor *annis* . . . *N. P.* adică *annis non plenis*, sau *P. M.* sau *P. L. M. I.* sau *P. L. M.* adică Plus Minus (mai mult sau mai puțin), sau, în fine, unu simplu *P.* (mai mult, peste) sau unu simplu *M.* (mai puțin). Pe lângă numele și etatea mortului se însemnă în inscripțiune și meritele sale, adesea numai prin prescurtări. Așa s. e. *B.* sau *B. M.* — *bene merenti*; *V. P.* — *vir perfectissimus* *V. C.* — *vir clarissimus*; *H. F.* — *honesto femina*; *SAC. VG.* — *sacra virgo*, și altele. Curios este că multe inscripțiuni creștine încep cu formula păgână : *D. M.* (= *Diis Manibus*), grecesce *Θ. Κ.* (= *Θεοι και Κυριων*). — De sigur că creștinii nu aveau în vedere pe deii infernului, căroa păgânii recomandă sufletele morților, ci întrebunțau acele cuvinte ca o simplă formulă indiferentă, fără a se gândi la însemnarea primitivă a ei. Intre formule curate creștinești ce se află pe morminte, cele mai usitate sunt : *Depositus* și *Depositiō* sau prescurtate *DEPS*, *DEP*, sau *DE*, sau *DP*, sau unu simplu *D.* Asemenea cuvintele *In Pace* (prescurtate : *I. P.*), grecesce *EN EIPHNH*.

Locul unde se făceau înmormântările, acestu locu alu adunării celor adormiți în Domnu, se numia foarte nimeritu cu unu cuvântu grecescū *cæmeterium* (grecesce κοιμητήριον), unu cuvântu care însemnăză : dormitoriū. Deja păgânii priviaū mórtea ca o imagine a somnului și poetii lor au caracterisatū mórtea ca *sopor perpetuus* sau *nox perpetua una dormienda*; dar cu unu dreptū și mai mare se puteau servi de acéstă espresiune creștinii, cari în credința lor în învierea corpurilor, priveaū mórtea numai ca unu timpū trecător de repaosū, mai cu sēmă că și în St. Scriptură se găsescū locuri cari o justifică, s. e. Dan. 12, 2; Is. 14, 8; Ez. 31, 18; Marc. 5, 39; Ioan 11, 11; I Tim. 4, 12.

În fine, mai menționămu, că serviciul bisericescū alu înmormântărilor se făcea fără a se percepe nici o taxă din partea clerului; « căci », dice unu Părinte, « este nedreptū și contrariu datoriei preotului de a cere răsplată de la unu cadavru și de a căuta unu căștigū din întristare străină. » În Constantinopol esistaū chiar legi civile care interziceaū o asemenea taxă. Cu tóte acestea nu era opritū de a primi daruri benevole.

Zotu.

Iulian Paravatul

Iulian paravatul (^a), căruia istoricii îi mai dicu și apostolul (^b), ni se presintă cu actele lui, ca unu adevėrū fenomenū istoricū. Calitățile personale ale acestui fiū și nepotū de Imperatorū ; educațiunea lui cea eminaminte creștină și îngrijită ; și pozițiunea creștinismuluī, ca religiune de Statū din imperiul romanū de după Marele Constantin ; tóte aceste și alte considerente istorice, impuneau împrejurărilor istorice, ca să aduce pre tronul Imperiuluī unū Imperatorū, decă nu piosū, apoi celū puțin creștinū, și Iulian să ni se presinte, ca unū continuatorū al tendințelor unkiuluī sėu, Marele Constantin, sėu celū puținū ca unū Imperatorū creștinū, semenū cu părintele sėu Constanție. Din contra, Iulian, preste tóte acceptările și legile devoltărei lucrurilor, ni se presintă, ca unū adevėratū inimicū al creștinismuluī și cu tendințe vėdite, de a nimici creștinismul și a rădica pre ruinele lui păgānismul, care acum se mai conserva în sufletele a puținī ómenī numai prin deprindere și pentru cuvėntul

(a) Numirea de paravatu este grecescă și se derivă dela terminul *παράνομος* = următorū, sperjurū, omū fore de lege. Cu sensul de pre urmă s'a aplicatū lui Iulian acestā numire atunci, cândū el a devenitū oposantu al creștinismuluī.

(b) Apostatū vine dela vorba *ἀποστάτης* = revoluționarū, resculatū. Și acestā numire i s'a aplicatū numai atunci, cândū elu s'a revoltatū în contra ordineri de lucruri stabilitū, căutāndū a întroduce păgānismul.

că, la adăpostul acestei Religii, Romanii își au desfășurată pre pământul misiunea lor providențială. Eca în puține cuvinte Iulian paravatul, și el poate să rămână, cum am văzut, ca un fenomen istoric neexplicabil, decât cineva nu studiază cu perspicacitate elementele istorice, ce au determinat formarea acestui apostat, care a fost unul din Imperatori Imperiului roman și care cu actele sale și în contra voiei lui, a făcut, ca creștinismul să devină Religia domnitoare nu numai în Statul, dar și în sufletele supușilor Imperiului roman.

Lipsa din literatura teologică română a unui studiu amănunțit asupra acestei părți din istoria bisericească universală, ne-a determinat, ca să facem aici biografia lui Iulian paravatul, urmăriind copilăria, junețea și chiar etatea matură a acestui om, pe ne când el a devenit Cesar și Augustul Imperiului Roman de Resărit și a publicat decretul, prin care creștinilor li-se interzice, de a mai avea școli, și prin urmare li-se rădică posibilitatea, de ase apăra contra atacurilor, venite din partea păgânismului. Lucrându Iulian, cum vom vedea, în toate aceste acte cu un tact și o inteligență particulară, o spunem mai de timpuriu, că în toate loviturile, aduse de Iulian Bisericii, a contribuit foarte mult și circumstanțele vieții creștine din secolul al IV-lea, pe care Iulian le-a vădit și le-a apreciat, căutându a profita de tot ceea ce-i favoriza scopurilor lui destructoare și viclene. Și, pentru ca să se vadă și mai bine laturile debile ale creștinismului, pe care Iulian le-a exploatat în urmă cu prisos; pentru ca să se poată înțelege circumstanțele istorice, sub

care a trăit și s'a dezvoltat paravatul Iulian, noi aici vom preceda biografia lui de o skița istorică, carea va reprezenta în trasuri generale starea creștinismului din naintea suirei lui Iulian pe tronul imperiului.

Înainte de rădicarea lui Iulian pe tronul Imperiului, Biserica creștină ni oferă un spectacol intrisicator. Eresia lui Arie, debilitată prin decisiunile conciliului întâiu ecumenic, și persecutată de măsurile administrative ale Marelui Constantin, iarăși a rădicat capul în ultimii ani ai împărăției acestuia; și pe timpul lui Constanție, fiului lui Constantin, arianismul făcuse o adevărată schismă în Biserica creștină, și în persecuțiunii, locul ereticilor îl luase ortodoșii. Constanție a fost un arianist zelos. Încă din cei întâi ani ai împărăției lui, el a căzut sub influența directă și excepțională a lui Eusevie al Nicomidiei și a partidei lui. După mărturiile lui Rufin, Socrat și Teodoret, în palatul lui Constanție traia acel preut arianu, care a abusat de ultimele momente ale vieții Constanției, soției lui Licinie, și surorii Marelui Constantin. (*) Acest preut de o istețime particulară, ajunsese a avea cea mai mare influență asupra femeilor din palat și kîar asupra Imperatricei Euseviei, soției lui Constanție, și în unirea cu eunucii palatului, cari pe timpul lui

(*) Rufin. I, II, Socrat. II, 2, Theodoret II, 3. În urmarea insistențelor acestui preut, a căruia nume a rămas necunoscut pentru istorie, Constanția a convinsu pe fratele ei, Marele Constantin, ca să aducă din exiliu pe conductorii principali ai arianismului, pe Eusevie al Nicomidiei și pe Teognis al Niceei. (Socrat I, 25).

Constanție se reinstalase iarăși în palatul imperială, făcându cele mai mari neajunsuri Bisericeii. Eusevie, căpitenia eunucilor, protecta pe toți Arieni și prin episcopii acestora persecuta pe ortodocși. Aceștia erau consilierii perpetui ai debilului Constanție, și ei ajunseseră până la al decide, ca să scoată din simbolul credinței termenul „de omnia” și acesta, dăcându ei, pentru cuvântul, că este o inovație a sinodului întâiu ecumenic și fiind că turbură conștiința creștinilor.

Cei alți doi fi ai lui Constantin, tinerul Constantin și Constant, nu nutriau nici o simpatie pentru arianism și ei din contra protecau ortodocsia. La consultațiunile din Sirmiu, unde frații au fiesat împărțirea imperiului, Constanție a trebuit să cedeze insistențelor celor alți doi frați, și să keme din exiliu pe Episcopii ortodocși, cari au fost alungați dela catedrele lor în ultimii ani ai împerației Marelui Constantin. În urmarea acestei învoele dintre Imperatori, s'au reîntorsu la catedrele lor aparatorii ortodocsiei—Marcel al Angirei, Asclep al Gazei. Paul al Constantinopolului și Sântul Atanasie la metropolia Alecsandriei. Dar ortodocsia nu s'a bucurat multă timp de pace; căci Eusevie al Nicomidiei a recursu la toate mijlocele, prin care și-a asigurat dominațiunea în Orientu. El mai întâiu a convinsu pe Constanție, ca să fie strămutatū la tronul catedrei de Constantinopolu, înlăturându pe Episcopul Paul, care abia fu reîntorsu din exiliu, și în totu Orientul rămăsese numai singurū Atanasie, Episcopu ortodocsu. În contra lui acum a fostu îndreptate tota activitatea arieniilor. În contra lui se aducū la cur-

tea lui Constanție totu feliul de pâri și calumniu. El era înculpatu cu desbinarea Bisericeii și tot-o-dată prezentatu, ca unu omu periculosu pentru guvernū, ca celu ce avea o influență forte mare usupra populațiunei și putea, duple combinațiunile sële, să dispunē de provincia africană. Pre debilul Constanție era ușorū de al convinge, dar cându era împinsu, ca să iea nisece dispozițiunū, atunci își aducea aminte de promisiunile, date fraților sēi, că nu va turbura pacea Bisericeii. Ne putēndu Euseviēniū să isbutiască contra lui Atanasie la palatul lui Constanție, ei s'au adresatū la Imperatoriū de Occidentu și la papa Romei. La papa Iulie au fostu trāmiși deputați, ca să acuze pre Atanasie ; și mare a fostu mirarea deputaților, cându ei aici au găsitū pre deputați Sântuluū Atanasie, cariū avēu menirea, de a combate calumniile euseviēnilor. Confusiunea deputaților lui Eusevie a fostu așa de mare, că preutul Macarie, unul din membriū deputațiunei, de rușine și de frică a parāsitū pre colegiū sēi și în timpul nopței a plecatu din Roma. Deputațiū Sântuluū Atanasie au mustratū pre deputațiū lui Eusevie, rugāndu pre Papa Iulie, ca să convōce sinodū, spre a se justifica Episcopul Alecsandriei. Lucru, la care s'a învoitū și papa.

Persecuțiunile Euseviēnilor au pusū mai întāiū în mișcare pre Biserica de Alecsandria. Episcopii ortodocși ai Egiptuluū, Tebaidei și ai Libiei, în numărū de opt-șeci, s'au adunatū în Alecsandria și de acolo au trimisū circulāri către cei-alți Episcopi, protestāndu contra înculpārilor, aduse de arienī Chiriarchuluū lor și contra decesiunilor sinoduluū de Tirū :

„Se p^ote numi Sinod^u, scrie^u ei, o ast^u-fel^u de adun^urat^u, unde pre^osedea un^u patrici^u; unde, in locul diaconilor Bisericeⁱ, dispo^osati ampo^oiat^uii politiceⁱ; unde patriciul vorbea, iar Episcopii, se^u t^uce^u, se^u aproba^u cele vorbite de di^usul; unde puterea civila opr^oima ori-ce dorin^uta a Episcopilor? Si asa nu asculta^{ti}, ad^unga^u ei in conclusiune, pre accia, ce ar scrie ceva in contra Episcopuluⁱ Atanasie. Tot^u, ce ve^o vor^u scrie acesti o^omeni, este minciuna si in^usel^uciune. Sa nu crede^{ti} lor nici atunci, cand^u in capul scrisoreⁱ ve^{ti} vedea si numele Episcopilor Egiptuluⁱ“ (a).

Turbur^uriile Bisericeⁱ au ajuns^u p^one la locasurile ascetilor din deserturile Africeⁱ. S-tul Antonie, scriind^u S-tuluⁱ Atanasie, a prespus^u triumful Bisericeⁱ lui Christos. O data, dupa o rug^uciune indelungata, el se scula in lacrimi si di^ose: „copi^u meu, ce am vedut^u eu? Eu voiam^u ma^u bine sa mor^u. Eu am vedut^u altarul Domnuluⁱ, incunjurat^u de catiri, cari il^u lovia^u cu picioarele lor; in jurul lui era o multime de fiare selbatice, care saria^u si sburda^u; si eu am aud^utit^u o voce, carea se ecsprima: „altarul meu se va intina... „Dar nu perde^{ti} barba^{ti}a, fiind ca mania Domnuluⁱ nu se va prelungi, ci va inceta. Numai feriti-ve de doctrina arienilor“ (b).

S-tul Atanasie, primind^u de la Chiriarchul Romeⁱ scirea, despre convocarea unuⁱ sinod^u nou, la 339 s'a dus^u la Roma. Prese^uta Episcopuluⁱ de Alecsandria in Roma a provocat^u curiositatea. Gloria lui

(a) St. Athan. pap. 728, 730 si 738.

(b) S. Ath. vit. Ant. pag. 4, 97.

Atanasie, suferințele și bărbăția lui cea inflexibilă, atragea atențiunea tuturor. Patricii de distincțiune și femeile nobile consideraū de grația cea mai mare conversațiunea cu s-tul Atanasie. Intre iubiții și perpetuii vizitatori ai sei, s-tul Atanasie numără singurū pe principesa Eutropia, sora lui Constantin, și pre senatorii Abuterie și Speranție (*). Intre companiunii din Roma ai s-lui Atanasie era mulți ascetii din Egiptū, cari esecitau și mai multū curiositatea locuitorilor cetăței eterne. Intre dînșii se afla și ascetul Antonie, care umbla pre stradele Romei cu capul plecatū în josū, fore a întorce atențiunea nici kiar asupra monumentelor, dar care umbla pre strade numai de a sāruta locurile, undate de sângele s-lor Apostoli Petru și Paul. S-tul Atanasie, de altā parte, desfășura celor, ce ilū tot întrebaū, viața ascetilor. Și atrasā de spusele sântului o femeie renumită, cu numele Marcela, a conceputū ideia, de a organiza și în Apusū viața ascetică, compusā din veduve și fete, care ar dnce o viață contemplativā și predatā rugăciunei (b). Cu modul acesta, din prezența s-lui Atanasie în Roma, a rezultatū strîngerea mai de aprōpe a legăturilor dintre Bisericile de Apusū și de Resārītū.

Intre aceste, chiriarchul Romei s'a pusū în relațiuni cu Episcopii din Orientū, cari, din causa dificultăților caiei, au stabilitū adunarea sinodului, nu în departatul Occidentū, ci în Antiochia. La începutul anului 341, aici s'au adunatū noē-deci de Episcopi, între cari se observā Narcis al Neroniadei, Patrofil

(a) Athan. Apol. pag. 677.

(b) Pallad. Hist. Lav. cap. XII.

al Scitopolei și Maris al Chalcedoniî, și dela acestu sinodū lipsiaū doi Episcopō renunți ai Palestinei, Macsim al Ierusalimului și Eusevie al Cesariet. Cel întâiu din acești de pre urmă n'a venitū la sinodū pentru considerațiunii, că nu se credea în partida lui Eusevie, iar celū de al doile, autorul victei Marelui Constantin, a muritū îndată după începerea sinodulu. La sinodul din Antiochia mulținea Episcopilor a fostū pentru Eusevie al Nicomidiei. Sub influența acestu prelatū, sinodul a confirmatū inculparca lui Atanasie, elaboratā la Sinodul din Tir. și a ficsatū și pre succesorul lui. Sinodul, în alegerea succesorului lui Atanasie avea în vedere pre unū Eusevie, preutū din Mesopotamia, renumitū pentru talentele și cultura lui, și pre unū Gregorie din Capadocia, care mai înainte se afla sub protecțiunea s-tului Atanasie, iar acum devenise inimicul lui de mōrte. Și cu tōte că sciēu cu toți caracterul poporului Alecsandriei, care era grabicū în vērsare de sânge, Gregorie, n'a voitū să iea în considerațiune pericolele, ce-lū ascepta, dar împinsū de ura către Sântul Atanasie a primitū asupra sa sarcina de Episcopū al Alecsandriei (a).

Grigorie a plecatū din Antiochia la Alecsandria, însoțitū de Arzacie și Balaca, eunucii cei mai iubiți ai Imperatorului. Pre lōngă acestia, prefectul Filagrie s'a dusū în Alecsandria și mai înainte, cautandū a dispune populațiunea pentru Grigorie. Intre aceste sântul Atanasie s'a reîntorsū din Roma în Alecsandria, și aici în rugăciuni și ajuare se prepara pentru serbarea Sântelor Pasci. De o datā s'a respânditū prin orașu

(a) Socrat. Hist. eccles. 11, 10, 9. Sozom. III, 6,

vestea despre sosirea lui Grigorie, și poporul a primită această noutate cu mirare și indignațiune. Bisericele Alecsandriei și specialminte aceea, unde oficia sântul Atanasie, era într'o adevărată rebeliune și se prevedea, că întronarea Episcopului nelegală nu s'ar fi putut face foră de turburări. Dar pentru a nu se demasca planurile infernale, cu care Filagrie voia să întroneze pre Grigorie, el a voit să simuleze o revoluțiune între creștinii, dar vedându, că nici unul din creștinii nu se supună planurilor lui, de a lua arma în contra sântului Atanasie, atunci el a înarmat pre păgânii și Ebreii, și constituindu-i în partidă, îi îndemna să cêre de Episcopii pre Grigorie.

Insoțit de Filagrie și de mulțimea cea înarmată, Gregorie în ziua de Pasci a venit în Biserica cea mare, carea se numia a lui Cvirinii, unde Sântul Atanasie oficia serviciul divin. Și Filagrie, vedându că creștinii din Biserică își manifestază pre față nemulțemirea lor, a ordonat soldaților, ca să aresteze pre căpiteniile nemulțămiiților, între cari erau și multe femei și feciore, renumite prin nobleța și pietatea lor. Când soldații erau ocupați cu arestarea și încarcerarea creștinilor, banda de păgânii și Ebreii a început să despõe templul de tot, ce avea de valoare, să maltrateze pre servitorii lui Dumnezeu, și să spurce sântele.

În zadar inimicii sântului Atanasie aă calculat, că în asemenea desordine pôte să piêră și Sântul păstor. Mântuitorul l'a păzit neatins, și el împreună cu preoții și creștinii, devotați lui, s'au retras în altă Biserică, aplicându cuvintele Mântuitorului: „cândă vé vor alunga pre voi dintr'unu

oraşu, duceţi-vă în celalaltu*. Grigorie şi Filagrie, în ura lor contra sântului Atanasie, au facut raport către Constanţie, făcându-lu culpabilu de totu, ce se petrecuse. Şi pentru ai ruina opiniunea cea bună dintre creştinî, ei au copiatu raportul în mai multe ecsemplare, împrăştiindu-lu prin matroşi în totu Orientul (*).

Dar odată cu scrisorea lui Grigorie şi Filagrie în Orientu s'a trâmisu şi adoa epistolă a sântului Atanasie, care protesta în contra faptelor, ce se petrecuse în Alecsandria. După acêsta, sântul Atanasie, părăsindu-şi turma, s'a dusu la Roma, dar tot-odată a lăsatu creştinilor de o credinţă cu dînsul, o epistolă, carea începe astu-feliu : „Eu nu sciū cum aşi representa mai bine nenorocirile, suportate de noi, de câtu amintindu o istorie, ce ni o conserva Sânta Scriptură. Unu omu, Levitu, a fostu o dată ultragiatu în persóna femeiei lui, ce se tragea din semininţia lui Iuda . . . Acestu omu, fiindu întristat de ultragiul, ce i s'a adusū, a tăiatu corpul femeiei lui în mai multe bucăţi, şi l'a trâmisu la mai multe seminţii, pentru ca să înţelêge toţi, că în persóna unui levitu a fostu insultatu întregū poporul lui Israil, şi că prin urmare fie-care Iudeū avea datorია, sêu de a resbuna ultragiul, sêu ase supune despreţului, decă nu va lua arma resbunărei . . . Iudein, auđindu de acestu ultragiū, au strigatu, nicū o dată nu s'a întâmplatu aşa ceva, de cându fii lui Israil au eşitu din Egiptu. Şi toţi, pene la unal, s'au rădicatu contra culpabilor de acêstă crimă. . . Şi voi, fraţilor, vi

(*) S. Athan. ad orthod. pag. 947.

este cunoscută această istorie, și ar fi de prisosă a o mai espune. Așa ceva s'a întâmplat și acum și cu această voiescă să vă spună aici. Acum s'a ultragiată nu ună Levitu, și s'a violată nu o femeie. Acum este predată violareî Biserica întrégă. La vederea membrilor corpului unei femei, s'au rădicatū toți Israilitenii, iar acum înaintea vóstra se presintă membrii Bisericeî cefsfășiate... Vă conjurū pre voi, să vă misce pozițiunea nóstră; căci ofensa, adusă noi, vă privesce pre voi pre toți. Credința creștină și canónele bisericesci sântū în periculu. Aceste canóne bisericesci nu suntu inventate de ieri; ele ni sântū noi predate de s-tii parinți prin sânta și mântuitoarea tradițiune. Credința, pre carea noi o mărturisimū, nu este inventată de noi, ci ea provine de la însuși Mântuitorul, prin mijlocul discipulilor lui. Și așa, veți permite voi, ca săse nimicéscă aceia, ce s'a conservatū în Bisericile nóstre din timpurile cele mai vekî? După aceste, s-tul Atanasie espune prin epistola sa, tóte suferințele Bisericeî de Alecsandria cu întronorea lui Grigorie (*).

Noi ne oprimū aici cu descripțiunea turburării, provocate de către arianismū, adaugându tot-o-dată în termenî genericî, că persecuțiunile în ultimii ani ai împérației lui Constanție ajunsese péné la a arianiza întregū Orientul și a aface și kiar pre papa Liberie și pre Osie, Episcopul de Cordova, ca să subsemneze confesiunea ariénă (b). Tóte aceste turburări din Biserica creștină erau cunoscute de către Iulian, și ele au născutū în dînsele speranța, de a

(a) St. Athanas. ad orthodox. pag. 942.

(b) Sozom. IV, 12. Socr. II, 31 S. Athan. ad Solp. 837.

nimicii creștinismul, și pre ruinele lui să rădice altarele păgânătăței.

În mijlocul acestor persecuțiuni, n'a lipsit din Biserica ortodoxă adevărații ei luminători și sprijini-torii. În Orientu s-tul Atanasie și în Occidentu Ilarie, n'a-ŭ încetatŭ unŭ singurŭ momentŭ, de a opune arianismului rezistența cea mai curajoasă. Nu lipsia din Biserica ortodoxă nici vieța pioasă, reprezentată prin monachismŭ. Inclinațiunea spre vieța solitară, manifestată în Biserica creștină foarte de timpuriu, se desvolta în proporțiune cu turburările și persecuțiunile, ce se iviaŭ în Biserică și în societate. În timpul persecuțiunilor, când vieța privată și sociala a creștinului consta în mărturisirea credinței creștine, atunci puținŭ părăsiaŭ lumea și se ducŭ în deșerturi. Când însă creștinismul a devenitŭ dominatorŭ și în smul Bisericeŭ a-ŭ începutŭ ase manifesta ambițiunea, intriga și turburările, atunci sufletele cele pure au începutŭ ase desgusta și ași căuta liniscea în locurile depărtate. Prea cuviosul Antonie a contribuitŭ la desvoltarea vieței ascetice din Biserica creștină, iar Pachomie, discipulul lui Antonie, i-a datŭ organizațiunea necesară (a).

S-tul Pachomie era de locu din Tebaida. El s'a născutŭ în anii ultimi ai persecuțiunilor Bisericeŭ, dintr'o familie păgână și într'unŭ satŭ, unde nici era cunoscutŭ numele de creștinŭ. El singurŭ de la sine și în virtutea proprietăților spiritului seu, s'a lepadatŭ de credința părinților sei. Sacrificatorŭ satului.

(a) Despre Pachomie și activitatea lui pentru vieța monachală se pôte citi la Bolandisti 14 Martie. Pallad. Hist. Lausaica. Regula S. Pachomii, Bibl. Patror. 1698, T. IV. etc.

în care se nascuse Pachomie și își petrecuse tinereța, l-au declarat de inamic al religiei pagâne și dicându-le, ca în prezența lui nu se pot efectua sacrificiile. La etatea de douăzeci ani (315 Chr.), Pachomie a fost înrolat în armata lui Maesimin, carea avea a lupta cu Licinie, Legiunea, în care era înrolat Pachomie, se afla postată în orașul Tiba, și ducea lipsa cea mai mare de ale mâncării. Locuitorii însă creștini ai orașului nu s'au uitat la aceia, că acești ostași erau destinați, de a lupta contra creștinismului, ei le-au procurat toate necesarele, numai din considerațiuni pentru umanitate. Pre Pachomie atâta l'a impresionat acest fapt caritabil, că el s'a hotărât atunci chiar, ca să se predea la serviciul aceluia Dumnezeu, care învață pre omeni a iubi pre om. Învingerea lui Maesimin i-a prezentat și lui Pachomie posibilitatea, ca să se creștineze și să se uniască cu Palemon, și apoi să se așeze în Panoplia, loc între Nil și Marea roșie, unde au dus o viață adevărată ascetică. Dar această singurătate nu mulțemia pre Pachomie. El căuta ase face conducător în viața morală și a altora. Și în adevăr, că el, împreună cu Palemon, s'au așezat într-o vale fertilă a Nilului și aici ei, construind o casă spațioasă, au kîemat la sine pre mai mulți asceți, ca să traiască sub același acoperământ și duple aceleși regule.

Pînă la Pachomie ascetii Orientului traiau separat, fie-care în kilia sa, numită mînăstire, de la *κλίμα* = singur, și își prescria fie-care regule de conduită și abstenență, conform puterilor individuale. Pre lînga cei doi fondatori ai monachismului din valea Nilului, în timp numai de zece ani s'au înmul-

titu frații pene la atâta, că Pachomie s'a vedutu nevoitu a construi încă șapte case, dupre același plan, și în totul semine, unde nu numai serviciile divine, dar și ocupațiunile fraților erau comune și conduse de unu singuru superioru. Fie-care din casele, ce compunea stabilimentul lui Pachomie, a primitu numirea de *zoióheta* = viața comună, și aici în adeveru, locuința, portul, masa și kiar voința și somnul celorcitorilor era comunu, și toate regulate dupre o ordine prestabilită. În fie-care kilie din cele optu case locuiau trei monachi. O tunica de pânză fere de mâncee și lungă pene la genuká, pre de-asupra o piele de oie albă și unu capișonú de lina erau vestmintele, ce în vaea Nilului distingeu pre discipulii lui Pachomie. De altă parte, pânea, maslinele, ierburii verđi și cu pșetú, pescii sárați, dar neferți, erau bucatele, ce compuneu masa kinovialilor lui Pachomie. De seminte ferte se bucuraú numai copiii, batrîniú și bolnavii. În timpul mesei toți stau în tacere și cu capișonul pre oki, ca unul sa nu se scandalizeze de acțiunile aprópelui. Unu batrînu era însărcinatú cu conduita tuturor și la finele septamânei aduna de la toți frații producțiunile mânilor lor. Producțiunile monachilor erau prea de ajunsú pentru întreținerea cea modesta a fraților, iar rëmașițele se vindeu și se împarțiau sáracilor, seu întîmpinau nevoile visitorilor comunitáței. Nicú o proprietate n'aveu monachi, kiar albiturile și cărțile erau predate batrînului, dupa ce monachi terminau lectura celor de pre urma (*).

În paralelú cu corpul, era ocupata și mintea

(*) Regula S. Pachonii Bolland pag. 311. Aceste regule au datu naștere organizațiunei vieții monachale din Biserica ortodoxa.

monachului. Fie-care monachiu trebuia să scie citi și scrie; iar asupra scrierei se întorcea o atențiune particulară. Cine se presenta, ca doritoru de viața monachală a lui Pachomie, era cercetat, deca el putea să dispună de sine. După acésta era obligat, de a învăța pe de rost rugăciunea domnască și părți din psalmi și Epistolele Apostolului Paul și în fine i se punea în mână abecedarul. Bătrini, cari conduceu viața monachală într'unu kinoviu, erau datori, ca să învețe pre frați în toate zilele, iar superiorul comunității în fie-care Duminecă (a).

Acum să ni închipuim o adunare de ómenī pene la optu mii de suflete, organizați și disciplinați în modul, eespusū mai sus, și pe altă parte, să luăm în considerațiune și acea particularitate, că toți călătorii și neguțitorii din Asia spre Africa și vice-versa își avéu pre aici drumul și în mijlocul tuturor privațiunilor și a periculelor locului, comunitatea s-lui Pachomie li oferia o primire frățescă și o îngrijire abundentă. Decă viața monachilor lui Pachomie era modestă și plină de privațiuni, apoi ospitalitatea străinilor era abundentă și însoțită de totă îngrijirea. Cu totă mulțimea cea mare a monachilor din stabilimentul s-lui Pachomie, viața în jurul mōnăstirei era așa de liniscită, în cât călătorului presenta ea nelocuită de ómenī. Numai din când i se în când se întreupea liniscea în acestu locū prin cântarea de psalmi a vre unui monachū. Când însă venia ziua Pascelor, seū muria vre un frate, atunci toți monachii umpléu împrejurimele mōnăstirei, ducându-se seū la biserică, pentru serbarea Invierei Domnului,

(a) Regula S. Pachonii bibl. Patror. pag. 35.

séu la cimiterú, care era preste Nilú, pre unú vèrfú de delú, spre a conduce la eternul repausú pre fraatele réposatú. In celelalte zile ínse monachii efectuá serviciile divine prin kinovii și numaf s-tul Pachomie pre o luntre cerceta diferitele kinovii, ce erau separate de gârlele Nilului.

Când sântul Pachomie venia într'unú kinovin, copiii îlú cunjuráú, plângendu-se : „Tată ! éca, ca de câte-va zile noi nu ne-au datú bucate ferte”. „Nu ve supárați, dragii mei, raspundea sântul Pachomie, eu me voiú îngriji, ca ele să fie pentru voi preparate” (a). Când el vedea pre unú frate plângendú pentru vre unú réposatú, se cesprima : „Plânsul pentru cei morți nu-í póte înviea, dar plânsul pentru cei vii póte să învieze sufletele lor” (b). Sântul bătrínú era inimicul celú mai neîmpăcatú al spiritelor mândre. Unú monachú într'o di făcuse doe rogojiní de paie, fórté artistic împletite, pre care le arată cu unú interesú particularú la toți ; atunci el díse : „Uitați-ve la acestú frate, el s'a ostenitú de eu séra pene la dioá, pentru ca să placé diavolului, preferindú rogojinile înaintea Impéráției lui Dumnezeu” (c). Unú economú al mônăstirei se láuda, ca a isbititú sa cumpere cu unú prețú scăđutú în timpú de fómete pânea, necesará mônăstirei. Sântul Pachomie, care în acestú faptú a descoperitú unú spiritú de comerçantú, l'a desaprobatú (d). In fine mai citamú aici unú locú din care se vede privirile sântului Pachomie asupra dorinților diferiților monachi : „Minunile

(a) Vie des Pères de desert. saint Pachome XLIII.

(b) Bolland. pag. 312.

(c) Boland pag. 344.

(d) Ib, pag. 340, 341.

nevedute, dicea el, întrecu pre cele vedute. Vindecarea sufletelor este mai valoroasă, de cât vindecarea corpului. Voiți să vedeți cea mai mare minune? Uitați-vă la omul de o puritate și o modestie perfectă și acesta este minunea cea mai demnă de admirațiunea voastră. Caci ce pôte fi mai mărețu și mai demnă de admiratū, de cât aceia, de a vedea pre Dumnezeu celū nevedutū, locuindū în omū, ca în templul sēu?

Spiritul pietăței creștine se respândise acum și în societate și Biserica ajunsese o instituțiune și socială. Sub influența puterei civile, amorea creștină a primitū o desvoltare mai întinsă și în jurul Bisericeī aū începutū ase ivi mai multe institute de bine-facere, care erau întreținute din averile bisericescē. Incă dupre edictul de Milan Biserica avea dreptul, de a deveni proprietară, dar în urmarea dispozițiunilor lui Constantin celu mare, Biserica eredita pre martiri, pre cei morți forē testamentū și forē familie și pre lângă aceste, Biserica avea dreptul de a primi și donațiuni. Cu modul acesta fie-care Biserică ajunsese în stare, de a întreținea mai multe institute de bine-facere. Tōtă avera Bisericilor pre timpul lui Constanție era distribuită în doē părți—oparte era întrebuințată la întreținerea Bisericilor și a servitorilor ei, iar adoa parte și cea mai mare era destinată pentru săraci, conform kibzuireī Episcopului (a). Dar pentru ajutorul Episcopului incă din timpurile cele mai antice se vede figurândū în Biserică funcțiunea economului, care se mai numia economul săracilor și nutritorul orfanilor (b).

(a) Sinod. de Ant. can. XXIII și XXIV.

(b) Sinod. de Nicca can. arab. LXXXIV.

Alătura cu institutele de bine-facere ale Bisericeii, existau și casele particularilor, cari oferia ospitalitate și îngrijiau de bolnavi și bătrâni. Avuții, cari mai înainte își keltuiaă averile în construirea de circuri, în întreținerea selbatăciunilor de prin tundu Nubiei, și în desfatarea și nutrirea maselor poporului, de acum începă ași întrebuința averile, pentru construirea de Biserici și fundarea de institute pentru bine-facere.

Este de importanța cea mai mare literatura creștină a acestor timpuri, și mai ales partea, care representă viața creștină în elementele ei practice și de aplicațiune. Nu vomu să vorbim aici despre scrierile apologetice, care erau compuse pentru apărarea creștinismului în contra păgânismului. Nici nu vomu întoree atențiunea noastră asupra operelor dogmatico-morale, care avău menirea, de a expune doctrina Bisericeii. Catechisarile sântului Ciril, pre care el le pronunța în Biserica de Ierusalem, și care avău de obiectu, a transforma învățăturile Bisericeii în convicțiuni pentru viața, sântu acea parte a literaturii timpurilor noastre, de unde se vede cât era creștinismul propriu, pentru a forma convicțiunea și a îmbrățișa viața. „Voi, dice sântul Ciril la începutul catechisarilor sële, doriți să fiți luminați. Pre voi ve atragu aromatele pietatei. Voi voiți să adunați florile spirituale, pentru ca să împlețiți cununa cerescă. Eca voi stați la ușa palatului, aseptându, ca Imperatul să ve introducă. Voi ați venit aici numai cu voia voastră. Dar în zadar corpul vostru este prezentu aici, deca spiritul vostru este absintu Să nu între aici nimine, dicându-si.

să vedemū ce facū acești credincioși. Să întru, ca să vedū, ce sa petrece cu dînșii. Voi ați voi, ca să cercetați actele nōstre, presupmēndū cā Dumneđeu nu scrutēza adāncurile inimei vōstre! . . . El scurtēzā pre toți cei ktemați . . . și dēcā observā macar pre unul forē de vestmēntul nupțialū. El, amice, îi dīce : pentru ce ai întratū aici ? Ce feliū este vestmēntul și consciința ta ? Portarul nu te-a opritū pre tine, acēsta este adevēratū, dar tu nu sciea-ī vestmēntul, cu care se vine la sērbātore ? Noi sūntem servitorii lui Christos, noi portarii, și lāsămū să între toți prin porțile cele deskise. Voi pōte, cā ați întratū aici cu sufletul, necurațitū de pēcate, și cu intențiunī rușinōse. Tu ai întratū, pre tine te-aū primitū și aū întrebatū de numele tēu. Veđi tu organizațiunea miraculōsa a Bisericeī nōstre ? Veđi tu ordinea, și dispozițiunea, cetirea cea piōsā a scripturilor, înșirarea și consecința lecțiunilor ? Deci umpleți-vē de respectū cātrē acestū locū. Cunōsceți aceia, ce vedeți.

„Dar pre voi pōte cā aici v'a adusū altā causā. Bārbatul pōte cā vine aici, ca să gāsiascē mâna unei femei. Femeia de asemenea, ca să se facē demnā de bārbatū. Servul, ca să devinē plăcutū stāpānului sēu. Amicul, ca să complacē amicului sēu. Acum în mâna mea este sfōra undiței și eū vē primescū pre voi. Deși convicțiunea vōstrā n'a fostū probatā, dar eū vē primescū numai în speranța, de a vē mântui pre voi. Voi pōte, cā n'ați sciutū, unde ați venitū, și în ce cursā ați căđutū. Voi ați căđutū în cursa Bisericeī. Voi sunteți prinși de vii și nu veți scāpa mai mult. Iisus v'a atrasū pre voi, nu pentru ca să vē predea morței, dar pentru ca să vē învieze din morți“.

Unitatea lui Dumnezeu era primul obiect al catolicizațiilor sântului Cîril. Această veritate nu putea să nu impresioneze pe cei kîenați, cari auțiau aici o lume nouă de idei, o sistemă de convingeri, care satisfacă cerințele inteligenței și ale aspirațiilor lor. „Ce să vă spună voi? esclama sântul Cîril. Cine privesce la sôre, pôte să nu se minuneze? El se presintă la Orient în forma unui disc micuț, dar puterea lui este mare și lumina lui se răspîndesc delă Răsăritu spre Apusu. Psalmistul descriind răsărirea lui, se ecsprimă: Eca el se asemăna unei soții tinere, care se rîdică din patul nupțială. Dar întunericul, ce se țicem despre el? Omenilor! pentru ce să ne supărămă pre dînsul? Pentru ce să ne iritămă contra timpulu, când el ni este acordat pentru repausă? Domnul nu ar fi acordat servulu seă repausă, decă între el și lucru nu ar fi întrepusă întunericul. Și ce este mă folositoru pentru întelepciune, de cât nôptea? Mă mult nôptea noi sîntem cercetați de cugetările, ce ne ducă la Dumnezeu. Numai atunci mintea este liberă, de a ceti și a reflecta asupra profețiilor divine. Nu este adevărat, că mă alesă nôptea noi ne aducemă amiute de peccatele nôstre? Și așa nu credeți, că este un creatoru specialu al întunericulu și altul al luminei; fiind că esperiența ni probază, că întunerecul este tot așa de bun și folositoru Și ce să țicemă despre plôie? Cine este causatorul ei? Cine rîdică și îngroșă picaturile de rouă? Cine îngroșă aerul, ca să formeze dîndînsul nourii și cine ține în suspensiune de-supra capulu nostru plôia? Această apă de plôie este transformată în neură, ca unu prafu, și alte ori devine tare

ca o p \acute{e} tr \acute{a} . Natura ei este aceeași. dar numai acțiunea diferă. În vile ea se preface în vin \acute{u} . care mișcă inima omului . . în pomul de maslină în unt \acute{u} -de-lemn, care lustruiesce fața omului. Tot ea produce și pânea. care întărește forțele omului. Puteți voi să vă presentați în minte toate proprietățile plantelor, și să cunoșteți folosul. ce aduce fie-care vietate ? Și cele mai ne'nsemnate presintă pentru om \acute{u} fol \acute{o} se enorme. De veți dice. șerp \acute{i} s \acute{u} nt \acute{u} înfricoșati ; și e \acute{u} adaug \acute{u} , temeți-ve de Dumne \acute{d} e \acute{u} . și ei nu ve vor vătăma. Scorpionul are ghimp \acute{u} înț \acute{a} pători ; temeți-ve de Dumne \acute{d} e \acute{u} și ascuțișul lor nu ve vor \acute{u} împunge. Leul este iubitor \acute{u} de sânge ; temeți-ve de Dumne \acute{d} e \acute{u} și leul va veni și se va culca l \acute{o} ngă voi, ca l \acute{o} ngă Daniil. Omenilor ! distingeți în toate lucrurile pre marele \acute{a} rtist \acute{u} și pre creatorul cel \acute{u} înțelept \acute{u} . . . (a).

Representându magnificența lui Dumne \acute{d} e \acute{c} i, s-tul Ciril eस्पlică celor k \acute{e} mați, cum Dumne \acute{d} e \acute{u} s'a manifestat \acute{u} pre sine \acute{o} menilor în Christos Mântuitorul, care a primit \acute{u} asupra sa tipul omului. „Să credem \acute{u} , dice el, și în Iisus Christos, cel \acute{u} ce s'a întrupat \acute{u} și s'a făcut \acute{u} om \acute{u} . Omul a dorit \acute{u} să aud \acute{e} cuv \acute{e} nt \acute{u} din gura unei ființe, ca și d \acute{i} nsul. Mântuitorul a luat \acute{u} asupra sa natura noastră, ca mai ușor să învețe pre om \acute{u} Omenii, uitându pre Dumne \acute{d} e \acute{u} , și-a făcut \acute{u} sie-și idoli în formă de om \acute{u} , și cu modul acesta nedrept \acute{u} i-se aducea figurei omului onorur \acute{i} divine. Dumne \acute{d} e \acute{u} s'a făcut \acute{u} om \acute{u} adev \acute{e} rat \acute{u} , ca să surpe minciuna. Și așa noi am fost \acute{u} mântuiți k \acute{i} ar cu șiret-

(a) S. Ciril. catech. învețătura IX, 6, 7, 9, 14 etc.

licurile diavolului, pre care el le întrebuița pentru perderea noastră" (*).

Dar acestu subiectu, despre care s-tul Cîril trebuia să vorbească celor kîemați, era foarte delicat, față cu disputele arianismului. De aceea îl și vedem cu multă precauțiune, când el se eșprimă : „Dacă voi auziți, că Episcopii se rădică contra Episcopilor, preuți asupra preuților, poporū asupra altu poporū, și kîar ajungū penē la vĕrsare de sânge, nu vĕ turburați, fiindū că aceste au fostū pređise prin scripturī. Și dacă eu, învĕtătorul vostru aș greși, apoi din acēsta nu urmĕzā, ca și voi să vĕ perdeți cu mine. Dacă trādarea s'a întāplatū între apostoli, apoi ce este curiosū, că între Episcopii se observā dispute, contrarie pietāței creștine?" (b)

„Totul, adaugă el, trebuie să vĕ convingē în puterea celui rĕstignitū; totul, kîar și prezența vōstrā aici. Cine v'a adusū pre voi în acestu templu? Ce ostași v'a trasū într'însul? Unde sūntū cāngile, cu care ați fostū sfāșiați? Unde sentința judecătorilor, ce v'au condamnatū la acēsta? Acēsta este rezultatul învingerei lui Christos. Crucea lui Christos anume v'a adusū pre voi aici. Crucea, carea a învinsū pre Persi, și a protejatū pre Sciți. Crucea, carea a datū Egiptulu cunoscința adevĕratulu Dumneđeu, în locul acelor animale degrādātore, cāni, pisici și a acelor idolū de totū feliu și forma, pre care el îi adora.... Să glorificămū decī acēstā cruce, să ne bucuramū cu bucurie, divinsāndū pre celū rĕstignitū și pre Tatăl, ce l'a trāmisū, precum și pre s-tul Spiritū (c).

(a) Ibid. XII, 13, 15 etc.

(b) Ibid. XV, 7.

(c) Ibid. XIII, 40, 41.

Pronunțarea acestor catechisații în templurile creștine atrăgea pre Eleni și uimia pre păgâni. Toți ascultați cu o atenție religioasă învățaturile lui Ciriil și ale altor catichisatori, și ele făceti, ca pre fiecare și să se umple șirurile creștinilor, și să se adaugă fii „Imperăției luminei“. Aceste tôte fenomene se petreceți înaintea okilor păgânilor și a aceluia, care mai pre urmă a căutat, ca să se întroneze păgânismul, religiunea ce acum nu mai satisfăcea nici pre vulgul cel de rîndu.

(Va urma)

Archim. Genadie Enăcenu.

Numele ce se da primilor creștini

Numele ce se da creștinilor în vechime suntă seu cu sensu bunu, cu sensu de onore, seu cu sensu reu și injuriosu. Ântăiu vom arăta numele de onore și apoi cele injuriose.

Atătu creștinii între sine cătu și străinii îi numiaū :

1. Μαθηταί=*discipuli*=ucenici (Fapt. Apost. VI. 2). La Iudei se da acestu nume celor ce stau supt disciplina unui învățătoru ; părinții Bisericei l'au adoptatū spre a exprima adesiunea la doctrina și preceptele lui Iisus Christos.

2. Πιστοί=*fideles*=credincioși (Efeseni I. 1.—Colos. 1, 2 etc.) spre a însemna lipirea lor de credință în Iisus Christos. Cei născuți din părinți creștini se numiaū πιστοι εκ πιστων *ex fidelibus fideles*=credincioși din credincioși.

3. Ελεκτοι=*electi*=aleși. Apostolul Paul îi numesce aleși lui Dumneđeū (Rom. VIII. 33). Ap. Petru îi numesce simplu *aleși* (1 Petr. I. 1). Se numiaū ast-felū creștinii pentru că erau aleși de Dumneđeū din națiunii și din Sinagogă spre a fi chemați la credința creștină.

4. Άγιοι=*sancti*=sânși pentru că se sântiseră prin sângele lui Christos și erau chiămați la sântitate (1 Cor. I. 2).

5. *Frați*, nume datū mai ântăiu de Iisus Christos ucenicilor=*toți frați suntעי* (Mat. XXIII. 8) ; apoi după înviere dice Magdalinei să caute pe frați, adică pe Apostolii (Ioan XX. 17). Acestu nume nu s'a datū numai apostolilor (1 Cor. V. 11), ci creștinilor în general. (Clemente în epist. către Corinteni ; Ignat. ep. către Efesenii) pentru că ei aveau același părinte, Dumneđeū, aceeași mamă, Biserica, pentru că erau regenerați prin același botezū, și tote erau comune între ei, ca între frați. De aci vine cuvântul *fraternitate* sau *frăție*.

6. *Conserci*—împreună servitori, Apostolii mai întâiu între sine își deteră acestu nume. Apostolul Paul aplică acestu nume ajutătorilor săi în apostolat, adică lui Epafrastu (Col. 1. 7) și apot lui Tihic (Col. IV, 7).

7. *Christiani*—creștini. Pentru prima dată acestu nume li s'a datu în Antiochia. Mai toți scriitorii Bisericei socotescu că acestu nume li s'a datu pe cându împărăția Claudiu. Acestu nume este derivatu din numele Domnului, Christ.

Unii scriitori, ca Teofil din Antiochia, și Ciril de Ierusalem, credu că acesta este derivatu $\chi\rho\iota\sigma\mu\alpha$ —ungere, pentru că se ungea fruntea celoru botezați. În realitate și $\chi\rho\iota\sigma\mu\alpha$ și $\chi\rho\iota\sigma\tau\acute{o}\varsigma$ sunt derivate totu din $\chi\rho\iota\zeta\omega$ —ungu. Diferința este numai că unii îl derivă de la raptul ungerei, iar nu de la numele $\chi\rho\iota\sigma\tau\acute{o}\varsigma$, care este adevărată formă din care este derivatu. Alții cu totul posteriori credu că forma *creștinu* ar fi derivată din $\chi\rho\iota\sigma\tau\acute{o}\varsigma$ —bun, argumentându că primii creștini erau omeni buni—ceea ce nimeni nu contestă. Dără de la forma română a vorbeii nu se pôte conchide despre derivațiunea cuvântului. În limba noastră avemu multe vorbe, cari latinesce fiindu scrise cu *e* în românesce a trecutü cu *i*: piscis=*pesce*, *viridis*=verde etc.

Apoi din cauza ignoranței, unii de pre catedra se hasardau a spune că creștinu este derivatu din rusescul Crest, care însemnădă cruce.

8. *Iessai*—*Iesen*. Epifaniu (Haereses XXIX) dice că creștinii înainte de a se numi creștini se numiau *Iesen*, ori de la Iesse, tatăl lui David, seu de la Iisus, Mântuitorul genului umanü. Epifaniu sprijinesce opiniunea sa pe o carte a lui Filone intitulată *de Iessais*. Dără creștinii nici o dată n'au purtatü acestu nume, cu totă susținerea lui Epifaniu.

9. *Terapeuți*— $\theta\epsilon\rho\alpha\pi\epsilon\upsilon\tau\epsilon\varsigma$ —*therapeutes*, ei fură numiți astfel, decât credemü pre Eusebie (Istor. ecles. cartea II. c. 17), pentru două motive: seu pentru că ca medicii vindecau de vișie pe aceia cari se apropiau de ei, seu pentru că aduceau lui Dumneđu unu cultü curatü și sincerü. Invețații nu suntü de acordü asupra acestei cestiuni. Unii împärtășescü

această opiniune avându în vedere pe Eusebiu care se întemeiază pe Filone, socotindu că terapeuții erau creștinii cari locuiau în Egipt ; era alții credu că erau iudeii, cari aveau unu modu particularu de viață, și cari se mai numiau și *Eseni*.

10. *Pisciculi*—*pescișori*. Tertulian dă o explicațiune frumôsă despre această numire, cându dice : ne numescu *pescișori* (De baptism. I), pentru că dupre divinusul pesce, Iesus Christos, noi ne nascem în apă (prin botezū) și nu ne mântuim de câtu decă rămănem în această apă (a botezului).

11. *Gnostici*—cunoscători. Din cele ce vom indica mai jos se va vedē că părinții bisericeii numiau gnosticii pe cei ce profesau religiunea orthodoxă a lui Iesus Christos, Cuvântul grecescu γνωστικός, însemnă unu omu de știință, de studiu, care doresce a cunoșce, a învăța. Clemente Alexandrinu dă creștinilor această numire cându dice : Decă Domnul este adevărul, înțelepciunea și puterea lui Dumnezeu, dupre cum este într adevăr, este evidentă, ca acela care l'a cunoscutu pe el și prin el a cunoscutu și pe tatăl, este gnosticu. Acestu nume a fostu o dată aplicatu numai ascetilor, și anume celor din Egipt, și a fostu datu de către Sântul Athanasie dupre cum arată Socrate (Apol. cartea IV. c 23).

12. *Ecclesiastici*—bisericesci, nu în sensul de clerici, ci pentru că țineau de Biserică și pentru ca să se distingă de iudei, de păgâni și de eretici (Euseb. IV. 7. v. 27.—Ciril de Ierusal. catichesa XV. 4).

13. *Teofori*—purtători de Dumnezeu. Din secolul al doilea Sântu Ignatiu și-lu atribue adesea lui ; toate epistolele se le începū prin cuvintele *Ignatiu care și Teofor* (se numesce). Aceeași reunire se găsesce și în actele martirului său cându Traian l'a întrebatu : *Ce tu porți în inima ta pe celū crucificatū ?* El a respunsu. Așa este, căci scrisu este : *Voiū locui într' enși*. Mamachi demonstra în opera sa • *Origo Christiana* (I p. 62), Că această numire nu era esclusivă numai pentru Sântu Ignatiu, ci era comună pentru toți creștinii.

14. *Christofori*—purtători de Christos. Această numire li

se da pentru că ei fiindu intimu uniț cu Iisus Christos. İlu purtau în mânia lor. Despre această numire se găsescu multe esemple în epistola către Efesenia a lui Ignatiu, în Athanasiu *contra gentiles* (I. 6) și în alte părți.

15. *Spiritiferi* seu πνευματοφοροι—purtători de Spiritu, pentru că era plinu de ungerea Sântului Spiritu.

Asupra acestei numiri suntu numerose și admirabile esemple la Ireneu, Atanasiu, Vasile cel mare, Ieronim, Ciril de Alexandria, dupre cum se vede la Mamachi (I. p. 63).

16. *Sanctiferi*—purtători de sânti, pentru că fiindu temple vii ale lui Dumneđu, pörtă în sine pe Sântul Sântilor, adică pe Dumneđu (Ignat. Efes. IX).

17. *Νεοφοροι* = templiferi = purtători de templu. Iisus Christos fiindu numitu de Părințu Bisericei nu numai sântu prin-escelință, ci încă Biserica lui Dumneđu, urměză că aceia cari purtau pe Mântuitorul în inimile lor putea fi numiți purtători de Biserica.

18. Din cauza simplicităței, inocenței, iubirei de pace și de castitate a dulcetei și umilintei, creștinii se numiau : *Parvuli*—mititel *adolescentuli*, băiețași, *agni*—miei, *vituli latentes*—viței sugători de lapte, *infantes*—copii, *Columbae*—porumbițe, *pulli columbarum*—pu de porumbiță, *veri Israelitae*, adevăratu *Israeliti*, *Filii Dei*—fiii lui Dumneđu, *fili Altesimi*—fiii celui prea Inalt.

19. *Catolici*. Adevărată Biserică creștină chiar din timpurile primitive a luatü numele de catolică, seu universală, spre a se distinge de ereticii cari se găsiau numai în unele localități. După schismă, creștinii occidentali au ramasü cu numele vechiu de catolici, cu tôte că și Biserica orientală își păstređă această numire în simbolul credinței : εις μιαν αποστολικήν και καθολικήν εκκλησίαν, într'una apostolică și catolică Biserica.

20. *Dogmatici*. În cărțile Noului-Testament cuvântul dogmă însemnədə, câte o-dată religiunea creștină, și părinții Bisericei au adoptatü acestü mod de exprimare. Pentru această creștinii se numia : Οί τῶ δογματες, cei ai dogmei, seu dogmatici (Euseb. Ist. ecl. cart. XII, cap. 30).

21. *Orthodoxi* = ὀρθόδοξοι = dreptu credincioși. Părinții Bisericei adesea au numit orthodoxi pe cei ce profesau adevărata religie a lui Iisus Christos. Cuvântul orthodoxie era ca un protestu contra eresilor și erorilor, cari se opuneau adevăratei dogtrine a creștinismului. Pentru această în timpul Imperatorului Michail și al soției sale Teodora, celei d'ânteiu Duminicii a postolului celui mare 'Is'a dat numele de *Duminica orthodoxici*, *Duminica dreptei credințe*, *sărbătorea dreptei credințe* pentru că în această di (secol. 7-lea) s'a anatematizat ă eresia iconoclastilor (distructurilor de icône).

Numele injuriose.

1. *Ateu* = fără Dumneđu. Din tôte injuriile ce s'au aruncat ă asupra creștinilor această este cea mai gravă. Păgânii vedendu că creștinii nu se închinău divinităților false ale lor, le aplicău calificăiunea de *ateu* = ămeni fără Dumneđu. Despre această numire găsim ă multe plângeri în apologiile lui Iustinu (I și II, 6), Tațian, Atenagora (Legat 3), Tertulian (X).

2. *Magi, făcători de relic*, din cauza minunilor făcute de Mântuitorul și urmașii sei printre creștini în această epocă de aur a credinței și Bisericei noastre creștine.

3. *Greci*, pentru că în loc ă de toga romană, ei purtau ă mantelă ce obiănuia ă filosofii greci.

4. *Impostori* — înșelători. Inuși Mântuitorul fusese numit ă impostor ă, și de aceea l'ău tratat ă atăt ă pe el cât ă și pe discipulii sei astu-fel ă cum ne arat ă istoria. Acestă numire era ca ă consecință a numelui de grec ă, pentru că ei sub numele de grec ă înțelegat ă înșelător ă, cum suna dicătorea latină : *græcus impostor* — grec ă înșelător ă.

5. *Sofist*. Lucian ă numia pe Iisus Christos *Crucifixus sophista* — sofistul crucificat ă. Numele de sofist ă însemnă ă un ă om ă care prin felurite meșteșugiri de vorbire să induc ă în eră, și prin urmare în credința inamicilor creștinilor numele de sofist ă valora tot ă atăt ă ca și cel precedent ă.

6. ămeni de ă supersițiune nouă, perversă, ne moderat ă, aducătore de ruină și făcătore de reu. Tôte aceste imputări se

găsesc la Suetoniū (Nero XVI), în Pliniū (cart. X. epist. 96), în Tacitū (Annales cart. XV. 44).

7. *Omenii de religione barbară*, străini și barbari (Euseb Ist. ecl. cart. VI. 19). Pretextul acestor calificațiuni injurioase probabil provenia de acolo că religionea creștină avându ca autoru unū judeu; nu putea fi de câtu barbară cum erau considerați și iudeii de către greci și Romani.

8. *Duhuri său demoni răi*. Lucian îi numia *κακοδαίμονες*, *desperați, parabolari, bestianii*, din cauza statorniciei lor în mijlocul chinurilor pentru credință. Această statornicieă trecea la păgâni ca o desperare și ca o nebunie.

9. *Biothanati, cari moru de mörte violentă său de bună voie*. Acesta într'adeveru era sfirșitul creștinilor în secolele II și III și păgânii nu făceau altu ce-va prin persecuțiunile lor de câtu să și vadă cruđimea, căci creștinii nu refuzaū mörtea pentru credință.

10. Îi numiau *Hebetes* = tîmpiți, stolidi *obtusi* Rudes . . . *idiote* — idioți, proști, *indocti* = incuți, *obstinati* = încăpăținați. omenii de o deplorabilă, perdută și nepermisă revoltă.

11. *Lucifugax natio, ac latebrosa et muta in publico*, națiune care fuge de lumină, care caută întunericul și este mută cându se află în publicu (Minuciu, Felix, Octav VIII,) îi numia căci trăiau retrași și în locuri subterane și-i consideraū ca streini de interesele publice.

12. *Asinariii, Asinicolac* (Tertul. Apol. XVI) fiindu că îi acusaū că adoră capul unui asinū. Păgânii credendu că creștinii sunt o sectă de iudei, și sciind că iudeii fuseseră ore-cum salvați de sete printr'unū asinū care le descoperise unū isvoru, le făceau această imputare injuriösă.

13. Creștinii sustrăgendu-se de la practicile păgănesci își atrăseseră calificări ca cele următore: *Factiosi* = revoluționarii, *Rei laesae Divinitatis atque imperii* = culpabili de les divinitate și a imperiului, *sacrilegi* = profanatori de cele sante, *profani* = vanitoși, *hostes generis humani*, vrăjmași ai nēmului omenescu. *Rei majestatis* — culpabili de les majestate, *homicidae* — ucidetoru de omenii, *incestuosi*

= necurați, spurcați, *pessimi* = cel mai rău, *sceleratissimi* = cel mai criminal, *infructuosi in negotiis* = nefolositor în afaceri.

14. *Sibylliste* = sibilisti pentru că creștinii de multe ori spre a putea învinge și convinge pe păgânii, făceau apelul la cărțile sibiline ca la niște profeții despre Iisus Christos eșite chiar dintre păgâni.

15. *Galilaei*. Iudeii în desprețu da acestu nume lui Iisus și discipulilor sei. Păgânii adoptară acestu nume pentru creștinii, așa că Iulian apostatul nu-i numia de cât cu acestu nume, și apoi chiar a datu ordinu tuturor de a nu-i numi de cât cu acestu nume.

16. *Nazaræi*. Iudeii dându acestu nume creștinilor făcură pe păgânii să înțelegă că este o numire injurioasă și să nu o lase nici ei de a o întrebuința în sarcina și derisiunea creștinilor. Iudeii știind că Mântuitorul este din Galilea, care pentru densii era un loc de unde nu putea eși nimic bun, și Nazaretul fiindu în Galilea credeau că îi desprețuesc decât îi voru numi *Nazarineni*.

Asemenea calificățiunii injurioase asupra creștinilor și ereticii s'au silitu a inventa. Montanistii îi numiau *animale* fiindu că nu admitea oracolele lor. Valentinianii îi numiau *lumescă, ômenii trupului*, pentru că creștinii ortodoksi susțineau că carnea nu este produsul unui spiritu reu ca gnosticii, este creatura lui Dumnezeu. Chiliaștii îi numiau *alegoriști* pentru că nu voiau să înțelegă ca ei ideea despre Imperăția lui Dumnezeu. Manicheii îi numiau *simpli* pentru că nu admiteau doue principii, principiul bun și principiul rău ca doue puteri separate. Nestorianii îi numiau *Ciriliani* fiindcă țineau doctrinele lui Kiril, care a combătutu Nestorianismul.

Dupre Martigny de Pr. St. Calinescu.

ERATA

În numărul 8 (August), la articolul intitulat: *Misteriul Eucharistiei*, pag. 463, rândul din urmă, nota 3, să se citească: Точ. излож прав. вѣры бл. IV. с. 13, p. 252.

La Pagina 464, nota 3, să se citească: Образъ и сдѣлствіи при сущія І. Христа въ Евхаристіи.

Simbolismul pescelui ⁽¹⁾

I.

Dumnezeu crease cerul și pământul și, separându apele care erau sub firmamentul de cele care erau asupra firmamentului, le-a adunat într'unu singur locu. Tote aceste ape adunate formau imensitatea mărilor.

Dumnezeu împodobise pământul cu ierbă și pomi roditori, iar cerul cu soarele, luna și stelele. Dar viața înca nu esista, și lumea creată semăna a unu palatū deșertū, care așteptă pe oșpeții și stăpânii sei. Atunci diase Dumnezeu : „Să producă apele mulțime de animale viețuitoare — și creâ ceții cei mari și toate animalele ce se mișcă, pre cari apele le au produsū cu abundență după felul lor, și Dumnezeu le bine-cuvântă dicendū : Cresceți și ve înmulțiți și umpleți apele mării. (Gen. 1. 20—22).

II.

Ast-fel pescii au fostū cele d'ântciū animale create, și au primitū cea d'ântciū bine-cuvântare dumnezeiască. Dar în acestū privilegiū acordatū ființelor cari nu traescu de câtū în mijlocul apelor și cari morū îndata ce se scotū din apă, spiritul chrestinū a observatū unū misterū. Apele suntū simbolul botezului, peșcele simbolul chrestinului.

Asupra creștinului se pōte aplica cu dreptū cuvântū aceste vorbe din St. Scriptură : „Inceputul vieței omului este apa“. Dar deca în adevērū viața cea adevērată a omului, viața creștină, începe cu apa, nu se cuvinea ca creațiunea ființelor vii să începă cu ființele cari nu potū trai de câtū în mijlocul apelor ? „Apa renasce pe chrestinū, dice Ambrosiū, pen-

(1) De la Bouillierie. Le symbolisme de la nature. Vol. II.

tru grația, precum a născuți pe peșcele pentru viața naturii. Fiți cu băgare de seamă, creștinilor! Apa este necesară vieții voștre; deca purtarea voastră este conformă cu credința ce ați primită la botez; deca continuați a înota în apele salutare unde văți confundat la naștere; deca rămâneți credincioși elementului care convine naturii voștre, — atunci conservați frumuseța și puterea voastră; iar deca ofensați pe Dumnezeu, dacă purtarea voastră greșită renegă făgăduințele botezului vostru, băgați de seamă! Afară din apă peșcele mure.... voi asemenea veți muri.“

III.

Totă-d'o-dată, apele cele mari ale mării, unde trăiesc peșcele, ni oferă și o altă învățatură.

Apele cu valurile lor, stâncele lor și fortunele lor, sunt imaginea lumii. Dar peșcele nu se teme de mare; nici fortunele, nici stâncele ei nu îl speria; el înotă și, deprins cum este a și deschide un drum între valurile cele mai înalte, el nu se confundă nici o dată.

„Voi creștinilor, dice Ambrosiu, voi pe care apele botezului v'a favorizat cu o grație multă mai mare, luați de model peșcele. Lumea, fără îndoială, are valurile ei furioase, fortunele ei amenințătoare; dar peșcele înotă. Inotați și voi și ca el rămâneți intact în mijlocul fortunei.“

IV.

Comparată cu aerul subțiră ce îl respiră omul și care îl face să trăiască, apa este un element mai dens și mai greu și care figurează atmosfera cea grea unde se agită poftele și pasiunile omenești.

Ast-fel, precum păsările care sbora și se înalță în aer sunt imaginea sufletelor sante care aspira spre regiunile pure ale înțelepciunii dumnezeesti; totă așa, într'un sens diferit de cel spus pene

aci, peșcele reprezintă pe ómenii cari, cufundați în abisul intereselor trupesci, alérga neconținutú prin carările întunecóse ale océnului vieții, și se rétăcescú căutându în vanú bunurile înșelátóre ale vécului, unde totul trece, totul curge, ca valurile care se succedú.

Dar ce caută ast-felú pescii traversându fundul mării? Ei caută hrana lor și adesea, spre a se hráni, se devorá unul pe altul. — unú noú simbolú alú vieții lumesci a ómenilor. Interesele lor și pasiunile se încreșezá și se combatú între ele; este o luptá continuá unde puternicii triumfézá, iar cei slabi succombá. Spuneți déca lumea nu este un océanú unde ómenii se devorá între ei!

V.

Mutismul peșcilor li dá o asemenare și mai mare cu acei ómenii descriși mai susú, cari, cufundați în viața lumescá și profaná, uitá curéndú limba cea diviná ce o vorbescú chreștiniți. Ei nu mai sciú sê laude pe Dumneđeú în inmurile rugáciunii; gura lor se închide la sánțele nóstre cântári. Ei nu mai sciú a márturisi pécatele lor, și fiind-cá tacú, ȓice psalmistul, ósele lor îmbétrânescú în rěú.

Cine ȓ va vindeca de mutismul lor? Numái acela despre care se scrie : „cá înțelepciunea a deschisú gura muților și limbile pruncilor le a fácut vorbitóre“ (Intțelepciunea lui Sol. 10, 21).

Páméntul a véđut acéstá minune și o admirá áncá în tóte ȓilele. Támáduiți prin Iisus Christos, aceia cari erau muți, laudá pe Domnul, și limba deslegatá a copiilor cântá pretutinderea în Biserica : „Osana fiului lui David“ (Math. 21, 9).

VI.

Am vorbitú despre voracitatea peșcelui. Voracitatea sa este ceea ce ȓ causezá peirea, cândú se amá-

gesce și se prinde prin undița perfidă. Momeala cea mai neînsemnata ajunge ca să-lu atragă: o mușca, un verme, și adesea simpla stralucire a unui obiectu cu culori vioi.

Pescarul ascunde undița sub momela, apoi aruncându în fundul apelor așa la care este legata undița, ascéptă.... Indată ce pescele a vedutu momela, se repede, dar une ori pare a avea frică și se departézá. Ar dice cine-va cá unu felú de instinctu l avertisézá de cursa ce l amenința; dar lacomia sa l reîntórcé; elu mușcă, înghite momela și undița, și écă-lú prinsú!

Cátu de instructivă este acéstă imagine! Căți ómenii nu suntú totú așa de lacomi și totú așa de imprudentii ca pescii! Pláceri, bogății, onoruri, totul este o momela, asupra căreia se reped cu voracitate. Adesea chiar unú nimicú este de ajunsú ca sa lú atragă. Este adevératú cá une ori o cugetare buna, o mișcare a grației, o muștrare a consciinței, departézá pe ómenii de la periculósa momela; dar cât de rarú se întembla, ca pasiunile lor să nu i aduca iarășí acolo! Mulți pierú, ca pescele, realizându aceste cuvinte ale Ecclesiastului: „Ca pescii ce se vènează în preajă rea, așa se prindú ómenii în vremea rea, când cade preste ei fara de veste” (Eccl. 9. 12).

VII.

Dérá déca momela lumii însela pe ómenii și i perde, firul ce l întinde Iisus Christos, dice Ambrosiu, i scóte din abisú și i mântuesce.

Iisus Christos în Evangelia sa a asemanatú de multe ori pe ómenii cu pescii, și pescuitul este una din imaginile cu care ni a figuratú lucrarea mântuiréi omului.

Cei dântéii patru apostoli suntú simpli pescari pe care i a întâlnitu la țermurile lacului Genezare-tului, dregéndú saú aruncându în mare mrejele

lor. El Ț cheamă, și ântâiul seĂ cuvântĂ este „Urmați-mĂ și vĂ voiĂ face pescari de Ămeni” (Math. 4, 19), pescuindĂ ast-felĂ el însuși pe pescarii seĂ, dupĂ cum observĂ Sântul Chrisostom.

El Ț face pescari de Ămeni. Instrumentul lor este predicarea cuvântului, dĂra nu a unui cuvântĂ vanĂ și întaritĂ prin arta oratoricĂ, ci a unui cuvântĂ simplu dupĂ cum erau și ei. CĂci Iisus Christos, Ăice fericitul Augustin, nĂa voitĂ a lua oratori ca sĂ Ț facĂ pescarii seĂ; dar cu acești pescari, a adusĂ pe Imperați la credința sa.

VIII.

„ImpĂrația cerurilor, Ăice Mântuitorul, este asemenea nĂvodului aruncatĂ în mare, care a adunatĂ totĂ felulĂ de pesci; și care dupĂ ce s'a umplutĂ, îl scotĂ la țermĂ și seĂdĂndĂ, aducĂ pe cei buni în vase, iarĂ pre cei rĂi Ț aruncĂ afarĂ. Așa va fi la sfărșitul lumii, vor eși ângerii și vor despărți pre cei rĂi din mijlocul celor drepti și Ț vor arunca în cup-torul de focĂ; acolo va fi plângere și scrĂșnirea dinților.” (Math. 13, 47—50).

AcĂstĂ parabolĂ sântĂ este ca unĂ resunatĂ al predicățiunei divine în lume. NĂvodul cuvântului sântĂ se va arunca asupra tuturilor Ămenilor, și se va umplea.

„DĂca marea, Ăice unu PĂrinre, este imaginea veacului presentĂ, terminul timpului este figuratĂ cu dreptĂ cuvântĂ prin țermul mĂrei.” Așa dar cĂnd nĂvodul se va umplea și se va trage la țermĂ, care desparte timpul de eternitate, atunci Ămenii se vor împărți în douĂ: pe de o parte cei buni, pe de alta cei rĂi. Cei buni se vor conserva în vasele de aurĂ ale cerului, iar cei rĂi vor fi dați afarĂ . . .

IX.

Parabola de mai sus simbolisĂzĂ tot-d'o-datĂ atĂt

ministerul predicățiunii evangheliei, câtu și sentința ce se va pronunța în ultima zi de către supremul judecător. Dar Sânta Evanghelie ni prezintă asemenea istorisirea a două pescuiri minunate, una înainte de patimele Mântuitorului, alta după învierea sa, și unde același simbol ni descoperă succesiv atâtu destinele Bisericei pe pământu, câtu și triumful ei în ceru.

Anteia pescuire, istorisită de Sântul Luca (cap. V), s'a făcutu scurtu timpu după chemarea apostolilor. Iisus stându lângă lacul Ghenezaretului vede două corăbii lângă țărm, și fiind ca poporul 'l impresura ca să 'l audă, el intră într una din corăbii, în corabia lui Simon, și de aci învață pe poporul care sta la țărm.

Divinul pescar a aruncatū asupra poporului mreja cuvântului... El voesce acum a arata acelora ce au să devină pescari de oameni, ce rusultatu vor avea aceste pescuiri unde ei trebuie să coprindă lumea întregă. După ce a încetatū de a vorbi, diise Iisus către Simon : „Depărtedă corabia la adâncu și aruncați mrejele vostre spre pescuire.“ „Invetătorule, respunse Simon, ne am ostenitū totă noptea și nimicū nu am prinsū ; dără după cuvântul teū voiū arunca mreja.“

Mai târziu Mântuitorul a explicatū discipulilor sei, de ce ei nu prinseră nimicū noptea. „Fără mine, diise el, fără lumina mea și fără grația mea, nu puteți face nimicū“ (Ioan 15, 5).

Apostolii supunându-se Domnului au prinsū multe mare de pesci, de se rupea mreja lor. Aceia cari erau în adoua corăbii au alergatū să li ajute, și amândouă corăbiile s'au umplutū de se afundau.

Acastă primă pescuire este aceea unde suntū închipuete destinele prezinte ale Bisericei. Mrejele aruncate asupra lumii au prinsū universalitatea creștinilor. Două corăbii abia ajungū ca să coprindă

fructul pescuirei. Aceste două corăbii represintă, ȕice Augustin, pe Iudeii și pe păgânii; ele se unescă la vocea lui Iisus Christos, fiind că el însuși este piatra ânghiulară care unescă cele două popore (I Petr. 2. 7). Dera corăbiile suntă așa de încărcate, în cătă aprăpe se afundă: caci suntă mulți chreștini răi, a căroră greutate amenința sa afunde Biserica.

Evangelistul observă în fine că din cauza mulțimei pescilor aprăpe se rupeă mrejele. „Ceea ce rupe mrejele Bisericei, ȕice Augustin, este eresia și schisma.” Ast-felă, măi ântăi: cuvântul divină predicată tutulor ômenilor, și totă Iudei, și păgânii, unindu-se într-o Biserică; în sîmul Bisericei, pe de o parte credincioșii cei adeverați cari facă onóra și bogăția ei, pe de alta parte chreștinii cei răi cari o îngreuăda și o desonorăda; apoi afară din Biserică, eresia și schisma care rupă legăturile unirei: écă ce se esprimă prin ântăia pescuire minunată.

X.

Adoua pescuire s'a făcută după învierea Domnului și, după fericitul Augustin, inchipuesce Biserica triumfătoare, unde suntă admiși numai cei aleși.

Dupe învierea sa Iisus s'a arătată din noă discipulilor sei la țermul lacului Ghenezaretului și, ca și la prima dată, li-a ȕisă să arunce mrejele lor, însă asta dată nu li-a lăsată libertatea de a le arunca fia spre drepta fiă spre stânga corabiei, căci la stânga suntă cei răi, iar la drepta suntă cei bunii. „Aruncați mreja despre drepta corabiei”. li-a ȕisă Iisus, și discipulii sei supunându-se și aruncându mreja, nu măi puteau să o tragă de mulțimea pescilor. Pescii erau mari, și cu tôte acestea mrejele au remasă intacte (Ioan cap. 21).

Pescii erau mari, fiind că cei aleși vor fi ca ângerii din ceruri; mrejele nu s'au ruptă, fiind că în

adunarea aleșilor unitatea va fi perfectă și va domni o pace profundă.

XI.

Am vădută că Sânta Scriptură întrebuințea adesea imaginea pescelui spre a ni închipui pe omul și a ni da învățături foarte folositoare. Dar cele mai vechi și cele mai ilustre momente ale religiunii creștine atribuesc lui Iisus Christos însuși simbolul pescelui.

În timpul primelor secole ale Bisericii, când pe de o parte persecuțiunea, iar pe de alta mulțimea necredincioșilor siliu pe creștinii a păstra în fundul inimii lor secretul Regelui divin, se înțelege că ei au adoptat ore-care semne proprie a li aduce aminte sublimatele învățături ale religiunii creștine. Pescele fu unul din aceste semne; pe cele mai vechi petre mormentali găsite în catacombe, imaginea pescelui este unul din indiciile prin care se recunosc mormintele creștine.

Dar nu numai imaginea, ci și numele pescelui scris în grecesce Ιχθυσ insemna credincioșilor pe Dumnezeul pe care ei l adorau. Cu cele cinci litere ce compun numele ιχθυσ încep următoarele cuvinte: Ιησους Χριστος Θεου υιός Σωτηρ = Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitoru. Usul acestei pioșe enigme ajunge pene la primele tradițiuni ale Bisericii orientale.

Dar pentru ce se da lui Iisus Christos ca simbolu pescele? Fericitul Augustin explică acesta, dicend, că mântuitorulu a trăit nepătat și fara păcatu în adencimile umanității culpabile, dupa cum pescele rămâne viu în adencimile mării. Mai înainte de tote ênsê trebuie să căutăm în santele nostre carti explicațiunea acestui simbolu. Ast-felū pescele ce la găsitū ténarul Tobia când s'a pogrātu de riulū Tigris ca să se spele, nu ni presinta o figură a lui Iisus Christos? Carnea pescelui care

nutrește, inima și ficatul său care depărtază pe demoni, fierea sa care dă ochilor lumină, amintescă pe Mântuitorul lumii. Tobia a găsită peșcele misteriosă, după cum mai târziu discipulii de la Emaus vor întâlni pe cereseul călător care va lumina spiritele lor, care va încălzi sufletele lor cu focul divin al dragostei și li va deveni hrană în frângerea pâinei.

Asemenea, peșcele care înghiți pe Iona și unde profetul a rămasă înmormântată trei zile și trei nopți, nu este un simbol evident, ce Mântuitorul l raporta la propria sa persoană ca o imagine a morții și a înmormântării sale?

În fine, Părinții Bisericii găsesc asemenea o închipuire a lui Iisus Christos în cei doi pești care cu cele cinci pâini s'au înmulțit în pustietate, sau în peșcele friptă ce au prezentat Mântuitorului apostolii când li-a apărut după învierea sa și li a zis: „Aveți aicea ceva de mâncare?”

Iisus Christos însuși voește a ne învăța că înmulțirea minunată din pustietate este o imagine a Eucharistiei, fiind că el ia privilegiu de la minunea aceasta ca să anunțe Iudeilor, că dacă părinții lor au mâncat mana în pustietate și au murit, ei însuși, mai fericiți de cât părinții lor, se vor hrăni cu o pâine cerească care îl va face să trăească vecinică (Ioan 6, 59). Și în adevăr, înmulțirea pâinilor și peșcelor este o admirabilă închipuire a Sântei Eucharistii, unde corpul Mântuitorului, închipuit prin peșcele, trebuia să revină ascunsă sub aparența pâinei.

Deci însă minunea din pustietate amintescă instituțiunea Eucharistiei, peșcele friptă prezentat lui Iisus Christos de către apostolii săi, este un simbol al patimilor sale, după cum se exprimă și în formula întrebunțată de multe ori de către Părinții latini:

„*Piscis assus, Christus passus*“.

XII.

Sânta Eucharistia se mai găsește și în aceste frumoase cuvinte ale Mântuitorului: „Care este omul dintre voi, de la care va cere fiul lui pâine și ȳ va da piatră ? seũ de va cere pește, ȳ va da șerpe ?“ (Math. 7. 9).

Când, în locũ de a ne adresa către parintele nostru din cerũ, ne adresãm la lume ca sã cerem hrana de care are trebuința inima nãstrã, lumea, vai ! nu ni dã nici o datã de câtũ pétra și șerpe, piatra tare și șerpele înșelãtor. Când însã, dupã atâte rãtaciri, ne întorcem către Dumnezeu strigãnd : „Dõmne, ni e fõme.“ Domnul ni oferã pânea și peșcele, acẽsta îndoita imagine a Eucharistiei. Pânea Cerului întãreșce inimile nãstre, iar peșcele divinũ ne învața cum noi, dupã exemplul seũ, putem trece oceanul lumii, farã verã unũ pericol pentru sufletul nostru.

Zotu.

 ACTÙ DE DONAȚIUNE

P. S. Episcopũ al Rãmnicului și Noul Severin, cu adresa No. 1339, ne trimite spre publicare urmatorul actu de donaȚiune, pe care cu mulțãmire ilu publica, mulțãmindu pe de o parte P. S. Episcopu pentru stãruințele ce face, iar pe de alta laudãndũ fapta donatorilor și indemnãndũ și pe alții spre a ii invita.

Sub semnații, locuitori și proprietari mici din comuna Selistea Plasa Ocolului, acẽstũ județũ Mehedințũ, vedẽdu cã Biserica acẽstei comune cu hramu Sãnții Voivodã, încă de mai multũ timp se afla vacanta de preotũ din cauza cã nu are pogõnele legiuite de pãmẽntu, și ca se ne putem face preotũ, dãm de danie, menȚionatei biserici pentru tot-d'a-uaa (17) șapte-spre-șce pogõne pãmẽntu din proprietãtea nãstrã, dupe cum urmeșã la numele fie-cãruia din noi—cari pogõne costã suma de (340) trei sute patru-șeci lei. Și ca se fie valabil acẽstũ actu, l'am legalizatu de primaria respectiva precum și de Onor. Tribunal local, trecãndu-se în registrele respective. Cei ce au scãtu

carte l'am sub-scriș cu mânilor noastre, iar cel ce n'am știut—ne-am sub scrișu prin scriitoru.

1882, Apriliu 10.

Marișă Măldărescu, am datu optu pogone pămentu în curēna numitā la Meștē-cănu, din hotarul Seliștenū :

ti. Măldărescu, consinātu la donaționea de mai sus făcutā de consorta mea *Marișă* ;

Ioan Aldescu, am datu unu pogonu împrejurul Bisericeī ;

Ghișă Popescu, două pogone în hotarul Varovū ;

Ioan Popescu, unu pogonu lângā Biserică ;

P. I. Seliștenu, unu pogonu în Varovia ;

Petre Dăneșu, unu pogon în hotarul Varovū ;

Ioan I. Dumitrie, una jumătate pogonu în Varovia ;

Costea Zaharia : unu pogonu în Dosu-Mare ;

Ioan Gh. Fota, una jumătate pogonu în Dosu-Mare ;

Constantin Belciugă, ua jumătate în Valca-Perilor ;

Constantin Dăneșu, una jumătate în Seliște și

Gheorghe Dumitrescu, una jumătate pogonu în hotaru Varovia.

ROMÂNIA. -- PRIMARIA COMUNEI SELIȘTENI

Semnăturile din fața acestui actū, fiindu a celor iscăliți, se atestā și de Primărie după cererea ce se face prin suplica înregistrată la No 86.

Primar, *P. I. Seliștenu*.

(L. S.)

No. 94. — 1882, Aprilie 10.

CASIERIA MEHEDINȚI

S'a perceputu taxa de 3 la sută, în sumă de lef deca, bani două-deci, cu recepția No. 236, conform art. din legea Timbrului.

Casieru, *Cristescu*.

(L. S.)

1882, Apriliu 16.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI MEHEDINȚI, SECȚIA I

No. 418. — Audiența din 21 Aprilie 1882.

Înaintea Tribunalului s'a prezentat astăzi donatorii : *Marișă Măldărescu*, *Gh. Măldărescu*, *Petre Dăneșu*, *Ioan G. Fota*, *Constantin Dăneșu*, *Constantin Belciugă*, *Ioan Popescu*, *Ioan I. Dumitrescu*, *P. I. Seliștenu*, *Costea Zaharia*, *Ghișă Popescu*, *Ghișă Dumitrescu*, și *Ioan Aldescu*, toți în persoană.—În prezențele s'a datu lectura din conventu în conventu, scostu actu de donație depus cu suplica înregistrată la No. 3811 și numiți l'a susținutu întocmai declarându că este al lor făcutu din liberă voință și sub-acțiși de dănși au cerutu a se autentifica de Tribunal.

Tribunalul :

Avendū în vedere declarațiunile părților ;

Avendū în vedere că este formatu pre timbru legal do deca lef și taxa de înregistrare convenitā Statului s'a perceputu de Domnul Casieru General local cu recepția No. 236 din 1882 ; în suma de lef deca bani 20.

Avendū în vedere și dispozițiile Art. 1171 Codul Civil ;

Dă autenticitatea legală prezentului Actu de donație.

Semnăturile în numărū de două indiscifrabile.

p. Greșer *I. Vulcănescu*.

No. 189. R. Trib. — Apriliu 30.

GREFA TRIBUNALULUI MEHEDINȚI SECȚIA I.

Acestu actū de donație s'a trasutu în registrul de transcripțiune sub No. 189 din 1882 fila 204, litera A, B, D, F, M, P, L și Z astăzi 30 Apriliu 1882, pentru care se atestā.

(L. S.)

p. Greșer, *I. Vulcănescu*.

ROMÂNIA.

Dirrecția Cancelariī Sântei Episcopit Rômnicu Noulu Severin.

Copia acesta fiindu conformă cu originalu Actu de donație, se atestā.

p. Directore, *C. Olănescu*.

(L. S.)

1882 Augustă.

PROGRAMA

Facultății teologice greco-orientale din Cernăuți

pentru semestrul de iarnă, anul 1882/3

Enciclopedia și metodologia studiilor teologice, de c. r. profesorul p. o. domnul *Euseviu Popovociu*, de două ori pe săptămână și anume Marția și Sâmbăta de la 5—6 ore după amiaza-di.

Limba hebraică de c. r. profesor Domnul *Isidor v. Onciul*, de cinci ori pe săptămână și anume Luni, Marția, Mercuria, Vineria și Sâmbăta de la 10—11 ore înainte de amiaza-di.

Studiul biblică al T. V., partea arhiologică, de *acela-și*, de trei ori pe săptămână și anume Luni, Mercuria și Vineria de la 9—10 ore înainte de amiaza-di.

Explicarea unor părți alese din psalmi și din profeți după testul original, de *acela-și*, o-dată pe săptămână și anume Marția de la 3—4 ore după amiaza-di.

Explicarea profetului Jeremia după traducerea română a bibliei, de *acela-și*, o-dată pe săptămână și anume Sâmbăta de la 3—4 ore după amiaza-di.

Limbile Orientale, de *acela-și*, de unei ori pe săptămână și anume Marția și Sâmbăta de la 9—10 ore înainte de amiaza-di și Luni Mercuria și Vineria de la 3—4 ore după amiaza-di.

Studiul Biblică al T. N. Introducerea specială în cărțile T. N. de c. r. profesorul p. o. domnul *Vasiliu de Repta*, de trei ori pe săptămână și anume Luni, Mercuria și Vineria de la 10—11 ore înainte de amiaza-di.

Explicarea epistolei apostolului Paul către Colosent și a celor două către Tesalonicent, de *acela-și*, de două ori pe săptămână și anume Marția și Sâmbăta de la 10—11 ore înainte de amiaza-di.

Explicarea epistolelor pastorale ale Apostolului Paul, de *acela-și*, de două ori pe săptămână și anume Luni și Vineria de la 4—5 ore după amiaza-di.

Istoria canonului T. N. de *acela-și*, o-dată pe săptămână și anume Mercuria de la 4—5 ore după amiaza-di.

Seminariu al T. N., de *acela-și*, o-dată pe săptămână și anume Mercuria, de la 4—5 ore după amiaza-ți.

Istoria Bisericească, I jumătate, de c. r. profesor Domnul *Eusebius Popovicz*, de optă ori pe săptămână, și anume Luni, Marți, Mercuria, Vinerea și Sâmbata de la 11—12 ore înainte de amiaza-ți, și Luni, Mercuria și Vinerea de la 3—4 ore după amiaza-ți.

Seminariu de istoria Bisericească, de *acela-și*, o-dată pe săptămână și anume Sâmbata de la 3—4 ore după amiaza-ți.

Patrologia, de *acela-și*, de trei ori pe săptămână și anume Luni, Mercuria și Vinerea de la 5—6 ore după amiaza-ți.

Teologia dogmatică, partea generală sêu Teologia fundamentală, de *acela-și*, de șapte ori pe săptămână și anume în toate zilele de la 9—10 ore înainte de amiaza-ți, și Joia de la 5—6 ore după amiaza-ți.

Teologia morală, partea I, de suplintele domnul *Dr. Emilian Voințchi*, de șapte ori pe săptămână și anume Luni, Marți, Mercuria, Vinerea și Sâmbata de la 10—11 ore înainte de amiaza-ți și Luni și Vinerea de la 3—4 ore după amiaza-ți.

Teologia practică: Introducerea, Omiletică, Liturgică (partea I.) și exerciții omiletice, cele ultime și în limba ruténa, de c. r. profesor p. o. domnul *Dr. Vasiliu Mitrofanovică*, de zece ori pe săptămână și anume în toate zilele afară de Joia de la 10—11, apoi Sâmbata de la 9—10 ore înainte de amiaza-ți și Luni și Vinerea de la 3—4 ore după amiaza-ți.

Dreptul iconomic greco-oriental, I jumătate, de c. r. profesor Domnul *Constantin Popovicz*, de șese ori, și anume în toate zilele afară de Joia, de la 11—12 ore înainte de amiaza-ți și Sâmbata de la 5—6 după amiaza-ți.

Cetirea și esplicarea unor capite alese din sintagma alfabetica a lui Matei Vlastar, de *acela-și*, de trei ori pe săptămână și anume Luni, Mercuria și Vinerea de la 5—6 ore după amiaza-ți.

Catechetica, partea I, și exerciții practice, aceste din urmă și în limba ruténa, de docintele domnul *Ioan Iuvenal Stefanelli*, de două ori pe săptămână și anume Mercuria și Sâmbata de la 4—5 ore după amiaza-ți.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŪ PERIODICŪ ECLESIASTICŪ

APARE O DATA PE LUNA

„Predica cuvântul”

II. Tim. IV. 2

Pecatul contra Sântului Duchŭ ⁽¹⁾

Greutatea ce întempinăm în deslegarea acestei cestiuni a fostŭ privită de fericitul Augustin ca una dintre cele mai grele și mai importante dintre toate cele ce găsim în Sântele Scripturi; și va judeca ca și elŭ ori-cine, îndată ce va avea în vedere diversele și nenumăratele socotinți ale Sântilor părinți în această privință. Caci noi știm că în lucrurile ușore explicătorii se unesc cu ușurință; dar mulțimea de interpretări dovedesce obscuritatea cestiunei. De două lucruri se atinge aci: întâi, de a sei pozitivu în ce sta *pecatul contra Sântului Duchŭ*, și al doilea, în ce înțelesŭ se dice *ca elŭ nu se va erta nicŭ în vŭcul acesta nicŭ în celŭ viitorŭ*.

Sântul Athanasie, care s'a ocupatu de această materie (Ep. 4 ad Serapion n. 8, 9, 10 și mai departe), raporta socotințele lui Origen și a lui Theognost, cari puneau pecatul contra Sântului Duchŭ în crima ce se comite dupa Sântul botezŭ. Se pare că ei aveau în vedere acestu textu din Sântul apostolu Pavel: *Este peste putință ca cei ce au fostŭ o dată luminași, cari au gustatŭ darul cerescŭ, cari s'au făcutŭ partași Sântului Duchŭ; cari s'au și nutritŭ din cuvântul lui Dumnezeu celŭ sântŭ, și cari dupa aceea au cădutu: este*

(1) Traducŭtă după Sânta Inŭla de Ysaie.

dică, peste putința sa se mai re-nouăscă prin pocăința, crucificându din nou în ei pe Fiul lui Dumnezeu și expunându-l peștilor (Ebrei 10: 4, 5). În câtu apostolul, în acestu locu (a) ar fi voit a exprima aceea ce și Iisus Christos când dăce : *Ori-cine va vorbi contra Fiului omului, i se va erta; iara celui ce vorbesce contra Sântului Duchu nu se va erta nict în veacul acesta nict în celu viitoră.*

Origen explica acésta într unu chipu admirabilu. Părintele celu vecmicu, dăce elu, întinde domnia sa asupra tuturor ființelor create, însuflețite și neînsuflețite, raționabile sau lipsite de rațiune; domnia Fiului însă nu se întinde de câtu asupra fapturilor dotate cu rațiune; și acea a sântului Duchu este marginita numai asupra acelora la cari Elu s'a comunicatu prin Sântul botezū. Când dar pagăniū sau catichumeniū, sau în genere toți necredincioșii, cadū în păcatu, ei ofensă pe Fiul, și potu obține ertare. Dar când cade în păcate credincioșul și celu botezatū, unu ca acesta nu mai meritu ertare.

Theognost se exprima mai altnuinterea, dar în principiu totu așa. Acela care a caleatu întēia și a doua bariera, dăcea elu, adecă, celu ce a violatū comandamentele primite de la Părintele sēu de la Fiul, pōte să capete ertare. Dar celu ce a trecutū și peste a treia barieră, călcându porunca care i s'a datu la primirea sântului botezū, nu mai pōte spera ertare. Părintele și Fiul învața pe cei slabi și imperfecti; iară Sântul Duchu pe cei perfecti. Cei întēiu meritu indulgență, dar cei de al doilea vor fi tratați cu tōtă asprimea justiției. Aceste idei suntū conforme cu practica primelor veacuri ale bisericii, în care crimele comise după botezū nu se ertau de câtu cu mare greutate, și după o îndelungata pocăința.

Sântul Athanasie nu aproba nict una nict alta din aceste două explicații. Elu observă cu dreptū cuvēntu că Fariseii, catre cari vorbea Iisus Christos, neprimindū botezul, n'ar fi

ca, Alina, după noi, Apostolul n'are în vedere alta de câtu a îndemna pe Ebreii, aceste formalități, la practica virtuților creștinești, la înaintarea în viața Creștină, în celu creștinii ce sunt, și a nu se ocupa carăși de cele începătoare, de botezū spre exemplu, care nu se pōte repeți, fiind că cine-va o dată se nașce, o dată se și renășce.
Nota traducătorului.

înțelesu nimicū din cele ce voia să le dică Domnul, și nici n'ar fi fostu din numărul celor ce comiteau păcatul în contra Săntului Duchū, și pe care tocmă 'i privea cu deosebire cu-vintele mântuitorului. Ce este mai multu, dacă nu se atinge aice de câtū de păcatele comise după botezu, adaogă Săntul părinte, cum St. apostolū Pavel nu se desperă de ertarea adulterului din Corintū, nici de calcările de lege ale Galatenuilor (6 Cor. 2, 10. Galat. 4, 19). De unde vine ca biserică condamnă pe Novatu care inchidea ușa pocăiūței și a ertarei celor căduți după botezū? În câtū pentru textul citatu din Săntul Pavel, care dicea că este cu neputința celor căduți după botezū să se mai re'noască prin pocăința, Săntul Athanasie și cea mai mare parte din cea-l'alți Sănti părinți sustinū că acēsta trebue a se înțelege de pocăința care dispunea cătră botezū și despre care vorbesce apostolul (Ebrei 6, 1—9); în câtū gândirea apostolului se reduce la aceea, că este cu neputința ca acei ce cadū în crima dupe botezu să facă unu al doile catihumenatu și să primescă unu al douilea botezu asemenea cu celū dintăiu (Lī rămāne însă *pocăința* în locul botezului, ca mijlocū de îndreptare).

Săntul Athanasie crede că păcatul în contra Săntului Duchū este acela al fariseilor și al seminilor lor, care fiindu instruiți în cele ale legeri și ne putându sa se indoiasca ca Iisus Christos lucrēzā prin unu spiritū bunu, aveau rēutatea de a atribui operile sale demonului, punēdu ast-feliu, prin o înfricoșatā impietate, pe demonu în locul lui Dumneđeu, și nedāndū Fiului lui Dumneđeu o mai mare putere de cât a demonilor. Cātu timpū nu atacara ei de câtū umanitatea sa, Măntuitoriului 'i suferi cu paciență, și avu milă de orbirea lor; dar cândū a vedutū că ei atribuiau demonului niște fapte care nu le putea sēvērși decâtū Dumneđeu, de câtū Săntul Duchū, Elu 'i declarā atunci culpabili de muncile eterne, și 'i amenință cu cea mai mare nenorocire.

În fine, cândū dice că totū păcatul comisū în contra fiului omului se va erta, iară celu în contra Săntului Duchu nu, Elu nu înțelege că Săntul Duchu ar fi mai mare decâtū Fiul: caei Fiul și Săntul Duchū suntū de o ființa, și nu sunt

decât unu singurū Dumneḃeu. Voḃsee număi să incredin-
teze că blasfemul contra Săntului Duchu este mai mare de
cătū acelu pronunțatu in contra Fiului. Căci ceea ce se di-
cea in contra Fiului se mărginea la umanitatea sa, dar ceea
ce se dicea contra Săntului Duchu era o injurie Divinităței.
(Este de observatū că in acestū locu Săntul Athanasie, sub
numele de *Săntul Spiritu* înțelege divinitatea cuvântului lui
Dumneḃeu, dupre cum in de comun vorbescū Parinții vechi).
El adaugē ca magii lui Faraon, de și păgăni și vrăjitori, erau
insă mai puținū orbi și mai puțin impetriți de cătu fariseii. Căci
acica vḃdēndū minunile lui Moisi, recunoscū in ele degetul
lui Dumneḃei: acestia insă, vḃdēndū minunile lui Iisus Chris-
tos, le atribuescu magiet și demonului. Nu fără cuvēntu dar
Măntuitorul li declară ca nu potū aștepta ertare pentru
blasfemul lor, nici in acēsta lume nici in cea viitoare. Și in
adevḃrū, la cine vor putea ei cere ertare, dacă nḃgă divini-
tatea Fiului? Ce viață și ce fericire potū spera acēi ce lea-
pada *viața și adaverul și calea catra ceriu?*

Săntul Ilarie și Theofil al Antiochiei suntū de părerea Săn-
tului Athanasie; ei credū că păcatul contra Săntului Duchū
constă in a nega divinitatea Fiului. Și ei, ca și Săntul Atha-
nasie înțelegu sub numirea de *Săntul Duchu*, divinitatea.
Dar nu nḃgă că acestū păcatū nu s'ar putea expia prin po-
caința, fiindu că aiurea Săntul Ilarie învața că fiul lui Dum-
neḃeu ertă totū felul de păcatū, număi dacă păcătoșul se in-
tḃrce către Elū cu credința și pocaința, și că a ertatū pēnă
și pe Iudeii cari l'au rēstignitū. Săntul Athanasie dice aceiași
in mai multe locuri, intr'unū chipū fḃrte determinatū:
Elū învața că Iisus Christos nu refusă ertarea număi celu
ce blasfemă, dar și celu ce repetesce a păcătui; căci o
pocaința demnă, adauge elū, șterge totū felul de păcate (A-
thanas. serm. in Math. tom. II collect. veter P. P.).

Fericitul Augustin esplică in mai multe ocașioni natura
păcatului contra Săntului Duchu. Elū ḃisese intr'unū locū
ca acestū păcatū ar consta in a ataca dragostea fraternă prin
motive de invidie și de rēutate. Dar in Retractațiunile sale
(Cartea I Cap. 19) adauge, că aceea ce face acestū păcatū

ne ertatū este rămānerca pānā la fine in relele sale dispoziții. Cāndu, adecā, pēcatosul desprețuesce pe Dumneđeu, cāndū 'și ride de bunāitatea sa, cāndū se despera de milostivirea sa, cāndū refușā a se pocāi, și cāndū rămāne de lunā voea sa in acēstā stare de refușū și desprețū pānā la finitul vieții (a).

Elū repeta încă aceeași in alte locuri, și adauge cā nu este permisū nimanui a judeca despre nepocāința nici a unui om vin, pentru cā comorile milostivirei lui Dumneđeu sunt infinite, și cā celu ce astādū este in impetriere și nepocāință, māne pōte sā se convertēscā și sa se întōrcā catre Dumneđeu. Conchide apoi cā pentru a impedecea cā pēcatul in contra Sāntului Duchū sā nu devinā ne ertabil, trebue a inlatura indarātnicirea in rēū, și a se ținea unitū cu Biserica, in care singurā se pōte cāpāta ertarea pēcatelor.

Elū recunōsce cā suntu māi multe feluri de pēcate contra Sāntulm Duchū ; spre esemplu, cei ce nēgā Biserica, cei ce nēgā divinitatea Sāntului Spiritu, cei ce nēgā minunile Māntuitoriului sau le atribue magiei ; dar nici unul din aceste pēcate nu este ne ertabil prin natura lui ; numai necāința finalā meritā acestui nume. Fericitul Augustin rēstōrnā pe Origen și pe cei cari ca și eli credeau cā tōte pēcatele dupa botezu suntu in contra Sāntului Duchū. Elu susține cu drept cuvēntū cā Māntuitoriul caracteriza prin acēstā numire unu felū de pēcatū particularū, care nu se pōte limita uici la chreștinii botezați, nici chiar la Iudei ; dar care se întinde la tōți ōmenii : unu pēcatū care este nu numai greu de ertatū, ci și in adevērū neertabilu. Dar nici unul nu pōte fi ast-feliu, afara de necāința finalā, cacī Biserica se rōgā pentru întōrcerea tuturor pēcātoșilor, 'i sfātuește pe tōți a se pocāi, și primesce pe tōți care vinū către Dumneđeu. Eea totū sistemul Fericitului Augustin asupra acesteī materii ; și socotința sa este împartișită de tōte bisericile.

(a) Acēstā explicare, dupre noi, este cea māi naturalā, și prin urmare cea māi adeveratā, și in adevērū pēcatū contra Sāntulm Duchū, așa precum 'lū ințelego Māntuitoriului, caro sā nu se erte nicī-o-datū, nu pōte fi de cātū disperāiā, indarātnicia, refușul de a cere ertare. Cāci este forțe naturalū ca acel ce nu cere ertare nicī-o-datū, sā nu o capete nicī o datū.

Săntul Ioan Chrisostom, Săntul Izidor Pelusiotul, și o mulțime alții, sunt de socotința că păcatul contra Săntului Duchă constă în a atribui minunile lui Iisus Christos demonului, și este neertabilu prin greutatea de a căpăta ertare. Eca cum esplică Săntul Ioan Chrisostom locul din Săntul Matheiu de care ne ocupămu noi: Voi m'ăți încercăți de batjocuri, m'ăți numinți înșelătorii, inimicii a lui Dumnezeu, înrăuțitiți; et bine, Vă ertă pentru tôte, numai dacă vă căiți. Puteți să nu cunoșceți cine sunt eă, puteți să vă înșelăți atribuindu-mi sentimente care nu le amu. Dar cum puteți voi să nu cunoșceți darurile Săntului Duchă, vindecările și totu felul de minuni ce elu a operatū prin mine? Dacă dar în ofensați și pe Elu, dacă 'lă negați, eu nu ăicū că nu veți capăta ertare nici-o-dată; șciū că nu este nici unu păcatu neertabilū; dar vă va fi fôrte greū a căpăta ertare, fiindu că acestū păcatū este mai mare de cătū tôte crimele, și nu puteți scapa de cele mai grele pedepse, de cătū făcându o grabnică și serioasă pocăință.

Săntul Ambrosie variaza asupra acestui subiectu. În *comentariul* la *Evangelia Săntului Luca* (Cartea 10, N. 94), face să constea acestū păcatū în negarea divinităței Fiului. În *cartea despre Săntul Duchă* însă, (1, c. 3), dice că elu constă în a nega demnitatea și puterea Săntului Duchu, și în a atribui demonului operile Săntului Spiritū. În fine, în *cartea despre pocăință* (II, cap. 4), elū intinde și la schismatici și eretici păcatul contra Săntului Duchă. Cătu despre neertarea acestui blasfemū, elu se esplică căte o dată ca cum ar fi absolutū neertabilū, și aiurea vorbindū mai clarū dice că Biserica acordă ertare tuturor celor ce se pocăescu serios, ori ce păcatū ar fi comisū ei.

Fericitul Ieronim (în *Math.* 12; *Marco* 3) rapôrta mai multe esplicățiuni a locului din Săntul Matheiu, în care Măntitorul dice, că acestū păcatū este neertabil și în lumca acēsta și în cea viitoare. Celu ce dice că Fiul lui Dumnezeu este posedatū de demonul, și că lucrurile sēle suntū făcute în numele lui Beelzebul, nu merită nici o ertare; saū, Cel ce va dice ceva contra Fiului lui Dumnezeu, spre esemplu,

dacă lă socôte de omu simplu, de fiu alu teslariului, de unu omă-geniu, comite unu pecatu mare, care insa este ertabil, din cauza aparentei înjosiiri a onenirei Mântuitorului. Dar cel ce vede lucrurile Sântulu Duchu, și neputându a le nega, indrasnesce totuși, din răutate și invidie, ale contesta și tralumiia, acela nu merita nici o ertare (Epist. 149, ad Marcellan).

Sântul Climent crede ca păcatul contra Sântulu Duchu, păcatul neertabil, este acela alu păcătoșului impetritu și obraznicu care atacă pe Dumneđeu, ca sa ție așa, în fața, și care se revoltă cu obraznicie contra lu. Scriptura numesce această a umbla contra lu Dumneđeu (Leviți 26 : 21, 23, 27), sau a păcătui prin trufie *manu elatu* (Esire 8, 19). Așa esplia Groțius, și dă de esemplu crima lu Core și a aderentilor sei, cari se ridicară contra lu Dumneđeu însuși, și cari indrazniră a'lu ultragia în persôna lu Moisi servitorului sêu, și a lu Aaron unsului sêu : acela a lu Faraon care și impetritu inima, cu tôte ca eluar magi sêi lu încredințase ca acolo era degetul lu Dumneđeu : acela al lu Anania și Săpifira cari mințiră Sântulu Duchu, și cari cădură morți la picioarele Sântulu Petru ; în fine, a lu Simon magul caruia i dăse Sântul Apostol Petru : *Bani ței sa piara împreună cu tine !*

Groțius nu vede aice ultragiate nici divinitatea Fiului, nici cea a Sântulu Duchu, ci blesată și atacată numai onôrea ce se datorește lu Dumneđeu. Această crima, dupre elu, nu era neertabilă, dar era și este din numărul acelora care suntu pedepsite și în această lume și în cea viitoare. Elu presupune că Iisus Christos vorbia Iudeilor conform cu prejudețiile lor ; caci ei credeau că păcatele li se ertă sau în această viață prin pocăința, părere de rău, chinurile din viața, prin postu și umilire în ziua curățirei solemne, sau prin mórtea corporală ; de unde vine această rugaciune pe care o facu ei în ora morței : *Mórtea mea se serve spre ertarea păcatelor mele*. Ei mai credeau că cei căduți în greșale mari, se pedepsiau pentru ele în viața următoare, într'unu felu de infern dar de unde se liberau celu mai târziu după unu anu de chinuire. Mântuitorul voește dar sa spună Iudeilor ca desprețul

de Dumnezeu nu se eartă nici în această lume prin sacrificii și pocuința, nici în ceea-ăaltă prin chinurile provisorii; că acesta este unu păcatu mortal, care nu merita nici o erta. Elu nu vorbia de judecata Bisericei creștine, ci facea alusiune la maximile Iudeilor din acelu timpu. Ast-feliu este opiniunea lui Groțius.

Comentatori s'au împărțitu ast-feliu în doue clase: unii urmându pe fericitul Augustin, au înțelesu prin păcatul în contra Sântului Duchū *nepocuința finală*; ceia-ăaltu l'au explicatu prin răutatea celor ce se împotriviau evidenței adevărului, și cari nevoindū a recunoște minunile lui Iisus Christos, le atribuiau, din răutatea și contra propriei lor convingeri, Domnului întunereculu. Acesta 'i crima fariseilor, care vorbește Iisus Christos, la locul ce discutămū. Se facu culpabili de asemine crimă cei ce se opunū omenilor de bine, cari 'i încercă de calomni, cari contra conștiinței proprii, atribue vanității sau ipocrisiei binele ce vedū în alții. Acestă din urmă socotința este cea a Sântului Ioan Chrisostou, a fericitului Ieronim și a cea mai mare parte dintre cei mai buni comentatori: Socotința deja confirmata de toți.

Și în adevărū. Mântuitorul vorbia Iudeilor, și li vorbia o limbă care ei înțelegea. Ei știeau foarte bine ce este păcatul în contra Sântului Duchū; căci, deși n'aveau inca cunoștința de Sântul Duchū ca atreia persōnă a Sântei Treimi, de osebita de ipostasul Părintelui și a Fiului, totuși șcieau foarte bine că Sântul Duchū vorbia prin gura profeților, că opera prin ei minuni, că se odihnea preste ei, că 'i inspira. Printre ei se vorbia în-de-comunū: *A intrista pe Duchul lui Dumnezeu, a stinge Sântul Spiritū, a resista Sântului Spiritū; a blasfema contra Sântului Duchū; a ultragia Spiritul harului*. Acestū modū de vorba era familiarū Ebreilor.

În împrejurarea de care vorbimū, Mântuitorului opune demonulu—Spiritul lui Dumnezeu: Farisei atribuiasū spiritulu celui rău, ceea ce Iisus Christos facea prin Sântul Duchū; și anume în această sta blasfemul lor. V'asū erta, li disă Elu, greșalele ce ați comite contra mea; puteți să nu mă cunoșteți cine sunți eu; dar blasfemul ce pronunțați contra Sânt-

tului Duchă, care face minuni prin mine duple cum nu ve puteți îndoi raționabil ; această crimă nu merita nici o ertare, nici în lumea această nici în cea viitoare.

Iudeii cunoșeau două feluri de pecate : unile care se curățau prin sacrificii sau pedepse temporale prescrise de lege, sau prin pocăință, postă, umilire, milostenie și alte bine-faceri. Altele erau pedepsite în ceea-l'alta viață prin munci eterne sau numai prin chinuri trecătoare. Păcatul contra Sântului Duchă, blasfemul contra operilor lui Dumnezeu nu se erta nici în această viață nici în ceea-l'altă. Elu era pedepsit în această lume prin mórtea temporală, cara în ceea-l'altă prin munca cea vecinică. Legea, în adevăr, condamnă la mórte pe blasfemători și pe înșelători care se diceau inspirați, fără să fie. Acestu feliu de ómeni erau într'unu feliu culpabil de păcatul contra Sântului Duchă, dar cu multă mai puțin de câtu Fariseii care vedeau în Iisus Christos tóte caracterile Sântului Duchă și totuși rămănea în impetriere. Afară de pedépsa temporală, aceste crime erau pedepsite în ceea-l'altă viață cu o muncă vecinică, dacă n'au fostu curățite aice prin o seriósă pocăință.

Acésta era socotința comună a vechilor Iudei, despre care avem probe viderate în cartea Înțelepciunei (Cap. 5. 2) și a Macabeilor (2 Mac. 12 ; 42, 43). în Iosif Flavie, în Filon. și în Evangelie ; căci Mântuitoriul n'a învățatú nimicú nou asupra acestu punctu, că crimele capitale, pecatele mortale, erau supuse chinului din infernă. Rabinií noi nu mai puțin recunoscú gheena sau infernul în care păcătoșii suntú condamnați pentru tot-dé-una, și puterea rugăciunilor și a jertvelor prin care se eartă greșalele celor reposați în speranța învierii.

Era dar, dupre ei, pecate care se ertau în ceea-l'alta viața, și pecate care nu se ertau. Așa Iuda Macabeul strânsă o sumă de bani și o trimisa la Ierusalem, ca sa se facă jertve la templu pentru cei căduți în rebel, și care erau supt pedépsa pentru greșala ce comisesă luându dîntr'unu templu auru consacratú idolilor, contra legeri (Ad. l. 7, 25) ; așa dar avea credința în ertarea acestu păcatu în ceea-l'alta viața. Blas-

femul însă contra Sântului Duchū era din numărul păcatelor care nu se erta în ceea-l'altă viață ; pe care adică, nici rugăciunile, nici sacrificiele, nu erau în stare a le șterge. Eca adevărata espicare a textului din capitolul 12 versū 32 a Evangeliei Sântului Matheiu, în cătū permite circumstanța și contextul.

Așa dar, blasfemul în contra Sântului Duchū, care nu se erta nici în lumea acēsta, nici în cea viitoare, nu este *totū peccatum mortal* ce se comite de unū creștinū după botezū, precum învață Origen, Theognost, și alții ; căci fariseii, către cari vorbește Iesus Christos, nu erau în condițiunea de creștini. Nu pōte fi nici peccatum curesiei, căci fariseii n'au cădutu nici o dată în acestu peccatum, ei din contra, *ocupaū locurile cele mai de frunte în sinagoga*. Nu se atinge aici nici de divinitatea Sântului Duchū : căci Mântuitorul n'o predicase încă într'un chipū lămuritū ; elū nu vorbi despre Sântul Duchū de cătū apostolilor, cu puținū înainte de mōrte și după înviere. Cătu despre propria sa divinitate, elū se pare că dice, chiar în textul ce espicămū, că dacă fariseii n'ar avea alți peccatum de cătū acela de a nu-lū cunōsce cine este, acestū peccatum li s'ar erta ; elū nu cerea de la nimine credința în divinitatea sa, și n'a proclamatū acēsta de cătū după învierea sa din morți.

Nu putemu contesta fericitulū Augustin și celor ce împărtășescū socotița lūi, că invidia, răutatea care atacă dragostea aprōpelū, mai alesū dacă se continuă până la fine, și necăința finală, nu suntū dintre peccatele ne ertabile din natura lor ; dar se pōte nega că aceste ar fi unū blasfemū contra Sântului Duchū. Aceste peccate violēza sanctitatea lūi Dumneșcū și charitatea Sântului Duchū, dar nu suntū opuse lūi mai directū de cătū cele-l'alte peccate, și prin urmare nu le putemū numi blasfeme în contra Sântului Duchū.

Vom dice totū așa de lepādarea de credința, de blasfemul numelū lūi Dumneșcū, pe care unū le-ai socotitū de peccate contra Sântului Duchū. Aceste peccate suntū în adevērū mari, și nu meritā ertare fără o seriōsă pocăința ; dar pentru ce să le dămū numirea de blasfeme contra Sântului Duchū mai multū de cătū idolatriei, jurāmētului falsū și atătorū

alte p cate care ataca maiestatea, puterea, bunătatea lui Dumnezeu ?

Theologii numără de ordinariu șese p cate care ataca mai cu seamă persoana divină a Sântului Duch , și anume : 1) Ne-pocăința finală, 2) Desperația, 3)  ndaratnicirea în r n. 4) A-tacarea unui adev r  cunoscut, 5) Prea marea  credere în bunătatea lui Dumnezeu și 6) Invidia contra celor ce se  besc  cu o dragoste sinceră. Dar t te aceste nu se pot  raporta la ceea ce Iisus Christos impută fariseilor. El   li reproșeză că, din r ntate și invidie, atribuie demonului minunile ce facea el  , și de care ei nu se puteau îndoi că nu sunt rezultate a degetului lui Dumnezeu : Éca blasfemul lor. Éca crima lor, éca dar în ce constă propriu păcatul sau blasfemul în contra Sântului Duch . Și blasfemul fariseilor nu este singurul exemplu ce ni dă Sânta Scriptur  de acestu păcatu. Crima lui Simon Magul care căuta să cumpere de la apostoli puterea de a face minuni, este asemenea unu blasfemu în contra Sântului Duch , fiind-că acestu nenorocit  atribuia magiei și demonului ceea ce vedea pe apostoli fac ndu ; el   privea pe apostoli ca pe niște vrăjitori, mai abili, mai mari, mai puternici de c t   el  , și voia să cumpere secretul lor spre a   lu vinde apoi altora, sau a specula însuși cu el ș (a).

Finind  acestu articol, vom întreba, în ce sens   ore este neertabil păcatul în contra Sântului Duch  ? Căci, c nd   dice Mântuitorul că acestu păcatu nu se va erta nici în lumea ac sta nici în ceea-l'altă, se pare că se opune directu bun tatei, milostivirei și charului Sântului Spiritu ; se pare că, prin ac stă dispoziție a sa, ar închide t te ușile ertarei. Causa este că acestu păcatu cuprinde, în natura sa chiar, obstacole apr pe ne  nvincibile. Că și unu bolnavu, care fiindu într'o bolă mortală, nu numai ar neglija și desprețui medicamen-

(a) N'am putea ore să afirmam , că blasfem  în contra Sântului Duch  și pe aceea dintre creștinii care  r  r  r de puterea charului lui Dumnezeu, ce opun în Biserică prin S ntele Misteru, atribuindu-le invenții omenești sau  ntocimii popilor, precum se proune   ei ?

Și chiar prețu  , care privesc   prețu că la o meserie de speculație, că la un mijloc   de traiu, și care nu  r fac   datoria de c t   niște oameni, cu pretenție   ore acestu păcatu teribil, care nu se  rtă nici în lumea prezentă nici în cea viitoare.

Nota traducătorului.

femul însă contra Sântului Duchū era din numărul păcatelor care nu se erta în ceea-l'alta viață ; pe care adică, nici rugăciunile, nici sacrificiele, nu erau în stare a le șterge. Eca adevărata espicare a textului din capitolul 12 versu 32 a Evangheliei Sântului Mathein, în câtu permite circumstanța și contextul.

Așa dar, blasfemul în contra Sântului Duchu, care nu se erta nici în lumea acésta, nici în cea viitoare, nu este *totu păcatul mortal* ce se comite de unū chreștinū după botezū, precum învața Origen, Theognost, și alții ; căci fariseii, către cari vorbește Iisus Christos, nu erau în condițiunea de chreștinī. Nu pôte fi nici păcatul eresiei, căci fariseii n'au cădutu nici o data în acestū păcatū, ei din contra, *ocupau locurile cele mai de frunte în sinagoga*. Nu se atinge aice nici de divinitatea Sântului Duchū ; căci Mântuitorul n'o predicase încă într'un chipū lamuritū ; elu nu vorbi despre Sântul Duchu de câtu apostolilor, cu puținū înainte de mörte și după înviere. Cātu despre propria sa divinitate, elu se pare că ȃice, chiar în textul ce espicămū, că dacă fariseii n'ar avea altū păcatū de câtu acela de a nu-lū cunósce cine este, acestū păcatū li s'ar erta ; elu nu cerea de la nimine credința în divinitatea sa, și n'a proclamatū acésta de câtū după învierea sa din mörți.

Nu putem contesta fericitulū Augustin și celor ce împartășescu socotița lui, că invidia, răutatea care atacă dragostea aprópelui, mai alesū dacă se continuă până la fine, și necăința finală, nu suntū dintre păcatele ne ertabile din natura lor ; dar se pôte nega că aceste ar fi unū blasfemū contra Sântului Duchū. Aceste păcate violéză sanctitatea lui Dumnezeu și charitatea Sântului Duchū, dar nu suntū opuse lui mai directū de câtū cele-l'alte păcate, și prin urmare nu le putemū numi blasfeme în contra Sântului Duchū.

Vom ȃice totū așa de lepadarea de credința, de blasfemul numelui lui Dumnezeu, pe care unii le-au socotitū de păcate contra Sântului Duchū. Aceste păcate suntū în adevărū mari, și nu meritā ertare fără o seriósă pocăința ; dar pentru ce să le damū numirea de blasfeme contra Sântului Duchū mai multū de câtū idolatriei, jurământului falsū și atătorū

alte păcate care ataca maiestatea, puterea, bunătatea lui Dumnezeu ?

Theologii numără de ordinară șese păcate care ataca mai cu seamă persoana divină a Sântului Duhului, și anume : 1) Nepocăința finală, 2) Desperația, 3) Îndărătnicirea în rău, 4) Atacarea unui adevăr cunoscut, 5) Prea marea încredere în bunătatea lui Dumnezeu și 6) Invidia contra celor ce se iubesc cu o dragoste sinceră. Dar toate acestea nu se pot raporta la ceea ce Iisus Christos impută fariseilor. El li reproșează că, din răutate și invidie, atribue demonului minunile ce făcea el, și de care ei nu se puteau îndoi ca nu sunt rezultate a degetului lui Dumnezeu : éca blasfemul lor, éca crima lor, éca dar în ce consta propriu păcatul sau blasfemul în contra Sântului Duhului. Și blasfemul fariseilor nu este singurul exemplu ce ni dă Sânta Scriptură de acest păcat. Crima lui Simon Magul care căuta să cumpere de la apostoli puterea de a face minuni, este asemenea unui blasfemiu în contra Sântului Duhului, fiind-că acestu nenorocit atribuia magiei și demonului ceea ce vedea pe apostoli făcându : elu privea pe apostoli ca pe niște vrăjitori, mai abili, mai mari, mai puternici de cât el, și voia să cumpere secretul lor spre a 'lă vinde apoi altora, sau a specula însuși cu el (a).

Finindu acestu articol, vom întreba, în ce sensu óre este neertabil păcatul în contra Sântului Duhului ? Căci, cându di-ce Mântuitoriul că acestu păcatu nu se va erta nici în lumea acésta nici în ceea-l'altă, se pare că se opune directu bunătăței, milostivirei și charului Sântului Spiritu ; se pare că, prin acésta dispoziție a sa, ar închide toate ușile ertarei. Causa este că acestu păcatu cuprinde, în natura sa chiar, obstacole aprópe ne învencibile. Ca și unu bolnavu, care fiindu într'o bôlă mortală, nu numai ar neglija și desprețui medicamen-

(a) N'am putea óre să afirmăm, că blasfemiu în contra Sântului Duhului și un neceă dintru eheregini care 'și ridă de puterea charului lui Dumnezeu, ca se vede în Biserică prin Sântele Misterii, atribuindu-le înviciunilor omenești sau demonice *propilor*, precum se pronunță ei ?

Și chiar proutii, care priveau la preuție ca la o meserie de spețalarie, cu li erau mijlocu de traiu, și care nu 'și tacu lăstăria de câtu ca unu mântuitor, cu păcătoșii óre acestu păcatu teribil, care nu se ertză nici în lume a presentu și în cea a viitoru.

femul însă contra Sântului Duchū era din numărul păcatelor care nu se erta în ceea-l'alta viață ; pe care adică, nici rugăciunile, nici sacrificiele, nu erau în stare a le șterge. Eca adevărata espicare a textuhui din capitolul 12 versū 32 a Evangeliei Sântului Matheiu, în câtu permite circumstanța și contextul.

Așa dar, blasfemul în contra Sântului Duchu, care nu se erta nici în lumea acēsta, nici în cea viitoare, nu este *totū păcatul mortal* ce se comite de unū chreștinū după botezū, precum învața Origen, Theognost, și alții ; căci fariseii, către cari vorbește Iisus Christos, nu erau în condițiunea de chreștini. Nu pōte fi nici păcatul cresiei, căci fariseii n'au cădūtū nici o dată în acestu păcatū, ei din contra, *ocupau locurile cele mai de frunte în sinagoga*. Nu se atinge aice nici de divinitatea Sântului Duchū ; căci Mântuitorul n'o predicase încă într'un chipū lămuritū ; elū nu vorbi despre Sântul Duchū de câtū apostolilor, cu puținū înainte de mōrte și după înviere. Cătū despre propria sa divinitate, elu se pare că dice, chiar în textul ce espicămū, că dacă fariseii n'ar avea altū păcatū de câtū acela de a nu-lū cunōsce cine este, acestū păcatū li s'ar erta ; elū nu cerea de la nimine credință în divinitatea sa, și n'a proclamatū acēsta de câtū după învierea sa din morți.

Nu putemū contesta fericitului Augustin și celor ce împărtășescū socotița lui, că invidia, răutatea care atacă dragostea aprōpelui, mai alesū dacă se continuă până la fine, și necăința finală, nu suntū dintre păcatele ne ertabile din natura lor ; dar se pōte nega că aceste ar fi unū blasfemū contra Sântului Duchū. Aceste păcate violéză sanctitatea lui Dumneđen și charitatea Sântului Duchū, dar nu suntū opuse lui mai directū de câtū cele-l'alte păcate, și prin urmare nu le putemū numi blasfeme în contra Sântului Duchū.

Vom dice totū așa de lepădarea de credință, de blasfemul numelui lui Dumneđen, pe care unii le-aū socotitū de păcate contra Sântului Duchū. Aceste păcate suntū în adevērū mari, și nu meritā ertare fara o seriōsă pocăință ; dar pentru ce să le dămū numirea de blasfeme contra Sântului Duchū mai multū de câtū idolatriei, juramētului falșū și atătorū

alte păcate care atacă maiestatea, puterea, bunătatea lui Dumnezeu?

Theologii numără de ordinăru șese păcate care atacă mai cu seamă persoana divină a Sântului Duchiu, și anume: 1) Nepocăința finală, 2) Desperația, 3) Îndaratnicirea în rău, 4) Atacarea unui adevăru cunoscutu, 5) Prea marca încredere în bunătatea lui Dumnezeu și 6) Invidia contra celor ce se iubesc cu o dragoste sinceră. Dar toate acestea nu se potu raporta la ceea ce Iisus Christos impută fariseilor. Eli li reprezintă că, din răutate și invidie, atribue demonului minunile ce făcea eli, și de care ei nu se puteau îndoi că nu sunt rezultate a degetulu lui Dumnezeu: éca blasfemul lor, éca crima lor, éca dar în ce constă propriu păcatul său blasfemul în contra Sântului Duchiu. Și blasfemul fariseilor nu este singurul esemplu ce ni dă Sânta Scriptură de acestu păcatu. Crima lui Simon Magul care căuta să cumpere de la apostoli puterea de a face minuni, este asemine unu blasfemu în contra Sântului Duchiu, fiind-că acestu nenorocitu atribuia magiei și demonulu ceea ce vedea pe apostoli făcendu: elu privea pe apostoli ca pe niște vrăjitori, mai abili, mai mari, mai puternici de câtu elu, și voia să cumpere secretul lor spre a 'lu vinde apoi altora, sau a specula însuși cu elu (a).

Finindu acestu articol, vom întreba, în ce sensu ôre este neertabil păcatul în contra Sântului Duchiu? Căci, cându dice Mântuitoriu că acestu păcatu nu se va erta nici în lumea acésta nici în ceea-l'altă, se pare că se opune directu bunătăței, milostivirei și charulu Sântului Spiritu; se pare că, prin acésta dispoziție a sa, ar închide toate ușile ertarei. Causa este că acestu păcatu cuprinde, în natura sa chiar, obstacole aprôpe ne învincibile. Ca și unu bolnavu, care fiindu într'o bôlă mortală, nu numai ar neglija și desprețui medicame-

(a) N'am putea ôre să afirmăm, că blasfemă în contra Sântului Duchiu și tot aceea diure creștină care și ridă de puterea charulu lui Dumnezeu, ce amăru în Biserică prin Săutele Misterii, atribuindu-le invenționii omenești sau omocurării popilor, precum se pronunță ei?

Și chiar prețuți, care privează la prețuți ca la o meserie de speculanți, ca la o mijlocă de traiu, și care nu și facu datoră de câtu ca niste omocurări, ce păcătosu ôre acestu păcatu teribil, care nu se ertă nici în lumea prezentă nici în cea viitoare?

Nota traducerii.

tele și părerile medicilor, dar ar face încă cu totul în contra a orî ce mijloc de scăpare. Ar trebui minunii ea să se pōta convertinște asemenea pēcătoși. Așa dar nu este destul a dice, cu Săntul Ioan Chrisostom și alții, că acestū pēcatū *este numitū neertabil*, ca unul ce se vindecă cu greu; ei trebuie să recunōscemū că elū are o rēutate intrinsică (în elū însuși) naturalminte opusă orî cărei ertări. Nu că pune cineva marginē puterei și milostivirei lui Dumneđeū, nici că se neagă Bisericei puterea ce 'i-a datū Măntuitoriul de a erta tōte pētele fără exepțiune, ceea ce făcea eresul lui Novatū. Căci, firește, rigurosū vorbindū, nu este nici unū pēcatū absolutū neertabil: că Dumneđeū este tot-dé-una gata a primi pe pēcātosul care se întōrce cu sinceritate, și că Biserica este pūre dispusă a 'lū împāca cu Domnul sēū, numai să dea probe de întōrcerea sa.

OBSERVAȚIUNE FINALĂ

Cu privirea numai la locul citatū, din Săntul Mateiū, și avēndū în vedere regula fixă a Săntitei Ermineuticē că nu putemū esplica unu textū din Săntele Scripturi violāndū contextul, vomū precisa, că sub numirea de *pēcatū în contra Săntului Duchū* nu putemū înțelege de câtū fapta fariseilor de a atribui magiei sau puterei demonului, minunile și vindecările sēvērșite de Măntuitoriul, și acēsta numai din invidie, contra șciinței și conștiinței lor.

Dar, avēndū în vedere că scriptura represintă în icōna unor pēcătoși dintr'unū timpū datū și pre toți pēcătoșii de același feliū, din tōte timpurile; și mai avēndū în vedere declarațiunea Săntului Apostol Pavel că *tōte cele ce s'au scrisū, suntū scrise spre învēțatura nōstra*, ideea personală, a sub semnatului traducetoriū, este că *pēcatū în contra Săntului Duchū* nu pōte fi în ultima, de câtū *Impetrirea, îndārātnicia, nepocāința finala*, sau *desperația de mântuire*. Chiar fariseilor, credū eū, acēsta le imputa Măntuitoriul; căci elū șcia,

ca Dumnezeu, că ei vor rămânea până la fine îndărătnici, împetriți și nepocăiți. Această explicație ar înlătura și paruta contradicție cu milostivirea lui Dumnezeu; căci ar urma că, nu există peccati pe care Dumnezeu să nu 'lă erte: dar cum se erte Elu peccătosului care nu 'și cere ertare?

† **Arhiepiscopul Innocent M. Ploesteni.**

Iulian Paravatul

(Urmare, vedi No. 8. an. VI)

Erau nerabdatori și unii din creștini și nu se mulțemeau cu desvoltagea și răspândirea treptată și pacinică a creștinismului din Imperiu. Ei doriau, ca guvernul să ia măsuri energice și decisive, pentru ca paganismul să dispară cât mai curând de pe fața pământului. Spiritul de persecuțiune asupra paganismului se observă chiar la unii scriitori ai timpului, cari nu fac parte dintre părinții și învățătorii Bisericii. Firmițiu Matern, care trece între retorii timpului și se califică pre sine de clarissimus, consiliaza lui Constant și Constanție, ca să persecute paganismul. „Sanctisimilor Imperatori, Constant și Constanție!... Duce Firmițiu. Voi vă lipsesce numai puțin, de a strivi pe diavolul cu loviturile voștre, și să nimiciți de o dată înkinarea de idoli. Puterea acestui venin a despărut, și respirațiunea lui cea necurată dispăre pe fie-care ți. Rădicați semnul credinței... Christos, doriind fericirea popoarelor, vă rezervă voi onorea, de a ruina înkinarea de idoli și a transforma în pulbere templurile necurate. De când s'au degradat templurile (păgâne), puterea lui Dumnezeu vă înalță pre voi. Voi ați învins pe inimiciii vostri. Voi ați întins șotarele Imperiului și pentru gloriificarea ostenelelor voștre, neîntorcându atențiunea la ano-timpurile anului, voi, în timpul de iarnă ați înfrântă valurile spaimentătoare ale Oceanului. Apele mării necunoscute s'au umilită înaintea voastră. Britania a tremurat înaintea privirilor neaseptate ale Imperatorilor.

Ce v \bar{e} trebuie mai mult? Elementele învinse se umilesc \bar{u} înaintea v \bar{o} str \bar{a} . Dar S \bar{a} nta Scriptura v \bar{e} ordon \bar{a} voi, \bar{s} i v \bar{e} spune ce asc \bar{e} pt \bar{a} de la voi Dumnezeu. Legea suprem \bar{a} v \bar{e} comand \bar{a} , ca cu insisten \bar{t} a v \bar{o} str \bar{a} s \bar{a} se nimiceasc \bar{e} înkinarea de idoli. Face \bar{t} i deci accia, ce ordon \bar{a} Dumnezeu! Implini \bar{t} i comandamentul lui...“ (*). Aceste cuvinte apar \bar{t} inu unui crestin \bar{u} civil \bar{u} , \bar{s} i gata spre lingu \bar{s} ire. Adev \bar{e} ra \bar{t} i crestin \bar{i} erau tot-d \bar{e} -una str \bar{e} in \bar{i} de spiritul persecu \bar{t} iei. Biserica lui Christos, cum am v \bar{e} du \bar{t} u mai sus, întrebui \bar{n} ta convingerea \bar{s} i nu persecu \bar{t} inea \bar{s} i m \bar{e} surile aspre, pentru r \bar{e} sp \bar{a} ndirea preceptelor divine.

Se p \bar{o} te presupune, c \bar{a} amb \bar{u} fi ai lui Constantin, fiind preda \bar{t} i religiei cre \bar{s} tine \bar{s} i nealeg \bar{e} nd \bar{u} mult m \bar{e} surile, ce- \bar{i} putea conduce la scopurile lor, ar fi profita \bar{t} u \bar{s} i de consiliurile lui Firmi \bar{t} in. Judec \bar{a} ndu dupre alte date istorice, se vede dispozi \bar{t} inea acestor Imperator \bar{i} prin legea din 341, unde sub semn \bar{a} tura lor public \bar{a} se dice: „s \bar{a} înceteze prejudiciile \bar{s} i s \bar{a} dispara nebunia sacrificiilor“ (b). Au \bar{t} ind \bar{u} aceste cuvinte ale edictului imperial \bar{u} , trebuie s \bar{a} presupunem, c \bar{a} tote templurile p \bar{a} g \bar{a} ne disp \bar{a} rase din Imperiul lui Constantin, dar lucrul nu s \bar{a} petrecu \bar{t} u ast-feli \bar{u} . Dupre aceste cuvinte detun \bar{a} tore asupra paganismului, legea citat \bar{a} continu \bar{a} : „D \bar{e} c \bar{a} cine-va, c \bar{a} lc \bar{a} nd \bar{u} legea divinelui Imperator \bar{u} , P \bar{a} rintelui nostru, \bar{s} i dispozi \bar{t} ionile actuale ale îndur \bar{a} rei n \bar{o} stre, ar cuteza s \bar{a} sacrifice, atunc \bar{i} va c \bar{a} dea asupra aceluia r \bar{e} s \bar{b} unarea dupre dreptate a aceste \bar{i} leg \bar{i} “. Dar noi scim, c \bar{a} Marele

(a) Firm. Matern. De errore profanarum religionum. Lugd. Bat. 1672, pag. 43, 59 \bar{s} i 63.

(b) Cod. Theod. XVI, tit. II, § 10.

Constantin n'a interzisă nici-o-dată sacrificiile publice, care se efectuau prin templuri de către sacrificatori. Interdicțiunea lui privia prejudiciile private, ceremoniile magice, care se efectuau în ascuns de către amăgitorii abili.

Pre timpul fiilor Marelui Constantin sacrificiile păgâne se efectuau în modu oficială, stimându-se mai tot-de-uma, deși câte-o-data întimpinăm în istorie și scene, prin care se insultau. Totul depindea de la dispozițiunea poporului, seă a guvernatorilor, de la influența partidelor și kîar de la circumstanțele ocazionale. Prin orașe, unde păgânii erau încă fôrte numeroși, și unde ei avéu colegiuri pontificale, sacrificiile se manținéu de superiori, prefecti și curiali, cari înființau corporațiuni păgâne, râdicau statui, săpau inscripțiuni și construiau monumente publice. Prin sate, în locurile mai puțin locuite, unde privirile autoritaților nu se puteau întinde, acolo creștinii din popor ruinau tôte monumentele păgânătăței. Mormintele familiilor avute, care erau preserate pe căile romane, și înfrumusețate cu inscripțiuni păgănesci, tôte deveniau prada nopței și se nimiciau din zelul către creștinismă, unde se amesteca și rapacitatea. Sub pretecestul ruinărei sanctuarelor păgâne, se prădau templurile de către ômeni, cari își înpropriéu obiectele de valôre, colónele de marmura și statuetele cele lucsóse. Scandalul ajunsese pênă la gradul, că aă trebuită sase amestece Imperatori, căutându ase opri rapacitatea. O lege, carea a fostă publicată numai cu ună ană mai târziu de anul 341, dispune, ca templurile păgâne din jurul Romei să fie reparate în contul statului. Imperatorul scrie lui

Catuliu, prefectului de oraşu şi kiar augurú : „Deşi intenţiunea noastră este, de a nimici prejudiţiile din rădăcină, cu tóte aceste noi voimú, ca templurile, care se află afara de zidiurile Romei, să rămâne neatinse şi sub apărare de ori-ce atacurí. Căci nu trebuie ase ruina aceia, ce constituie mulţémirea usuala a poporului romanú ; şi trebuie să se respecteze templurile, care au datú nascere jocurilor circului şi serbătorilor (*). Alte doé edicte amerinţa cu pedepsele cele mai aspre pre despoetorií momintelor (b).

Aici se nasce întrebarea : care era puterea misteriose a păgânismului, că el, aflându-se în decadere, era stimatú kiar şi de către Imperatorí ? Amestecul prejudiţiilor populare, tradiţiunile politice, datenele sociale şi gustul artei şi al literaturéi păgâne erau atâta motorí, carií făcéú pre ómení să nu se despartă cu uşurinţa de păgânismú. Tótá societatea romaná era dominată de credinţe şi suvenire próspepe pentru păgânismú. Satele, curiile, scolele erau pline de ómení, carií pre faţă, seú în ascuns traiau păgănesce.

Cu întroducerea egalităţei între ómení, politeismul a suferitú în tóte privinţele, dar lovitura cea mai simţită şi mai grea de suportată a primit-o religiunea oficială, fíica Greciei şi a Romei. Fiindú Imperatorií însuşí divitatea duple aceste religiuni. În persóna Mareluí Constantin ei au refusatú onorurile divine, şi pogorându-se de pre altarele templurilor, ei de voie s'au pusú între ómení, şi cu acestú actú al Imperatorilor religiunea oficială s'a desrădacinatu din-

(a) Cod. Theod. XVI. tit. X, l. 3.

(b) Ibid. IX, tit XVII. l. 2. 3.

tr'o parte. În poporü înse, care dupre datenele antice era deprinsü de a diviniza pre Imperatoriü lui, religiunea oficiala era înrădăcinată förte adüne și el nu se putea împăca cu ideia, că trebuie să renunța la distraçțiile și petrecerile, ce-i oferia acésta religiune.

Dreptul, de ase petrece în comptul Statului și al administratorilor sei, poporul romanü îltu considera, ca pre unul din drepturile lui cele mai înprescriptibile. Cu ocasiunea fie-căria funcțiunii, unde se practica alegerea și mai ales a pretorilor, poporul primia rați de îndestulare și întâlnia distrucțiunii populare pre tôte stradele. Averile colosale ale funcționarilor mai înalți se keltuiau la înfrumusețarea circurilor și transportarea din Grecia a diferitilor artiști, cariü aveü menirea de a distrage poporul, precum și la aducerea din fundul Africeï a o mulțime de fiare selbatiche, care trebuëü să fie ecspuse înaintea poporului. În dioa districțiunei poporul se bucura de drepturi imperiale, neesceptându nici dreptul asupra vieței și a morței acelora, cariü se presentaü pre scenă pentru distraçțiunea lui. Ordinele în acea di se dau din parterele teatrelor, și poporul de aici, pentru ași satisface plăcerile se le cele sângeróse, nu se gândia mult, de a ecspune vieța kiar și acelor mai inocenți ómeni.

Pasiunea spre jocuri a trecutü din Grecia la Roma, iar de aici cu întinderea Imperiului romanü se răspândise preste totü locul și acésta anume pasiune era píedica cea mai mare, ce o întâlnia crestinismul în propagarea sa. Distracțiunile păgâne erau cu totul contrare spiritului creștinü. Intre jocurile sante erau

unele, care pentru caracterul lor celu sângerosu nu putéu cu nici unu prețu să fie tolerate de Biserica. Luptele gladiatorice și luptele cu fiarele selbatice, unde trebuca să se sacrifice vieți de ómení, erau spectacule cu totul nesuferite de adevératul creștinu. Castitatea creștină se scandaliza și de nuditatea atleților și de posele scandalóse ale pantomimelor, precum și de cântările pasionate ale cântárețelor. Alergările cu căruțele, cu caii, séu cu piciorul, spectacule altráminte neculpabile, erau considerate de creștinu, ca o pierdere de timpú, pe care creștinul ílu întrebuița mult mai bine. Și în genere, tóte jocurile, distracțiile și teatrurile reamintéu paganismul și ele erau efectuate în onórea vre unei divinitați.

De aceia și vedemú, că decisiunile Bisericeí, relative la tétruri, se distingú printr'o severitate particulară. Nu numai Tertulian cu rigurositatea sa, dar și înțeleptul Ciprian condémná în modú necondiționatú totú felíul de spectacule (a). Canónele apostolice, apoi sinodul din Elvira (b) supunú anatemei pre actori și conducétorii circurilor. Círil Alecsandrénul, éca cum se ecsprimá în acéstá privința : „Nebunia teatrurilor, săriturile cailor la ipodromu, vânătórea din circú și tóte deșertáciunile de felíul acestora suntu gloriificarea diavolului. Nu nutriți nici o pasiune spre teatru, unde se efectué acte rușinóse și nemodeste, și danșuri nebuneșci ale ómenilor degradați.... Fugiți kíar de alergăturile cailor, care este unúspectaculú fóre de sensú și care distrage pre spiritu.

(a) Tertul. De spect. XXIV.

(b) Canon. LXII.

Tóte aceste faeñ gloria diavolului, de care voi ve lepadați la botezú (a).

Nici o prescripțiune a Bisericei nu era mai puțin respectata de către creștinii, ca prescripțiunile, relative la spectacule. Locuitorii Antiochiei și ai Constantinopolului, creștinii tóte zeloși, deveneñu păgâni în dillele deskiderei circului. Și de multe-orí creștinii își dau voturile lor pentru alegerea în funcțiunile mai înalte ale Statului paganilor, și acésta numai pentru cuvêntul, ca aceștia vorú protecta mai mult, de cât creștinii, distracțiile populare.

Alătura cu circul, era scóla, care se póte considera pentru timpurile lui Iulian Paravatul, ca al doilea refugiu și înca fórte puternicú al paganismului. Cu tóte că prin seculul al IV-lea creștinii își avéu literatura lor proprie, fundata pre revelațiune; cu tóte că producțiunile literare ale lui Origen, Sântul Atanasie, Eusevie, Ciril etc. avéu respectul celu mare la creștinii; cu tóte aceste, ñicú, literatura păgâna era considerata, ca prototipul poeziei, filosofiei și al cloventei. De aceia și întâlnimú în istoria acestor timpuri tineri din familiile creștine cele mai pióse, cari își făcêu educațiunea lor în scólele păgâna. Profesorii pagâni, sêu sofistií, cum se numiañ ei singurú pre sine, nu erau nisce pedanți de scóla, cari înkiș în cabinetele lor, și-ar fi perdutú timpul în descifrarea și studiarea pergamenelor vekí. Prin tóte orașele Imperiului, acești sofistií și-añ conservatú modul de instruire al filosofilor vekí; și ei tráiañ împreună cu discipulii lor, învețându-í mai mult în modú amicalú și la preumblare, inspirându-le lor

(a) S. Ciril. ort. catech. XIX § 6.

totă încrederea și căutându ale comunica nu numai preceptele științei, dar introducându-le în sufletu educațiunea morală și credințele religioase. Sofiștii călătoriau din orașu în orașu, însoțiți de procesiuni solemnele, și făcându-se pretutindenea obiectu de acceptare și de onoruri particulare, ținându și ei la rîndul lor câte unu discursu, prin care se gloriŃeau vekii eroi ai păgânitatei. În Grecia, în Asia și pretutindenea era încă în flóre pasiunea spre elocvența, și sofistul abilu scia a satisface acéstă cerința populara. Disponendu de producțiunile lui Omer, Platon și Aristotel, sofiștii nu lăsau nediscutate nici cestiunile actualitatei, și ei căutau a forma nu numai convicțiunea discipulilor lor, dar urmăriau și vieța și înclinațiunile psihice ale acestora. Și fiind ca pre aceste timpuri arta oratorică era considerata, ca indispensabilă pentru educațiunea unui tîneru, de aceia sofiștii avéu menirea, de a forma pre toți ómenii de Statu al timpului. Tóte funcțiunile statului erau ocupate de discipuli ai sofiștilor, cari și în pozițiunile cele mai înalte nu încetau de a respecta pre foștii lor învețatori. Nu numai în pretoriu, dar și la palatü erau respectate opiniunile sofiștilor, și fôrte adesea întâlimu pre unu sofistü ocupându președenția Senatului imperialü.

Unul din acești sofiști, care a jucatü unü rolü fôrte mare respectiv de educațiunea lui Iulian, și tot-o-dată se póte considera, ca unü modelu de sofistü al timpurilor acestora, este retorul Libanie. El s'a născutü în Antiochia dintr'o familie onestă, dar ruinată, și kîemarea de sofistü o avea ereditată. Libanie fôrte de timpuriü a piedutu pre părintele seü.

iar mama și cu ună unklü al lui, aü voitü să 'l dea o alta ocupațiune ; dar dorința cea mare a fiului de sofistü pentru sciință l'a facutu pre Libanie, ca el să se predea cu totul studiului și fore de învățatorü să se instruiască singurü în totü ce, i-a statü prin putință. Pasiunea lui Libanie pentru sciință cra așa de de mare, că el o dată n'a simțitü tunetul, care se descărcase asupra capului lui, și el a remasü în urmarea acestui fenomenü cu o durere de capü perpetuä. Antiochia tötä vorbea de pasiunea lui Libanie și el vedëndü, că cu propriile seles mijlóce va face puțin în instruirea sa și de altä parte mai considerändü, că Antiochia nu-ı putea procura nicı unü mijlocü spre instruirea lui, el își îndreptä privirile seles spre Atena, patria sciinților și pentru acésta își ceru permisiunea maiceı seles. În Atena erau multe scóle, conduse de sofistü însemnați, și în jurul fiecäria scóle se grupaü o sumä de discipulü, cariü își împärtiaü timpul în ocupațiunü și petrecerü. Scólele concuraü între dınsele, iar între discipulü lor se petrecëü dispute dese și fórté animate, care de multe ori se terminaü cu certurü grosolane. Aceste scóle își disputaü discipulü ceı mai capabilü, și ceı din noü veniți erau supuși la o sumä de procedurü glumețe. După ce li cerca bărbăția prin nisce strigäte seľbatice și li punëü diferite porecle, în întroducëü sub duși, și numaı după o asemenea spälare solemnä ceı din noü veniți erau proclamați de colegi și discipulü actualü (a).

Libanie able debarcatü în Atena a și fostü apucatü

(a) St. Greg. Theol. orat. XLIII, 16.

și dusă la unu învățătoru, care nu-i era de locu plăcutu. Cu voie, foré de voie, el a trebuită să asculte pre unu profesoru, care nu-i satisfăcea dorințele lui, ba kiar să-lă și aplaudeze pentru oratoria lui. Vedeându-se amăgită în speranțele séle, Libanie se ținea departe de colegii sei și nu lua parte la disputele, la jocurile și petrecerile lor; și cu acesta, duple cum mărturisesce singuru, el „maï mult s'a instruită, și maï puțin s'a distrasă“.

După trecerea de maï multă ani, Libanie cu unu amicū al seū a venitū în Constantinopolū. Aici aceleși scoli cu aciași sofisti. Unul din dînșii supăratū, că a fostū învinsū de Libanie într'o dispută, i-a propusū, ca să ocupe scōla lui. Propunerea a fostū primită de către Libanie cu plăcere; dar în timpul cât Libanie s'a dusū la Atena, ca să se despartă de toștii lui învățători, sofistul constantinopolitanū, și-a luatū cuvēntul îndērāt, și la întōrcerea lui Libaniu din Atena, el a găsitū, că locul promisū era acum ocupatū de unu altū sofistū cu aprobarea Senatului și a Imperatorului. Tinerul oratorū, perđendū o catedră, salariată de Statū, s'a întristatū, dar nu și-a perdutū curajul, și a începutū unu cursu separatū. În maï puțin de o lună Libanie a avutū opt-deci de discipulī, în ore-ce auditoriul rivalului seū se deserta pre fie-care di. Poporul de la spectacule se retregea, spre a asculta cursurile lui Libanie. „Pre unul din noi, țicea Libanie, îlū nutresce Imperatorul, iar pre mine mă ajută părinții discipulilor mei“. Urītorii lui Libanie aū kīematū din orașele vecine pre unu sofistū renumitū, cu numele Bemare, care se bucura de influență în palatul imperialū și era cunoscutū

și lui Constanție. Libanie în respectul religiosu era păgânu zelosu ; Bemarc respecta zeii, dar nu era inimicul creștinismului. Ne înkinându-se adevératului Dumnezeu, căruia se înkina și Constanție, Bemarc a scrisu unu panegiricu. prin care descria Bisericele, pre care le construisé Constanție. Acéstă anume compozițiune oratorică a fostu propusă de către Bemarc lui Libanie pentru concursu, spre a'l demasca în convicțiunile lui religiose.

Țioa. în care s'a ținutu acestu concursu, a fostu țioa cea mai fericită pentru Constantinopolitanii. Locurile din sală erau vëndute cu prețuri colosale și crainicii cutrierau stradele, comunicându poporului țioa concursului. Sofiștii la rândul lor nu negligeu nimicū din accia, ce ar fi impresionatū masa auditorilor. Perii capetilor sofiștilor erau unși cu totu felii de aromate, obrazii rumeniți, capul lor era încoronatū de cununii, lucrate din flori artistice și kiar cu petre scumpe. Pre lângă aceste, dela sofiștii se mai cerea. ca el să salute cu grație pre poporul, ce-l aplauda, să-și ia o pozițiune astū-feliū, în cât să-și fie vedute mânele cele pline de ivele și albe. Bemarc, omū avutu și iniciatū în tóte gusturile palatului, era mult mai favorisatū de împrejurării, de cât sāracul și necioplitul Libanie ; și cu tóte aceste avantaje triumful țiolei la obținutu cestū de pre urmă. Mulțimea, după terminarea concursului, a dusū pre Libanie în triumfū, acoperindu-lū de coróne și numindu-lū poetul divinităței, privighetóre, imperatorū al oratoriei etc. Într'o singură ții Libanie a ocupatū locul primū între oratoriii cei mai renumiți ai anticităței.

Atunci inimiții lui Libanie a recursu la alte mijloce. Au începutu să-l inculpe, că el își datoresee succesele oratorice artelor interdise — magiei, vrăjitoriei. Sacrificătorii orașului au ținutu parte inimițiilor lui Libanie și unu astrologu, inculpatu că este în relațiunii cu Libanie, a fostu supusu torturelor. La ocașiune Libanie a părăsitu Constantinopolul și a trecutū în Asia. Renumele lui Libanie mergea înaintea lui și el ducendu-se în Niconidia, a fostu întâmpinatu cu glorie și în timpu de cincī ani, cât a ramasu în acestu orașu, a dusu dilele cele mai tericite, dupre cum le numesce singuru. Poporul Nicomidiei în locu de a mai cânta cântecele sele, începuse a întona bucăți din dicursurile lui Libanie. Unu asemenea nume nu putea să fie și aici scutitu de invidia sufletelor micī. Pre dînsul au începutu să-l inculpe iarăși în magie și vrăjitorie și elu a fostu dusu înainte judecăței, unde pro consulul Bitiniei a asistatu singuru la pertractarea judecăței lui Libanie. Aici Libanie a avutū o nouă ocașiune, ca să-și arate talentul, de care era dotatū și încurecându pre inimiții, a avutū unu noū triumfū; după care locuitorii Constantinopolului au cerutu dela Imperatorul permissiunea, ca Libanie să fie readasū în mijlocul lor. Reîntorcându-se Libanie în capitala Imperiului de Orientū, nu forē frica de a desplăcea în curēnd celor din Palatū, el a începutu să se ocupe cu panegiricul celor doī Imperatori, laudându-ī cu eespresiiu destul de moderate, că „ei profesarā credința, care i-a învățatū să nu se témă de mórte, fiind ca vieța fiecărui omū este în mâna Zeilor“ (*). De acum Li-

(*) Lib. orat. III.

banie devine omă imperială. Discursurile lui eescitaă în genere curiositatea. Omenii administrațiunei îl ascultaă și luaă în considerațiune opiniunile lui. Relațiunile multiple și corespondența cea întimă, ce el ținea cu foștii lui elevi, cari ocupau în Stată funcțiuni înalte, skimba cu totul sôrta lui Libanie, mai ales că și circumstările acum îl favorisaă întrună modă particulară.

Omenii, ca Libanie, aă tot-de-una importanța lor, și murindul paganismă nu puțin a fostă susținută de acestă omă, înaintea Imperiului. În straturile inferiôre ale societăței, paganismul avea alți susțiiitori, cari se bucurau de acciași influență, ca și sofistii. Și în adevără, ce însemnaă acele inculpațiuni în magie și vrăjitorie, ce se aducă penă și ômenilor de valôre, ca Libanie? Dăcă ne gândimă la caracterul paganismului, plină de misticismă; dăcă luămă în considerațiune mistercele de la Delfi și auguri romanii; în fine, dăcă ținemă comtă de actele sângerose, ce se petrecă prin fundurile templurilor păgâne; tôte aceste și alte considerațiuni ne punu în pozițiune, de a nu ni putea ecplica, cum actele esențiale ale practicei păgâne deveniaă culpe pentru acciași păpâni. Eraă dorințe din partea omenirei păgâne, care nu puteau să fie satisfăcute cu actele și sacrificiile oficiale ale paganismului. Lumea atunci, ca și acum clasele nôstre de josă, doria, ca să scie viitorul și pentru acăsta ecsistaă practice, învocațiuni de spirite, cuvinte misteriose, în virtutea cărora i-se formula ună răspunsă, care în aparință satisfăcea dorința omului. Se iviaă dorințe de a lega seă deslega iubirea dintre soți, de a vindeca bóle, seă de a per-

verti cursul naturală al lucrurilor, și pre dată i-se oferă omului câte unŭ meșterŭ, care îlŭ asigură, că totul s'a făcutŭ conform voinței lui. Prin orașe și sate cutrieraŭ vrajitori de meserie, umblău astrologi, cariî satisfăcēu tōte prejudițiile omului și duple stele îi prespunēu sōrta, ce-lŭ asceptă în viēța (*). Alții, înarmați de nisce óse cu figurî simbolice, prespunēu viitorul și eस्पlicaŭ visurile (b). În fine, în fundul cimitirelor locuia câte o vrajitoare, numita de poporul nostru Samca (c), carea cu părul despletitŭ, desculță și într'o chafnă nēgră, cerceta mormintele, ferbându ósele morților, sēu întrebuiñându pentru asemenea scopuri sângele noŭ-născuților, și erburî veninoșe. Archeologia romană numără, duple autorii clasici, pene acum opt-deci de proceduri, prin care se prespunea viitorul și care nu erau recunoscute de paganismul oficialŭ (d).

Paganismul oficialŭ multŭ timpŭ a fostŭ streinŭ de aceste prejudiții și privia cu disprețŭ la dînsele. Auguriŭ, prespunēndŭ voia Deilor duple intestinele sacrificiilor, cu desgustul celŭ mai mare vorbiaŭ despre Chaldeŭ, cariî căutaŭ a pređice același lucru duple stele. Ciceron însuși, fiindŭ pontifice, când a scrisŭ tratatul „de divinatione“ apăra auguriŭ și-și rādea cu multŭ sarcasmŭ de astrologi. Și cu totŭ desprețul, ce paganismul cultŭ arāta prejudițiilor, nu putemŭ să nu recunōscemŭ, că tōte aceste acte

(a) Cicer. De divin. XI, 4, 47.

(b) Ibidem. I, 18: XI, 41.

(c) Noi credemŭ, că această numire este formulată din slavinescul *самъ* = singurŭ, dînsul și particula *ca*. În totul *ca* dînsa, semina *ca sine* însuși.

(d) Handbuch der Rōmishen Alterthumer T. IV, pag. 99—130.

își aveau originea lor tot în paganismul oficial și în timpurile mai de pre urmă ale Imperiului literatură păgână abundeză de tractate și expunerii prejudicioase. Firmiție Matern dedica marelui Constantin unu tractatū, prin care astrologia este rădicată la rangul de sciință. Macsenție în ajunul luptei cu Constantin a recursū la sacrificiū sângerose, și rușinoase. În genere vorbindū, paganismul oficialū la începutū a fostū străinū de prejudiciū, mai pre urmă înse, când edicetele Imperatorilor creștini au începutū a lovi cu interdicțiunea aceste practice, atunci ele s'au contopitū cu paganismul oficialū și au începutū a lucra cu puteri unite pentru susținerea paganismului muribundū.

Dar să vedemū acum și cuvântul, pentru care prejudiciile erau desprețuite de paganismū și persecutate de Imperatoriū creștinū. Cea mai mare parte din prejudiciū erau venite în Imperiul romanū din Persia. Doctrina persenă, despre acțiunea permanentă a principiului reū — „Ariman“ și lupta dintre principiul binelui — „Ormuzd“ cu principiul rēului, stabilita de către Zoroastru în universū, explică în modū satisfăcătorū kîemarea spiritelor rele și invocarea celor bune din vrăjitorie. Eca cuvântul, pentru care ori-ce actū prejudiciosū era consideratū, seū avea kiar o origine persenă. O dată cu răspândirea creștinismului, noi vedemū stabilindu-se în Imperiul romanū o ramură a cultului persenū, cunoscută cu numele de cultul „Mitrei“, carea era considerată, ca unū spiritū bunū și o divinitate iuternediatoare între Ormuzd și omū. Urme de ale cultului Mitrei găsimū în timpurile de pre urmă răspândite în totū Impe-

riul romană, penă și în Panonia, și inscripțiunile, precum și operele S-lor Parințtatesta, că acestă cultă avea o mare afinitate cu prejudițiile paganismul.

Cultul Mitrei în Roma se vede pentru prima dată la caderea republicei, și el a început a se răspândi prin Imperiu numai după Imperăția lui Antonie, și penă pre la finele seculului al IV-lea (a). Pre monumentele vekî ale Italiei, Elveției, Galiei, Germaniei, Noricului, Panoniei și kiar prin Daciă se întâhnesc emblemele cultului Mitrei: doe torțe, leul, *corbul*, griful și *misteriosul bou*. Penă pre timpul lui Constantin, consuli și toți funcționarii mai înalți ai Imperiului întrebuințau alături cu titlul funcțiunei lor și câte ună titlu sântit, după care ei erati și servitori ai cultului Mitrei. Templul, seă cum se numia el caverna Mitrei, se afla sub Capitoliu și, a fostă înkisă pre timpul lui Grațian. Introducerea persônelor în acestă cultă era însoțită de doe-spre-dece cereări, prin care se punea la probă decisiunea și forța de caracteră aceluî din noă întrodusă. Trebuea să tréce înot ună riă, săse arunce în foc, să sufere tômea și setca, să supôrte ostenela și frigul și săse supune loviturilor cu biciul (b). Fie-căria încercări de mai sus corespundea câte o tréptă de sântire și actele de cultă ale Mitrei avéu în timpurile mai de pre urma practice, care amagéu și pre creștină. În cultul Mitrei ecisista o speță de botez, pentru curățirea păcatelor, o ungere cu oleă, care amintea creștinilor ungerea cu sântul mir și doe spețe de sacrificiă—unul sângeros, care con-

(a) Hammer Memoire academique sur le culte solaire de Mitra-Caen, 1833, pag. 21.

(b) St. Gregoriu Nazian. Horat. IV.

sista din sacrificarea unui taurú și al doilea, care se efectua cu pâne și cu vinú. Insuși învêțatorii Bisericeii creștine—Justin martirul, Tertulian, Origen și Ieronim au notat aceste asemênări cu creștinismul (a). Speranța în viêtă viitoare în cultul Mitrei era mult mai bine expresimată, de cât în celelalte religii pãgâne; iar tendința spre renascerea morală a omului, ca promisiunea de a-i-se erta pécatele și a-î purifica spiritul, făcea din acestú cultú o religiune, care punea multe obstacule respândirei creștinismului. De aceea pãgânii cei mai culti, cari încă nu perduse speranța în paganismú, îi vedemú numêrându-se între adoratorii Mitrei și plini de speranță, că vorú învinge religiunea revelată, carea, dupre cum ðice Tertulian, se respândise acum penê la marginile pémêntului.

Aceste erau elementele și forța paganismului pre timpul Imperatorului Constanție, și acum se mai cerea o sistemă filosofică, carea ar fi fostú în stare de a grupa tóte elementele împrăștiate ale paganismului într'unú totú concentricú și organicú. Nu mai puțin era necesarú și unú omú de Statú, care cu voia și caracterul sêu ar fi făcutú, ca aceste elemente ale paganismului, acum sistematisatú, să primiascê și timbrul socialú. Și paganismul acestor timpurí a fostú destul de norocitú în persóna lui Iulian paravatul, ca omú politicú, iar filosofia alecsandrénă și-a propusú, de a sistematiza paganismul demicatú. Dar mai special :

Filosofia alecsandrénă și a datú de temă, de a for-

a: S. Justin Dial. cum Tryph. LXX, Apol. I, 66; Tertul. De Rapt. V. De Praescript. XL. S. Hieronym. ad Lactam epist. VII; Origen adv. Celsum. 122.

mula o sistemă filosofică, carea ar întruni în sine toate elementele culturii antice. Toate eugetările diverse ale culturii grece în Plotin și discipulii lui și-au găsit pre patronul bine-voitor și ei căutau, ca de la natura psihică a omului să treacă la natura divinității. Divinitatea lor cea unitară și totu-o-dată și trinitară se asemăna întru câtú-va cu dogma religioasei revelate despre unitatea lui Dumnezeu în trei persoane. Alecsandrenii prescrieră lui Dumnezeu trei forme, luate din filosofia greacă—unitatea paternă a lui Parmenid, demiurgia (crearea lumii) lui Timeu și miscătorul nemișcat al lui Aristotel. Sub aceste forme ale divinității, care pentru ómenii, nedepriși cu speculațiunile teoretice, păreă attribute ale sântei Treimi; și împinși de ura către creștinismu, și profitându de discordia, introdusă în Biserica de către arianismu; apărătorii vekei culturii începú o nouă lupta contra creștinismului, mai alesú, ca ei își daduse acum de temă, ca se uniasce într'unu totú și religiunile cele mai diverse ale păgânității, duple cum unise și sistemele vekii ale filosofiei.

Și în adevéru, filosofia alecsandrenă, considerata de păgânii contimpurani, ca centrul de cultură păgână, începuse a se presenta, ca suma aspirațiunilor păgâne, atât în lupta cu creștinismul, cât kiar și pentru mântinerea muribundului paganismu. Deși Plotin și Porfirie desprețuiau pre tacute totú, ce aparținea la religiunile păgâne, tot ei consideraú ceremoniile cultului păgânú, ca acte, necesare susținerii Statului, toleraú politeismul, ca unú prejudiciu necesariú și în basmele mitologice vedéu nisce simboluri poetice, prin care se ascundea de vulgú nisce

verităţi mai înalte. Şi cu totă unirea filosofiei cu religiunile antice, se vede din istorie, că această unire n'a fostu destul de organică; că ea nu întrunia în sine toate acele elemente, necesare a învinge s-ta religiune a lui Christos.

Dar vedemū aici mai de aproape şi modul, cum neoplatonismul a căutatū, ca să inifice sistema sa cu religiunile păgâne. Încă de pre timpul lui Porfirie, cele trei forme, sēu ipostasuri ale divinităţei, cum le numiaū neoplatoniştii, erau într'o separaţiune de lume; şi numai unul din ipostasuri, „Spiritul divinū“ era în comunitate cu universul. El unia infinitul cu finitul, eternul cu timpuralul, ecsistenţa absolută cu cea relativă. „Spiritul divinū“ duple doctrina neoplatonicilor era creatorul universului simţitu. Dar acestū ipostasū al divinităţei, acestū creatorū al lumēi nu o produs'o cu cuvēntul gurei sēle: „*sāse facē*“. Din contra, duple doctrina alecsandrēnă, Spiritul divinū a produsū din sine numai vieţa, carea la rōndul ei prin mijlocul emahaţiuneī, a scurgereī, sēu a renascereī treptate, a animatū materia cea fora de formă, din care a eşitū lumea. O serie de fiinţe intermediare, sēu de „spirite individuale“, cum le numiaū neoplatonicii, produse unul din altul, a populatū lumea, formāndū mai multe trepte între principiul producētorū eternū şi lumea obiectelor. Trēpta cea mai superiōră a acestui şirū de fiinţe o forma corpurile ceresci şi stelele superiōre; în mijlocū se afla spiritul omului; iar la ecstremitatea opusă era aşedată materia anorganică. Pre această scară de substanţe s'a găsitū locū pentru toate divinităţile păgâne. Insuşi Plotin şi mai ales Porfirie

a admisă ase da ființelor superioare omului numiri din teogonia greacă, iar stelelor le-a recunoscut puterea, de a influența nu numai lumea fizică, dar și pre cea morală. Și decât acesta unire a filosofiei cu paganismul a fost numai tolerată de către Plotin și Porfirie, sub discipulii lor. Într-o mitologie politeistică ajunsese a face o parte esențială din filosofia alecsandrână,

Maî departe. Dupre teogonia neoplatonică, primul ipostas al trinității era eșitū din unitatea divină și această unitate este fericită dupre esența sa. absolută, liberă de orî-ce skimbare, și streină de simțire, substanță fore de nume. Acum, omul, ființa care arde de dorința de a afla adevărul, și de a cunoșce pre Dumneđu, kiar aici pre pământū pōte nimici diferința dintre finitū și infinitū, dintre absolutū și contingentū, și el ajunge ase contopi cu divinitatea celū puțin pentru unū timpū linitatū prin mijlocul „ecstasului“ adecă a conunirei omulū cu Dumneđu. Dupre ecstasul neoplatonicilor omul se contopescce cu Dumneđu nu în virtutea unei puteri a lui. dara unei stări psihice. În contemplațiunea divinității de către omū, persōna omulū dispore și divitatea, lăsându-se spre omū, el nu o cunoșce, dar se contopescce cu diūsa, și omul devine pentru unū momentū Dumneđu. Aici, în această stare de ecstasū. în acestū momentū de contopire a omulū cu divitatea. ambele personalități disparu. și substanța omulū cu cugetarca, simțirea și voința lui se identifica cu substanța divină, care se atinge de facultățile omulū (1).

(1) Jules Simon T. I. pag. 555 Vacherot, T. I. pag. 544 et seq.

Acăstă doctrină a neoplatonismului despre ecstasă este punctul lui culminat. Ecstasul este pozițiunea cea mai superiôră a cunoșcinței și a virtuței omului. Ecstasul nu pôte să devine partea fie-cuî. Numai omul de o amóre superiôră pentru dreptate, și de ună eesercițiū continuū în virtute ; numai prin mijlocul uciderii simțurilor și a pasiunilor ; succesorul lui Plotin putea sa ajunge la unirea lui cu divinitatea. In genere, numai acelū, ce încetěză a fi omū, pôte să devine Dumnezeu, dupre doctrina neoplatonismului.

Acceptândū dela Petagora vieța aspră a sistemēi lui și impinsū de esemplele creștinismului, Plotin a venitū la acăstă stare supra-naturală, la ecstasū. Porfirie în tractatul seu despre „abstinență“ ni oferă unū tablou a ecstasului, și el aici învață pre ômeni, ca să-și curăță corpul, ca pre unū templu, în care are ase întroduce gloria divină. Desprețul lui Porfirie pentru vieța pământescă ajunsese așa de departe, în cât a trebuitū să intervinē influința lui Plotin, ca să-lū feriascē de sinucidere. Insuși Porfirie cu tôte austeritatea vieței sēle, numai o singură dată a simțitū plăcerile ecstasului „Eū singurū, dice el, făcēndu tabloul vieței minunate a lui Plotin, învătătorului sēu, numai o dată m'am unitū cu Dumnezeu, avēndū patru-șeci și opt ani dela nascere“.

Cu tôte aceste, acăstă doctrină a ecstasului, carea orî-cum este o stare de puritate morală, a ajunsū la discipuliū lui Porfirie, ase amesteca cu practicele unor prejudiții grosolane și degradătore. Din cauza legăturēi celei strînse dintre spiritū și corpū, discipuliū neoplatonismului aū trecutū dela ecstasul mo-

rală la eesaltaținea și eescitaținea sistemului nervos. In loc să ajungă la eestasă prin mijlocul unui eeserecitiu îndelungat în virtute, neoplatonicii posteriori căutau a găsi nisee mijlōce mai eespeditive, nisee practice și cuvinte misteriose, care sa-î pōte pune într'o stare psihică anormală. Neoplatonismul, desprețuindū la începutū paganismul, mai pre urmă s'a reîntorsū la sacrificiile sângerose și a începutū a cerecta oraculi și sebilele. Invocarea spiritelor, cântările magice aū începutū a servi, ca mijlōce pentru a produce eestasul. Cu modul acesta, filosofia s'a unitū cu magia, și de aici a eșitū sciința „teurgiei“ ; adecă arta, unde prin mijlocul unor ceremonii religiose și mistice se producea eestasul.

In zadar, adevērațil reprezentanți ai neoplatonismului, ca Iamblich, căutau alii opri în direcținea lui mistică. O dată întratū prejudițil în filosofie, el a infiltrat'o în tōte membrele ei ; și acum nu se mai găsia sofistū, care să nu spunē poporului totū felul de minunățil despre sine, seū învețatorul lui. Prespuncerile, invocarea spiritelor, minunile ajunsese acum o parte esențială a cunoscinților filosofice. Așa despre Iamblich se spunea, ca el în timpul rugaciunei se râdica de țece palme dela pământū și ca, conform voinței lui geniile absorbiau apa din izvorul dedicatū lui. Multe minuni se spunē și de discipulii lui Iamblich—Edesie și și Eustatie, și mai ales de femeia acestuia din urmă, Sosipatra, carea în copilărie afostū educată de geni și ca așa de bine cunoseea viitorul, că, mărîtându-se, a prespusū viitorul copilor sei și lungimea vieței barbatului ei. Aceste minuni

se spuneu în scôlă, de unde apoi se respândia în poporù gloria sofistilor.

Acêsta era și starea paganismului din Imperiul romanù, cândù în capul lui s'a ivitù omul, care, pre lîngă desceptarea naturală și asiduitatea omului de sciință, a mai intruitù în persóna sa demnitatea și puterea de Imperatorù.

(Va urma)

Archim. Genadie Enăcenu.

Aşa numita Schisma Bulgară ⁽¹⁾

Cu pacea de la Adrianopol (1829) a început un şir de încercări, prin care guvernele europene s'au silit să procure creştinilor supuşii ai porţii o existenţă mai umană. Sultanul *Mahmud II*, s'a ocupat foarte serios cu civilizarea, şi mai mult încă cu centralizarea imperiului. Cu ocaziunea călătoriei ce a făcut pe la părţile de la Dunăre şi Balcan, el a îndemnat toate autorităţile să respecte egalitatea între creştini şi muhometani, şi a dobândit prin acesta simpatiile supuşilor săi. Fiul şi succesorul său Abdul Medjid (1839)—1861, după consiliile ministrului său Reşid, a proclamat la 2 Noembrie 1839, spre mare surprindere a Europei, un fel de constituţiune: *Hattıseriful de la Gülchane*, care da creştinilor drepturi aproape egale cu ale Muhametanilor. El promitea securitatea vieţii, a onoarei şi a proprietăţii, desfiinţarea impozitelor (iltizam) şi a monopolurilor, şi multe alte reforme, care nici până astăzi nu s'au împlinit. Ca un progres însă este de considerat înfiinţarea unor consilii provinciale (Medjlis 1845), unde erau reprezentaţi şi creştinii, de şi vocea lor în cele mai multe cazuri nu era ascultată.

Supuşii Bulgari, întăriţi prin această mişcare de reforme, în speranţele lor la un viitor mai bun, au început acum a cere episcopi bulgari; căci de foarte mult timp, mai cu seamă de când Patriarchul de Constantinopol, Samuil, a reuşit să anexeze Biserica sârbă de la Ipecu (în anul 1766), iar un an după acesta, ultimul arhiepiscop autocephal

(1) Dupe C. I. Iircsek, *Geschicht der Bulgaren*. Prag. 1876

de la Oehrida, Arsenie, a fost silit să abdice (la 16 Ianuarie 1767), patriarhul trimetea la Bulgaria numai Episcopi greci, cari au introdus limba greacă atât în școlă, cât și în Biserică, așa că numai prin sate se mai conserva liturgia slavonă. Bulgarii au început dar acum a cere Episcopi cu-născetori de limba lor, și întâiul pas la acesta l-au făcut în anul 1833 locuitorii de la Samocov și Scopia, cari au cerut să se depărteze nevrednicii lor episcopi greci și să se hirotonisească două candidați indigenți; patriarchatul însă li-a trimis din nou Episcopi greci. În anul 1850, după cererea populațiunii și a guvernatorului Hussein, Porta a voit să se hirotonisească ca Episcop de Vidin, diaconul Dionisie de la Cutel; când însă acesta a venit la Constantinopol spre a primi hirotonirea, se dice că s'a otrăvit de către Fanarioși (1) Cel mai principal luptător pentru înființarea unei ierarhii naționale a fost Archimandritul *Neofit Bozveli*, din Monastirea Chilindar, un agitator național care lucrase în Sistov foarte mult pentru școlile bulgare, și scrisese împreună cu un profesor de la școlă grecescă de la Sistov, Vascidovici, o enciclopedie scholastică în 6 volume. Acest Neofit, un bărbat foarte activ și ferm, agita prin discursurile sale, mai cu seamă prin poporul de jos. El nu cerea mai mult, de cât Episcopi naționali; el nu cugeta încă nici-de-cum la înființarea vechilor bisericii bulgare; din contră, când i s'a atribuit acest plan, el l'a respins de la sine ca o calomnie. Prin stăruințele sale Bulgarii au dat Sultanului o suplică, arătându plângerile lor contra clerului grec și cerându Episcopi bulgari. Mulți Bulgari de considerațiune din Constantinopol, și chiar uni Turci, au susținut pe Neofit și au voit chiar să l'ajute a deveni Metropolit al Turnovului, când acest scaun deveni vacant prin încetarea din viață a Metropolitului Ilarion (+ 1838), însă n'au putut reuși. Ca centru al agi-

(1) Așa se numesc grecii din *Fanar*, un cartier din Constantinopol unde se află și patriarhia. Ei erau în cea mai mare parte foarte capabili și în-truiți, așa că ocupau posturile cele mai înalte atât în Cler, cât și lângă Porta, având însă și multe vici, din care cauză prentuindinea își au lăsat un nume foarte rău.

tațiunilor sale, Neofit a ales Constantinopolul, unde trăescă mit de bulgar, și dorința sa era a construi aci uă Biserică bulgară. Acastă dorință nu s'a pututu implini de cât în anul 1848; locul pentru construirea Bisericii l'a dăritu principele Vogoridi (1). Grecii au exilat de multe ori pe Neofit, când la insulele Principos, când la Athos, dar in cele din urmă l'au internatu în carceră umedă de la Chilandar, unde a și murit (1849). După revoluțiunea de la Vidin, guvernul a început să înțelgă, că plângerile Bulgarilor în contra clerului grec nu sunt nefundate. Patriarchul l'a silit, în August 1851, să hirotonisescă unu Episcopu bulgar, însă numai titularu. În curându s'a nascutu o luptă crâncenă în toate orașele mai mari (mai ales în Filipopol), pentru introducerea limbii bulgare în Biserică și scôlă. După resbelul de la Crimeă, Sultanul a dat la 16 Februarie 1856 renumitul *Hatti-humajun*, prin care se promitea egalitate de drepturi pentru toate religiunile și naționalitățile, libertate de religiune și de consciință, tribunale mixte, admiterea creștinilor la funcțiunile Statului și la armată etc. Asemenea se promitea și reforme bisericesti; așa s. e. ca taxele ce se plăteau până acum episcopilor și patriarchilor, să se întocuiască prin unu remunerariu fixu și ca toate afacerile (care nu sunt pur theologice) ale *naș unilor* creștine să fie administrate de unu consiliu ales din clerici și mireni. Pe la fînitul anului 1857, orașenii Vidinului au dat Sultanului uă suplică, cerendu ca Metropolitul lor să primescă, conform *Hatti-humajunului*, unu salariu fixu; dar Patriarchul Chiril, căruia s'a trimesă acea suplică spre a își da părerea, a insistatu ca lucrurile să rămână în starea în care se aflau.

Curându au urmatu deputațiunii din alte eparchii cu

(1) Acestu *Stefan (Stojko) Vogoridi*, nascutu 1799 în Cnacl, era nepotul al lui Stojko Vladislavov, care în urmă a devenitu Episcopu cu numele de Samuilo. Elu al Academiei din Bucuresci, Vogoridi a intratu în serviciul *Pană dețon Dragoman* în Egipt, Caimacan în Moldova, și după pacificarea *Insulei Samos (Pala)*, 1833, principe tributar al acestor insule. Dar fiind că avea multe *Gușuni* ale Statului, el trăia în Constantinopol, de acea Samuilo nu erau *ag-d'anna* *bolșevici* de dănsul. El a sprijinitu foarte mult pe compatrioții săi, mai ales în chestiunea bisericestă, până la mărtea sa (1859).

asemenea cereri, după care apoi toate eparchiile împreună au adresat guvernului o suplică colectivă pentru înființarea unei hierarchii bulgare.

Fiindcă nemulțumirea cauzată de activitatea Clerului începuse a crește chiar între greci, Porta a convocat, la începutul anului 1858, o adunare națională (ἐθνικοσυνέλευσις), compusă din Patriarchul, 7 Episcopi și 38 deputați (10 din Constantinopol și 28 din Eparchii), spre a se consulta în privința reformelor necesare. Câtă privește eparchiile bulgare. Grecii episcopi le-au impus Greci ca deputați, sau au știut să le facă a nu trimite nici un deputat, sau, în fine, au refuzat simplul a confirma pe cel ales. Prin această procedură Grecii au reușit să respingă pe toți deputații bulgari până la patru, adică pe cel de la Filopopol, Vidin, Sofia și Târnova. Dar și din acești patru, cei d'ânteu trei au protestat și au părăsit adunarea, rămânând ast-fel numai cel de la Târnova. Dimitrie Mincioglu, singurul apărător al cerințelor Bulgare. În van a protestat acesta în contra alegerilor, în contra escluderii bulgarilor de la demnitățile episcopale și în contra exiliării limbii bulgare din Biserica și școlă: în van a apărât el principiul recunoscut de vechile concilii, ca alegerile episcopilor să se facă de către Eparchii. Aroganța Grecilor a mers așa de departe, în cât ei negau cu desăvârșire existența națiunii bulgare, după cum și astăzi negă existența de Români în Macedonia, Epir și Thesalia. Ei susțineau că acei puțini cari strigă și sunt nemulțumiți, ar fi de naționalitate grecă, cari își au însușit limba barbarilor venetici. Adunarea s'a închis la 16 Februarie 1860, cu o cuvântare a lui Stefan Karatheodori, în care el da Bulgarilor a înțelege, cât de naivă este părerea lor, că într'o adunare de deputați Greci ar putea să fiă vorba despre drepturi bulgare; că Biserica nu cunoște nici o deosebire de națiunii și că alegerea de Episcop este ceva neaștit.

Acest rezultat al adunării a escitat între Bulgari o iritațiune teribilă. Din toate orașele soseau la Marele Vizir proteste și tot-o-dată plângeri asupra avidității și imorali-

tății episcopilor Greci. Căci într'adevăr Episcopii ce se trimeteau prin Bulgaria de la Constantinopol inventau toate mijloacele posibile de a strânge bani, fiindcă și ei erau siliți a plăti sume enorme pentru a cumpera scaunul episcopal. Bulgarii trebuia să plătescă *βολίσεις* pentru Patriarhul, *εμβράσιων* pentru hirotonirea preoților, *παρρησιων* pentru rugăciuni, *ψιλομερίδιον* pentru parastase, *ἀγίσματα* pentru cințiri, și numeroase alte taxe și imposit. Unei ri trimitea Episcopul și pe câte unu preotă prin eparchii spre a strânge bani pentru clădirea unei biserici, dar adesea banii adunați se cheltuiu pentru palaturile episcopilor. Procesele de divorțiu erau mai cu deosebire unu isvoru bogat de venituri. Prin asemenea mijloce au sărăcitu nu numai multe familii, dar și sate întregi. Când bieții săteni nu aveau mijloce de a satisface iubirea de bani a episcopului, Biserica lor se închidea și satul lor se escomunica, așa că mulți copii rămăneau nebotezați și ămenii cari muriau se înmormântau fără preoți.

Sorta preoților era și mai tristă. Preotul fiindu supusă imediată episcopului, nu putea găsi în contră-i nici o apărare. Pentru instrucțiunea și formarea preotului nu se îngrija nimeni. Adesea abia scia preotul să citească și să cultiva pământul cu propriile sele mânt; de la țerani nu se deosibeia de câtă prin acesta, că purta potcapiul și barba. Pentru hirotonirea sa preotul trebuia să plătescă episcopului 1000—1500 lei. Pentru a își mări veniturile, Episcopii aveau obiceiul de a hirotoni mai mulți preoți de câtă cerea trebuința. Preoții erau tratați într'unu modu nedemnu. Se întâmpla adesea, ca episcopul să bată pe preotă chiar în publică înaintea altarului. Mulți Episcopi aveau obiceiul a întrebuința pe preoții lor la servicii înositoare în curțile și grădinele lor. Ast-fel dar ne putem explica indignațiunea Bulgarilor în contra Episcopilor greci. Ei au și isgonitu pe aceștia în multe locuri, înlocuindu-i prin administratori luați din clerul indigenă. Bulgarii din Constantinopol cereau de la Părtă o proprie administrațiune eclestastică, și studiile istorice, ce au începută a se publica în broșuri și jur-

nale, asupra patriarhatelor desființate de la Târnova și Ochrida. Întăreacă în această tendință. Barbații de Statu din Turcia erau surprinși; căci ei nu cunoscău de câtă o singură națiune supuși, pe Greci (Rum-Mileti). În curând au ajuns lucrurile la o schismă pe față. În ziua de 3 Aprilie, Dumineca Pascalor, un învățat Arhierieș Bulgar, anume Ilarion, care de la 1858 era episcopu titular de la Marcianopolis, ținu unu oficiu divin în Biserica Bulgară din Constantinopol; și când a început a pomeni în rugăciuni, după obicei, numele Patriarhului, totu poporul ce era adunatu, a strigatu să nu se mai pomenescă acestu nume. Ilarion își a datu aparența, că nu aprobă această, s'a supus însă, fără rezistență, voinței poporului. Acestu exemplu fu imitat în totă Bulgaria; pretutindenea s'a depărtatu numele Patriarhului din rugăciuni și une-orî înlocuitu prin acel al Sultanului; Bulgarii s'au supus Bisericei naționale din Constantinopol, și au recunoscutu pe Ilarion de Capu supremu.

Iritațiunea a ajunsu la unu gradu așa de mare, în câtu însuși Marele Vizir Mehmed Kyprizli, din ordinul Sultanului, a trebuitu să meargă la 19 Maiu în Bulgaria. Miș de țeran l'au primitu cu entusiasm și l'au arătat plângerile lor în contra Grecilor și a Turcilor. Crudul și nedemnul episcopu de la Piroto Antim, despuitorul Zejnîl-Pașa de la Nișu și numeroși alți funcționari, fură parte destituiți, parte arestați. Grecii s'au speriatu așa de multu de acesta, în câtu Patriarhul Ciril a abdicatu, și în locu l' s'a alesu Ioachim.

Între acestea, cestiunea bulgară atrăsese atențiunea unor catolici din Occidentu, mai cu sémă a comitelui Vladislav Zamojski și a Principelui Cșartoryski în Paris. Ei au conceputu planul ca cu ajutorul Lazaristilor și a emigraților Poloni din Constantinopol, să câștige pe Bulgarii pentru catolicismu.

Acastă tendință a lor fu sprijinitu și de unii preoți bulgari, dar nu din simpatia pentru Biserica latină, ci numai în speranță, a și procura protecțiunea puterilor catolice, mai

cu sémă a Franciei. Scriitorul Drăgan Țancov a început de la 1859 prin jurnalul său «Bulgaria» a lucra pentru acest plan. De și comunitatea bulgară din Constantinopol, la 20 August 1859, a condamnat energic într-un protest această tendință, totuși planul uniunii câștiga necontenit noul partisan. Comercianții cu înflență și scriitorii au îmbrățișat tendințele lui Țancov, iar în Eparchia Paljana (lângă Thesalonică) populațiunea într-gă era gata a trece în Biserica latină, în urma unor fapte scandaloase ale Episcopului grec Melețiu; Patriarchul însă s'a grăbit a trimite acolo un Episcop bulgar, Partenie din Dibra (Oct. 1859). La 18 Decembre 1860 uă deputațiune bulgară a stabilit cu Vicarul Papal Brunoni *uniunea bulgară*, cu condițiunea însă de a și păstra liturgia bulgară; Patriarchul Armenilor latini, Hassun, ținu unu oficiu solemn și primi jurământul daputațiunii pentru Roma. Succesele lui Napoleon III, care pe lângă influența ce avea în România, Serbia și Epyptu, căuta să măi câștige și protectoratul asupra Bulgarilor, au neliniștit foarte mult pe Englezii și Rușii, și de aceea ei au stăruit lângă Porta, a da ascultare la plângerile Bulgarilor.

Ânteu pas, ce l' făcu noul Patriarch Ioachim pentru linisirea bulgarilor, a fost excomunicarea solemnă a lui Ilarion și a Metropolitului Auxentie de la Velesa (23 Ian. 1861). Apoi a cerut de la Bulgari să arate dorințele lor. Ei i-au prezentat atunci așa numitele *șapte puncte*, în care ei cereau uă Biserică națională și autonomia eclesiastică sub un Archiepiscop ales, care să și aibă reședința în Constantinopol, sub autoritatea supremă a Patriarchului, și pentru acesta ei promiteau a da patriarchului o sumă anuală. Patriarchul însă a respins cererile lor și într-uă encyclică de la 25 Februarie a făcutu Bulgarilor *cinct-spre-dece concesțiuni*; cu deosebire el promitea că în provinciile curat bulgare va pune Episcopi bulgari sau cel puțin cunosători de limba bulgară, că în scolarele bulgare se va preferință limba bulgară; că în bisericile curat bulgare se va introduce liturgia slavonă vechiă și că va primi în sinodul patriarch al do

Metropoliț bulgari. Dar bulgarilor nu li-a plăcută lipsa de claritate și sinceritatea acestor concesiuni și de aceea nu le au primită. Atunci Patriarhul a reușit a obține de la Pôrta, ca Ilarion, Auxentie și Metropolitul Paise să se exileze, iar Partenie să fie încarcerat în Salonic.

Pe când se petreceau acestea, mișcarea uniunii ajunsese la culme. Uă deputațiune a uniatiilor, la capul căreia era sus numitul Țancov, veni la Roma, unde la 8 Aprilie 1861 s'a hirotonit ca arhiepiscopu al Bisericei Bulgare unite, egumenul *Iosif Socolski*, unu omu cu totul ignorantu, fost haiducu, și care prin manierile sale provoca risul tuturilor. Dar slava lui Socolski a duratū numai puține zile. Iesuiții polonezi au stăruitū pe lângă el să facă concesiuni în privința liturgiei și a dogmelor. În bulgaria însuși s'a ridicatū uă mare turtună în contra uniunii, așa că latinii cari speratū a câștiga populațiunea întregă, n'a pututū avea de câtu câteva sute de bulgari pentru uniune. Socolski a dispărutū la 18 Iunie într'unu modu misteriosū; se dicea că Rușii l'ar fi răpitū din Constantinopol; în realitate însă elū a fugit la Kievū unde, pare-ni-se, trăiesce în Monastirea Petjerski. Cu acēsta a sfârșitū și mișcarea uniștilor. Cu anevoiă au pututū scăpa Lazariștii câteva resturi, pentru păstorirea cărora s'a hirotonitū Episcopul numitū Rafail Popov, hirotonitū de către Arhiepiscopul rutēnū Sembrațovici venitū de la Lemberg din adinsū pentru acēsta la Constantinopol.

În urma celor 15 concesiuni, eparchiile bulgare au trimis la Constantinopol (Martie 1861) 28 reprezentanți, cari au propusū ministrului afacerilor Externe, Ali-Pașa în resortul căruia aparțin și chestiunile bisericesci, încă *optū puncte*. Ei cereau ca Sinodul patriarhal să fie compusū din 6 Metropoliți greci și totu atâția Bulgari; ca membri bulgari al Sinodului împreună cu șese reprezentanți mireni să formeze unu consiliu ecclesiasticū bulgarū; unul din Metropoliți, ca Exarcū, să își aibă reședința în Constantinopol și ca Episcopit să fiă pretutindenea aleși și venitul lor să fiă

fixat. Guvernul a cerut de la Patriarcă să convoce o comisiune mixtă spre a delibera asupra acestui proiect, care însă abia în anul 1862, la 18 Iulie, s'a putut întruni, fiind compusă din șese greci și șese bulgari. Ali-Pașa însuși a președat una din ședințele furtunoase. Dar toate încercările de a aduce o înțelegere n'au putut avea nici un rezultat din cauza rezistenței grecilor, și astfel în urma unui nou protest din partea Bulgarilor, Patriarchul Ioachim fu destituit ca unul care, chiar după opiniunea grecilor, întărite-se lucrurile prea mult. Succesorul acestuia, *Sofronie*, a convocat, pentru 22 Februarie 1864, un congres, în care însă, afară de Episcopii Antim de la Sumla (care în urmă devenit Exarchu), Panaret de la Filipopol și Doroteu de la Sofia, și învățatul Christovici, nu erau de cât greci fanatici. După o deliberare de patru luni, cele opt puncte au fost cu totul respinse; ba încă teologii greci au propus ca expresiunile: Episcopii *bulgară* și Biserica *bulgară* să se depărteze, pentru ca Sânta Biserică să nu cadă în barbaria. Atunci, în fine, prin un *irade* al Sultanului, s'a dat Episcopilor bulgari cari erau în exil, permisiunea de a se întorce. Pe la finele anului 1865, patru comercianți de considerațiune, născuți greci, au intrat pe neașteptate în negociațiunile cu reprezentanții bulgari și în scurt timp au reușit să ajungă la o înțelegere: adică ca Sinodul patriarchal să fie compus din un număr egal de greci și bulgari: ca numirea Episcopilor să se facă pe baza alegerii făcute în eparchii și ca unul din membri bulgari al Sinodului să fie exarchu al Bulgarilor cu reședința în Constantinopol. Nu lipsea de cât aprobarea patriarchului. Dar o mare adunare de clerici și mireni, convocată pentru 22 Aprilie 1866, în care însă nu erau de cât numai doi bulgari (Christovici și Panaret,) a condamnat această propunere ca eretică și democratică, sub cuvânt că violă drepturile naționale ale grecilor. În urma acestora, Patriarchul Sofronie s'a destituit, în Decembrie 1866, chiar după cererea grecilor. Succesorul său *Gregorie VI*, care mai fusese Patriarchu și în chestiunea bulgară se arătase mai dis-

pusă pentru ore-care concesiuni, a dat guvernului, din propria sa inițiativă, un proiect, prin care se propunea ca Eparchiile de dincoace de Balcani să formeze o provincie eclesiastică semi-independentă, având de cap pe unul din Metropoliți cu numele de «Exarchu a totă Bulgaria». Bulgarii însă cari nu voiau a sacrifica pe celelalte provincii bulgare, au respins proiectul și au cerut de la Pörtă o Biserică națională independentă și autonomă.

Diferitele încercări de revoluțiune ale Bulgarilor și ale celorlalte elemente din Imperiul Otoman au constrâns pe pörtă să facă concesiuni. Fuad († 31 Ianuarie 1869), pe lângă Ali, cel mai însemnat bărbat de Stat al Turciei, da Porții consiliul. în testamentul său, a isola cât se poate mai mult pe Greci și mai cu seamă a lua din mânele lor dominațiunea bisericească asupra Bulgarilor, pentru ca aceștia să nu se unescă cu Rușii sau cu Papa. Ali-Pașa s'a ocupat însuși de chestiunea Bulgarilor, și conform unei deciziuni a consiliului de miniștri, s'a prelucrat două proiecte, în sensul proiectului patriarcului Gregorie, și le-a comunicat. ambele proiecte patriarhului, cu cererea de a se pronunța pentru unul din ele. Patriarhul însă și Sinodul au respins la 16 Noembrie 1868 ambele proiecte ca anticanonice, antidogmatice și antievangelice. În intențiune de a convoca un conciliu. Patriarhul a adresat o enciclică către toate bisericile orthodoxe; ceea ce a dat motiv Bulgarilor să publice un memoriu asupra dezvoltării istorice a chestiunii eclesiastice Bulgare. Bisericile de la Ierusalim, Antiochia, Cypru și Grecia au aprobat, în răspunsurile lor, conduita patriarhului; Metropolitul de la Belgrad s'a pronunțat pentru Bulgari; răspunsul Sinodului din Rusia era vag și neterminat, iar Biserica Română a răspuns prin tăcere. Atunci Ali a orânduit o comisiune mixte, care a prelucrat trei proiecte noi, dar toate s'au respins de către Patriarchu. În fine, Ali, în ziua de 28 Fevruarie 1870, spre seară, a chemat pe reprezentanții greci și bulgari și le-a dat un *ferman*, prin care Sultanul ordona a se înființa un exarchat bulgar, care să coprinză

următorele Eparchii: Rusciuk, Silistra, Sumla, Turnov, Sofia, Loveci, Vrața, Vidin, Nișu, Pirotu, Samocov, Kestendil și Veles; apoi Eparchia Silvent (însă afară de Varna, Anchialos, Mesembria și a satelor grecești de lângă mare), Eparchia Sozopolis și în fine, Eparchia Filipopol, însă atară de acestu orașu, Stanimaca și 9 sate. Cătu pentru celelalte eparchii, elu ordona să se anexeze asemenea la exarchatu, în cazul cându doue din trei părți a creștinilor de acolo s'ar declara pentru exarchatu. Înteu Metropolitu, numitu *Exarchu*, să liă alesu, și să se confirme prin unu beratu al Sultanulu; exarchul să pomenescă numele patriarhulu în rugăciuni, și să primescă de la elu Sântul Miru.

Patriarhul Gregorie, nevoindu a recunosce firmanul, a abdicatu și în locu-l s'a alesu Antim. Bulgarii din partele au alesu la 11 Fevruariu 1872 pe *Ilarion*, ca primul exarchu, dar deja la 16 ale lunii, Ilarion a abdicatu și s'a alesu în locul sêu Episcopul Antim de la Vidin, ast-felu că acum erau doui Antimi în Constantinopol, capi bisericesci: Antim patriarhul grecu și Antim exarchul bulgaru. Grecii, deprinși pene atunci a considera pe Bulgari ca supuși lor naturali, s'au scandalisatu foarte multu, vedendu distinsa primire ce a avutu Exarchul la Marele Vizir, care i-a datu beratul, și la Sultanul, care l'a onoratu cu doue decorații, și au începutu să strige, iar patriarhul a pronunțatu, în ziua de 27 Septemvrie 1872, excomuniunea asupra clerulu Bulgaru și partizanilor sêi.

Din acêstă scurtă expunere se vede foarte claru, că lupta între Patriarhie și Bulgari n'a avutu de obiectu uă chestiune religioasă, ci a fostu uă luptă curatâ națională. Patriarhul a recunoscutu în principiu legitimitatea cererilor bulgare și a consimțitu la înființarea unu exarchatu bulgar; obiectul certe n'a fostu de cătu *întinderea* exarchatulu. Firmalul a decisu, cu dreptu cuvântu, ca chestiunea să se resolve prin majoritate de voturi; grecii, prevedendu că rezultatul nu le va fi favorabil, s'au opusu. Pene aci găsimu toate în regulă; Grecii și Bulgarii suntu în perfectu acord.

adică, și uniți și alții. apăra naționalitatea lor ; dar tocmai de aceea nu înțelegem cum Patriarhul a putut privi unul și același principiu cându ca erezia—cându era susținut de Bulgari,—cându ca o dogmă fundamentală a ortho-
doxiei, cându era susținut de greci.

Zotu.

CUVÎNTAREA

*Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscopu și Metropolită De Silezia
Morariu Andrieviciu, la deschiderea Congresului bisericesc al archie-
diecesei Bucovine, în 14 (26) Iuliu 1882.*

Prea onorată și de Christos imbitore Adunare!

Esti că în urma urmelor ajunserăm *đina carea* după cuvântul Psalmistului *o a fidet Dommul, ca să ne bucurăm și să ne veselim întru dănsu*; ajunserăm a vedea împlinită o dorință de obște a fiilor maicei noastre biserice, pe câtu de veche și de îndreptățită, pe atâtu de forbită și de întefită; ajunserăm a ne vedea adunați: Arhiepăstoriul și reprezentanții patronilor parochiali, ai clerului și ai poporului eparchialu, spre a începe lucrul celu mare și mântuitoru alu autonononiei bisericesci; ajunserăm a serba *đina* deschiderii congresului eparchiei noastre dreptmăritorie în ducatul Bucovinei!

Laudă și mărire lui Dumnezeu, carele intru a sa purtare de grijă de sôrtea bisericeii creștine de pretutindene, a umbritu purure cu milă și a încălđitu cu îndurare și pre această via de mântuire întru Christos din pământul Bucovinei, scăpându-o în decursul vécureilor nevătămată atâtu de focul urgiilor esteriore, câtu și de recola nepasarel și a indiferentismului interior! Mulțămita adencă Maiestății Sele, prea grațiosului nostru Imperatu Francisc Iosif I, carele nu numai că, pe ora străluciiților sei antecesori pe tronul monarchiei, în totu decursul domniei Sele a îmbucurată eparchia Noastră cu acordarea multoru instituțiuni salutarie, ci cu prea înalta rezoluțiune din 9 Augustu 1871. bine-voi a acorda și conchiámarea acestui congresu bisericescu în scopul realizării autonononiei în afacerile interiere ale eparchiei! Recunoscintă deplină și bărbaților luminați, cari pătrundendu folosul mântuitoriu și recerința neapărată a unui organu reprezentativu, statură cu devotamentu pentru realizarea autonononiei și constituirea congresului bisericescu!

În momentul acesta, pe cât de îmbucurătoriu, pe atâtu și de seriosu, credem a fi în acordú cu convingerile și chiar cu voința prea onoratei adunări, dacú mai 'nainte de tóte vom atinge motivele, din cari intelegința clericală și mirenă a stăruitu cu perseveranța pentru conchiámarea congresului și din cari motive ne-am adunatu și noi atâtu de voiogi la acestu congresu bisericescu.

Cuvintele: *autonononid, sinodă și congresu* respicá pe terenul bisericescu idei, carile nu numai ca stau în legătura strinsă, ci suutu așa

dicându, condiționate una prin alta. Autonomia este îndreptățirea comunității bisericești, de a-și întocmi și a-și dirige afacerile sale interioare în conformitate cu firea organismului său. Unele dintre afacerile comunității bisericești sânt *strînsă spirituale*, adică dogmatică, liturgică și disciplinară și acestea cad în sfera de competență a sinodului episcopal și a celorlalte organe spirituale, cîră altele suntu de natură *administrativă și economică* și la acestea cooperează toate elementele bisericii în congres, adică în *adunarea reprezentativă* a comunității bisericești în totalitatea ei. Unde e, așa dară, recunoscută autonomia bisericească, neol urmăza de sine și recunoșcerea sinodului și a congresului bisericescu, pentru că fără de sinod și congres nu pôte să fie vorba despre autonomia deplină.

Insemnatatea și urgența autonomiei derază în genere din facultățile cardinale ale omului, adică din rațiune și libertate, cu carile este înzestratu, și de ore-ce aceste facultăți condiționează moralitatea și demnitatea omului, devine autonomia, adică libertatea, de a 'și dirige raționalminte afacerile sale, un postulat ală desvoltării, ală moralității, ală fericirii sale.

Autonomia este unu drept ală nealienabile nu numai cātu ală omului singularic (individulu), ci și ală societății și anume nu numai ală societății necesare după natura ei, precum este pe terenul genetic: căsătoria, familia, nașunca; pe terenul politic: comunitatea de țară ori de stat; pe terenul religionariu: societatea bisericească; ci una recerintă neapărată și a întrunirilor casuale pe terenul de științe, de arte, de industrie, de negoț și de așemini. Tote aceste societăți fără de autonomia corespundătoare organismului și scopulu lor, suntu așemini automatelor fără de viață.

Se înțelege de sine, că autonomia fie ea personală sau comunală, socială sau politică, bisericească sau civică, nu pôte fi absolută, ci condiționată sau mărginită prin referințele de coordinațiune cu mulțimea de altele societăți esistente, și anume după măsura de drept ală espresă prin axioma de obște: „*Ceea ce nu voiți, ca să vă facă vouă alții, nu faceți și voi lor, iară ceea ce așteptați voi de la alții, faceți și voi altora*”.

Se înțelege iarăși de sine, că și momentul de relațiune ală societăților mai mici către cele mai mari de aceeași natură nu se pôte scăpa din vedere. În ordinea societăților omeușci suntu societățile mai mici față cu cele mai mari așemini speciilor față cu genurile, iară aceste din urmă față cu individualitățile așemini organelor față cu totalitatea. Și după cum unu corp organic prosperază numai atunci, cînd organele singularice, de și subordonate, desvoltă fără de împedecare activitatea lor naturală; așa se desvoltă și viața corporațiilor publice, dacă părților integrante li se acordă cereul recerutu de libertate și de activitate. Absorbirea speciilor de genuri, și a genurilor de totalități,

pricinuesc în ordinea societăților omenești mari mari daune, de cât în corpurile organice fizice

Dacă dreptul de autonomie este necontestabil, și dacă, pe ôra altorî societăți, și societatea bisericească tînde a 'și asigura cercul de autonomie, recerut pentru dezvoltarea sa; atunci tendința asta este cu totul naturală și motivată, pentru că fără de autonomia corespunzătoare, și ea nu 'și pôte ajunge ținta sa înaltă și bine-făcătoare.

În statele absolute, unde toate firile vieței publice și însuși ale vieței private se concentrează în mânele reginului de stat, prin urmare sôrta tuturor comunităților și a societăților se dirige numai dupa voința autorității supreme de stat, despre autonomia organismelor particulare nu mai pôte să fie vorbă, de ôre-ce aceste toate, asemenea minorenilor, stau sub epitropia puterii absolute a statului. Unde însă popórele ajunseră la acel grad de luminare și de cultură, ca puterea statului se află îndemnată, de a deslega firile epitropiei sale și declarându-le de maiorene, a le deschide calea spre deliberarea și decidera destinelor proprii, acolo și corporăciunile existente se bucură de libertatea specifică întru dirigerea afacerilor sale. Unde regimul de stat este înlocatî prin unu regimî constituțional, unde toate comunitățile publice se bucură de autonomia, singurâ societatea bisericească nu pôte sta, ca mai 'nainte, sub epitropie și reclamându-'și ea dreptul de autonomie, urmază numai câtu simțului de conservare a intereselor sale în concertul vieței publice. Pentru aceea în state constituționale, a denega Bisericei exercițiul de autonomie, ar fi uă apasare, carea în tunică idea și vatămă numele unî statî juristicî, êră Biserica, renunțându la dreptul de autonomie ar înceta de a fi aceea, ce este menita a fi, uă societate eminentî morală.

Credem deci, că dreptul de autonomie al societăței bisericești este în *abstracto* mai pe sus de totă îndoiala și discușiunea. Cu atătî mai mare este diversitatea de păreri în *concreto*. Opiniunile diverse se reducî însă aice parte la *obieptele*, parte la *subieptele* autonomiei.

În privința *obieptivă* pricepu unî sub autonomia ast-felî de neatárnare a bisericei în administrarea afacerilor, în câtu ar trage în cercul jurisdicțiunii sale și afaceri seculare; alți dîm contra ar reduce autonomia bisericească numai câtu la facultatea organelor spirituale, de a predica cuvîntul lui Dumnezeu și de a sevrîși orânduecele cultului, fără de a li recunósee îndreptățirea relativă la disciplina, înveștămîntu, oficii și la administrarea averilor bisericești.

Êră în privința *subieptivă* susținu unî, cum ea numai organele ierarhice mai înalte, adecă Episcopatul ar fi subieptul autonomiei bisericești și unicul îndreptățitu, de a exercita autonomia, fără de parti-

rilor și societăților seculare afirmă, cum că autonomia bisericească zace în mâinile poporului bisericescu.

Cu toate că pentru fii-care dintre teoriile acestea se produc argumente parte din scriptură și din canoanele sinodale, parte din praxa bisericeii creștine în timpul Imperiului roman și din usațiile observate în unele state în evul mediu și chiar în timpul presentii; totuși credem, că ast-feliu de aserte sunt mai multă deduceri estreme ale spiritului de partide, de cătu teorii sănătoșe, întemciate pe fundăminte solide.

Teoria despre autonomia absolută a Bisericeii în relațiune cu puterea statului, dispare ca căța dimineței de razele soarelui, dacă se consideră, că Biserica este uă corporăciune de ómeni, carii sunt și membrii statelor seculare, și cum că, ca corporăciune, avându lipsă de seutul legilor cetățene, trebue să se conforme cu pretențiunile și îndatoririle sale ordinei publice. „*Impărăția mea nu este din lumea această*“ (1) ȕice urđitoriul Bisericeii creștine, ără spre a demarca terenul bisericescu de terenul puterei seculare de statu, demândă credințioșilor ȕicendū : „*Dați Impăratului cele ce sunt ale Impăratului, ără lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu*“, (2) Pe aceea-și oră provócă Apostolul ȕicendū : *Supuneți-vă la tóttă puterea seculară, Impăratului, ca celui ce este preste tóte, divegătorilor, ca celor ce sunt trâmși de El spre pedăpsa făcătorilor de rele și spre lauda făcătorilor de bine, căci așa este voia lui Dumnezeu*“ (3).

Biserica creștină orientală pășindū pe calca desemnată de urđitoriul ei, s'a ferit de a călca în eserețiul autonomiei sale peste otarele defpte, și dacă de la Impăratul Constantin încóce, de Imperiul roman, i s'a datú unele afaceri cetățene în jurisdicțiunea sa, le-a privitu aceea numai ca concesiu de bună-voință. În partea occidentală a Europei se făcură, pe basa cunoscutelor decretalii pseudo-isidoriane, încercări pentru uă autonomii absolută a Bisericeii față cu puterea seculară de statu, însă ele fură combătute din tóte părțile și desminșite prin ansetele cardinale ale doi Archipăstori luminați din Roma, dintre carii unul, Papa Nicolaiu scrie în epistola sa cătră Imperatul Bisantinū : „*Priusquam advenisset Iesus Christus, invenimus aliquos fuisse reges simul et pontifices, sicut erat Melchisedec. Salvator autem mundi unam potestatem ab altera ita separavit, ut imperatores episcoporum subsidio ad consequendam vitam eternam indigerent, episcopi autem imperatorum legibus in vita civili et negotiis sæcularibus uterentur*“. ără Papa Gelasiu în epistola a 8-a cătră Imperatul Anastasiu scrie : „*Imperatores episcopis in ordine rerum ad religionem spectantium sunt subjecti; episcopi autem illo, qui primam sedem*

(1) Ioan 18. 36.

(2) Mat. 22. 21.

(3) I. Petr. 2. 13.

ocupat, non excepto, in ordine regiminis politici imperatoribus obedire debent“.

A trage așa dar în cercul de autonomia bisericească și afaceri, carile după natura lor aparțină cercul de competența a puterii seculare de statu, nu se potrivește cu natura unei puteri, care după asertul cardinal al Mântuitorului, nu este din lumea această. Tot așa de contraria înstituțiilor bisericești, dezvoltate și consolidate în decursul secolelor, ar fi ignorarea relațiilor faptice ale societății bisericești cu puterea seculară de statu.

Creștându că în seculul prezentu al luminilor, carile au dilucidat și liniile de demarcațiunea între autonomia bisericească și cea seculară, puterea de statu n'are lipsă de uă apologiă față cu bisericile existente, nu vom să mai continuăm firul acesta, ci trecem la observările în privința teoriei a doua, după carea autonomia bisericească să se reducă numai cătu la facultatea predicământului și a severșirei cultul religiosu bisericescu.

E demonstratu de istoriă, că în seculul dinteu al creștinătăței, Biserica dirigea și administra toate afacerile sale fără de vre unu amestec al puterii seculare de statu. Tocma mai târziu, și anume după încreștinarea Imperatorilor și recunoșcerea politică a Bisericii creștine în Imperiul romanu, începu a se face distincțiunea cunoscută între „*Jura in sacris et jura circa sacra*“, apoi distincțiunea între afacerile referitorie la ființa și la cele ce privescu ordinea esteriōră a Bisericii, precum și distincțiunea între obiectele, carile atingă nemijlocit și mijlocit interesele Bisericii. Pe temelul unor distincțiuni ca acestea se și restringea cercul autonomiei bisericești mai multu au mai puțin, după măsura bărbăției organelor bisericești în apărarea drepturilor sale, precum și puterii organelor seculare întru călcarea acestor drepturi.

Cum că Biserica nu a întrelăsată, a protesta în contra mărginirei cercului seu de autonomie, se vede apriatū parte din canōnele sinodale, parte din scrierile apologetice.

Canonul 30, apostolicu, și canonul 3 al sinodului VII ecumenicu decretăză destituirea Episcopului, a presbiteriului și a diaconului, aleși și introduși prin puterea seculară.

În privința administrărei averilor bisericești dispune can. 26, al sinodului alu IV și can. 11 al sinodului alu VII ecumenicu toate detairile în neatârănare de puterea seculară.

Can. 12 al sinodului din Cartagena și can. 9 al sinodului IV ecumenicu regulăză totă procedura jurisdicțiunei bisericești, fără de a concede puterii seculare ore-carele amestec.

Cătu de puțin întemeiate suntu provocările la eșemple Imperato-

rilor romani, se arată din istorie și din cuvintele celor mai renumiți regenti.

Împăratul Constantin, la carele se adresara unii Episcopi cu plânsurile lor, și se în adunarea sinodală: *Dus vos constituit sacerdotes et potestatem vobis dedit, de nobis quoque iudicandi; et ideo nos a vobis recte iudicamur; vos autem non potestis ab hominibus iudicari* (1).

Împăratul Teodosiu II, și se cu ocaziunea sinodului de la Efesu: *Nefas est, ut se immisceat quis in negotiis ecclesiasticis, qui non est conscriptus in catalogo episcoporum*.

Împăratul Marcian, carele aduse la sinodul al VI ecumenic și trei propuneri spre discutare, și se: *Decorum est, haec a vobis potius firmari per synodum, quam nostra lege sanciri* (2).

Pentru aceea serie și Fleury, renumitul istoric și: *Principes leges ecclesiasticas non statuebant, sed, qua protectores ecclesiae, potestatem ecclesiae exactivam subministrabant, ad ejusdem decisiones executioni mandandas*.

Tot și acest și barbar și renumit și serie, pe baza datelor istorice în privința reședer și scaunelor ierarhice următorele: *„Electiones episcoporum extra curam principum erant, nisi in majoribus cathedris et urbibus, in quibus imperatores, ad fulem conversi sedem fixerant”* (3). Și în capitulul 28 al legilor de stat și, se spune detaliat și modul aleg și rilor pentru scaunele ierarhice, fără de a face vre un și rezervat și pentru reginte.

Din timpul Imperatorilor Iustinian, Leone, Alexiu, Emanail Comnenul sunt și ordină și în afacerile esteriore bisericesci, însă tocma în legisla și iunea Iustiniană este espresă noima, după carea legile imperiale să și în acord și cu aș și dăminte și sinodale, că și alt-feli și sunt și fără de putere:

Cu asemenea căldură și ventilă și și întrebarea referitori și la sub și eptul autonomiei bisericesci. Pe când de una parte se sus și ne, că numai Episcopatul, ca reprezentantul puterii și al demnită și i apostolice ar și fi singurul subiect și al autonomiei bisericesci, se vede de altă parte, mai și v și os și în timpul mai nou, de când s'a descoperat și în pop și re conști și nța în afacerile sociale și politice și a pătruns și în societate teoria, cum că purtători și sarcinelor comune să și fie și părta și i și drepturilor comune, că atăt și presbiteriul, cât și și și înțeligi și nța și și după ea poporul bisericesc și tindu, de a și participa la drepturile de autonomie.

Drept și ca un locuri era presbiteriul deprins și, de a și privi comunită și i și parohiale de minorene și și a și direge și toate afacerile bisericesci, și și

(1) Rubrica Instit. eccles. Lib. II cap. 2.

(2) Bevereg. tom. II. pag. 190.

(3) Dissert. II. p. 59.

și cele economice după socotința proprie, fără de a asculta de graiul parohienilor; dreptu că alocurea li plăcea și Episcopilor, a ignora consiliul presbiteriului și dorințele diecesanilor în afacerile administrative, dispunându toate numai cât după voința proprie; dreptu ca alocurea apărea și anomalia, că Metropoliții, măgulii de favoarea opțiimăților seculari, disconsiderau drepturile Episcopilor sufragani, și privindu sinódele provinciale ca unu balastu, nu le conchenuau, ei despre afacerile cele mai cumpenitórie ale Bisericii tratau singuri cu organele puterei de statú. Ba, după căderea Imperiului romanu, veni adese la rându și clătínarea sistenui metropolitani și usurparea drepturilor canonice ale bisericilor provinciale prin centrurile patriarhale.

Ferice de Biserica lui Christos, că ast-feliu de anomalii nu se lățira pretufindene și nu remaseră pentru tot-d'a-una!

După esemul Mântuitoriului, carele în toate lucrările sale privea numai cât binele comunității bisericesci luerau și apostoli, nu în numele lor, ci numai cât în numele Bisericii, și cu toate că ei, după primirea Spiritului s. în duminica rusaliilor, erau conșeiți de plenitudinea darurilor, de carele se făcura pătași, totuși afacerile mai însemnate ale Bisericii le trătău numai cât cu concursul presbiterilor și alu credincioșilor. Dovadă sunt sinódele Apostolilor în scopul alegerii celor șapte diaconi și spre aplanarea certeii între creștinii din Antiochia.

Cum că pe această cale, desemnată de Apostoli, pășiră și urmașii lor, dovedescu datele istorice, pe cari rāzimāndu-se serie renumitul Fleury: „*In qualibet ecclesia episcopus nihil magni momenti, presbyteris, diaconis et clericorum praeicipuis incolsultis, faciebant. Saepius etiam, quoties id res postulare videbatur, totius papuli mentem explorabant*“ (1).

Tot această se observa la reșederea scaunelor ierarellice: Renumitul istoricu Dannenmayer dice: „*Nach dem Tode der Apostol var die Vahl der ordentliche Veg, um zu einen Kirchenamte zu gelangen, und dabei theteiligte sich nicht nur der Clerus, sondern auch das Volk*“ (2).

Tot această demustră și aședemintele apostolice, carile în tom. 8, cap. 4, orānduescu, ca numai acela să se chirotanescă Episcopu, carele este alesu de întreaga comunitate bisericescă, spre carele acopu să se adune Episcopii vecini, clerul și poporul Bisericii respective.

Acăsta se întăresce și de s. Ciprianu în epistola 68, unde serie: *Sa se observe datina apostolică, precum și ceea, ce se obserud în Africa și în toate provinciile. De este a se alege unu Episcopu, să se adune Epis-*

(1) Dissert. II, pag. 64.

(2) Kirchengeschichte I. Theil. S. 190.

capul provinciei și să facă alegerea în prezența poporului, carele emblema cînta fîd-cîrnia și pîtrunde faptele tuturora*.

Din aceste scurte trăsuri se vede, că în veacurile anterioare, Episcopatul era departe, de a se privi de singurul subieptu alu autonomiei, ei căuta a se întări prin cooperarea clerului și a comunităților, și în acestu concursu afla un putere ca aceea, în cât urgiile cele crâncene ale păgînatății nu erau în stare, de a înfrînge Biserica întru eserecțiul autonomiei sale.

În timpul posterioru, și anume după recunoșterea creștinismului în totu imperiul romanu, sistemul absolutu alu reginului secularu de pe atunci a aflatu imitare și pe terenul administrațiunei bisericese. Spre fericirea Bisericii însă, se aflara totuși bărbați însuflați de spiritu adevăratu apostolicu, cari nu pașina peste otarele puse de părinți, și pentru aceea și din timpul acela avem aședeminte sinodale și praxa bisericescă, din carea se vede, că absolutismul, deși s'a încercat, dară nu i-a succesa, de a se lăți și a se stabili în Biserica lui Christos.

Administrarea averilor bisericese prin organe proprie, se reguleză prin can. 26, alu sinodului alu IV ecumenicu și prin novela 10, cap. 1 a Imperatului Iustinian. Can. 108, alu sinodului din Cartagena opreșce Episcopului, de a judeca singurū pre presbiteri, și can. alu acelu ași sinodu reguleză procedura jurisdicțiunii bisericese. Tot așa și procedura la alegerea și chirotonia persônelor bisericese se desemnă în can. 7, alu s. Teofilu din Alexandria, întăritu prin can. 2 al sinodului VI ecumenicu și recunoscutu prin novela 123, cap. 11, a Imperatului Iustinianu.

Nau lipsitū mai înainte și sînt încă și astăzi cîrturarū bisericesei, cari se încercă prin momente de oportunitate a susține teoria despre îndreptățirea exclusivă a Episcopatului la eserecțarea autonomiei bisericese.

Cîrturarilor de acestă pînură li respundem cu cuvintele s. Apostol Paulu, carele în epistola cătră Efeseni dice, că *Biserica este Corpul lui Christos*, era în epistola I cătră Corintenii adauge, cum că *Dumnezeu a înzestratū corpul Bisericii creștine cu deosebite organe, carele au deosebite lucrări și cum că tôte conferă spre mărirea întregului corpū bisericescū*. Apostolul dice: „*Voți sînteți trupul lui Christos și medulari din parte. Și pre unū a pus Dumnezeu în Biserică: cîntăi pre Apostoli, a doua pre prooroci, a treia pre învățători, după aceea pre puteri, apoi darurile de tămăduiri, ajutorințele, direcțoriile, felțurile limbilor*“. Și cum că nu este ertatū, a disconsidera, cu atātu mai puțin a delătura cooperațiunea singuratecelor organe bisericese, arată Apostolul prin următorea asemenare: „*Trupul nu este unū medulariū, ci multe. Că de ar fi tot trupul ochiū, unde ar fi auzul? și de ar fi totū auzū, unde ar fi mirosul? Era acum a pusū Dumnezeu medularile pre*

fiă-carele dintrânsle în trupă, precum a voită. Că de ar fi tâte nuă mēdulară, unde ar fi trupul? Cu adeverată dayă medalări multe, sãu trupul unul. Și nu pôte dice ochiul mânei: nu am lipsă de tînc, nici capul picăiavelor: nu am lipsă de vot. Ci cu multă mai vîrtosă medulările teupulu, carele se socotesc a fi mai slabe, sîntă mai de lipsă.

Credem, că această argumentare a Apostolului este așa de lămurită, încât nu are lipsă de ôre-encrea desfășurare. Pentru aceea vom să mai adaugem cuvintele Domnului, unde dice: „*Săiți că Domnii nămărilor domnescă pre ele, și cei mai mari le stăpănescă pre ele; eră întea că un va fi așa, ci orî-carele va voi să fiă nuă mare, să fiă vomă servitorin, și celă ce va să fiă între voi întîn, să fiă tuturor servitorin, precum și fiul omenescă n'a venit, ca să i servescă lui, ci ca să servescă elu.*” (1).

Vorbindu în fine mai apriatu, să ne întrebăm și să răspundem, sine studio et ira, că dacă comunitatea parochială va perde îngustul sēt ceru de autonomiă prin supremația păstoriului de suflete; dacă presbiteriul eparchialu va perde votul, ce-l compete prin dictatura irisistibilă a Archipăstoriului; dacă se va paralisa puterea Episcopilor în sinodul provincialu prin uă tactică absolutiitică a Metropolitului, ce va mai remăea din sinodalitatea istorică, canonică și însuși dogmatică a Bisericii lui Christos? Oare nu se va înțeleni absolutismul, și pe urma lui apatia, indiferentismul, discordai, distrămarea și netericirea în societatea bisericescă? Etă dare motive destul de vorbitorie, că pentru Biserica noastră ortodoxă nu e oportunu, de a susține și a practica teoria, după carea numai căt Episcopatul, fără de participarea clerului și a comunităților bisericesci ar fi să fiă subieptul autonomiei.

Ne mai rămăne, de a trage în considerare extremul alu parulba. adecă teoria, după carea Biserica creștină să se fi constituitu pe calea constituirei comunităților și a societăților secularie, prin urmare autonomia, adecă dreptul de a dirige afacerile bisericesci ar zăcea în mâinile comunității bisericesci ca atari.

Despre teoria această, carea, ce e adeveratu, surde mult subieptivismului, observăm, că este o adoptare a principiilor moderne de pe terenul comunităților și alu societăților secularie, precum era mai înainte imitată pe terenul bisericescu absolutismul regimelor secularie de stat.

Biserica creștină este uă comunitate urzită și organizată de Christos spre mântuința ômenilor, carii îmbrățișeză cu credința adeverurile descoperite și preceptele positive ale evangheliei. Intrarea omului singuraticu în sînul Bisericii, este unu actu alu voinței libere, mișcate de credința în adeverurile eterne ale creștinatății, însa de aici nu urmeză, cum că Biserica creștină își trage începutul de la uă întruire

(1) Mat. 20, 26.

socială a ămenilor. Se dice, și de mulți și se susține, că statele seculare și-ar trage originea de la libera întrunire a popoarelor, cercându însă pentru teoria acosta după date istorice din timpul strevesului alu nămulu acaenescu, în zădar ne ostenim. Cu atât mai puțin se pôte aplica acemene legenda în privința originii Bisericii creștine, de ăre ce mărturiile istorice demustă contrariul.

După cum cetim în cărțile testamentului nou, Domnul și Dumne-deul nostru Iisus Christos a predicatu evangelia mântuimței, și din mulținea credincioșilor, ce primira cuvântul dumnezeescu, a alesu Apostoli, carora le-a datu autorisarea de sus și li-a trāmisu de la Tatăl pre Spiritul s., carele să-i lumineze și să-i întărească pentru misiunea apostolică. După minunata împărtășire a Spiritului s. în duminica Rusaliliilor, au întemeiatu Apostoli în aceeași țări în Ierusalēm ăntăia comunitate bisericească, ără după aceea prin alte cetăți și țeri comunități bisericesci, aședându pretutindene Episcopi și presbiteri. Pe poporul vieții alu Bisericii creștine, plantatū de Christos și cultivatū de Apostoli, continuară a cresce vlăstari nouē, carile se rāmuriră și se întinseră întru ramurile sale peste tot pământul, după cum se vede crescându înflorindu și aducându roduri bine-cuvântarea până astăzi. Biserica creștină este deci o comunitate, nu după tipul lumii, ci după Dumne-deu, pentru că și trage originea și întocmirea nemijlocitū de la Dumne-deu. Biserica creștină e uă societate esteriōră de ămenī creștini, totuși însă nu e uă societate juristică, pe ora societăților seculare ci societate pozitivă, pentru că constituțiunea ei e basată pe codicile Evangheliei, carele este datū prin descoperirea dumnezeescă. Și precum deduce Biserica originea și constituțiunea sa din cerū, așa devine de sus și totă puterea bisericească, tot dreptul de autonomiă. Credincioșii, ca membri ai societății bisericesci, sunt părtași puterii și darurilor date Bisericii, însă asta participare nu-i pôte îndreptăți, de a afirma, cum că organismul Bisericii creștine s'a formatū prin înțelegerea membrilor, ei pe ora organismelor societăților seculare. „*Datu-mi s'a totă puterea în ceru și pe pământū*“ dice Domnul, și iarăși dice: „*Precum m'a trimesū pre mine Tatăl, și eu trimit pre voi*“ ără în altu loc ăice: „*Nu voi n'iați alesū pre mine, ci eu v'am alesū pre voi; mergeți și roduri să aduceți*“. Pentru aceea și după cuvântul Apostolului: „*Nici celū ce ară, e omu, nici celū ce sēmănă, și nici celū ce adună, ci celū ce dă bună rodire*“. Deci toți, căți avem parte de a fi membrii Bisericii lui Christos, să nu adoptăm teorii de pe terenurile societăților seculare, pentru că secularisāndu pe acostă cale Biserica, ea va perde marca dumnezeescă și alterānduse fundamental dreptului sēu de autonomiă pusă de Dumne-deu, o va ajunge și pre ea sōrtea instituțiilor seculare.

Din acostă desfășurare în privința *obiectului* și *subiectului* autono-

miei bisericeesti deraza, cum ca *biserica noastră ortodoxă, după spiritul constituţiunii sale precum și după aşezămintele canonice și desvoltarea sa istorică, nu poate ignora relaţiunile sale către puterea de Stat, dacă nici nu poate renunța la dreptul său de autonomie în favoarea autorităților seculare; totu așa de clar rezulta, cum că subieptul autonomiei bisericeesti nu e singură Episcopatul, dară și acela adevărat, că licile autonomiei bisericeesti nu sântu depuse în mâinile poporului bisericescu.*

Precum între multe altele, așa și între cele patru teorii extreme, adevărul zace în mijlocu. *„In medio virtus, in medio salus; media via aurea via”*. Iară de clar pretinde a ne explica mai detaliat și ne arătreba, ce aspirăm anume cu dreptul de autonomie bisericeescă, răspunsul este în trei cuvinte, adică : *învețământul, cultul și administrațiunea bisericeescă*. A direge autonomu afacerile relative la administrațiunea bisericeescă : este totu ce dorim și pretindem. Și aceste obiecte constitutive ale autonomiei bisericeesti nu sântu recuzate de noi, ei puse în organismul bisericeei de însuși fundatoriul ei dumnezeescu; ele nu sântu casuale, ei ființiale; nu sântu adoptate, ei proprie, nu sântu timpurale, ei eterne; prin urmare, biserica nu poate renunța, era puterile seculare recunoscându esistența bisericeei nu potu avea motive de a denega, sau a suprima eserețiul acestora drepturi autonome.

Trinitatea autonomiei bisericeesti, adică libertatea învețământului, a cultului și a administrațiunei, este unu postulatū necondiționatū alu dogmei fundamentale a religiei creștine, pentru că precum *„Trei sântu, carū mărturisescū în cerū: Tatăl, Fiul și Spiritul s., și aceștia trei Unul sântu”*, și precum erași trei sântu, carile ne rădica la ceru, adecă : *credița, nădejdea și dragostea evangelică*; tot așa sântu erași trei, prin carū se cultivă și se întărescu acele trei virtuți cardinale ale creștinismului, și anume : *credița prin învețământul evangelicu, nădejdea prin cultul religiosū, era dragostea prin disciplina sau administrațiunea canonică*. Denegarea eserețiului liberu alu acestor trei îndreptățiri, ar fi deci asemenea cu denegarea recunoșterii organismului bisericescu și a dogmelor fundamentale ale creștinătății.

Autonomia Bisericeei creștine se razimă așa dară nu numai pe așa numitul *dreptū omenescu*, ei mai vartosu pe *dreptul dumnezeescu*, și precum acestu dreptū este nedispensabilū, așa și autonomia este nedispensabilă pentru prosperarea bisericeei și realizarea scopurilor celor sante și măntuitorie ale creștinismului.

Biserica creștină în decursul timpurilor, s'a rămuritū în mai multe confesiuni separate de corpul anticū, și fiă-carea dintre aceste confesiuni are organismul seu specialū și pretențiuni speciale de autonomie. Nu voim să ne ocupămū de acelea, ei ne mărginimū pe lângă biserica ortodoxă orientală, ale cării dorințe și pretențiuni de autonomie, corespundetorie organismului seu propriu, tiindu la diregerea liberă a

afacerilor, referitorie la învețământul evanghelic în biserice și în școli, la întocmirea cultului religios public, la legislațiunea competentă bisericească și la executarea legilor bisericești prin instanțele proprii administrative și județiale, la constituirea și așezarea oficiilor bisericești pe calea canonică în acord cu prerogativele patronatului parohial și ale patronatului imperial de obște, la menținerea disciplinei bisericești în modul delințat prin așezămintele sinodale, la crearea și administrarea de școli confesionale și de institute clericale superioare, în acord cu dreptul de supraveghiere a regimului de stat, la administrarea averilor bisericești și a fundurilor create și menite pentru scopuri bisericești, sub auspiciile autorității supreme de stat, în scurtă la dispunerea autonomă în afacerile referitorie la cele trei ramuri ale potestații bisericești.

Nu se poate nega, ci din contra se recunoște cu mulțămire, cum că din complexul organic alu afacerilor bisericești, se dispune în arhiepiscopia Bucovinei preste uă parte însemnată și până acum, de și nu cu totul autonom, totuși unu mod, carele a sporit multu starea bisericești ortodoxe din țera noastră. Recunoștem cu mulțămire sufletescă, cum că de la încorporarea Bucovinei sub sceptrul imperial alu monarhiei Austriei sörtea bisericești noastre ortodoxe din ce în ce a luat uă dezvoltare îmbucurătoră. Administrațiunea bisericească a fostă, ce e adevărat, sub epitropia regimului de stat, însă această epitropie, carele direge și până astăzi cu afacerile noastre bisericești, a fostă voitöră de bine, și dacă ar sta și afacerile celor-l'alte confesii și comunități bisericești sub asemenea epitropie a regimului de stat, dacă nu s'ar fi proclamată din grația Maestăței Sale C. R. Apostolice principiul de autonomie pe tôte terenurile vieței publice și private, și biserica noastră ortodoxă de aici ar suporta și mai departe legăturile epitropiei seculare.

După ce însă Maestatea Sa, prea grațiosul nostru Imperatü a binevoitü a acorda popörelor monarhiei libertăți constituționale pe tôte terenurile vieței publice și a sancționa legile fundamentale de stat, prin carile, împreună cu drepturile de obște ale cetățenilor, s'a garantatü în art. 14, *libertatea deplină a confesiunii și a consciinței*, öră în art. 15 îndreptățirea regulării și administrării autonome a afacerilor proprii bisericești și posesiunea și întrebuințarea fundațiunilor și a fondurilor sale destinate pentru scopurile de cult, de învețământ și de bine-facere; după ce corporăciunile, comunitățile și în de obște cetățenii de stata se bucură de folosirea drepturilor acordate prin constituțiune; după ce prin grația Maestății Sale Episcopia gr. or. a Bucovinei s'a rădicatü la demnitatea ierarhică de Archiepiscopie și Metropolie actuală, coordinată celor doue Metropoli ale Romănilor și Sërbilor gr. or. din cea-l'altă parte a Monarhiei, carile se bucură

deja de realizarea autonomiei bisericești, rămâne, ca și Arhiepiscopia gr. or. a Bucovinei să devină în posesiunea și exercițiul autonomiei bisericești.

După cuvântul evanghelic: *Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și se va deschide*, diecesanii împreună cu clerul maznira de timpuriu la prea înaltele locuri, pentru realizarea autonomiei și constituirea unui progresu propriu bisericescu. Cererile acestea fura audite, și așa Maestatea Sa C. R. Apostolică a bine-voitu prea grațiosu a înbucura eparchia Bucovinei cu prea înalta rezoluțiune din 9 Augustu 1871, carea în traducere sună ast-felu: *„Încuviințăm unu congresu bisericescu gr. or. pe temeiu statului de alegere prezentatū, carele să se modifice întru înțelesul propunerilor făcute. Acestu congresu are să se ocupe numai cu formularea dorințelor confesiunilor gr. or. în privința compunerii și cercului de activitatea congresului bisericescu definitiv, ceea ce să se facă în forma unu statutū pentru congresul viitorū. Deciziunea asupra acestu proeptū de statutū Nă rezervăm Nona.*

Dacă această prea înaltă rezoluțiune imperială prin deuce ani rămase nerealisată, cauza principală, era împrejurarea, că în decursul acestui timpū, scaunul arhiepiscopalū veduvi de trei ori.

Astăzi însă congresul bisericescu este nu numai cătu unu visū plăcutū, uă promisiune mângăitorū, ci uă realitate înbucurătorie, pentru că pe urma emisului înaltulu Ministeriū de culte și de instrucțiune din 1 Maiū 1879 și a ofisulu Ilustritațiū Sale domnulu Proședinte- c. r. alu țerei din 15 Augustū 1881, efeptându-se alegerile în conformitate cu regulamentul din 9 Augustū 1871, după conchiamaarea prealabilă din 2 Iuliu a. e. și implorarea ajutorulu duameșcescu ne-am adunatu, ca să începem lucrul celū mare și Mântuitorū pentru maica noastră biserică, carea de la noi hii și reprezentanți sui credincioși ascéptă, ca consultându-ne cu înțelepciune și devotamentū în spirital păcii și alū bunei înțelegeri, să punem unū fundamentū solidu pentru prosperitatea santei noastre biserice și a filor ei credincioși diu generațiune în generațiune.

Avem deci motive, de a întona cu Psalmistul, că *„Acestu este dñm, carea a făcutū Domnul, ca să ne bucurămū și să ne veselim într' dñs”*; pentru că eu dñm de astăzi ni se deschide calea libertațiū conștiinței confesionale, calea autonomiei noastre bisericesci! Avem motive puternice, de a ne bucura și a ne veseli în Domnul, carele ne-a datu dñle, de a ajunge și a vedea adunatu congresul bisericescu, pe carele mulți dintre confrății noștri l'au doritu, dars n'au ajunsu să'l vedă! Avem motive bine-cuvântate, de a ne felicita și a ne înbrața cu amóre frățescă întru Christos, pentru ca ni este datu, a reprezenta sântu noastră biserică și în această înșucietate onorifică și a dpeune pe altariul ei pērga credinței, a nădejdei și a dragostei evanghelice. Avem

însă asemenea de multe motive, de a reflecta și la înțelesul profundu alu cuvintelor Domnului nostru Iisus Christos, carele a recomandat Apostolilor și credincioșilor, de a fi înțelepți cu mîntea ca șerpi și drepi cu inima ca porumbii, pentru ea în concertul intereselor de tot felul, să evitam ceea ce ar putea fi spre daună și să stabilim ceea ce va să fiă salutaru bisericeii.

Cătu despre obiectele, cu cari, voim să ne ocupăm anume în congresul presentu, acestea sîntu precisate în prea înaltul rescriptu imperial din 9 Augustu 1871. Compunerea și deliberarea unu statutu organicu, pentru congresul bisericescu definitivu, era afară de acesta compunerea și deliberarea unu regulamentu definitivu de alegere pentru congresul bisericescu : acestea sîntu obiectele, cari ascăptă a noastră serioasă recugetare, consultare și conclusiune.

Se înțelege, că punctul de mîncare alu adunării noastre la formularea dorințelor noastre nu pote să fiă altul, de cătu de una parte principiile legii dumnezeiesci, cuprinse în s-ta Scriptură și tradițiune, concretate în aședămintele canonice de s-tele Sinode ale bisericeii ortodoxe ecumenice și aplecate la referințele și recerînțele faptice ale arhiepiscopiei noastre bucovinene, era de alta parte principiile cuprinse în articolul XV alu legii fundamentale de statū din 21 Decemvrie 1867 despre drepturile generale ale cetățenilor, carele articulu în traducere sună așa : *Fie-care biserică și societate religioasă are dreptul exercițiului cultulu religiosu comunu publicu, regulază și administrează autonomu afacerile sile interioare, rămâne în posesiunea și folosirea institutelor, fundațiunilor și fondurilor sale, destinate pentru scopurile de cultu, de învecinămîntu și de bine-facere, este însă, ca fie-care altă societate, supusă legilor generale de statū.*

Pe cătu de lămurită este problema, pentru carea suntemu conchiamați și pe cătu de cunoscute sîntu normele, după carile voim să pășim la resolvirea ei, pe atăt de cunoscută este și ținta dorințelor noastre, ea este recunoscerea și realizarea acelu cercu de autonomiă bine regulatu, carele e de lipsă pentru dezvoltarea, întărirea și înflorirea bisericeii.

Etă. Domnilor și fraților, câmpia întinsă, holda frumósă și secerișul de buna speranță alu adunării noastre ! Să ne apucăm deci de lucru întru numele Domnului, carele a dîsu : *că unde sîntu adunați doi sau trei întru numele sînu, acolo este și Elu în mijlocul lor.* Numele Domnului și Dumnezeuului nostru Iisus Christos, întru carele ne-am adunatu și noi, este simbolu credinței, alu nădejdei și alu dragostei evanghelice ; simbolu înțelepciunii, alu bunei înțelegeri și alu concordiei ; simbolu învăpăerii, alu încordării și alu virtuții ; simbolu bărbăției, alu puterii și al succesului ; simbolu abnegării de sine, alu înfrățirii și alu con-

bolul consultărilor și alu lucrărilor noastre congresuale. Să fim cu toți unu cugetu și o inimă, după cum scrie și faptele apostolice, că erau creștinii în adunările lor. Să nu imităm pre Platone, ei pre Christos; să nu ne conformăm după legile Licurgilor și ale Solonilor moderni, ei după aședămintele Apostolilor și ale de Dumneșeu purtătorilor părinți: *noi sântem ai lui Paul*, alții: *noi sântem ai lui Petru*, ei cu toți să dicem: *noi sântem ai lui Christos*; și așa cu bine-cuvântarea cerului, de unde vine totu darul și totu darea cea bună, pe temelia cea tare și neclătită a Apostolilor, a căria petru dia capul unghinului este Christos, să tragem fundămintele la templul autonomiei sântei noastre biserici, spre mărirea și fericirea credincioșilor ei fi.

Eră Maiestății Sële, prea grațiosului nostru Imperatū, Francise Iosif I, carele după a Sa prea înaltă înțelepciune și mărinimitate, bine-voi a încuviința adunarea noastră congresuală, să 'i inclinăm omagiile noastre de mulțemită adună, de fidelitate neclătită și de audre nefă-țarnică, și urându-'i viață îndelungată, domnie bine-cuvântată și putere neînvinsă, să înțonăm cu o gură și cu o inimă: *„Să trădescă întru mulți și crăgi mulți și fericiti am!”*

DISCURSU

Compusă și pronunțată de preotul Constantin Ionescu, de lu Biserica St. Nicolae Ungureni, cu ocașia venirii P. S. Episcopū al Rōmânicubū și Noului Severin, D. D. Iosif Bobulescu, în orașul Craiova la 19 Iuliu 1882.

Bine este cuvântatū cel ce vine întru numele Domnului.

Prea Sântite Ștapâne,

Venirea P. S. Vōstre în orașul nostru Craiova, precum în anul trecutū așa și acum, face a ne tresari inima de bucurie. Bucuria noastră este cu atâtu mai mare, cu câtū P. S. Vōstră nu veniți de câtū întru numele Domnului, și ca veniți în numele Domnului, noi nu ne așteptam la alta de câru la învțătură care Lui 'i suntu bine plăcute.

Făcându-mē ecoul întregului cleru Craioveanū, vē exprim din parte-ne sincerile și căldurōsele noastre orari de buna venire a Pre Sântiei Vōstre în acestu orașu. Fie ca Dumneșeu pe care și noi tot-dē-una 'l rugamūsa vē învrednicēsa a sump-

scopul pentru care providința și națiunea Română Va alesu ; Fie, vreați a dice, ca Dumnezeu să ve susțină mulți și fericiti ani la cârma acestei de Dumnezeui padite eparchii, dăruindu-ve cu putere și curagiū, pentru că in tot-da-una dreptū să indreptați cu cuvântul adevărului turma ce vē este incredințată.

Noi din parte-ne, P. S. Stăpâne, stăruimū pe cătu puterile și pozițiunea, in care ne aflămū, ne permitū ca atâtū in Biserica cărū și afarā să raspândimū credința, speranța și onórea către Dumnezeu și Sânta Biserica, facēdu-ne, dupre cum se exprina Apostolul Petru, clipū și pildā turmei; fiindū pe deplinū convinși ca numai străbătandū acesteā in inima societăței nóstre. Biserica și întręga nóstrā societate Română va putea face adevērate progrese.

Dar fiind-cā puterile nóstre, singure separate de a primulu și bunulu nostru păstorū, suntū nedeajunse spre a putea ajunge in totul acēstā înaltā sciința, apoi rugāmū pe nevedutul cap al Sântei nóstre Biserice, Domnul nostru Iisus Christos, precum și pe P. S. Vóstrā care pentru noi ne sunteți capul directū vedutū a ne sprijini și ajuta in mergerea pe acēstā grea și spinósā cale ; asigurādu-Vē pe deplinū de fiescul și nestrāmutatul nostru devotamentu, către persóna P. S. Vóstre.

Salutām dar cu respectū și cu mare bucurie sosirea P. S. Vóstre in capitala Olteniei, Craiova, ve uram, P. Sântite Stăpâne, mulți și glorioși ani pe tronul păstorescū al acestei de Dumnezeu pázite Eparchii, ca să puteți conduce și păstori turma cuvēntătoare ce vē este incredințată la pașunea cea adevērată, radicāndū prin acēstā Clerul și Biserica la adevērata lor înălțime.

Sa trăiți P. S. Stăpâne.

*Traiasca M. M. L. L. Regele și Regina cu guvernul Lor.
Traiasca și prospereze Regatul României.*

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŪ PERIODICŪ ECLESIASTICŪ

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuventul“

II. Tim. IV. 2.

OBSERVAȚIUNI

Asupra câtor-va articole din proiectul de lege pentru întreținerea clerului și a Bisericilor din comunele urbane și rurale, ce se întrețin de comune în totŭ coprinsul României, rotată de Onor. Senatŭ, în sesiunea de primăvara a anului curentŭ.

Conform promisiunii date în No. 6 alu acestui jurnalŭ. când amŭ publicatŭ proiectul de lege pentru întreținerea clerului rotatŭ de Onor. Senatŭ, facem acum observațiunile nŭstre asupra câtor-va articole din menționatul proiectŭ, care atŭt nouă, câtŭ și la unu mare numeru de preoți (1) din diferite locuri ale României, ni se parŭ incomplete și neclare, — aceia ce în starea mărginită de cultură a unui mare numeru de primari și notari de pe la comunele rurale, cari aplică legea, ar putea să producă mare confușiune și mari desagramente clerului.

Tot-o-dată facem și câte-va adaogiri, cari negreșitu din cauza puținuluî timpŭ de studiere, credemŭ că s'au scapatŭ din vedere. Observațiunile și adaogirile propuse vorŭ fi însoțite și de expunerea motivelor ce ne-a îndemnată a le face.

(1) La facerea acestor observațiuni, avem înaintea nŭstră descrierea mai multor localități și a diferitelor împrejurări ce se petrecŭ prin comunele rurale, de la mai mulți de 50 preoți.

Incepem observațiunile noastre de la articolul 2, care suna așa :

„O parohie trebuie să cuprindă cel puțin 200 contribuabili stabili.”

Cine are cunoștința topografică a satelor și a cătunelor din țara noastră, cu deosebire în părțile muntoase, precum și de deprinderile înradacinate în poporul nostru, credem că nu ne va inculpa, dacă vom propune modificarea acestui articol.

Noi nici-o-data nu am fost și nici nu suntem contra principiului, — ca o parohia să fie cât se poate de mare; dar iarași nu am voi ca o lege să fie scrisă numai pe hârtie, fără ea să poată fi aplicată vre-o-data. Poporul nostru român de la țară este deprins să vadă pe preot, dacă nu în toate zilele, cel puțin o dată pe săptămână, fie și la lucrul câmpului, și alu avea, putem dice, la moment, în ori-ce împrejurare gravă l'ar reclama în familia vre-umui. Prin acesta se explica clădirile de Biserici pene și în cătunele de 20—30 familii. Dar cătunele la noi prin multe locuri sunt așa de depărtate unele de altele, în cătu pentru ca să se formeze ună comună a trebuit să se unescă mai multe sate sau cătune, care în lungul și în latul lor, poate să aiba o distanță de la 20—30 kilometri. Se poate dar întâmpla ca într-o comună compusa din asemenea mici sate sau cătune să nu fie mai mult de cât 300 contribuabili stabili. Se nașteacum întrebarea : poate ore unu singur preot să satisfacă cerințele și necesitățile poporenilor săi, după deprinderea lor de pene acum, — de a avea pe preot ori-când ar avea necesitate de elu? Răspunsul la acesta întrebare, după parerea noastră, neputându fi de cătu negativ, ne perміtem a propune modificarea art. 2 cum urmédă :

Art. 2. Parohiile sunt de 2 categorii : parohii de 150—200 contribuabili, și parohii de 200—300 contribuabili stabili.

Primindu-se acestu articolu așa cum este redactatu, pe lângă ea, după parerea noastră, se vor satisface mai bine cerințele parochienilor, va putea fi și o emulațiune între preoți,

carri prin activitate și onestitate vor cauta a avea o parochie mai mare, și prin urmare mai avantajoasă.

Pentru a se putea ști cari anume Biserici urmează a avea un parochul și clericii trebuitori, credem de necesaru a se adăoga la începutul art. 4, cuvintele: *catedrala a parochiei* dicându-se în loc de: *fie-care Biserica va avea....fie-care Biserica catedrală a parochiei va avea.....*

Mai departe, fiind-că în circumscripțiunea unei parochii potu fi și alte Biserici afara de cea catedrală, Biserici în care parochul, după aliniatul al 2-lea, al art. 5, are a servi pe rând, apoi este neapăratu a avea fie-care din ele câte un cântărețu stabilu, care se le îngrijeșea, să le privilegheze și să le pădăscă în tot-d'a-una curate: pentru ca, cându va veni preotul să officieze, să nu fie silitu a curăți însuși atunei Biserici și în jurul ei etc. etc.

Acésta este reclamată precum de demnitatea pastorului, care are numai a supraveghea toate acestea, așa, și încă cu atâtă mai multu, de însuși templul Domnului, care din toate punctele de vedere trebuie să atraga privirile tuturor parochianilor.

Pe lângă acestea, chiar parochul și cântărețu cu care vine la serviciu, unde se se opréscă, unde se și lasă trasurica și caii, la căreșiuma sau în plôie și sôre — la ușa Bisericii? Casa cântărețului stabilu la fie-care Biserica va fi și un adăpostu alu parohului și alu celor-l-alți servitori bisericesci ce vor veni cu el; mai alesu că potu fi casuri, cându ei trebuie să rămâne și pe nôpte acolo,—aceia ce pôte a se întempla foarte desu; căci dacă locuitorilor le e greu a merge la Biserica catedrală, acésta este o vie dovada că eșutul unde să duce preotul să officieze este foarte departatu. În baza acestora suntemu de parere că, după alin. 3 din acestu articol, se se adăoge încă următorulu aliniatu: *Fie-care Biserica deservita pe rând de parochul Bisericii catedrale din copriusul unei parochii, încă va avea câte un cântărețu care sub supravegherea episcopilor Bisericii catedrale a parochiei o va îngriji și custodia.*

În consecința art. 4 în totalul seu va fi:

Art. 4. Fie-care Biserică catedrală a parohiei va avea una parochă și clericii trebuitori pentru serviciile bisericesti.

Clericii trebuitori pe lângă parochă sânt: în comunele urbane 2 cântăreți și ună paracliseră.

În comunele rurale 2 cântăreți.

Fie-care biserică deservită pe rând de parochul Bisericii catedrale din coprinsul unei parochii încă va avea câte ună cântărețu, care sub supravegherea epitropilor bisericii catedrale o va îngriji și custodia.

Bisericile care vor avea mijloace îndestulătoare, fie prin poporanii parohiei, fie prin ctitori săi epitropi, pentru întreținerea unui al doilea preot, a unui diacon sânt a mai multor servitori Bisericesci, vor putea statornici ună asemenea servitoru cu încuviințarea Episcopului eparhiotă.

Fiind-că prin art. 2 s'a stabilitu ca parochiile să fie de două categorii și nu de 200 familii fixă: și tot-o-data fiind-că în acest art. se dice: „că unde vor fi două sânt mai multe Biserici, una va fi declarată de Biserică parochială“, ca și când cele-l-alte biserici ce mai sunt nu ar face parte tot din acea parohie: de aceea credem că este bine a se scôte cu totul numărul de familii ce compune o parohie, iar în locu de cuvintele: „va fi declarata de Biserică parochială“ să se dică: *va fi declarata de Biserică catedrală a parohiei.*

În consecință art. 5 urmédă a fi redactat ast-fel:

Art. 5. Dacă într'o parohie ar fi două, sânt mai multe Biserici, una din ele, și anume cea centrală, mai bună și mai cu multe mijloace de întreținere, va fi declarată de Biserică catedrală a parohiei.

Cele-l-alte biserici vor fi deservite pe rândă de parochă cu ună cântărețu al Bisericii catedrale, cărora parochienii le vor înlesni mijlocele de transport, de vor fi în departare una de alta, împreună cu cântărețul de la fie-care Biserică.

La aliniatul din urmă al acestui articol s'a făcut iarăși o mică schimbare, pentru-că în art. precedent s'a prevedut ca toate Bisericile din coprinsul unei parohii să aibă câte ună cântărețu.

Fiind-că după art. 6 din proiectu, bisericile ce nu vor avea

mijlocele de întreținere prevădute prin această lege, urmând a se include din ordiul Episcopului respectiv, iar incluzându-se, locuitorii vor fi lipsiți cu totul de ori ce servicii religioase, credem ca este bine a se modifica art. 6 cum urmând:

Art. 6. Ori ce Biserica care ar înceta de a avea minimum mijlocele de întreținere prevădute prin legea de față, se va adresa la parochia vecină, spre a fi deservită conform articolului precedent, până ce și va recăpata mijlocele de întreținere.

Având în vedere ca în aliniatul al 2-lea din art. 7 sa preveduă prea multe formalități, care ar putea numai să îngreueze lucrarea celor ce ar voi ca să clădească vre o Biserică, fără ca acele formalități să aducă vre un folos; propunem ca acel aliniat să se modifice ast-fel:

Voia necesară pentru clădirea Bisericii celei noi se va da de Episcopul eparchiot, după îndeplinirea formalităților aci menționate și cererea făcută prin protoiereul local.

Și dar, art. 7 în totalul seu va fi:

Art. 7. Nu este permisă în viitoră a se clădi Biserici noi în localitățile unde există Biserici, de câtă numai atunci când ctitorii săi poporanii Bisericii celei noi vor asigura, după toate formele legale și pentru perpetuitate, venitul minimum prevădută prin prezenta lege, pentru întreținerea Bisericii și a cultului religios.

Voia necesară pentru clădirea Bisericii celei noi se va da de Episcopul eparchiot, după îndeplinirea formalităților aci menționate și cererea făcută prin protoiereul local.

Cuvintele din art. 8: *Se va alege comuna parochială de reședință*, după părerea noastră, nu au nici unu sensu, căci comună parochială nu există, și prin urmare neexistându, nici nu poate a fi reședința ceva.

În alin. 2-lea și 3-lea din acestu articol se prevede ca, în cas cându o parochie nu ar putea fi compusa de numărul hotaritu de contribuabili să se compuna de unu număr mai micu, cu condițiune numai ca Comuna sa fie obligata a prevedea prin budgetul său cheltuelile prevădute prin această lege pentru o parochie.

Dar defecțiunile acestui principiu este dovedită de un număr însemnat de ani, adică de la promulgare și publicarea legii comunale, căci de atunci și pînă acum nu s'a putut aplica mai nici într'un loc.

Din arătările prea eucerniceilor protoierei și din plîngerile unui mare număr de preoți, făcute către redacțiunea acestui jurnal, și înca ce este mai mult, din tablourile statistice trimise redacțiunii de către P. P. S. S. Episcopi eparhioți (1), s'a constatat în modul cel mai evident, că comunele s'au ca nu au venituri din care să p'ote plăti, și pe preoții cu cîntăreții necesari, precum și să întrețină Bisericele în buna stare, s'au ca nu este buna-voință a primarilor și notarilor de a se îngriji de biserică și servitorii lor. Și ca proba la acesta sunt atâtea și atâtea plîngerii din partea preoților, din care unele publicate chiar prin acest jurnal, că nu și au primit nici micile salarii ce le erau prevădute prin bugetele comunale, de mai mulți ani. Și dar, lăsându-se pe seama comunelor de a îndeplini suma ce nu se ajunge din darile contribuabililor, va să dică a rămănea bietul preot din comunele rurale, tot în trista pozițiune în care este și astăzi. Și acesta cu atât mai mult, cu cât unele comune n'au venituri suficiente spre a și întâmpina cheltuețele lor; împrejurare cu care tot-d'ama se vor putea senza primării și notării înaintea preotului și a celorlalți servitori, dicîndu: Că ce pot să facă dacă comuna n'are venituri.

În baza acestor considerante, și pentru a nu fi lăsat preotul iarăși la capriciul primarilor și al notarilor, precum și pentru a nu fi respinsu pe motive că comuna nu are venituri, propunem modificarea art. 8 cum urmăze:

Art. 8. Episcopii eparhioți, directă s'au prin delegații, în înțelegere cu consiliile permanente de județe și cu autoritățile comunale, vor proceda, în termen de unu an de la promulgarea legii de față, la regulara și fixarea parohiilor în modul stabilitu mai sus. La acesta regulara se va fixa Biserica catedrala a parohiei care se va conta a fi câtă se va putea

(1) Văd-se între altele memoriul P. S. Episcop de Argeș publicat în numărul II al anului curent, luna Februarie.

mai în centrul circumscripțiunii unei parohii, și se vor desemna catunele și Bisericile ce au a face parte din o parohie.

În localitățile unde din cauza distanțelor și a sărăciei populațiunii ar fi prea greu a se forma parohiile de un număr de 150 contribuabili, parohia se va putea compune și de un număr mai mic de contribuabili, cându aceștia vor declara formală la primăria locală și la consiliul județean că consimtă a repartiza și plăti, conform art. 13 și 16 din această lege, suma prevăzută pentru întreținerea Bisericii și a clerului ei la o parohie de 150 contribuabili.

Constatându-se în mod evident că, cându se lasă latitudinea parochienilor, episcopilor și citorilor de a și alege singuri pe candidați la ori-care servicii bisericesti, adese ori se întâmplă că ei influențați, cine știe de cine și de ce, nu se uita la capacitatea seminaristului ce li se prezintă, și pentru aceea recomandă pre cei mai slabi. — lucru prin care se descurăgiază foarte multu seminarisții distinși la studii și buna conduită; pe cându dacă denumirea servitorilor bisericesti se lasă numai la facultatea chiriarchilor, variele considerațiuni pot lipsi; și parochienii cari au necesitate de ori-ce grad de clerici, nu au de cât să se adreseze cu cerere prin protiereculă respectivă la chiriarchu spre a le transmite servitori de care au necesitate. Chiriarchul respectivă la rândulu său, publicându locurile vacante și alegându dintre aspiranți pe acei mai meritoși la studiu și bună conduită, îi va și desemna de servitori ai Bisericilor de la care i s'a făcutu cerere, și va face cunoscută episcopilor și citorilor, ca le transmite de preotă, diaconă sau cântărețu pe cutare sau cutare, pe care ei vor fi datori a îi primi și retribui cu salariile prevăzute prin lege. În baza acestor considerante s'a suprimatu din art. 9-lea cuvintele: „după propunerea episcopilor sau a citorilor“ și s'a modificatu în totalul său cum urmează:

Art. 9. Nu este permisă a se chirotoni preoți în comunele urbane sau rurale, de câtă pentru parohiile regulate pe bazele de mai sus, și numai la casă cându acele parohii ar rămânea vacante de preoți, și vacanța s'ar constata prin de-

clarația consiliului comunal, a epitropilor sãu a ctitorilor, adresata protoierelui de județ.

Numãrea de parochi, diaconi și alți clerici se va face de chiriarchi respectivi, pentru comunele urbane dintre seminaristi de 7 clase, distingiți și prin buna conduitã, iar pentru comunele rurale, dintre seminaristi cu 4 clase, în aceleași condițiuni.

Clerici inferiori vor putea fi și persoane care n'au absolvit cursul seminarial, dar cari se distingã prin voce, arta musicalã și buna conduitã.

Considerãndu ca prin orașe mijloacele de întreținere sunt foarte dificile; considerãndu ca atât preotulu cât și cei-l-alți servitori bisericesci trebuie sã fie în ținuta mai convenabilã; considerãndu ca mai toți servitorii bisericesci fiind familisti, au de întreținut cel puțin câte 5 sau 6 suflete; considerãndu ca mai toți sunt condamnați a plăti chirii pentru casele în care locuiesc; așa în cât este cu totul imposibilu ca unu preotũ sã și ținã casa, nu dicu ca 2 lei și 73 bani pe di cum vine dupã repartisarea sumei de 1000 lei pe anu, prevãduta prin proiectu, dar nici cu 6 lei; de asemenea nici cântãrețulu I cu 1,36 bani, cântãrețulu II cu 1,09 bani și paracliserul cu 55 bani pe di, pentru cã pe toți aceștia i reclamã condițiunea lor de clerici a fi cuviincioși în toate privințele etc. etc. Dar cu 55 bani pe di care d'abia potu sã ajungã numai pentru mâncare unei singure persoane, pôte-se gãsi în condițiunile de mai sus unu paracliseru care sã nu lipsescã din Bisericã la nici unu serviciu, fie de di, fie de nópte? Micul salariu ce se dã acestor servitori bisericesci, face ca noi se vedem ocupate locurile de paracliseri mai pe la toate Bisericile cu nisce bãiețași sau și ómeni bêtrãni fără de nici unu cãpãtãitũ și adese ori șchiopi, — aceia ce nu arare ori pune în pericolu avutul interioru al Bisericii, cáci preotul nu pôte sã stea cu densul în tot-d'a-una când scuturã și curățã Biserica. Tot mica retribuțiune face ca sã nu se mai gãsescã cântãreți buni, cáci care tãneri, ori și cât de mare talent și aptitudine ar avea în acãsta, pôte sã se devoteze cu totul acestei arte, când

vede ea cu ea nu p^ote se și agonisească până de t^ote zilele pentru sine și familia sa?

T^ote aceste considerante nesa făcut a adauga, pe lângă suma totală de 2400 lei, prevedută în proiectul votat de onor. Senat pentru întreținerea servitorilor de la o Biserică urbană, încă suma de lei 1600, propunând modificarea art. 12 cum urm^oda :

Art. 12. Pentru întreținerea annuală a Bisericii s^ou Bisericeilor unei parohii din comunele urbane, se va înscrie anual și obligatoriu în bugetul comunal, venitul de la 200 contribuabili, care, după contribuțiunea fixată la art. 16, da suma de lei noi 4000.

Din această sumă se va plăti parochului, 1800 lei; cântărețului I, 800 lei; cântărețului II, 600 lei; parochiserbul, 400 lei; iar 400 lei se vor întrebuința pentru cheltuelile Bisericeii, precum : lumânări, unt-de-lemnă, vină, proscuri, cărți, vestimente, încălzitul, mică reparațiunii etc.

Fiind parochia mă mare de 200 familii, venitul în plus se va distribui proporțional celor mai de sus.

În vederea multor și variilor necesități ce au și preoții din comunele rurale, precum și a greutăților de zi și de noapte ce întâmpină ei în căutarea parochienilor s^ou a fiilor spirituali ce li sunt incredințați; în vederea greutăților și a cheltuelelor ce întâmpină cu instrucțiunea ce trebuie a da fiilor lor, trimitându-i prin orașe depărtate; în vedere că numai suma de 600 lei și 17 pogone pământă nelucrată, din care trebuie să mai dea încă a treia parte și cântăreților, li este cu neputință a se sustrage de la alte ocupațiuni ce li mai p^ote procura vre un venit, și prin urmare, a se ocupa mai mult cu cetirea și adunarea de învățături strictu necesare înaltei misiuni ce ocupă în societate; în vedere că și cântăreții întâmpină nu puține greutăți în împlinirea serviciilor lor precum și cu crescerea ce trebuie să dea fiilor lor etc. credem nu mai puțin necesari a se crește și suma totală pentru întreținerea Bisericeii s^ou a Bisericeilor dintr'o parochie din comunele rurale de la 1200 la 1500 lei noi.

Tot-o-data fiind-ca un preotă care are în parochia sa un

număr mai mare de 150 familii, are negreșit și osteneala și grija mai mare, de aceea credem că este foarte justu ca și venitul lui să fie crescut în proporție cu ostenețele și grijele sale.

Tote aceste considerante ne fac a modifica art. 13 din proiectul cum urmăda:

Art 13. Pentru întreținerea fie-cărei Biserici s'ă a Biseri-cilor dintr'o parohie de 150—200 contribuabili din comu-nel rurale, se va scrie anual și obligatoriă în budgetul comu-nal, venitul de la 150 contribuabili, care după contribuțiu-neu fixata la art. 16, da suma de lei 1500.

Fiind număr 150 contribuabili, suma de 1500 lei noi se va distribui: Parochiul 800 lei, la 2 cântarești 500 lei, iar restul de 200 lei se va întrebuința la buna întreținere a Bi-sericeii precum s'a aratat la art. precedent.

Fiind însă mai mulți contribuabili, venitul ce va fi în plus de la 1500 lei, se va distribui proporțional servitorilor de mai sus și Bisericeii.

Fiind-că măsura luata prin art. 14, (ca adică, contribuabili ce facu parte din o parohie, Bisericele căreia au fonduri proprii, să nu plătescă egală cu aceia a căror Bisericeii nu au nimic), nu ni se pare drăpă; tot-o-data fiind-că fondurile ce le au unele Bisericeii sunt destinate, pe lângă altele, pen-tru o deosebită îngrijire și procurare de toate cele necesare, și pentru splendoră lor și a serviciul ce să face în ele; pe lângă acestea mai având în vedere că acestu articol, nu are să aducă atăta folos, pe câtu confusiune și ne mulțumiri din partea acelor ce plătesc, credem că e bine a se omite cu totul art. 14.

Având în vedere că în mai multe comune urbane, pre-cum: București, Iași, Galați, Botoșani etc. populațiunea este compusa din diferite rituri, așa că în jurul Bisericeilor ortodoxe adese ori sunt mai mulți contribuabili de rituri străine, care negreșit nu au să participeze la darile ce se vor determina pentru cult; și tot de o data fiind-că chiar contri-buabili ortodoxi adesea-ori se permută dintr'un locu în al-tul, din care causă parohiile nu au să se potă determina după

numărul contribuabililor ortodocși, care se află în jurul unei Biserici ôre care; Mai având în vedere și aceea, că în comunele urbane sînt multe Biserici întreținute de stat, precum și cu propriile lor averi, poporanii cărora, să potă sustrage de la contribuțiunile pentru cult, sub cuvînt că Bisericele la care urmăză ei sînt întreținute de stat sîu de citari. — aceea ce eredem că ar fi unu lucru ne drept; căci atunci contribuțiunile pentru cult ar urma să se facă numai de către o parte de contribuabili ortodocși, iar nu de toți;

Pe lângă acestea, având în vedere că după înțelesul aliniatului din urmă al art. 15, preotul în schimbul modestei retribuțiuni ce 'i se prevede prin această lege, este obligat a îndeplini tôte serviciile religioșe — fie publice, fie private — de care pôte să aibă necesitate unu creștinu, fără ca el să mai pôte aștepta vre o recompensă;

Având în vedere că prin această măsură, preotul pentru 10 sau 20 let pe anu, ce să hotărăscu a se da de fie-care contribuabil, devine în opozițiune mult mai deplorabilă de cătu cea de pîna acum;

Credem necesar ca art. 15 să fie modificat în modul următor:

Art. 15. Resursele pentru întreținerea Bisericilor și a clerului parochial, în condițiunile precedute prin articolu precedent sînt în prima ordine contribuțiunile parochienilor pentru cult, deosebite de cele-lalte dări comunale.

În comunele urbane în care populațiunea este de diferite rituri, contribuțiunile pentru cultă se vor plati de toți contribuabili ortodocși, fără a se avea în vedere dacă ei aparțin vre unei biserici întreținute de stat sîu de fonduri proprii.

Contribuțiunile acestea se dau de particulari în schimbul serviciilor bisericesci comune publice, a botezării pruncilor, a mărturisirei și împartășirei în biserică sîu pe la casele lor, precum și a înmormăntărilor.

Tôte cele-lalte servicii religioșe de care poporanii unu sînt necesitate, precum: canoni, parastase, acaliste, paracles, aghiasme și alte rugăciuni ce se facă în Biserici sîu pe la casele enoriașilor se plătesc deosebit.

În baza consideranțelor de mai sus, contribuțiunile capilor de familie atât în comunele urbane cât și rurale se cresc; tot de o dată fiind-ea în comunele urbane unde sunt mulți străini de alte țăări, parochiile nu se pot fixa de cât numai după numărul total al contribuabililor ortodocși și după calcularea sumei generale ce are a se aduna din contribuțiunile lor pentru cultu, art. 16 se reformează ast-fel :

Art. 16. Contribuțiunile parochienilor în parochiile urbane, să fixađa la maximum 20 lei anual; iar în comunele rurale la maximum 10 lei anual.

În comunele urbane în care sunt mulți străini de alte țări, contribuțiunile acestea se vor repartisa de primăriile locale în părți egale după numărul parochiilor ce se vor fixa, și se vor da epitropilor respectivi spre a se împarți celor în drept conform legii de față.

În urmarea celor stabilite prin articolele 12, 13 și 16, art. 17 să modifice cum urmază :

Art. 17. În cas când bisericile ar avea venituri proprii, și când Bisericilor parochiale le ar rămânea vre un escedent din suma înscrisă în bugetul comunal, acel escedent se va vărsa de epitropia Bisericii prin primăriile locale, la casa de depuneri și consemnățiunii, spre a forma unu fondu al Bisericii. Aceste fonduri vor servi numai la reparațiunii radicale sași construcțiunii. Nu se va putea dispune de ele de cât în urma unei decisiunii a consiliului comunal aprobată de comitetul permanentu.

Chitanțele caset de depuneri se vor păstra de Epitropi.

Considerând că contribuțiunile pentru întreținerea Bisericilor parochiale și a clerului lor nici o dată nu vor putea fi încasate regulat, dacă nu se vor încasa o dată cu contribuțiunile fiscale și comunale, precum și dacă nu vor fi trecute în același roluri, sub unu anume titlu; mai considerând că dacă aceste contribuțiuni vor rămânea ca să se încaseze separat și pe luni, perceptorii, chiar și dacă vor insista să încaseđe nisce asemenea contribuțiuni, se vor adresa către contribuabil ore cum ca în ridicul dicënd : Dați bani Popei, iar prin acésta va crește mai mult aversiunea și desgustul pa-

rochicienilor către Biserica și clerul ei, propunem modificarea art. 18 cum urmează :

Art. 18. *Contribuțiunile acestea destinate a întâmpina cheltuielile necesare întreținerii clerului și pentru cultul Bisericesc, se vor percepe o dată cu perceperea dărilor fiscale și comunale prin agenții fiscală, calculate pe trimestre fără vre o reducere óre-care, sub numirea de contribuțiune pentru cultu.*

Baniți încasați de la contribuabili sub această titlu se vor da în primirea primarilor respectivi, cart la rândul lor, fără întârziere, și vor trimite la episcopii Bisericilor catedrale a parohiilor, sub luarea de aderențe pentru primirea lor.

În vedere că în coprinsul unei parohii de 150 sên 300 contribuabili potú să fie mai multe Biserici, care fie-care să și aibă pământurile lor după legea rurală, și care după dispozițiunea legii de față forméză proprietatea Bisericii parohiale, precum și în vedere că prin art. 4 s'a prevedutu că și fie-care Biserică, deservită de parochul Bisericii catedrale, să aibă câte unú cântărețú, credem de necesari a se reforma aliniatul al III din art. 19 după cum se va vedea mai jos.

Art. 19. *Pământurile de hrand destinate prin legea rurală în profitul Bisericilor din comunele rurale și care se posedă astați de Biserică, se declara proprietate inalienabilă a Bisericilor parohiale respective.*

Ele se vor deosebi de cel-altú teren al comunelor, și autoritațile comunale le vor hotărni și stálpi, pentru a nu fi rezluite séu instréinate.

Pământul tuturor Bisericilor ce facú parte din o parohie, să va împarși de autoritatea comunală în 4 părți, dintre care 2 părți se vor da în profitul parochului, iar 2 părți se vor împarși în modú egal la toți cântărețú de pe la Bisericile ce se afla în cuprinsul parohiei.

Pentru a nu se da locu la presupuneri nefondate, că alecta plata pământului în bani, preveduta în aliniatul III din art. 20, s'ar cuprinde în contribuțiunile prevedute la Art. 13 și 16, s'a adaugatú la aliniat. III al aceluiași art. deslușirea cuvenită.

Art. 20. *La comunele răzesești s'au moștenuit unele Bisericiile nu ar avea deja pământu destinatu pentru întreținerea clerului, sa va da de proprietari o porțiune de pământu cultivabil egal cu cea stabilita în legea rurala, în profitul Bisericeilor.*

Se lasa acelor comune facultatea de a plăti în bani epitropiei Bisericeii o suma analogă cu plata arendei acelei porțiuni de pământu, cu care banii epitropia sa p'oa lua în arenda o porție de pământu cultivabil pentru clerul bisericesc.

În această casă această plata face parte din contribuțiunile datorite de parohie, afara de cele prevăzute la Art. 13 și 16.

În dorința ca fie-care Biserica să fie pusă în posibilitate de a și crește veniturile s'ele, și prin urmare, cu timpul a și putea avea un personal mai distinsu în toate privințele și remuneratu după merită, am creștutu necesaru a mai adăoga la Art. 23 câte-va aliniate, relative la modul și mijlocele prin care ar putea atinge această țintă. În consecință, art. 23 se completează cum urm'ea :

Art. 23. *Tote parochiile ce se vor forma după legea de față sunt declarate de persoane juridice.*

Ort ce Biserica dintr'o parohie p'ote primi, conform codicului civil, donațiuni s'eu dotațiuni de la creștinii pioși, pentru prosperitatea Bisericeii după datina strămoșasca.

Epitropiile bisericelor parohiale, care dispun de fonduri potă cumpara ort-ce imobile sigure în folosul Bisericeilor respective.

Când cumpararea urm'ea a sa face prin licitație, epitropi, împreună cu alți 2 s'eu 3 enoriași, în calitate de experți, vor pretui mai înainte imobilul ce vores'eu a'l cumpara și vor fixa suma peste care împuternicitul epitropiei nu va putea da mai multă.

Epitropi potă face schimbări de imobile cu vecinii s'eu alte persoane, cândă acestea potă și în folosul Bisericeii, după ce mai întâi s'eu va face constatarea și evaluarea imobililor de schimb împreună cu consiliul comunal.

Imobilele evaluate mai sus de 500 lei noi nu vor putea fi schimbate fără avizul Episcopului respectiv și al Ministerului Cultelor.

Marindu-se venitul unei Biserici, episcopii cu aprobarea Episcopului respectiva, pota creste retributiunile clerului Bisericeii respective.

Ministrul Cultelor fiind de la sine supraveghiatorul tuturor Bisericilor intretinute de Statii, punctul al III-lea din art. 25 pote fi omis cu totul.

† Silvestru B. Piteștiu.

PROIECTU DE LEGE

pentru

INTREȚINEREA CLERULUI ȘI A BISERICILOR

DIN COMUNELE URBANE ȘI RURALE

ce se întrețină de comune în totu cuprinsul României

MODIFICAT ȘI ADĂGIT CONFORM OBSERVAȚIUNELOR DE MAI SUS

CAPITOLUL I.

Despre parochii și clerul bisericescii din comunele urbane și rurale.

Art. 1. Parochie sau enorie se numescii în comunele urbane sau rurale colectivitatea poporanilor, cari aparținii unei Biserici în privirea cultului religiosii.

Art. 2. Parochiile sunt de 2 categorii : parochii de 150 — 200 contribuabili, și parochii de 200 — 300 contribuabili stabili.

Art. 3. Bisericile din comunele urbane sau rurale suntii sau comunale, sau particulare, sau întreținute de Statii.

Bisericile comunale sunt acele care se întrețin de parochient.

Bisericile particulare sunt acele ctitorescii sau cu epitopi

deosebiți, care se întrețin și se administră după așezămintele lor speciale de către ctitori sau reprezentanții lor.

Bisericele întreținute de Statu sunt sub regulele speciale hotărâte prin legi și regulamente.

Art. 4. Fie-care biserică catedrală a parohiei va avea unu parochu și clericii trebuitori pentru serviciile bisericești.

Clericii trebuitori pe lângă parochu sunt : in comunele urbane 2 cântăreți și unu paracliseru.

In comunele rurale 2 cântăreți.

Fie-care Biserica deservită pe rându de parochul Bisericii catedrale, din copriusul unei parohii, încă va avea câte unu cântărețu, care sub supravegherea epitropilor bisericii catedrale o va îngriji și custodia.

Bisericele care vor avea mijloce indestulătoare, fie prin poporanii parohiei, fie prin ctitori sau epitropi, pentru întreținerea unu al doilea preotțu, a unu diaconu său a mai multor servitori bisericești, vor putea statornici unu asemenea servitoru cu ineuviunțarea Episcopulu eparhiotu.

Art. 5. Dacă intr'o parohie ar fi doue, seu mai multe Biserici, una din ele și anume cea centrală, mai bună și mai cu multe mijloce de întreținere, va fi declarată de Biserica catedrală a parohiei.

Cele-lalte biserici vor fi deservite pe rândă de parochu cu unu cântărețu al bisericii catedrale, cărora parochienii le vor inlesni mijlocele de transport de vor fi in depărtare una de alta, impreună cu cântărețul de la fie-care Biserică.

Art. 6. Ori ce Biserica care ar inceta de a avea minimum mijlocele de întreținere prevădute prin legea de față, se va anexa la parohia vecină, spre a fi deservită conform articolulu precedent, penă ce și va recapata mijlocele de întreținere.

Art. 7. Nu este permis in viitor a se clădi Bisericii noui in localitățile unde exista Bisericii, de cât numai atunci când ctitorii sau poporanii Bisericii celei noui vor asigura după toate formele legale și pentru perpetuitate, venitul minimum prevădut prin presenta lege pentru întreținerea Bisericii și a cultulu religios.

Voia necesara pentru cladirea Bisericii celei noi se va da de Episcopul eparelioti, dupa indeplinirea formalitatilor aci mentionate și cererea facuta prin protoierul local.

Art. 8. Episcopii eparelioti, directu sau prin delegati, in intelegere cu consiliile permanente de județe și cu autoritatile comunale, vor proceda, in termen de un anu de la promulgarea lezei de fața, la regularea și fixarea parochiilor in modul stabilitu mai sus. La acēsta regulare se va fixa Biserica catedrala a parochiei, care se va cauta a fi cātu se va putea mai in centrul circumscripțiunei unei parochii, și se vor desemna cātunele și Bisericile ce s'au a face o parte din parochie.

In localitățile unde din cauza distanțelor și a rarimei populațiunei ar fi prea greu a se forma parochiile de un număr pe 150 contribuabili, parochia se va putea compune și de unu număr mai micu de contribuabili, cându aceștia vor declara formalu la primaria locala și la consiliul județianu că consintu a repartiza și plăti conform art. 13 și 16 din acēsta lege, suma preveduta pentru intretinerea Bisericii și a clerului ei, la o parochie de 150 contribuabili.

Art. 9. Nu este permisu a se chirotoni preoți in comunele urbane sau rurale, de cātu pentru parochiile regulate pe bazele de mai susu, și numai la casu cându acele parochii ar rămânea vacante de preoți, și vacanța s'ar constata prin declarația consiliului communalu, a epitropilor sau a ctitorilor, adresată protoiereului de județ.—

Numirea de parohi, diaconi și alți clerici se va face de chiriarhii respectiv, pentru comunele urbane dintre seminariștii de 7 clase, distinși și prin buna conduita, iar pentru comunele rurale dintre seminariștii cu 4 clase in acelești condițiuni.

Clericii interiori vor putea fi și persoane, cari n'au absolvit cursul seminarialu, dar cari se distingu prin voce, arta musicală și buna conduita.

Art. 10. Datoriile preoților parochiali și ale celorlalți servitori Bisericesei, pentru esacta și consciințiosa implinire a serviciului bisericescu și religiosu in parochii, se vor reglementa de către Sântul Sinodu.

CAPITOLUL II.

Despre întreținerea Bisericilor și a clerului în comunele urbane și rurale.

Art. 11. Poporanii comunelor urbane și rurale sunt datori a îngriji de Biserica sêu Bisericele la cari aparținii.

Ei sunt datori a plăti pe preoți și servitorii Bisericilor lor, și a procura mijloacele necesare pentru cheltuecele anuale ale cultului, câtu și pentru cele-lalte cheltueli care cu timpul ar deveni necesare, sêu pentru clădiri, sêu pentru obiectele cultului religios.

Se exceptă din această regulă Bisericele comunale, atâtu urbane câtu și rurale, ale căror întrețineri sunt prevădute prin budgetul Statului, precum și acele ctitoresci particulare care se administrează după legile și aședămintele lor speciale.

Art. 12. Pentru întreținerea anuală a Bisericei sêu Biserilor unei parochii din comunele urbane, se va înscrie anual și obligatoriu în budgetul comunal, venitul de la 200 contribuabili stabili, care, după contribuțiunea fixată la art. 16, da suma de lei 4000.

Din această sumă se va plăti parochului 1800 lei, cântărețului I, 800 lei, cântărețului II, 600 lei, paracliserului 400 lei, iar 400 lei se vor întrebuința pentru cheltuelile Bisericei, precum : luminări, unt-de-lemn, vin, prescuri, cărți, veșminte, încălditul, mică reparațiune etc.

Fiind parochia mai mare de 200 contribuabili stabili, venitul în plus se va distribui proporțional celor mai de sus.

Art. 13. Pentru întreținerea fie-cărei Biserice sêu a Bisericilor dintr-o parohie de 150—200 contribuabili din comunele rurale, se va scrie anual și obligatoriu în budgetul comunal, venitul de la 150 contribuabili care, după contribuțiunea fixată la art. 16 da suma de lei 1500.

Fiind numai 150 contribuabili, suma de 1500 lei noi se va distribui : parochului 800 lei, la 2 cântăreți 500 lei, iar

restul de 200 lei se va întrebuința la buna întreținere a Bisericii, precum s'a arătat la articolul precedent.

Fiind însă mai mulți contribuabili, venitul ce va fi în plus de la 1500 lei, se va distribui proporțional servitorilor de mai sus și Bisericii.

Art. 14 se omite cu totul.

Art. 15. Resursele pentru întreținerea Bisericilor și a clerului parohialu, în condițiunile prevedute la articolul precedent, sunt în prima ordine contribuțiunile parohienilor pentru cultu, deosebitu de celelalte dari comunale.

În comunele urbane, în care populațiunea este de diferite rituri, contribuțiunile pentru cultu se vor plăti de toți contribuabili ortodoxi, fără a se avea în vedere dacă ei aparțin vre unei Biserici întreținuta de statu sêu de fonduri proprii.

Contribuțiunile acestea se dau de particulari în schimbul serviciilor Bisericești comune publice, a botezarei pruncilor, a mărturisirei și împărtașirei în Biserici sêu pe la casele lor, precum și a înmormântărilor.

Tôte celelalte servicii religioase de care poporeni mai simt necesitate, precum : Cununit, parastase, acatiste, paraclise, aghiasme și alte rugăciuni ce se facu în Biserici sêu pe la casele enoriașilor se plătesc deosebitu.

Art. 16. Contribuțiunile parohienilor în parohiile urbane, să fixesca la maximum 20 lei anual ; iar în comunele rurale la maximum 10 lei anual.

În comunele urbane în care sunt mulți străini de alte rituri, contribuțiunile acestea se vor repartisa de primăriile locale în părți egale după numărul parohiilor ce se vor fixa și se vor da episcopilor respectivi spre a se împărți celor în dreptu conform legei de față.

Art. 17. În casu când bisericile ar avea venituri proprii, și când Bisericelor parohiale le ar remănea vre unu escedentu din suma înscrisă în bugetul comunal, acel escedent se va versa de epitropia Bisericești, prin primăriile locale, la casa de depuneri și consemnațiuni, spre a forma unu fondu al Bisericești. Aceste fonduri vor servi numai la reparațiuni radicale sau construcțiuni. Nu se va putea dispune de ele de

cătu în urma unei decizii a consiliului comunal, aprobată de comitetul permanent și chiriarchul local.

Chitanțele casei de depuneri se vor pastra de Epitropi.

Art. 18. Contribuțiunile acestea destinate a întâmpina cheltuielile necesare întreținerii clerului și pentru cultul bisericesc, se vor percepe o dată cu perceperea darilor fiscale și comunale, prin agenții fiscului, calculate pe trimestre fără vre o reducere ôre-care, sub numirea de *contribuțiune pentru cultu*.

Bani încasați de la contribuabili sub acestu titlu, se vor da în primirea primarilor respectivi, cari la rândul lor, fără întârziere, îi vor trimete epitropilor Bisericii parohiale, sub luarea de adeverințe pentru primirea lor.

Art. 19. Pământurile de hrană destinate prin legea rurală în profitul Bisericelor din comunele rurale și care se posedu astăzi de Bisericii, se declară proprietate inalienabilă a bisericelor parohiei respective.

Ele se vor deosebi de cel-altu teren al comunelor, și autoritățile comunale le vor hotărâni și stâlpi, pentru a nu fi reșluite sêu instrăinate.

Pământul tuturor bisericelor ce facu parte din o parohie, se va împarți de autoritatea comunală în 4 părți, dintre care 2 părți se vor da în profitul parochului, iar 2 părți se vor împarți în modu egal la toți cântăreții da pe la bisericile ce se află în coprinsul parohiei.

Art. 20. La comunele rezesesci sêu moșnene unde bisericile nu ar avea deja pământu destinatù pentru întrețineria clerului, se va da de proprietari o porțiune de pământu cultivabil egal cu cea stabilită în legea rurală, în profitul Bisericelor.

Se lasă acelor comune facultatea de a plăti în bani, epitropiei Bisericii, o sumă analogă cu plata arendei acelei porțiuni de pământ, cu care bani, epitropia să pôtă lua în arenda o porție de pământu cultivabil pentru clerul bisericesc.

În acestu casu această plată face parte din contribuțiunile datorite de parochieni, afara de cele prevădute la Art. 13 și 16.

Art. 21. Clericii (preoții, diaconii, cântăreții și parohiserii) sîntu scutiți de serviciul guardei și de străjă, precum și de serviciile militare.

Clericii sînt scutiți de darea funciei pentru casele lor de locuința personală și pentru pămînturile de hrană acordate lor prin legea de față. Asemenea ei sînt scutiți de contribuțiunile personale precum și de ori ce alte contribuțiuni.

Art. 22. Preoții din comunele rurale, au dreptul a cumpăra, pe teritoriul comunei respective, locuri de casă și de hrană, din locurile ce ar deveni disponibile, pentru locuința și întreținerea familiilor lor, la casă cîndu ei n'ar mai putea servi ca preoți.

Dacă în coprînsul comunei nu s'ar găsi locuri libere, atunci ei vor avea dreptul a și cumpăra asemenea locuri pe moșile Statului, ca și alți locuitori cari au după lege, dreptul de improprietarire pe moșile Statului, prin cumpărare de loturi de pămînt.

În totu cazul, cumpărarea de locuri prin comune de către preoți să nu se întindă mai multu de cîtă este permisă unu locuitori fruntașu.

Art. 23. Tôte parochiile ce se vor forma după legea de față sînt declarate de persoane juridice.

Ori ce Biserică dintr'o parochie pôte primi, conform codicelui civil, donațiuni sîu dotațiuni de la creștinii pioși, pentru prosperitatea Bisericei, după datina strămoșască.

Epitropiele Bisericelor parochiale, cari dispun de fonduri, potu cumpăra ori-ce imobile sigure în folosul Bisericelor respective.

Cîndu cumpărarea urmăza a se face prin licitație, epitropiul împreună cu alți 2 sîu 3 enoriași, în calitate de experți, vor prețui mai înainte imobilul ce voeseră a l cumpăra, și vor fixa suma, peste care imputernicitul epitropiei nu va putea da unu multu.

Epitropiul potu face schimbări de imobile cu vecinii sîu alte persoane, cînd acésta pôte fi în folosul Bisericei, după ce mai înteu se va face constatarea și evaluarea imobilelor de schimb împreună cu consiliul comunal.

Imobilele evaluate mai sus de 500 lei noi nu vor putea fi schimbate fara avizul episcopului respectiv și al Ministerului Cultelor.

Marindu-se venitul unei Biserici, epitropii, cu aprobarea Episcopului, potu crește retribuțiunile clerului Bisericii respective.

CAPITOLUL III

Despre epitropiile bisericilor comunale.

Art. 24. Administrarea unei Biserici este incredințata unei epitropii.

Art. 25. Epitropiile acestea se compun:

I. La Bisericile parohiale:

a) Din parochul bisericii, ca președinte;

b) Din doi membrii dintre parochienii cei mai impuși și mai de încredere, unul ales de parochieni, altul numit de Episcopul eparchiotei.

Unul dintre cântăreți va purta îndatorirea de scriitor al epitropiei care va avea cancelaria sa deosebită.

II. La Bisericile etitoresei particulare, din etitori, în conformitate cu asedămintele lor basate pe acte formale sau pe datini.

III. Se omite cu totul.

Art. 26. Epitropii la Bisericile parohiale, afară de preot, se recunosc în această calitate pe timp de 5 ani. După expirarea acestui termen, ei se înlocuiesc cu alții. Ei potu fi realeși.

Art. 27. Epitropiile parohiale administră avutul bisericilor comunale, primesc contribuțiunile parochienilor de la primari, plătesc salariile clerului, îngrijesc de buna întreținere a Bisericilor, din mijloacele ce vor avea la dispozițiune; fac bugetele anuale ale Bisericilor și le supun primariilor spre aprobare; dau socotelile anuale primariilor despre buna întreținere a avutului bisericesc.

Fie-care epitropie va avea o contică formulata de primăria locală, în care vor trece toate veniturile Bisericii, precum și

cheltuețele. Ea va servi spre justificare la darea socotelilor la primărie.

Art. 28. Acarele și alte proprietăți ale Bisericilor parohiale, care se dau în arenda, se vor arenda de episcopie la primăria comunei, conform legilor, în prezența unui delegat al consiliului comunal și cu rezerva aprobării consiliului.

Dispozițiuni transitorii.

Art. 29. Preoții actuali, care sunt legați de gospodăriile lor întenciate de mai mulți ani pe lângă unele Biserici, fiind, pot rămănea la locurile lor cât vor trăi, când pe lângă cele stabilite prin legea de față, vor putea avea învoeli private cu locuitorii de la Bisericile la care servesc, precum și a împărți între ei înșii remunerariul prevăzut prin această lege, pentru o parohie.

Art. 30. Dacă după fixarea parohiilor, preoții vor fi mai mulți de cât parohii, ei vor putea fi și câte doi la unele parohii, împărțind venitul ce vor avea, și remunerariul prevăzut prin legea de față.

S'au adăugat încă aceste două articole, pe de-o parte pentru ca nu unii preoți ce ar fi cu totul legați de localitățile în care să afla, neputând a se permuta în alte locuri să fie siliți a întrerupe serviciul lor preoțesc din asemenea cauză, iar pe de alta, pentru ca nu fiind numărul preoților mai mare de cât al parohiilor ce se vor fixa, să rămână fără locuri.

Pozițiunea preoților de la monastirele de maice

Niminea credem că nu va nega, că preoții de pe la monastirile de maice, fiind familisti, au și ei aceleași greutăți și necesități ca și toți cei-alți preoți familisti: cu toate acestea ei se trec neincetat cu vedere, atât la facerea bugetelor pentru bisericile întreținute de stat, cât și cu ocaziunea regulărei și a fixării salariilor pentru preoții din comunele urbane și rurale. Ei nu au nici pământul de hrană ca cei de pe la

comunele rurale, nici nu li se prevede prin bugetul statului salariile ca pe la bisericile de clasa întâia s'eu și a doua, după cum vor fi clasate și monastirile.

Astfel fiind lucrul, noi rugăm atât pe onorabilul guvern cât și pe onorabila Camera, a regula și pozițiunea acestor preoți, fie prin prevederea salariilor lor în bugetul statului egale cu a bisericilor de clasa I s'eu a II, după cum vor fi clasificate și monastirile, în care eas, trebuie a prevedea prin buget câte 1200 lei pe an de preot pentru cei de la monastirile de clasa I, și 888 lei pentru cei de la monastirile de clasa II etc. s'eu la din contră a 'i cuprinde și pre d'ensit în noua lege pentru întreținerea bisericilor din comunele urbane și rurale, regulând a li se da și pământuri de hrană, ca și celorlalți preoți din comunele rurale.

Onorabila camera este rugată cu tot respectul, a avea în vedere aceste observațiuni și ale studia; căci regularea unei asemenea chestiuni este una din cele mai grele; iar Onorabilul Senat este rugat a nu le privi cu ochi desprețuitori, căci ori-ce ameliorări s'ar face, meritul este tot al primilor inițiatori. Lucrul stă ineeea ca, când deja este făcut ceva de alții, mai ușor se poate vedea ce ar mai trebui să se facă.

Inscripția de la Monastirea Resboenii,

JUDEȚUL NEMȚULUI COMENTATA.

Bătăbia de la Valea-albă, sevă mai bine de la Păraul-albă. — Lupta Domnului munteneșe aliat cu Turcii contra Marchii Ștefan. — Familia și originea Marchii Ștefan. — Istoriul Bisericii și a Monastirii de la Resboeni. — Vechia traducție a acestei inscripții.

ВЪ ДНИ КЛГОЧ'ГНВЛГО
и ХСГОЛУКНКАГО ГЕДАНА
ІѠ ВТИФНА КОЕКОВІ
БЖІЕЮ МАЛГІЮ ГЕНДАР'К
ЗЕМЛИ МОЛДАВСКОН СНА
БОГДАНА КОЕКОВИ. КЪ
ЛѢТО СЦПД. А ГЕДКА
ЕГО К ЛѢТО ГЕКХЦІЕ.
ВЪЗДВИЖЕСИЛНИИ МАХ-
МЕТ ЦРК ГЪРСКІИ. СЪ
ВЪСѢМИСКОИМИ КЪСГОЧ
НИМИ СИЛАМИ. ВЪЩЕЖЕ
И БАСАРАБ КОЕВОДА НЪЗ-
ВАНІИ ЛАІѠГА. ПРІИДЕ
СЪ НИМ СЪ ВЪСЕА СКОЕА
БАСАРАКЕСКОА ЗЕМЛА ПРІИ-
ДОША ПЛѢНИТИ И ГЪ-

In zilele evseviosului
și iubitoriului de Christos
Domnului Ioan Ștefan voe-
voda, cu mila lui Dum-
nezeu Domnitoriu țerei
Moldaviei, fiul lui Bog-
dan Voevoda. În anul
6984, era al domniei lui
al 20-le anu eurgetoriu,
seculatus a puternicul Mah-
met imperatul turcesc cu
tote ale sale resaritene
puteri. Încea și Basarab
Voevoda cel numit Laiota
venit'a cu densul, cu tot'a
țera sa cea basarabesca.
Au venit ea sa jafuiasca

БЛАТИ ЗЕМЛЮ МОЛДАВ-
 СКОЮ И ДОИДОША ДО ЗА-
 НА МѢСТО НАРИЦАЕМОИ
 БѢЛІИ ПОГОК. И МЫ
 СТЕФАН ВОЕВОДА И СЗ-
 СЬНОМ НАШИМ АЛЕЖАН-
 ДРОМ ИЗИДОХОМ ПРѢД
 НИМИ ЗДЕ И СЗТВОРИХОМ
 СЗ НИМИ БЕЛИК РАЗВОИ.
 МЦА КЛ Б.С. И ДОПШ-
 ЧЕНІЕМ БЖІЕМ ПОКѢЖ-
 ДЕНИ БЫША ХРСТИАНИ
 ШТ ПОГАН. И ПАДОША
 ТУ МНОГОЕ МНОЖЕСТВО
 ШТ МОЛДАВСКИХ ВОЕУ.
 ТОГДАЖЕ И ТАГАРЕ О-
 ДАРИША ЗЕМЛЮ МОЛДАВ-
 СКОЮ ШТ ТОЛ СТРАНИ.
 ТОГО РЗДИ КЛГОПРОЗ-
 ВОЛИ ІШ СТЕФАН ВЕО-
 ВОДА БЛГИМ СВОИМ ПРО-
 ИЗВОЛЕНІЕМ. И СЗЗДА СЗИ
 ХРАМ ВЗ НИМѢ АРХИ-
 СТРАТИГА МИХАИЛА И ВЗ
 МОЛЕЗ СЕБѢ И ГОСПОЖДІ
 СВОЕИ МАРІИ И СЗНОМ СВОИМ
 АЛЕЖАНДРУ И БОГДАНУ.

și să pârde țera Moldovei,
 și au ajuns până aici la
 locul numit Paraul alb. Și
 noi Ștefan Voevoda și cu
 fiul nostru Alexandru eși-
 tam înaintea lor aici, și
 am făcut cu dînșii mare
 resboiū. în luna lui Iulie
 în 26 zile. Și cu îngadui-
 rea lui Dumnezeu biruiți
 țura Creștinii de către pă-
 gâni, și cădură acolo multă
 mulțime din ostașii mol-
 doveni. Tot atunci și Ta-
 tarii lovitău țera Moldovei
 din acea lature. Pentru
 aceea bine-voita Ioan Ște-
 fan Voevoda de buna sa
 bine-voința, și zidi acest
 templu întru numele Ar-
 chistratigului Michail, în-
 tru rugă șie și Dómnעי
 sale Mariei, și fiilor sei
 Alexandru și Bogdan și
 întru pomenirea și întru
 desulfetia tuturor ortho-
 doxilor creștini, cari aici

II KX ΠΑΜΕΓ II KX ΖΑΔ-
 ΗΠΕ ΚΧΕΤΧ ΠΡΑΚΟΣΛΑΚ-
 ΗΝΗΥ ΧΡΣΓΙΑΝ ΗΚΕ ΖΔ
 ΠΟΓΡΕΚΗΚΩΗΗΧΣΛ * ΚΑΤΩ
 ΖΑ Α ΓΣΓΒΑ ΕΓΟ ΛΕΓΤΩ
 Μ ΓΕΚΖΨΗΕ ΜΙΔΑ ΗΟΕ Η.

au perit. In anul 7004.
 633 al domniei lui anul
 40-lea curgetoru, luna No-
 embre 8.

Inscripția acésta datéza dela zidirea Bisericii, în anul 7004 dela Adam, scéu 1495 dela Christos, adică cu 19 anî dupe resboiul dela Paraul-alb, scéu Valea-albă. Ziua de 8 Noembrie, aratăta în inscripțiune, coincide cu serbarea sântului Archistratigü Michail, căruia Marele Ștefan a dedicat templul dela Resboeni. Se înțelege că în acea di s'a sântit Biserica, și s'a făcut în ea ântéia pomenire a ostașilor, căzuți acolo în Resboiü, și că acésta pomenire avea să se perpetue în fiecare anu.

Inscripțiunea acéstă cuprinde noțiuni de mare interes pentru istoria țerei. Anume

1. Mai ântéiü însemnâm, că data anului, în care chronicariul Urekiâ pune resboiul dela Valca-albu „cu Turciî și cu Munteni” corespunde întocma cu data din acéstă inscripție, adică 6984 dela Adam, carele este anul 1476 dela Christos. Chiar și ziua, în carea s'a dat bătălia, este la Urekiâ aceeași, ca și în inscripțiune : 26 Iulie (Letop. t. I. p. 131).

2. In inscripție se spune, că resboiul acesta coincide cu anul 20-le al Domniei lui Ștefan: „Α ΓΟΣΠΟΔΙΤΒΑ ΕΓΟ Κ ΛΕΓΟ ΓΕΚΖΨΗΕ — éra al Domniei lui anul 20-le curgetoriu.” Prin urmare nu sunt exacte datele chronologice ale scriitorilor posteriori

(Engel, Laurian etc.), cari pun începutul Domniei lui Ștefan în anul 1458, când ea s'a început în anul 1457 (Vezi pentru această inscripția de pe acoperământul dela mormântul Mareșului Ștefan dela Putna).

3. - **БѢЖЕ ЖЕ И БАСАРАБ КОЕКОДА НАЗВАНУИ ДА-
ІІУГА ПРІИДЕ СЪ НОМ**—lucă și Basarab Voievoda, cel numit Laiota venit a cu dânsul“ (cu Sultanul). Răposatul Laurian a încrecat foarte, în multe locuri, chronologia Domnilor moldovenesci și muntenesci. Așa, despre acest Domn Basarab Laiota, nici se pomenește nimica în chronologia lui. După dânsul războiul acesta coincide cu Domnia lui Tepeșu-Voda, ceea ce nici-de-cum nu este exact. Alți istorici, d. e. D. Cogălniceanu, cred că Domnul muntenesc, ce s'a bătut la Războeni contra Moldovenilor, ar fi fost Radu-Voda (Archiv. română t. I. edit. 1860. Iași, p. 79). Dar nici acesta nu este exact. Inscripția noastră face chiar pe Mareș Ștefan să ne spună, că Domnul muntenesc, carele s'a sculat cu Turcii contra Moldovei, era Basarab Laiota. Basați pe inscripțiunea dela Războeni, unde se arată, că Basarab Laiota Domnia în Țăra muntenescă în anul 1476, și că a fost aliat cu Turcii contra Mareșului Ștefan, să cercăm, cu ajutorul chronicarilor români și străini, a restabili Domnia lui Basarab Laiota, sau Laiot.

Vornicul Urekie ne spune, că în anul 1473, în al doilea război, ce a avut Mareș Ștefan cu Radu-Voda Domnul muntenesc, a luat Ștefan cu sine pe Basarab Laiot, ca să-l pună Domn în locul lui Radu. După ce Ștefan a câștigat victoria și a cuprins cetatea Domnescă a lui Radu, dela Dâmbovița (București), Radu-Voda a scăpat la Turci peste Dunăre, Ștefan

a pus atunci Domnul Munteniei pe Basarab Laiot (Letop. t. I. p. 125); a luat cu sine la Moldova pe Dômnăși pre fiica lui Radu-Voda.

Din această spunere a lui Urekie se vede, că Basarab Laiota era rivalul Domnului munteneș Radu; ea petrecea la Stefan în Moldova, și prin ajutorul lui aspira a se rădica pe tronul Munteniei, ceea ce a și ajuns. Inse Domnia această a lui Laiot a durat numai câte-va luni; căci Radu curând a venit cu oște turcască, la finele anului 1473, a batut și alungat pre Basarab Laiota, și iarăși a ocupat tronul munteneș. Laiota a năzuit din nou în Moldova la Marele Stefan, deși oștea turcască l'a urmărit până la Bêrlad, prădând țera (ibid. p. 125, 126).

În anul următoriu 1474, tòmna, Stefan din nou a rădicat resboiul asupra lui Radu, și a cuprins cetatea Telêjineî, a arso, a tăiat pe Pârcalabî, a robît muerile lor și o mulțime de țigani. Dar la Domnia țerei munteneșci se ivesce unu al treilea pretendent—Tepe-lușu-Vodă, carele a venit cu Ungurii sa ocupa tronul. Stefan Vodă a batut și alungat pre Ungurii și pe Tepe-lușu. Spuind această, Urekie adaoge, că Stefan, în aceeași lună, Octombrie 20, a rezbit și pre Basarab (ibid. p. 126). De unde s'ar înțelege, că Stefan, după alungarea lui Laiota de către Radu, na voit să mai protêgă pre Laiot, ăra acesta își gasise alte sprijône, și se cerease cu forța a ocupa tronul Munteniei. Stefan-Vodă se vede că acum avea ale sale videri și interese proprii în privire catra Radu-Voda și catra țera lui: deăca nu o va putea cuceri, cel puțin să o faca aliata a sa. De aceea el a respins și alungat și pre Tepe-lușu și pe Basarab Laiota. Radu era

dușmanu mare lui Ștefan; dar Doina fiica lui era în mânele lui Ștefan, prizoniere în Moldova. Pe de altă parte inima lui Ștefan era robita de fiica lui Radu, pre carea el doria să o iea soție. Prin respingerea lui Tepeleșu și a lui Laiota, Ștefan a făcut ore-cum cel înteu pas spre apropiere de Radu. Acesta înse a remas neînduplecat.

În anul 1475, ea să și resbune asupra lui Ștefan, și să și scote cu puterea dela el Doina și fiica, Radu s'a aliat cu Turcii, și pôte chiar i a îndemnat, asupra lui Ștefan. Bătălia s'a dat la Podul-înalt, în județul Vasluiului. Victoria a fost a lui Ștefan. După respingerea Turcilor, Ștefan s'a luat după Munteni, și aprupe de Rômnie s'a încăerat bătălia. Atât Ștefan cu Moldovenii, cât și Radu cu Muntenii s'au luptat vitejește, și au sfârșit resboiul prin o pace frățescă. Radu a renunțat la pretențiunile sale asupra ținutului Putnei, și a dat pe fiica sa în căsătorie lui Ștefan (ibid. p. 128. 129).

Domnia lui Radu înse după această pace n'a durat mult, căci în anul următoriu 1476, cu ocazia resboiului dela Valea-albă, domnă muntenesă era Basarab Laiota. Ori că Radu a murit curând după pacea încheiată cu Ștefan; ori că alianța lui cu Ștefan a deșteptat invidia puterilor vecine și machinațiunile politice de a întreține ura și luptele între aceste două țeri surori; și au motivat detronarea lui Radu, și înlocuirea lui cu Laiot; sigur înse este, că acest Domnă muntenesă acum era dușman Marelui Ștefan, pentru care el s'a și unit cu Turcii, i a îndemnat și ajutat la resboiul dela Valea-albă. Scriitorul polon Dlugoșu, precum vom vedea mai jos, spune respicat, că acest

Basarab a îndemnat pe Turci să vină cu reșoiti asupra Moldovei. Chronica Moldovei încă spune, cași in-scripția, că Domnul munteneș, aliatul Turcilor în bătălia dela Resboeni, se cheama Basarab-Voda, și adaoge, că „toți Domni de prin prejur îl cuvânta de reu, dîcînd că n'au fost într'ajutoriu crucei și chreș-tinilor, ci păgânilor și dușmanilor” (ibid. p. 131). Șineaf, pe temelul scriitorilor poloni, deasemenea numește Basarab pe acest Domnu munteneș, aliat cu Turcii. El citeză cuvintele, cu care Dlugoszu descrie starea oștirea turceșă după bătălia dela Valea-alba: „Ciuna și fîmetea, dîute rele nesufericioșe, intrase în ôstea Turcului, și mulți Turci peria de dînesele în tôte dîlele. Numai o mungaere avea Turcul și ôstea lui, că Basarab Voevodul Valachiei, *pentru care se și slobodise Turcul la reșboiul acesta*, cu ômeni, cu hrană și cu tôte ce era de lipsă ajuta pre Turci în tôte lipsele lor, și ôstea munteneșca, ca ceea ce era de o limbă, de un narav, și șicia tôte ascunsurile Moldovenilor, mai mult necăjia pre aceștia, de cât Turcii.” (Sink. Chron. Rom. t. II. p. 65, 66).

Chronicele Țerei-munteneșei încă pun pre Laiot-Vodă nemijlocit după Radu-Vodă. Așa chronica Capitanului Constantin ne spune, că, după ce a domnit Radu-Vodă anî 15, a luat Domnia Laiota Basarab, carele a închinat Țera Turcilor. El presupune ca Laiota ar fi domnit 16 anî (Magaz. istor. t. I. p. 107). Altă chronică anonimă pune de asemenea pre Laiot după Radu, și dîce despre el: „Laiot Basarab-Voda cel betrân, carele a închinat țera Turcilor, domnitau anî 17” (ibid. t. IV. p. 234). Amîndoi acești chronicari greșese, dînd Domniei lui Laiot o durată forte

lunga : 16 — 17 ani. Dar precum îndata vom vedea, Domnia lui nici un au n'a putut sa dureze.

Dupa ce Stefan-Voda a fost batut de Turci la Valea-alba, precum arata inscriptia dela Resboeni, si toate chronicele țerei si cele străine, el totuși, adunânduși în pripă n'avea puteri, a alungat pre Turci din Țera. Chronicele moldoveneșei nu spun despre vre un noi resboiu cu Muntenii, ca resbunare pentru participarea lor la batalia de la Resboeni, pâna la anul 1481. Dar chronicele ungare si polone spun, ca Stefan, după alungarea Turcilor, ajutat de Unguri, a mers asupra lui Basarab-Voda, l'a batut si l'a silit a fugi din țera (Sink. t. II. p. 68 — 69). Dlugošă vorbeșce despre acêsta mai lămurit, însê nu dă esactă numele Domnului muntenesc, înlocuind pre Basarab Laiota cu Radu. Êta cuvintele lui dupre Șinka : „Stefan Voevodul Moldovei, bărbatul cel inimos, dupa ce ș'a cârpit ôstea sa cea de Turci sfârticată, prin noi și dela córnela plugului luați voinici, ca să nu mai petreca timpul fara folos, pe la dina Sântului Martin, a intrat cu ôstea sa în Valachia, și pre (*) Radu-Vodă IV-le Dracula, carele era pus Domnă Valachiei de imperatul turcesc, dânduise acesta prin cetățenii din Brașov, l'a prins, și după ce a cuprins totă Valachia și a tăiat seă alungat pre Turcii cei într'ensa aflați, pre Tepeșu l'a pus Domnă Valachiei... Alt istoric, Cromer, descriind acelêși evenemente, spune, că Marele Stefan, împreună cu Stefan Batori, generalul

(*) Laios, de unde Laiot și Laiota, este traducere ungară a numelui *Ludoric*. De aici confuzia în numele lui Basarab-Vodă Laiota, unii l'au tradus în limba slavo-română de atunci prin „Vlad seă Vladislau”, altii prin „Radu”, și l'au amestecat când cu Radu-Vodă, când cu Vlad Tepeșă.

lui Matiașu Corvin, după ce a alungat pre Turci din Moldova, au trecut în Valachia asupra Voievodului muntenesc, carele sfătuisă și ajutate pre Turci în acel resboiū. Despre numele acestui Domnū spune, că chrisóvele ungureșei îl numese Basarab, era Dlugošū și Stricovski îl numese „Radu cel poreclitū Dracula“ ; că acest voevod, ca sa scape de urgia lui Ștefan, a fugit la Brașov. „precum arată epistola lui Ștefan Batori către Sibiani, scrisa din tabara oștilor crăeșei de lângă Bucureșci, în 11 Noemvrie din anul 1476, dela Eder. Era cetățeni din Brașov au dat pre Radu (*) protivniculū sēu Ștefan V-lea, Domnūl Moldovei, de iaū stinsu viața (Șink, t. II, p. 69).

Din mărturiile acestor istorici rezulta, ca Marele Ștefan, după ce ș a rēsbunatu deplin urgia sa asupra lui Basarab Laiota, redicându-i viața, a pus, în înțelegere cu generalul ungureșcu, pre Vlad-Țepeșu sēu Țepelușu a doa óra Domnū în Țera-muntenesca. Țepeșu era favorit de Ungaria, precum am vedut în urmă. Dupre chronicele Moldovei, Marele Ștefan a trăit în pace cu Țepeșu până la anul 1481, când înrășit s a iscat resboiū sângeros între acesti doi Domnū români, amândoi aprigi și resboinici. Biruința fu și atunci în partea lui Ștefan, carele a pus în locul lui Țepeșu Domnū pre Vlad-Voda calugarul (Letop. t. I, p. 132).

†. Πρὸς Θεοῦ... ΕΞ ΕΧΧΕΑ ΚΡΟΕΑ ΚΑΙ ΟΥΡΑΚΕΚΟΑ ΖΕ
ΜΑΕΑ = veniți a..... cu toți țera sa basarabesca. Marele Ștefan în inscripția sa dela Rășoceni numesce Țera-muntenesca *Țera basarabesca*, adică a Basara-

(*) Înțelegem pre Laiota.

bilor, ori Basarabia, negreșit dela familia Basarabilor, domnitoare acolo. Țera-românească din vechime se numia Basarabia și de către unii scriitori străini. D. c. Dlugos numește pre Vladislav Dracula „Domniul al Basarabiei” (Sink, t. II, p. 70). În Moldova, pe timpul cronicariului Urekie (finele viacului XVI-le), era deja stabilit usul de a numi țera suroră „Țera-muntenescă”. Numea această cred că este o imitație a numirei, ce dau aceleia părți a României vechii scriitori ai Ungariei: „Valachia transalpina”. Numele de „Munténă”, „Muntenia”, dela Moldoveni au trecut la scriitorii poloni și ruși din viacurile următoare, cari numesc Țera-muntenescă, cu o mică schimosire, „Multania”, era pe locuitorii ei „Multany”. Spre deosebire, pre Moldoveni îi numesc: „Volochi”; era țera Moldovei „Voloșskaia Zemlia”.

Numea de Basarabia, în urmă, dela Țera-muntenescă a trecut și s'a păstrat la partea sudică a Basarabiei actuale, parte, pre carea Tătarii au numit o „Bugiag” (unghiu). Numea acei părți cu epitetul de Basarabia provine negreșit de acolo, că acea parte de locu ore-când a fost stăpânită, se'u cel puțin pretinse de familia domnitoare a Basarabilor munteni. Cronicile țerei ne arată, că pe la începutul viacului XV-le între Moldoveni și Munteni au fost certe și lupte pentru domnirea asupra cetăților Kilia și Cetatea-albă, ce se aflau pe acel teritoriu. Unii Domni atât Moldoveni, cât și Munteni, au mers cu rivalitatea această până acolo, că, ca să potă stăpâni unghiu acela de țera, puneau cetățile acelea sub protecția, când a Ungurilor, când a Polonilor, când a Turcilor. Marele Stefan, le-a luat cu puterea dela

Turcii și dela Munteni; dar n'a putut ale stăpâni îndelung; caei Turcii, în puterea suzeranității lor asupra Țerei-munteneșei, iarăși au reluat în stăpânirea lor acele cetăți. Numirea de Basarabia a ramas înse aceluși teritoriu, ca o amintire a pretențiilor de stăpânire a Basarabilor asupra cetăților și a teritoriului din acel loc. Turcii au favorat această numire, caei ei au ocupat acele locuri cu titlurile feudalilor lor Domni Basarabi, și au trebuit sa le apere contra Mareluși Stefan, carele nu odata a batut și alungat de acolo pre Ungurii, pre Munteni și pre Turci, aparându integritatea și comerțul Moldovei. Cromer vorbeșce ast-feliu despre ultima luare a acestor cetăți prin Turci dela Marele Stefan: „Baiazet II-le, avënd liniște acasă, ca sa isbândesea rușinea și perderea, ce o suferise tatăl seu dela Stefan, în anul dela Christos 1484, a pornit asupra *Basarabiei* și a *Moldovei*, pe apa și pe uscat, și nu fara mare vârsare de sânge a luat cetățile cele prea tari. Kilia de lângă sbocătura Dunarei și Moncastrul de lângă sbocătura Nistrului în Marea Ne-gră....“ (Șink, t. II. p. 77).

Rușii, după ce în 1812 au luat totă partea Moldovei dintre Prut și Nistru, au întins numirea de Basarabia, seu cum îi dic ei — Besarabia, la totă partea Moldaviei, smulsa de ei din trupul țerei noastre.

5. Inscriptia mai departe ne arata scopul, ce urmăriau dușmanii lui Stefan — Turcii și Laiota cu Muntenii: „*прїишоша пакънити и гъскаати землю Молдавскою*: — venitaui ca sa jafuescă și sa pârde țera Moldovei; adică sa prade averile, sa

robescă tineri și tinere, să euecărască țera cea independentă și sa pârde pre Marele Stefan, carele avea politica sa proprie, opusă planurilor Turciei. Despre pradile făcute de Turci în Moldova, cu ocazia acestui război, D-l Hajdeu în „Arhiva istorică” a sa (tom. I, No. 304), ne da, dupre un analist turecesc, o relațiune foarte prețioasă. Eăa euvințele acelu analist : „Doue luni în șiră pradând Moldova din ordinul Sultanului, Soldații căpatara atâtea jaturî, și atâta mulțime de animale, în cât nu le puteau cuprinde câmpii și luncel. Dupa totala ruină și stricare a Moldovei, Sultanul își recondușe armata la reședința de Andrianopole. In acest răzbel Domnul muntenesc servi cu ôstea lui, fiind vedut și tractat cu bunătate de către Sultanul. El capata de asemenea o parte din pradile moldoveneșei, câte i-se cădeau lui, și tôte turmele de porci, gasite în acea întinsă țera, cădură în partea ôstei munteneșei. Și mai sus : „Cădură acolo la mâna Musulmanilor mit de baieti și de copile moldoveneșei, de o așa frumuseța, încât numai privindu-i gustai fericirea cerescă.” Acelașu autorii turecesc numeșce pre Stefan : „îndrăcitul Domnă moldoveneșc”.

6. И доидоша до зде на мѣсто нарицаемоу бѣлѣн потокъ :— Și au ajuns până aici, la locul numit Parăul alb”. Din aceste cuvinte ale inscripțiunii se vede, că locul unde s'a dat acest război, pe timpul Marelui Stefan se numia „Parăul-alb”. Parăul-alb a dat numirea sa văcii, prin carea el curge : Valea-alba. Prin urmare Vornicul Ūrekie greșeșce, când dă a înțelege, că Valea-alba

s'ar fi numit, pentru că poéna, unde a fost bătălia, s'ar fi „nălbît de trupurile celor periți” (Le-top. t. I. p. 131). Pe valea paraului, pe carele inscripția îl numește „Paraul-alb”, în departare ca de o óră dela Resboeni, spre răsarit, lângă satul Tupilați, se află o catuna reșeșoéca, carea și astăzi se numește „Valea-albă”.

7. „ИЗПОДОХИ ПРЪКЪ НИМИ ЗДЕ И СЪТВОРИ-
ХОМ СЪ НИМИ ВЕЛНКЪ РАЗВОИ МЕСАЦА ІУЛІА КЪ :
Eșitam înaintea lor, și am făcut cu dăosu mare
rasboiū, în luna Iulie 26.” Cronicariul Urekie spune,
că Moldoveniū, vedēnd puterea cea mare a Sulta-
tanului Machmet, boerii au sfătuit pe Stefan să
se tragă la un loc strîmtu, apoi descrie rasboiul
ast-feliū : „întorsus'au Stefan de au intrat spre munt,
unde ș'au ales loc de răsboiū la strîmtóre, la Valea-
albă, unde se chiamă acum, Rezboeni, de pre acei
részboiū, ce au avut Moldoveniū cu Turcii. Și pe-
strindu-se óstea, ca sa nu nadăjduiasca de fugă, ci
numai la arme, s'au dat rasboiū lum. Iulie în 26,
și multă vreme traînd rasboiul ne ales, de ambe
părțile osteniți, și Turcii tot adaugându-se cu óste
próspetă, ér Moldoveniū oboșiți, și ne vîndu-le a-
jutoriū nice de o parte, au picat nu fieșce-cum, ci
până la mórte se apera, nice biruți de arme, ci
stropsiți de mulțimea Turcilor. Au ramas isbānda
la Turci; și atāta de mulți au perit, cât au nălbît
poéna de trupurile celor periți, unde au fost ra-
boiul, și mulți din boerii cei mari au picat, și ci-
tejiți cei buni au perit cu totul atunci. Și tu scărba
mare în tóta țera, și tuturor Domnilor și Crailor

de prin pregiur, deca aū auçlit, cā aū cadut Moldoveni sub mână pagânilor" (Letop. t. I. p. 131).

8. „ТОГДАЖЕ И ТАТАРЕ ДАРИ НА ЗАМАЮ МОЛДАВСКОЮ ОУТРОА СЪРАНИ: = Tot atunci și Tatarii aū lovit țera Moldovei din acea lature." Din inscripție nu se vede, cā Tatarii ar fi luat parte la batalia dela Războeni, ci numai cā și ei aū lovit și pradat țera din partea despre răsarit, ce se învecina cu dânsii, negreșit dupre înțelegerea avută cu Turcii, cā să pōta împărți puterea lui Ștefan. Letopisetul țerei ne spune, cā Tatarii odată cu Turcii aū intrat în Moldova, unii deoparte, alții de alta; cā Ștefan mult s'a nevoit să nu lase pre Turci să trēca Dunărea, ci n'aū putut; cā Tatarii deoparte, Turcii de alta parte năvalind, i a căutat numai a dare cale Turcilor. S'aū apucat de Tătari, și prea lesne biruindu-i, i-aū gonit până la Nistru. Vrea da răsboiū și Turcilor, ci vedēnd atâta turcime cu împēratul, și mulțime de ôste cu pedestrime și cu pusei (tunuri), s'a retras la munte, și a eșit înaintea Turcilor la Valea-albă (Letop. t. I. p. 130—131).

9. „И МЫ СТЕФАН ВОЕВОДА И СЪ СЪНОМ НАШИМ АЛЕКСАНДРОМ ИЗИДОХОМ ПРѢД НИМИ: = Și noi Ștefan Voevoda și cu fiul nostru Alexandru eșitam înaintea lor". Din aceste cuvinte se vede, cā împreună cu Marele Ștefan, în războiul acesta a participat și fiul seu Alexandru. Mai jos se pomeneșce în inscripție și un alt fiū al lui Ștefan, anume Bogdan, alătura cu Alexandru și în rând cu soția Marelui Ștefan, Dōmna Maria: „СЪ МОЛЪКЪ СЕБѢ И ГОС-

ПОЖДИ (*) СКОИИ Марїии сном скоим Александръ
и Богданъ : întru rugă șie și Dămnei sale Mariei
și fiilor sei Alexandru și Bogdan.*

Alexandru era fiul cel mai mare al lui Ștefan. În
mricele marelui Ștefan, Alexandru se pune tot-de-
oama cel întâi în între fiu lui, după el Bogdan. Une-ori
fiu marelui Ștefan se numese voevodă, alte ori se
pu numai simplu numele lor (vezi d. c. „Chronica
Romanului part. I. p. 136, 147). Alexandru fiul Ma-
relui Ștefan a făcut Biserica din Bacău, numită „Pre-
cista“, precum arată inscripția slavonă de pe zidul
Bisericii, pe carea o reproducem aici în textul ei
original și cu traducerea română:

„ИЗВОЛЕНІЕМ ѡТЦА. И ПОСНѢШЕНІЕМ СНА. И
СЪХРЪЩЕНІЕМ СЪТГО ДУХА КЛАГОЧЕСТИВЪИ И ХЕТО-
ЛЮБИВЪИ ІУ АЛЕКСАНДРЪ КОЕВОДА. СНА ОТЕФАНА
КОЕВОДИ ГПДРЪ ЗЕМЛИ МОЛДАВСКОН СЪЗДА СКИ
ХРАМ ВЪ ИМѢ СЕНѢНІЮ ПРѢЧНЕСТѢИ КЦИ И
ПРЕНОВАВѢИ МАРИИ. И СЪХРЪЩЕНСА БУГО „СЦА
МЦА ГЕН. А“ Adică : „Cu voința Tatălui, și cu
ajutoriu Fiului, și cu seversirea Sântului Duchu,
Evseviosul și iubitoriu de Christos Ioan Alexandru
Voevoda, fiul lui Ștefan Voevoda, Domnitoriu țerei
Moldovei, a zidit acest templu în numele Adornirei
precuratei Născătoare de Dămnedu și pururea-fe-
ciorei Mariei. Și s'a seversit (templul) în anul 6999.

(*) Dăcerea slavonă „rocnodja“ (Dămna) în documentele slavone
slavone se scrie în două feluri: une ori „rocnodja“ alte ori „roc-
noжда“ precum este în inscripția de la Rezboeni. Această formă de
urină este mai aproape de eufonia limbii române.

luna Ianuarie 1°. Data acésta corespunde anului de la Christos 1491.

Alexandru a avut și un fiu, anume Bogdan, precum marturisește însuși Marele Ștefan într-o inscripție mormântală din Biserica fōstei Episcopii din Rădăuți, unde s'a înmormântat acest nepot al seú, al carnia epitat, pus de însuși bunicul seú Marele Ștefan, se exprima astfeliu: . КЛѢТОЧЬСЧ НЫКИ И ЧОЛКЪ КЫНИ ІУ СТЕФАН ВОЕВОДА ГАРЬ ЗЕМАН МОЛДАВЕСКОИ СЫЗ БОГДАНА ВОЕВОДЫ СЪРАСИ ГРОБ СКИ ДИШКЪ СКОИМЪ ІУ БОГДАНА ВОЕВОДА СЫЗ АЛЕКСАНДРА ВОЕВОДЫ . . КЛѢ СЦИИ АЦАГЕН А.
Ceea ce vra să dică românesce: „Evseviosul și iubitoriu de Christos Ioan Ștefan Voevoda, Domnitoriu de țere Moldaviei, fiul lui Bogdan Voevoda, a înfrumusețat acest mormânt nepotului seú Bogdan Voevoda, fiul lui Alexandru Voevoda, în anul 6988, luna Ianuarie 30. Adică în anul dela Christos 1480. Epitul acesta dér s'a pus pe mormântul nepotului Marelui Ștefan, la 4 ani după resboiul dela Valea-alba. Sîntem dér în drept a crede, că Alexandru în timpul resbelului menționat era însurat, și avea și copii, cel puțin unul, Bogdan, este cunoscut.

Melchisedek, Episcopul de Roman.

(Va urma)

Iulian Paravatu

(Urmare și fine, vezi No. X.)

Cea întâia femeie a lui Constanție Chlor, a fost Elena, mama marelui Constantin, carea mai în urma s'a distinsă prin sanctitatea vieții, și a actelor ei de pietate. Această unire conjugala a fostu disolvată, din cause politice. Constanție Chlor, primind demnitatea de Cesar al Romei, conform propunerii lui Deoclițian, a fostu obligatū de acesta, ca să se casatoriască cu Flavinia, fiica Imperatorului Macim Hercule, unul din coregenții lui Deoclițian. Produsū al acestei uniuni conjugale au fostu șese copii, cari, la mórtea tatălui lor au ramasū minori.

Toți acesti copii au ramasu sub îngrijirea S-tei Elena, mama marelui Constantin, și în totū timpul împărăției fratelui ei, acesti copii n'au participatū la nici o acțiune publică. Marele Constantin, aducându-și aminte de obligațiunea, impusa lui la mórtea părintelui său, el s'a purtatū cu multa buna-vointă către frații săi. Pre doi copii din acesti frați ai lui Constantin, pre Dalmație și Anibalian, Constantin i-a rădicatū la demnitatea de Cesarī. Kiar la împărțirea Imperiului între fii sei, marele Constantin n'a uitatū nici pre acesti doi nepoți ai sei, cari se distingeu prin calitațiile lor militare. Dalmație a căpatatū administrațiunea Traciei, Macedoniei și a A-

ehael, iar Anibalian a Armeniei și a Portului. Această dispozițiune a marelui Constantin n'a fost plăcută fiilor lui, și această anume a și fost cauza morței ambilor frați. După mórtea marelui Constantin, în Constantinopolu s'au început nisee scene sângeróse, al carora conducetóru se considera Imperatorul Constantie. Celú întâiu, care a cadutú sub loviturile morței, a fostú Optat, soțul Anastasiei, surorei marelui Constantin. După acesta unul după altul au cadutú Iulie Constans, fratele marelui Constantin, cesariu Dalmație și Anibalin, veniți în Constantinopolú pentru înmormentarea unchiului lor, și încă cinei membrú ai familiei imperiale, pre a carora nume istoria nu le-a conservatú. Din decoborítórii Flaviniiei au ramasú numai doi minorí ai lui Iulie Constant—Gal și Iulian, pre carú i-a scápat de mórtea conspiratorilor Marc. Episcopul Aretuzei^(a). Scápați de mórte acesti doi copii, Constantie s'a decisú, ca pene la unú timpú, sá li conserve vieța, dar n'a scapatú din vedere, cá verú lui ai doilea trebuiescú sá fie puși sub o educațiune mai severá.

Ambú frați, decoborítóri din mame diferite, se desosibiau și prin etate. Gal, la mórtea marelui Constantin, era majorú, iar Iulian era în acestú timpú abie copilú, și la 350 el a atinsú maturitatea. Ambú frați erau educați separat. Iulian a fostú încredințatú pentru educare lui Eusevie al Nicomidiei, care îi era rudá dupre mamá. După mórtea lui Eusevie, ambú frați au fostú înkiși într'o fortárețá a Capadociei, pre carea istoricú o numescú Makela, și aici în timpú de șese aní ei au fostú obiectul tuturor ono-

(a) S. Grigore Nazianz. Hom. IV.

rurilor, propriu membrilor familiei imperiale, dar tot-o-dată erau puși și sub toată paza, ca fie-care prizonieru. Ei se bucurau de onoruri, dar n'avea libertate. Ei avea mulți servitori, dar nici un amic.

Constanție, perdându pre cei doi frațiar lui, cu care guverna Imperiul, era necesitată de ași cauta companionu și coregentu, pentru manținerea ordinii din Imperiu, carea era turburată mai în toate părțile. Nevoindu, ca să împartă puterea cu vre unul din sușii sei, Constanție și-a îndreptat privirile selespre fortăreța Capadociei, unde se atlau singurele lui rude, care aveu dreptul la corôna Imperială. Și nu e greū, de a cunoșce asupra carora din cei doi frați și-a îndreptat Constanție privirile seles, când vomă lua în considerațiune trăsurile distinctive atât fizice cât și morale ale celor doi frați. Gal era de o statură înaltă, și pre umerii lui se restătau nisece plete roșii, care erau o calitate moșcenită de la marele Constantin. Fisiognomia lui în nisece trăsuri regulate manifesta unū caracteru aprinsu și o pasionare sensibilă. El era puțin cultu, deși avea la dispozițiune, ca și fratele seu, dileriți profesori. In genere avea unū tipu de galu grosolanu. Din contra, cesteriorul lui Iulian se distingea prin neregularitatea fisiognomieii, și avea și ceva particularu. Sub unū nasu dreptu, avea o gură mare, iar buza de desupt esecuta nisece grimazuri desplăcute. Lărgimea umerelor era neproportionată cu statura lui cea mică. Dar toate aceste defecte fizice erau acoperite de strălucirea okilor și vioiciunea fisiognomieii, care denota focul internu. Asprimea educațiunei, aplicată ambilor frați, mai mult a escistatū mândria spirituluului Gal, iar lui Iulian

i-a datu motivu, de a fi precautu și kiar l-a facutu fațarnicu. Eunuchul Mardonie, primul profesorii al lui Iulian și vekiū amicu al familiei lui, a deprinsū pre discipulul seu, ca de timpuriū sã se abstinu, și sa se presinte cu demnitate, comuunicându-ī tot-odata, ca arta cea mai mare constã în a se domina pre sine. S'a observatū, cã Iulian încă din copilãrie era deprinsū de a umbla cu pasū mēsuratū, cu okii lasați în jos și cãutându a evita privirile cele curioase ale omenilor. Cu tōta îngrijirea de sine, se putea observa de multe-ori, ca sub unu cesteriorū îngrijitu, Iulian era unū omū, care avea unū fondū mare psihicu și abia își putea ascunde și multele sēle pasiuni. El de la mama-sa, femeie cultã și desvoltatã în poezie, mosecenisu gustul spre literatura, pre care el l-a cultivatū și mai mult prin lectura dēsã a lui Omer. Iulian cu pasiune se ocupa de tōte sciințele—gramatica, retorica și filosofia. Dar alaturea cu cultura comunã, studiul creștinismului a ocupatū primul locu în educațiunea ambilor frați. Constanție fōrte des disposa, ca religiunea creștinã sã fie studiatã în modū particularū de veriū sei, și ei erau puși sã face canonū, sã ajuneze, sã împartã milostenie și sã asiste la serviciile divine. Des erau duși la mormintele martirilor, și ambii frați de multe-ori în Biserica făcū pre citețul și se urcaū pre amvonu, citindū în auzul tuturor și cu voce tare S-ta Scripturã. Ei nu manifestau nici cea mai micã indispozițiune pentru aceste ocupațiuni și odatã ei s'au decisū, ca sa construiasca o Biserica în onórea s-tului martirū al Capadociei—Mamant și Iulian în partea de construcțiune ce-și luase asupra-și, întîmpina la totū pasul obstacule, fōrē

ași putea da comtă despre acêsta. Se vede, că D-deŭ nu voia să primêscă proaduceri din partea aceluia, care în urmă a devenit inamicul lui. De asemenea se spune, că Iulian în conversațiunile cu fratele său mai tot-dé-una apara păgânismul. „Se înțelege, observă s-tul Gregorie teologul, acêsta se făcea sub pretecestul de cesereciuni în discuțiune, dar în realitate era lupta pentru combaterea adevêrului“ (1).

Încă din tinerețe Iulian a manifestat o înclinațiune spre astrologie. Fôrte des era observat, cum el se desmerda cu lumina sôrelui și se încânta de stelele cerului.

După mai multă gândire și nedumerire, Constanție se decisese, ca să rădice la demnitatea de cesarŭ pre Gal, și să punê asupra lui insigniile acestei demnități. Cesarul Gal a îngânatŭ nisece cuvinte în profitul fratelui său, dar Iulian nu doria alta, de cât permișiunea de a veni în Constantinopol, pentru ca acoloa sub conducerea unor profesori mai distinși să-și completeze educațiunea. Acêsta permișiune i-a fostŭ lui acordată.

Gal nu s'a bucuratŭ mult de putere (351—354). Cu conduita sa necalculată el a provocatŭ neîncrederea în sufletul bănuitorului Constanție, și straluceirea de mică durată a Imperiului său a fostŭ plătită cu môrtea. După ce Gal a fostŭ rădicatŭ la demnitatea de Cesarŭ, Iulian s'a vedutŭ o singura data cu fratele său. Acêsta s'a întemplatŭ în anul 353, când Gal a venitŭ în Constantinopol, ca să primiască administrațiunea parței orientale a Imperiului. Aici

(1) Greg. Naz. hom. IV.

în Constantinopolu atențiunea lui Iulian era concentrată asupra studiului literaturii, și filosofiei, iar prin modul vieții se lăsa să se înetrevedă originea lui cea imperială și căuta a se asimila în totul cu ceilalți colegi ai lui de studiu. Unii din sofisti, pre cari el îi visita mai des și îi remunera mai bine, răspândia în societate, că el este demn de a guverna poporul și că odată el se va asemăna lui Marc Aureliu. Deși Iulian singur nu motiva prin nici un mijloc aceste laude, totuși sofistii prin discursurile lor nu perdău nici o ocaziune, de a spune totuși aceia, ce se putea dice despre o persoană de o origine înaltă. De altă parte, gelosul Constanție nu perdeea nimic din vedere din aceia, ce se vorbea și se petrecea în jurul lui Iulian și el a crezut, că e prudent, ca Iulian să se departeze dinaintea poporului constantinopolitanu și să locuiască într-o localitate mai obscură, ca Nicomidia. Iulian fore de murmură s'a supus și acestei dispoziții a Imperatorului (a).

În sufletul omilor, cari cunoscău mai de aproape pre Iulian, începuse de pre acum ase nasce bănuiala, că el nu este sincer față cu convicțiunile se sale pentru creștinism. Aceste bănuiele erau mult mai fondate, de cât acele, ce se atingău de convicțiunile lui politice. Și în adeveru, afecțiunea lui cea mare pentru literatura și filosofia păgână, citirea permanentă a lui Virgiliu, Omer și Ciceron, preferința ce el totdeauna da autorilor clasici, față cu producțiunile sântilor părinți; toate aceste pentru omii pătrundători erau destule argumente, ca să se convingă, că el nu nutria un respectu pentru învățăturile Religiei creștine. Dar, de câte ori Iulian simția, că ome-

(a) Socrat. III, 1. Sozom. V, 2.

nii atast-feliu de opiniiu despre dñsul, el căuta a efectua acte de acele, care pentru unu timpu erau capabile, de a împrastia banuiala. Aşa lu i se recomenda cu o insistință particulara, ca el, aflându-se în Nicomidia, să nu frecventeze cursurile lui Libanic, care cu fama sa umpluse totu Orientul (1). Iulian la rōndul sēu, căuta a convinge pre tott, ca el implinesce cu punctualitate acēsta prescripțiune. El în tōte dñlele, cu o regularitate particulara, visita lecțiunile unu retorū, care datoriu acēsta catedra bunu vointe a lui Constanție, și care pentru acēsta combătea divinitațile păgâne. Dar Iulian, de altă parte, era în corespundență regulată cu tott sofistū mai însemnați ai Asiei, și kiar li trāmitea spre corigere producțiunile lui oratorice ; și cuprinderea corespundențelor lui erau de o așa natură, ca ele nu putēu să justifice întru nimicū atecțiunile lui pentru păgānismū. Ca eesemple de tactica, ce întrebuița Iulian în corespundențele sēle, citamū aici unū coșu cu o sută de fructe, trāmise de către dñsul unu sofistū, și cu acēstă ocaziune el lauda bunătatea fructelor și importanța numărului *o sută*. În alta scrisōre Iulian laudă echul și afinitatea lui cu amicitia. Omul celu mai suspectū nu putea din aceste subiecte să și formeze vre unū prepusū fața cu convicțiunile lui Iulian. Însuși Constanție, care era fōrte banuitoru fața cu vērul sēu al doilea, nu putea întru nimicū sa-lu înculpe, ei îi fixa de multe-ori subiecte pentru eesercițiile lui oratorice, între care odată i-a preserisu, ca să laude frumusețele Constantinopolulu.

(1). Socrat și Iozom. ibid.

În ultimă instanță împărației lui Gal, Iulian s'a bucurat de o dosă de libertate mai mare. El a călătorit prin Asia mică, și specialminte în Pergam și Efes. Iulian a vizitat pre filosofi alecsandreni, Edezie, Chrisant și Macsim, unde plăcându-i lecțiunile, s'a îmbrăcat după moda filosofilor, lăsându-și și barba (*). Dar, la cel mai mic semn de nemulțumire din partea lui Constanție, Iulian îndată și-a schimbat conduita, s'a ras, s'a îmbrăcat călugăresc, și a început în Biserica să facă pre citețul (b). Pentru ase asigura și mai bine de convingerile religioase ale lui Iulian, Gal, care era un creștin zelos, a transmis la dînsul pre preutul palatului, cu îndatorirea de a studia mai de aproape cugetările tînerului principe. Preutul după reîntorcere a răspândit cele mai bune opinii despre Iulian, adăugînd, că el nu cunoșce alt om, care cu un zel mai mare ar frecventa Biserica și ar visita mormintele martirilor. Dar aceste opinii nu a prea linisct lumea; căci acest preut era Aetie, cunoscutul arien și fațarnicul curtesant (c).

Cumodul acesta Iulian se justificase destul de bine. Dar nici Gal, nici Constanție nu putu să cunoșce în fond pre Iulian. În profunditatea sufletului celui înkis al lui Iulian nu putea nimene să străbată; nimene nu putea să înțelégă fațarnicia și p. efecetoria lui Iulian, care se desvoltase în sufletul lui încă din copilărie sub influința opresiunilor, la care el a fost supus. De esemplu, nimenea nu cunoșcea, că lu-

(a) Socrat. și Sozom. loc. citate.

(b) *Ibidem*.

(c) Philost. or. X, et. or. IV.

lian, urmându regulat cursurile profesorului creștin, el tot-o-dată și în ascuns frecventa cursurile lui Libanie, și îl studia cu atâta zel, ca el isbutise a imita locuința acestuia (a). De asemenea nu se știe, că Iulian se afla în relațiuni foarte apropiete cu filosofi alecsandreni, cari, este știut, nu descoperău secretele doctrinelor lor, decât numai discipulilor apropieți.

Sofistul Eumapie ni-a conservat mai multe date istorice, din care se vede, ca Iulian era în relațiunile cele mai strânse cu filosofii alecsandreni, cari avu o influință decisivă asupra convicțiunilor și a vietei nepotului lui Constantin celu mare. Faptul s'a petrecut în Pergam și în locuința lui Edezie, discipulul celu mai iubit al lui Iamblich. Edezie era un bătrîn foarte circumspect, care, aducându-ștamine de sôrta lui Sopatr, ce a fostu ucis de poporul din Constantinopol, se ocupa cu științele paganismul nu fore precauțiunii. El acum ajunsese într-o stare de desgust pentru viața, și cu totă măgulirea, ce-i causau vizitele lui Iulian, el era rezervat și cu mare circumspecțiune. Edezie, nerefusându de a-i comunica lui Iulian principiile generale ale filosofiei alecsandrene, pre care acesta mai în urma le-a cunoscut și din scrierile lui Plotin și ale lui Porfirie, el se feria de a inicia pre tânărul principe în ceremoniile misterioase ale „ecstasului“ și ale „teurgiei.“ care erau interzise de legile positive ale Imperiului. Dar Iulian în agerimea spiritului său a înțelesu, ca lui nu-i-se descopere totul. Atunci el a început să adreseze lui

(a) Lib. or. X, et or. IV.

Edezie diferite întrebări, relative la misterele sciinței, care cautan a fi asemise de dēnsul. Edezie s'a opusū multū timpū la rugămintele lui Iulian și în cele de pre urmă a vorbitū lui Iulian : „Iubite copilu al înțelepeimeī! Permite-mi, ca sa te numescu astū-feliū, fiind cā eū vedū în tine pre reprezentantul înțelepeimeī. Tu cunoseī spiritul meu, dar tu veđi, ca acestū corpū, ce servece de organū al spiritului, este apópe de a se distruge și a se reīntóree la substanța, de unde el a eșitu. Lasa-me pre mine și te îndreptēzā spre copii mei. Ei vorū sci sā satisface setea ta pentru sciința. Eū ași fi doritū, ca sa se atle aici Maesim seū Prisc; dar unul este în Efēs, iar al doilea în Grecia. Lōngā mine sūntū numat Eusevie și Chrisant; vorbesce cu aceștia și cruță bătrīnețele mele. Facēndū cunoseința cu discipuliū lui Edezie, Iulian a urmăritū cu insistentā și fața cu aceștia scopul lui; adecā, de a fi iniciatū în laturea misterioasă a doctrinelor lor. Atāt Eusevie, cāt și Chrisant aū continuatū multū timpū cu lecțiunile lor, forā înse de a eși din cereul ideilor curat-filosofice. Ambii profesori sub diferite forme aū desvoltatū teoria ipostaselor trinităței alecsandrene, arātāndū proprietățile fie-cărui ipostasū al divinităței, și desfășurāndū tot-o-datā și entuziasmul sacru, ce se nasce în ómeni, provocatū fiindū de virtute și aflarea verităței. Dar ajungēndū aici, ei se opriā și în modū misticū se eesprimaū : „Ecā totul, ce noi scimū, cā este adeveratu și sigurū. Iar restul nu este, de cāt amāgire a simțurilor, seū resaltatū al prejudiciilor“. Aceste vorbe eesistaū curiositatea lui Iulian și mai mult.

Iulian întreba o-data pre Chrisant, dicēnd : „Ce

însemnăza cuvintele pre care el tot-dé-una le pronunța la finele cuvântarilor lui? Intrăbina-ți pre dânsul, răspunse Chrisant, el îți va esplica acista, dâca va voi^a. Eusevie, deși tentatâ foarte des de curiositatea lui Iulian, nu i-a resolyatâ nedumerirea lui; dar în urmă prefacându-se, că el ceddeza numai insistințelor discipulului său, i-a dîsî: „Eu apt sî voittî sa-ți recomendî pre Maesim, unul din învępătorii noștrii cei mai distinși, dar el, dotatâ fiindu de o minte ecstra-ordinară, cade de multe ori într'o stare curiosă. Nu de mult, de esemplu, el ne-a kienat pre noi în templul Hecatei, ca să fimu marturii unu faptu curiosu. Când noi am intratâ și ne-am inkinatâ deitei, el ni-a dîs: „ședeți amicit met și vedeți cât sunt eu de superioru vulgului”. Și în adevăr, numai ce noi am ședutu, el a aprinsu o bucată de tămâie, a cântatâ unu imnu ôre-care, și noi am vędutu, că statua deitei a începutu sa ridje la dânsul. Noi ne-am speriatu foarte de unu asemenea fenomenu, dar el ne-a dîsî: „nu vę turburați de asemenea nimicuri, voi veți vedea, că lumiiile se vor aprinde singure în mâncle deitei”. Cum a pronunțatâ aceste vorbe, unu fulgeru a stralucitâ și lumiiile s'au aprinsu singure. E prea adeveratâ, că minunea ne-a impresionatâ, și noi am începutu sa ne îndoinu. „Apropiete ca și noi; numai nu te turbura de ori-ce vei vedea; și trępta cea mai superioră a omului este puritatea rațiunei”. La aceste a răspunsu Iulian cu entusiasmu: „Lasați cartile vóstre, caei eu am aflatu pre omul, ce'l cautu de mult. (*).

(*) Eusebij, pag. 494, 495.

Prin aceste cuvinte Iulian și-a manifestatu înclinațiunea spiritului său. Amăgitu din tinereța de religiuinea păgâna; simțindū tot mai multa răceala către doctrina evanghelică, care i se preda de crețici și de pușcăriășii, cu care el traia prin fortărețe; și în fine desgustatū de subtilitațile dogmatice ale arieniilor și atrasū de Platon și Omer; Iulian nu era facutū, ca sa-și petrecē viața în zidurile școlii, și sa se mulțemiască cu o literatură mórta. Cu totū respectul către virtuțile și monumentele timpurilor trecute, Iulian era omul timpului său, și restrângea în sine caracterul familiei seale. El aparținea la acei omeni, cari se saturase de dubiu și erau destinați de Providința, ca sa fie, său omeni de acțiune, său de credința. În vinele lui Iulian curgea același sânge, care cursese în vinele marelui Constantin. Compozițiunile secei oratorice, și kiar metafisica cu tesele ei abstracte nu puteū să satisfacă dorințele spiritului lui.

Deskidēndu-i-se prin mijlocul „ecstasului“ porțele lumii supra-naturale; satisfacēndu-și imaginațiunea și simțurile cu acțiunile „magiei“; Iulian a pututu, prin mijlocul filosofiei alecsandrene, dēca nu sa-și satisfacă dorințele sufletului său, celu puțin sa se mântinē într-o stare de amăgire placută. Pentru Iulian nu era de ajunsū a cugeta, a vorbi și a scrie; el doria să lucreze și sa iubescā ceva, fie veritatea său amăgirea. Spre a se influința Iulian, era necesaru, ca sa se uniască conviețiunea credinței cu atracțiunea artei și în funul sacrificiilor să se amestece mirosul poesiei și tamăia gloriei.

Iulian, dupre cum atesta Euanapie, s'a dusū în Efes la Maesim, și aici el a găsitū omul, care era

capabilă, de a transporta pe discipulul lui Omer, Maesim, cu okii lui cei lucioși, cu barba lui cea albă ca néna, cu vocea lui cea puternică și armonioasă, și cu limba lui cea curgătoare și poetică, producea o impresiune adâncă în sufletele discipulilor sei. Pre acestă demnă reprezentantă ală filosofiei neo-platonice, Iulian l'a cunoscută în tóte misterele învățaturii lui. Maesim a întrodusă pe Iulian într-o suterană, unde spiritele necurate erau numite cu numele deilor pagânesci, și ei se presentaă înaintea okilor, celor ce i se înkuinaă lui Maesim. Fericitul Teodoret ni spune, că în momentul când Iulian pentru prima dată a pronunțat jurământul, și în suterana s'a făcută ună șgomotă mare și aerul s'a umplut de foc, atunci el fore de voie a făcută asupra sa semnul crucii. Pre dată focul s'a stinsu și totul s'a liniscitu. De doă-ori s'a repetatū același lucru, și de doă-ori s'a ivitū liniscea cu puterea crucii. „Ce însemneza acēsta, a întrebatu pe Maesim Iulian, spiritele se temū de acestū semnu“ ? „Nu, respunde Maesim, ele s'au depărtatu nu de frică, cum ții tu, dar din disprețu pentru aceia, ce ai făcutū tu“ (*) Liniscindu-se Iulian cu acēstă cesplicațime și a fostū atrasū de Maesim, ce în fie-care ți se afiunda mai mult în misterele paganismului, ale filosofiei și ale teurgiei.

În acēstă stare psihică se afla Iulian, când el a primitū scirea despre mórtea fratelui seu Gal, și tot-o-dată ordinul, ca să vine la palatu, care atunci se afla în Milan. Din sufletul celū ascunsū al lui Iulian nu s'a manifestatū cu acēstă ocaziune nici o nemulțemire și nici kiar o singura vorba pentru nefericitul

(a) Theod. III, 3.

său frate. Aproape jumătate de an. Iulian, trăind în Milan, într'un unghi părăsit al palatului, și încongiurat de spioni, cari îl urmăreau în toate acțiunile lui și raportați toate vorbele, el nu și-a permis o singură vorbă, care ar fi putut să dea motiv inimicilor săi, de a banui compătimire cu fratele său, sau ură contra neigătorilor lui. În cele de pre urmă, Iulian, săturându-se de un asemenea oesiliu, se adresa la Imperatoarea, carea credea vestita prin bunătatea ei. Rugămintea lui a fost foarte modestă: El s'a rugat, ca să i se permită, de a se reîntoarce în Asia mică și de acolo în Grecia, spre complectarea educației sale.

Ensevia, mișcată de nenorocirile rudei sale, și prelungă acestea convinsă în inocența lui, i-a mijlocit o întrevvedere cu Imperatorul, în care timp Iulian s'a prezentat cu multă cuvânt și în genere a produs o impresiune plăcută lui Constanție. După care Iulian și-a realizat dorința sa. Lui i s'a permis, ca să nu se reîntoarce în Asia, unde se temea de întinsele sale relații, dar în Atena, orașul științei și nu al politicii. El a plecat la Atena în toamna anului 355.

„Atena, orașul perdetorilor de suflete, așa este numit el de unul din părinții Bisericii, conform opiniei generale. Acest oraș abundă în avuți uricioase, în idoli, care sunt așa de mulți, în cât el întrece pre totă Elada; astu-teliu este greu, ca cineva să nu fie atras de deșii, în ore-ce toți îi laudă și îi apără“ (*).

Ajungându în acest asil al muzelor, la patele

* S. Greg. Theolog. Hom. XLIII.

Aeropolei și a Partenonului, în aceste templuri, unde se citeau versurile lui Sofoclu, pe aceea piția, carea odată se mîrea de discursurile lui Demosten. Iulian se simția în elementul său și pentru prima dată el se vede respirându liber. În scurtu timp, el, atît pentru talentele sêle, cît și pentru originea sa, a devenit eroul acelor scôle, care mișcau orașul prin disputele lor oratorice și prin jocurile lor cele placute. Sofistii, oratorii, discipulii și în genere toți sau grupatî în jurul lui Iulian. Fie-care adoratori ai culturii grece se entusiasma la auzul, că unu june imperialu vorbea în limba poeților și a scôlei, și apoi în dialectul aticî puru. A se mesura în oratorie cu unu principe și a disputa cu dînsul în metafisica, ce onóre pentru gregul egoistû!.... Tot-o-data și stimatoriî pagânismuluî nu putêu să nu se bucare, observându că Iulian adorêza cu sinceritate vekile templuri și varsa lacrimi de compatimire asupra ruinelor lor. Pagânii nu cerêu de la Iulian, ca el să le arate lor o simpatie fatișă; ei nu se întristau nici kiar de aceia, că Iulian cîte o data se arata și creștinu bunu, frecventându cu zelû bisericile creștine și aici ocupându-se de citirea s-lor Scripturi. Ei, cu o finețâ particulară simțiau simpatia lui Iulian pentru dînsu, și o descoperiau în nuanțele cugetărei lui, precum și în tonul vocii.

Pre lînga aceste, despre Iulian se mai spune, ca el sêra, cînd întunerecul îl ascundea de privirile curioșilor, venia în templul Eleuzinei, unde președa renumitul sacrificatoru, agentul celu mai zelosû și mai activû al filosofilor Asiei. Inca și mai mult a dispusû pre pagânî spre Iulian o mică compozițiune a lui, scrisa cu ocaziunea disputei dintre orașele Corint și Argos. Această compozițiune denota în autoru pre pagânul celu mai zelosû. Aici se vorbește cu unu respectu religiosu

despre amintirile lui Omer, despre Argos, precum și despre jocurile eterne ale Corintului. După toate acestea, păgânii aveau destule motive, ca să producă deilor sacrificii pentru prosperitatea tinerului principe, precum și pentru urcarea mării curândă a lui pe tronul Imperiului.

În fața acestor considerațiuni din partea păgânilor, precum și a mulțumirilor pentru actele religioase-magice, Iulian ajunsese într-o stare de entuziasm, dar el era cu multa precauțiune și de frica spionilor, cari îi observau totă conduita, el se arata nedecis și făcea o purtare determinată. „Și atunci cînd l-am priceput pe acest om, dicea despre Iulian unul din colegii lui de studiu; după mine el nu prezenta nimic bun; grumazul îi era debil, umerii tot-de-una în mișcare și căutându-l a se îndrepta, ochii fugitivi și neastâmpărați, picioarele nici o dată tari, dar tot-de-una înclinându-se, nasul exprima cutesauța și desprețul, trasurile feței ridicule și ridiculizătoare, rîsul îi era puternic și nemoderat, înclinarea înainte și îndreptarea capului foră de vre o cauză, vorbirea rară și întreruptă, întrebările neregulate și nelegate, între dînsule, răspunsurile nu întreceră pre întrebări, foră de tîrzie și contrare regulelor logice.... Cînd cînd am văzut toate acestea, am spus: ce nenorocire crește Imperiul roman.” (a).

Acastă critică asupra lui Iulian era pronunțată de către un cerc de studenți, în care căuta să intre și kiar Iulian și care cerc se distingea de ceilalți studenți prin puritatea moravurilor, și prin asiduitatea la studiu. Acest cerc era compus din fiii creștinilor din Asia mică, unde puritatea credinței și a vieții erau ereditate. Ei trăiau câte patru, sîu cinci la un loc, se feriau de disputele, dis-

(a) S. Greg. Theol. tom. V.

tractiile și plăcerile colegilor lor, consumându-și timpul în studiu, amicitie și rugăciune. Între membrii acestui cerc se distingea mai ales doi; unul prin caracterul său cel mai ferm și al doilea prin imaginațiune vie și creativă. Ei erau Vasile cel mare și Gregorie Nazianz; acele persoane, care în urmă au devenit părinți ai Bisericii și înveritori ecumenici. Ei amândoi erau din Capadocia, și celălalt își trăgea originea dintr-o familie cesarienă, care odată era capul oratoriei din Pont și care număra între membrii familiei sale mai mulți Episcopi, și între străbuni câți-va martiri. Al doilea, născut în micul oraș Nazianz, era fiul unei mame pioase, carea, măritată după un păgân, a făcut din Grigorie, prin post și rugăciune, mai întâi un creștin și apoi un Episcop sânt. Tatăl lui Grigorie, purtându același nume cu fiul său, el a primit creștinismul în Nazianz, după care a fost ales Episcopu. Gregorie cunoșcându-se cu Vasile în Cesaria, iar mai pe urmă legându mai de aproape cunoștința în Atena, ei amândoi erau în așa relațiuni amicale, de care simți capabile numai tineretele și inimile cele necorupte. El era ceva mai riguros, iar cel-alt ceva mai blând; la unul era dezvoltată mai mult mintea, iar la cel-alt inima și imaginațiunea. Dar cu toată distincțiunea de caractere, ambii tineri erau animați de aceeași afecțiune pentru rugăciune și având aceeași puritate de moravuri. Amândoi de aceeași afecțiuni pentru viața morală, ei intruniau iubirea spre știință, poezie și retorică. Vasile avea influență asupra colegilor săi prin mijlocul consilierilor celor prudente; Gregorie îi inspira prin puterea discursului său. Vasile înfrâna afecțiunea lui Gregorie iar Gregorie eșcita și mângăea spiritul lui Vasile, care de multe-ori se întrista pentru co-

rupțiunea timpului. „Potă cu fôră de lacrimi sa-mi aducă aminte de aceste timpuri? Dicea mai pre urma Gregorie în discursul funebru al lui Vasilie. Pre noi ne conducău acelăși speranțe în ocupațiunile eu sciința. De noi invidia era departe, și zelul ne făcea pre amândoi mai staruitori. Noi amândoi cântamă. nu ca sa ne întrecem unul pre altul, dar ca sa cedamă întâctatea unul înaintea celui-l-altu; fiind că fie-care din noi considera gloria celui-l-altu, ca pre a sa. Se părea, că la noi amândoi unul și același spirită anima pre amândoă corpurile nôstre. Pentru amândoi era unul și același ceserecițiu — virtutea, și acciași staruință, ca, pene la stramutarea din acestă locu, să trăimă pentru viața viitoare... Noi eramă în amicitie și cu colegii nôștri, dar nu cu cei ușuri, ci cu cei înțelepți, nu cu cei răntăcioși, dar cu cei pacinici, cu cei dela carii putemă trage ună profită morală; căci noi sciemă, că mai ușor era a ne corupe, de cât a devenit virtuosi, fiind că mai ușor se comunică boala, de cât se poți infiltra altuia sănătate... Noi cunoșcemă numai doă căi; una și cea mai importantă ne conduce la s-tele nôstre templuri și la învătători de acolo, adoa nu mai puțin importantă, ca cea dintâiu, ne conducea la profesorii sciințelor superioare. Celelalte căi, care conducău la serbători, spectacele și la jocurile publice, noi le lăsasemă amatorilor de aceste lucruri (a).

Sgomotul scôlei nu străbătea în locuința pacinica a acestor tineri, de unde cesala sanctitatea. Colegii fôrte rar veniau la Vasilie și Gregorie și atunci cu greutate; fiind că ei erau stimați de toți. Mișcată de curiositate, Iulian a strabătută în locuința lor, cunoșcendă pre Vasilie din Constantimopolu, când el

a). S. Greg. Theol. Hom. XI, III.

studia la Libanie. Nu arare-ori Iulian împreună cu s-tii amici disputau chestiuni de literatură și se ocupau de interpretarea s-tei Scripturi. Aici, în vizitele, ce Iulian făcea, se destășurau materiile cele mai importante ale științei și literaturii timpului; căci Iulian, cum am vădit, era destul de versat în științele literare, iar Vasilie și Gregorie întruniau, pe lângă nisee talente distinctive, și cunoștințele cele mai variate atât în literatura profană, cât și în cea ecleziastică.

Astă-feliu petrecea Iulian timpul în Atena, când de-o-dată primi ordinul imperial, ca să se reîntorcă la Milan. Acestu ordinu la începutu a turburat pe Iulian; căci el nu putea să prevadă ce anume prepară pentru dînsul asprul seu veru — mörtea, seu cunua imperială? În curënd însu Iulian s'a asigurat, că pentru dînsul în Milan se prepară onoruri imperiale.

După mörtea lui Gal, Constanție a simțitu necesitatea unui colegu, cu care să împarță administrațiunea Imperiului. Kiar și în timpurile de pace administrațiunea Imperiului romanu devenise o mare greutate pentru unu singuru omu; dar pe timpul lui Constanție, când în Imperiu se petrecea transițiunea dela paganismu la Religiunea creștina, și când erezile sfășiau societatea, lucrul era și mai greu. Orientul era turburat de arianismu, iar în Occident poporele barbarice se înmulțiau din ce în ce mai mult pe malurile Rinului și amenințau Imperiul cu arma. De alta parte, liniscea lui Constanție era turburata în spre Orientu și de Magnentic și Betration, iar în Occident de către Silvan, și simția necesitatea unei persóne, căria, încredințându-i Occidentul, el să rămână cu administrațiunea Orientului. Și cu totu egoismul seu, Constanție ajunsese a nu mai avea, de unde să-și facă alegerea. În familia

imperială, o-dată așa de numeroasă în membri, rămăsese singurū Iulian. Și cu tōta neîncrederea lui Constanție în verul său, precum combaterea de către curtezan, Constanție a fostū nevoitū sa cedeze necesității.

Pentru Iulian stăruia numai împărătesa, asupra căria tinerul verū făcuse o impresiune bună. Cu agerimea feminină ea simțise neîncrederea lui Constanție în Iulian, și de aceea o vedemū cu tōta ocaziunea argumentându pentru Iulian, că el este tinerū, că el pene acum s'a ocupatū numai cu știința și că el nu are experiența vieței, și că tocmai unū astūfelū de omū îi trebuiește lui Constanție. „Dă lui Iulian puterea, dicea împărătesa, și tu te vei folosi în tōte privințele; seū el va administra bine, și atunci vei avea și singurū folosū, seū el va face greșeli și într'unū asemenea casū el va plăti cu viața greșelele, rămânendū tu singurū în familia ta, și neavendū cine să-ți dispute Imperiul.“ Această concludsiune plăcendū lui Constanție și convenindū cu planurile lui cele ascunse, el s'a decisū, ea să kieme pre Iulian în Milan (a).

Deși Iulian acum era asiguratū în rădicarea lui la demnitatea de Imperatorū, el știea, că atât buna-voință, cât și neîndurarea lui Constanție pentru dînsul erau egale și sufletul lui era fōrte turburatū. „Voi știți, dice el mai pre urmă Atenienilor, când am fostū kiematū la Palatū, voi știți, când am fostū eu de tristū și când am plânsū. Cu mânele întinse spre cerū în Acropolea vōstră, eu me rugamū divinităței vōstre Minerva, ca să scape pre adoratorul ei. Intru voi sîntū mulți, cari potū să confirme veritatea cuvintelor mele, și kiar divinităței această îi este cunoscută“ (b).

a. Sossim. T. I. Ann. Marc. XV, 7.

b) Iulian ad Athen. Lib. or. VIII.

Între aceste, în Milan curtezanii de caracterele cele mai opuse, cariî umpléu Palatul, așteptau cu nerăbdare sosirea noului Imperatorii. După sosire el s'a opritu la marginea orașului. Eusevia, pre dată aũ trãmisu pre Eumucii cei mai apropiéti, ca sã-lu salute de bunã venire și sã-lu întrebe, decã nu dorește ceva. Ca respunsu, îi spune kãr Iulian, cã el i-a scrisu scrisórea urmátore : „Sã-ți trãmité ție deii copii, și succesorii, iar eu te rog, sã-mi acordezi retrãgerca mea“. Dar adangã el : „abia am scrisu acéstã scrisóre, și n'am întrebatu, este prudentu, ca sã trãmitu o asemenea scrisóre la Palatũ, soției Imperatorului ? Și am rugatũ pre deii, ca sã me lumineze, decã trebue eu sa trãmitu acéstã scrisóre.... Nóptea deii mi-aũ trãmisu acéstã cugetare : ce voiescu sã facu ? Eũ me opunũ deilor și me chotãrescu, ca sã mi resolvu eu singurũ sórta mea, deși ei cunoscũ totul... Cum te-ãi supãra tu Iuliane, decã obiectele, ce-ți aparținũ, calul teũ, óia, séu vaca ta, ți-ar refusa de a te servi și ar fugi la kãmarea ta ? Și tu, celu ce dorești a fi omũ, nu din cei din rândũ și simpli, dar prelatũ datorief, voiesci sa privezi pre deii de serviciile tale, și dorești, ca deii sa nu se bucure de împlinirea acesteĩ datorii ? Insemnãza conduita ta — a servi deilor ? Insemnãza acéstã a fi înțelept și bãrbatũ ?“ Egoismul a învinsũ în lupta cu sine însuși și scrisórea n'a fostũ trãmisã împãrãtesei Eusevia.

Dupã câte-va zile, s'a luatũ chotãrirea, ca Iulian sa fie proclamatũ de Cesar, și la dñsul s'au prezentatũ trãmișii Imperatorului cu invitarea, ca sa mërge la Palat. Dar mãi întâi de tóte trebuea skimbatũ cesteriorul deviiatoriului Cesarũ ; lui i s'a rasu barba, carea acum se lungise din nou și pre umere i s'a pusũ toga militarã. Iulian era nedepñsũ în asemenea costumũ, și el se simția nu destul de comodũ.

686 JULIAN EMPEROR

Confusiunea se observa atât pre fața, cât și în mersul lui și el, intrându în Palatul, de unde în curându era sa oăsa Imperatoru, a provocatû risul în toți asistentû.

Constanție, iubindû luesul și neperçendû nici o ocaziune, de ași manifesta talentul seu oratoricû, s'a suitu pre tronul imperialu, încunjurata de vulturû și insigniile imperiale, a kiematû lînga sine pre nonl Cesaru și în prezența oștilor, care erau adunate în Milan, a recomandatû pre Iulian de coregentû al seu. Cu acêsta ocaziune Constanție a ținutû unû discursû lungû, prin care a destășuratû periculele Imperiului, desordinele interne; și în culorile cele mai vî a arătatû eutezarea din ce în ce crescênda a barbarilor, iar în concludiune a facutû sâse vadê necesitatea, de ași alege coregentû și ajutorû în administrațiune. Declarându, ca alegerea lui cade asupra lui Iulian, Constanție a tăcutû, aseptându aprobarea oștirea. Când armata a pronunțatû aprobarea, atunci Constanție a luatû chaina purpurie și cu mâna sa a pus'o pre Iulian; iar fața lui Iulian, care totde-uma era tristă, nici cu acêstă ocaziune n'a manifestatû vre oskimbare. „Iubite frate, a disû Constanție către Iulian, primesce în tinereța acêstă demnitate, care îți aparține duple nascere. Gloria mea cu acêsta se va mari și mai mult și eu me voiû presenta de acum mult mai mare, căci, pre lîngă strălucirea puterei mele, eu am și pre a ta. Imparte deci cu mine ostenelele și periculele și primesce asupra ta obligațiunea, de a administra Galia... Pre tine te aseptă nu puține ostenele, dar, ca unû bravû, punete în capul bravilor. Eu nu voiû întorçe dela tine buna mea voința. S'a ne ostenimû împreună, și dēcă va placea lui Dumnezeu, pre care noi îlû mărturisimû, noi vom administra imperiul celû pacînicû, în simțurile pietatei și ale modestiei“ (a).

(a) Ann. Marc. XV.

Cuviintele de pre urmă au fostu primite de către ôste cu celu mai mare entusiasmu. Toți au lovitú scuturile de genunki, în semnul satisfacîmnei celei mai mari. Acestú sgomotú a mișcatú și pre Iulian și el, rãdicãndu-și capul, a manifestatú celu întâiú zîmbetú de mulțemire. Entusiasmul era generalú, și ôstea, încunjurãndú tronul, în care acum se aflau ambii Imperatori, i-a condusu cu solemnitate pené la palaturile respective.

Dilele urmãtore au fostú petrecute în petrecer. În familiile imperiale era unú usú anticú, ca tôte actele politice mai însenmate sã fie unite și cu unú actú conjugalú, deși se probase mai tot-dé-uma, ca aceste acte conjugale erau din cele mai neframice. Și cu ocasiunea rãdicãrii lui Iulian la tréptã de Imperatú, imperãtesa Eusevia a regulatú, ca Iulian sã iea de femeie pre sora lui Constanție cea mai mica, pre Elena. În ziua nuntei tinerii au fostú înzestrați cu daruri alese, între care unul a placutú și lui Iulian, și el consta dintr'o bibliotecã avutã, compusa din autorii cei mai mari (b). De aceea și Iulian pentru considerațiunea acésta a organizatú în ouorea lui Constanție unú panigiricú, unde s'au cititú compozițiuni, lucrata sub influința operelor lui Libanie.

Cu tótã considerațiunea, ce își aratau Imperatorii, nu lipsia dintre dînșii neînerderea. Sub pretestul de a compune în jurul lui Iulian o casa civilã și militarã, Constanție a departatú din jurul lui Iulian pre toți ômenii lui de încredere, lasãndu-i numai doi sclavi tineri, medicul și bibliotecarul. Medicul, cu numele Oribas, se bucura de încrederea cea mai mare a lui Iulian și cu dînșul își împãrția convicțiunile lui pagãne. Preparãndu-se de cale, s'eu mai drept, încunjurãndu-se de

(b) Ann. Marc. XV.

noi spioni ai lui Constanție. Iulian a plecatu din Milan spre Galia în ziua de 1 Decembrie anul 356.

Aceste erău circumstările istorice, precum și caracterul aceluia, care în urmă a devenitu terorea Imperiulu și specialminte a Religiei creștine. Iulian, născutu în condițiuni favorabile, el a fostu crescutu sub influința a o mulțime de precauțiuni, care la rōndul lor aū facutu din dînsul unu omu, lipsisū de încredere și de bună voință către totu, ce-lu încunjura. Totul în jurul lui Iulian era suspectu și el era împinsu kiar de condițiunile creșterei lui, ca să-și caute amici și consiliarii între omeni, cari cādēu sub asprimea lege. De aici înclinațiunile lui către păgănimu și specialminte către magie și teurgie. Nu mai puțin și circumstările istorice ale Imperiulu bizantinū aū contribuitu fōrte mult la determinarea caracterulu noului Imperatoru. Fiindū societatea creștină împărțită între ortodocși și eretici; și observāndū persecuțiunile și relele, ce acesti din urmă aducēu societatei; Iulian întâiu a perdutū rēspectul către Religiea creștină, și apoi a devenitu apostatul și paravatul ei. Eca în termeni generici, și aici realizatā legea, ca nimicū în lumea acēsta nu pōte să existe fōre vre o cauză.

Archim. Genadie Enăcnu.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Prophet avvașii”

II. Tim. IV. 2.

Inscripția de la Monastirea Răsboenii,

JUDEȚUL NEMȚULUI, COMENTATA.

(Urmare și fine. vezi No. 11)

*Bătălia de la Valea-albă, sãu mai bine de la Pãrãul-albu. — Iaiota
Domnului muntenesc aliat cu Turcii contra Marelui Ștefan — Familia
și originea Marelui Ștefan. — Istorical Bisericii și a Monastirii de la
Rãsboeni. — Vechia traducție a acestei inscripțiuni.*

Chronica Moldovei ne spune, cã Alexandru Voevod, fiul Marelui Ștefan, a trãit pãna la anul 1496, când a murit, la 25 Iulie, și s'a înmormântat în Monastirea Bistriței, lângã strãmoșul seu Alexandru cel bun. (Letop. t. I. p. 135).

Aceeași chronicã ne spune, cã Bogdan, al doilea fiu al Marelui Ștefan, a murit în anul 1478 (ibid. p. 132), De aici urmãzã, cã Ștefan, a avut doi fiu cu numele Bogdan, unul, carele a murit în anul amintit, altul, carele a succedut la tronul dupã M. Ștefan. și carele, precum se va veda mai jos, este nãscut din cãsãtoria cu Dòmnia Maria, fiica lui Radu-Voda. Urekie mai pomeneșce înca între fiu M. Ștefan pre

Petru Voevod, carele, țice el, a reposat în anul 1480 (ibid). Acest Petru încă se găsește amintit în unele din uricele Marelui Ștefan, d. e. într'un uricū dela Monastirea Putna, dat de Marele Ștefan, în anul 7987 (1479). Din o inscripțiune mormentală, ce se afla în Biserica Monastirei Putna, se vede, că amândoi acești fii ai Marelui Ștefan, Bogdan și Petru au reposat în același an 1479, mai înainte Bogdan, la 26 Iulie, și apoi Petru, la 21 Noemvrie, și s'au îngropatū în un singur mormēt, deasupra căruia tatal lor a pus o pētră cu epitaf, arătătoriu de numele și data morții a acestor doi frați. Etă cuvintele Epitafului :

„Синъ гробы сжъ гора въ жѣнхъ Богдана и Петра сны
Іоанъ Стефана воеводы гпдрѣ земли Молдав-
ской. иже прѣсгавишася Богданъ влѣтѣ 7987
мѣцѣ Іюліа къ Петру влѣтѣ 7988 Но. ка.”

Româneșce : „aceste morminte sūnt ale robilor lui Dumneđeu Bogdan și Petru, fiii lui Ioan Ștefan Voevoda. Domnitoriului țerei Moldovei, cari au rēposat : Bogdan în anul 6987, luna Iulie 26 ; Petru în anul 6988, Noembr. 21”. Adică Petru a murit la 4 luni țara 5 zile dupa fratele seu Bogdan. După mōrtea acestui Bogdan, a rēmas tot cu acest nume fiul cel născut din fata lui Radu-Vodă. (*)

Despre acest fiu al Marelui Ștefan, — Bogdan al doilea observăm, că el mai avea și supra-numele de „Vladu”. De aceea în o mulțime de urice ale Marelui Ștefan el se aminteșce cu amēndoue aceste nu-

*. In pomelnicul dela M. Bistriței Bogdan 2-le, feciorul M. Ștefan, se pomeneșce așa : „Владу чинаго гдана Іоанъ Богдана воеводѣ видка Радъла воеводѣ” (f. 4).

miri : Bogdan-Vladŭ. Pomelnicul dela Monastirea Bistriței, înșirând membrii familiei Marelui Stefan, după fie-care nume pune sŭn o virgulă neagră, sŭn un punctŭ roșŭ. Numele însŭ aceste douŭ : Bogdan și Vladŭ, după ce le deosebeșce de celelalte prin douŭ puncturi roșe, unul prepus, altul prostpus, le scrie întru una, ca cum ar fi un singur cuvânt :

„**HOΓ ΔΑΝΑΚΛΑΔΑ**“ (Bogdanvlad), spre a arăta, ca sub aceste douŭ numiri este una și aceeași persoană. Obiceiul de a avea douŭ numiri, unul din botezu, altul adaos pre urma, din motive superstițioșe, exista și astăzi în poporul român. Când, un copil zace de o bôlă grea și îndelungată, mai ales însoțită de spasmi, mamele schimbă numele bolnavului, crezând, că prin acêsta ar ascunde ôre-cum copilul de spiritul cel rău, carele, dupre credința lor, produce bôla. Cu modul acesta copilul rămâne în tôta viața cu douŭ nume, unul, acel din botezŭ, altul — acel superstițios. In cazul de față pôte că numele de *Vlad* să se fi adaos lui Bogdan cel mic, spre a-lŭ deosebi de Bogdan cel mare, și a continuat une-ori a se numi ast-feliu, și după môrtea fratelui mai mare Bogdan.

Mai observăm, ca unii din vekii traducători ai uricelor, din acest nume duplu au făcut doi fi ai Marelui Stefan : Bogdan și Vladŭ. Casul acesta se pôte vîdea d. e. în condica Episcopiei de Roman, în carea sunt reproduse vekile urice slavone, așezate în uricul Marelui Stefan din anul 6996, luna Octombrie 15 (1487). Acolo se reproduce ast-feliu numele fiilor Marelui Stefan : „**И КѢРА ПРѢ КЪ ЗАКЛАВОНУХ**
СНО КЪ ГИДКА МИ ДЛЕЗАНДРА И HOΓ ΔΑΝΑ ΚΒΑΝ.

и владѣ. (Vezi „Chron. Romanului.” part. I, p. 136).

În pomelnicul de la Monastirea Bistriței din Moldova s'au pastrat numele Domnilor vekî și ale familiilor lor. Acolo, între fiii Marelui Stefan, după Alexandru urmăză Iliășu, apoi Petru și Bogdan, apoi Bogdan-Vladu, era la urma tuturor feciorilor, o fata, numita Olena, adică Elena. Reproducem aici chiar cuvintele pomelnicului: „Помѣни ги владѣтиаго господарѣ Стефана воеводѣ. снѣ Богдана кободы. и магере его Владѣ. и сны его, Александръ. Иліаша. Петра. Богдана. и Богдана-Влада. и дѣщер его Елена” (f. 3).

La feciorii Marelui Stefan, amintiți până acum, trebuie să adăogim pe Petru Rareșu ; căci el însul în multe urice și alte documente istorice se numește fiu al Marelui Stefan. D. c. în o notiță istorică din Evangelia dela Homorû, din anul 1538, precum și în inscripțiunea dela Biserica Monastirei Pobrata, zidită de dânsul în anul 1529. În inscripția dela jertfenicul aceleiași Biserici se dice : помѣни ги дѣши раб своихъ Іоан Стефан воеводѣ и сна его Петра воеводѣ .

Până acum avem numele a șese fii ai Marelui Stefan și al unei fiice—Olena seu Elena. Acastă princesa a fost maritată după Ioan seu Ivan, fiul Tariului Mosquet Ioan III-le. Nunta s'a facut pe la anul 1481 în Mosqua. Din această căsătorie, în 1483, s'a născut un principe anume Dimitrie. Inse ginerile Marelui Stefan a murit curând, anume în anul 1490, în vâr-

sta de 32 de ani (Letop. t. I. p. 135 (*). Caramzin, veđi Magazin istor. t. II. p. 311). Dimitrie, nepotul Marelui Stefan, la vârsta de 15 ani, cu mare pompă fu proclamat de bunicul său, Țariul Ivan III-le, chtonom al tronului. Pană atunci Elena și cu fiul său se bucurase de totă onoarea și favoarea Soarelui. Dar apoi curând, prin intrigele grecei Sofia, a doua soție a lui Ivan III-le, carea voia a se da succesiunea la tron fiului său Vasilie, Elena și cu fiul ei cădură în disgrația Țariului. Ea și cu fiul ei, carele acum era în vârstă de 18 ani, fură urgisiți și arestați, ea complotistă contra Țariului. Dimitrie fu oprit de a mai purta titlul de Mare Knézú, carele se dadu lui Vasilie cel născut din Sofia, împreună cu succesiunea la tron. În această poziție de osândă Elena a trăit la Mosqua până la anul 1505, când a murit de scârbă la anul după mórtea tatălui său (Caramz. Magaz. istor. ibid. p. 318—319). Dimitrie, fiul ei, după mórtea mamei sale, și după ce a continuat încă patru ani urgia închisorei, a murit în anul 1509 (Русск. истор. И. Сестрелова. часть I. стр. 207). Totă această dramă istorică este pre larg descrisă de D-l Hájdeu în „Columna lui Traian”, 1869. No. 75, etc.

Chronica țerei spune, că în anul 1478 a reposat „Knéjua”, dar nu i arată numele; reposarea ei înse o pune între reposările a doi fi ai Marelui Stefan: Bogdan și Petru (Letop. t. I. p. 132). Titlul de *Knéjua* se da fetelor și surorilor de donnitori, nemaritate.

(*) Urekie Vornicul cu greșală numește nepot Marelui Stefan prin ginerile Ioan, vorbind de mórtea lui (Letop. t. I. p. 135).

Presupunem, că și această „Knějna” a putut să fie încă o fată a Marelui Stefan.

Între mormintele familiei Marelui Stefan din Biserica Monastirei Putna, se mai găsește încă și mormântul unei alte fete a M. Stefan, numită „Knějna Maria”. Cum că această nu se poate confunda cu Knějna de mai sus a chronicariului Urekie, se vede de pe data morții lor : Knějna Maria a răposat în anul 1518 ; Knějna cea fără nume, de carea amintesc Urekie — în anul 1478. Estă Epitaful acestei Knějne în întregimea lui : „СѢНІ Е ГРОК МАРІИ РЕКОМІА КНАЖНА ДЩР СТЕФАНА ВОЕВОД ГИДРОК ЗЕМАН МОЛДАВСКОИ КИТОРА СГѢНІ УКИРѢЛИ СІИ. ИЖЕ ПРѢСТАВИ КЪ ВѢЧНИМЪ УКИРѢЛЕМ * КЪТО ЗКЪ МЦ. Мар и : Acesta este mormântul Mariei, ce se dicea Knějna fiica lui Stefan Voevod. Domnitoriul țerei Moldovei, ctitorul sântului locașului acestuia, carea s'a mutat la viacînicele locașuri în anul 7026 (1518), luna Mart. 18”.

D-lu Hájdeu, bazat pe citirea și transcrierea greșită a acestui Epitaf, publicat în „Arhiva română” (t. I, p. 307, edit. 1860 Iași), unde această fiică a lui Stefan, în loc de „Knějna,” se numește „КНѢГЪИНА” (Kněghina) (ceea ce dă a înțelege, că ea ar fi fost maritată), deduce prin combinațiuni istorice, că ea ar fi fost matusa lui Stefan-Vodă cel tănărū, fiul lui Bogdan, matusă, carea a fost maritată în Polonia după Knězul Theodorū Sambuszko, carea a murit în anul 1518 în Polonia, și carea prin intervenirea nepotului seū, menționatului Domnitoriū, s'a adus

în țară în anul 1523-4, și s'ar fi înmormântat în Monastirea Putnei. Toată această combinațiune ar fi fost binevenită, dacă în epitaf ar fi în adevăru „*Μα-
ρτῆ Κητέρινα*,” dar precum am vedut, este „*Μα-
ρτῆ Ρικωμα Κητέρινα*,” de unde rezultă, ca ea
era fată nemăritată. Insuși D-lu Hájdeu spune, vor-
bind despre epitaful acesta, că „limba slavoeclesi-
astică, în care e redactată inscripțiunea de mai sus,
posedă doi termeni deosebiți : „*Knieszna*” -- însemna
pe fata unui principe, nemăritată înca, „*Knieghine*” --
pe nevasta, seú vėduva unui principe (Column. Tra-
ian 1870 No. 45). Acesta însă nu împedică, ca vre
o fată de Domnă Moldovenesc, chiar a lui Ștefan
cel Mare, să fi fost măritată după Knėzul Sambusko,
că ea să fi fost mătușa lui Ștefan cel tēneru, și că
după mórtea ei în Polonia acest Domnă sa fi tran-
sportat rămășițele ei mortuare în țera. Negam nu-
mai, că acesta nu este Knėjna Maria, al careia epi-
taf se găsește la Putna. Acestă descoperire merito-
rie a D-lu Hájdeu numai atunci s'ar putea aplica
la această fiică a Marelui Ștefan, când s'ar dovedi
că epitetul de „Knėjnă” se da și prinseselor mari-
tate; abusiv negreșit; dar asemenea abuzuri cu lim-
ba slavă la Români se întâmpină multe.

Pe temiul celor espuse până acum putem forma
o listă de feciorii și fetele Marelui Ștefan, emoseuți
până acum :

Alexandru,

Iliașu.

Petru,

Bogdan,

Bogdan-Vlad, nepotul lui Radu-Voda,
 Petru Rareșu,
 Olena (Elena) (*),
 Knějna,
 Maria Knějna.

Se trecem acum la nevestele. sĕu Dŏmnele Mareluĭ Stefan.

Cea ĩntĕiu casatorie a Mareluĭ Stefan, de carea amintĕșce letopiseșul țerei, este aceea cu Eydokia, sevrșitã ĩn anul 1463, adicã, cum se dice acolo, ĩn al șeptelea anu al Doamnei Sale (Letop. t. I, p. 118, 119).

Īnsĕ Stefan trebuie sã fi avut altã soșie ĩnainte de Eydokia; cãci ĩn anul 1476, la rĕșboiul dela Valea-alba, adicã la 13 ani dupã cãsãtoria lui cu Eydokia, Stefan, precum am vedut, avea cu sine ĩmpreuna-luptãtoriu pre fiul sĕu Alexandru, carele, spre a putea lupta ĩntr'un rĕșboiu atãt de crãncenu, nu putea fi mai mic, cel pușin de 20 de ani (**). De aceea el trebuie sã fi fost nãscut din o Dŏmnã anteriorã mult Eydokiei. Afarã de acĕșta am vedut ĩn urmã, cã pe timpul rĕșboiului dela Valea-albã, Alexandru trebuie sã fi fost ĩnsurat, și sã fi avut și copii. Acĕștã nedumerire o deslĕgã Pomelnicul de la M. Bistrișei, carele la urma Dŏmnelor lui Stefan, menșionate ĩn letopiseșu, pune pre „Mãrușca,“ și aratã, cã ea este muna lui Alexandru (***). De aceea

(*) Īnsuși Marele Stefan, ĩntr'un uric din anul 1466 numeșce pe acĕștã ficã a sa — Olena (Archiv. istor. t. I. No. 161).

(**) Me miru, cã D-lu Hãjdu, ca sã potã face pe Alexandru fiu al Eydokiei dela Kiev, admite, cã el a luat parte la acest rĕșboiu, ca copil de 13 ani!! (Columna lui Traian, 1869 No. 80).

(***) Pomelnicul ĩnșirã astfelu Dŏmnele lui Stefan: **ГДЕНДАЖИИ**

noi punem cea întâiu Dōmna a M. Stefan pre Marușca, muma lui Alexandru, cel întâiu fiu al lui Stefan. Traiul ei cu eroul seu barbat n'a putut să fie, decât până după anul 1460; căci, în anul 1463, letopisețul ne spune, că Marele Stefan s'a căsătorit cu Evdokia dela Kiev, fiica ori sora împăratului Simeon (*). Evdokia a trait cu M. Stefan vre o trei ani. Dintr'un uricēu al Marelui Stefan din anul 1466, Iulie 9, se vede, că acēsta Dōmna era încă în viața (Artel. istor. t. I. No. 161). Dar după arătarea letopisețului, ea a murit în acelașu anu la Noembrie 25 (Letop. t. I. p. 121)(**).

După cincī ani dela mōrtea Evdokiei, adică în anul 1471 seū 72, Stefan s'a căsătorit cu princesa Maria dela Magop. Letopisețul nu ne spune nimica mai mult despre acēstă căsătorie, ea și despre cea anterióră, nici despre familia, din carea se tragea acēsta Marie. Dar din alte isvōra șcim, ea la Magop, în Crimea, era o familie din vița Comnenilor, ce au împărătit în Constantinopole. D-lu Hajdeu ne spune, că acea familie se retrăsese în Crimea după caderea Trapezuntului sub Dommirea Turcilor (Column.

ЕГО, ЕВДОКІА, Марїа. и дрѣгга Марїа. и Мзрѣшка, МАТИ АЛЕΞАНДРОКИ.

(*) Observăm aici, că pe atunci Kievul era încorporat la Marele Ducat al Litvei, prin urmare nu putea avea împărat, D-lu Hajdeu (Colum. Traian. 1869 No 75), pe temelul cronicilor rusești, ne spune, că Simeon era un simplu principe feudal de Kiev, din familia Olekovic; că Evdokia era soră a lui Simeon, carele afară de ea, mai avea încă o soră Theodora, și un frate Michail; că Simeon a reposat în anul 1471.

(**) D-lu Hajdeu spune, că din acēstă căsătorie s'ar fi născut cel dintēiu fi ai Marelui Stefan: Alexandru și Elena, nora Tăruin Mosquei. Despre Alexandru—nu se pōte admite acēsta maternitate, precum am vedut mai sus. Despre Elena, n'avem dovești contrare.

Traian. 1869 No. 75). Pomelnicul dela Bistrița ne a conservat mai multe nume ale membrilor acestei familii, dela carii calugeriți, trimiși cu pandachuza, au adunat mile, ca și dela alți binefăcători din toate țerile orthodoxe. Aceste nume sânt: „Avram, Anna, Isaac, Iacov, Melchisedek, David.“ Stefan a trait cu Maria dela Magopă ca la cinci ani; căci în anul 1475 el s'a cununat cu fata lui Radu-Vodă. Dar Maria dela Magop a mai trait încă ca văduvă, până la anul 1476, când a murit. Și s'a înmormântat în Monastirea Putua, precum arată inscripția de pe mormântul ei, carea se păstrează până astăzi acolo, și în carea se dice, că ea a reposat în anul 6985, Decemvre 19, dată, carea corespunde cu sfîrșitul anului 1476.

Reproducem aici inscripțiunea, pre carea am decalcat-o de pe mormântul acestei Dómnne, din Monastirea Putua :

„ВЛѢТЪ СЪЩЕ МЦ ДЕК. ДІ. ПРѢСТАВИСА
 БЛГОУ ГИВАА РАКА БЖІА МАРІА ГОСПОЖА БЛГО-
 ЧИКАГО ІВАННА СТЕФАНА ВОЕВОДА ГИДРѢ ЗЕМ-
 ЛИ МОЛДАВСКОН СИЗ БОГДАНА ВОЕВОДА : In
 anul 6985, luna Decemvrie 19, reposat'a euseviósa
 róba lui Dumneșeu, Maria, Dómnna euseviosului Ioan
 Stefan Voevoda, Domnitoriul țerei Moldovei, fiul
 lui Bogdan Voevoda.“

Nu putem a nu aminti aici încă un monument istoric, privitoriu la acéstă Dómnă, și la originea bizantină a ei. Acesta este pocrovul, seú acoperământul de pe mormântul ei, pus acolo încă dela mórtea ei. Acoperământul acesta este cusut cu fir, și represiuntă chiar portretul cusutú al Dómnnei mórte. Ea

este îmbrăcată în costum de D^omna, cu o cor^onă imperială bizantină pe cap^u. Dela cor^onă atârna până din jos de umere nişce decoruri metalice, în formă de şuviţe lănuite. Este îmbrăcată cu o dalmatică lungă până la picior^e. Portretul o reprezintă m^orta, culeată, cu okii închişi şi cu mânele pe pept^u. La două colţuri ale pocrovului este cusută pajura cu două capete, — marca imperiului bizantin; era la alte două colţuri, două monograme greceşti, care negreşit sînt emblema familiei imperiale, din carea se trăgea reposata. Pe laturile de prin pregiurul portretului este cusută cu fir^u următoarea inscripţie: *СЪИ ЕСТЬ ПОКРОВЪ ГРОБА РАКИ КОЖИА БЛАГОЧЕСТНИКОИ И ХРИСТОЛОБИКОИ ГОСПОЖИ И ІУ. СТЕФАНА КОИКОДЫ ГОСПОДАРА ЗЕМЛИ МОДАКСКОИ МАРИИ. ИЖЕ ПРѢСТАВИСА КЪ ВѢЧНЫМЪ ОУМНѢМЪ. КАКТО СЪЩЕ МЦА ДЕКЕВРІА Д.І. КЪ ПЛ. ЧАС. Е ДНЕ: „Acesta este acoperământul mormântului robei lui Dumnezeu eusevióseî şi iubitoareî de Christos, D^omnei lui Ioan Stefan Voevoda Domnitoriul Moldovei—Maria, carea s'a mutat la viacinicele locaşuri în anul 6985 (1476), luna Decembre 19, Vineri, la 5 c^osuri din zi.“ Acest pocrov confirmă deplin cele dişe de D-l^u Hăjd^u despre originea acestei D^omne din familia împ^eraţilor bizantini.*

Chronica ţereî ne spune, că Marele Stefan, în anul 1472, după ce a bătut pre Radu-Voda la locul, numit cursul-apei în ţera muntenească, a ocupat cetatea Dâmboviţa, unde era reşedinţa Domn^oşca a lui Radu. Ţ-a luat totă averea, împreună cu D^omna lui Maria, şi cu fiica sa Voikiţa. Acesta s'a întâmplat la 24 No-

emvrie. Dómua și fata lui Radu au stat captive la Ștefan pâna în anul 1475, vra să dică în eurgere de vro trei ani, când dupa o noua victorie a lui Ștefan asupra lui Radu-Voda, s'a facut pace între amândoi Domnii români. Ștefan a devenit ginere lui Radu, luând pe fiica sa în căsătorie, era pre Dómua Maria, sóera sa, o a tramis cu mare einste la Radu-Voda, bărbatul ei (Letop. t. I. p. 125. 129). Urekie numește pre fiica lui Radu-Voda — Voikița (); înse alte documente istorice, fôrte sigure, o numese Maria, ea și pe muma ei. Așa, precum am vedut pomelnicul de la Bistrița, puindu-o după Maria de la Magop, o numește „арѣгга Марїа“ (alta Maria); dar cea mai convingătoare dovadă este inscripția depe mormântul ei la Putna, unde ea se numește „Марїа азѣи радѣла коєкода : Maria fiica lui Radu-Voevoda.“ Din această căsătorie s'a născut Bogdan, succesorul Marelui Ștefan, pentru care, precum am vedut în urmă, în pomelnicul de la Bistrița, el se numește „внѣкѣ (nepot) радѣла коєкода“. După spunerea letopisețului, Maria a trăit încă șese ani și jumătate după mórtea Marelui Ștefan, și a murit în anul 1511, luna Fevruarie, și s'a înmormântat în monartirea Putna (Letop. t. I. p. 151). Mormântul ei cu epitaful, alătura cu al Marelui Ștefan, sunt bine păstrate până astăzi. Pe epitafu se citescū aceste cuvinte : „Сѣи гробъ ѣ Марїи гнѣжи аз-

(*) Numele „Voikița“ sēu „Dokița“, este diminutivul românese al numelui „Evdokia.“ Eu cred, ca așa se numia în Moldova principesa Evdokia, sēu Ovdotia dela Kiev. Cronicariul Urekie va fi găsit undeva numele acesta, dat unei Dómne a Marelui Ștefan, și pe găcite îl va fi însușit Mariei fiicei lui Radu, mai ales, că și pe muma ei tot Maria o kiema, și el va fi cređut, că ele trebuia să aibă numiri deosebite.

ШН РАДЪЛА КОИВОД ГИДЖА ГИДНА СТЕФАНА КО-
 КОДЪ ГИДРЪКЪ ЗЕМАН МОЛДАВСКОЙ ИЖЕ ПРЪСТА-
 КИ КЪ ВЪЧНИМ ШКИТЪЛЕМ КЪТО 73... МЪ.:
 Acest mormânt este al Mariei Dómnice, fiica lui Radul
 Voevoda, Dómnia Domnului Stefan Voevoda, Domni-
 torul țerei Moldavei, carea s'a mutat la viacimicele
 locașuri în anul 7... luna... Atât în epitaful Dómnice
 Mariei, cât și în al Marelui Stefan nu se arată
 data morții deplin, ci numai cifra de 7 mii. Acesta
 se esplică prin aceea, că amândouă aceste pietre
 morméntale s'au comendat de Marele Stefan încă
 fiind el în viața, și a ramas, că data fixă să se pună
 după mórtea lor; ceea ce înse nu s'a făcut.

Prin urmare neesactă este aserțiunea unor istorici
 moderni, cari afirmă, că Stefan, după declararea
 resbelului dela Valea-albă, ar fi alungat dela sine
 pre fiica lui Radu, soția sa (Archiv. româna. t. I. p.
 86. edit. 1860).

Fiind-că, precum am vedut, Petru Rareșu se nu-
 mesce fiu al Marelui Stefan, nu putem a nu aminti
 și pre muma lui, de și nu ea soția legitimă, dupre
 afirmarea chronicarului Urekie. Petru Rareșu în po-
 melnicul săpat în pétra la jertfenicul din monastirea
 Pobrata (Probotă) numeșce pre tata seu și pre
 muma sa cu aceste cuvinte: „ПОМѢНИ ГИ ДША
 РАК СВОИХЪ ІОАН СТЕФАН КОИВОД, СНА ЕГО ПЕТРА
 И МАТЕРИ ЕГО МАРИА: pomeneșce Dómnice sufle-
 tele robilor ței Ioan Stefan Voevod, pre fiul seu
 Petru și pre muma lui Maria”. Pomelnicul de la
 Bistrița încă numeșce „Maria” pre muma lui Petru
 Rareșu: „ПОМѢНИ ГИ ДША РАК СВОИХЪ ІО ПЕТРА

РОІВОДА, Н МАТИРН ІГО Марія (f. 4). Chronicariul Ţrekie ne spune; că mama lui Petru Rareșu, adică această Marie, fusese soție legitimă a unui neguțitoriu din Hârlău, promunit Rareșu; că în anul 1487 Marele Stefan a zidit în Hârlău o Biserică și curți Domnești (Letop. t. I. p. 135, 156). Multe urice ale Marelui Stefan pōrtă data din Hârlău, de unde se vede, că el de multe ori petrecea acolo, în apropierea vielor dela Cotnari, unde era via lui cea renumită, care astăzi o posede familia boerăscă Roznovanu. Prin urmare nașcerea lui Petru Rareșu, a trebuit să urmeze după anul 1487. Cu modul acesta Petru, când s'a făcut Domn, la 1527, putea să aibă vârsta între 30 și 40 ani.

Așa dar pe temeiurile espuse mai sus, afirmăm, că soțiile Marelui Stefan au fost :

Marușca, muma lui Alexandru,

Evdokia dela Kiev (*).

Maria dela Mangop

Maria fiica lui Radu-Vodă

Maria Rareșu dela Hârlău.

În pomelnicul dela Bistrița s'au păstrat numele tuturor membrilor familiei lui Bogdan, tatal Marelui Stefan, anume :

Bogdan-Voevod	} părinții Marelui Stefan.
Oltea (**)	

(*) Marele Stefan, într'un uric din anul 1466, numește pe Evdokia —Ovdotia (Archiv. istor. t. I. No. 161).

(**) În uricul Marelui Stefan din anul 1466, amintit în notița precedentă, Marele Stefan numește pre muma sa „Maria“. Însă această Oltea, împreună cu Bogdan se pomanește și la Episcopia de Roman între ctitori. Decă în uricul publicat în Archiva D-lui Hajdeu nu este

o neexactitate în citirea și transcrierea numelui Oltea $\omega\lambda\tau\epsilon\alpha$ atunci trebuie să admitem, că muma lui Stefan avea două nume: Oltea și Maria,

Ioachim, }
 Ioan, } frații Marelui Ștefan.
 Cristea, }
 Maria, } Surorile Marelui Ștefan.
 Sorea, }

Tot acolo se însemnă și membrii familiei Țariului Mosquei și a lui Radu-Voda, — cei înrudiți cu Marele Ștefan:

Ivan Țariul Mosquei.

Anastasia Țarița (ântea soție a lui Ivan III-le, mama lui Ivan sėu Ioan ginerele Marelui Ștefan.)

Ivan țarevic, ginerile Marelui Ștefan.

Evdokia, fiica lor, sora țarevicului Ivan.

Teodor, } frații Țariului.
 Iurie }

Radul Voevod

Maria Dómna.

Manoil și

Aua Dómna lui.

Din inscripțiunile mormintale, ce se află în fosta catedrală a vechii Episcopii din Rădăuți în Bucovina se pot constata mai multe persoane dintre ascendenții familiei Marelui Ștefan. Domnul al țerei înainte de Alexandru cel bun. Aceste inscripțiuni epitaifice sânt în număr de 6, tóte făcute de Marele Ștefan, în anii 1478 și 1480, spre conservarea memoriei strămoșilor sėi, ce sânt înmormântați în acea Biserică, și carea esista acolo, ca monastire, înainte de înființarea episcopiei de Rădăuți sub Alexandru cel Bun. Acești strămoși și moși ai marelui Ștefan sânt:

1. Bogdan cel bătrân (СГАРЫИ БОГДАН).
2. Lațico Voevod.
3. Roman Voevod.
4. Stefan Voevod cel bătrân (СГАРЫИ). Pe toți aceștia Mar. Stefan îi numește: strămoși (ПРѢДЦѢ И) ai săi.
5. Bogdan Voevod, fratele lui Alexandru Voevod (cel Bun) (БРАТЪ АЛЕКСАНДРА ВОЕВОДЫ). Pre acesta Stefan îl numește: moșu său Bunică (ДѢДЪ).
6. O strămoșă a Marelu Stefan (ПРѢДЦѢ ДИЦА). Inscripția spune, că ea se chema Maria, și a avut mamă pre Anastasia fiica lui Lațico-Voevod.

Ne mărginim aici cu relațiunea despre familia Marelu Stefan. Și ne întorcem iarăși la inscripțiunea de la Războeni.

10. „Того ради благопронзволи Іω Стефан воевод... и сзда си храмъ кз имени архистратига Михаила и въ молкъ сѣбѣ... и кз памѣт и въ зашїе вхсѣхъ православнохъ Христїанъ иже здѣ потрѣбннхъса : Pentru aceea bine-voi Ioan Stefan Voevod..... și zidi acest templu în numele Archistratigului Michail și întru rugă șie..... Și întru pomenirea și întru desufleția tuturor orthodoxilor chreștini, cariі аă perit aici“.

Scopul principal așa dar, cu carele Marele Stefan a zidit Biserica de la Războeni, este neuitata pomenire a ostașilor, căduți în războiu, și înmormențați acolo. Letopisețul spune, că, „decă au eșit neprietenii din țera, a străns Stefan-Vodă trupurile celor morți, le-a înmormențat într'o gropă mare și a făcut

deasupra ei movilă, și a zidit deasupra óșelor o Biserică, carea trăeșce pâni astăzi la Rezboeni, întru pomenirea acelor suflete" (Letop. t. I. p. 131). Din inscripție urmăza că Stefan tocmai la 19 ani după războiul, adică în 1495, a zidit Biserica deasupra movilei, unde au fost îngropați ostașii. Astăzi la această Biserică este un skit de maice, carele este administrat în partea materială de epitropia generală a spitalelor din Moldova. Urmărind documentele acestui skit, aflatóre la epitropia Spitalului St. Spiridon din Iași, găsim următoarele noțiuni istorice, despre sórta bisericeii Marelui Stefan de la Rezboeni:

Dintru o carte de judecată din anul 1620, de la Gaspar Vodă, se constată, ca M. Stefan, zidind Biserica de la Rezboeni, ca un monument comemorativ celor căduți în războiul pentru apararea țerei, a dotat acea Biserică cu o bucată de locu, din al careia venit, ea să se pótă întreține și să se perpetue pomenirea ostașilor acolo îngropați. Pe acel loc al Bisericeii, cu timpul s'a format sãtisorul Rezboeni, vecin cu satul rãdeșescu Useații.

Cu curgerea timpului înse această proprietate a Bisericeii dela Războeni, a devenit proprietate boerescă. Așa pe timpul lui Stefan Tomșa (1612), proprietariul moșiei Resboeni, împreună cu ea și a Bisericeii Marelui Stefan, era Visternicul Nicórá Prajescul. Nicórá, participând la revolta boerilor contra Domnului Tomșa, el, ca și mulți alți colegi ai săi, ca să scape de urgia domnăscă, a fugit în Polonia. Vodă a confiscat moșia lui Nicórá—Resboeni, și a daruit o Monastireii Sântului Ilie (din Bucovina).

Sub Domnul Radu-Vodă calugeri dela Sântiilie

se judica la Domnie pentru o bucată de loc a moșiei Războenii, ce o împresurase rădeșii din Uscăți, și câștiga procesul. În anul 1632 Lupu Prajescu, fiul lui Nicăra, prin bună învoială cu calugerei dela Monastirea Sântilie, rescumpera moșia Războenii cu Biserica, dându-le 300 taleri și nișee vite, și priminduși documentele în drept. În același an Ionașcu Prajescu a pretins a i se da și lui o parte din moșia parintăsească Războenii. Logofetul Patrașcu Bașota, comendat dela Domnie, a împărțit moșia Războenii în două părți: Lupului i a dat partea din jos, era Ionașcului — partea de sus. Moșia această s'a stăpânit de familia Prajasca până la anul 1668, când ea totă se stăpâniea de Dumitrașcu Prajescu, carele a trecut o în stăpânirea eumatrului său Gavriil Tăbârța, fost (biv) Camarașu, jumătate prin danie, era jumătate prin vânzare. Tăbârța împrumutând dela Ionașcu Prajescu 130 lei. i a amanetat jumătate din moșia Războenii, și neplătind banii, partea de moșia cea amanetată, a trecut iarăși la familia Prajască. În anul următoriu 1669 Tăbârța a vândut și cealaltă parte din Războeni fostului Spatariu Tudoraki Iordaki. Se vede însă, că această vânzare nu s'a efectuat; căci peste două luni face altă vânzare pe jumătate din moșia Războenii nașului său aldoile-logofet Dumitrașcu Boul. Această vânzare se întăreșce prin ispisoc domnesc de Stefan Petricicecu-Vodă, din anul 1673. În anul 1688 Maria Prajasca, cu fiul său Stefan și cu ginerile ei, vând jumătatea lor din Războeni Hatmanului Constantin Velicico. Vânzarea această s'a făcut cu condiție, ca Hatmanul să plătească o datorie a vânzătorilor Prajasca la monastirea Hangului, unde era

amentata acea parte de moșie. Hatmanul Velicico înse n'a plătit acea datorie, și Monastirea, având trebuința de bani, ca să acopere Biserica Monastirei, a vândut acea parte de moșie Slugeriului Nicolaiu, împreună cu Biserica.

În anul 1714 a patra parte din moșia Resboeni se stăpânea de Velicico sin Cațiki, starostele de neguțitorii din Iași, carele în acest an a vândut o Slugeriului Nicolaiu și giupănesei sale Catrinei. Așa dar acum mai totă moșia Răsboeni se stăpâna de Slugeriul Neculaiu, fiul Medelnicerinlui Eni, carele la rândul seu și el a avut procese cu redeşii din Uscati pentru hotară. Dar judecata constata drepta stăpânirea Slugeriului și o confirmă.

Igumenul Monastirei Hangu, când a vândut Slugeriului partea Prăjascăi din Resboeni, se adresase mai întâieii nepotului ei Andreiui, feciorul lui Stefan Prăjescul, cu propunere de a răscumpăra el acea parte a mătușei sale ; acela însă i a respuns, că n'are bani, ca să o răscumpere. Mai pe urmă acest Andrei Prăjescu în anul 1731, a întentat proces Slugeriului. În curgerea acestui proces pentru jumetatea prajască din satul Resboeni, pe carea cădea și Biserica Marelui Stefan, în anul 1734, Slugeriul Nicolaiu, vedând că, împreună cu partea Prăjascăi, cea reclamată de nepotul ei, avea să pârda și Biserica domnească, ca să scape macar acea Biserica, de a trece la altu stăpân, s'a decis a prefăce Biserica Marelui Stefan dela Resboeni în Monastire de calugeri. Spre acest sfârșit i a chărăzit a patra parte din moșia sa dela Resboeni pentru întreținere, a ales de igumen pe preotul Dimitrie. A împuternicit pe fiu sei Sandu

și Satta sa se duca la Mitropolitul țerei, carele atunci era Antonie, spre a cere pe de o parte recunoșcerea și întărirea noului Monastiri și a daniel, era pe de alta sa dobândesca bine-cuvântare preotului Dimitrie, de a se calugeri. De atunci datéza fundarea Monastirei sêu skitul Resboeni. Intre acestea procesul Slugeriului cu Prajescu continua. După ce judecata a legitimat dreptul Prajesulei. Slugeriul n'a voit să priméscă de la el banii de rescumperare, și a lasat procesului loc deschis pentru alte vremi. Prăjescul înse, puind stăpânire pe partea din moșia Resboeni, n'aú ținut sêma de skitul și de dania Slugeriului, ci a vëndut totă acea parte de moșie cu skitul Logofétului Sandu Sturza. După mórtea Slugeriului, fiul sêu Vátavul Costaki a continuat procesul cu Andreiú Prajescu, carele înse prin judecata a silit pre rivalul sêu a primi banii de rescumperare, ce 'i daduse tatal sêu Slugeriul pe partea Prajescă din Resboeni.

Noul proprietariú al moșiei Resboeni, Sandu Sturza a respectat skitul fundat acolo de Slugeriul Nicolaiú, și a lasat pe calugári în pace sa stăpânésca Biserica și dania făcuta lor de Slugeriul, precum și de alți rádeși din vecinátate. Așa în documentele skitului se vede, că în anul 1768 era la skitul Resboeni igumen Monachul Visarion, carele se judica cu rádeși dela Uscăți, cari pre-tindaú, că Biserica skitului ar fi pe moșia lor, că prin urmare calugárii ar fi stăpânid cu nedreptul o parte din moșia rádeșescă. Dar pe temeiul ispisocului dela Radu-Vodá, din 1624, ce era la

mâna călugărilor, s'a recunoscut dreptatea skitului.

În anul 1789 Monahul Ilie Dabija, dintre rațeșii locali, chărăzește skitului toată averea sa. Din o scrisoare din anul 1790, se vede, că moșia Rezboeniî cu skitul trecuse dela Sandu Sturza la Constantin Sturza, și acesta o a dat de zestre ginerului său Vornicul (se pare) Michail Sturza. Tot din acea scrisoare se vede, că era năcênic skitului Archimandritul Efrem. Ginerile Sturzei, împuțernicește, prin amintita scrisoare, pre Efrem a strânge veniturile moșiei Rezboeniî, ca și sub soerul său, și a le întrebuița întru ținerea Bisericei, și a servitorilor ei. De aici se vede, că la început noul proprietariu, Michail Sturza, era favorabil skitului și Archimandritului Efrem. Dar acêsta n'a durat mult, precum vom vedea mai jos.

În Archiva Mitropoliei Moldovei se afla o mărturie a mai multor boeri Sturzeșei, dată în anul 1790, prin carea se adeverește, că moșia, pe carea M. Stefan a zidit Biserica dela Rășbeni, a fost cumpărată de tatăl lor, Marele Logofet Sandu Sturza dela un Prăjescu, și o a aferosit skitului Rezboeniî, carele la acest timp se administrea de Archimandritul Efrem, pre carele ei îl laudă și îl recomandă pentru buna orânduclă duhovnicăscă, ce ține în skit. Boeriî Sturzeșei, subscriși în acea mărturie sînt: Ioan Sturza vel Vornic, Stefan Sturza vel Logofet, Dumitraki Sturza Ban, Grigorie Sturza Hatman.

În anul 1792 Domnul Alexandru Moruz, prin chrisovul său, miluește skitul Rezboeniî cu ore-

care chărăzirii din veniturile (ruzumaturile) domnești. Aceleși chărăziri se confirmă în anul următoriu de Domnul Michail Suțul.

Din o suplică a Arhimandritului Efrem din anul 1793, către Mitropolitul Iacov Stamatii (suplica, ce se păstrează în Arhiva Mitropoliei Mold.) se vede, că acest Efrem a făcut mai multe îmbunătățiri la skitul Rezboeni, și care, cum se exprimă el. La costat „sudori de sânge,” întrebuintând toată silința sa, spre înzestrarea skitului, atât cu podobe frumoase în interiorul Bisericei, cât și pe dinafară prin repararea Bisericei, prin construirea a patru kilii, prin înzestrarea skitului cu mori și cu vii.

Dar tot din acea suplică se vede, că proprietariul moșiei Rezboeni, Logofătul Michail Sturza, skimbasese atitudinea sa anterioră către skit. El tindea acum a se face deplin stăpân pe moșia skitului, și kiar a desființa skitul, întrebuintând la acesta până și silnicii și violări. Se vede, că contra acestei atitudini ilegale a Logofătului Sturza, Efrem își procurase dela boerii Sturzeșci mărturia citată mai sus, și în carea nu figurează Sturza, cel cu pretenția.

Efrem apoi se jăluiește Mitropolitului, că acest boeriu voieșce să-l alunge dela Rezboeni și „să strice skitul,” ca să se facă el stăpân pe moșia skitului, că s-a încercat în multe rânduri să apuce documentele skitului, ce se păstra la igumen. Spre acest sfârșit i-a prădat kilia în mai multe rânduri, până ce în fine a isbutit, a pune mâna pe documentele skitului. Apoi a instalat pre vătavul său

cu familia în skit, poruncindu-i a pune mâna pe totă averea călugariilor. Efrem, având a lupta cu un dușman mare și puternic, a crezut de-o-dată, că prin răbdare va putea îmblândi „țera,” cum numește el pre Sturza. Dar totul a fost în zadar, și în fine, resbit de suferințe, a fost silit a se tânguî Mitropolitul. Se vede că și Mitropolitul n'a putut ajuta pre Efrem, căci de acum skitul Rezboeni cu moșia sa a trecut în stăpânirea familiei Sturzeșei și skitul de călugari a rămas desființat de o cam-dată.

În anul 1803 Mitropolitul Veniamin, în înțelegere cu Domnul Alexandru Moruz a făcut o reformă în monastirile de călugărițe. Pe la finele viecului trecut, o cuvioasă bătrâna, Maica Nazaria, sub conducerea starețului Paisie de la Monastirea Némțului, a înființat un skit de Maice, la Varticul, nu departe de Târgul Némțului. Acolo s'au adunat curând multe femei și fete din toate stările societății, doritoare de călugărie, între care multe fete de boeri, date la călugărie mai mult din motive economice. De aici a urmat necesitate a se destina pentru călugărițe o monastire mai mare și mai avută. Pe de altă parte, erau mai multe skituri mici de maice, împrăștiate prin deosebite locuri ale țerei, unde călugărițele trăiau nu cu destulă disciplină monastică. Ast-feliu erau: 1) skitul Prepadónna din capitala Iași; 2) skitul Socola de lângă Iași; 3) skitul Vânătorii preste râul Bistrița, din jos de orașul Pétra, jud. Némțului; 4) skitul Gârcina, aproape de Pétra, tot jud. Némțului. Tote aceste skituri, prin chrisovul D-lui Moruz din

anul 1803 s'au disființat. Pentru locuința calugarițelor s'a destinat o mănăstire mare, Agapia, carea dela înființarea ei înca din viacul XVI-le, fusese locuita de calugari. Calugariii acum s'au stramutat pe la alte mănăstiri, precum: Némțul, Râșca; éra igumenul s'a stramutat la Mănăstirea Socala, carea s'a înzestrat cu câteva moși, și s'a prefacut în Seminariu, pentru educarea și învățătura candidaților de preoție. Tóte cele-lalte skituri desființate s'au prefacut în metóce ale Mănăstirei Agapiei, sub a căreia conducere s'a dat și skitul Varaticul. Calugarițele adunate, ne încapând tóte la Agapia, doe-đeci și cincidintre ele s'au aședat în skitul Rezbieni. De skitul Rezbieni înse nu se pomenește nimica în chrisovul Domnului Moruz, de unde se vede că aședarea calugarițelor acolo s'a facut duple o dispoziție ulterioară a Mitropolitului Veniamin, și duple o înțelegere particulara a lui cu familia Sturzésca, în a căreia posesiune era acum skitul. De aceea calugarițele de acolo, până în anul 1813 n'au avut nici un act public, constatătoriu dreptului lor de a locui acolo, și a avea drept la întreținere din averea skitului.

În anul 1811 murise marele Logofét Michail Sturza, răpitoriul skitului Rezbieni. Urmasii lui, împreună cu tóta familia Sturzésca, au închinat skitul cu moșia Rezbieni spitalului sântului Spiridon din Iași. În actul de danie se dice între altele, că familia Sturzésca avea numai epitropia prin clironomie asupra skitului și a moșiei sale. Reproducem întreg acest act de danie, duple cum l'a publicat D. Dimit. Gusti, fost epitrop al

casei Sântului Spiridon, în jurnalul „Curierul” (Balasau) din Iași, în anul 1876, No. 87.

Actul de danie este adevărit de Mitropolitul Veniamin :

„Datoria neapărată și creștinească este cu adevărat a urma sfințelor evangheliceștelor dogme, și mai ales această adevă : unde va fi comăra văștră, acolo va fi și inima văștră : și iarăși : milostenia spală și curățește mulțime de păcate, și izbăvește suflete de moarte.

Dintre aceste sfințe și dumnezeesci învățături amă-nându-ne și îndemnându-ne, întindem mânele noastre (măcar deși nevrednici suntem) către prea înaltul și prea puternicul Dumnezeu, și din bună voința inimii noastre închinăm prea sfântului și marelui seumme, adică la spitalul pământului (*țerei*), ce este în monastirea sfântului de minună făcătorului Spiridon, sfântul skit Războenii, ce este pe Valea-Alba, la ținutul Némțului, unde se cinstesece și se prăznuiește hranul sfinților mărimilor Voievođi Michail și Gavril, dinpreună cu tótă moșia sa, ce se coprinde prin scrisori, și cu tóte alte averi ale sale, mișcătóre și nemișcătóre, ce sunt arătate anume prin osebit isvod; care acest sfânt skit cu moșia sa au fost după moștenire sub epitropia némului nostru până la repositiți parinții noștri Michail Sturza și Ecaterina Sturza, pe care acum cu a noastră bună-voință, și cu a tuturor némurilor noastre, îl închinăm și îl afierosim cu tóte ale sale la spitalul pământului, ce este în monastirea sfântului și de minună făcătorului Spiridon, ca tot venitul, ce se strânge, să fie deapurarea spre purtare de grijă, mai întóiu a sfântului skit Războenii, spre a nu conteni nici odinioăra eele către înduratul

Dumnezeu rânduite rugăciunii, ei mai vârtos cu plecarea umilința ne rugăm a se spori; și al doilea pentru hrana și grija bolnavilor, ce năzuiese pentru tămăduirea lor la acest obștească spital din monastirea sfântului Spiridon, pentru pomenirea sufletelor și pentru ertarea păcatelor noastre și ale părinților, fraților, și tuturor celor de o seminție din viață reposați, și a celor vii; care de acum înainte să fie vecinică danie și miluire la spitalul pământului, spre⁴ întrebuințarea de mai sus aratăta, în viață desevârșit. Eră cine din nemurile noastre, seú din străini, s'ar ispiti a strica, seú cât de puțin a strămuta această a noastră danie, să fie neertat de Domnul Dumnezeu în viațul de acum și în cel viitoriu, și în ziua înfricoșatei dumnezeieștii judecări să aibă părăsi pe sfinții mai mari voevodi Michail și Gavriil și pe sfântul de minuni făcătorul Spiridon. Și spre întărirea acestei adevărate danii, încredințăm cu ale noastre iscălituri, iscălinduse și alți cinstiți boeri de nemul nostru.“

Iscăliți: Constantin Ghica Logofat, Sandu Sturza Hatman, Grigorie Sturza Visternic, Dimitrie Sturza Vornic, Ioan Sturza, Alexandru Sturza, Ioan Neculcea spătariu.

Când s'a făcut dania de mai sus, în skitul Războeni erau aședate, precum am vedut, doi-dececi și cinci de călugărițe, care formaú acel skit, și se întrețineau din venitul moșiei încungiurătoare. Epitropia ar fi voit să depărteze de acolo acele călugărițe, ca să rămână averea skitului totă în folosul spitalului. După intervenirea Mitropolitului Veniamin, epitropia a consimțit, ca să rămână în acel skit acele

două-decî și cinci de călugerițe, până la mórtea lor, ne-avînd atunci unde se stramuta ele, cu condiție înse, ca să nu se adune acolo mai multe călugerițe, de cât cele prezente atunci; érá după mórtea lor, skitul să se desființeze, rămîind tóte veniturile moșiei în folosul spítalului. În urma cea a acestei dispoziții s'a dat de epítropiî casei sfântului Spiridon călugerițelor urmetórea carte, carea a legitimat petrecerea lor în skitul Resboeniî:

S'aú dat cartea nóstră maicelor călugerițelor, ce sunt aședate la skitul Resboeniî, ținutul Némțului, care skit este afierosit de D-lor Boeriî Sturzeșci metocú monastirei sf. Spiridon, cu tóta moșia și altele, ce are skitul; și fiînd că maicele era aședate mai dinainte la acest skit, și nici un chip nu i, ca să se pótă stramuta la alt loc, monastirea sfântului Spiridon, vedénd neputința acestor maice și că nu aú chip unde aiurea să se mute, prin arátarea ce ne-aú făcut și preosfinția sa parintele Mitropolit Kirio Kir Veniamin, li s'aú dat de la noi voie, ca să se așeze la numitul skit, în tóta viața lor nesupérate, însé numai aceste doué-decî și cinci maice câte sînt acolo la skit, acestea să petrecă în pace, érá mai mult să nu aibă voie a se aduna; cum și moșia, câtă este împrejur a skitului, să rămăe spre hrana maicelor și pentru altele, ce vor avea trebuința, fără să fie superate cu dare de batic de către monastirea sfântului Spiridon. Érá după severșirea lor, va rămănea skitul și moșia iarăși a monastirei sfântului Spiridon, ca o danie, ce este dată monastirei. 1813. Mart. 20.

Epitropi: Nectarie Sardion, Iordaki Canta Logofet, Sandu Sturza Visternic.

Calugerițele de la Războeni nu s'au mai împuținat până în prezent și au continuat a forma skitul de maice, cum a fost dela începutul viacului. Pe la anul 1835, s'a încercat un boeriu Alecu Sturza, ce se dicea urmașu al donatorilor skitului, a cere dela Epitropia casei St. Spiridon alun-garea calugerițelor dela Războeni pentru tot-de-ma, și cu venitul skitului să se întrețină în Spitalul St. Spiridon cinci paturi pentru bolnavi, peste acele ce întreținea atunci Spitalul. El amenință, că la casă contrariu, va cere dela guvernă stricarea danieli și reînturnarea ei la urmașii familiei. Mitropolitul Veniamin și acum a apărat existența skitului de maice la Războeni. Mai pe urmă, sub Mitropolitul Meletie, kiar Epitropia Spitalului s'a încercat a disființa skitul și a întrebuința averea lui numai la Spital. Dar și acum Mitropolia a apărat skitul, în cât el continuă până astăzi în totă pacea, și adapostește un număr mic de femei bătrâne sarace, din clasele inferioare ale populațiunei noastre. Mitropoliții noștri bine au făcut, sprijiniind acest skit; căci prin acesta s'a îndeplinit voința donatorilor, cari au închinat Monastirei Sântului Spiridon skitul cu averea lui. Numirea de skit arată anume, că acolo era o locuință călugărească (fie de bărbați, fie de femei). Mai departe se dice în actul de danie, că din acel skit nică-o-data să nu înceteze rugăciunile către Dumnezeu; că averea lui să se întrebuințeze spre ținerea skitului, și numai ceea, ce va prisosi, să se întrebuințeze în

folosul spitalului; că nimene, fie dintre rude, fie dintre streinî, să nu strice, nici să prefacă acea danie nici odinioară, nici cît de puțin.

De aceea și epitropia a lăsat în pace existența skitului de călugerițe dela Reșboeni. A regulat însă, ca moșióra skitului să se arendeze, ca și alte moșii ale spitalului Sântului Spiridon, de către Epitropie; skitului i s'a făcut budget aparte. Moșia skitului a avut o întindere de 684 falcî, din care, 239 dându-se locuitorilor elăcași din satul Reșboeni, au ramas pe sîma proprietății 445 de falcî. Acest pămînt arendat, produce anual 6000 lei noi. Din această sumă 4.480 lei se dau pentru întreținerea skitului, era restul se ia în profitul spitalului.

11) **БЗ ПАМЕТ И БЗ ЗДШІЕ** — spre memoria și spre desusfleția. Espresia **ЗДШІЕ**, pre carea noi am tradas'o literal prin *desusfleție*, este foarte obi-cînuită în vekile nóstre documente slavoane. Ea este vrednică de însemnat, căci în ea este obârșia unor espresiiuńi româneșci, păstrate pîna astăzi în limba poporului. Prin ea se exprima în sens abstract tóte faptele bune, ee, dupre credințele chreștine, se rîc pentru ușurarea și mîntuirea sufletelor celor rîposăți în credința, precum: rugaciunile ee obi-cînuite ale Bisericei, milosteniile, fontánele, podurile, dotarea și zidirea Bisericeilor, etc., ce se fac *de sîn pentru sufletul eutarui rîposat*.

De aici espresiiunile româneșci: *a dat de suflet*, *a îngriji de suflet*. Tot de aici în limba populara fiul adoptiv se numeșce: *fiu de suflet*, *desusflețel*, orî simplu *susflețel*, cu privire la datoria lui, *de a*

îngrijii de sufletul tatălui său adoptiv, după moartea lui.

12) Cea dintâi traducere a inscripției de pe Biserica dela Războeni o a publicat G. Asaki, la finele nuvelei sale istorice, intitulată „Valea-albă”. (Vezi opera lui Asaki „Nuvele istorice a României”, edit. 3-a Iași, 1867, p. 122). Această traducere apoi o au reprodus întocma mai mulți alții: D. Cogălnicenu în articol. „Bătălia dela Resboeni” (Archiv. rom. t. I. p. 87). D. Gusti, în articolul, menționat mai sus, despre skitul Războeni. Acea traducere cuprinde mai multe neesactități, chiar grosolane, care arată, că traducătorul era foarte slab în cunoștința limbii slave a documentelor noastre. De aceea punem aici neesactitățile cele mai principale;

a) ВЩЕ ЖЕ И БАСАРАК ВОЕВОДА НАЗВАНІИ ДА-
ІЩТА ПРІИДЕ СЪ НИИМ СЪ ВЪСЕА СБОЕА БАСАРАК-
СКОА ЗЕМЛЕА La Asaki se traduce: „Încă și Ba-
saraba V. T. chemat fiind la rezboiul, aș venit cu
dănsul cu totă puterea pământului lui Basarab.

b) ПРІИДОША ПАТНИИИ И ГВКЛАТИ ЗЕМАЮ
МОЛДАВСКОЮ; аш venit cu dănsul să robiască și
să iee pământul Moldovei.

c) ИА МѢСТО НАРЦАЕМОЕ КЪЛІИ ПОГОК;
la locul ce se kiamă Valea-albă.

d) ТОГДАЖЕ И ТАГАРЕ ВДАРИША ЗЕМАЮ МОЛ-
ДАВСКОЮ ШГ ТОА СГРАНИ; atunci аш luat și a
treea parte din pământul Moldovei, despre aceea
lature.

Domnul Codrescu, la finele părții a III-a a „Urica-
riului” său, p. 279, publică o nouă traducere a aces-

te înscrispțir; înse ștaceea greșita, d. e. numele lui La-
iot, îl traduce prin „Ion”; numele lui Alexandru, fiul
marelui Ștefan, îl schimbă în Bogdan; de Tatarî nul
pomeneșce nimica, puind în locul lor trei pu-
turi...“ . etc.

Melchisedek *Episcopul de Roman.*

Serbători nemutabile

Se știe că serbătorile în Biserica noastră sunt sau nemutabile, sau mutabile. Nemutabile sunt acelea care cad într-o zi a unei luni, și nu se mai schimbă nici-o-dată, altele își schimbă locul ast-feliu, în cât nu numai din aceeași zi a lunii, dară pot și trece și în altă luna, precum sunt: Floriile, Pascele, Înălțarea, Pogorîrea Sântului Duchu. Aceste serbători atâră de serbătorea Pascelor.

Serbători nemutabile, pre lungă ale sântilor, sunt: 1. *Circumcisiunea*, la 1 Ian. Acastă serbătore esista încă în timpul lui Leone-cel-Mare (în secolul 4). Leone în epistola IV, cap. 4, între altele dice: *Aliud quo intans circumcidit* = altu (timpu) în care copilul (Iisus) se circumcide. Despre celebrarea acestei serbători la 1 Ianuarie, nu găsim date mai înainte de anul 567. In cele mai vechi calendare figurează și acastă serbătore.

La 1 Ianuarie păgânii serbau serbătorea Deului Ianu, care avea în sine practice impure ale cultului acestui Deu. Biserica creștină a voit să înlătore aceste practice păgânesci, avându și unu argumentu biblicu în favorea sa, adică a opta zi după nascerea Domnului Iisus, când s'a circumcis.

Ce este și mai multu. Ambrosiu ca să desrădăci-neze practicele idolesci stabilise și unu postu în

această zi, în onoarea sângelui ce Mântuitorul, pentru prima dată, în opera mântuirii, și-a versat în ziua circumceisiunii. Acestu postu se pare a se fi păzit până în secolul al IX-lea.

2. *Epifania*. La 6 Ianuarie se celebrează arătarea Domnului, botezul, numit în grecesee epifania—aratare, manifestare. Această numire i s'a datu acestei sărbători pentru că în această zi Dumnezeu, Tatăl a proclamat în auzul poporului pe Iisus Christos, de fiu alu Seu. Unii scriitori, ca cardinalul Noris, susțin că Epifania nu însemnează, cum am disu, aratare, ci prezență, pentru că Dumnezeu Tatăl acum a fost presinte spre a atesta însuși despre *Fiul*. Cu toate acestea părinții Bisericii, în omiliile lor, la această serbare, admitu sensul literalu alu cuvântului de arătare.

Despre botezul Domnului în această zi atesta tradițiunea unanimă. La Clemente Alexandrinu (*Stromata*, cart. 1) găsim atestațiunii încă din secolul II în această privință. Atâtu creștinii orientali câtu și cei occidentali totu-de-una au celebrat această serbare la 6 Ianuarie cu o mare solemnitate. Despre serbarea Epifaniei menționează și Amian Marcellin, cu ocașunea petrecerei lui Iulian Apostatul la Viena care, prefăcându-se că ține religiuca creștina celebra această sărbătoare în acest orașu: *Ferivam die quem celebrantes mense Ianuario Christiani Epiphaniam dictitant*—în ziua sărbătorii, pe cari creștinii celebrându-o în luna lui Ianuarie, o numescu *Epifania*. În această zi, în veclime se celebra sosirea magilor cu darurile la Iisus Christos. Biserica din Africa celebra, totu în această zi, minunea înmulțirii

celor cinci pâni și săturarea a 5 miî de ómeni. Din secolul și al 4-lea și al 5-lea acésta sərbătóre fu una din dílele consacrate și destinate pentru sèvêrsirea botezului, din care causă Biserica ortodoxă o și numesce *ziua luminei*, Sântul Chrisostom în omilia III (*Ad populum Antiochiae*) ne spune că creștinii orientali aveaî obiceiul ca nóptea să scóta apă din fântâni, pe care o conservaî până la trei ani fără a se strica, facéndu acésta în memoria nunteî din Cana.

Ziua de 6 Ianuarie, pe lângă cele díse, era destinată ca patriarhii, Metropoliții să facă epistole circulare către Episcopiî sufraganiî, arétându-se ziua în care are să fie Pascele și cele alte sərbătóri mutabile din acel anî din care causă acele epistole se numiau *pascale*.

3. *Intêmpinarea Domnului*, la 2 Fevruarie. Acésta sərbătóre, consacrată în memoria întêmpinării Domnului de către Simion, în templul din Ierusalim, este instituită din timpurile primitive. La págâni pe acéstú timpú se serbau Lupercalele și spre a se perde asemenea serbare s'a aședatú întêmpinarea.

4. *Buna-Vestire*, la 25 Martie. Acésta sərbătóre, instituită în memoria anunțerei ce s'a făcutú Sântei Fecióre Maria, că va nasce pe Mântuitorul, la cei vechi purta diferite numiri, ca *Concepțiunea lui Christos*, *Anunțarea lui Christos*, *Inceputul rêsucuperei*, *Patima lui Christos*. Bolandiștii sunt de părere că acésta sərbătóre este instituită de Apostoli, căci Augustin díce : totú ce esistă și nu este institútú de sínóde este apostolicú.

Datele cele mai autentice în privința acestei sərbătóri le avem la sínódu din Laodicea (can. 51)

ținută în secolul IV; asemenea și la sinodul Trulan (în can. 52). Din cele arătate se vede că această sărbătoare în secolul IV, era în toată vigorea în Biserica ortodoxă.

5. *Maiu 21. S-ți Imperați.* Constantin-cel-mare este Imperatorul care a făcut să înceteze persecuțiile împotriva creștinilor, și a ridicat religionea creștină pe tronul Cesarilor. Mama sa, Elena, a aflat la Ierusalim Crucea pe care a fost restignit Mântuitorul. Despre această atestă istoricii Socrate, Sozomen, Teodoret, Ciril de Ierusalim. Ciril, în catichesa IV, spune că, prin secolul al patrulea, lumea toată posea particie din Sânta Cruce.

Biserica dăr recunoscătoare, celebră pe St. Constantin și mama sa, ca pe nișce încoronăți de Dumnezeu, și egali cu apostoli.

6. *Iunie 24.* Această sărbătoare instituită în memoria și onorea născerii St. Ioan Botezătorul, după cum atestă Augustin, este una din cele mai vechi în creștinătate; chiar în bisericile Galicane această di era o solemnă sărbătoare, cându se primia botezul de către cei ce voia a intra în simul Bisericii creștine (Gregoire de Tours, Hist. de la France, VIII 9).

7. *Iunie 29. Petru și Pavel.* Sărbătorea sântilor Apostoli Petru și Pavel datăza în Biserica creștină din primele secole. La începutu în occident, și pôte și în orientu, se serba în două zile: la 29 Apostolul Petru și la 30 Apostolul Pavel. Tocmai prin secolul al 9-lea s'au al 10-lea s'au reunit într'o singura di, la 29, ceea ce este mai rațională, pentru că amândoi apostoli au primit corôna de martiri în aceeași di, la 29, după cum atestă Eusebiu (Hist. eccl. II, 25). Cu toate acestea chiar în Biserica noastră vedem urme despre

esistența serbarei la 30 Iunie. Se vede că după încheierea sărbătorii de la 30. a rămas o ore cum totu sărbătoare și a doua zi, sub numele de *soborul sântilor Apostoli*.

8. *Septembre 14. Înălțarea Sântei Cruce*. Acastă sărbătoare în Biserica ortodoxă ne aduce aminte despre aflarea sântei *Cruce* de către sânta Elena, mama lui Constantin cel Mare. Mulți esplică acastă sărbătoare prescriindu-i alt scop. Unii presupun că acastă sărbătoare ne represintă vedenia lui Constantin cel Mare, când a văzut pe ceru sânta Cruce, cu vorbele grecesci: *εν τω ουρανω*. Alții presupun că este instituită în memoria aducerii sântei *Cruce* înapoi de la Persi pe timpul lui Eraclie. Dar nici una din aceste două opinii nu pôte fi admisibile. pentru că sărbătorea pörtă numele de *Înălțarea Crucei*, ăra faptul din timpul lui Eraclie este posterior existenței acestei serbări. Adevărul este numai aflarea sântei *Cruce*, ca basa a sărbătorii. Sânta Elena mergând la Ierusalim. și voind a vedea Crucea pe care a fost răstignit Domnul, a făcut cercetări seriose spre a o găsi.

Cele trei *Cruce* după răstignire fuseseră îngropate în pământ și spre a nu se mai sci despre ele, se ădise d'asupra locului unu edificiu.

Prin tradițiune ănsă se păstrase sciința cum că *Crucile* sunt sub acel edificiu. Sânta Elena a pus o omenie să caute în acel loc și aflat-o. Dar acum era la mijloc nesciința: care este Crucea pe care a fost răstignit Domnul Iisus. Spre a se descoperi adevărul, le-a atins pe toate succesiv de unu bolnav și s'a tămăduit numai prin atingerea uneia. Asemenea, s'a atins cu ele de unu mortu care a înviat îndată

ce a fost atinsă de crucea Domnului, care însănătoșise pe bolnav. Atunci toți au dat mărire lui Dumnezeu pentru această prețioasă aflare.

După această Episcopul Ierusalimului împreună cu Sânta Elena au hotărât ca sânta *Cruce* să fie ridicată pe un loc înalt spre a o vedea tot poporul creștin și spre a o aduce venerațiunea cuvenită. Acesta este înălțarea *Crucei*.

Sântul Chrisostom în omilia 51 spune că creștinii încă din timpul său serba această zi cu mare solemnitate în memoria *Crucei*,

Pr. St. Calinescu.

Pe lângă observațiunile și modificările făcute de noi la unele din articulele proiectului de lege pentru întreținerea clerului din comunele urbane și rurale, votatu de onorabilul Senat, publicăm cu mare mulțămire și altu șirū de observațiuni, făcute de unul din preoții noștri cei mai distinși din capitală.

Tóte observațiunile asupra proiectului de lege menționat mai sus, publicate deja, precum și acele ce se vor mai face, onorabila Camera, căria are să i se pună înainte proiectul votat deja de onorabilul Senatū, este cu staruință rugată de a le ceti și iarăși a le ceti, căci chestiunea regulărei parohiilor și a clerului nu este o chestiune așa de ușură. Observați-le și iar observați-le, ve rugăm D-lor Deputați, și în urmă în prudenta Domniei-Vóstre chibzuire, alegeți opiniunile ce vi se vor părea mai practice și tot-o-dată și avantagióse acelora pentru care se face asemenea lege. Și credem că veți face această, dacă veți recunoște încă necesitatea bisericeii și a clerului în țară la noi și a îmbunătățirei lor.

Iată și noile observațiuni :

Inconvenientele sistemului parochial

adoptatū în

proiectul de lege pentru întreținerea clerului și a bisericelor din comunele urbane și rurale ce se întrețin de comune în totū coprinsul României.

Cestiunea îmbunătățirei pozițiunei clerului laicū al Bisericeii române s'a agitatū încă de multū timpū. Ceea ce s'a regulatū în această privință prin legile comunale s'a doveditū că nu este de ajunsu. St. Sinodu, din cei d'ântēitū anī al constituirei sale, a admisū principiul rotungirei parohiilor (în regul. pentru pozițiunea seminaristilor), ca mijlocū de îmbunătățire. Unu altū regulamentū votatū de St. Sinodu a căutatū să găsească mijlocele materiale pentru a rezolva cestiunea. La o soluțiune equitabilă, cu tóte acestea, nu s'a pu-

tută ajunge, și starea materiale a clerului laici a rămasă aceeași. Causa imposibilității consistă, precum ni-se pare, în tendința statului de a se debarasa de sarcina îngrijirii materiale a Bisericii și clerului ei, și a lăsa această sarcină comunei. Eu nu voi intra în examinarea acestei cauze, care, în forma ei cea mai evidentă, pare a indica că religionea, în totă manifestățiunea ei esteriōră (cultu, cleru și Biserică), nu este oă trebuință a statului, dar este constatată că tocmai această pozițiune ce s'a creatu Bisericii și clerului, lăsându sarcina îngrijirii numai comunei, a fost cauza de nu s'a putut rezolva cestiunea. De altă parte, comuna adesea și mai tot-dé-una se găsește în mijloce restrânse pentru trebuințele materiale ale clerului și Bisericii; apoi, afară de această, nici comuna n'a arătată unū interesū și prin urmare oă bună voință pentru clerul Bisericii. De aci imposibilitatea St. Sinodū de a ajunge la unū rezultatū eficace cu mijlocele căutate numai în Biserică; de aceea și regulamentele votate, de și investite cu sancțiunea Domnăscă, nu s'au pututu pune în aplicare.

În fine, I. I. P. P. S. S. Metropoliți și P. P. S. S. Episcopi, în calitate de Senatori, au pusū toată stăruința ca pozițiunea materială a preoților și bisericelor să se reguleze prin'o lege de statū.

Proiectul, adus înaintea Senatului din inițiativa P. P. S. S. Eparchioți în sesiunea trecută, s'a votatū cu ôre-cari modificări în minus, și așteptamū ca în sesiunea actuală să 'l ia în desbatere și Camera.

Până atunci însă credem că este oportunu a espune la cunoștința D-lor Deputați diversele observațiuni ce, prin întrevorbirile particulare ale preoților, s'au făcutū asupra proiectului în cestiune, ca ast-felu Domni Deputați să cunoșcă mai dinainte cari sunt inconvenientele ce prezintă acestu proiect în sistemul parochial bisericescū, în locul căruiă propunem unū altu sistemū care, fiindū mai practicū, este tot-de-o-dată și mai corespunzător cu situațiunea bisericăscă a țerei noastre.

S'a dăsu într'adevărū, că nu se pôte alt-felu îmbunătăți starea materială a preoților, de câtu mărindu parochiile și reducându numărul preoților la unul de fie-care parochie, și

acestu principiu, constituie baza esențială a proiectului în chestiune. Principiul este salutarul, dar dezvoltarea lui lasă foarte mult de dorit. Așa, sistemul parochial, dezvoltat în proiect, prezintă o mulțime de inconveniente, atât din punctul de vedere al obiceiurilor religioase ale poporului român, cât și cel al poziției topografice a comunelor.

Proiectul stabilește în art. 2, ca, *na parochie trebuie sa cuprinda cel puțin 200 familii contribuabile stabil*. Iar în art. 5 regulăza ea, *dacă într'o parochie de 200 familii vor fi doua sau mai multe Biserici, una din ele și anume cea centrala, mai buna și cu mai multe mijloce de întreținere, va fi declarată de Biserică parochială. Cele alte biserici vor fi deservite pe rândul de personalul Bisericeii parochiale etc.*

Acestu sistem l'admisese și St. Sinodul, cu diferență numai ca na parochie nu cuprindea mai multu de 100 de familii (1).

La determinarea numărului familiilor unei parochii s'a avut în vedere, credem, că unu preotul nu pôte îngriji de o parochie mai numeroasă, pentru cuvântul că parochiile se vor forma, în cele mai multe părți, din cătune situate la distanțe, mai multu său mai puțin mari unele de altele.

Scopul principal al legii, fiind de a da mijlocele materiale, necesare pentru *întreținerea* (2) preoților și a Bisericilor, nu se pôte ajunge de cât intrind parochiile, iar parochiile nu se pot mari de cât intrund mai multe cătune, cu său fara Biserici, până la suma de 200 familii, și având fie-care parochie un preotul. Prin urmare, două consecuențe resulta din modul de a forma parochii după propunerea proiectului: 1) reducerea numărului preoților și 2) că Bisericile cătunelor, intrunite într'o singura parochie, vor rămănea fără preoți, îndeplinind unu singur preotul toate trebuințele bisericesti și religioase ale parochiei. Numai este îndoială ea, vor intra în coprinsul parochiei, ce se va forma, mai multe Biserici, cari actualmente au câte două și trei preoți. Una din acele Biserici va fi declarată de Biserică centrală a parochiei cu unu

(1) Regul. pentru poziția seminariștilor, art. 1—4.

(2) Subliniem cuvântul *întreținere*, din proiectul, spre deosebire de cuvântul *îmbodăvire*, cum se aștepta.

sîngur personal care ea serei pe cînd în tîtle celelalte. Am spus că principiul proiectului este salutarîu, dîr presiunea înconveniente însemnate în dezvoltarea lui, și acestea ne fac să sperăm tîrte puțîni în aplicarea legii. Ast-fel, dîcî dorința generală admite organizarea enoriilor, satelor și catunelor în parohii mai mari sîu mai mici, dîpă pozițiunea lor topografică, precum și reducerea numărului preoților la unul, în locu de doi și de trei, considerîndu adică, că altu mijlocu nu este pentru a îmbunătăți pozițiunea materială a preoților și Bisericilor, apoi nu pîte admite ca acest sistem să reducă o mare și însemnată parte din Bisericile existente. De aceea, în primul punct, noi credem că proiectul a pierdut din vedere cel mai însemnat lucru: dispozițiunile și obiceiurile religioase ale poporului român. — Clădirea unei Biserici nu s'a făcut pe nicăiri în țera noastră, fără o trebuința religioasă mult simțită de locuitorii cari o încongiură. — fie că locuitorii nu corespund în privința numărului cu dispozițiunea proiectului în cestiuine, fie că mijlocele lor pentru întreținerea ei numai sunt îndestulătoare în timpul de față. Dîpă sistemul propus de proiectu urmîză ca ôre-care Biserică, rămînd fără preotî, să stea închisă în unele Duminici și sîrbători. Locuitorii satului sîu catunului, dîcî ar fi în deparțare de 5—6 pîte și 10 kilometri de Biserică declarată parochială, vor suferi de a nu se putea duce la Biserică. Nu trebuie să ne uităm la aceea că ei nu se ducî în tîtle Duminicile la Biserică. Nu se duc toți, este adevîrat; dar se ducî mulți. Prin urmare cu sistemul propus, se va atinge adîncu simțul religiosu, cînd locuitorul va vedea că în doue Duminici sîu în cîtare sîrbătoare mare biserica din satul sîu sta închisă.

Afără de acîsta, locuitorul satean, a caruia biserica se deschide numai cînd 'i vine rîndul ca parochelul să sîrvescă într'însa, are legături religioase cu biserica satului sîu: acolo sunt îngropați pîrinții, moșii și stramoșii sîi; la biserica aceea s'a botezatu el, s'a cununat, și a înmormîntat copii re-pausați; la clădirea ei a ajutat el cu munca și cu banul sîu; în biserica aceea s'a obiîmuit el să se închine. Apoi, atîr la sîmbetele mari, cît și ori cînd fac pomîniri rîposaților, femeelsa -

tene nu se ducă cu colivioarele dintr'un sat în altul, ci la biserică satului unde sunt morții lor îngropați. La zilele mari ale posturilor își ducă copiii la biserică să îi comunice cu santele taine. Peste toate acestea, vine Paștele și Crăciunul, când sateanul — la miezul nopții — se duce la biserică cu toată familia. Căta amarăciune nu va fi în sufletul lui atunci, când, în cele mai însemnate zile, va găsi Biserica satului său închisă! Închisă va sta negreșit Biserica sateanului, căci parochul va servi neapărat la Biserica centrală a parochiei. Nu va avea unde să asculte serviciul divin, unde să se închine și el ca creștin, căci Biserica parochială fiind departe, cu neputință îi va fi să se ducă noaptea la Biserică. Dar sunt încă alte multe trebuinți religioase, cari silescu pe satean, fără vreme, să caute pe preot: trebuințe urgente precum: confesarea și comunicarea unui bolnav, botezuri grabnice etc.

Acestea toate sunt considerante foarte însemnate, peste cari nu se poate trece fără a nu provoca nemulțumirea — și nemulțumirea va fi generală — a sateanilor.

Poporul român este, înainte de toate, poporul eminent creștin și religios; el prin mijlocele sale proprii și a clădit Biserica în care să se închine lui Dumnezeu. Proiectul chiar, voină a dispoza pentru îmbunătățirea lucrului religios al lui, n'a recurs de cât tot la mijlocele sale — la fixarea unei contribuțiuni. Prin urmare, cu drept va dice un sat că contribuțiunea, ce este impus s'o plătească pentru cult, este nedreptă, de ore ce Biserica lui, la Paști, la Crăciun și în alte sărbători însemnate, stă închisă, ne având preot.

Deci, legea trebuie să țină cont de atâtea împrejurări importante deca vom să nu blesăm simțul religios al poporului. Mijlocele, cautate într'un sistem parochial, nu trebuie să privească numai partea materială a întreținerii, ci să se caute a se aduce îmbunătățire ast-fel în cât să se satisfacă în măsura egală și partea religioasă morală — partea cea mai însemnata.

Din cuvintele espuse vedem că sistemul adoptat de proiect, de a forma adică parochii de 200 familii, cu câte un singur preot pentru toate Bisericile ce ar intra în coprinsul fie-

tăria, presintă inconveniente cari prejudeca în cel mai înalt grad simţul religios al poporului: îl nemulţumesc şi îl expune la greutăţi insuportabile pentru a putea găsi totă satisfacţiunea trebuinţelor sale religioase.

Afara de acestea, nici nu putem ajunge la o organizare a parohiilor, după sistemul propus, de cât atunci când satele şi sătucele, zăţunele şi căţunaşele situate la distanţe mari unele de altele, se vor întruni ca să formeze comme strînsse, ceea ce nu credem că se va face, şi prin urmare, reducerea preoţilor, în condiţiunile actuale şi cele prevedute în proiectu, nu se pôte face cu atăta eficacitate, în câtu să satisfacă şi trebuinţele materiale ale clerului şi Bisericilor, şi trebuinţele morale şi religioase ale poporului. Lănga aceste inconveniente, este a doua consecuinţă prejudicioasă ce rezultă din proiectu: că Bisericile căţunilor întrunite într-o singură parohie vor rămănea fără preoţi. Am arătat deja că Biserica satului este pentru sătean, ca şi Biserica enoria, pentru oraşan, unu obiectu atât de preţuitu în cât nu va suferi ca s'o vadă stănd închisă. S'a obiectat cu drept cuvânt că proiectul, plecând de la unu principiu de economie pentru scopul de a spori mijlócele materiale, necesare la întreţinerea clerului şi Bisericilor, ocazionaază punerea, pe nesimţite, în ruina a Bisericilor ce paru a fi prea multe la noi în ţară, lucru care ar lovi forţe simţitor susceptibilitatea religioasă a poporului. De aceea noi credem că nu prin reducerea şi punerea în ruina a Bisericilor se pôte ajunge la o serioasă şi reală îmbunătăţire a Bisericilor şi preoţilor, ci prin uţisarea metodică a mijlócelor de cari deja dispunem.

Din cele espuse se vede ca pe noi nu ne preocupa de cât sistemul parochial propus în proiectu, şi prin indicarea diverselor împrejurări, relative la situaţiunea topografică a comunelor, şi la obiceiurile religioase ale poporului, proiectul apare nepracticu în acest punctu.

Noi voim mărirea parohiilor, însă ast-tel în cât 1) Bisericile existente sa nu se desfiinţeze nici una: 2) pentru fie-care Biserica sa fie unu preotu cu unu căntăreţu-paradisier, iar la biserica centrală a parohiei—cea mai încapătoare, situată

cât se poate mai în centrul parohiei. — să fie doi cântăreți și unii paracliser. Ambii cântăreți, împreună cu copiii aleși din școala comunala, să formeze și unii micu cor vocal al Bisericii; 3) toate Bisericile aflate într-o parohie, împreună cu Biserica centrală, să fie administrate de unu comitetu parohial compus din toți preoții parohiei și trei parochieni aleși, sub președința parochului Bisericii centrale; 4) la fixarea contribuțiunei pe capu de familie să se ia de baza învoielile actuale contractate între preot și sătenu, cari învoeli constau în genere din două banițe produse și 2—4 lei pe anu; 5) să fie un singur budget al parohiei; 6) să se clasifice Bisericile ce intra în formarea unei parohii, după numărul populațiunei ce înconjură Biserica, ca ast-fel să se creeze emulațiune și perspectiva; 7) salariul să fie pentru preoți, în comunele rurale de la 50—100 lei lunar. Cu modul acesta parochiile nu se vor determina după numărul familielor, ci după al Bisericilor cu satele și cătunele lor, ast-fel că parochia, în privința întinderii teritoriale, va fi sub punctul de vedere bisericesc, ceea ce este comuna sub punctul de vedere politic, și parochia să nu se întindă peste cercul teritorial al comunei. Motivele espuse în privința sistemului parohial pentru comunele rurale sunt de considerat și pentru comunele urbane, cu diferența că Bisericile din comunele urbane au și ôre cari averi și venituri proprii de la 1000 lei anual până la decimi de mi. La formarea parochiilor urbane sunt unele dificultăți însă cari fôrte rari se întâmpină în comunele rurale. Așa de exemplu sunt Biserici particulare, Biserici comunale și Biserici întreținute de Stat, ai căror preoți sunt deja salariați. Atât bisericile particulare (afară de fôrte reri excepțiuni) cât și Bisericile de Stat au actualmente și câte o *enorie* mai mult sau mai puțin întinsă. Asemenea Biserici se gădesc mai cu sêma în capitala multe și anume peste 20 de Biserici întreținute de Stat, și vr'o 5 ctitoricești. Acum, la formarea parochiilor se va întâmpina acea dificultate, că *enoriașii* acestor biserici, după legea în discuțiune, nu se scie decât vor fi obligați la contribuțiunea prevădută. De alta parte, având în vedere scopul legii, în formarea unei pa-

rochii nu p^ote intra nici una din cele dou^e categorii de Biserici, iar daca vre una din ele s'ar declara de Biserica parochiala, consider^{and} marimea și pozițiunea locala, atunc eum s'ar putea lasa fara preoți cele alte Biserici, cari ar cadea in cuprinsul parochiei? Afara de acesta, lu^{and} ca punct de plecare capitala, se p^ote forma in Bucuresei parochii dupa sistemul propus de lege? F^orte greu, și putem dice chiar, ca nici de eum nu se pot forma parochii de câte 200 de familii și form^{andu}-se nu se p^ote aplica nici de eum dispozițiunea legii care dice, că *Bisericile din cuprinsul unei parochii vor fi deservite pe rând^u de personalul Bisericii parochiale*, pentru că sunt^u bisericile de statu și cele ctitoricești cari ne impiedică a aplica sistemul propus^u de lege. Să luam^u de esemplu situațiunea următoare : Incep^{endu} de la Biserica Crețulescu, care este Biserica ctitoricească, avem S^{ar}indarul, Biserica D^omenei, Slătariⁱ, S^{an}tul Ioan-mare, Stavropoleos, S^{an}tul Dumitru, Măgur^enu, Curtea-Vechie, bisericii de statu situate la distanțe ast-felii că ocupă uⁿ mare parte din centrul capitalei. Imprejurul periferiei acestor bisericii, cari nu intra in prevederile legii, sunt bisericile comunale : Gorganii, Brezoianii, St. Ionică-Moldoveni lângă Brezoianii, Biserica Alba (Calea Victoriei), Biserica Bradu, Biserica dintr'ua-ți, Șelarii, St. Gheorghe-vechi^u, St. Ionică (piața S^{an}tului Anton), av^{endu} fie-care enoria sa mai mult sau mai puțin intiusă. U^{it}ându-ne pe harta Capitalei vom vedea că este imposibil a intruⁱ enoriile bisericilor de Statu enumerate intr'o singură parochie cu o Biserică parochială, 1) pentru ca nici una din ele nu cade in categoria bisericilor despre cari regul^ezi legea; 2) pentru că, chiar in cazul de a se forma o parochie, cele-alte biserici fiind^u de statu, nu pot^u fi private de preoți, și deservitei apoi de personalul Bisericii parochiale; 3) pentru ca nici uⁿ dat^u nu se p^ote fixa intinderea circoscripției care să dea cele 200 familii pentru formarea parochiei, pentru ca centrul capitalei este pozițiunea comercială a ei, și populațiunea consistă, cea mai mare parte, din streini de alte rituri; 4) in fine, este imposibil^u a alipi acele enorii la bisericile enumerate dimprejurul periferiei centrului, pentru ca nu ar sta nici

o-dată în raportu cu parochul respectivă pe câtă timpă Bisericile de care aparțin actualmente — ca Bisericii de statu sêu ca Bisericii ctitoricesci — rămân servite de preoți și după aplicarea legii. Ei bine, decât sistemul parochial propus de legea în discuție, nu se pôte aplica într'o parte destul de întinsă a centrului capitalei, atunci la ce este bună ?

Am căutat să vedem decât sistemul acesta se pôte aplica într'o pozițiune a capitalei, unde centrul este ocupat de ună mare număr de biserici de statu, împrejurul cărora sunt la distanțe, mai mari sêu mai mici, biserici dese comunale. Vom vedea acum decât acestu sistem se pôte aplica la o altă pozițiune a capitalei, unde o singură Biserică comună este situată într'un centru a căruia circumferență o formeză mai multe biserici de statu. Să scie unde se află situată Biserica Albă (Postovari). Imprejurul ei, la distanțe mai multu sêu mai puțin mari, sunt următoarele biserici de stat: Sântul Spiridon. (Spirea-Veche), Mihail-Vodă, Sântii Apostoli. Sântul Spiridon-vechiu (strada Brâncovenu), Antim și Schitu-maicilor ; fie-care își are enoria sa mai multu sêu mai puțin întinsă. Aci, ca și în primul exemplu, dificultatea la formarea parochiei este aceeași. În fine, decât în București, sistemul parochial, după legea în discuție, nu se pôte aplica, fără inconveniente cari ar produce de sigur nemulțumiri populațiunii creștine, apoi credem că în nici un oraș al țerei nu se pôte aplica.

Totă cauza, care face ca acest sistem să apară nepractic, este principiul reducerii preoților la un singur paroch într'o parochie care ar cuprinde într'ênsa mai multe Biserici. În vederea atâtor inconveniente, ce presintă legea, și ineficacitatea sistemului parochial de a răspunde la satisfacerea tuturor exigențelor Bisericești și religioase, trebuie neapărat să căutăm un sistem practic și potrivit tot-d'o-dată cu trebuințele unei reale îmbunătățiri a pozițiunii preoților și Bisericilor. De aceea, credem că sistemul parochial nu pôte fi aplicat cu succes în com. urbane de cât : 1) lăsându-se la fie-care Biserică, fie de stat, fie comună (exceptăm pe cele ctitoricesci), câte un preot ; 2) formându-se parochii de 2, de 3, de 4 și de 5 Bi-

serici, după întinderea teritorială, și având fie-care parohie o Biserică centrală; 3) fie-care parohie să se administreze de un comitet, compus din preoții Bisericilor parohiei și de 3 sau 4 parohieni aleși, sub președinția parohului Bisericii centrale; 4) la fie-care Biserică din parohie să fie un cântăreț și un paracliser, iar la Biserică centrală doi cântăreți, un paracliser și un coru vocal, organizat potrivit mijloacelor materiale; 5) parohul președinte împreună cu cei-alți preoți vor oficia împreună la chramul fie-carei biserici din parohie; 6) averile bisericilor întruinite în parohie, împreună cu contribuțiunea prevădute de lege, vor forma averea parohiei administrată de comitetul parohial sub controlul comunei și eparhiei bisericești; 7) Salariile personalului întregu al parohiei și cele-alte cheltuieli se vor inseri într'un bugetu anual, făcutu de comitetul parohiei, aprobatu de comună și veditu de autoritatea imediată a eparhiei bisericești; 8) Principiul clasificățiunei se va avea în vedere la fixarea salariilor preoților, pentru a se crea emolațiune și perspectiva; 9) Salariile să fie de la 80 până la 200 lei lunar; 10) Dăca în organismul parohiei ar fi o Biserică de Statu, și ar fi încăpătoare, să se declare de Biserică parohială în margiunile legelui în discuțiune, lăsându-se întregu bugetul ei actual ca unu avutu al casei comitetului parohial; 11) Preoții parohiei să servéscă fie-care. Duminicile și serbatorile, în Biserică lângă care trebuie să și aiba locuința; 12) Preotul unei biserici din parohie să îndeplinéscă trebuințele parohienilor ori unde va fi chematu în cercul parohiei; 13) la sâmbetele repausăților, parohienii, în comunele urbane, potu să și aducă colivile la Biserică centrală unde preoții întruiniți ai parohiei să officieze St. Liturgie pentru pomenirea repausăților. Numai cu o ast-fel de organizațiune vom putea răspunde cu deplină satisfăciune—și fără alte mijloce de căr cele deja propuse — la toate trebuințele creștinilor, la o reală îmbunătățire a pozițiunei materiale a preoților și la buna întreținere a bisericilor. Numai cu metodu acesta putem rezolva în fine cestiunea de mult agitată și foarte mult discutată.

IOAKIM

Cu mila lui Dumnezeu Arhiepiscopul Constantinopolului

și

Patriarhul ecumenic

No. Protoc. 3185.

Prea Sfințite Metropolit al Ungro-Valachiei, prea onorate și Exarh al Ierusalimului și locuitorul al Cezariei Capadociei și toți cialați respectabili Ierarchi din pazinul de Dumnezeu Regatului al Rumaniei, iubiiți frați în s-tul Spiritu și coliturgisitori ai Modestiei noastre. Chari să fie cu voi și pace dela D-deu. Din cele publicate prin diare a ajunsu la timp în cunoștința noastră, nu cu puțină întristare și supărare, că arhieria voastră, la 25 Martie anul curentu, ați procedat la severizarea sfințirii sântului Miru în neîntinatul templu al Metropolitiei din București, cu o complectă ignorare a puterei voastre spirituale și canonice, față adevă cu tronul prea sântu, patriarhicescu, apostolicu și ecumenicu, precum și alătura cu ordinea, ce din anticitate are putere în această privință, făcându-ve cu modulul acesta voi înșivă, în locu de păzitori ai ordinei, ce domnesc în Biserica, tipu al disordinei, ce merită cuvenitul blamă. Căci este o datorie sântă, ca ordinea să se recunoască de către toți, ca unu ce forțe complectă, din cele mai necesare și mai generale și nimic în lume nereglat și neprecugetat nu este demn să se păstreze ca celu ce este imposibil să se eternizeze, conform cu rațiunea, (recunoscută) din anticitate. Căci cele înstreinate de ordinea usuală în genere se conducă rău în viitoriu și se petrec în disordine și nici o dată nu voru avea o basă solidă, departate fiindu acum de limitele stărei lor proprii și atrase fiindu când în căce, când în colo într'un modu oposit și nereglat. Pentru acesta și vasul celu alesu ordonă Corintenilor, dicându „tote să se facă cu cuvînța și în ordine”. Iar ordinea această, observabilă întru tote, este indispensabilă a se conserva mai ales în cele spirituale. De nici în adevăr și arhieria voastră nu trebuia nici în vorbă a permite, ca să se audă de disordine în cele ce ve privesc, cu atâta mai mult de a o efectua voi, contravenindu ordinei, ce domină conform usului străvekiu eclesiasticu. Căci s-tul Spiritu, în conformitate cu vocea profetului, v'a pus și pre voi modulu casei lui Israelu și casei lui Iuda, pentru ca mai întâiu voi să ve dominați pre voi înșivă, (făcându-ve), dupre ordinul apostolicu, tipu și modulu întru tote „Paseți, dice fericitul Petru, turma lui D-deu cea diure voi”... făcându-ve tipuri ai turmei. Pre lungă aceste, și divinul Paul ordonă, când învață ce felu anume trebuie să fie Episcopul „fugi de dorințele inovătore, cunoscându, că ele nascu lupte”. Propuse fiindu aceste spre învețatură, iar canonul

XXXIV apostolicu orlonându ca „Episcopii fie căria națiunî sântu datori să recunoscă pre cel întâu dintre dînșii (299 πρωτοεις 2079; — Primatul dintre dînșii) și sa'lu considere pre dînșul, ca capu, și să an facă nimicu mai mult foră de opiniunea aceluia“, datoria și arhieria vōstră să se conformeze cu aceste dispozițiunî, stabilite în s-tul Spiritu și din dorința de inovațiune, pre carea s'a învețatu a o ovina încă din copilărie, să nu cuteze a slărăma usul, ce (are) putere de seculi depărtați, (dupre care usū) Archiereu din diferite locuri (trebuie) a lua S-tul Miru de la tronul celu dela noi prea sântu, patri-archiceseu, apostolicu și ecumenicū, căruia (tronu) cei 630 purtatori de Dumneșeu părinți, convocați în s-tul Spiritu și cari au compus s-tul sinodū al patrulea ecumenicū, celu adunatu în Chalcedona Bitiniei „au votat ase supune Episcopii diocesei pontice, asiatice și trachie, înos și Episcopii din părțile barbarice ale dioceselor menționate“. Astū felu fiindū aceste, și noi supunēndu-ne vocii apostolice, care ordona „luați aminte de voi înși-ve și de turma totă, preste care s-tul Spiritu v'a pusū Episcopii, ca să păstoriți Biserica lui Dumneșeu, pre care a a rēscumpărat'o cu scumpū sângele seū“, nu ne-am supusū tăcerii, lucru ce n'ar fi trebuitū să fie, de a neglicea ceia, ce s'a comisū în cestiunea acēsta, alătura cu ordinea, ce din vekime ține de precaderea nōstră, dar pentru acēsta, și pentru alte 6re-care fame, precum pentru stropire și turnare în locu de s-tul botezū, pentru înmōmentarea eclesiastică a sinuciziilor, pentru calendarul gregorianū, pentru demnități patriarchale și pentru altele, ca aceste, am socotitū să scriemū archieriei vōstre, ca despre accia, ce s'a facutu acum bine cunoscut, înculpându-vē pre voi, ca contravenitori ai ordinei eclesiastice și ca cei ce vē presentați pre voi înșivē pastorifiilor vōstri tipu nu al ascultării legale și al supunerii, dar din contra, alătura cu dispozițiunile apostolice și sinodale, modelū de disordine și neascultare. Pentru aceste fame, de care noi dispunemū, sūteți rugați să vē explicați, seū nu, clar asupra veracității lor. Aceptămū deci rēspunsul vōstru asupra acestora. Iar charul lui Dumneșeu și îndurarea înfinită să fie cu voi.

1882 Iulie 10

† Al Constantinupolei frate iubitorū în Christos.

Al Efesului Atanasie frate etc.

Al Nicomidie Filotei frate etc.

Al Troadei Nicandru frate etc.

Al Dercului Nicodim frate etc.

Al Amusiei Sofronie frate etc.

Al Brusei Nicodim frate etc.

Al Mitolinei Constanție frate etc.

Proedrul Didimoticului frate etc.

Al Varnes Ciril frate etc.

Al Vodanelor Dorotei frate etc.

Al Casandriei Constanție frate etc.

Înalt Prea Sfințitul Metropolitul Primatului, comunicându-l Sântului Sinodului scrisoarea de mai sus, Sântul Sinodul a formulat următorul act sinodal, subscris de toți membrii, pe care investindul și cu sigiliul său, a decis, ca originalul să se păstreze în arhiva Sântului Sinodul, iar o copie să se trimită de Înalt P. S. Metropolitul Primatului, pe lângă scrisoarea l. P. S. Săle, Înaltei Săle Sanctități Patriarhului de Constantinopol.

ACTUL SINODALUL

care cuprinde

Autocefalia Bisericii Orthodoxe Române și relațiile ei

cu

Patriarhia de Constantinopol.

SÂNTUL SINODUL AL SÂNTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTHODOXE ROMÂNE

Sântul Sinodul al Santei Biserici autocefale orthodoxe române ascultând Epistola sinodală a Înaltei Săle Sanctități Domnului Domn Ioachim Arhiepiscopul Constantinopolei și patriarhului icumenic, epistola adresată „Prea Sfințitului Mitropolit al Ungro-Vlachiei, Prea cinstitului Exarhul al plaginilor și locoșitoriu al Cezariei Capadociei“, precum, și „tuturor respectabililor ierarhi ai păzitei de Dumnezeu regiunii (fiint) a României (ἡ πόλις τῆς Ρουμανίας)“, pe cari îi numește „frați și conlurgisitori ai Modestiei sale : s'a informat de cuprinderea ei, carea este cea următoare :

1) Înalta Sa Sanctitate, Domnul Ioachim patriarhul icumenic spune, că s'a informat din jurnale, că la 25 Martie trecut, în Biserica catedrală a Mitropoliei din București s'a severșit Sfințirea Sântului Myră, și că prin această ierarhul român ar fi arătat deplina lor neșeiința despre canonică su-premație (ἀρχὴ) Spirituală a thronului patriarhal, apostoliceii

și ieremenic; ea acésta armare ar fi în profiva regulei urmea
din vechime în acésta regiune (ἀρχαία); ea ierarelii români
prin acésta faptă, în loc de a fi pazitori ai regulei pastrate
în Biserica, au oferit un model (τύπος) de neorânducla (ἀναστάσις),
careă prin acésta epistola își atrage muștrarea meritata.
Acésta muștrare constă din următoarele aserțiuni: a) Că orânducla
(τύπος) este din cele mai salutare, mai necesare și uni-
versale în lume, și că fără dēnsa și fără prevedere nu trebuie
a se conserva nimica în lume; căci ce se face alt felu nu
este stabil și nu are condițiunile necesare la tranziție. Cîteva
cuvintele Apostolului, adresate Corintenilor, ca tōte sa se facă
cu bună cuviniță și după orânducla. Acésta orânducla, careă
trebuie a se pazi întru tōte, cu atîta mai vērtoș trebuie ase
pastra în cele spirituale. b) Ierarelii români, prin actul sîn-
țirei Myrului, ar fi realizat o neorânducla, călcând rânducla
stabilită de un fōrte vechiu obicei bisericesc. Că ierarelii
români, după cuvēntul Apostolului Petru, trebuie să fie pen-
tru turma lor pildă și model: „păstoriți turma lui Dumnezeu
cea dintre voi, făcēndu-ve pildă turmei”. Deasemenea cuvīn-
tele Apostolului Pavel: „fugi de dorințele de inovatiuni,
șciind că ele produc certe”. c) Alt argument al muștrării
epistola îl tea din canonul XXXIV Apostolic, carele prescrie
ca „Episcopii fie-carei națiuni să recunōscă pre cel amēnt
între dēnsii, și să-lu socotēscă ca capū și să nu facă nimica de
prisos fără opiniunea lui”. Că acest canon ar fi avēnd acel
înțeles, că Ierarelii români nu trebuia să cuteze a face Sîn-
țirea Myrului, careă ar fi un novism; căci trebuia să con-
serve vechiul obicei de a primi Sântul Myri dela patriar-
chia de Constantinopole, sub a căreia jurisdicțiune bisericescă
este pusă Romānia încă de Sinodul Ecumenic IV-le, ce s'a
adunat în Chalcedon în anul dela Christos 451, și carele a
decis, ca, Episcopii din Diecesele Pontului, Asiei și Thraciei
precum și Episcopii dieceselor acestora, cari se află printre
barbari, — să depindă de scaunul patriarhal al Constanti-
noplei. Între popōrele acele barbare, de prin viaul al V-le
la care se trimiteau episcopi misionari dela Constantinopole,
și din alte eparchii ale imperiului roman de orient. Epistola
sinodală a patriarhului numēra și pe Romānia noastră, și
crede a întemeia pe acésta esplanție supremația sa bisericescă.
d) Că Înalta sa Santitate, ascultānd glasul Apostolesen, ca-
rele dice: „Luați aminte de voi și de tōta turma, întru careă
Duchul sânt v'a pus Episcopi, ca să păstoriți biserică lui Dum-
neșten”, n'a trecut cu viderea a ne muștra pentru îndrăsnicia

fapta a sfințirii Sântului Myr, fapta abatuta dela orânducla bisericească, și tot-o-data exemplul rêu turmei, de nesupunere și neascultare.

2) Epistola patriarhală sinodala spune mai departe, ca s'ar fi răspândit pe acolo șgomotul, ca în Biserica noastră s'ar fi mai introdus și alte inovațiuni, precum : Stropirea și turnarea pe cap la Sântul Botez, în loc de cufundare ; immormentarea bisericească a sinuciișilor ; calendarul grigorian ; demnitați patriarhale și alte novisme, pe care le însamnă numai cu dicerile : „și altele asemenea“. Dar adaugă, ca aceste din urmă le consideră ca simplul șgomot de o cam dată, și cere informațiuni lamurite despre existența unor ast-feliu de inovațiuni în Biserica românească. Epistola se înkee, invocând charul și mila lui Dumnezeu asupra noastră.

Epistola poartă data 10 Iulie anul 1882, și este subserisa de Inalta Sa Sântitate patriarhul Ioachim și de 11 Arhiepiscopii membri ai sinodului patriarhalu.

Cetind și ascultând cu mare luare aminte acesta admonițiune patriarhală, am simțit în inimile noastre o placere duchovnică, vedând, că Inalta Sa Sântitate patriarhul iumenicu ne amintește mai multe cuvinte din Sânta Scriptura și din canoane, care sânt norma administrațiunei Sântei noastre Biserici orthodoxe a resaritului, și pe care noi nici-o-dată nu trebuie să le perdem din vedere în administrația spirituală a dieceselor noastre. Ast-feliu de cuvinte le recitam și noi încă odata cu multa placere: a) Cuvintele Sântului Apostol Pavel din I-a Epistola către Corinteni, Cap XIV, st. 40, unde Apostolul prescrie buna-rânducla, ce trebuie să domnească în templu în timpul serviciului divin, și înkee regulele sale cu aceste cuvinte : „tote să se facă după cuviința și orânducla“. b) Cuvintele Sântului Apostol Petru din I-a Epistola cap V, st. 1 : „Pastoriți turma lui Dumnezeu cea dintre voi..... făcându-ve esemplu turmei“. Cuvintele prin care Sântul Petru dă povățuiri apostolice pastorilor bisericeii, sună în totă întregimea lor ast-feliu : „Pre presbiterii cei dintre voi îi îndemnu, ca cel ce sânt împreună presbiteru, și martur al suferințelor lui Christos, și părtășu al mării ce va să se descopere : pastoriți turma lui Dumnezeu cea dintre voi, priveghind asupra ei, nu cu silă, ci de voie, și după Dumnezeu, nu din interes rêu, ci cu oserdie ; nici așa ca cum ați domina preste cleru ; ci făcându-ve esemple turmei“. c) Cuvintele Sântului Apostol Pavel către Timoteiul Episcopul Eferului : τὰς νεωτεριστὰς ἐπιθυμίαις πρῶτε, trebuie ci-

tate érași în tóta întregimea lor, pentru a fi pricepute și a se ținea mînte cuprinsul lor cel salutar. Aceste cuvinte (II-a Timot. II. st. 22—26) glasuescu ast-félin :

„Era de poftele tinereșei fugi (τὰς νεότητάς ἐπιβουλεύε = Juvenilia autem desideria fuge), și urméza dreptatea, credința, dragostea, pacea cu toți cei ce kiana pre Domnul din inimă curată. Era de întrebările cele nebune și neînțelepte te fereșce, șciind că nase sfedi. Și slugii Domnului nu i se cade să se sfădéseă, ei blând sa fie cătră toți, învețătorii, răbdătorii, cu blândete certând pre cei ce stau împotriva; póte cândva le va da lor Dumnezeu pocăința spre cimoșcința adevérului. Și vor scăpa din cursa diavolului, prinși fiind ei de densus spre a lui voie“. d) Pasagiul din Faptele Apostolilor, unde Sântul Ap. Pavel adresază cele din urma cuvinte ale sale presbiterilor din Efes, cu carii nu avea să se mai vade în lumea acésta: „Luați aminte de voi, și de tóta turma, intru carea Duchul Sânt v'a pus Episcopi, ca să pastorii biserica lui Dumnezeu, carea o a căștigat cu scump sângele seú- (Fapt. XX, 28).

Noi mulțămim din inimă Înaltei Sale Sanctități patriarcale, că ne pune în vedere cuvintele cele Sfinte ale Scripturii, ne dá ocasiune să gândim la ele, să le studiem profund și să le realism în viața nóstră.

Afară de aceste citațiuni din Noul Testament, Epistola Sanctității Sale ne amintése încă doué canóne, anume: ai Canonul XXXIV al Sântilor Apostoli, din care se citeza cuvintele dela început: „Episcopii fie-carei națiuni se cuvine ca și cei pre cel întéiu dintre dênșii, și a-lu recunóșce ca capu, și nimica din cele ce trecú preste autoritatea lor a nu face fără de socotința (opiniunea) lui.“ Restul textului sună asteliiu precum urmézá : „ei să faca fie-carele numai aceea, ce se atinge de eparchia lui, și de locurile ce aparțin la ea. Dar și cel dintéiu (Episcop) să nu facă nimica fără de socotința tuturor, ca în acest chip să fie unire și să se slávéseă Dumnezeu prin Domnul intru Duchul Sânt: Tatăl și Fiul și Sântul Duchú“. Așa dar sensul acestui canon este, ca fie-care nație seú popor chrestin orthodoxú are Episcopii seú : între Episcopi este unul în fruntea tuturor : fie-carele administreză diecesa sa dupre regulele stabilite de Biserica. Când se înfățișézá vre-un casú neprevédut de regulele bisericesei, episcopul respectivú, se consulta cu cel întéiu, seú Archiepiscopul, despre modul cum se cuvine sa urmeze în casul respectivú. Dar și Archiepiscopul seú capitania Epi copilor.

în cazurile neprevădute prin regulile bisericești, să nu facă nimica arbitrară, ci să consulte pre Episcopii națiunii, și să facă așa precum eu toți vor decide: căci eu modul acesta se va păstra buna înțelegere și unanimitatea în disciplina bisericească. Cum ea așa se înțelege acesti canonți vom cita aici explicația, ce îi face unii canonisti rusi, Arhiepiscopul Ioan, în cartea sa intitulată: „*Опытъ Крѣпкоушаго Законоуедѣнія*”, carte carea servește de Manual în seminariele Rusiei la studiul Dreptului canonic.

În tomul I-in, pagina 177 a acestei opere cetini următoarele asupra acestui Canon: „Din acest canon (XXXIV Apost.) mai înainte de toate se vede, că delimitarea hotarilor locale în administrația Bisericii creștine, hotare numite eparchii (dieceze), s'a începută deja în timpurile Apostolilor. Canonul apostolic la fie-care popor (ἐθνος = națiune), ce compune o Biserică particulară sau locală, reprezintă câți-va Episcopi, din cari fie-carele dirige o parte din turma (παροικία) încredințată lui, și carea constă din câte-va orașe, s'eu sate (χωρα) ăra toți acești Episcopi au preste dănsii unu Episcop primat *ca in capă*, carele este *ântăit* între dănsii (ὁ ἐν ὑμῖν πρῶτος). Cu privire la viaen apostolic și la timpurile cele mai apropiate de el, episcopi primati s'eu cei *ântăit* în bisericile locale fără îndoială se socotiau primii urmași apostolici, puși de însuși apostolii, cu deosebire în locurile cele mai însemnate ale țărilor și provinciilor, cunoscute atunci: Iacov în Ierusalim, Timotheu în Efes, capitala de atunci a Asiei mici, Tit în insula Crit. s. a. Inse numind pre acești Episcopi primati *Capă* ai Bisericii lor, canonul apostolic dă a înțelege aici nu o putere a lor nemărginită și cu totul independentă, ci numai o principală protie, prioritate, *ântietatea* votului în afacerile bisericești: căci precum episcopilor subordinați nu le se permite a face nimica din cele ce ar avea o importanță deosebită, fără șcirea și socotința capului, așa și însuși episcopului capital i se inspiră a nu face nimica fără socotința și conglasuirea comună a tuturor episcopilor. Ast-fel în de acte, care coverșesen autoritatea parțială a fie-cărui Episcop și cer votul și decisiunea principalilor reprezentanți ai Bisericii, pot fi d. e. hotărârile dogmelor credinței, compunerea canoanelor și leginilor pentru Biserică, alegerea Episcopilor, judecata asupra lor și altele asemenea. Fără fie-care Episcop eparchial ori diecesan, după canonu, are primăția și autoritatea numai în cele ce privesc la eparchia lui și la locurile ce aparțin ei. Canónele timpurilor următoare au confir-

mat această instituțiune apostolică (Sinodul, ierem. 4. 6. -- Sin. II ierem. 2. -- Sinod. Antioch. 9. ș. a.). Deasemenea se poate observa, ca canoanele apostolice vorbesc numai despre o capitenie parțială, în Bisericile locale, dar nu arată nici un cap universal preste toată Biserica, -- și nici măcar nu-l presupun; căci nu numai dirigerea Bisericilor o reprezintă despartită, -- fie-care sub capul său, ci și pre-fie-care ast-felul de cap îl marginește prin votul comuni al tuturor episcopilor locali". (tom. I. p. 177--179).

În conformitate cu acest canon apostolic este constituită Biserica orthodoxă din regatul României, ai căruia locuitori sunt de națiune română. România este împărțită în opt eparchii sêu diecese, dintre care -- două Archiepiscopii și Mitropolii și șese Episcopii, anume: Mitropolia Ungrovlachiei sêu a Munteniei, Mitropolia Moldovei; Episcopii: a Râmnicului și Nouului Severin, a Romanului, a Buzăului, a Hușilor, a Argeșului și a Dunărei-de-jos. Conform canonului Apostolic, Archiepiscopul și Mitropolitul Ungrovlachiei, ca unul ce reșede în capitala regatului, este primul între toți ierarhii români, și are prerogativele de precădere, pentru care, pe lângă titlul de Archiepiscop și Mitropolit al Ungrovlachiei, poartă și pe acel de „Primat al României și președinte al Sântului Sinod al Bisericei orthodoxe române.“ Așa este el considerat și titluit în regatul României și de cleru și de laici. Sub acest titlu se adresează către primul ierachiu român ori cine are vre o afacere bisericăscă, relativă ori la administrația parțială a Mitropoliei Ungrovlachiei, ori la cea generală a Bisericei orthodoxe române. Mai departe, tot în conformitate cu canonul apostolic în cestiune, ierarhii noștri eparchiali, în cestiunile curente ale administrațiunei lor Bisericești se conduc de regulele stabilite mai dinainte de Biserică și de usul tradițional, clironomisit dela predecesori; era în casurile, neprevădute de practica anterioară, cer deslegarea Sântului Sinod, unde se adună toți ierarhii țerii: Mitropolii, Episcopii și Arhiepiscopii, în număr de 16, și ceea ce se decide în Sinod, aceea devine regula pentru toți, și pentru Mitropolii și pentru Episcopii. Sinodul se adună de două ori pe an, după hotărîrea canoanelor: primevara și toamna. Așa se înțelege și așa se aplică în România canonul XXXIV apostolic, carele intră în legislația țerii: căci în spiritul lui și al altor canoane sinodale este făcută legea noastră organică, pentru constituirea Bisericei orthodoxe române a Regatului României.

b). Epistola patriarhală citează înă un fragment din canonul XXVIII al Sinodului IV-le icumenic, afirmând că Biserica română ar fi pusă de acel Sinod sub jurisdicțiunea patriarchiei de Constantinople. Etă cum se exprimă Epistola în acest loc : „sub a căruia (a thronului patriarhicesc) jurisdicțiune cei 630 sânti părinți, carii au constituit IV-le St. Sinod icumenic din Chalcedon în Bithinia, au rânduit să fie supuși: „Episcopii din provinciile Pontului, Asiei și Thraciei, precum și Episcopii provinciilor mai sus dișe (aflați) între barbari.“

Noi reproducem această citațiune din canon, dupe Pidalion : „numai Mitropolii provinciilor Pontului, ale Asiei și ale Thraciei, deaseminea și Episcopii cei de la Barbarii mai sus dișelor provincii, să se pună de cătră sus numitul prea sântul scaun al Bisericii Constantinopolitane : adică fie-care Mitropolit al provinciilor menționate, cu Episcopii provinciei, trebue să pună pe Episcopii eparchiei, precum este prescriș de dumneđeșcile canone. Eră însuși Mitropolii menționatele provincii trebue să fie puși, precum s'a diș, de Archiepiscopul de Constantinople, după ce se va face prin conglăsuire, dupe obiceiū, alegerea și prezentarea lor aceluia.“ Așa dar canonul a hotărit, ca Mitropolii ce se vor alege în provinciile Pontului, Asiei și Thraciei să se presinte la confirmarea Patriarhului. Tot asemenea să se urmeze și cu Episcopii populațiunilor barbare, ce aparțin acelor provinciū. Care sânt înse acele populațiūi barbare, la care face alusiune Sinodul icumenic din anul 451 după Christos ? La această ne respunde Pidalionul, sėu cartea canónelor bisericesei, publicată de patriarhia de Constantinople la începutul viaculū acestuia, și dupe carea avem și noi o traducțiune în limba română. — ne răspunde în comentarea acestui canon, că populațiunile barbare din viacul V-le, pre ai căroră Mitropolii și Episcopi Sinodul de Chalcedon îi pune sub jurisdicțiunea patriarchiei de Constantinople, sânt : Alanii și Rușii. Prin urmare Canonul XXVIII al Sinodului IV-le icumenic, nu pôte privi întru nimica pre regatul României din anul mântuirei 1882.

Canonistul rus, amintit mai sus, Archimandritul Ioan, étă cum esplică canonul XXVIII-lea alu Sinodului IV-lea : „Sinodul a adaos înă în canonul sėu, că de același patriarhă al Constantinoplei trebue să se pună și Episcopii popórelor celor de alte semintiū (ce sânt afara de imperiul roman), carii dupe dirigerea bisericesea se numera la provinciile menționate în canon (ἐπι δε κρι ἐν Βαρβαρισίς Πινακισ)

των προειρημένων διακρίσεων): adica — Episcopii acelor locuri și poporâ, care au primit învătătura credinței și botezul din Bizanția cea orthodoxă, și tot de la dânsa au primit cei întâi Episcopi “ (tom. II. p. 315—316). Și după această explicație Patriarhia constantinopolitană nu are nici o suveranitate asupra Bisericii române: căci Românii n-au primit botezului și doctrina creștină de la Constantinopol, nici pre întâii lor Episcopi. Căci creștinătatea Românilor este mai veche, de câtă kiar existența Constantinopolului. Românii au venit în Dacia cu semănta creștinismului, încă din viacul 2-le după Christos. Semănta creștinismului adusă în Dacia, s'a dezvoltat aici prin propriile puteri ale poporului, așa că în viacul al treilea, după marturia lui Tertulian, Dacia era plină de creștini, și Episcopii Daciei au participat la primele Sinóde icumenice. De aceea nici unul din scriitorii posteriori, cari au scris despre creștinarea diferitelor popóre din orientul Europei, precum despre Bulgari și Ruși, despre Unguri, Poloni, Litvani, nu amintesc nimic despre creștinarea posterioră a Românilor, fiind că ei erau deja creștini din viacurile primitive ale creștinismului. Constatăm dar din nou, că nici prin canonul Sinodului IV-le, nici prin altul al vre-unui Sinod icumenic ori local, Biserica română nu este supusă celei constantinopolitane.

În imperiul Roman era datina, ca precum administrația politică, așa și cea biserică să aiba diferite centruri în polițiile cele mai însemnate ale imperiului. Aceste centruri se determinau atât prin legi imperiale, cât și prin canóne sinodale. De la aceste centruri se da direcțiunea administrativă și organizătoare în regiunile respective. Împăratul Justinian, în viacul al VI-le, a instalat un asemenea centru de administrație biserică în patria sa natală, Prima-Justiniană, și între alte provincii incorporate la acest centru a fost și Dacia, unde locuiau Românii. Această lege imperială, cuprinsă în Nuvela XI a lui Justinian, este cel întâiu actu publicu, cunoscut în istoria Românilor despre jurisdicțiunea lor biserică. Românii în decurgere de mulți secolii s'au ținut de această jurisdicțiune. În locul Primei-Justiniane cu timpul s'a ridicat Ochrida, la slavii de sud, și Românii au pastrat cu dânsa vechele legături, ce avusese cu Biserica Primei-Justiniane. În intervalul acesta Românii și cu Slavii de sud formase un imperiu, pre care au trebuit să-lu țină cu necentenite lupte și vârsări de sânge contra pretențiunilor de cucerire ale imperiului bizantin, până ce imperiul româno-slav cădu prada

cuceritorilor. Ca elironomie din acel timp am avut noi literatura slavă în Biserica română până în veacul XVII-le. Românii își adunară puterile lor, și după multe lupte și vărsări de sânge formară în România actuală, prin viacul XIII-le, două state române, unul în Muntenia, altul în Moldova, independente de orî ce supremație străină. Aceste staturi au păstrat încă un timp legăturile lor bisericești cu Ochrida. Aceste legături consistau întru aceea, că Românii, la casu de trebuință, cereau de acolo povațuiri în unele chestiuni bisericești, pre care conștiința lor religioasă le credea de o importanță deosebită.

Pe la finele viacului XIV-le se iveșce înteaia oră tenaița patriarchiei de Constantinopole, de a și intinde jurisdicțiunea sa asupra Domniatelor române. În Moldova se indeplinesc vacanțele ce avură loc în scaunele episcopale ale țerei, după anticul sên usu. Încă mai dinainte, cu primirea Domnilor și a boerilor, Patriarchia trimisese în Muntenia doi Mitropoliti, unul pentru Valachia-mare, altul pentru Valachia-mică. Tot așa voia să facă și în Moldova; înse aici nu fu primit Mitropolitul trimis de patriarchie. Acesta excomunică întreaga țera, carea continua a se administra bisericește după usul antic de Mitropolitii și Episcopii sêi, recunoscuți de Biserica Ochridei. A întervenit curtea imperială bizantină, și pe căi amicale a liniștit afacerea, silind pe patriarchie a nu se amesteca în afacerile interioare ale Bisericii Moldovei, a nu trimite acolo Mitropolitii sêi, ci a recunoșce pre ai țerei și a se pune în relațiune bisericească cu dênșii, era pre Domnul țerei, Alesandru cel bun. Ia induplecat a se pune în relațiuni bisericești cu patriarchia, carea este centrul a totă orthodoxia. De aici se încep relațiunile nôstre bisericești cu patriarchia de Constantinopole. Ele nu au fost regulamentate prin nici un canon bisericesc, ori lege politică, ci au fost tot-dé-una relațiuni amicale, de bună voie, nisce legături morale cu centrul orthodoxiei. Acesta stare de lucruri nu a durat mult. După Sinodul de la Florența, unde patriarchul și împêratul Constantinopolei s'au unit cu Biserica Romei în desavantagiul orthodoxiei, Biserica română din amândoué țerile, iarăși a curmat legăturile abia strănse cu patriarchia de Constantinopole, și s'au lipit iarăși de Biserica Ochridei, cu carea din-noi s'a pus în comunicațiune, ca una ce era într'un loc pacinic și retrasu de turburarile politice, și cu carea aveau simpatii tradiționale. Acesta stare de lucruri a continuat pâna pe la finele viacului XVI-le. Patriarchia de

Constantinopole, fiind cazuta sub dominațiunea turcească, a început a cauta sprijin material, moral și politic în staturile ortodoxe, la Rusia și România. S'a început vizitele prin țările Române Muntenia și Moldova, precum și colectele bănești prin țară pentru susținerea patriarhiei, carea era în ultimul pericol. Cea dintâi vizita patriarhala în Muntenia a fost primită cu răcoala, în Moldova însă a fost primită cu toată simpatia, și s'a dat patriarhului Ieremia cea mai largă ospitalitate, și ajutoiri materiale. Biserica Ochrinei, cadând sub jugul turcesc, prin aceea a cadut și Biserica sub patriarhia de Constantinopole. Era prin această biserică din țările române, din nou, de buna voie lor, și după rugămintea patriarhiei, s'au pus în relațiuni spirituale cu deșusa, păstrându-și autocefalia lor internă. În puterea acestor relațiuni amicale și de omodoxie Domnii și boerii, precum și clerul românii, respectau pe patriarhii, primiau cu bucurie povătuirile lor în materii dogmatice, morale și disciplinare, care serviau spre edificarea națiunii. Domnii noștri cu influența lor politică la malta poartă protegiau pe patriarhii și afacerile Bisericii ortodoxe; îi ajutau cu mijloace materiale la plata nemmăratelor lor datorii. Un patriarhii persecutat de canatarii turei, armenii și ovrei, în cât nu mai putea trăi în Constantinopole, a venit la ajutorul țerilor române, și tânguindu-se lui Vasilie-Vodă despre trista sa pozițiune, a scris din buzumariu un ștréng, și arătându-l Domnitorului i a spus: „Spândura-mă Maria Ta, un Domnitorii creștin, de cât mă vor spândura pagânii“! Domnul se umili de această pozițiune disperată, și îi dădu o sumă mare de bani. Mulți patriarhii detronați de Sultani și Viziri, gasiau adăpost în țerile române, până se puteau reabilita, ori până la mărtea lor. Aici, chiar în retragerea lorii, erau stimați de toți și priviți ca martiri pentru cauza Bisericii ortodoxe, persecutați de necredincioși. Stima mergea până acolo, ca îi poțiau sa precesse la Divanurile țeret, alatură cu Domnitorii noștri. Nu numai patriarhul Constantinopolei, dar și cei de Ierusalim, de Antiochia și de Alexandria; ba și călugerii de la diferite mănăstiri din Orient în veacurile VI, XVII și XVIII umblau prin Principatele române, implorând mila și ajutorul Domnurilor, boerilor, clerului și poporului. Intre alte ajutoire mila românească a mers până acolo, ca a început sa dea în administrația acestor călugari ai Orientului ortodox, chiar mănăstirile române cu averele lor, creându ca ei, ca oameni sânti, vor administra așa de bine acele mănăstiri, ca

după ce le-ar ținea bine și în toată regula, mai bine de cât cadu-
gerii români, vor produce și un excedent de venituri pe ca-
rele să-l trimită ca mila monastirilor respective ale lor din
Orientul ortodox cel nenorocit.

Însă, după ce patriarhii s'au pus bine cu Turcii au vrut
să introducă în biserica orthodoxă o dominațiune absolută.
Au destituit Bisericile autocefale din Bulgaria și Serbia, au
zdrobit independența patriarhiei Ierusalimului, Antiochiei
și Alexandriei, reducându-le la rolul de Mitropolii, supuse
jurisdicțiunii lor. S'au încercat a face nu o dată așa și cu
biserica română. Însă aici Statele române, precum s'au pas-
trat autonomia politică, tot așa au știut să și apere și auto-
cefalia bisericăscă prin puterile lor proprii de ori-ce încercă-
ri arbitrare ale patriarhiei, precum: numirea Mitropolii-
ților și Episcopilor, administrația și legislația internă a bise-
riei. Nu o dată s'au ținut sinode și adunări naționale, și
s'au făcut protesturi energice contra a ori-ce încercări de
incălcare și nesocotință a drepturilor autocefale bisericăscă.
Aceste încălcări ale patriarhiei în drepturile noastre autocefale
datăza mai ales din timpul domniei fanarioților. Istoricul lupte-
lor noastre cu călugării fanarioți, este o dramă plină de
durere sufletăscă pentru ortee inimă creștinăscă. Pe de o parte
simplitatea, devotamentul religios până la abnegațiune, credu-
litatea, durerea pentru suferințele confrăților din Orient, jert-
vele enorme în favoarea lor, pe de alta — ingratitudea, dorința
de apăsare, de dominare, de absolutism și de interes propriu
particularu, cu un cuvânt — exploatarea unei națiuni de mi-
lióne de credincioși, nu pentru folosul ei moral, religios și
material, ci pentru alte interese streine și kiar opuse acestei
națiuni. Cu domnia fanarioților, s'au imputernicitu egumenii
Greci, ce erau pe la monastirile române. Favorați de
Domnii fanarioți și de influența politică a Patriarhiei,
ei se facuse stăpâni pe o mare parte din teritoriul
României, cu drepturile Monastirelor române. Ei alungase
călugării români, și îi înlocuise cu familiile lor, ce le aduceau
din Orient, când intrau în egumenate: lăsase kiar edificiele
ctitoresci în dărămare deplină. Adunau banii veniturilor pen-
tru dănsii și pentru membrii familiei lor: după ce se imbo-
gațiau în destul, egumenii se întorceau în Orient, unde își
agonisau direcțorii mari bisericăscă: éri rudele lor deve-
neau bancheri în Constantinopol și prin alte orașe mari din
Orient. Unit cu banii românești își trimiteau rudele la înve-
țătura în școlile Europei, și apoi din ei ajungeau demnitari

mari în Turcia. Dar pentru România n'au făcut nimica bună: acești călugări fanarioți: nici o școală pentru cultura clerului și a poporului, nici un spital pentru bolnavi, nici un barbat român cult format prin inițiativa și banii ce aveau la dispoziția lor, nici o carte română pentru cultura limbii, nici o instituție de binefacere: ba înca au lasat în parasire și pre acele testamentare cătorești. În loc de bune, ne-au lasat numai rele: corupția moravurilor, imputinarea simțului religios în cler și popor, simonia, jaș în cler și popor, în cât se revolta conștiința, cetind în scriitorii români dela începutul vieții acestuia despre corupția clerului fanariot, adus aici de Domnii fanarioți, și protegiat de ei și de patriarhia de Constantinopol. În acele timpuri de tristă memorie, patriarhia, basată pe Domnii fanarioți, făcea felurite încălcări în sfera autocefalității noastre bisericesci, d. e. Domnii puneau biruri grele pe țeri, care sărăciau de tot pe locuitori; se făcea murmur mare, se revolta poporul, se făceau adunări mari de boeri și cleru, se făceau chisove așa numite *sobornicesci*, pentru desființarea acelor biruri, se legașu cu mari blestemuri de către mitropoliți și episcopi, se citiau prin Biserici și se proclamau anatheme îngrozitoare contra celor ce ar mai îndrăzni a le introduce. Domnii fanarioți așteptau până se liniștia poporul, apoi se adresau la patriarhie și dobândiau deslegarea anatemei, pusă de Biserica română. Altdați Mitropoliții țerei în puterea dreptului canonicu opriau unele căsătorii între rude de aproape. Cei interesați alergau la patriarhie, și isbutiau a și scote de acolo învoire, cu înjosirea demnității ierarhiei române. Unu tolos înse de și negativu, au avut Români de la călugării fanarioți și dela amestecul lor în afacerile noastre bisericesci:—Convîngerea, ca Români nu trebuie să aștepte pentru țera lor nimica bună de la călugării streini căci acești streini, deși ar fi început cu vreun bine, tot-d'a-una au sfârșit'o cu reu pentru țera noastră. Români trebuie să-și facă bine lor și națiunii lor, ei inșiși prin propriile lor puteri, și pe teremul bisericesc—prin propriile puteri ale Bisericii naționale. Numai în ei și în Dumnezeu să conteze, și nimica bună să nu aștepte de aiurea, ci mai vartos să stea în pozițiune de apărare din toate părțile.

Așa și facu Români acum de mult timp. De la 1821, datéza epoca renașterii noastre naționale, politice și bisericesci: atunci sa și depărtat din țara noastră cu Domnii fanarioți și clerul fanariot. Biserica noastră este biserica orthodoxa Română.

pe care prevedința divină acum de curând a făcut-o Biserica unui regat liber și independent. — Regatul României.

Dacă ea în timpuri grele, de restriște și de întunecare a știut, împreună cu toată nația, a și păstra și apăsă autocefalia sa, cu atâta mai vârtos va face această astăzi, când s'a făcut lumina mare, când națiunea, a căreia este această Biserica, vede în ea un scut mare de apărare în timpuri grele, un liman în vijeliile vieții, și o călăuză sigură pe calea mântuirii.

Cu toate acestea Patriarchia n'a încetat, din timp în timp, a manifesta sub diferite forme, părerea sa de rău, că n'a putut cuceri și supune această Biserică a națiunii române, puternică prin credința. Patriarchia a desaprobat toate mișcările noastre de renaștere națională, și le-a combătut cu toate armele, de care a crezut că poate dispune. Pentru mișcarea noastră națională de la 1848, patriarchia, a destituit și argosit pe Mitropolitul Neofit, pentru că s'a pus în fruntea națiunii în acea mișcare. Țeara era turburată și îngrijită de existența sa politică, și de aceea faptul a fost trecut cu vederea, și considerat numai ca un espedient în luptele politice interne și externe. Când s'a început mișcarea unionistă în România, patriarchia a crezut că poate amenința pe Mitropoliții români cu escomunicare, dacă vor adera și ei la unire și vor coopera pentru realizarea ei. Mitropoliții însă ca și în trecut au continuat a coopera la realizarea acestui mare act național. Sub Domnitoriul Cuza s'au luat mănăstirile țerei din mâna calugărilor fanarioți, act prin care s'au ștersă ultima rămășiță a dominațiunii fanariotice, și s'a desrobii și redat țerei partea instreînată din moșiele și veniturile române, spre a se întrebuiința numai spre dezvoltarea și cultura națională. Patriarchia a dat alarmă mai în toată lumea, a parit, și nu încetăza a se plânge pe la toate puterile contra unei inkipuite nedreptăți ce i-ar fi făcut România; dăr în realitate pentru un mare bine făcut României. Când sub același Domn. între alte legi pentru organizarea țerei, s'au făcut și câte-va legi, privitoare la Biserica română, aceste legi în adevăr n'au găsit echo în inimile Românilor, și s'au impus de guvernul Domnitoriului, ca niște espediente politice, cum s'a explicat lucrul pe urmă. În țeara era însă murmură pentru dănele. Patriarchia, a protestat contra lor la Domnitoriū; însă protestul s'eu a fost respins.

Guvernul Domnitoriului a respuns patriarhului, combatând amestecul lui în afacerile interne ale țerei și Bisericii române. Sub Domnitoriul Carol I-ū, legea organică biseri-

căsească, făcută sub Cuza-Voda, și carea desfeptese mare nemulțămire în țară, s'a prefăcut, punându-i-se ca bază canoanelor bisericești și usurile tradiționale ale țerei, ceea ce a mulțămii toate spiritele în țară. În ea se cuprinde modul alogerii Mitropolitilor și Episcopilor, constituirea Sântului Sinod și prerogativele lui în afacerile bisericești; administrația eparchiilor, etc. Dupre această lege se conduce Biserica noastră acum de dece ani aprăpe, și ea în sine nu este de cât o continuare și aplicare a usurilor anteriore. Patriarhia până astăzi se face a nu șei nimica despre organizarea și pozițiunea noastră bisericească, și la toăta ocașiunea favorabilă ne întimpina cu pretențiunile sële de amestec în administrarea noastră internă bisericească. Și în toăte scrisorile sële catra *Mitropolitul primat al României și președintele Sântului Sinod al Bisericii ortodoxe române*, patriarhia întrebuinteaza titluri: „*preșpitaite Mitropolit al Ungro-Vlachiei, preo cinstite ecarche al plaginelor și loco-tituriă al Cesariei Capadociei*”; titluri, care cele mai multe la noi, n'au avutu și nu au un sens sau vre o aplicare practică, afară dora numai-intențiunea de a jigni simțul nostru național, neîntrebuintându titlurile noastre legale. Cu această ocașiune, amintim și aceea, ca în present țara noastră nu este o simplă regiune, *ținut* (227755, 22827); ci „*păzitul de Dunmedeu Regat al României*”.

Acesta este în scurt istoricul autocefaliei bisericei române, pe de o parte — avută și practicata de Români neînterupt, ca o demnitate inerentă unei națiuni autonome, și apărata cu zeli și pietate de toăte generațiunile trecute, în eurgere de mulți secolii; pe de altă parte — combatuta și îngânata de patriarhia de Constantinopole, deși ea nu are în favorea sa, de cât pôte unele casuri regretabile din Donniafanariotilor, sau reminiscențe de pe atunei; deși ea da Canoanelor sinodaice, unu altu înțelesu punându-ne pre noi între barbarii din vécul al V-lea, cari lăcuiau lângă Thracia și lângă Pontul Euxin. Chiar să fi fost noi între acei barbarii, în viacul V-lea, tot n'ar avea patriarhia un drept sa ne stapânescă astăzi bisericește. Poporele barbare în pruncia lor, devin cu timpul culte prin civilizație, și își iau locul lor euvenit între națiunile culte, și se tratéza cum sânt, nu cum au fost cu suta și cu mis de ani în urma. Pe temeiul Canonului acestuia, și al altora, pôte că patriarhia va pretinde dominațiunea bisericească asupra Rusiei, asupra Bulgariei, Ungariei, Serbiei și chiar Greciei actuale; caei toăte acestea ore-când se adminis-

trau bisericeşee dupre dispoziţiunile luate de la Constantinopole.

Incheind acest capitol, St. Sinod al bisericii ortodoxe române, pe temeiul istoriei noastre române, pe temeiul legislaţiei noastre moderne, pe temeiul demnităţii statului român şi al demnităţii naţiunii române, declară sus şi tare, că Biserica română orthodoxă a fost şi este autocefala în cuprinsul teritoriului României, şi nici o autoritate bisericească străină nu are drept a ne impune ceva. Nu avem nevoie a fi din nou recunoscuta de cine-va autocefalia noastră bisericească : ea este un fact istoric indestulătoriu pentru noi şi pentru cei ce ne iubesc şi voesc a fi cu Biserica şi cu Statul nostru în relaţiuni amicale. Ast-feliu stam şi ast-feliu vom sta câtă va fi în noi o suflare, şi nimica nu ne va urni din această poziţiune.

Declarăm tot-odata, că noi, apărând autocefalia bisericii noastre de ori ce presiune din afară, nu voim a ne desparti de întregimea bisericii orthodoxe. Noi pastrăm aceleaşi doctrine bisericeşee, aceiaşi disciplina, acelaşi cultū divin, care le-am moştenit de la părinţii noştri, şi care sint comune Bisericii orthodoxe din toate ţerile. Noi recunoşcem în patriarhia de Constantinopol un centru moral, de unde trebuie sa purecă direcţiunea în toate cestiunile de interes general al întregii biserici orthodoxe, în privinţa dogmelor, a disciplinei, a cultului. Patriarhia pôte la trebuinţa a ne consulta şi pe noi în asemenea materii; putem şi noi în asemenea cazuri sa o consultăm. Patriarhul este socotit la noi ca primul ierarh al bisericii orthodoxe, şi Mitropoliţia noastră îl pomenesc la Săntele servicii, implorându-i de la Dumnezeu *pace, sănătate, onoare, viaţa îndelungată şi povăţuire a bisericii pe calea cea dreapta*. Vom primi de la acest centru bisericesc cu dragoste chiar povăţuiri spirituale de folos naţiunii şi bisericii noastre. Dorim însă ca corespondenţa noastră bisericească să fie în formele obicnuite la noi şi cerute de demnitatea reciprocă.

Sfârşind acum cele ce trebuiau spuse despre autocefalia Bisericii române, şi despre relaţiunile noastre cu patriarhia, să revenim iarăşi la epistola patriarhala, de carea ne ocupăm, şi aume la cestiunea Săntului Myrū.

Înalta Sa Săncitate, patriarhul Ioakim, face mustrare Ierarhilor români pentru actul săntirei Myrului, dicând că prin acest act ş'ar fi calcat supremaţia sa spirituală asupra Bisericii române; că acestu actū ar fi contrar rânduelei ur-

mate la noi din vechime; că prin acest act Ierarhii români ar fi oferit lumii un *tipă de neorânduieală*. Apoi urmăza texturile biblice și canónele, pe care le-am analizat mai sus, și care, precum am vădut nu au nici o relațiune, nici cu autocefalia Bisericii române, nici cu actul Sântului Myră. Să ne explicăm sincer și în cunoștința profundă a cestuunii, pe tarimul istoric, dogmatic și canonic.

În Pidalion găsim un singur canon în carele se vorbește despre actul sfințirii Myrului, poruncind a nu se face de presbiteri : „sevêrșirea Myrului... să nu o facă presbiterul“ (Sinod. Cartag. c. 6). Canonistul rus, Archimandritul Ioan, comentând acest canonă dice : „Sevêrșirea Myrului (*γρίσ-αυτος ποιησις*) în canonul acesta se înțelege cu deosebire mystériosa sevêrșire, adică sfințirea Myrului. Temeiul pentru carele se oprește presbiterului sfințirea Myrului, este pus în canónele bisericii apostolice, unde botezul și cele-falte taine se sevêrșiau de presbiteri; dar punerea mânelor asupra celor botezați, pentru a le comunica darurile Sântului Duchu, aparținea însuși Apostolilor, și constituia un drept al lor deosebit, după darul și autoritatea, comunicată lor de Iisus Christos (Fapt. 8. 14—17). După Apostoli aceeași punere a mânelor în Mysteriul s'a însușit Episcopilor, prin succesiunea autorității lor de la Apostoli. Așa scriitorii bisericești din via-curile primitive marturisescă, că presbiterii, sevêrșind botezul, duceau pre cei botezați la Episcopi, cari puneau pre ei mânele și îi declarau vrednici de Sânta comunicatură. Pentru aceea și după ce pretutindenea s'a stabilit întrebuintarea Sântului Myră și ungerea în locul punerii mânelor, în demnitatea episcopală s'a păstrat de-asemenea și dreptul de precădere al ungerei, și dreptul *esclusiv* al sevêrșirii, seu al sfințirii Myrului. Dar sevêrșirea Mysteriului ungerei s'a învoit și presbiterilor. Acéstă din urmă lucrare Biserica orthodoxă niciodată nu o a însușit exclusiv episcopilor (precum Biserica Romei) și nu a oprit'o preoților. În cartea instituțiilor Apostolice cetim : „tu episcopi, seu tu presbiteri, dintr'antăiu unge cu eleu, apoi botéză cu apă și în fine pe-cetluește cu Myră.“ (t. II. p. 129—130). Așa dar de aici resultă, că canonul oprește pe preoți a sevêrși sfințirea Myrului, și o rezervă Episcopilor. Pidaliul patriarchiei, explicând acest canon, dice, că trei lucruri oprește canonul acesta a se face de preoți, anume : consacrarea feciórelor, împecarea păcătoșilor cu Biserica ; érá mai cu deosebire facerea Sântului Myră, care tóte trebuie a se lucra de Arhieru. Apoi

intr-o notița subliniarea cetim ceva mai mult despre facerea Sântului Myru :

„Alcatuirea Sântului Myru, slujba și tama se numește de Dionisie Areopagitul, în cap IV-le al Ierarchiei bisericesci. Aceșta tama în ziua de astăzi, foarte rar, într-atâția ani, se săvârșește odată, în Biserica cea mare a patriarchiei Constantinopolei : nu șcim pentru care pricina. Era în împărăția cea de Dumneșcu pazita a Rusiei auzim, ca se face la fieșce-carele al doilea an, în Joia cea mare a sfintelor patimi. Însemnéza însă, că acéșta lucrare nici-cum nu o potu face preoții, după canon, ei numai Archiereii, carii *pot și în deosebi a săvârși myră*. Dar pentru buna ascultare și supunere, adunându-se la Scaunele patriarhiceșci în Bisericaatedrală o săvârșescu”. (Pidal. f. 320).

De aici urmăza, că după canone *ori-care Episcopă orthodoxă pote face sfintirea Myrului* ; dar Ea introdus usul că în fie-care țera cu Biserica autocefala sfintirea Myrului se face numai în Bisericile principale, la patriarhii și Metropoli. Așa în Orient se face la Patriarhia de Constantinopol, la a Ierusalimulu, a Antiochiei, Alexandriei, la Crit ; în Rusia—la Mitropoliile din Petersburg, Mosqua și Kiev, în Austria la Mitropoliile din Carloveșu, din Sibii și din Cernaui. Și cuvântul principal este, că cheltuețele, ce reclama materialurile, din care se compune Sântul Myru, nu le pote întémpina fie-care Episcopii indeosebi, ei numai bisericile principale, care represinta centrurile de unitate bisericeșcă în fie-care țera cu biserica autocefala.

Dacă ne întorcem la istoria Bisericii române din trecut, găsim și aici o dovada palpabila de autocefalia bisericii noastre, carea și în privința Sântului Myru a avut deplina libertate a și-lu procura după buna-voința sa, și după credința sa. Cestia Myrului la noi nici-o-data n'a devenitu obiectu de discuțiune teologică, séu de jurisdicțiune canonică, până în present ; căci altminterea ea s'ar fi curmatu de demult, ca multe altele, în puterea autocefaliei noastre bisericesci. Din vekime Sântul Myru une-ori se sfintia în România. Anume, Domnitorii noștri, cu ocazia vizitelor patriarhilor din Orient, ai Constantinopolei, Ierusalimulu, ai Antiochiei și ai Alexandriei, îi poftiau de săvârșiau sfintirea Myrului, împreună cu Mitropoliții și Episcopii țerei. Bétrănit spun, că în Moldova Vasele de argint pentru sfintirea Mirului s'aun pastratu până nu de mult în Monastirea Sf. Trierarchi din Iași, de unde ele au disparut cu alte odóra ctitoreșci și documente

istorice, când s'au retrasi egumenii greci din țera. Alte ori patriarhii din orient, la ocaziunea diferitelor lor trebuinți trimiteau Mitropoliților St. Myr, ca daru; alte ori Mitropoliții noștri și procurau Sf. Myr când de la unii, când de la alții dintre patriarhii orientului, după relațiunile de apropiere amicală, ce erau între dênșii. În timpurile din urma Sântul Myr se lua când de la Constantinople, când de la Kiev. Myrul procuratu în atâtea diferite moduri, Mitropoliții la casu de nevoie îl adăugeau cu unt-de-lemnă curat și îl sporiau, ca să ajungă pe un timp mai îndelungat. Acesta este permis de usul Bisericesc. De usul acesta se pominește și în Pidalion, în not. dela f. 320, la comentariul canonului 6-le, ce l'am citat mai sus despre Sfințirea Myrului. Pe la începutul viacului XVII-le, Patriarhul de Alecsandria Meletie Pigas, trimițând Sf. Myr Mitropolitului Moldovei Georgie Moghila, îi dice în scrisore: „înmulțesceli cu regula știută”.

Pe lângă aceste temeieri canonice și istorice, noi au luat în considerare și partea dogmatică a cestiunii. Sântul Myru este unul din Misteriele Bisericei, prin care se pecetluiește botezul, se pune *pecetea darului Sântului Duchu* asupra noului membru al Bisericei, adică a celui botezat. Prin botezū el s'a făcut fiu al lui Dumnezeu, și conmoșten cu Christos al împărăției lui Dumnezeu, s'a introdus în Biserică lui Iisus Christos; prin ungerea cu Sântul myrū se pecetluiește toate treburile lui și se declară de organă ale Sântului Duchu, carele trebuie să locuască în sufletul Chreștinului, să dirigă viața și mișcările lui, după învățătura Domnului nostru Iisus Christos. Sămânța pusă în sufletul noului membru al Bisericei prin Misteriul Botezului și al Chrismei, seu ungerei cu Sântul Myrū, trebuie să se disolve în viața lui prin îngrijirea Bisericei, al căreia el a devenit membru, adică prin catichizare, prin predică, prin administrarea celorlalte Sfinte Mysterii, a cărora depositară este Biserica. Atât Botezul, cât și Miruirea, fără o mare îngrijire a Bisericei în decurgerea vieței chreștinești, ar rămânea, ca o sămânța aruncată pe un pământ necultivat, — neroditoare. Biserica dar trebuie să fie depositară a tuturor mijloecelor de Sfințire și perfecționare a credincioșilor, trebuie să aiba la îndemână toate mijlocele, spre săvârșirea și administrarea Tanelor, și spre perfecționarea în viața chreștină. Unul din aceste mijloce fiind și Sântul Myrū, ca pecete a Botezului, ca simbol al comunicării Sântului Duchu, se cere neapărat, ca el să se producă în fie-care localitate, unde este organizată o Bi-

serică autocefală. A cauta acest mijloc de Sântire pre la Bisericele din alte țări ar însemna, ca acea Biserică nu posedă totă plenitatea mijloecelor de mântuire și Sfințire; ca deca ea nu pôte produce Sântul Myrn, nu pôte comunica nici Duchul Sânt celor botezați de dânsa, nici ai desavêrși prin catichizare și predica; ci cauta pe la alte Biserici, ca acelea să pună în comunicație cu Duchul Sânt pre botezații sei. Prin urmare ar trebui, ca consecuența, ca tot de acolo să se aduca și catichizatori și predicatori, cari se conserve și să disvolte darurile Sântului Duchu, cele comunicate prin Myrn. Așa dar Sântirea Sântului myrn este un atributu indispensabil pentru o Biserică autocefală. Fără acest atributu acea Biserică este lipsită de unul din mijlocele principale spre mântuire. — Comunicarea Sântului Duchu. A cauta mirul pe la Bisericele altor țări însemnă a nu avea conștiința și încrederea, că Duchul Sânt se pogorâ dela Dumneđu : „tot darul desevêrșit de sus este, pogorând dela tine părintele luminelor“, dîce Sânta biserică. Așa dar și Biserică noastră crede, că Duchul Sânt să pogorâ și asupra ei precum și asupra celorlalte biserici, și ea lă caută și lă cere de sus, — dela părintele luminelor, și dătătoriu a tot darul desevêrșit.

În acêsta couvingere, basată pe canóne, pe istoria generală a Bisericei orthodoxe și pe istoria Bisericei noastre, precum și pe însemnătatea dogmatică, și pe esemplul altor biserici autocefale, noi am decis a sevêrși în România, în Biserică Catedrală a primei Mitropolii, Sfințirea Myrului, duple rânduelă stabilită întru acêsta de Biserică, și duple eum se face și la alte Biserici autocefale. Acêstă decisiune este nestrămutată pentru tot-dé-una, până când va esista Biserică orthodoxă a națiunei române.

Cât privesce mustrarea, ce ne face pentru acest actŭ Înalta Sa Sanctitate Patriarchul icumenic, noi o privim cu simțul blândetei, envenită Bisericei noastre, ca membru al Bisericei orthodoxe icumenice, cu carea dorim a fi în pace și în armonioase legături spirituale, aducându-ne aminte de cuvintele Sântului Apostol Pavel cătră Timotheiđu, că „slugiț Domnului nu i se cade să se sfădească, ci blându să fia către toți, învățătoriu, răbdătoriu“ (II Tim. II, 24).

2) Epistola patriarhală spune, că pe acolo s'ar fi răspânditu șgomotul, că în Biserică română s'ar fi introdus óre-care inovațiuni, precum: stropirea și turnarea la Botezu; înmormântarea bisericéscă a sinucișilor; Calendarul gregorian;

demi'tiți patriarhale și alte novisme, și cere a i se da informațiunii despre niște asemenea novisme. Această îngrijire a Sanctității Sale despre păstrarea bunei rânduețe și a disciplinei Bisericii orthodoxe ne place și o aplaudăm din inimă. Dar St. Sinodu alu Bisericii orthodoxe Române nu are nici o cunoștință despre asemenea inovațiuni, căci în Biserica orthodoxă română s'au păstratî neatînsă prescripțiunile canoanelor respective.

Bucurecî 1882. Ședința de la 23 Noembrie.

- † *Președinte Archiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlachiei, Primat al României, Calinic.*
- † *Iosif, Archiepiscop și Mitropolit Moldovei și Sucevei.*
- † *Episcopul Iosif Râmnicul.*
- † *Episcopu Romanului Melchisedec.*
- † *Innocentie Buzău.*
- † *Kallinik Episcop Hușilor.*
- † *Ghenadie Argeșu.*
- † *Calist Stratonichias.*
- † *Arch. Ieremia Galațeanu.*
- † *Silvestru B. Piteșteanu.*
- † *Ar. Valerian Râmnicénu.*
- † *Innocent M. Ploesténu.*
- † *Calistrat Bêrladénu.*
- † *Narcis C. Botoșeneanu.*

DISCURSUL

*Rostit de Sântia Sa părintele Nicolae Cesărescu, președintele
Comitetului Societății Clerului român „Ajutorul”, cu ocași-
unea deschiderii lucrărilor Societății, în ziua de 26 August, a. c.*

Iubiți Frați,

În această zi solemnă a deschiderii Societății noastre „Ajutorul”, dați-mi voie, vă rog, ca, în calitate mea de președinte al Comitetului, să rostesc câte-va cuvinte asupra mersului Societății, a foloșelor ce a realizat și asupra stării sale financiare.

Societatea noastră, iubiți frați, de la înființarea sa și pene astăzi a mers prosperând, de și nu așa de repede, precum eram în drept să ne așteptăm cu toții. În tot cazul însă, ea, astăzi, mulțumită Inaltului nostru președinte și protector, și a stăruinței tuturor societărilor, este bine întemeiată: greutățile ce a avut să întâmpine la început, astăzi sunt înlăturate, scopul laudabil ce și-a propus astăzi, este în momentul de a fi realizat. — Da, iubiți frați, cu multă mândrie spun în acest moment că, Societatea noastră are înaintea sa o perspectivă din cele mai frumoase, un câmp larg în care bine facerile ei se și potoa da rodul, dar cu condițiune ca se ne grupăm cât se potoa mai mulți împrejurul acestei mântuitoare idei: *ajutorul fraților noștri neputincioși și în lipsa, scaparea din ghiarele miseriei a familiilor celor ce și-a petrecut viața servind altarul divin și țării noastre.* „Unirea face tăria”, dice o dicătoare vechie, și este foarte adevărată unindu-ne mai mulți, ne vom putea împlini datoria mai cu înlesnire; căci într'adever, iubiți frați, realizând scopul ce ne-am propus, nu facem nimic alt-ceva de cât ne împlinim o datorie sântă către frații noștri.

Din deosebite împrejurări însă, pe care le cunoșceți foarte bine, pene astăzi nu am putut face mai nimica, care se fi făcut simțită viața Societății noastre. Dar dacă în anii trecuți n'am făcut de cât se strângem ca și albina, și totu produsul se'l păstrăm de acum înainte, și chiar în acest anu, vom începe a respândi o parte din rodul micilor noastre contribuțiuni. Pe cât mijlocele ne vor ierta anul acesta, ne vom sili a vindeca rănila lăsate de suferință în sinul familielor fraților noștri și cu toții rugându-ne lui Dumnezeu, El ca mare și bun ce este, va bine-cuvânta micul nostru obol și i va face ca să aducă multă ușurință durerii.

Cum dișei mai sus, pene astăzi n'am făcut de cât se strângem și se economisim. De și numărul membrilor este restrâns, ba încă foarte restrâns, totuși, astăzi dispunem de un capital de peste 10,000 lei noui, care se află, parte în efecte publice, parte în împrumuturi făcute membrilor. — Acest modestu capital, iubiți frați, ne va permite a începe și noi lucrările noastre pentru ajungerea scopului Societății. De aci înainte dar, viața noastră ca Societate începe să se vedită și rōdele străduințelor noastre să fie gustate.

Profit și eu de această ocasiune ca se ve rog a stăruii din tōte puterile spre a putea grupa împrejurul steagului pe care se află scrisă mântuitoarea ideie: „Ajutorul fratelui”, cât se pōte mai mulți membri.

Acum se viu la altă cestiune. Ve aduceți aminte că adunarea generală din anul trecut a pus Comitetului însărcinarea de a supune la aprobarea Inalt Prea Sântitului Metropolit și a Guvernului, modificările făcute în Statute. Pene astăzi n'a făcut o, și iacă de ce. La Decembre 1881, Comitetul primind în sinul său noui membrii, unii au propus a se face modificări și altor articule, mai ales art. 2. De aceia s'a oprit înaintarea modificărilor spre a fi supuse la aprobare, credēnd ca adunarea să decidă dacă trebuiesc făcute și acele modificări. Cu chipul acesta, cererea de aprobare a rămas să se facă o dată pentru tōte aceste modificări.

Comitetul însă n'a făcut nici un proiectu de modificare art. 2, ci a lăsat ca membrii cari susțin și cer această modi-

ficare să o propună și să o desvolte ei înșiși în sinul adunării generale.

Cestiunea acésta, iubiți frați, este de mare importanță și constituie pot se dic, viața Societății. Adunarea dar, trebuie să se ocupe să delibereze cu toată maturitatea și să decidă aceia ce va fi bine, așa în cât să nu desbrace Societatea de caracterul ei filantropic, dar să împace și cererile ce s'ar face asupra acestui punct.

Afară de acésta, adunarea generală va avea să se ocupe cu formarea unui regulamentu privitor la distribuirea de ajutore, căci Societatea, în vederea modificărilor făcute, este ținută să începă distribuirea de ajutore, iar Comitetul trebuie să aibă o normă după care să se conducă în facerea acestor distribuiți. — Incă din anii trecuți, s'a elaborat, pentru acest scop, un proiect, și care s'a publicat în fôia Societății „*Consolatorul*”, dar care pene astăzi nu s'a votat, Comitetul crede ca acestu proiectu să fie luat în desbatere cât mai în grabă, spre a stabili cel puțin o normă provisorie, ast-fel ca Comitetul să nu facă nimic de la sine, ci numai aceia ce va hotări adun. rea.

Un alt punctu, care trebuie se vè ocupe, este votarea bugetului pentru esercițiul anului 1883.

Acestea sunt cele ce voiam se vè spun; Cum vedeți, avem mult de lucru. De aceia rog pe Dumnezeu ca să vè dea putere să lucrați și de aci înainte cu același zel și abnegare ca și pene acum, și ca să facă ca rōdele ostenelelor frațiilor vōstre să fie și mai spornice.

Cu ocașiunea acestei noi ere ce se deschide Societății noastre, nu pot termina fără a vè dice: *la lucru iubiți mei frați.*

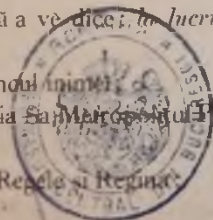
Sé strigăm apoi din adâncul inimii:

Trăiască Inalt Prea Sântia Sa Majestățile Primat, Inaltul nostru președinte;

Trăiască-Majestățile-lor Regele și Regina;

Trăiască România;

Trăiască în vecei Societatea Clerului român „*Ajutorul*”.

15

BIBLIOTECA MMB	
ST. DE LA	
PROVINCIA	PRET
<i>ndo</i>	<i>1000</i>